

ARCHEOLOGICKÉ
VÝSKUMY
A
NÁLEZY
NA SLOVENSKU
V ROKU 1983

ARCHEOLOGICKÉ VÝSKUMY
A NÁLEZY
NA SLOVENSKU
V ROKU 1983

Na obálke spona z doby rímskej z Trsteného pri Hornáde /kresba M. Novotnej/

OBSAH - INHALT - СОДЕРЖАНИЕ

Mapa lokalít - Karte der Fundorte - Карта местонахождений	
Prehľad lokalít - Übersicht der Fundorte - Обзор местонахождений . . .	15
Ladislav B á n e s z /Archeologický ústav SAV, Nitra/ Výskum v Kašove pred dokončením	23
Grabung in Kašov vor dem Abschluß	23
Исследования в с. Кашов перед окончанием	24
Z prieskumov juhovýchodného Slovenska	24
Aus den Geländebegehungen in der Südostslowakei	25
Поиски в Юго-Восточной Словакии	25
Ladislav B á n e s z - Gabriel N e v i z á n s k y /Archeologický ústav SAV, Nitra/ Prieskum Ipeľskej kotliny	26
Geländebegehung im Eipel-Becken	27
Разведки в бассейне р. Ипель	27
Juraj B á r t a /Archeologický ústav SAV, Nitra/ Tretí rok výskumu na mladopaleolitickom sídlisku v Trenčianskych Bohuslaviciach	27
Drittes Jahr der Grabung auf der jungpaläolithischen Siedlung in Trenčianske Bohuslavice	29
Третий сезон исследований на верхнепалеолитической стоянке в с. Тренчанске-Богуславице	29
Jozef B á t o r a /Archeologický ústav SAV, Nitra/ Druhá sezóna záchranného výskumu v Jelšovciach	29
Zweite Saison der Notgrabung in Jelšovce	30
Второй сезон охранных раскопок в с. Елшовце	31
Nové lokality a nálezy z juhozápadného a stredného Slovenska . . .	31
Neue Lokalitäten und Funde in der Südwest- und Mittelslowakei. . .	34
Новые памятники и находки в Юго-Западной и центральной Словакии .	34
Prieskum zameraný na zistenie sídlisk zo začiatku doby bronzovej ,	34
Geländebegehung zwecks Feststellung von Siedlungen vom Beginn der Bronzezeit	37
Разведки по обнаруживанию поселений начала бронзового века	37
Peter B a x a /Archeologický ústav SAV, Nitra/ Výskum v historickom jadre Bratislavy	37
Ausgrabung im historischen Kern von Bratislava	38
Исследования в историческом центре Братиславы	38
Peter B e d n á r /Katedra všeobecných dejín a archeológie FF UK, Bra- tislava/ Nové nálezy z horného Požitavia	38
Neue Funde aus dem oberen Žitava-Tal	39
Новые находки в верхнем Пожитавье	39

Peter B e d n á r /Katedra všeobecných dejín a archeológie FF UK, Bratislava/	
Praveké a slovanské nálezy z Hronských Kľačian	39
Urzeitliche und slawische Funde aus Hronské Kľačany	40
Первобытные и славянские находки в с. Гронске-Клячани	40
Július B é r e š /Archeologický ústav SAV, Nitra/	
Záchranný výskum vo Valalikoch-Všechsvätých	40
Notgrabung in Valaliky-Všechsvätých	41
Охранные исследования в с. Валалики-Всехсветых	41
Darina B i a l e k o v á /Archeologický ústav SAV, Nitra/	
Zisťovací výskum a povrchový prieskum vo Výčapoch-Opatovciach	41
Feststellungsgrabung und Oberflächenbegehung in Výčapy-Opatovce	44
Разведочные и полевые исследования в с. Вичапи-Опатовце	44
Stefan B. K o v á c s /Gemerské múzeum, Rimavská Sobota/	
Výskumy a prieskumy Gemerského múzea v okrese Rimavská Sobota	45
Archäologische Ausgrabungen und Geländebegehungen des Museums von Gemer im Bezirk Rimavská Sobota	48
Археологические раскопки и разведки Гемерского музея в районе Римавска-Собота	50
Vojtech B u d i n s k ý - K r i č k a /Archeologický ústav SAV, Nitra/	
Nové nálezy na východnom Slovensku	51
Neue Funde in der Ostslowakei	57
Новые находки в Восточной Словакии	59
Jozef B u j n a /Archeologický ústav SAV, Nitra/	
Druhá sezóna záchranného výskumu v Dubníku	61
Zweite Saison der Notgrabung in Dubník	62
Второй сезон охранных раскопок в с. Дубник	62
Dušan Č a p l o v i č /Archeologický ústav SAV, Nitra/	
Výskum v Zemplíne	62
Archäologische Ausgrabung in Zemplín	63
Археологические исследования в с. Земплин	63
Výsledky výskumu v mestskej pamiatkovej rezervácii v Bardejove	64
Grabungsergebnisse in der städtischen Denkmalreservation in Bardejov	64
Результаты археологических исследований в городском музее-заповеднике в г. Бардеёв	65
Dušan Č a p l o v i č - František J a v o r s k ý /Archeologický ústav SAV, Nitra/	
Pokračovanie výskumu zaniknutej stredovekej dediny Krigov v Pavľanoch	65
Fortsetzung der Grabung in der mittelalterlichen Dorfwüstung Krigov in Pavľany	66
Продолжение исследований погибшей средневековой деревни Кригов в с. Павляни	66

Pavol Č a p l o v i č /Oravský Podzámok/

Výskum valu z doby halštatskej v Medzibrodí nad Oravou	66
Grabung auf einem hallstattzeitlichen Wall in Medzibrodie nad Oravou	67
Исследования вала периода гальштата в с. Медзибродье-над-Оравой	67

Soňa D e m e t e r o v á /Archeologický ústav SAV, Nitra/

Zisťovací výskum v Dúbravke-Komanici	68
Feststellungsgrabung in Dúbravka-Komanica	68
Разведочные раскопки в с. Дубравка-Команица	69

Beáta E g y h á z y - J u r o v s k á /Archeologický ústav SNM, Bratislava/

Zisťovací výskum v Bratislave-Jarovciach	69
Feststellungsgrabung in Bratislava-Jarovce	69
Разведочные исследования в г. Братислава, часть Яровце	69

Mikuláš E r d ť s /Múzeum slovenského krasu, Liptovský Mikuláš/

Jaskynné nálezy z doby bronzovej v údolí Hornádu	70
Höhlenfunde aus der Bronzezeit im Hornád-Tal	70
Пещерные находки бронзового века в долине р. Горнад	70

Zdeněk F a r k a š /Archeologický ústav SNM, Bratislava/

Kamenná štiepaná industria z katastra obce Hrčel	71
Spaltindustrie aus dem Gemeindekataster von Hrčel	71
Каменная колотая индустрия в окрестностях с. Грчель	71
Prírastky brúsenej kamennej industrie v Archeologickom ústave SNM v Bratislave	71
Zuwachs von geschliffener Steinindustrie im Archäologischen Institut des SNM zu Bratislava	72
Приросты шлифованной каменной индустрии в Институте археологии SNM в Братиславе	73
Záchranno-zisťovací výskum v Pezinku	73
Not- und Feststellungsgrabung in Pezinok	74
Охранно-разведочные раскопки в г. Пезинок	74

Zdeněk F a r k a š - Vladimír T u r č a n /Archeologický ústav SNM, Bratislava/

Záchranný výskum na Devínskej Kobyle v Bratislave-Dúbravke	74
Rettungsgrabung auf Devínska Kobyla in Bratislava-Dúbravka	74
Охранные раскопки на горе Девинска-Кобила в г. Братислава-Дубравка	75

Václav F u r m á n e k /Archeologický ústav SAV, Nitra/

Osada lidu kyjatické kultury v Čelovcích	75
Ansiedlung des Volkes der Kyjatice-kultur in Čelovce	76
Поселение носителей киятицкой культуры в с. Человце	76
Revizní výzkum v Babinci	77
Revisionsgrabung in Babinec	77
Контрольные исследования в с. Бабинец	78

Václav F u r m á n e k /Archeologický ústav SAV, Nitra/

Záchranný výzkum v Kyjaticích	78
Notgrabung in Kyjatice	79
Охранные раскопки в с. Киятице	79

Václav F u r m á n e k /Archeologický ústav SAV, Nitra/ - Iveta
T ó t h o v á /Novohradské múzeum, Filakovo/

Závěrečná sezóna výzkumu v Pincině	80
Schlußetappe der Grabung in Pinciná	81
Заключительный сезон полевых исследований в с. Пинцина	81

Gabriel F u s e k /Archeologický ústav SAV, Nitra/

Prieskumy v okrese Levice	81
Geländebegehungen im Bezirk Levice	82
Разведки в районе Левице	82

Klára F ü r y o v á /Slovenské národné múzeum, Bratislava/

Nález železiarskej taviacej pece v Gemerskom Sade	82
Fund eines Eisenschmelzofens in Gemerský Sad	83
Находка железоплавильной печи в с. Гемерски-Сад	83
Stredoveký hrádok v Horných Janíkoch	84
Mittelalterlicher Fürstensitz in Horné Janíky	84
Небольшой средневековый замок-крепость в с. Горне-Яники	85

Dárius G a š a j /Východoslovenské múzeum, Košice/

Žiarové hroby pilinskej kultúry v Košiciach	85
Brandgräber der Pilinyer kultur in Košice	85
Погребения с трупосожжениями пилинской культуры в г. Кошице	85

Ján G a ž a - Juraj H a l a g a n /Katedra všeobecných dejín a ar-
cheológie FF UK, Bratislava/

Nález maďarovskej keramiky v Šuranoch-Nitrianskom Hrádku	86
Keramikfunde der Maďarovce-Kultur in Šurany-Nitriansky Hrádok	86
Находки мадяровской керамики в с. Шурани, часть Нитрянски-Градок	86

Milan H a n u l i a k /Archeologický ústav SAV, Nitra/

Vrcholnostredoveký objekt z Vrbového	86
Ein hochmittelalterliches Objekt aus Vrbové	87
Объект развитого средневековья в с. Врбове	87

Stefan H o l č í k /Archeologický ústav SNM, Bratislava/

Bohatý veľkomoravský kostrový hrob v Bíni	87
Reiches großmährisches Skelettgrab in Bíňa	87
Богатое трупоположение великоморавского периода в с. Биня	88

Ivan C h e b e n /Archeologický ústav SAV, Nitra/

Sídlisko želiezovskej skupiny v Patinciach	88
Siedlung der Želiezovce-Gruppe in Patince	89
Поселение желъезовской группы в с. Патинце	89

Bohuslav Chropovský - Gabriel Fusek /Archeologický ústav SAV, Nitra/	
Výskum pohrebiska v Cíferi-Páci	89
Grabung auf dem Gräberfeld in Cífer-Pác	90
Исследования могильника в с. Цифер, часть Пац	90
Výskum sídliska v Nitre-Chrenovej	90
Grabung auf einer Siedlung in Nitra-Chrenová	91
Исследования поселения в г. Нитра, часть Хренова	91
Ľudmila Illášová - Ján Polák - Danica Staššíková - Štukovská /Archeologický ústav SAV, Nitra/	
Nálezy zvyškov stromov v štrkovisku Zelená voda pri Novom Meste nad Váhom	91
Funde von Baumresten in der Schottergrube Zelená voda bei Nové Mesto nad Váhom	92
Находки остатков деревьев в гравийном карьере Зелена-вода близ г. Нове-Место-над-Вагом	92
Jozef Ižóf /Okresné múzeum, Galanta/	
Záchranné výskumy múzea v Galante	93
Grabungen des Museums von Galanta	94
Охранные раскопки музея в г. Галанта	94
Jozef Ižóf /Okresné múzeum, Galanta/ - Ivona Vlkošinská /Archeologický ústav SAV, Nitra/	
Záchranný výskum v Mostovej	94
Notgrabung in Mostová	95
Охранные раскопки в с. Мостова	95
František Javorský /Archeologický ústav SAV, Nitra/	
Záchranné výskumy a prieskumy Výskumnej expedície Spiš	96
Notgrabungen und Geländebegehungen der Forschungsexpedition Spiš	104
Охранные исследования и разведки археологической экспедиции Спиш	108
Ľubomíra Kaminská /Archeologický ústav SAV, Nitra/	
Pokračujúci výskum v Hrčeli	112
Die fortsetzende Grabung in Hrčel	112
Продолжительные исследования в с. Грчель	112
K o l e k t í v archeologického oddelenia Východoslovenského múzea v Košiciach	
Pokračovanie výskumu v Trstenom pri Hornáde	112
Fortsetzung der Grabung in Trstené pri Hornáde	113
Продолжение исследований в с. Трстене-при-Горнаде	113
K o l e k t í v archeologického oddelenia Východoslovenského múzea v Košiciach - Pavol Mačala /Archeologický ústav SAV, Nitra/	
Záchranný výskum v Kvakovciach	114
Notgrabung in Kvakovce	114
Охранные раскопки в с. Кваковце	114

Títus K o l n í k - Lenka K u l i c h o v á /Archeologický ústav SAV, Nitra/	
Zisťovací výskum rímskej civilnej usadlosti v Bratislave-Dúbravke	115
Probegrabung in einer römischen Zivilansiedlung in Bratislava-Dúbravka	118
Разведочные исследования римской штатской усадьбы в г. Братислава-Дубравка	119
Títus K o l n í k - Peter R o t h /Archeologický ústav SAV, Nitra/	
Zisťovací výskum tzv. dlhého valu v Novom Tekove	119
Probegrabung im sog. langen Wall in Nový Tekov	122
Разведочные раскопки т. наз. "длинного вала" в с. Нови-Теков . . .	123
Eva K o l n í k o v á - Ján H u n k a /Archeologický ústav SAV, Nitra/	
Prírastky mincí v Archeologickom ústave SAV v roku 1983	124
Münzzuwachs im Archäologischen Institut der SAV im J. 1983	128
Приросты монет в Институте археологии САН в 1983 г.	128
Rudolf K u j o v s k ý /Archeologický ústav SAV, Nitra/	
Lužické pohrebisko a lengyelské sídlisko v Zlatých Moravciach-Kňažiciach	129
Lausitzer Gräberfeld und Siedlung der Lengyel-Kultur in Zlaté Moravce-Kňažice	129
Лужицкий могильник и лендельское поселение в г. Злате-Моравце, часть Княжице	129
Rudolf K u j o v s k ý - Gabriel F u s e k /Archeologický ústav SAV, Nitra/	
Pohrebisko z 10. storočia v Tesárskych Mlyňanoch	130
Gräberfeld aus dem 10. Jahrhundert in Tesárske Mlyňany	130
Могильник X в. в с. Тесарске-Млиняни	130
Rudolf K u j o v s k ý - Pavel Ž e b r á k /Archeologický ústav SAV, Nitra/	
Nové nálezy z Lefantoviec	130
Neue Funde aus Lefantovce	131
Новые находки в с. Лефантовце	131
Ivaz K u z m a - Peter Š a l k o v s k ý /Archeologický ústav SAV, Nitra/	
Štvrtá sezóna výskumu v Mužle-Čenkove	131
Vierte Grabungssaison in Mužla-Čenkov	133
Четвертый сезон исследований в с. Мужла-Ченков	134
Klára K u z m o v á - Ján R a j t á r /Archeologický ústav SAV, Nitra/	
Šiesta sezóna revízneho výskumu rímskeho kastela v Iži	135
Sechste Saison der Revisionsgrabung im römischen Kastell von Iža . .	139
Шестой сезон контрольных раскопок римского кастела в с. Ижа	140

Jozef L a b u d a /Slovenské banské múzeum, Banská Štiavnica/	
Nález technickej keramiky na Striebornej ulici v Banskej Štiavnici	141
Funde von technischer Keramik in der Gasse Strieborná ulica in Banská Štiavnica	142
Находка технической керамики на улице Стрѣборна в г. Банска-Штьявница	142
Pokračovanie systematického výskumu Starého mesta v Banskej Štiavnici	143
Fortsetzung der systematischen Ausgrabung in der Altstadt von Banská Štiavnica	143
Продолжение систематических исследований Старого места в г. Банска-Штьявница	144
Výsledky prieskumu vo Vyhniach	144
Ergebnisse einer Geländebegehung in Vyhne	145
Результаты исследований в с. Вигне	145
Záchranný výskum v Králikoch pri Banskej Bystrici	146
Notgrabung in Králiky bei Banská Bystrica	146
Охранные раскопки в с. Кралики близ г. Банска-Бистрица	147
Mária L a m i o v á - S c h m i e d l o v á /Archeologický ústav SAV, Nitra/	
Výskum sídliska z doby rímskej v Medzanoch	147
Grabung auf der römerzeitlichen Siedlung in Medzany	147
Исследования поселения римского времени в с. Медзани	147
Jozef L i s z k a /Okresné múzeum, Nové Zámky/	
Záchranné výskumy a prieskumy v Nových Zámkoch	147
Notgrabungen und Geländebegehungen in Nové Zámky	149
Охранные раскопки и разведки в г. Нове-Замки	149
Pavol M a ě a l a /Archeologický ústav SAV, Nitra/ - Hana M a ě a l o v á /Múzeum, Hanušovce nad Topľou/	
Výskum v Dvoriankach a záchranné výskumy v povodí Tople	149
Grabung in Dvorianky und Notgrabungen im Flußgebiet der Topľa	151
Исследования в с. Дворянки и охранные раскопки в долине р. Топля	151
Klára M ě s z á r o s o v á /Západoslovenské múzeum, Trnava/	
Nové nálezy v Trnavskom okrese	151
Neue Funde im Bezirk Trnava	152
Новые находки в районе Трнава	152
Elena M i r o š š a y o v á /Archeologický ústav SAV, Nitra/	
Výskum a prieskum mikroregiónu Zádielska dolina	153
Archäologische Grabung und Geländebegehung in der Mikroregion von Zádielska dolina	154
Археологические разведки и раскопки микрорайона Задьелска-долина	154
Elena M i r o š š a y o v á - František J a v o r s k ý /Archeologický ústav SAV, Nitra/	
Pokračovanie výskumu na Turni vo Vítkovciach	155
Fortsetzung der Grabung in Vítkovce, Teil Tureň	155
Продолжение исследований в с. Витковце, урочище Турень	156

Gabriel Nevizánsky - Anton Točík /Archeologický ústav SAV, Nitra/	
Predbežné výsledky predstihového záchranného výskumu v Bajči-Vlkánove	156
Vorläufige Ergebnisse der präventiven Notgrabung in Bajč-Vlkanovo	157
Предварительные итоги превентивно-охранных исследований в с. Байч-Влканово	158
Viera Němejsová - Pavúkovičová /Archeologický ústav SAV, Nitra/	
Správa o výskume vo Svodíne	159
Bericht über die Grabung in Svodín	160
Отчет об исследованиях в с. Сводин	161
Petr Novák /Západoslovenské múzeum, Trnava/	
Záchranný výzkum na stavbe prehrady v Čhtelnici	161
Notgrabung im Baugelände des Staudammes in Čhtelnica	162
Охранные раскопки на стройке плотины в с. Хтельница	163
Záchranný výzkum v Bolerázu	163
Notgrabung in Boleráz	163
Охранные раскопки в с. Болераз	163
Bohuslav Novotný /Katedra všeobecných dějin a archeologie FF UK, Bratislava/	
Výskum na Hrachovisku pri Štrbe	164
Ausgrabung in Hrachovisko bei Štrba	164
Исследования погибшей деревни Граховиско близ с. Штрба	164
Ladislav Olexa /Archeologický ústav SAV, Nitra/	
Siedma etapa výskumu v Nižnej Myšli	164
Siebente Grabungsetappe in Nižná Myšľa	165
Седьмой этап исследований в с. Нижна-Мишля	165
Ladislav Olexa /Archeologický ústav SAV, Nitra/ - Gabriel Tököly /Okresná správa pamiatkovej starostlivosti a ochrany prírody, Rožňava/	
Výskum v Jelšave	165
Grabung in Jelšava	166
Исследования в с. Ельшава	166
Ondrej Ožďán /Archeologický ústav SAV, Nitra/	
Praveké výšinné sídliská v Kamenici nad Hronom	166
Urzeitliche Höhensiedlungen in Kamenica nad Hronom	167
Первобытные поселения на возвышенностях в с. Каменица-над-Гроном	167
Sídlisko z doby rímskej v Kameníne	167
Römerzeitliche Siedlung in Kamenín	167
Поселение римского времени в с. Каменин	167

Ondrej O ž ď á n i /Archeologický ústav SAV, Nitra/

Výsledky prieskumu stredného Poiplia v okrese Levice	168
Ergebnisse einer Geländebegehung im mittleren Eipelgebiet im Bezirk Levice	170
Итоги разведок в Среднем Поиплье в районе Левице	170
Záchranný výskum v Malej nad Hronom	171
Notgrabung im Malá nad Hronom	171
Охранные раскопки в с. Мала-над-Гроном	172

Ivan P a s t o r e k /Okresné múzeum Trnava so sídlom v Hlohovci/

Prieskum a výskum v Hlohovci	172
Geländebegehung und Grabung in Hlohovec	173
Поиски и исследования в г. Глоговец	173

Jozef P a u l í k /Archeologický ústav SNM, Bratislava/

Další rok výskumu v Ipeľskom Sokolci	173
Weiteres Grabungsjahr in Ipeľský Sokolec	174
Прошлый сезон исследований в с. Ипельски-Соколец	174
Významný mladopaleolitický nález v Salke	175
Bedeutender jungpaläolithischer Fund in Salka	175
Интересная находка верхнего палеолита в с. Салка	175

Juraj P a v ú k /Archeologický ústav SAV, Nitra/

Štvrtý rok výskumu sídliska lengyelskej kultúry v Žlkovciach	175
Viertes Jahr der Grabung auf der Siedlung der Lengyel-Kultur in Žlkovce	176
Четвертый сезон исследования лендельской культуры в с. Жлковце	177

Karol P i e t a /Archeologický ústav SAV, Nitra/

Výskum v Liptovskej Sielnici-Liptovskej Mare v roku 1983	177
Grabung in Liptovská Sielnica-Liptovská Mara im J. 1983	178
Исследования 1983 г. в с. Липтовска-Сьельница - Липтовска-Мара	179

Karol P i e t a /Archeologický ústav SAV, Nitra/ - Jozef M o r a v -
č í k /Považské múzeum, Žilina/

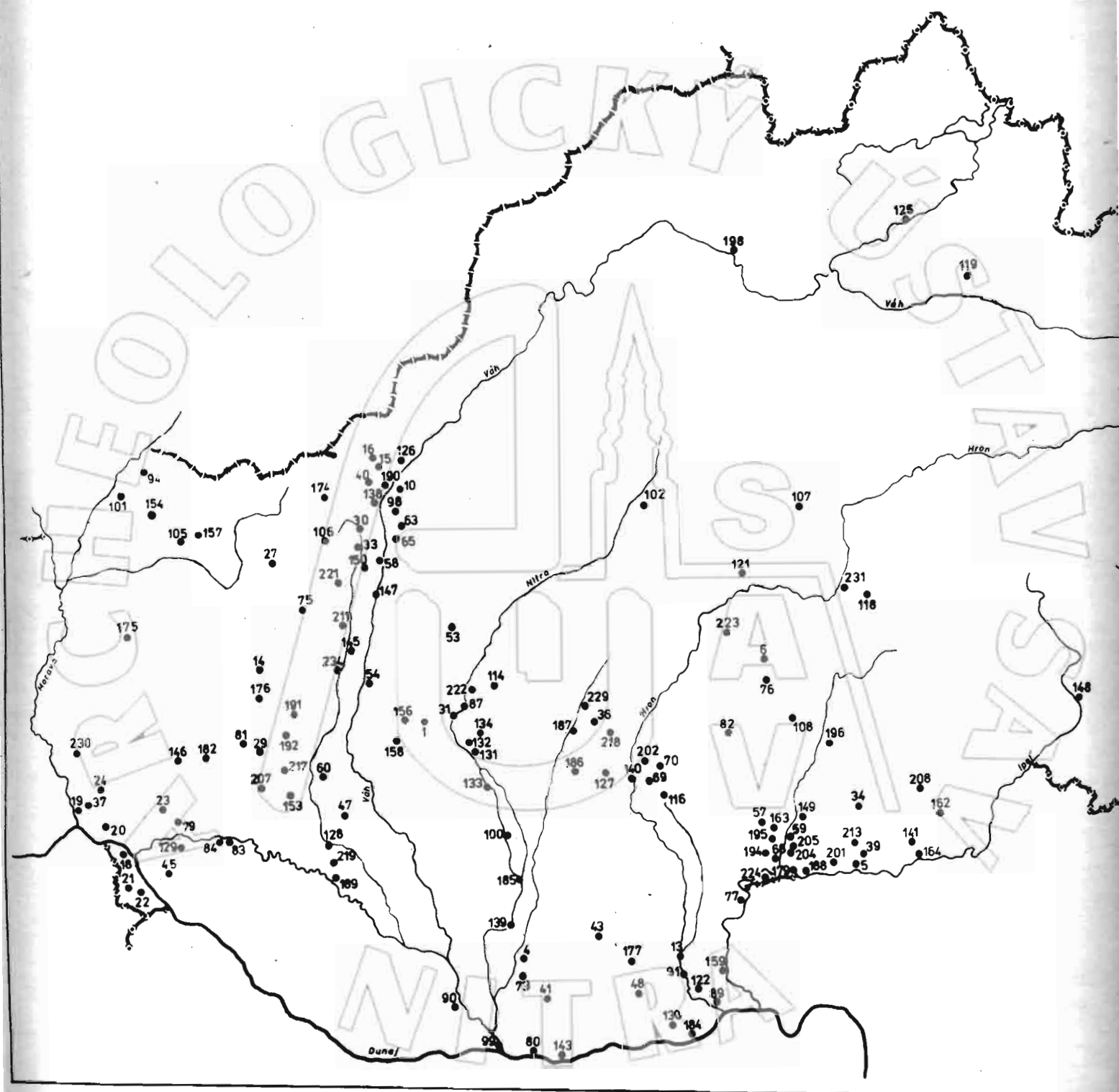
Výskum železiarní z doby rímskej vo Varíne	180
Untersuchung von römerzeitlichen Eisenhütten in Varín	180
Исследования железоплавильных печей римского времени в с. Варин	181

Magda P i c h l e r o v á /Archeologický ústav SNM, Bratislava/

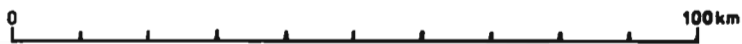
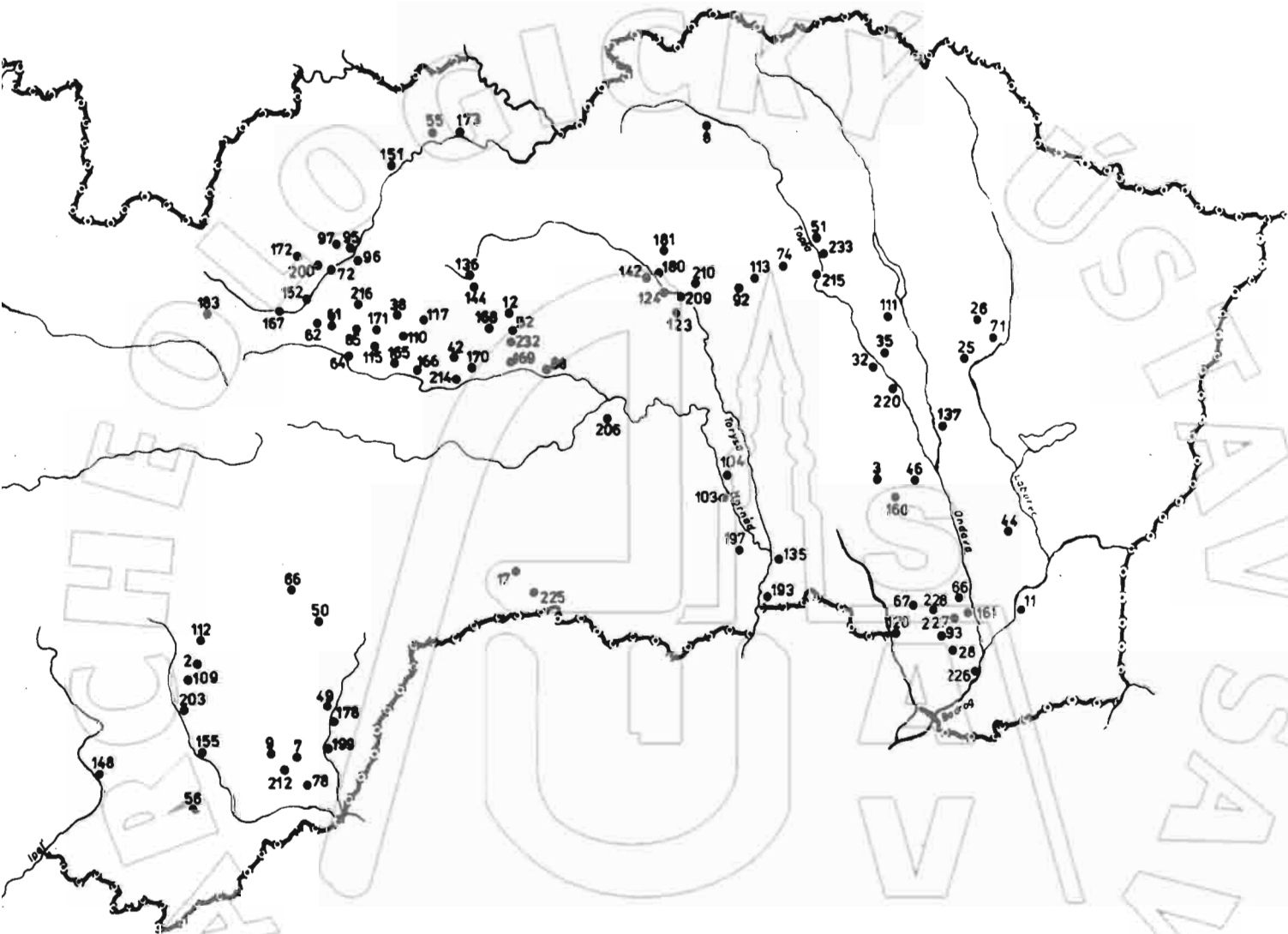
Ihlica s pečatidlovou hlavickou z Dunajskej Lužnej	181
Nadel mit Petschaftkopf aus Dunajská Lužná	181
Булавка с печатевидной головкой в с. Дунайска-Лужна	182
Výsledky systematického výskumu v Bratislave-Rusovciach	182
Ergebnisse der systematischen Grabung in Bratislava-Rusovce	184
Результаты систематических исследований в г. Братислава, часть Ру- совце	185

Magda P i c h l e r o v á /Archeologický ústav SNM, Bratislava/	
Žiarový hrob z doby bronzovej vo Voderadoch-Slovenskej Novej Vsi .	186
Bronzezeitliches Brandgrab in Voderady-Slovenská Nová Ves	187
Погребение с трупосожжением бронзового века в с. Водеради, часть Словенска-Нова-Вес	187
Margaréta P ö l h ö s o v á /Tekovské múzeum, Levice/	
Výskum Levického hradu	187
Untersuchung der Burg von Levice	188
Исследования замка Левице	188
Mária R e j h o l c o v á /Archeologický ústav SAV, Nitra/	
Výskum pohrebiska v Čakajovciach v roku 1983	189
Ausgrabung im Gräberfeld von Čakajovce im J. 1983	189
Исследования могильника в с. Чакаёвце в 1983 г.	190
Peter R o m s a u e r /Archeologický ústav SAV, Nitra/	
Záchranná akcia v Nitre-Ivanke	190
Rettungsaktion in Nitra-Ivanka	191
Охранные раскопки в г. Нитра, часть Иванка	191
Alexander R u t t k a y /Archeologický ústav SAV, Nitra/ - Margaréta P ö l h ö s o v á /Tekovské múzeum Levice/	
Dva hromadné nálezy stredovekých železných predmetov z Nového Tekova	191
Zwei Depotfunde von mittelalterlichen Eisengegenständen aus Nový Tekov	192
Два клада средневековых железных предметов из с. Нови-Теков	192
Alexander R u t t k a y /Archeologický ústav SAV, Nitra/ - Marta R e - m i á š o v á /Múzeum, Bojnice/	
Preventívno-záchranný výskum na lokalite Katkej kopec v Koši	192
Präventive Notgrabung auf der Lokalität Katkej kopec in Koš	194
Превентивные охранные раскопки на памятнике Каткей-копец в с. Кош	194
Michal S l i v k a /Archeologický ústav SAV, Nitra/	
Obnovený výskum na Kláštorisku v Letanovciach	195
Die erneuerte Grabung auf Kláštorisko in Letanovce	195
Продолжение исследований на памятнике Клашториско в с. Летановце	196
Michal S l i v k a - František J a v o r s k ý /Archeologický ústav SAV, Nitra/	
Záchranný výskum sakrálného objektu v Poprade-Spišskej Sobote	196
Notgrabung in einem sakralen Objekt in Poprad-Spišská Sobota	198
Охранные раскопки сакрального объекта в г. Попрад, часть Спишска- Собота	199
Danica S t a š š í k o v á - Š t u k o v s k á /Archeologický ústav SAV, Nitra/	
Výsledky prieskumu na strednom Považí	199
Ergebnisse der Geländebegehung im mittleren Waagtal	205
Результаты разведок в Среднем Поважье	206

Etela S t u d e n í k o v á /Archeologický ústav SNM, Bratislava/	
Pokračovanie výskumu v Janíkoch	208
Fortsetzung der Ausgrabung in Janíky	209
Продолжение исследований в с. Яники	209
Peter Š a l k o v s k ý /Archeologický ústav SAV, Nitra/	
Výskum včasnostredovekého a vrcholnostredovekého sídliska v Komjati- ciach	209
Grabung in einer früh- und hochmittelalterlichen Siedlung in Komja- tice	210
Исследования поселения раннего и развитого средневековья в с. Комь- ятице	210
Stanislav Š i š k a /Archeologický ústav SAV, Nitra/	
Tretia etapa výskumu sídliska z mladšej doby kamennej v Šarišských Michalanoch	210
Die dritte Grabungsetappe auf der jungsteinzeitlichen Siedlung in Šarišské Michalany	211
Третий этап исследований поселения эпохи неолита в с. Шаришске-Миха- ляни	212
Anton T o č í k /Archeologický ústav SAV, Nitra/	
Prieskumy na južnom Slovensku	212
Geländebegehungen in der Südslowakei	214
Разведки в Южной Словакии	214
Katarína T o m č í k o v á - Zdeněk F a r k a š - Vladimír T u r - č a n /Archeologický ústav SNM, Bratislava/	
Výsledky prieskumu v priestore Zohor - Devínske Jazero - Devínska Nová Ves	214
Ergebnisse einer Geländebegehung im Gebiet von Zohor - Devínske Jazero - Devínska Nová Ves	215
Результаты разведок на территории Зогор - Девинское-Язеро - Девинска- Новая-Вес	215
Alexander T r u g l y /Oblasťné podunajské múzeum, Komárno/	
Piata sezóna výskumu pohrebiska z obdobia avarskej ríše pri lodeni- ciach v Komárne	215
Die fünfte Grabungssaison auf dem Gräberfeld aus der Zeit des Awa- rischen Reiches bei der Schiffswert von Komárno	216
Пятый сезон исследований могильника периода аварской державы близ верфи в г. Комарно	216
Staromaďarské jazdecké hroby v Dolnom Petre a Kameničnej-Balvanoch	216
Altmagyarische Reitergräber in Dolný Peter und in Kameničná-Balvány	217
Древневенгерские конные погребения в сс. Дольни-Петер и Каменична, часть Бальвани	218
Vladimír T u r č a n /Archeologický ústav SNM, Bratislava/	
Druhý rok záchranného výskumu slovanského sídliska v Moste pri Bra- tislave	218
Zweites Jahr der Notgrabung in der slawischen Siedlung in Most pri Bratislave	218
Второй сезон охранных раскопок славянского поселения в с. Мост-при- Братиславе	218

Mapa lokalít k prehľadu archeologických výskumov a nálezov na Slovensku v roku 1983 /číslovanie nálezísk zodpovedá poradovým číslam na tabuľke - str. 15-24/
 Karte der Fundorte zur Übersicht der archäologischen Grabungen und Funde in der Slowakei im J. 1983 /die Nummern der Fundstellen entsprechen den laufenden Zahlen in der Tabelle auf S. 15-24/
 Карта местонахождений к обзору археологических исследований и находок в Словакии в 1983 г. /нумерация находок соответствует порядковым номерам на таблице - с. 15-24/

NITRA

Adrián V a l l a š e k /Archeologický ústav SAV, Nitra/	
Výskum na Zvolenskom zámku	219
Grabung in der Burg von Zvolen	219
Исследования замка Зволена	220
Ladislav V e l i a č i k /Archeologický ústav SAV, Nitra/	
Hroby zo staršej doby bronzovej v Rumanovej	220
Gräber aus älterer Bronzezeit in Rumanová	222
Погребения эпохи ранней бронзы в с. Руманова	222
Marián V i z ď a l /Zemplínske múzeum, Michalovce/	
Výsledky prieskumu a výskumu Zemplínskeho múzea v Michalovciach . .	223
Ergebnisse der Begehungen und Grabungen des Zemplíner Museums in Michalovce	223
Итоги разведок и раскопок Земплинского музея в г. Михаловце	224
Egon W i e d e r m a n n /Okresné múzeum, Topoľčany/	
Praveké sídliská pri Hajnej Novej Vsi	224
Urzeitliche Siedlungen bei Hajná Nová Ves	225
Первобытные поселения близ с. Гайна-Нова-Вес	225
Jozef Z á b o j n í k /Archeologický ústav SAV, Nitra/	
Tretia sezóna výskumu pohrebiska a sídliska z obdobia avarskej ríše v Štúrove-Obide	225
Dritte Grabungssaison im Gräberfeld und auf der Siedlung aus der Zeit des Awarenreiches in Štúrovo-Obid	226
Третий сезон исследований могильника и поселения периода аварской державы в г. Штурово-Обид	226
Mária Z a c s k o v á /Archeologický ústav SNM, Bratislava/	
Nález džbánka z obdobia maďarovskej kultúry v Nitre	227
Fund eines Kruges aus der zeit der Maďarovce-Kultur in Nitra	227
Находка кувшина периода мадяровской культуры в г. Нитра	227
Lev Z a c h a r /Archeologický ústav SNM, Bratislava/	
Záchranný výskum v Studienke	227
Notgrabung in Studienka	228
Охранные раскопки в с. Студьенка	228
Pavel Z e b r á k /Archeologický ústav SAV, Nitra/	
Další výzkumná sezóna na Sitně	228
Weitere Grabungssaison auf Sitno	229
Продолжение исследований на горе Ситно	229
Výsledky průzkumu ve Velké Vsi nad Ipľom	229
Ergebnisse der Geländebegehung in Velká Ves nad Ipľom	230
Итоги разведок в с. Велька-Вес-над-Иплем	230
Obrázky 1-112 - Abbildungen 1-112 - Рисунки 1-112	231
Texte zu den Abbildungen	319
Подписи к рисункам	325

Prehľad slovenských lokalít, na ktorých sa v roku 1983 uskutočnili výskumy alebo zistili archeologické objekty, nálezy a pod. /Poradové čísla zodpovedajú číslam lokalít na mapke/

Poradové číslo	Obec /lokalita/	Okres	Datovanie lokalít, objektov, nálezov											Príspevok na strane
			paleolit a mezolit	neolit	eneolit	doba				stredovek				
						bronzová	halštatská	laténska	rímska a stahovania národov	6.-8. storočie	9. storočie	10.-12. storočie	13.-16. storočie	
1	Alekšince	Nitra												34
2	Babinec	Rimavská Sobota	•											77
3	Bačkov	Trebišov												52
4	Bajč, časť Vlkanovo	Komárno		•	•	•		•	•			•		156
5	Balog nad Ipľom	Veľký Krtíš												27
6	Banská Štiavnica	Žiar nad Hronom							•				•	141, 143
7	Barca	Rimavská Sobota			•			•						45
8	Bardejov	Bardejov										•	•	64
9	Bátka, časť Dulovo	Rimavská Sobota			•	•								45
10	Beckov	Trenčín										•	•	199
11	Beša	Trebišov		•	•	•						•		52
12	Bijacovce	Spišská Nová Ves										•	•	99
13	Bíňa	Nové Zámky										•		87
14	Boleráz	Trnava					•							163
15	Bošáca	Trenčín					•					•	•	200
16	Bošáca, časť Zemianske Podhradie	Trenčín					•					•	•	200
17	Bôrka	Rožňava		•		•	•						•	153
18	Bratislava	Bratislava-mesto		•							•	•	•	37, 71, 124
19	Bratislava, časť Devínska Nová Ves	Bratislava-mesto		•		•	•	•			•			214
20	Bratislava, časť Dúbravka	Bratislava-mesto			•	•		•	•	•	•	•		74, 115, 124
21	Bratislava, časť Jarovce	Bratislava-mesto											•	69
22	Bratislava, časť Rusovce	Bratislava-mesto							•			•	•	182
23	Bratislava, časť Vajnory	Bratislava-mesto			•									71
24	Bratislava, časť Záhorská Bystrica	Bratislava-mesto		•										71
25	Brekov	Humenné											•	223
26	Brestov	Humenné		•							•			223

Poradové číslo	Obec /lokalita/	Okres	Datovanie lokalít, objektov, nálezov										Príspevok na strane		
			paleolit a mezolit	neolit	eneolit	doba			stredovek						
						bronzo	halštatská	laténska	rímska a stahovania národov	6.-8. storočie	9. storočie	10.-12. storočie		13.-16. storočie	novovek
27	Brezová pod Bradlom	Senica													34
28	Cejkov	Trebišov													24
29	Cífer, časť Pác	Trnava													89, 124
30	Čachtice	Trenčín													200
31	Čakajovce	Nitra													189
32	Čaklov	Vranov nad Topľou													52
33	Častkovce	Trenčín													201
34	Čelovce	Veľký Krtíš													75
35	Čičava	Vranov nad Topľou													52
36	Čierne Kľačany	Nitra													38
37	Devínske Jazero	Bratislava-vidiek													214
38	Dlhé Stráže	Spišská Nová Ves													99
39	Dolinka	Veľký Krtíš													26
40	Dolné Srnie	Trenčín													201
41	Dolný Peter	Komárno													216
42	Domanovce	Spišská Nová Ves													99
43	Dubník	Nové Zámky													61, 125
44	Dúbravka, časť Komá- nica	Michalovce													68
45	Dunajská Lužná	Bratislava-vidiek													181
46	Dvorianky	Trebišov													149
47	Galanta, časť Hody	Galanta													93
48	Gbelce	Nové Zámky													31
49	Gemer	Rimavská Sobota													45
50	Gemerský Sad	Rožňava													82
51	Giraltovce	Bardejov													53
52	Granč-Petrovce	Spišská Nová Ves													99, 103
53	Hajná Nová Ves	Topoľčany													224
54	Hlohovec	Trnava													172
55	Hniezdne	Stará Ľubovňa													98
56	Hodejov	Rimavská Sobota													46
57	Hokovce	Levice													168
58	Horná Streda	Trenčín													202
59	Horné Turovce	Levice													168

[illegible]

Poradové číslo	Obec /lokalita/	Okres	Datovanie lokalít, objektov, nálezov										Príspevok na strane	
			paleolit a mezolit	neolit	eneolit	doba			stredovek			novovek		
						bronzová	halštatská	laténska	rímska a stahovania národov	6.-8. storočie	9. storočie			10.-12. storočie
90	Kameničná, časť Balvany	Komárno												217
91	Kamenín	Nové Zámky												167
92	Kapušany	Prešov												53
93	Kašov	Trebišov												23, 25
94	Kátov	Senica												35
95	Kežmarok	Poprad												97
96	Kežmarok, časť Ľubica	Poprad												97
97	Kežmarok, časť Malý Slavkov	Poprad												97
98	Kočovce	Trenčín												203
99	Komárno	Komárno												215
100	Komjatice	Nové Zámky												35, 126, 209
101	Kopčany	Senica												35
102	Koš	Prievidza												192
103	Košice	Košice-mesto												85
104	Košice, časť Tahanovce	Košice-mesto												53
105	Koválov	Senica												36
106	Krajné, časť Matejovec	Trenčín												203
107	Králiky	Banská Bystrica												146
108	Kráľovce-Krnišov	Zvolen												32
109	Kraskovo	Rimavská Sobota												46
110	Kurimany	Spišská Nová Ves												100
111	Kvakovce, časť Dobrá nad Ondavou	Vranov nad Topľou												114
112	Kyjatice	Rimavská Sobota												78
113	Lada	Prešov												53
114	Lefantovce	Nitra												130
115	Letanovce	Spišská Nová Ves												100, 195
116	Levice	Levice												187
117	Levoča	Spišská Nová Ves												100, 126
118	Lieskovec	Zvolen												32
119	Liptovská Sielnica, časť Liptovská Mara	Liptovský Mikuláš												126, 177
120	Luhýňa	Trebišov												53

Poradové číslo	Obec /lokalita/	Okres	Datovanie lokalít, objektov, nálezov										Príspevok na strane		
			paleolit a mezolit	neolit	eneolit	bronzová	halštatská	doba		stredovek		novovek			
								laténska	rímska a stahovania národov	6.-8. storočie	9. storočie			10.-12. storočie	13.-16. storočie
121	Lutila	Žiar nad Hronom	•											32	
122	Malá nad Hronom	Nové Zámky			•	•			•			•		171, 212	
123	Malý Šariš	Prešov			•									53	
124	Medzany	Prešov				•			•					54, 126, 147	
125	Medzibrodie nad Oravou	Dolný Kubín					•							66	
126	Melčice-Lieskové, časť Melčice	Trenčín										•		203	
127	Mochovce	Levice			•								•	32	
128	Mostová	Galanta						•				•	•	94	
129	Most pri Bratislave	Bratislava-vidiek								•	•			218	
130	Mužla, časť Čenkov	Nové Zámky		•	•					•	•			131	
131	Nitra	Nitra				•								33, 227	
132	Nitra, časť Chrenová	Nitra						•	•	•			•	90, 127	
133	Nitra, časť Ivanka	Nitra				•	•					•		190, 212	
134	Nitra, časť Zobor	Nitra											•	126	
135	Nižná Myšľa	Košice-vidiek				•								164	
136	Nižné Repaše	Spišská Nová Ves											•	100	
137	Nižný Hrušov	Vranov nad Topľou				•				•				54	
138	Nové Mesto nad Váhom	Trenčín					•	•	•	•	•	•	•	91, 204	
139	Nové Zámky	Nové Zámky				•			•	•	•	•	•	147	
140	Nový Tekov	Levice		•	•		•	•	?		•	•	•	33, 119, 191, 213	
141	Opatovská Nová Ves	Veľký Krtíš		•										26	
142	Ostrovany	Prešov							•					54	
143	Patince	Komárno		•	•									88	
144	Pavľany	Spišská Nová Ves											•	65	
145	Pečeňady	Trnava			•									36	
146	Pezinok	Bratislava-vidiek		•	•	•							•	73	
147	Piešťany	Trnava						•	?					202	
148	Pinciná	Lučenec									•		•	80, 127	
149	Plášťovce	Levice				•								168	
150	Pobedim	Trenčín						•	•	•	•	•	•	202	
151	Podolíneč	Stará Ľubovňa										•	•	98	
152	Poprad, časť Spišská Sobota	Poprad				•						•	•	97, 127, 196	

[illegible]

Poradové číslo	Obec /lokalita/	Okres	Datovanie lokalít, objektov, nálezov										Príspevok na strane	
			paleolit a mezolit	neolit	eneolit	doba			stredovek			novovek		
						bronzová	halštatská	laténska	rímska a stahovania národov	6.-8. storočie	9. storočie			10.-12. storočie
186	Tajná	Nitra				•						•		213
187	Tesárske Mlyňany	Nitra										•		130
188	Tešmák	Levice		•										169
189	Tomášikovo	Galanta				•								36
190	Trenčianske Bohuslavice	Trenčín	•				•							27, 204
191	Trnava	Trnava		•								•	•	151
192	Trnava, časť Hrnčiarovce	Trnava		•										152
193	Trstené pri Hornáde	Košice-vidiek					•	•	•					112
194	Tupá	Levice		•				•	•					169
195	Tupá, časť Chorvatice	Levice		•								•		169
196	Uňatín	Zvolen											•	33
197	Valaliky, časť Všetechsvätých	Košice-vidiek						•		•			•	40, 127
198	Varín	Žilina							•					180
199	Včelince	Rimavská Sobota		•	•	•		•	•	•		•		46
200	Veľká Lomnica	Poprad		•	•	•								98
201	Veľká Ves nad Ipľom	Veľký Krtíš		•		•								229
202	Veľké Kozmálovce	Levice				•			•					82
203	Veľké Teriakovce, časť Nižný Skálnik	Rimavská Sobota		•	•							•		48
204	Veľké Turovce, časť Dolné Turovce	Levice				•	•							169
205	Veľké Turovce, časť Stredné Turovce	Levice		•		•								169
206	Veľký Folkmár	Košice-vidiek				•								70
207	Veľký Grob	Galanta		•		•						•	•	36
208	Veľký Krtíš, časť Malý Krtíš	Veľký Krtíš	•	•										26
209	Veľký Šariš	Prešov			•		•	•		•				55
210	Veľký Šariš, časť Kanaš	Prešov			•	•	•	•						56
211	Veselé	Trnava										•		36
212	Vieska nad Blhom	Rimavská Sobota							•					48
213	Vinica	Veľký Krtíš										•		26
214	Vítkovce	Spišská Nová Ves				•				•				155
215	Vlača	Vranov nad Topľou								•				150

Poradové číslo	Obec /lokalita/	Okres	Datovanie lokalít, objektov, nálezov											Príspevok na strane	
			paleolit a mezolit	neolit	eneolit	doba			stredovek						
						bronzová	halštatská	laténska	rímska a stahovania národov	6.-8. storočie	9. storočie	10.-12. storočie	13.-16. storočie		novovek
216	Vlková	Poprad													98
217	Voderady, časť Slo- venská Nová Ves	Trnava					•								186
218	Volkovce	Nitra	neadatované											38	
219	Vozokany	Galanta					•		•				•	•	37, 93
220	Vranov nad Topľou, časť Čemerné	Vranov nad Topľou			•	•			•	•	•				56, 150
221	Vrbové	Trnava											•		86
222	Výčapy-Opatovce	Nitra		•			•			•	•		•	•	41
223	Vyhne	Ziar nad Hronom					•	?				?	?		144
224	Vyškovce nad Ipľom	Levice		•	•	•	•	•	•		•	•	•		169
225	Zádielske Dvorníky, časť Zádiel	Košice-vidiek		•		•	•	•				•			153
226	Zemplín	Trebišov									•	•			62, 127
227	Zemplínske Jastrabie	Trebišov		•											25
228	Zemplínsky Branč	Trebišov		•	•				•						57
229	Zlaté Moravce	Nitra			•	•									34, 129
230	Zohor	Bratislava-vidiek		•		•	•								214
231	Zvolen	Zvolen											•		219
232	Zehra	Spišská Nová Ves					•								103
233	Železník	Bardejov					•								57
234	Žilkovce	Trnava		•	•	•	•								175

VÝSKUM V KAŠOVE PRED DOKONČENÍM

adislav B á n e s z

Dlhodobý archeologický výskum mladopaleolitického náleziska v Kašove /okr. Trebišov/ je pred dokončením. Vo výskumnej sezóne 1983 sa zachytil južný okraj sídliska, a preto sa skúmanie zameralo na presnejšie vymedzenie severnej hranice osídlenia a odkrývku okrajových a nepreskúmaných častí na pozdĺžnej osi lokality. V južnej časti náleziska sa odkrylo 130 sektorov /1041-1170/, v severnej 11 /10 A-J/ a na neprekopaných plochách 42 /1171-1212/. Dovedna sa v 183 sektoroch našlo 943 paleolitických artefaktov. Sektory merali spravidla 2 x 2 m a boli prekopané do priemernej hĺ. 60 cm. Nálezy sa nachádzali v priemernej hĺ. 5 cm a tvorili súvislý horizont v žltej hline. Južná časť preskúmanej plochy bola už veľmi chudobná na artefakty /niektoré sektory bez nálezov/, čo naznačuje, že osídlenie týmto smerom nepokračuje. Na severnom konci bolo takisto len málo nálezov. Najväčšia hustota nálezov, resp. najintenzívnejšie osídlenie sa zaregistrovalo v severnej polovici sídliska, kde sa miestami našlo zoskupenie 100-500 kusov štiepanej kamennej industrie. V južnej časti a po okrajových partiách nálezov podstatne ubúda.

Paleolitické nálezy zastupujú širokú škálu štiepaných kamenných nástrojov, hotovených predovšetkým z obsidiánu, z menšej časti z limnokvarcitu, rohovca, azúrikov, rádiolaritu i opalizovaných hornín a zriedkavo aj z horského kryštálu. Niektoré boli prepálené, čo svedčí o existencii ohnísk, ktoré sa črtali iba veľmi slabo, predovšetkým popolovitým sfarbením nálezového horizontu. V typologickej skladbe kamennej industrie zo 74 výrazných nástrojov je najviac škrapadiel a rydiel. Zo škrapadiel sú najčastejšie čepeľové /typy 1 a 2 - 17 ks/ a úštepové, zastúpené sú ešte dvojité, oblúkovité lomené, úštepové, čepeľové bočnou retušou a jadrové škrapadlo i hoblík. Medzi rydlami prevládajú klinové, to najmä na zlomených čepeľiach /17 ks/. Ďalšie typy rydiel sú klinové stredné, bočné, niekoľkonásobné, kýlové oblúkovité bez vrubu, zobákovité, jadrové hranové na šikmo retušovaných čepeľiach. Medzi retušovanými čepeľami bolo najviac jednostranne retušovaných. Z ostatných nástrojov sú zastúpené kombinácie škrapadiel s rydlami, čepeľka s otupeným bokom a zlomky hrotitých čepeľí s retušovaným vrcholom. Škálu nástrojov dopĺňajú početné čepele, jadrá /najmä prizmatické/ a ich zlomky, odštepky a úštepky. Aj táto sprievodná industria má výrazný čepeľovitý charakter. Typologicky sa kamenná industria zaraďuje do neskorej fázy mladého paleolitu.

Pre získanie komplexného obrazu tejto paleolitickej stanice je potrebné preskúmať ešte niekoľko plôch v miestach, kde neboli presne zistené okraje osídlenia.

GRABUNG IN KAŠOV VOR DEM ABSCHLUß. In Kašov /Bez. Trebišov/ wurden in 183 Sektoren /2 x 2 m/ insgesamt 943 jungpaläolithische Werkzeuge, die vor allem aus Obsidian, weniger aus Limnoquarzit, Feuerstein, Hornstein, Radiolarit und auch aus Bergkristall gefertigt sind, gefunden. In der Typenskala der 74 ausgeprägten Werkzeuge überwogen die Kratzer über die Stichel. Von 30 Kratzern waren die meisten Klängenkratzer und Kratzer an Abschlag. Die übrigen sind Doppelkratzer, spitzbogige Kratzer, Klängenkratzer an retuschierter Klinge und Kernkratzer. Von den Sticheln gab es überwiegend

Flächenstichel, weniger Stichel an Klinge, weitere Typen sind Bogenstichel ohne Kerbe, Schnabelstichel, Kernstichel. Auch Kombinationen von Kratzer mit Stichel, retuschierte Klingen, Fragmente retuschierter Spitzen und eine Klingenlamelle mit gestumpftem Rücken sind vertreten. Bei der Ausgrabung wurde das nördliche und südliche Ende der Siedlung freigelegt. Im J. 1984 werden die noch nicht untersuchten Teile der Station aus der späten Phase des jüngeren Paläolithikums durchforscht werden.

ИССЛЕДОВАНИЯ В С. КАШОВ ПЕРЕД ОКОНЧАНИЕМ. В с. Кашов /р-н Требишов/ было вскрыто в 183 секторах /2 x 2 м/ 943 верхнепалеолитических орудия, сделанных главным образом из обсидианов, менее из лимнокварцита, кремня, роговика, радиоляритов и горного кристалла. С типологической точки зрения преобладали скребки над резцами. Среди 30 скребков преобладали концевой скребок и скребок на отщепе. Остальные скребки следующие: двойной скребок, скребок стрелчатый, скребок с краевой ретушью и нуклевидный скребок. Среди резцов преобладают угловые резцы, менее встречаются боковые резцы, иные типы представлены угловыми резцами без выемки, клыковидным и нуклевидным резцами. Встречаются комбинированные орудия - резец-скребок, пластины с ретушью и пластинка с притупленным краем. При исследованиях вскрыты северный и южный концы стоянки. В 1984 г. исследования будут намерены на вскрышу непрослеженных частей стоянки поздней фазы верхнего палеолита.

Z PRIESKUMOV JUHOVÝCHODNÉHO SLOVENSKA

Ladislav Báñez

Prieskumami a zbermi v oblasti severných výbežkov a priliehajúcich častí Zemplínskych pahorkov sa získali nové paleolitické a neolitické nálezy z nasledujúcich lokalít v okrese Trebišov:

C e j k o v I

V známej polohe na kopci Tokajský vrch sa získalo opakovanými povrchovými zbermi 446 gravettských artefaktov, medzi nimi aj vzácne nástroje, zastúpené v strednej Európe a najmä v Karpatskej kotline iba výnimočne. K nim patrí zlomok hrotu s pravidelnou stopkou a čepele podobné kostonkovským typom s podštiepaným koncom pripomínajúcim dlabače. Okrem odštepov, čepelí a úštepov sa našlo 10 škrabadiel, prevažne na čepeliach - s retušou i bez nej, 26 rydiel, väčšinou klinových a hranových, ale aj viacnásobných a jadrových, retušované čepele i mikrolitické elementy v podobe čepeľok s otupeným bokom. Nástroje boli vyrobené hlavne z obsidiánov, pazúrikov, rádiolaritov, limnokvarcitov a rohovca. Uloženie: AÚ SAV, Nitra, príř. č. 151/83.

C e j k o v III

Na tejto dávno známej lokalite sa získalo 220 nálezov kamennej industrie, vyrobenej z podobných surovín ako v polohe Cejkov I. Z artefaktov hodno uviesť kombináciu klinového a hranového rydla, drobný hrot typu la Gravette, čepeľové škrabadlo, početné čepele, obsidiánové hľuzy a guľovitá jadrá. Uloženie: AÚ SAV, Nitra, príř. č. 152/83.

H r č e Ľ

V polohe Táncoš /M-34-128-A-d, 1 : 25 000, 205 : 275 mm/ západne od obce pod kótou 171,5 sa našlo 12 mladopaleolitických a 11 neolitických nálezov štiepanej industrie z limnokvarcitov a obsidiánu. Asi 200 m severne od kóty 171,5 sa objavilo niekoľko neolitických črepov a čepeľ s retušovanými hranami.

K a š o v

V katastri obce sa na viacerých miestach získali paleolitické i neolitické nálezy. V polohe Čepegov I asi 1 km juhozápadne od obce /M-34-128-C-b-a, 1 : 25 000, 40 : 65 mm/ sa našlo okrem hrubého svetlohnedého črepu a fragmentu závažia aj 43 štiepaných artefaktov. Vynímajú sa najmä veľké ihlancovité obsidiánové jadrá s negatívmi pravidelných a súbežne odštiepených čepeľí po celom obvode, ktoré patria medzi klasické nálezy jadier bukovohorskej kultúry. Okrem pravidelných obsidiánových čepeľí sa našiel kosákový silex s leskom z vrstevnatej suroviny a viacero odštepok. Uloženie: AÚ SAV, Nitra, prír. č. 153/83.

Bukovohorské črepy a štiepané artefakty /najmä čepele z obsidiánu a zo sivého kremenca/ sa našli aj v polohe Čepegov II tesne pod vinohradmi asi 250 m západne od predchádzajúcej lokality a v polohe "vápenné pece" /M-34-128-C-b-a, 1 : 25 000, 40 : 70 mm/, kde boli aj hrubostenné i tenkostenné črepy s rytými súbežnými čiarami. Uloženie: AÚ SAV, Nitra, prír. č. 154/83 a 155/83.

Aj na severozápadnom konci obce sa získali štiepané kamenné artefakty z paleolitu a neolitu. V polohe Kratká /M-34-128-C-b-a, 1 : 25 000, 17 : 15 mm/ sa našlo /bez keramiky/ 30 štiepaných výrobkov z obsidiánu, kremenca, limnokvarcitu i buližníka. Niektoré z nich môžu patriť do mladého paleolitu. Z polohy Dipov /M-34-128-C-b-a, 1 : 25 000, 32 : 28 mm/ je z 10 mladopaleolitických, najskôr gravettských nálezov /škrabadlo, čepele, odštepky/ z obsidiánu a pazúrika s modrastou patinou.

Z e m p l í n s k e J a s t r a b i e

Severozápadne od obce /M-34-128-B-c, 1 : 25 000, 305 : 365 mm/ v polohe Dlhé povrazy sa získalo niekoľko črepov a štiepaných artefaktov z obsidiánu, ktoré patria najskôr bukovohorskej kultúre.

AUS DEN GELÄNDEBEGEHUNGEN IN DER SÜDOSTSLOWAKEI. Während einer Oberflächenbesichtigung vor allem im Gebiet der nördlichen Ausläufer der Zemplíner Hügel im Bez. Trebišov gewann man außer paläolithischen Funden /Lokalitäten von Cejkov I, III, Hrčeľ-Táncoš, Kašov-Krátká, Dipov/ auch neolithische Scherben und Spaltindustrie /Kašov-Cepegov I, II, Kašov-"vápenné pece", Hrčeľ-Pod Táncošom, Zemplínske Jastrabie/, die am ehesten der Bükker Kultur angehören.

ПОИСКИ В ЮГО-ВОСТОЧНОЙ СЛОВАКИИ. В результате сбора подъемного материала в области северных отрогов Земплинских холмов в р-не Требишов получены кроме палеолитических находок /памятники Цейков I, III, Грчель-Танцош, Кашов-Кратка, Дипов/ также неолитические черепки и колотые артефакты /Кашов - урочище "известкообжигательные печи", Грчель - урочище Под-Танцошом, Земплинске-Ястрабье/, относящиеся, по-видимому, к буковогорской культуре.

PRIESKUM IPEĽSKEJ KOTLINY

Ladislav Báñez - Gabriel Nevizánsky

Koncom marca a začiatkom apríla sme uskutočnili prieskum južnej časti okresu Veľký Krtíš. Sledovali sme osídlenie pravobokých prítokov Ipľa /potoky: Krtíš, Čebovský, Lesenický, Veľký, Kosihovský, Galomia/. Objavili sme desať zväčša neevidovaných lokalít.

1. Sklabiná

Na juhovýchodnom svahu vyvýšeniny nad terasou Zajského potoka cca 300 m na JV od kóty 175,2 a 250 m západne od kóty 162,3 /M-34-135-D-a, 1 : 25 000, 78 : 47 mm/ sa zistilo intenzívne osídlenie kultúry s mladšou lineárnou keramikou /obr. 1: 5, 7, 8/ a sporadické nálezy lengyelskej kultúry /obr. 1: 6/.

2. Sklabiná

500 m na JZ od obce pri kóte 176,3 /M-34-135-D-a, 1 : 25 000, 75 : 47 mm/ sa našli neisté stopy paleolitického osídlenia.

3. Veľký Krtíš, časť Malý Krtíš

Na východnom svahu vyvýšeniny nad Krtíšskym potokom 250 m na Z od kóty 168,2 a asi 350 m na Z od hradskej Želovce - Veľký Krtíš /M-34-135-B-c, 1 : 25 000, 65 : 295 mm/ sa zistilo sporadické praveké osídlenie /lengyelská kultúra?/.

4. Veľký Krtíš, časť Malý Krtíš

Na východnom svahu vyvýšeniny nad Krtíšskym potokom asi 300 m na ZJZ od kóty 172,7 a 400 m juhozápadne od okraja osady Malý Krtíš /M-34-135-B-c, 1 : 25 000, 75 : 295 mm/ boli neisté stopy paleolitického osídlenia.

5. Opátovská Nová Ves

Na juhovýchodnom svahu terasy Čebovského, resp. Kosihovského /Malého/ potoka 300 m na J od kóty 172,4 /M-34-135-D-a, 1 : 25 000, 342 : 196 mm/ sa zaregistrovali sporadické nálezy štiepanej industrie /neolit?/.

6. Slovenské Ďarmoty

Na juhovýchodnom svahu mierne vyvýšenej terasy Čebovského potoka severovýchodne od hospodárskych budov majera Iliašovo, 500 m na Z od kóty 150,3 /M-34-135-D-a, 1 : 25 000, 302-306 : 285-289 mm/, bolo intenzívne osídlenie z doby laténskej /obr. 1: 12, 13/ a z obdobia pilinskej kultúry. Sporadické keramické nálezy dokumentujú osídlenie v 8.-9. a 12.-13. stor.

7. Dolinka

Na juhozápadnom svahu vyvýšeniny východne od hradskej Kosihy nad Ipľom - Vinica, 200 m na JV od kóty 146,3 a 500 m na SZ od kóty 153,9 /M-34-135-C-b, 1 : 25 000, 247 : 352 mm/, sa zistilo sporadické neolitické osídlenie /lineárna keramika/ a našli sa atypické praveké črepy /doba bronzová?/ a črep z 10.-11. stor.

8. Dolinka

Na východnom svahu terasy Veľkého potoka cca 100 m na Z od hradskej Kosihy nad Ipľom - Vinica na juhozápadnom okraji obce 300 m na SZ od kóty 145,2 /M-34-135-C-b, 1 : 25 000, 291 : 50 mm/ sa objavilo sporadické praveké osídlenie /lengyelská kultúra?/.

9. Vinica

Na východnom svahu pravobrežnej terasy Veľkého potoka 400 m na J od Jozefovho majera a 500 m na V od hradskej Vinica - Kosihy nad Ipľom a kóty 158,3

/M-34-135-C-b, 1:: 25 000, 300-303 : 303-305 mm/ sa zaregistrovalo intenzívne osídlenie v 14.-15. stor. /sivá keramika - obr. 1: 9-11/.

10. B a l o g n a d I p ľ o m

Na západnom brehu potoka Galomia cca 100 m na JZ od hradskej Balog nad Ipľom - Veľká Ves nad Ipľom sa našli v profiloch vyhlíbených rýh /M-34-135-C-a, 1 : 25 000, 262-266 : 52-56 mm/ atypické praveké črepy.

Na mladopaleolitickej lokalite Nagyberék v Šahách /okr. Levice/, ktorú sme objavili v r. 1982 /Bánesz - Nevizánsky, v tlači/ sa okrem mladopaleolitických nástrojov zistilo i osídlenie železovskej a ludanickej skupiny /obr. 1/. Niekoľko črepov možno datovať rámcovo do 9.-10. stor. /obr. 1: 2-4/.

L i t e r a t ú r a

BÁNESZ, L. - NEVIZÁNSKY, G. 1983: Výsledky archeologického prieskumu stredného Poiplia. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1982. Nitra, s. 25-30.

BÁNESZ, L. - NEVIZÁNSKY, G. /v tlači/: Šahy-Nagyberék, nová stanica paleolitu na strednom Poiplí. Archeol. Rozhl.

GELÄNDEBEGEHUNG IM EIPSEL-BECKEN. Bei der Geländebegehung im Südteil des Bezirks Veľký Krtíš wurde die Besiedlung des Gebietes der rechtsseitigen Eipiel-Zuflüsse verfolgt. Es wurden diese Lokalitäten festgestellt: 1.-2. Sklabiná, jüngere Linearkeramika /Abb. 1 : 5, 7, 8/, Lengyel-Kultur /Abb. 1: 6/, Paleolithikum?; 3.-4. Veľký Krtíš, Teil Malý Krtíš, Urzeit /Lengyel-Kultur?/, Paläolithikum; 5. Opatovská Nová Ves, Neolithikum; 6. Slovenské Därmoty, Latènezeit /Abb. 1: 12, 13/ Pilinyer Kultur, 8.-9. Jh., 12.-13. Jh.; 7.-8. Dolinka, Neolithikum, Bronzezeit?, Urzeit /Lengyel-Kultur?/; 9. Viniča, 14.-15. Jh. /Abb. 1: 9-11/; 10. Balog nad Ipľom, Urzeit.

РАЗВЕДКИ В БАССЕЙНЕ Р. ИПЕЛЬ. Прослежено поселение правобережных притоков р. Ипель в южной части р-на Вельки-Кртиш. Отмечены следующие местонахождения: 1.-2. Склабина, позднелинейная керамика /рис. 1: 5, 7, 8/, лендельская культура /рис. 1: 6/ палеолит?; 3.-4. Вельки-Кртиш, часть Мали-Кртиш, первобытное время /лендельская культура?/, палеолит?; 5. Опатовска-Новая-Вес, неолит; 6. Словенске-Дярмоти, латен /рис. 1: 12, 13/, пилинская культура, VIII-IX вв., XII-XIII вв.; 7.-8. Долинка, неолит, бронзовый век?, первобытное время /лендельская культура?/, 9. Винаца, XIV-XV вв. /рис. 1: 9-11/; 10. Балог-над-Иплём, первобытное время.

TRETÍ ROK VÝSKUMU NA MLADOPALEOLITICKOM SÍDLISKU V TRENČIANSKYCH BOHUSLAVICIACH

Juraj B á r t a

V polohe pod Tureckom v západnej časti chotára Trenčianskych Bohuslavíc /okr. Trenčín/ sa uskutočnila /1. 7. - 19. 8/ tretia etapa systematického výskumu. Jej cieľom bol pokus o objasnenie stratigrafie miesta, kde v r. 1981 objavil riaditeľ Podjavorinského múzea v Novom Meste nad Váhom prom. hist. J. Ondrejka po jesennej orbe skupinu nápadne dlhých čepelí z miestneho bielokarpatského rádiolaritu /vyššia poloha pravobrežnej terasy potoka Bošáčky 500 m západne od obce na južnej strane panelovej cesty do transformovne, nami označená ako praco-

visko A/. Nálezca presne nezafixoval polohu tejto koncentrácie silexov, preto je ťažko na viachektárovej ploche ju dodatočne nájsť.

Už v druhej etape výskumu sa ukazovalo, že prvá hniezdovitá koncentrácia paleontologických nálezov je vyexploatovaná. Preto sme sa pokúsili o nález ďalšej, aby sa vytvoril obraz o celkovom charaktere sídliska. V prvej zisťovacej sonde /13/83, J-S, 10 x 1m/ sa okrem fosílnnej kosti a niekoľkých úštepov nezískali žiadne nálezy. Preto sme na južnom okraji prvej odkrytej koncentrácie nálezov z r. 1981 vyhlbili sondy 14-18/83. Ojedinelé archeologické i paleontologické nálezy však potvrdili predpoklad, že v prvej etape výskumu sa plocha narušená buldozénom vyťažila maximálne. Až šachovnicovými sondami 19-24/83 /4 x 2 m, V-Z a J-S/ sa objavila ďalšia sídlisková koncentrácia na roli južne od panelovej cesty do transformovne. Od prvej koncentrácie je vzdialená 50 m na západ. Povrch ornice je pôvodný /nebol buldozénom odhrňaný/, preto hlavná nálezová vrstva s pozostatkami mladých mamutov, stepných koní, sobov a ďalších zatiaľ neurčených menších cicavcov je v priemernej hĺbke okolo 200 cm, čo spomaľuje tempo odkrývky. Za tejto situácie sa však v niektorých sondách vyskytli prvé nepočetné kamenné artefakty, ale aj pozostatky soba /sonda 21/83/ z vrstvy v menšej hĺbke, čo by mohlo byť dôsledkom svahovej soliflukcie, ale aj dôkazom nasledujúceho mladšieho osídlenia z okruhu gravettskej kultúry. Tieto nie veľmi početné paleolitické artefakty, v prevahe z pazúrika sa typologicky neodlišujú od nálezov v hlavnej gravettskej vrstve. V minulosti sa pri zásahu buldozéra mohli pomiešať s podložnou hlavnou gravettskou vrstvou na báze sprašového pokrovu würmu 3.

Výskytom paleontologických nálezov /definitívne druhové určenie vykoná RNDr. P. Holec, CSc./ nadobúda lokalita osobitný vedecký význam. Získali sa poznatky o tom, aké druhy lovíli a konzumovali tu sídliači príslušníci rodu *Homo sapiens sapiens*. Našiel sa aj dôkaz o konzumácii špiku z rozštípanej stehennej mamutej kosti. Ďalší takýto nález, objavený na terase Bošáčky severne od pracoviska A pri hĺbení zemnej ryhy pre vodovodné potrubie na pracovisku C, poukazuje na to, že gravettské sídlisko malo viacero hniezdových paleontologických, a tým aj paleolitických koncentrácií.

Paleolitická industria zo sond 19-24/83 je zhodná s artefaktmi získanými v predchádzajúcich dvoch etapách. Je vyrobená z niekoľkých druhov rádiolaritu, ktorý mierne prevláda, z ostatných silicítov je zastúpený pazúrik a ojedinele aj menilitický rohovec i kremenec. Okrem typov všeobecne charakterizujúcich mladý gravettien novinkou je nález lukovej šípky zo sivého rádiolaritu, ale aj bazálna časť v priereze okrúhleho hrotu z mamutoviny, ktorý bol zlomený už v paleolite /obr. 2: 1, 2/.

Z ostatnej kostenej industrie unikátnou je valcovitá rukoväť z parohu /obr. 2: 4/ bližšie neurčiteľného cervida s dvoma protilahlými otvormi v smere pozdĺžnej osi, do ktorej vkladali silicitový artefakt. Žiaľ, tento nástroj z fosílného parohu našiel PhDr. O. Čepan, DrSc., zberom po jarnej orbe v širšom okruhu pracoviska A, preto nemožno s istotou určiť, ktorý typ silicitového artefaktu, nájdený zberom pred začatím výskumu, bol v ňom upevnený. V tejto súvislosti pripomíname aj takisto zberom získanú nápadne dlhú čepeľ zo sivého rádiolaritu /obr. 2: 3/, ktorá robustnosťou zapadá do okruhu čepelí objavených J. Ondrejkom. V žiadnej zo sond odkrývaných v r. 1983 sa nezískali stratigrafické opory pre tento druh makrolitickej štiepanej industrie.

Pokračovalo sa aj v odkrývke severozápadne ležiaceho pracoviska B /sonda 2B/83, pôvodne 8 x 8 m do hĺ. 290 cm, zmenšená na 5 x 5 m pre nutnosť zachovať ťažobnú etáž/. Na tomto pracovisku od začiatku prevláda mladopaleolitická industria vyrábaná z miestnych odrôd rádiolaritu. Opätovne na báze würmu 3 sa našli listovité hroty i polotovary a bikónicky prevrtnané ploché vápencové okruhlíky dokazujúce ateliér na výrobu náhrdelníkov.

Počas tejto etapy sa odkryla plocha 123 m², rozhojnili sa na Slovensku dosiaľ ojedinelé paleontologické pozostatky chladnomilnej fauny z bázy štadiálu W3, nálezy štiepanej gravettskej industrie i vzácne nálezy kostenej industrie. Doplnili sa aj dôkazy o najstaršom vrtnaní kameňa na ozdoby.

DRITTES JAHR DER GRABUNG AUF DER JUNGPALÄOLITHISCHEN SIEDLUNG IN TRENČIANSKE BOHUSLAVICE. Auf der gravettezeitlichen Siedlung Pod Tureckom in Trenčianske Bohuslavice /Bez. Trenčín/ wurde eine Fläche von 123 m² abgedeckt. Auf der Arbeitsstelle A wurden weitere paläontologische Denkmäler der kälteliebenden Fauna aus der Basis des Würm 3 gewonnen. Die Sonden wurden bereits am Ort angelegt, der nicht von einer Planieraupe zerstört war, wobei in einigen Sonden Anzeichen einer noch jüngeren Schicht der gravettezeitlichen Besiedlung festgestellt wurden. Man muß jedoch darüber Gewißheit verschaffen, daß es sich nicht um eine Schicht solifluktionellen Ursprungs handelt. Außer zahlreichen Spaltwerkzeugen aus Radiolarit und Feuerstein fanden sich vereinzelt Knochengeräte und auf der Arbeitsstelle B wieder blattförmige Spitzen wie auch durchbohrtes Kalksteingeröll aus einem Halsband stammend /Abb. 2/.

ТРЕТИЙ СЕЗОН ИССЛЕДОВАНИЙ НА ВЕРХНЕПАЛЕОЛИТИЧЕСКОЙ СТОЯНКЕ В С. ТРЕНЧАНСКЕ-БОГУСЛАВИЦЕ. На граветтской стоянке в Под-Турецком в с. Тренчанске-Богуславице /р-н Тренчин/ была вскрыта площадь в 123 кв. м. На месте работы А обнаружены новые палеонтологические находки холоднолюбивой фауны базы вюрм 3. Шурфовка проводилась уже на месте, которое не срезал бульдозер, в некоторых шурфах встретились намеки еще более позднего граветтского поселения. Однако, следует проверить, не является ли этот слой солифлюкционным. Кроме многочисленных каменных орудий труда из радиоларита и кремня найдены также единичные костяные орудия и на месте работы Б опять листовидные острия и просверленные известняковые кругляши от ожерелья /рис. 2/.

DRUHÁ SEZÓNA ZÁCHRANNÉHO VÝSKUMU V JELŠOVCIACH

Jozef B á t o r a

V areáli objektov JRD v Jelšovciach /okr. Nitra/ bola v súvisе s podstatnou zmenou projektu výstavby /dôjde k záberu plochy nie 0,5 ha, ako sa plánovalo, ale 3 ha/, prispôsobená metóda výskumu i tempo a rozsah prác zmenenej situácii.

Plošnou odkrývkou za pomoci mechanizmov sa preskúmalo vyše 0,5 ha. Odkrylo sa 232 sídliskových objektov patriacich viacerým kultúram z pravekého a včasno-

historického obdobia a 100 kostrových hrobov zo staršej doby bronzovej. Popri početných obilných a exploatačných jamách z eneolitu boli preskúmané dlhé chaty, ktorých konštrukcia sa v podloží zachovala v podobe žlabov a radov kolových jám. I keď sa z ich zásypu nezískal výrazný črepový materiál, možno ich s najväčšou pravdepodobnosťou spájať s osídlením ľudu ludanickej skupiny. Takéto datovanie podporuje i superpozícia chaty ludanickej skupiny so staršou jamou obsahujúcou bielo maľovaný lengyelský materiál stupňa Pečeňady.

Popri neskorolengyelských objektoch sú početne zastúpené objekty skupiny Bajč-Retz, boľerázskej skupiny a kultúry s kanelovanou keramikou. Okrem črepov sa v objektoch nachádzali zvieracie kosti, mazanica a výnimočne i zlomky kamenných nástrojov. V jednom prípade sa na dne objektu našla kostra kravy a dvakrát i ľudské kostry.

Mimoriadne intenzívne bola lokalita osídlená v neskoroneolitickom období. Svedčia o tom odkryté objekty a hrob boľáckej skupiny, ako i objekty skupiny Kosiň-Čaka. Zastúpenie oboch neskoroneolitických skupín dokazuje, že nie sú chronologicky súčasné. Prvýkrát sa tu podarilo horizontálnou stratigrafiou zachytiť, že boľácka skupina predchádzala skupinu Kosiň-Čaka.

Približne v strede skúmanej plochy sa objavila menšia skupina hrobov vybavených keramikou zdobenou šnúrovým ornamentom, ktorá je i ďalším inventárom blízka nálezom z hrobov kultúry Chľopice-Veselé. Možno ju zaradiť najskôr do protofázy nitrianskej skupiny. Ďalších asi 90 hrobov patrí do úněticko-maďarovského stupňa maďarovskej kultúry. I napriek tomu, že veľká časť hrobov bola vykradnutá, získalo sa značné množstvo keramiky i bronzovej industrie. V keramike sú najčastejšie zastúpené malé guľovité nádoby a typické únětické a maďarovské šálky, v bronzovej industrii predovšetkým ihlice so zvisle prevrtnanou guľovitou hlaviciou a s torčovanou ihlou, drôtené náušnice a tyčinkové náramky. Pomerne často sa v hroboch objavili jantárové koráliky rôznych tvarov a veľkostí.

Početom odkrytých hrobov sa pohrebisko v Jelšovciach radí k najväčším pohrebiskám maďarovskej kultúry na Slovensku. Boli na ňom pochovávaní zrejme obyvatelia opevnenej osady maďarovskej kultúry vzdialenej asi 300 m severovýchodným smerom na miernej vyvýšenine na pravom brehu rieky Nitry.

Z mladších období sa zaregistrovalo pomerne intenzívne osídlenie z mladšej doby bronzovej /čačianska kultúra/, s ktorým možno pravdepodobne spájať i hromadný hrob deviatich indivíduí v sídliskovej jame malých rozmerov. Niekoľko sídliskových jám svedčí o osídlení i v slovanskom a vo včasnostredovekom období.

ZWEITE SAISON DER NOTGRABUNG IN JELŠOVCE. Durch Oberflächenabdeckung wurden auf einer Fläche von mehr als 0,5 ha 232 Siedlungsobjekte, die mehreren Kulturen der ur- und frühgeschichtlichen Epoche angehören, und 100 Skelettgräber aus der älteren Bronzezeit untersucht. Außer Objekten der späten Lengyel-Kultur sind diejenigen der Bajč-Retz-Gruppe, Boleráz-Gruppe und der Kultur mit kannelierter Keramik zahlreich vertreten. Außerordentlich intensiv war die Lokalität in der Zeit der späten Lengyel-Kultur besiedelt. Davon zeugen Siedlungsobjekte und ein Grab der Boľácka-Gruppe wie auch Objekte der Kosiň-Čaka-Gruppe. Die Anwesenheit beider Gruppen der späten Lengyel-Kultur bestätigt, daß sie chronologisch nicht gleichzeitig sind. In der

Mitte der untersuchten Fläche wurde eine kleinere Gräbergruppe erfaßt, die aus der älteren Phase der Nitra-Gruppe stammt. Die weiteren etwa 90 Gräber können in die Aunjetitz-Madarovce-Stufe der Madarovce-Kultur eingestuft werden. Durch die Zahl der freigelegten Gräber reiht sich das Gräberfeld zu den größten Gräberfeldern der Madarovce-Kultur in der Slowakei.

ВТОРОЙ СЕЗОН ОХРАННЫХ РАСКОПОК В С. ЕЛШОВЦЕ. Секторными раскопками в с. Елшовце /р-н Нитра/ прослежено на площади более 0,5 га 232 объектов поселения, относящихся к нескольким культурам доисторического и раннеисторического времен и 100 погребений с труположением раннего периода бронзы. Кроме позднелендельских объектов многочисленны объекты группы Байч-Рец, болеразской группы и культуры каннелированной керамики. Памятник был чрезвычайно интенсивно заселен в позднеэнеолитическую эпоху. Свидетельствуют об этом как объекты и погребение бошацкой группы, так объекты группы Косиги-Чака. Наличие обеих позднеэнеолитических групп свидетельствует о том, что они хронологически не совпадают. В центре исследованной площади вскрыта небольшая группа погребений ранней фазы нитрянской группы. Остальных около 90 погребений можно датировать унетице-мадяровской ступенью мадяровской культуры. По количеству выявленных погребений могильник относится к крупнейшим в Словакии могильникам мадяровской культуры.

NOVÉ LOKALITY A NÁLEZY Z JUHOZÁPADNÉHO A STREDNÉHO SLOVENSKA

Jozef B á t o r a

Do AÚ SAV v Nitre boli odovzdané nálezy a hlásenia, ktoré vo viacerých prípadoch dali podnet na terénny prieskum:

G b e l c e /okr. Nové Zámky/

J. Medveď z Gbeliec /č. 665/ zaslal črepy, ktoré našiel pri stavbe svojho domu. Ide o prevažne atypický materiál. Pozoruhodný je iba fragment prežliabnutého pásikového ucha z nádoby zhotovenej z jemného sivého materiálu, blízkeho spracovaním keramiky z doby sťahovania národov.

Ďalšiu časť črepov zozbieral severne od poľovníckej strelnice. S najväčšou pravdepodobnosťou pochádza z eneolitu.

J e l š o v c e /okr. Nitra/

Pri prieskume zozbieral autor a J. Urbanec v priestore juhozápadne od hydrocentrály /M-34-121-C, 1 : 50 000, 261 : 248,5 mm/ črepy maďarovskej kultúry /obr. 3: 1-3, 8, 10, 11, 13, 14/, materiál z doby laténskej /obr. 3: 4/ a zo stredoveku /obr. 4: 3-5/. Z drobných predmetov si zasluhuje pozornosť hlinené ihlancovité závažie /obr. 3: 16/ a fragment kamenného sekeromlatu zo serpentínu so stopami hranenia /obr. 3: 15/.

V priestore severozápadne od hydrocentrály našiel J. Urbanec dvojkónický kamenný sekeromlat zo silifikovaného kremenca s náznakom fazetovania. Sekeromlat nebol prevrtaný, má iba stopy po začiatočnom vŕtaní; dĺ. 10,8 cm, max. š. 5 cm, v. 4,1 cm /obr. 3: 12/. Tvar a fazetovanie ho umožňujú datovať rámcovo do záveru eneolitu, prípadne na začiatok doby bronzovej.

K r á ľ o v c e - K r n i š o v /okr. Zvolen/

Na základe hlásenia Agrostavu Zvolen o prebiehajúcich melioračných prácach uskutočnil autor s P. Žebrákom, J. Urbancom a J. Balkom obhliadku. Našli sa črepy halštatského charakteru a tuhový črep z doby laténskej so stopami zvislého ryhovania. Lokalita je asi 250 m západne od objektov JRD na pravom brehu potoka vytekajúceho z Rázdelej doliny /M-34-122-D, 1: 50 000, 49 : 322,5 mm/.

L i e s k o v e c /okr. Zvolen/

Múzeum vo Zvolene informovalo o narušovaní už známej lokality Hrádok miestnymi amatérmi. Autor uskutočnil s P. Žebrákom, J. Urbancom a J. Balkom obhliadku. Zistili sa stopy po neodbornej sondáži a vo vyhodenej zemine sa našlo niekoľko črepov zdobených slamovaním a hlbokými vpichmi /obr. 5: 7-10/. Pozoruhodný je zlomok pomerne ostro profilovanej misy s von vyhnutým okrajom /obr. 5: 6, 11/. Materiál možno zaradiť do neskoroneolitického obdobia, pretože sú v ňom evidentné prvky bošáckej a kostolackej skupiny. Zrejme v oblasti stredného Slovenska treba v závere eneolitu počítať s osídlením ľudu bošácko-kostolackej skupiny. Poukazujú na to i ďalšie lokality s podobným materiálom, napr. Zvolen-Pustý hrad, Turčianska Belá, Šíd, Šiatorská Bukovinka, Ožďany, Hodejov, Figa-Stránska a Rimavská Sobota.

L u t i l a /okr. Žiar nad Hronom/

Lokalita sa nachádza asi 800 m od spojnice cesty Žiar nad Hronom - Prievidza po jej ľavej strane, 200 m na SSZ od kóty 336,5 pri osade Kupča /M-34-122-B, 1 : 50 000, 257,5 : 131,5 mm/. Povrchovým prieskumom autora, M. Antalu a J. Urbana bola získaná štiepaná industria mladopaleolitického charakteru a rôzne odrody limnokvarcitov ako suroviny. Z výraznejších nálezov hodno spomenúť obojstranne retušované škrabadlo, čepele a jadrá.

Asi 400 m južne od novozistenej mladopaleolitickej stanice /M-34-122-B, 1 : 50 000, 257,5 : 138,5 mm/ je na povrchu pomerne veľké množstvo limnokvarcitovej suroviny. Toto "ložisko" mohlo byť vďaka prístupnosti využívané už v praveku. O eksploatacii a distribúcií limnokvarcitovej suroviny zo Žiarskej kotliny svedčí jej početný výskyt predovšetkým na sídliskách ľudu kultúry s kanelovanou keramikou na hornom Požitaví /Mochovce, Nevidzany, Nové Vozokany, Čierne Kľačany, Volkovce a ď./.

M o c h o v c e /okr. Levice/

J. Medveď z Gbeliec poslal črepy, ktoré našiel na stavenisku atómovej elektrárne v Mochovciach. Lokalita sa rozkladá 1250 m od severovýchodného okraja obce v polohe Šíkár /M-34-133-B, 1 : 50 000, 62,5 : 134 mm/, kde sa v r. 1981 sčasti preskúmalo sídlisko ľudu s kanelovanou keramikou. Zaslaný materiál patrí takisto do klasickej fázy kultúry s kanelovanou keramikou.

Pri opätovnej obhliadke lokality sa našlo pomerne veľké množstvo limnokvarcitovej suroviny spolu s črepmi kultúry s kanelovanou keramikou. Limnokvarcit bol zrejme prinášaný z oblasti Žiarskej kotliny /pozri lokalitu Lutila v tomto príspevku/.

Pri prieskume zameranom na lokalizovanie zaniknutej osady Žengö sa v polohe Cseresnés našiel pomerne pravidelný kameň s rozmermi 130 x 100 x 30 cm, veľmi pripomínajúci náhrobok. V jeho bezprostrednom okolí sa našiel novoveký okrajový črep. Lokalita Cseresnés je 1250 m juhovýchodne od obce, na východnom okraji močovských vinohradov Mohegy /M-34-133-B, 1 : 50 000, 64 : 194,5 mm/.

V mesiaci septembri sa uskutočnil v interiéri kalvínskeho kostola /M-34-133-B, 1 : 50 000, 78 : 164 mm/ krátkodobý zisťovací výskum, ktorý nadviazal na výsledky výskumu v r. 1982. Jeho cieľom bolo doskúmať vnútorný priestor polkruhovitého sanktuária staršej sakrálnej stavby a potvrdiť alebo vyvrátiť existenciu oltárnej menzy. Oltárnu menzu sa nepodarilo zachytiť. Overila sa tým správnosť nášho predpokladu, že ide o základy staršieho reformátskeho kostola.

N i t r a

A. Bátorová z Nitry našla v intraviláne mesta na úpätí hradnej vyvýšeniny v polohe Palánok /M-34-133-A, 1 : 50 000, 239 : 38,5/ bronzový závesok a niekoľko črepov /obr. 5: 3, 4/. Terčovitý závesok kruhovitého tvaru má závesnú stopku zatočenú na zadnú stranu. Predná strana terčovitej časti je koncentricky rebrovaná okolo centrálneho tŕňa. Terčovité závesky z územia Slovenska sú datované na prelom staršej a strednej doby bronzovej, resp. začiatok strednej doby bronzovej /Furmánek 1982, s. 323/. Črepy, nájdené v bezprostrednom okolí, sú z obdobia maďarovskej kultúry. Závesok možno spájať s neskoromaďarovským osídlením nitrianskeho hradného kopca.

N o v ý T e k o v /okr. Levice/

Pri obhliadke zemných prác súvisiacich s hĺbením ryhy na potrubie priemyselnej vody pre elektrárňu Mochovce zistil autor spolu s P. Bednárom v profile ryhy narušené sídliskové objekty a kostrový hrob. Ryha je asi v strede vzdialenosti medzi obcou Nový Tekov a Malé Kozmálovce západne od cesty na pravej terase Hrona /M-34-134-A, 1 : 50 000, 367,5 : 162 mm/. Z piatich narezaných objektov sa získali črepy patriace lineárnej kultúre, železovskej skupine a črep bukovohorskej kultúry.

Z kostrového hrobu sa zachovali kosti dolných končatín. Podľa ich uloženia možno predpokladať, že jedinec bol pochovaný na chrbte v natiahnutej polohe, orientovaný SZ-JV. Pri kostiach sa nenašli nálezy. Ide pravdepodobne o hrob zo slovanského alebo včasnostredovekého obdobia.

Asi 2 250 m západne od predchádzajúcej lokality, na východnom okraji najjužnejšieho výbežku Štiavnických vrchov na zalesnenom bezmennom kopci /M-34-133-B, 1 : 50 000, 42,5 : 172,5 mm/, sme zistili vyvýšené sídlisko bez stôp po fortifikácii. Na východnej strane kopca je evidentná umelo upravovaná terasa. Na východnom svahu pod terasou sa našlo niekoľko hrubostenných halštatských črepov a zlomky cedidla. Ide o dosiaľ neregistrované vyvýšené sídlisko z doby halštatskej.

Asi 100 m východne od výšinného halštatského sídliska sa v menšom údolí našli v blízkosti vyschnutého potoka črepy neskorolengyelského charakteru a tuované črepy z doby laténskej.

U ň a t í n /okr. Zvolen/

Podľa informácie P. Dolňáka z Uňatína /č. 78 našiel sa asi pred desiatimi rokmi pri Uňatínskom mlyne /M-34-135-A, 1 : 50 000, 308 : 90,5 mm/ pri rozširovaní cesty buldozérmi poklad strieborných mincí, ktorý rozobrali nálezcovia - lesní robotníci. Mince /asi 70-100/ boli údajne v hlinenej nádobe. Menovaný vlastník z tohto hromadného nálezku jednu mincu - 2/3 toliara Carola Wilhelma. 1667-1718/, nemeckého kniežata Anhaltského kniežatstva, z r. 1678. Z ďalšej informácie P. Dolňáka vyplýva, že hromadný nález pozostával z grošových a toliarových razieb a ich násobkov. Mince boli ukryté do zeme zrejme koncom 17. stor.

Z l a t é M o r a v c e /okr. Nitra/

Podľa ústnej informácie E. Záhorca zo Zlatých Moraviec, Pionierska ul. 9, bola pri hĺbení odpadového kanála pri potoku Zlatnianka neďaleko čistiacej stanice závodu Calex porušená pec a viaceré sídliskové objekty, z ktorých pozbieral zvieracie kosti a črepy z obdobia kultúry s kanelovanou keramikou.

L i t e r a t ú r a

FURMÁNEK, V. 1982: Bronzové závěsky doby bronzové ze Slovenska. Slov. Archeol., 30, s. 315-346.

NEUE LOKALITÄTEN UND FUNDE IN DER SÜDWEST- UND MITTELSLOWAKEI. Die archäologischen Befunde und Meldungen gaben in vielen Fällen Anlaß zu Ausgrabungen. Im gewonnenen Material sind Jungpaläolithikum, linearkeramische Kultur, Želiezovce-Gruppe, Bükker Kultur, Kultur mit kannelierter Keramik, Bošáca-Kostolac-Gruppe, Maďarovce-Kultur, Hallstattzeit, Latènezeit, slawische Zeit, Mittelalter und Neuzeit vertreten /Abb. 3-5/.

НОВЫЕ ПАМЯТНИКИ И НАХОДКИ В ЮГО-ЗАПАДНОЙ И ЦЕНТРАЛЬНОЙ СЛОВАКИИ. Археологические находки послужили в нескольких случаях толчком к полевым разведкам. Полученный материал содержит находки верхнего палеолита, культуры линейно-ленточной керамики, железовской группы, буковогорской культуры, культуры каннелированной керамики, бошацко-костолацкой группы, мадяровской группы, эпох гальштата и латена, славянского периода, средневековья и нового века /рис. 3-5/.

PRIESKUM ZAMERANÝ NA ZISTENIE SÍDLISK ZO ZAČIATKU DOBY BRONZOVEJ

Jozef B á t o r a

Začiatkom apríla uskutočnil autor s J. Urbancom ďalšiu etapu prieskumu zameraného na zistenie sídlisk zo začiatku doby bronzovej, predpokladaných v blízkosti známych pohrebísk kultúry Chľopice-Veselé a nitrianskej skupiny. Pozornosť sa zamerala predovšetkým na Trnavskú sprašovú tabuľu, severnú časť Záhorскеj nížiny a západnú časť Podunajskej nížiny. Súčasťou prieskumu bola i sondáž v Alekšinciach a Komjaticiach.

A l e k š i n c e /okr. Nitra/

Pohrebisko sa nachádza v juhozápadnej časti intravilánu obce v záhrade J. Valu, č. 64, na miernom, na západ sa zvažujúcom svahu /M-34-132-D, 1 : 50 000, 90,5 : 310,5 mm/. Menšou sondážou sa zistila kultúrna príslušnosť dvoch kostrových hrobov "skrčencov", ktoré porušil J. Valo r. 1976 v záhrade pri kopaní jám pre stromky. Zachytili sa štyri kostrové hroby, v ktorých sa našiel prsteň z medeného drôtu a nožík tvaru vrbového listu /obr. 6: 7, 8, 11/ z obdobia nitrianskej skupiny. Hroby odkryté v r. 1976 a 1983 sú súčasťou väčšieho, doteraz neznámeho pohrebiska nitrianskej skupiny. Sídlisko možno predpokladať medzi pohrebiskom a potokom západne od neho. Pri sondáži sa našiel i črep s vlnovkou zo slovanského obdobia.

B r e z o v á p o d B r a d l o m /okr. Senica/

Pohrebisko v osade Dolný Štverník v polohe Na vršku /M-33-132-A-a, 1 : 25 000, 348 : 8 mm/ je na polostrohovej vyvýšenine zo zlepenčov doskovitého, spevneného

pieskovca. Sídliisko možno predpokladať nad sútokom potokov južne od pohrebiska, ako to najskôr naznačuje i nález brúsky z pieskovca. Ide o najvyššie /vyše 300 m n. m./ položené nálezisko nitrianskej skupiny na Slovensku.

I v a n k a p r i D u n a j i /okr. Bratislava-vidiek/

Pohrebisko kultúry Chľopice-Veselé je v západnej časti intravilánu v záhradách na Dunajskej ulici /M-33-143-B, 1 : 50 000, 349 : 325,5 mm/. Prieskum v záhradách bol negatívny. Pre zastavanosť plochy sa nedala dobre sledovať konfigurácia terénu a ani bližšie určiť predpokladaná poloha sídliska prislúchajúceho k pohrebisku.

Uskutočnila sa obhliadka i v štrkární asi 500 m južne od obce /M-33-143-B, 1 : 50 000, 350,5 : 347 mm/, kde sa pri bagrovaní v r. 1977-80 zachránili dve neskoroeneolitické až včasnobronzové kamenné sekerky. Prieskum bol negatívny.

J a b l o n e c /okr. Bratislava-vidiek/

Pohrebisko v polohe Peňažité za potokom /pri hlbokkej ceste do Báhoňa je na pravej vysokej terase potoka Gidra asi 300 m od juhozápadného okraja obce /M-33-143-B, 1 : 50 000, 80 : 12 mm/. Sídliisko sa rozprestiera pravdepodobne severozápadne od pohrebiska. Pri prieskume sa našiel fragment hornej časti kostenej ihlice s lopatkovite rozšírenou hlavicou a dva polotovary parohových korálikov /obr. 7: 7-9/. Asi 400 m severozápadne od pohrebiska sa objavila plochá kamenná sekerka /obr. 7: 13/, dva zlomky klinov zo zbridičnatých fylitov, drvidlo z kremenca /obr. 7: 16/, črepy mladolengyelského charakteru, tuhový fragment so zvislým hrebeňovaním z doby laténskej a črep z 12.-13. stor.

Na ľavej terase potoka Gidra v záhradách pri futbalovom štadióne /M-33-131-D, 1 : 50 000, 78 : 370 mm/ sa našli zlomky misy s dovnútra zahnutým okrajom halštatského charakteru a črepy z 12.-14. stor. /obr. 7: 10, 12, 14/.

K á t o v /okr. Senica/

V polohe Preschodníky na miernej pieskovej dune asi 750 m východne od obce /M-33-119-C-b, 1 : 25 000, 190,5 : 11 mm/ sa podľa informácie M. Říhu zo Záhorského múzea v Skalici našla nátepná doštička. Pri prieskume sa získali črepy z doby laténskej, fragment s viacnásobnou vlnovkou zo slovanského obdobia a stredoveký materiál.

K o m j a t i c e /okr. Nové Zámky/

Opätovne sa uskutočnil prieskum spojený so sondážou na známej lokalite Vicena /M-34-133-A, 1 : 50 000, 100 : 358 mm/. Nezistilo sa sídliisko nitrianskej skupiny, zachytilo sa iba niekoľko sídliskových objektov boľerázskej skupiny a dva slovanské, prípadne včasnostredoveké hroby.

H r o b 1/83 sa rysoval v hĺbke 50 cm v podobe tmavého obdĺžnika. Hrobová jama mala kolmé steny, rovné dno a mierne zaoblené rohy. Kostra pravdepodobne muža, orientovaná V-Z, uložená na chrbte, mala ľavú ruku natiahnutú pozdĺž tela, pravú mierne skrčenú. V zásype pri dne sa našli črepy boľerázskej skupiny a masívna hlinená cievka /obr. 7: 1, 4, 6, 11, 15/.

H r o b 2/83 sa rysoval v hĺbke 50 cm ako tmavý obdĺžnik. Z väčšej časti vbíhal pod východný profil zisťovacej sondy. Jeho výplň bola vybratá iba sčasti. Odkryté dolné končatiny ukazujú na uloženie na chrbte v natiahnutej polohe a orientáciu V-Z. Bez nálezov.

K o p č a n y /okr. Senica/

Na známom slovanskom nálezisku Kačenárna /34-24-07, 1 : 10 000, 142 : 235 mm/ sa našli zlomky črepov najskôr z mladšej a neskorej doby bronzovej, pieskovcová

brúska, slovanské črepy s typickou viacnásobnou vlnovkou, v jednom prípade so stopami značky na dne, a fragmenty stredovekej až novovekej keramiky.

K o v á l o v /okr. Senica/

V polohe Kufnerovo pole asi 1 200 m na SV od obce na pravej terase potoka tečúceho zo Smrdák do Koválova /M-33-119-D-c, 1 : 25 000, 224 : 158 mm/ bol podľa informácie M. Říhu zo Záhorského múzea v Skalici porušený kostrový hrob s dvoma silexovými strelkami. Pri prieskume sa našiel kamenný roztíkač z pieskovca, črep so súvislým žliabkovaním z mladšej až neskorej doby bronzovej, fragment so zhrubnutým okrajom z doby laténskej a včasnostredoveké črepy.

P e č e ň a ď y /okr. Trnava/

Asi 150 m severne od obce a západne od prečerpávacej stanice /M-33-132-C, 1 : 50 000, 37 : 19,5 mm/ sa zistil vo vysokom sprašovom profile zahĺbený sídliskový objekt. Z výplne sa získal fragment hraneného sekeromlatu z jemnozrnného kremenca /obr. 6: 10/ a zlomok zo zahroteného črpáka/?/ s radom vpichov /obr. 6: 4, 5, 9/. Objekt patrí s najväčšou pravdepodobnosťou do bošácko-kostolackého horizontu.

R o h o v s k é R y b k y, časť R y b k y /okr. Senica/

Lokalita je v polohe Grefty na pravom brehu Paseckého potoka /M-33-119-D-c, 1 : 50 000, 98,5 : 230,5 mm/, na miernom svahu zvažujúcom sa na východ. Našiel sa črep kultúry s lineárnou keramikou/?/, novoveké črepy a olovená puklica.

Š e n k v i c e /okr. Bratislava-vidiek/

Lokalita sa nachádza na východnom okraji bývalej tehelne na svahu klesajúcom k železničnej trati /M-33-143-B, 1 : 50 000, 209 : 75 mm/. Nájdene črepy patria pravdepodobne kultúre s lineárnou keramikou a do neskorolengyelského obdobia. Fragmenty zdobené presekávanou lištou a prsovitými vypuklinami sú z mladšej doby bronzovej.

T o m á š i k o v o /okr. Galanta/

Nálezisko v polohe Dinyésdomb asi 150 m od juhozápadného okraja obce /M-33-144-C, 1 : 50 000, 88 : 196,5 mm/ je devastované ťažbou piesku. Miestny učiteľ Jarotta na ňom zbieral archeologické nálezy v 30-tych a 40-tych rokoch. Prieskum bol negatívny.

Na cintoríne v juhozápadnej časti obce na oválnej pieskovej dune, vysokej asi 4 m, sa našiel črep z okraja misovitej nádoby zo staršej doby bronzovej /obr. 6: 16/.

V e l k ý G r o b /okr. Galanta/

Pohrebisko v polohe Za potoky je na pravej terase Vištuckého potoka asi 0,5 km od severovýchodného okraja obce na rozhraní katastrov Veľkého Grobu a Čataja /M-33-143-B, 1 : 50 000, 20,5 : 172 mm/. Sídlisko sa nachádza pravdepodobne na vrchole terasy prudko klesajúcej na západnej strane do údolia potoka Sisek. Pri prieskume sa našlo pomerne veľa črepov kultúry s lineárnou keramikou, z mladšej doby bronzovej a zo včasného stredoveku. Sporadické sú črepy zdobené odtlačkami šnúry; časť patrí kultúre Chľopice-Veselé /obr. 6: 15/ a zvyšok nitrianskej skupine /obr. 6: 14, 19/. Niekoľko zlomkov keramiky sa radí do únětickej kultúry. S osídlením v staršej dobe bronzovej možno asi spojiť aj šedočiernu sekerku šošovkovitého prierezu zo syenitu /obr. 6: 20/ i fragment hlineného kadluba /obr. 6: 17/.

V e s e l é /okr. Trnava/

Pohrebisko kultúry Chľopice-Veselé je situované v polohe Zamojska v juhozápadnej časti intravilánu /M-33-132-A, 1 : 50 000, 24 : 280 mm/. Prieskum

v priestore pohrebiska i v bezprostrednom okolí bol negatívny. Asi 100 m juho-východne od pohrebiska na miernom svahu pri cintoríne sa našiel črep zdobený vlnovkou a obežnými ryhami /obr. 6: 12/.

V o z o k a n y /okr. Galanta/

Pohrebisko v polohe Reméz sa nachádza asi 1 km východne od obce na pieskovej dune /M-34-144-C, 1 : 50 000, 61 : 139 mm/ zničenej v r. 1981 exploataciou. J. Ižof z múzea v Galante z nej zachránil sílexovú strelku. Prieskum v okolí bol negatívny. Na ďalšej dune v polohe Felső második dűlő asi 1 km severozápadne od polohy Reméz /M-33-144-C, 1 : 50 000, 82 : 123 mm/ sa získal početný materiál z 12.-14. stor. /obr. 7: 2, 3, 5/, zrejme zo zaniknutej stredovekej osady.

Počas prieskumu sa uskutočnila rekognoskácia bezprostredného okolia desiatich pohrebísk a jedného sídliska/?/ nitrianskej skupiny, dvoch pohrebísk kultúry Chľopice-Veselé a dvoch nálezísk kultúry zvoncovitých pohárov. Zistila sa doteraz neregistrovaná lokalita kultúry Chľopice-Veselé /Veľký Grob/ a pohrebisko nitrianskej skupiny /Aleksince/. Najnádejnejšie na pozitívne zistenie sídliska nitrianskej skupiny sú lokality Brezová pod Bradlom, Jablonec, Komjatice a Veľký Grob.

GELÄNDEBEGEHUNG ZWECKS FESTSTELLUNG VON SIEDLUNGEN VOM BEGINN DER BRONZE-ZEIT. Es wurde die Rekognoszierung der Umgebung von 10 Gräberfeldern und 1 Siedlung/?/ der Nitra-Gruppe, von 2 Gräberfeldern der Chľopice-Veselé-Kultur und 2 Siedlungen der Glockenbecherkultur in der SW-Slowakei durchgeführt. Man stellte eine Lokalität der Chľopice-Veselé-Kultur /Veľký Grob/ und ein Gräberfeld der Nitra-Gruppe /Aleksince/ fest. Brezová pod Bradlom, Jablonec, Komjatice und Veľký Grob sind jene Lokalitäten, wo eine Siedlung der Nitra-Gruppe am ehesten gefunden werden könnte. /Abb. 6 und 7./

РАЗВЕДКИ ПО ОБНАРУЖИВАНИЮ ПОСЕЛЕНИЙ НАЧАЛА БРОНЗОВОГО ВЕКА. Проведена в Юго-Западной Словакии рекогносцировка в непосредственной близости 10 могильников и одного поселения/?/ нитрянской группы, 2 могильников группы Хвопице-Веселе и 2 местонахождений культуры колоколообразных кубков. Обнаружены местонахождение культуры Хвопице-Веселе /Вельки-Гроб/ и могильник нитрянской группы /Алексинце/. Относительно наличия поселения нитрянской группы наиболее перспективными являются местонахождения Брезова-под-Брадлом, Яблонец, Комьятице и Вельки-Гроб. /Рис. 6 и 7./

VÝSKUM V HISTORICKOM JADRE BRATISLAVY

Peter B a x a

AÚ SAV v Nitre pokračoval v záchrannom výskume na parcele 431 na Kapitulskej ul. v Bratislave, situovanej do vnútorného severozápadného nárožia mestského opevnenia. Preskúmali sa ďalšie dve metalurgické pece a časť tretej. Napriek podstatnému narušeniu nadzemnej časti svedčí ich konštrukcia o typologickej identite, dobovej súčasnosti a príslušnosti k jednému výrobnému komplexu. Plánovitá likvidácia objektov v prvej pol. 16. stor. zatiaľ sťažuje bližšiu funkčnú špecifikáciu huty na Kapitulskej ul. Pri sledovaní vývoja uličnej zástavby parcely 431 sa v celosti odkryl pôdorys štvoruholníkovitého objektu -

polozemnice so zuhoľnatenou, sčasti zachovanou vnútornou konštrukciou. Rozmery pred vybratím výplne objektu boli 380 x 350 cm. Z interiéru sa vybrali dva rekonštruovateľné hrnce z 9.-11. stor.

V spolupráci so SNM v Bratislave sa začal výskum cisterny na východnej terase Bratislavského hradu. Podľa doterajších výsledkov ide o výnimočne dobre zachovaný tehlový objekt i s klenbou a prírodným systémom vody. Cisterna, známa z historických plánov, pochádza pravdepodobne zo 17. stor.

AUSGRABUNG IM HISTORISCHEN KERN VON BRATISLAVA. Auf der Parzelle 431 in der Gasse Kapitulská ul. beendete man die Untersuchung der restlichen 3 metallurgischen Öfen aus dem 15.-16. Jh., die zu einem Produktionskomplex gehörten und zur Kupferverarbeitung dienten. Auf der Parzelle wurde auch eine Halbgrubenhütte mit verbrannter und teilweise erhaltener innerer Konstruktion aus dem 9.-11. Jh. festgestellt.

Bei der Untersuchung der Ostterrasse des Bratislavaer Burges wurde eine Wasserzisterne wahrscheinlich aus dem 17. Jh. freigelegt.

ИССЛЕДОВАНИЯ В ИСТОРИЧЕСКОМ ЦЕНТРЕ БРАТИСЛАВЫ. В участке 431 на Капитульской улице в Братиславе прослежены 3 последние металлургические печи XV-XVI вв., входящие в один производственный комплекс и служащие, вероятно, для обработки меди. В участке обнаружена также полужемлянка IX-XI вв. с сожженной и частично сохраненной внутренней конструкцией.

При исследовании восточной террасы Братиславского замка вскрыта цистерна для воды, вероятно, XVII в.

NOVÉ NÁLEZY Z HORNÉHO POŽITAVIA

Peter B e d n á r

Prieskumom na terasách potokov Bočovka a Širočina v katastroch obcí Čierne Kľačany a Volkovce sa sledovali niektoré evidované lokality a zistilo sa jedno nové nálezisko.

Č i e r n e K ľ a č a n y /okr. Nitra/

1. Na evidovanej lokalite Mlynské diely /M-34-121-D-d, 1 : 25 000, 235 : 320 mm; Veliačik 1975; Kolník - Veliačik 1983/ sa našlo väčšie množstvo pravekých a slovanských artefaktov. Okrem črepov a kamennej industrie sa získala bronzová gombíkovitá nášivka kruhového tvaru s polkruhovým uškom a poškodeným okrajom /obr. 9: 1/. Podľa analógií z Rumunska /Mișca, Mozsolics 1973, obr. 73: 12, 16/ a Potisia /Lazy I, Bernjakovič 1960, tab. VI: 7/ i podobných nášiviek z Čaky /Točík - Paulík 1960, obr. 20/ ju možno datovať do mladšej doby bronzovej.

2. Na ľavej terase potoka Širočina medzi Čiernymi Kľačanmi a Zlatými Moravcami-Prílepmi /M-34-121-D, 1 : 50 000, 310 : 116 mm/ sa našli črepy, z ktorých možno niektoré zaradiť ku kultúre s mladšou lineárnou keramikou /obr. 9: 3, 4/, a zlomok bližšie nedatovateľného ucha /obr. 9: 5/.

V o l k o v c e /okr. Nitra/

V polohe Konopiská, ležiacej východne od obce /M-34-121-D-d, 1 : 25 000, 106: 330 mm/, z ktorej podľa informácie V. Brandta z Volkoviec pochádza niekoľko eneolitických sekeromlatov /Budinský-Krička 1965, obr. 1: 2, 4, 4a/, sa našli

atypické črepy a zlomok kruhového závažia, bližšie nedatovateľného /obr. 9: 2/.

L i t e r a t ú r a

BERNJAKOVIČ, K. 1960: Bronzezeitliche Hortfunde vom rechten Ufergebiet des oberen Theisstales. Slov. Archeol., 8, s. 325-392.

BUDINSKÝ-KRIČKA, V. 1965: Gräberfeld der späten schnurkeramischen Kultur in Vesselé. Slov. Archeol., 13, s. 51-92.

KOLNÍK, T. - VELIAČIK, L. 1983: Neskoroantická pyxida z Čiernych Kľačian. Slov. Archeol., 31, s. 17-84.

MOZSOLICS, A. 1973: Bronze- und Goldfunde des Karpatenbeckens. Budapest.

TOČÍK, A. - PAULÍK, J. 1960: Výskum mohyly v Čake v rokoch 1950-1951. Slov. Archeol., 8, s. 59-107.

VELIAČIK, L. 1975: Záchranná akcia v Čiernych Kľačanoch. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1974. Nitra, s. 107-110.

NEUE FUNDE AUS DEM OBEREN ŽITAVA-TAL. Bei einer Geländebesichtigung gewann man Funde /Abb. 9/ aus folgenden Lokalitäten:

Č i e r n e K l a č a n y . 1. Flur Mlynské diely: Scherben aus verschiedenen Epochen der Urzeit und ein Aufnähzierat aus jüngerer Bronzezeit. 2. Terrasse des Širočina-Baches: Scherben der Kultur mit jüngerer Linear-keramik.

V o l k o v c e . Flur Konopiská: atypische urzeitliche Scherben und das Fragment eines kreisförmigen Gewichtes.

НОВЫЕ НАХОДКИ В ВЕРХНЕМ ПОЖИТАВЬЕ. Разведками получены находки /рис. 9/ на следующих местонахождениях:

Ч ь е р н е - К л я ч а н и . 1. Урочище Млинске-Дзели: черепки разных периодов доисторического времени и нашивка эпохи поздней бронзы. 2. Терраса ручья Широчина: черепки культуры позднелинейной керамики.

В о л к о в ц е . Урочище Конописка: атипические первобытные черепки и обломок дисковидного грузила.

PRAVEKÉ A SLOVANSKÉ NÁLEZY Z HRONSKÝCH KĽAČIAN

Peter B e d n á r

Na základe upozornenia P. Kozolku o narušovaní pravekých objektov pri melioračných prácach v katastri Hronských Kľačian /okr. Levice/ urobil autor tohto príspevku obhliadku. Lokalita leží na miernom návrší v inundačnom území potoka Perec /45-22, 1 : 50 000, 155 : 215 mm/ západne od Hronských Kľačian, južne od cesty medzi Starým Tekovom a Hronskými Kľačanmi. Ryha narušila objekty zahĺbené do štrkových naplavenín v dĺžke cca 300 m. Pri obhliadke sa získalo značné množstvo črepov /obr. 8/, ktoré datujú osídlenie do obdobia kultúry s mladšou lineárnou keramikou, železovskej skupiny, mladšej fázy badenskej kultúry, do mladšej doby bronzovej a do slovanského až včasnostredovekého obdobia. Na mieste boli pravdepodobne narušené aj hroby, pretože pri zbere sa našiel zlomok ľudskej mandibuly. V profile ryhy sa však hroby nezachytili.

URZEITLICHE UND SLAWISCHE FUNDE AUS HRONSKÉ KLAČANY. Bei Meliorationsarbeiten in Hronské Klačany /Bez. Levice/ wurden urzeitliche Objekte gestört, die anhand des Scherbenmaterials /Abb. 8/ in die Zeit der jüngeren Linear-keramik, der Želiezovce-Gruppe, Badener Kultur, jüngeren Bronzezeit und in die slawische bis frühmittelalterliche Zeit datiert werden können.

ПЕРВОБЫТНЫЕ И СЛАВЯНСКИЕ НАХОДКИ В С. ГРОНСКЕ-КЛЯЧАНИ. Мелиорационные работы в с. Гронске-Клячани /р-н Левице/ разрушили объекты, датированные черепками /рис. 8/ периодом позднелинейной керамики, железовской группой, баденской культурой, эпохой поздней бронзы и славянским и раннесредневековым периодами.

ZÁCHRANNÝ VÝSKUM VO VALALIKOCH-VŠECHSVÄTÝCH

Július B é r e š

Už druhú sezónu pokračoval záchranný výskum v polohe Koscelne vo Valalikoch, časť Všechnsvätých /okr. Košice-vidiek/. Odkrylo sa 75 kostrových hrobov a jeden žiarový. Zvyšky ďalších dvoch kostrových hrobov sa zistili pri výstavbe blízkeho kultúrneho domu. Prevahu mali hroby detí a mladistvých /38/, menej bolo hrobov dospelých /37, z toho 17? jazdeckých/.

Sledovanie spôsobu pochovávania a pohrebných zvykov bolo sťažené rozrušením väčšiny jazdeckých hrobov /13/ a len nepatrnou odlišnosťou výplne jám od pôvodného podlažia. Aj napriek tomu podarilo sa zachytiť jamku po drevenej konštrukcii /jazdecký hrob 44/83/ a čierne pásy po vydrevení, ukončené štyrmi jamkami v rohoch /hrob 73/83/. V hrobe 39/83 mal mŕtvy, uložený dolu tvárou so skríženými nohami, asi trepanovanú lebku.

Mŕtvi boli ukladaní väčšinou vystretí na chrbát, len v ojedinelých prípadoch na pravú stranu /hrob 25/83/ alebo dolu tvárou /hroby 30/83, 39/83/. Orientácia ľudských kostier: vo väčšine prípadov hlavou na V /s malými odchýlkami na S alebo J/ a len občas na S /hroby 27/83, 36/83. V jazdeckých hroboch bol koň uložený po pravej strane jazdca, opačne situovaný.

Nálezový inventár v hroboch detí a mladistvých sa buď nenašiel, alebo ho tvorili ojedinelé črepy, resp. celé nádoby; kostrový materiál chýbal /napr. hroby 10/83, 58/83, 62/83/. Prílohou bol aj nožík /hroby 15/83, 20/83, 55/83/, výnimočne dýka spolu s prackou /hrob 50/83/ alebo náušnica, prsteň a koráliky /hrob 70/83/.

Hroby dospelých jedincov boli buď rozrušené a vykradnuté, alebo bez inventára. V niektorých sa našli len koráliky z náhrdelníka /hrob 74/83/ alebo nožík, pracka, náušnice a koráliky /hroby 79/83, 80/83/.

Z inventára v neporušených jazdeckých hroboch alebo z toho, ktorý ušiel pozornosti vykrádačov, vyplýva, že išlo o prosté hroby. Výbavu jazdca tvorila spravidla dýka, nôž, strelka, kopija, pracka, kresadlo a kresacie kamienky. Kónský postroj zastupujú strmene, pracka zo sedla a zubadlo /hroby 44/83, 52/83 a i./. Ani jeden jazdecký hrob neobsahoval keramickú prílohu. V hrobe 83/83 boli pod lebku koňa železné kovania z vedierka. Stavebné práce narušili bohatý jazdecký hrob 85/83 s výzbrojou, bronzovou garnitúrou opaska a ozdobami kónského postroja /falera a zubadlo boli zničené/. Podľa liateho nákončia s prelamovaným ornamentom anjuovskej ľalie i iných okrás patrí nateraz k najmladším na pohrebisku

Okrem kostrových hrobov sa našiel aj žiarový hrob 17/83 s nedohorenými kostičkami uloženými v torze nádoby vyhotovenej vo voľnej ruke.

Kolekciu nálezov dopĺňa časť železného meča /hrob 9/83/ najskôr z doby laténskej a fragment nádoby /hrob 8/83/, zachránené pri výstavbe blízkeho kultúrneho domu.

Na pohrebisku, datovanom predbežne od konca 7. až do začiatku 9. stor., sa získal archeologický materiál, ktorý doplní poznanie o materiálnej kultúre i pohrebných zvykoch Slovanov a Avarov. Výskum pokračuje i v. r. 1984.

NOTGRABUNG IN VALALIKY-VŠECHSVÁTÝCH. In Valaliky, Teil Věchšvátých /Bez. Košice-Land/ wurden 77 Skelett- und 1 Brandgrab untersucht. In 2 Gräbern wurden Spuren von Holzkonstruktionen festgestellt. Im Grab 39/83 stellte man Schädeltrepanation fest. Die Bestatteten waren vorwiegend mit dem Kopf nach O orientiert; in den Reitergräbern war das Pferd umgekehrt orientiert. Die Kindergräber lieferten Keramik, Messer, einen Dolch, eine Schnalle, einen Ohrring, einen Fingerring und Korallen, In den Gräbern der Erwachsenen kamen Korallen, ein Messer, eine Schnalle und Ohrringe vor. Die Reiterausrüstung bestand gewöhnlich aus einem Dolch, einem Messer, einer Pfeilspitze, einem Speiß, einer Schnalle, einem Feuerzeug und aus Feuersteinen. Zum Pferdegeschirr gehörten Steigbügel, eine Sattelschnalle und eine Trense. Nur im Grab 85/83 fand sich eine Ausrüstung, eine bronzene Gürtelgarnitur und Zierden des Pferdegeschirrs, die vorläufig zu den jüngsten im Gräberfeld gehören. Das Gräberfeld ist an das Ende des 7. bis in die Anfänge des 9. Jh. datiert. Auf der Lokalität fand sich auch der Teil eines wohl latènezeitlichen Eisenschwertes.

ОХРАННЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ В С. ВАЛАЛИКИ-ВШЕХСВЕТЫХ. В с. Валалики, часть Вшехсветых /р-н Кошице-видьек/ прослежено 77 трупоположений и 1 трупосожжение. В 2 погребениях отмечены следы деревянной конструкции. В погребении 39/83 отмечена трепанация черепа. Погребенные ориентированы большей частью головой на В; в конных погребениях конь ориентирован противоположно. В детских погребениях отмечены керамика, ножики, кинжал, пряжка, серьга, перстень и бусы. В погребениях взрослых встречены следующие предметы: бусы, ножик, пряжка и серьги. Снаряжение всадника состояло из кинжала, ножа, наконечника стрелы, наконечника копыя, пряжки, огнива и каменных кресал. К конской сбруи относились стремяна, пряжка от седла и часть удила. Только в погребении 85/83 отмечено снаряжение, гарнитур бронзовых бляшек от пояса и украшения конской упряжи, которые пока что относятся к позднейшим в могильнике. Могильник датирован VII-началом IX вв. Найдена также часть железного меча, по-видимому, периода латена.

ZISTOVACÍ VÝSKUM A POVRCHOVÝ PRIESKUM VO VÝČAPOCH-OPATOVCIACH

Darina B i a l e k o v á

1. Realizoval sa zisťovací výskum vo Výčapoch-Opatovciach /okr. Nitra/ na pozemku M. Sollárovej, dcéry predchádzajúceho majiteľa O. Kunu /dom č. 644, parcely 1231/3, 1231/4, 1231/6; pôvodný názov polohy Cseterdüllö; M-34-43-12, 1 : 10 000,

382 : 350 mm; obr. 10/. Lokalitu zameral M. Klčo. Poradové číslo zodpovedá číslu lokality na výseku z katastrálnej mapy /obr. 10/.

Cieľom výskumu bolo zachytiť predpokladanú ďalšiu časť včasnოსlovenského pohrebiska so žiarovým popolnicovým prípadne jamkovým pochovávaním, skúmaného v r. 1942-43 na susedných parcelách M. Szabóovej a E. Mikuša; parcela O. Kunu, kde sa už v r. 1937 prišlo na prvé tri popolnice, nebola vtedy sprístupnená /Budinský-Krička 1947, s. 135-144/. Zvolila sa metóda sektorovej odkryvky. Plocha záhrady bola rozčlenená na sektory 3 x 5 m /nultý bod v severozápadnom rohu - obr. 11/, očíslované 1-12 a alfabeticky označené A-D. Z tejto sieťovnice sa vyčlenili sektory 7/A-12/A a 7/B-11/B, t. j. plocha 6 x 35 m, 210 m². Skúmalo sa do hĺbky 80-100 cm. Ukázalo sa, že aj v tejto časti záhrady pôda bola zrigolovaná približne do hĺbky 50 cm. V nej sa v sektore 7/A zistili kalcinované ľudské kostičky, črepy z ručne zhotovených nádob /obr. 14: 3-5/ a črep z nádoby vyrobenej na hrnčiarskom kruhu /obr. 14: 9/. V sektore 8/A v zrigolovanej vrstve sa našiel jediný črep z nádoby zhotovenej ručne /obr. 14: 8/. Pod zrigolovanou pôdou v sektore 7/A a 8/A-8/B sa prišlo na porušené kostrové hroby /1/83, 2/83/. Vzhľadom na ich objav /na tejto lokalite novum/ i napriek tomu, že išlo o zrigolovanú pôdu, a teda aj zničené predpokladané včasnოსlovenské pohrebisko, pokračovalo sa vo výskume aj v ostatných vytýčených sektoroch, aby sa neprehliadli kostrové hroby. Výsledok bol negatívny. Situácia naznačuje, že približne v sektore 7/A-B a 8/A-D mohlo byť rozhranie medzi včasnოსlovenským žiarovým popolnicovým a kostrovým pohrebiskom, ktoré asi bude pokračovať východným a severovýchodným smerom.

H r o b 1/83 /sektor 7/A/. Hĺ. 60-80 cm, orientácia SSZ-JJV, zistená dĺ. hrobovej jamy 165 cm. Zachovala sa lebka, niekoľko krčných stavcov a obidve ramená. Ostatná časť, položená asi o niečo vyššie, musela byť zničená pri rigolácii a z miesta výskytu odstránená. Že nešlo len o pochovanie určitej časti tela, svedčia rozmery najspodnejšej časti hrobovej jamy, ktorá sa javí ako tmavší hnedavo sfarbený pruh zeme, pokračujúci až do hĺ. 80 cm /obr. 13: 1/. Dno jamy bolo korýtkovité, pôvodne asi vystlané organickou látkou /slama, seno?/, ktorá po zotlení sfarbila zeminu. Lebka položená na pravú stranu, pred ústami kúsok spráchniveného dreva /dĺ. 10 cm, š. 4 cm/, ruky neobvykle vyzdvihnuté nad hlavou a dotýkajúce sa prstami /obr. 13: 1/, tesne pri zátylku väčší fragment dna nádoby pražského typu /obr. 14: 8/, ktorý sa do zásypu dostal asi sekundárne zo včasnოსlovenských hrobov porušených kostrovými hrobmi. Bez príloh.

H r o b 2/83 /sektor 8/A-8/B/. Hĺ. 50-70 cm, orientácia SSV-JJZ, hrobová jama nezistiteľná, dĺ. kostry 150 cm /obr. 13: 2/. Hlava a horná časť hrudníka tesne pod rozhraním zrigolovanej pôdy /50-55 cm/, porušené rigoláciou, ostatok tela, ležiaci nižšie /55-70 cm/, intaktný. Kostra mladého jedinca uloženého naznak, dislokácia kostí predlaktia a prstov rúk naznačuje pritiahnutie ramien k hornej časti hrudníka alebo až k hlave. Bez príloh.

Kostrové hroby 1/83, 2/83 sú bez milodarov a už v minulosti boli značne poškodené rigoláciou. Možno usúdiť, že o ich výskyte /hádam aj o existencii ďalších plytších kostrových hrobov/ vtedajší majiteľ pozemku pomlčal, aby zabránil výskumu. Presnejšie časové a kultúrne zaradenie hrobov nie je možné. Istým vodidlom je črep z nádoby pražského typu v zásype hrobu 1/83. Možno ho považovať za kritérium post quem, teda kostrové hroby musia byť mladšie /8.-10. stor.?/ ako včasnოსlovenské popolnicové pohrebisko. Takisto nie je známy rozsah kostro-

vého pohrebiska. Zisťovacia sonda vo dvore /5 x 2,5 m, hĺ. 120 cm/ nemala pozitívne výsledky. Pokus o zistenie kostrových hrobov geofyzikálnym meraním /J. Tirpák/ zlyhal pre rušivé činitele /elektrické vedenie, drôtené vedenie vinohradu a ď./.

Z b e r

Sektor 7/A /hĺ. 20-40 cm/. Dva črepy z ručne dosť primitívne zhotovených nádob s krátkym, nepatrne von vyhnutým okrajom, pod ktorým je na jednom dvojradový kazetový ornament /obr. 14: 3/, na druhom sú v pruhu vyčlenenom dvojicou obvodových rýh dva rady semisextagónov zapadajúce do seba /obr. 5: 5/. Tvarovanie okraja a profilácia sú ako na nádobách zdobeného pražského typu, ale spôsob vypracovania hlíny aj vymodelovanie nádoby pripomínajú potiský typ. Črep z nádoby vytočenej na hrnčiarskom kruhu /obr. 14: 9/.

Sektor 8/A /hĺ. 20-40 cm/. Fragment dolnej časti nádoby pražského typu /obr. 14: 8/.

Severozápadná časť záhrady. Fragmenty nádob pražského typu /11 ks/ s typickým modelovaním dna /obr. 14: 4/, zlomok z nádoby zdobeného pražského typu /obr. 14: 6/, dva črepy z nádob zhotovených na hrnčiarskom kruhu /obr. 14: 7/.

Zisťovací výskum nepriniesol výsledky, aké sa očakávali, objavil však kostrové pohrebisko. V tejto súvislosti je dôležitý údaj, že pri kopaní studne vo farskej záhrade /poloha 5/ sa prišlo na konské kosti a "dlhú zbraň", ktoré sa nezachovali. Záhrada je oproti domu M. Sollárovej a je možné, že až tam siaha východný okraj pohrebiska. Tento predpoklad by mal preveriť ďalší výskum. Nález zničených včasnოსlovenských popolnicových hrobov sú datované do 6.-7. stor., kostrové hroby rámcovo do 8.-10. stor.

Popri výskume sa urobila obhliadka rýh vyhĺbených pri plynofikácii obce v staršej časti Výčap /D. Bialeková, A. Šišková/. Zistilo sa:

2. Ryha pred domom č. 53 /poloha 2; M-34-43-12, 1 : 10 000, 356 : 206 mm/. V oboch profiloch sa črtal objekt /dno v hĺ. 80 cm/. V jeho výplni boli tehly, novoveké črepy, prepálená hlina, uhľíky a fragment kamennej neolitickéj sekerky, zachov. dĺ. 3 cm, š. 3-3,3 cm, hr. 1 cm /obr. 14: 2/, ktorá sa tam dostala s planírkou.

3. Ryha pred domom č. 470 /poloha 3; M-34-43-12, 1 : 10 000, 352 : 202 mm/. V západnom profile bol obrys jamy kónického tvaru, ústie v hĺ. 30 cm /prekryté dekou cesty/, spodok v hĺ. 70 cm, š. dna 150 cm, š. ústia 80 cm. Nad dnom bola 10 cm vrstva prepálenej hlíny, popola a uhľíkov, v zásype tri halštatské črepy, jeden včasnოსlovenský, niekoľko neskorostredovekých a veľa novovekých. Ide o novovekú jamu, do ktorej sa staršie črepy dostali pri planírke.

4. Ryha pred domom č. 105 /poloha 4; M-35-43-17, 1 : 10 000, 346 : 45 mm/. Vo východnom profile bol obrys sídliskového objektu /dĺ. 360 cm, hĺ. 70-85 cm od povrchu/, nad ním cca 10 cm vrstva tmavej zeme, potom stredoveká a novoveká planírka. Objekt podbieha pod dom č. 105, a preto ho nebolo možné ďalej sledovať. Na dne sa našlo množstvo popola, uhľíky, prepálená hlina, halštatské črepy. Na väčšom fragmente misky /obr. 14: 1/ je tuhovaný povrch, jemný rytý a vhladzovaný ornament a drobná jamka. Ďalšie črepy sú z okrajov dvoch misiek s vtiaknutým okrajom, tri z tela nádob. Datovanie objektu - HC.

Zisťovací výskum a prieskum vo Výčapoch-Opatovciach rozšíril poznatky o osídlení v praveku /neolit, HC/ a vo včasnej dobe dejinnej.

L i t e r a t ú r a

BUDINSKÝ-KRIČKA, V. 1947: Slovanské popolnicové pole z doby predhradištnej vo Výchapoch-Opatovciach, okr. Nitra. In: Hist. Slov. 5. Bratislava, s. 135-144.

FESTSTELLUNGSGRABUNG UND OBERFLÄCHENBEGEHUNG IN VÝČAPY-OPATOVCE. Die Grabung in Výčapy-Opatovce /Bez. Nitra; Lage 1 - Haus Nr. 644/ verfolgte das Ziel, einen weiteren Teil des in den J. 1942-43 untersuchten frühslawischen Gräberfeldes /Budinský-Krička 1947, S. 135-144/ zu erfassen. Als Untersuchungsmethode wurde hier Flächenabdeckung gewählt /Abb. 10-12/. Im Sektor 7/A befanden sich kalzinierte Gebeine und Gefäßfragmente aus zerstörten Gräbern, im Sektor 8/A nur ein Gefäßfragment vom Prager Typus /Abb. 14: 3-5, 8, 9/. In den Sektoren 7/A und 8/A-B wurden beschädigte Skelettgräber entdeckt. Im Grab 1/83 /T. 60-80 cm, NNW-SSO, festgestellte Länge der Grube 165 cm, muldenförmige, mit organischem Stoff ausgelegte Grubensole/ - erhielt sich der Schädel und einige Halswirbelknochen sowie die beiden über dem Kopf gehobenen Arme /Abb. 13: 1/. Der übrige Teil wurde vom Besitzer des Grundstücks entfernt. Ohne Grabbeigaben, nur beim Genick lag das Bodenfragment eines Gefäßes vom Prager Typus /Abb. 14: 8/. Das Grab 2/83 /T. 50-70 cm, NNO-SSW-Orientierung, Grabgrube nicht feststellbar/ - der Kopf und der Oberteil des Brustkorbs ist gestört, die anderen Teile lagen niedriger in intakter Lage. Das Skelett eines jungen Individuums ohne Grabbeigaben. Es handelt sich um ein bisher unbekanntes Gräberfeld ungefähr aus dem 8.-10. Jh. /Datierungskriterium post quem ist eine Gefäßscherbe vom Prager Typus aus der Verschüttung des Grabes 1/83/. Das Gräberfeld setzt wahrscheinlich in östlicher und nordöstlicher Richtung fort,

Funde aus der Besichtigung der Rinne für die Gasleitung: Flur 2: im neuzeitlichen Objekt befand sich das Fragment eines neolithischen Steinbeiles /Abb. 14: 2/. Flur 3: im neuzeitlichen Objekt fanden sich hallstattzeitliche, ein frühslawischer, mittelalterliche und neuzeitliche Scherben. Flur 4: hallstattzeitliches Siedlungsobjekt /L. 360 cm/ in 70-85 cm Tiefe unter der mittelalterlichen und neuzeitlichen Planierschicht. Es enthielt Asche, Brandkohle, durchglühte Erde und Scherben /Stufe HC/. Das Fragment einer Schüssel mit graphitierter Oberfläche ist mit feinem geritztem und eingeglättetem Ornament verziert /Abb. 14: 1/.

РАЗВЕДОЧНЫЕ И ПОЛЕВЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ В С. ВИЧАПИ-ОПАТОВЦЕ. Исследования в с. Вичапи-Опатовце /р-н Нитра; урочище 1 - дом № 644/ ставили своей целью обнаружить следующую часть раннеславянского могильника, исследованного в 1942-43 гг. /Будински-Кричка 1947, сс. 135-144/. Раскопки проводились широкой площадью /рис. 10-12/. В секторе 7/A найдены кальцинированные косточки и черепки от сосудов из разрушенных погребений, в секторе 8/A только один фрагмент сосуда пражского типа /рис. 14: 3-5, 8, 9/. В секторах 7/A и 8/A-B обнаружены разрушенные погребения с труположением. Погребение 1/83 /глубиной в 60-80 см, ориентировка ССЗ-ЮОВ, яма длиной в 165 см, дно русловидное и, по-видимому, выстланное органическим веществом/ - сохранился череп, несколько шейных позвонков и оба плечи, приподнятые над головой /рис. 13: 1/, остальная часть ликвидирована владельцем земли. Без приложений, только у затылка фрагмент дна сосуда пражского типа /рис. 14: 8/. Погребение 2/83 /глубиной в 50-70 см, ориентировка

ССВ-ЮЮЗ, погребальная яма неопределима/ - голова и верхняя часть груди разрушены, остальная часть положена ниже, интактна. Костяк молодого индивида без приложений. Это до сих пор не известный могильник с труположениями приблизительно VIII-X вв. /критерием датировки post quem является фрагмент от сосуда пражского типа в засыпке погребения 1/83/. Могильник по видимому, тянется на восток и северо-восток.

Находки по разведкам траншеи для газопровода: Урочище 2: в объекте нового века был фрагмент каменного тесла /рис. 14: 2/ эпохи неолита. Урочище 3: в объекте нового века найдены черепки гальштатские, раннеславянские, средневековья и нового века. Урочище 4: гальштатский объект поселения /длиной в 360 см/ на глубине 70-85 см под планированной землей средневековья и нового века содержал на дне золу, угольки, обожженную глину и черепки /ступень НС/. Фрагмент миски с графитной поверхностью украшен тонким резным и заглаженным орнаментом /рис. 14: 1/.

VÝSKUMY A PRIESKUMY GEMERSKÉHO MÚZEA V OKRESE RIMAVSKÁ SOBOTA

Štefan B. Kovács

Barca

Poloha Compór ôdďal juďne ôd obce na miernom svahu na pravom brehu potoka Teďka /M-34-125-C-d-4, 1 : 10 000, 17 : 272 mm/. Naďli sa črepy z neolitu a doby laténskej.

Bátka, časť Dulovo

Poloha Padalja juhovýchodne ôd obce po pravej strane cesty západne ôd kôty 173 /M-34-125-C-d-3, 1 : 10 000, 30 : 110 mm/. Vodovodná ryha porušila sídlisko a pohrebisko z neskorého eneolitu a doby bronzovej. Sídlisko s viacfázovým osídlením je vo východnej časti lokality. Najstaršie osídlenie reprezentuje úlomok s včolkovanou výzdobou z horizontu Kostolac-Boďáca /obr. 15: 5/ a početné úlomky z horizontu Kosihy-Čaka - Nyírség-Zatín /obr. 15: 4, 6/. Početné črepy zastupujú pilínsku kultúru. Nálezy pochádzajú zo zberu a z menšej časti z narušených sídliskových objektov. V západnej časti lokality sa na žiarovom pohrebisku zachránil obsah desiatich hrobov zo staršej fázy pilínskej kultúry a torzo urny najskôr z neskorého eneolitu /horizont Kostolac-Boďáca/.

Gemer

1. Poloha Alsó tábla severne ôd Šafárikova-Stárne medzi štátnou cestou a železničnou traťou na miernej vyvýšenine na pravom brehu potoka Lapďa /M-34-125-D-a-4, 1 : 10 000, 230 : 105 mm/. Výstavba cesty čiastočne zničila žiarové pohrebisko badenskej kultúry. Na plytko uloďené hroby sa narazilo pri odhumusúvaní. Záchranný výskum zistil 24 hrobov v dvoch skupinách /A, B/. Skupinu A tvorili tri mohylové hroby pravdepodobne zo staršej klasickej fázy badenskej kultúry, skupinu B 21 plochých hrobov datovaných charakteristickým materiálom /zlomky dvojdielných mís, antropomorfných urien a ď./ predbeďne do neskorkej fázy badenskej kultúry.

2. Staré koryto Slanej. Pri bagrovaní sa našla stredoveká železná kopija, ktorú Š. Bajo z Gemera /č. d. 234/ daroval Gemerskému múzeu. Bliďšie miesto nálezu je neidentifikovateľné.

3. Budova maďarskej ZDŠ. Pri kopaní žumpy /M-34-125-D-a-4, 1 : 10 000, 434 : 95 mm/ sa našli črepy z doby bronzovej a torzo nádoby z 11.-12. stor. Sídľiskové objekty sa nezistili.

H o d e j o v

Ziaci ZDŠ v Hodejove darovali do Gemerského múzea črepy z lokalít:

1. Hajnalvölgy /M-34-136-B-b-2, 1 : 10 000, 270 : 372 mm/ - sídliskové nálezy z doby rímskej, terra sigillata /obr. 15: 2/ z 2.-3. stor.

2. Várhegy - črepy bukovohorskej, lengyelskej /biele pastózne maľovanie/ a badenskej kultúry a fragmenty zo 16.-17. stor.

I v a n i c e

1. Poloha Káposztás na severnom konci dediny na ľavom brehu potoka Blh /M-34-137-A-b-2, 1 : 10 000, 125 : 20 mm/. Našli sa črepy bukovohorskej kultúry /obr. 15: 1/, z doby laténskej a z 8. stor.

2. Poloha Hosszak medzi Ivanicami a Zádorom na ľavobrežnej terase potoka Blh /M-34-137-A-b-2, 1 : 10 000, 70 : 107 mm/. Vodovodná ryha narušila polykulturné sídlisko. Získali sa črepy z neolitu /východná lineárna keramika/, doby laténskej a rímskej, z 11.-12. stor. Zo stredoveku sú zvyšky pece.

3. A. Nagy z Ivaníc vlastní kamenný klin z neolitu, ktorý sa našiel dávnejšie na pravom brehu Blhu na lúke pri kopaní ryhy.

K r a s k o v o

Vo vnútornom areáli gotického kostola sa zistili základy menšieho kostolíka s obdĺžnikovitou loďou a rovným uzáverom presbytéria. Orientácia V-Z. Podľa doterajších dôkazov ho možno datovať do polovice 13. stor.

R i m a v s k á S o b o t a

Výstavba sídliska Západ narušila praveké objekty. Lokalita je na pravom brehu Rimavy severne od polohy Tomášová /M-34-125-C-c-1, 1 : 10 000, 455 : 375 mm/. Prvé nálezy sa získali r. 1981 /Kovács 1982, s. 163-165, 389/. Na odhumusovanej ploche sa zistili zoskupenia keramických úlomkov /objekty 1-3/, asi zostatky z nadzemných chát. Bohatý materiál /obr. 16: 1-3/ patrí do neskoroneolitického horizontu Kostolac-Bošáca a s nálezmi z Hodejova, Rimavskej Soboty-Vinice a ďalších lokalít predstavuje doposiaľ nedefinovanú zložku neskoroneolitického kultúrneho komplexu.

S a f á r i k o v o, časť K r á l i k

Na ľavobrežnej terase Slanej na Švermovej ulici /M-34-125-D-c-2, 1 : 10 000, 420 : 90 mm/ sa našli pri úprave terénu neolitické črepy v sídliskovej jame /150 x 70 x 40 cm/ veľmi bohatej na materiál. Typologicky sú zastúpené menšie kónické misy, misy s dutou nôžkou /obr. 16: 5/, nádoba s výlevkou, hrncovité tvary so štvorcovým ústím /obr. 16: 4, 6/ a ď. Z výzdobných motívov sú charakteristické rôzne usporiadané elipsovité ryhy, meandre a pod. Zastúpené je čierne, červené a žlté maľovanie; časté sú plastické motívy. Významný je nález antropomorfnej plastiky. Materiál datujeme na koniec staršej fázy lineárnej keramiky, resp. do začiatočnej východnej fázy skupiny Tiszadob.

V č e l i n c e

1. Poloha Feketesár. Pokračoval záchranný výskum. Lokalita je južne od obce na ľavobrežnej terase rieky Slaná /M-34-125-D-c-1, 1 : 10 000, 10 : 445 mm/. Počas výskumných sezón 1982-83 sa preskúmala plocha 650 m². Výsledky výskumu:

Neolit: Sídlišťové objekty, medzi nimi i časť chaty. Pomerne bohatý keramický materiál, štiepaná i brúsená kamenná industria reprezentujú mladú fázu skupiny Tiszadob, v ktorej sa vyskytujú i elementy najstaršej bukovohorskej keramiky /obr. 17: 5-9/.

Eneolit: 1. Hrobové nálezy bodrogkeresztúrskej skupiny - dva kostrové hroby a nálezy z rozrušených hrobov. 2. Sídlišťový objekt zo staršej fázy badenskej kultúry /horizont Fonyód-Tekovský Hrádok/. Obsahoval bohatý črepový materiál /obr. 17: 3/, štiepanú kamennú industriu a úlomok parohového nástroja. Ďalšie nálezy sú zo sídliskovej vrstvy zo sond. 3. Žiarové pohrebisko badenskej kultúry. Preskúmalo sa osem hrobov z neskorej fázy tejto kultúry. Pozoruhodný je hrob 1 /5 antropomorfných urien, 2 kultové antropomorfné nádoby, nádoba tvaru zrezaného kužela a antropomorfná soška/.

Doba bronzová: Jama zo staršej doby bronzovej.

Doba laténska: Časť sídliska z 2. stor. Zahĺbená chata - keramika, lignitové náramky, sklenený náramok, bronzové spony /obr. 17: 10, 11/, hrnčiarska vertikálna pec s nálezom keramiky /obr. 17: 2/. Pozoruhodný je objekt 17/82 s nálezom včolkovanej misy v sprievode halštatskej úžitkovej keramiky /obr. 17: 1, 4/.

Doba rímska: Zahĺbená chata štvorcového pôdorysu a črepy z kultúrnej vrstvy.

Stredovek: 1. Hrncovitá nádoba a dva železné nože v menšej jame z konca 8. stor. 2. Črepy z vrstvy z 11.-12. stor.

Výskum pokračuje r. 1984.

2. Poloha Éger felé. Vodovodná ryha porušila sídliskové objekty zo strednej a z neskorej doby bronzovej na pravej strane cesty do Včelínec tesne pri skleníkoch záhradníctva /M-34-125-D-c-2, 1 : 10 000, 450 : 322 mm/. Väčšia časť sídliska je pravdepodobne po ľavej strane cesty na hospodárskom dvore JRD, kde sa v minulosti pri zemných prácach zistili sídliskové objekty. Odtiaľ pochádza i úlomok misy /obr. 18: 3/ z neskorej fázy otomanskej kultúry.

Počas záchranného výskumu sa vyhĺbila sonda /44 x 5 m/ pozdĺž vykopanej ryhy. Zistilo sa pomerne málo objektov. Boli to menšie sídliskové jamy. Jedno ohnisko nasvedčuje na existenciu chaty. Z jednej jamy a zo sídliskovej vrstvy pochádza materiál kyjatickej kultúry. Ostatné objekty obsahovali materiál z rôznych fáz pilinskej kultúry. Významný je hromadný nález džbáňkov z narušenej jamy z mladšej fázy otomanskej kultúry /obr. 18: 4/.

3. Poloha Lászlófala na terase Slanej severne od Včelínec pri severnom okraji starého cintorína /M-34-125-D-c-1, 1 : 10 000, 0 : 290 mm/. Lokalita je známa starším nálezom bronzového pokladu z kosziderského horizontu /Novotná 1966, s. 9-26, tab. II, III, V/. V rámci záchranno-zisťovacieho výskumu sa vyhĺbili dve sondy.

Sonda 1 /10 x 5 m/ zistila tri sídliskové vrstvy: III /0-40 cm/ - včasnopilinské osídlenie /obr. 19: 1, 2/, II - /40-80 cm/ - mladšia fáza otomanskej kultúry /obr. 19: 3-5/, I - /80-110 cm/ - klasická /?/ fáza otomanskej kultúry /obr. 19: 6, 7/. Vrstvu II tvorila v celej šírke sondy a v dĺžke 9,5 m deštrukcia, ktorá pokračovala smerom na V aj Z i mimo sondy. V severnej časti sondy bola zachytená časť ďalšej chaty. Vrstvy I-II boli oddelené priemerne 10 cm hrubou planírkou zo štrku. Na nálezy bola najbohatšia vrstva II /okrem početného keramického materiálu štiepaná i brúsená kamenná industria, bronzová, parohová a kostená industria/. Vrstvy I a III obsahovali oveľa menej črepov.

Sonda 2 /25 x 2,5 m/ zachytila časť fortifikácie - dvojité hrotité priekopu. Vnútorňa, menšia mala pôvodnú šírku 3 m, hĺbku 2 m, vonkajšia mala šírku 3,5 m, hĺbku 3 m. Z výplne priekopy pochádzajú nepočítané črepy a zvieracie kosti. Črepy sú zo staršej doby bronzovej, pravdepodobne z obdobia hatvanskej kultúry /obr. 18: 1, 2/. Nad priekopou bola vrstva II s materiálom z mladšej fázy otomanskej kultúry, oddelená od výplne priekopy tenkou vrstvou štrku. Horná vrstva III obsahovala včasnopilinský materiál. Na západnom konci sondy bolo niekoľko sídliskových jám s málo výrazným materiálom zo staršej doby bronzovej. Jedna kolová jama pochádza azda z konštrukcie valu.

Záver: a/ výskum dokázal viacfázové osídlenie, b/ objavená časť fortifikácie pochádza z najstaršieho horizontu osídlenia a nesúvisí s osadou z mladšej fázy otomanskej kultúry, c/ podľa situácie v sonde 1 predpokladáme na sídlisku z mladšej fázy otomanskej kultúry pravidelnú ulicovú zástavbu ako na podobných sídliskách tejto kultúry /Barca, Spišský Štvrtok/.

4. Poloha Kossúth kert /M-34-D-c-1, 1 : 10 000, 12 : 324 mm/. Pri kopaní základov rodinného domu sa našiel kamenný klin z mladšej doby kamennej a torzá nádob zo staršej doby bronzovej /obr. 18: 5, 6/.

V e l k é T e r i a k o v c e, časť N i ž n ý S k á l n i k

Maginhrad /M-34-124-D-b-4, 1 : 10 000, 105 : 113 mm/, známe výšinné sídlisko. Zistili sa zvyšky dvojitého valového opevnenia, ktoré chránilo lokalitu z východu. Zo sekundárnej polohy sú črepy z neolitu /bukovohorská kultúra a horizont Lengyel III-Csőszhalom-Oborín/, eneolitu /badenská kultúra/ a z 13. stor.

V i e s k a n a d B l h o m

Poloha Csótó rét /M-34-125-C-d-4, 1 : 10 000, 216 : 280 mm/. Vodovodná ryha narušila sídlisko z doby rímskej /z 2. pol. 2. až z 3. stor./; obr. 15: 7/.

L i t e r a t ú r a

KOVÁCS, Š. 1982: Nové archeologické nálezy z Rimavskej Soboty. In: Archeol.

Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1981. Nitra, s. 163-165.

NOVOTNÁ, M. 1966: Hortfunde von sog. Koszidertyp aus dem Gebiet der Slowakei.

In: Sbor. Filoz. Fak. Univ. Komenského. 15. Musica. 6. Bratislava

ARCHÄOLOGISCHE AUSGRABUNGEN UND GELÄNDEBEGEHUNGEN DES MUSEUMS VON GEMER IM BEZIRK RIMAVSKÁ SOBOTA.

B a r c a. Flur Compór óldal: Äneolithische und latènezeitliche Scherben.

B á t k a, Teil D u l o v o. Flur Padalja: zerstörte Siedlung und Gräberfeld aus dem späten Äneolithikum und aus der Bronzezeit. Mehrphasenbesiedlung: Kostolac-Bošáca-Horizont /Abb. 15: 5/, Horizont Kosihy-Čaka - Nyírség-Zatín /Abb. 15: 4, 6/ und Pilinyer Kultur. Westlich der Siedlung ein Brandgräberfeld der Pilinyer Kultur /10 untersuchte Gräber aus der älteren Phase dieser Kultur/. Ein Urnenfragment wohl aus dem späten Äneolithikum /Kostolac-Bošáca-Horizont/.

G e m e r. 1. Flur Alsó tábla: zerstörtes Brandgräberfeld der Badener Kultur. Es wurden 24 Gräber festgestellt, die in zwei Gruppen unterteilt werden können: A - 3 Brandhügelgräber wahrscheinlich aus der älteren klassischen Phase der Badener Kultur stammend, B - 21 flache Brandgräber, anhand einiger charakteristischer Funde /Scherben zweiteiliger Schüsseln

und anthropomorpher Urnen/ vorläufig in die späte Phase der Badener Kultur datiert. 2. Das alte Flußbett der Slaná: Fund einer Eisenlanze aus dem 14.-15. Jh. /Abb. 15: 3/. 3. Ungarische Schule: Scherben aus älterer Bronzezeit und ein Gefäßtorso aus dem 11.-12. Jh.

H o d e j o v. 1. Flur Hajnalvölgy: Scherben - darunter ein Terra sigillata-Fragment aus einer Siedlung aus dem 2.-3. Jh. /Abb. 15: 2/. 2. Lokalität Várhegy: Scherben der Bükker Kultur, aus dem Lengyel III-Csöszhalom-Oborín-Horizont, der Badener Kultur und aus dem 16.-17. Jh.

I v a n i c e. 1. Flur Káposztás: Scherben der Bükker Kultur /Abb. 15: 1/, aus der Latènezeit und aus dem 8. Jh. 2. polykulturelle Lokalität in der Flur Hosszak: Scherben der östlichen Linearkeramik, aus der Latènezeit, römischen Kaiserzeit und aus dem 11.-12. Jh. 3. Ein älterer Einzelfund eines Steinkeiles aus einer nicht näher identifizierbaren Fundstelle stammend.

K r a s k o v o. Im Areal der gotischen Kirche wurden die Fundamente eines Sakralbaues aus der Mitte des 13. Jh. mit rechteckigem Schiff und geradem Abschluß des Presbyteriums entdeckt. Er ist ähnlich wie die jetzige Kirche in O-W-Richtung orientiert.

R i m a v s k á S o b o t a. In der Flur "sídlisko Západ" - 3 Objekte, bzw. ihre Reste in Form von Scherbenanhäufungen. Das Material stellt einen bisher nicht bestimmbar Bestandteil des spätäneolithischen Kulturkomplexes dar /Abb. 16: 1-3/.

Š a f á r i k o v o, Teil K r á l i k. Auf der Terrasse des Slaná-Flusses wurde eine neolithische Grube mit reichem Scherbenmaterial /Abb. 16: 4-6/ untersucht. Bedeutend ist der Fund einer anthropomorphen Plastik. Der Fundstoff gehört in die Schlußphase der älteren Linearkeramik bzw. in die Anfangsphase der Tiszadob-Gruppe.

V ě l i n c e. 1. Flur Feketesár: hier setzte die Notgrabung auf einem Brandgräberfeld der Badener Kultur fort. 8 Gräber wurden abgedeckt. Am bedeutendsten ist das Grab 1 /anthropomorphe Urnen, anthropomorphe kultische Gefäße und eine Statuette/. Man deckte auch Siedlungsobjekte aus jüngerer Steinzeit /jüngere Phase der Tiszadob-Gruppe - Abb. 17: 5-9/, 2 Skelettgräber der Bodrogkeresztúr-Gruppe, ein Siedlungsobjekt der Badener Kultur aus dem Fonyód-Tekovský Hrádok-Horizont /Abb. 17: 3/ ab. Eine Siedlungsgrube gehört in die ältere Bronzezeit. Auf der latènezeitlichen Siedlung aus dem 3.-2. Jh. v. u. Z. wurde ein vertikaler Töpferofen mit Keramik /Abb. 17: 2/, eine eingetiefte Hütte mit Funden von Keramik, Lignit- und Glasarmbändern, Bronzefibeln /Abb. 17: 10, 11/ und weitere Objekte und Gruben untersucht. Das Objekt 17/82 enthielt eine Schlüsselverzierung in Vergesellschaftung mit hallstattzeitlicher Gebrauchskeramik /Abb. 17: 1, 4/. Aus der römischen Kaiserzeit stammt eine eingetiefte Hütte und Scherben aus der Schicht. Ein Topf und 2 Eisenmesser aus einer Grube gehören in das Ende des 8. Jh. In einer anderen Grube lagen Scherben aus dem 11.-12. Jh. 2. Flur Éger feli: untersuchte Siedlungsgruben aus der späteren Bronzezeit. Die meisten Objekte enthielten Material aus verschiedenen Phasen der Pilinyer Kultur. Depotfund von Keramik /Abb. 18: 4/. Aus einer Grube und aus der Siedlungsschicht stammt Material der Kyjatice-Kultur. Ein Einzelfund aus dem S-Teil der Lokalität /Abb. 18: 3/ gehört in die Spätphase der Otomani-Kultur. 3. Flur Lászlófala: ein älterer Fund eines Bronzeschatzes

aus dem Koszider-Horizont /Novotná 1966, S. 9-26, Taf. II, III, V/. In zwei Son-
den wurde die stratigraphische Situation beglaubigt. Schicht III - frühpili-
nyer Besiedlung /Abb. 19: 1, 2/, II - jüngere Phase der Otomani-Kultur /Abb. 19:
3-5/, I - klassische /?/ Phase der Otomani-Kultur /Abb. 19: 6, 7/. Man unter-
suchte den Teil einer Fortifikation, bestehend aus zwei Spitzgräben; nach
dem bescheidenen Scherbenmaterial stammen die Gräber wahrscheinlich aus der
Spätphase der Hatvan-Kultur /Abb. 18: 1, 2/. 4. Flur Kossuth kert: ein Stein-
keil und Keramikfragmente aus älterer Bronzezeit /Abb. 18: 5, 6/.

V e l k é T e r i a k o v s e, Teil N i ž n ý S k á l n i k.
Höhensiedlung in der Flur Maginhrad: Scherben aus dem Neolithikum /Bücker
Kultur, Horizont Lengyel III-Csöszhalom-Oborín/, Äneolithikum /Badener
Kultur/ und aus dem 13. Jh. Es wurde auch eine doppelte Wallbefestigung
festgestellt.

V i e s k a n a d B l h o m. In der Flur Csótó rét wurde eine rö-
merzeitliche Siedlung aus dem 2.-3. Jh. zerstört /Abb. 15: 7/.

АРХЕОЛОГИЧЕСКИЕ РАСКОПКИ И РАЗВЕДКИ ГЕМЕРСКОГО МУЗЕЯ В РАЙОНЕ РИМАВСКА-
СОВОТА.

Б а р ц а. Урочище Цомпор-олдал: черепки периодов энеолита и латена.

Б а т к а, часть Д у л о в о. Урочище Падалья: нарушены поселение
и могильник позднего периода энеолита и бронзового века. Многофазовое по-
селение: горизонты Костолац-Бошаца /рис. 15: 5/, Косиги-Чака - Ниршег-Затин
/рис. 15. 4, 6/ и пилинская культура. Западнее поселения обнаружен могильник с трупосожжениями пилинской культуры /прослежено 10 погребений ранней фазы этой культуры/.
Найден торс урны, по-видимому, позднего периода энеолита /горизонт Костолац-Бошаца/.

Г е м е р. 1. Урочище Алшо-табла: нарушен могильник с трупосожжениями
баденской культуры. Отмечено 24 погребения; они создают 2 группы: А - 3
курганых погребения с трупосожжением, вероятно, ранней классической фазы
баденской культуры, Б - 21 грунтовое погребение с трупосожжением, на основе
характеристических находок /обломки мисок с перегородкой и антропоморфных
урн/, предположительно датированных поздней фазой баденской культуры. 2.
Старое русло р. Слана: Находка железного копья XIV-XV вв. /рис. 15: 3/.
3. Венгерская школа: черепки, эпохи ранней бронзы и торс сосудика XI-XII
вв.

Г о д е ё в. 1. Урочище Гайналфельд: черепки, в том числе черепки
терры сигиллаты, на поселении II-III вв. /рис. 15: 2/. 2. Местонахождение
Варгедь: черепки буковогорской культуры, горизонта Лендель III-Чесгалом-
Оборин, баденской культуры и XVI-XVII вв.

И в а н и ц е. 1. Урочище Капосташ: черепки буковогорской культуры
/рис. 15: 1/, периода латена и VIII в. 2. Многокультурный памятник Гошсак:
черепки восточной линейной керамики, латена, римского времени и XI-XII вв.
Единичная находка каменного клина, найдена на точнее неопределенном месте.

К р а с к о в о. На площади готического костела вскрыты фундаменты
сакральной постройки пол. XIII в. с прямоугольным нефом и прямым оконча-
нием пресбитерия. Постройка совпадает по ориентировке восток-запад совре-
менному костелу.

Р и м а в с к а - С о б о т а. В урочище Жилого массива Запад найдены
3 объекта, или же остатки, в виде скопления черепков. Материал /рис. 16: 1-3/

представляет собой пока что неопределенный элемент позднеэнеолитического культурного комплекса.

Ш а ф а р и к о в о, часть К р а л и к. На террасе р. Слана прослежена неолитическая яма с обильным наличием черепков /рис. 16: 4-6/. Внимания заслуживает антропоморфная пластика. Материал относится к заключительной фазе линейно-ленточной керамики, или же к начальной фазе линейно-ленточной керамики, или же к начальной фазе группы Тиссадоб.

В ч е л и н ц е. 1. Урочище Фекетешар: продолжены охранные раскопки баденского могильника с трупосожжениями. Вскрыто 8 погребений. Большое значение имеет погребение № 1 /антропоморфные урны, культовые антропоморфные сосуды и статуэтка/. Вскрыты также объекты поселения позднего каменного века /поздняя фаза группы Тиссадоб - рис. 17: 5-9/, 2 погребения с трупоположением бодрогкерестурской группы, объект поселения баденской культуры горизонта Фонёд-Тековски-Градок /рис. 17: 3/. Одна яма на площади поселения датируется эпохой ранней бронзы. На латенском поселении III-II вв. до н. э. прослежены вертикальная гончарная печь с керамикой /рис. 17: 2/, углубленная жилая постройка с находками керамики, лигнитных и стеклянных браслетов, бронзовых фибул /рис. 17: 10, 11/ и другие объекты и ямы. Объект 17/82 содержал миску с штампованной орнаментацией и гальштатскую бытовую керамику /рис. 17: 1, 4/. Римское время представлено углубленной жилой постройкой и черепками этого слоя. Горшок и два железных ножа из одной ямы датированы концом VIII в. В другой яме найдены черепки XI-XII вв. 2. Урочище Эгер-фели: прослежены ямы на площади поселения эпох средней и поздней бронзы. Большинство объектов содержало материал разных фаз пилинской культуры. Массовая находка керамики /рис. 18: 4/. В одной яме и в культурном слое поселения присутствовал материал киятицкой культуры. Единичная находка /рис. 18: 3/ в южной части памятника датирована поздней фазой отоманьской культуры. 3. Урочище Ласлофала: ранее обнаруженный бронзовый клад косидерского горизонта /Новотна 1966, с. 9-26, табл. II, III, V/. Стратиграфия проверена двумя шурфами. Слой III - раннепилинское поселение /рис. 19: 1, 2/, II - поздняя фаза отоманьской культуры /рис. 19: 3-5/, I - классическая/?/ фаза отоманьской культуры /рис. 19: 6, 7/. Исследована часть фортификации, состоящей из двух острогонных рвов; небольшое количество черепков позволяет датировать фортификацию вероятно поздней фазой гатванской культуры /рис. 18: 1, 2/. 4. Урочище Кошут-керт: каменный клин и керамические фрагменты эпохи ранней бронзы /рис. 18: 5, 6/.

В е л ь к е - Т е р я к о в ц е, часть Н и ж н и - С к а л н и к. Поселение на возвышенности в урочище Магинград: черепки неолита /буковогорская культура, горизонт Лендель III-Чесгалом-Оборин/, энеолита /баденская культура/ и XIII в. Отмечена двойная фортификация.

В ь е с к а - н а д - Б л г о м. В урочище Чото-рет обнаружено разрушенное поселение римского времени - II-III вв. /рис. 15: 7/.

NOVÉ NÁLEZY NA VÝCHODNOM SLOVENSKU

Vojtech B u d i n s k ý - K r i č k a

Nálezky publikované v tomto príspevku pochádzajú prevažne z prieskumov externých spolupracovníkov. Sú ďalším prínosom k štúdiu a poznávaniu pravekého, včas-

nodejinného, včasnostredovekého a stredovekého osídlenia kraja. Do prehľadu je zahrnutých aj niekoľko nových pozoruhodných nálezov zo šarišskej oblasti, uložených predbežne v súkromnej zbierke v Šarišských Michaľanoch. Zaznamenané sú aj revízne obhliadky niektorých nálezísk neskoroeneolitických východoslovanských mohýl. Z nových nálezísk hodno vyzdvihnúť najmä slovanské sídliská z veľkomoravského obdobia v údolí Torysy /Veľký Šariš/ a v povodí Tople /Chmeľov/.

B a č k o v /okr. Trebišov/

Žárjová a Višňovčík /na mape 1 : 25 000 Višňovská stráň/. Evidované sídlisko východne od obce. Nález /J. Macák/ atypických zlomkov slovanskej, väčšinou najskôr v ruke vyrobenej keramiky, datovateľných s rezervou do predveľkomoravského obdobia /obr. 20: 1, 2/; s nimi súvisí zrejme aj železiarska troska.

Stašov a Vinice. S negatívnym výsledkom sa sledovali /V. Budinský-Krička/ rozsiahle melioračné práce na rozhraní územia Bačkova a Sečoviec vľavo od cesty Dargov - Sečovce /M-38-13, 1 : 50 000; 82 : 280 mm/.

B e š a /okr. Trebišov/

Sídliskové nálezy /J. Macák/ z vyvýšeni Várhely /kóta 104,2/ severozápadne od obce po ľavom brehu Laborca /M-34-128-B-d, 1 : 25 000, 197 : 129 mm/: štiepaná kamenná industria z neolitu /obr. 20: 3, 4/, zlomky keramiky eneolitického rázu /obr. 20: 5, 6, 11/, z mladšej doby bronzovej /obr. 20: 8, 9/ a poveľkomoravského obdobia /obr. 20: 7, 10/.

Č a k l o v /okr. Vranov nad Topľou/

Nevýrazné črepy z doby rímskej z evidovaného sídliska v polohe Terekovo juhozápadne od cintorína /J. Macák/.

Č i č a v a /okr. Vranov nad Topľou/

1. Záchranný výskum /J. Krizsányi, J. Macák, V. Budinský-Krička, P. Mačala/ zvyškov klenbovej pece z mladšej doby rímskej, narušenej pri geologickom prie-skume na úbočí návršia /poloha Vyšné klíny/ zvažujúceho sa k ľavému brehu Čičavy /prítok Tople/ južne od obce /M-34-116-A-b, 1 : 25 000, 233 : 335 mm/. Pec oválneho pôdorysu /dĺ. 165 cm, š. 150 cm, v. 82 cm/. Lôžko pre jej spodok vysekali do pieskovcovej podložnej vrstvy a dutinu klenby vyhlúbili do tvrdej žltohnedej hlíny. Vrch klenby bol 58 a spodok 140 cm pod povrchom. Mazanícová vrstva pokrývala len spodok pece, ktorá bola skôr kuchynskou než iného účelu. Z trosiek pece sa zachránili črepy, zlomky mazanice, množstvo uhlíkov a zlomok kalcinovanej kosti, najskôr zvieracej.

Jemná sivá vytáčaná keramika: torzo spodnej časti nádoby s nôžkovitým dnom /obr. 20: 16/, zlomky ohňom deformovanej nádoby s kalichovitým ústím /obr. 20: 13, 14/ a atypické črepy.

Drsná vytáčaná keramika: fragmenty nádoby s kalichovite roztvoreným profilovaným ústím /obr. 20: 12/, zlomok zo spodnej časti nádoby a atypické črepy.

Hrubá keramika: zlomok súdkovitej nádoby /obr. 20: 15/, črep s výzdobou vpichov /obr. 20: 17/ a atypické úlomky.

2. Ojedinelé nálezy zo sledovania melioračných prác na tej istej stráni návršia /J. Macák/ pripúšťajú sporadické osídlenie v neolite /rádiolaritová čepielka/, v dobe halštatskej /črepy/ a s veľkou rezervou aj vo včasnოსlovanskom období /okrajový črep/.

G i r a l t o v c e /okr. Bardejov/

Pri revíznej obhliadke /B. Bártó/ náleziska neskorôeneolitických východoslovenských mohýl na horskom hrebeni nad mestom, z ktorých sa v r. 1941 preskúmalo šesť /V. Budinský-Krička/, sa zistilo, že zo zvyšných neporušených 14 mohýl sa zachovali v súčasnosti už len štyri, ostatné zničili pri rekultivácii pôdy a rozvoze dreva.

H r a ň /okr. Trebišov/

Obhliadka /J. Macák/ evidovanej lokality v polohe Výmoľ na pravobrežnej terase Ondavy na JVJ od obce. Nálezy sídliskovej keramiky z mladšej doby bronzovej, neskorej doby laténskej a mladšej doby rímskej až začiatkov doby sťahovania národov /obr. 20: 18-20/. Ťažisko osídlenia náleziska je podľa predchádzajúcich nálezov v posledne spomenutom období.

C h m e Ľ o v /Okr. Prešov/

Rozsiahle slovanské sídlisko, najskôr z veľkomoravského obdobia, na svahu návršia v údolí Hrabinky /prítok Tople/ juhovýchodne od obce v polohe Meseš /na mape Močidlo; M-34-103-D-d, 1 : 25 000, 147 : 108 mm/. Z objektov črtajúcich sa na povrchu oráčiny sa jeden, orbou narušený, odkryl v celom rozsahu /J. Macák/. Povrchové nálezy signalizujú sporadické osídlenie lokality už v neolite, dobe halštatskej a dobe rímskej. Príspevok s podrobnejším spracovaním nálezov zo slovanského sídliska sa pripravuje.

K a p u š a n y /okr. Prešov/

Sídliskové nálezy z prieskumu /J. Macák/ zopakovaného na evidovanej lokalite v polohách Maderasy a Mlyniská na terase nad cestou do Bardejova a železničnou traťou Kapušany - Vranov nad Topľou: keramika z mladšej doby bronzovej, z doby rímskej a zo stredoveku.

K o š i c e, časť Ľ a h a n o v c e /okr. Košice-mesto/

Kamenný sekeromlat s tylom menej a s bokmi výraznejšie hranenými, nájdený na oráčine západne od obce v polohe Pod vinicami na terase nad ľavým brehom Hornádu južne od kóty 277,5 /M-34-115-C-b, 1 : 25 000, 8 : 301 mm/, dĺ. 18,2 cm, max. š. 7 cm, hr. 5,4 cm /obr. 24/. Autor s nálezcom /P. Kelmann/ lokalitu prezreli s negatívnym výsledkom. Nález možno pokladať za ojedinelý a zaradiť ho rámcovo do eneolitu.

L a ě a /okr. Prešov/

Sídlisko zistené pokusnými sondami /J. Macák/ na oráčine na rozhraní honov Fisere a Záhrady juhozápadne od obce /M-34-103-D-c, 1 : 25 000, 40 : 194 mm/, zaraditeľné podľa keramických nálezov s rezervou do okruhu bukovohorskej kultúry.

L u h y ň a /okr. Trebišov/

Sídliskové nálezy z prieskumu /J. Macák/ na oráčine v polohe Kinčeš juhovýchodne od obce, vpravo od cesty Veľaty - Čerhov /M-34-128-C-b, 1 : 25 000, 296 : 70 mm/. Obsidiánová industria najskôr z neolitu, keramika neskorôeneolitického rázu /skupina Nyírség-Zatín?; obr. 21: 1-6/, z mladšej doby bronzovej, z doby rímskej /obr. 21: 7/ a zlomky nádob hrubej výroby i formovaných na ručnom kruhu /obr. 21: 8-10, 12/ a kamenný brús, dĺ. 7,5 cm /obr. 21: 11/, z veľkomoravského obdobia.

M a ľ ý Š a r i š /okr. Prešov/

Pokus autora o revíziu mohýl objavených r. 1957 A. Renversom v lese Do bankového nad Cemjatou na svahu vrchu na ZSZ od kóty 441,9 /M-34-115-A-b, 1 : 25 000, 197 : 55 mm/. F. Blahuta r. 1958 zistil v troch skupinách 18 mohýl

a jednu porušenú, značne vzdialenú od tretej skupiny, ktorej zvyšky aj preskúmal /1959/ a podľa nálezov zaradil ku skupine neskoroeolitických východoslovenských mohýl /Blahuta 1961, s. 227-232/. Podľa dávnejšieho zistenia /V. Budinský-Krička/ mohýlník pozostával z 23 násypov, z ktorých štyri boli neurčité. Pri poslednej obhliadke sa zistilo v druhej skupine šesť mohýl zničených vykopávkami neznámych páchatelov a v tretej skupine osem zachovaných mohýl. Presný počet neporušených i porušených mohýl sa pre hustú hmlu nedal zachytiť. S náležitou rezervou sa pripúšťa slovanský pôvod druhej a tretej skupiny mohýl.

L i t e r a t ú r a

BLAHUTA, F. 1961: Výskum eneolitickej mohyly pri Cemjate. In: Študij. Zvesti Archeol. Úst. SAV. 6. Nitra, s. 227-232.

M e d z a n y /okr. Prešov/

Sídliskové nálezy z prieskumu a pokusného výkopu /O. Lórencz/ na miernej vyvýšenine nad pravobrežnou terasou Torysy v polohe Nižný Várheď /kóta 288,2; M-34-103-C-d, 1 : 25 000, 281 : 135 mm/ na novej významnej lokalite siahajúcej smerom na S k potoku /prítok Torysy/, po pravom brehu ktorého M. Lamiová-Schmiedlová v r. 1983 odkryla časť sídliska z prelomu staršej a strednej doby rímskej.

Mladšia doba bronzová. Torzo nádoby, najskôr šálky, zdobenej na vydutí hroťtými vypuklinami.

Doba rímska. Misa s nôžkovitým spodkom, čiernosivá, hladká, vyrobená v ruke, v. 12,8 cm, Ø ústia a max. Ø 21,4 cm, Ø dna 7 cm /obr. 22: 1/ a nôžka z podobnej nádoby /obr. 22: 2/; przeworská kultúra. Torzo sivej keramiky, vytočenej a zdobenej riadkom včolkovaných oblúčkov a pásikov zostavených z vpichov /obr. 22: 4/.

Mladšia doba rímska - začiatok doby sťahovania národov. Nálezy z čiastočne odkrytej výplne objektu súvisiace s pamiatkami prešovského typu: hnedý súdkovitý hrniec s úzko vyhnutým okrajom, vyrobený v ruke, zdobený hrubo rytou vlnovkou, v. 22,5 cm, Ø ústia 16,7 cm, max. Ø 21,5 cm, Ø dna 12,4 cm /obr. 22: 11/; zlomky sivej zásobnice s okružím, zdobenej viacnásobnými vlnovkami; zlomok železnej čepele noža s hroťtým trňom, v ktorom sa zachoval železný nit, dĺ. 6,1 cm; torzo kostenej rukoviatky z toho istého noža s tromi otvormi na železné nity /jeden sa zachoval/, zdobenej na jednej strane dvojistou cikcakovou a rovnou vypichanou líniou, dĺ. 7,5 cm, š. 1 cm /obr. 22: 10/.

Uloženie: O. Lórencz, Šarišské Michaľany.

N i ž n ý H r u š o v /okr. Vranov nad Topľou/

Nálezy keramiky /J. Macák/ z mladšej doby bronzovej /obr. 21: 13-17/ z evidovaného sídliska a fragmentu hrubej keramiky včasnოსlovenského rázu /obr. 21: 18/ v polohe Pod hruny na ľavobrežnej terase Ondavy západne od obce.

O s t r o v a n y /okr. Prešov/

Východne od cigánskej kolónie. Sídliskové nálezy /O. Lórencz/ z evidovanej lokality rozprestierajúcej sa vľavo od cesty Ražňany - Ostrovany na pravobrežnej terase Torysy. Zo zlomkov jemnej sivej keramiky z doby rímskej /obr. 22: 5-9/ je hodný povšimnutia najmä fragment s krúžkovou kolkovanou výzdobou /obr. 22: 8/ a zlomok s plastickou figurálnou výzdobou /obr. 22: 7/. Z nálezov hrubej keramiky súvisiacich najskôr s pamiatkami prešovského typu zo 4.-5. stor. najpozoruhodnejší je esovite profilovaný hnedý hrniec s mierne odsadeným dnom, v. 21,2 cm, Ø ústia 15,7 cm, max. Ø 19 cm, Ø dna 11,2 cm /obr. 22: 12/. Uloženie: O. Lórencz, Šarišské Michaľany.

Južne od cintorína. Keramické nálezy /O. Lórencz/ z čiastočne odkrytého závalu sídliskového objektu z prelomu doby rímskej a doby sťahovania národov,

zisteného na pravobrežnej terase Torysy na oráčiine vpravo od cesty Medzany - Ostrovany /M-34-103-C-d, 1 : 25 000, 361 : 89 mm/, blízko náleziska hrobu z doby sťahovania národov /spracúva M. Lamiová-Schmiedlová/. Ide o zlomky drsnej nekolkovanej sivej tenkostennej vytáčanej keramiky /pripomína pokročilú stredovekú/, ktorá sa najmä profiláciou vyníma z rámca sivej keramiky na východnom Slovensku i pamiatok prešovského typu v oblasti strednej Torysy. Jeden zo zlomkov je z ucha džbánu, ostatné z hrncovitých nádob /obr. 23/.

S i r n í k /okr. Trebišov/

Nález kamennej sekerky pri geologickom prieskume /J. Šimičák/ na oráčiine na SV od vrchu s kótou 138,3 /M-34-128-B-c, 1 : 25 000, 225 : 275 mm/. Sekerka obdĺžnikového tvaru je na bokoch a v tyle vyhranená, dĺ. 7,3 cm, š. 4,5 cm, hr. 1,8 cm /obr. 25/. Stredný až mladší eneolit.

Š a r i š s k é M i c h a ľ a n y /okr. Prešov/

V polohe Moďoroš /na mape Dĺžiny/ východne od obce sa zistili dve lokality /O. Lórencz; prezrel aj autor/. Na prvej, nachádzajúcej sa vľavo od poľnej cesty a jarku /prítok Torysy/ severne od cesty Šarišské Michalany - Veľký Šariš /M-34-103-C-d, 1 : 25 000, 177 : 77 mm/, pokusná sonda zachytila stopy sídliskového objektu s nálezmi z neolitu a mladšej doby bronzovej.

Stredný neolit. Zlomok kamennej sekerky a málo výrazné črepy bukovohorskej keramiky.

Mladšia doba bronzová. Keramický materiál s problematickou kultúrnou príslušnosťou. Východne od objektu sa našla na povrchu oráčiiny bronzová ihlica s profilovanou hlavicou, dĺ. 12,3 cm /obr. 22: 3; uložená v zbierke O. Lórencza/; analógie k nej nachádzame skôr v okruhu lužickej kultúry, napr. na mohylníku v Krásnej Vsi /nepublikovaný nález z mohyly 27/ alebo na pohrebisku v Diviakoch nad Nitricou /Novotná 1980, tab. 40: 895/, než v oblasti pilinskej kultúry /Kemenczei 1965, obr. 2: 28; nález z pohrebiska v Muhi Princ-tanya/.

L i t e r a t ú r a

NOVOTNÁ, M. 1980: Die Nadeln in der Slowakei. Praehistorische Bronzefunde. 13/6. München.

KEMENCZEI, T. 1965: A pilinyi kultúra tagolása. Archaeol. Ért., 1, zv. 92.

Druhá lokalita je približne 200 m na SZ od prvého náleziska, na severnom úbočí návršia zvažujúceho sa k spomenutému jarku /M-34-103-C-d, 1 : 25 000, 180 : 72 mm/. Sídliskový objekt, zistený i na tomto mieste pokusnou sondou, je z 12. stor. Črepy z jeho výplne sú z tenkostenných nádob s rímsovitým profilovaným okrajom, zdobených vodorovnými žliabkami a vrypmi.

Š a r i š s k é S o k o l o v c e /okr. Prešov/

Nálezy z obhliadky /O. Lórencz/ evidovaného a skúmaného hradiska z veľkomoravského obdobia na vrchu Hradová hora: spodná časť hnedého hrnca, vyrobeného z piesočnatosľudnatej hliny na ručnom kruhu, so stopami výzdoby /dvojitá vodorovná ryha/ a s plastickou značkou tvaru kríža v štvorcovom rámci na dne /v. torza 4,6 cm, Ø dna 7,2 cm, obr. 26: 1/, dva dvojkužeľovité prasleny /obr. 26: 2, 3a, 3b/ a dva oválneho prierezu /obr. 26: 4a, 4b, 5/, z ktorých menší zdobí po obvode špirálovite ťahaná ryha.

V e ľ k ý Š a r i š /okr. Prešov/

Nová významná lokalita zistená /O. Lórencz/ na terase pod západným úpäťm hradného kopca na okraji širokej inundačnej oblasti Torysy južne od kóty 287,2 a na JV od Šarišských Michalian /M-34-103-C-d, 1 : 25 000, 280 : 136 mm/ so

stopami intenzívneho osídlenia v dobe halštatskej a vo veľkomoravskom období a sporadického v eneolite, v neskorej dobe laténskej a v dobe rímskej. Na miestach sa ráta s odokrývkou halštatských a slovanských sídliskových objektov; okrem náleзов zo zberu upozorňujú na ne aj flaky černoze. Pokusná sonda na jednom z týchto miest priniesla nálezy keramiky z halštatského objektu.

Z nálezov zo zberu si zasluhujú pozornosť najmä črepy keramiky z veľkomoravského obdobia. Sú z hrncovitých nádob, vyhotovených väčšinou na ručnom kruhu, s esovitou profiláciou v hornej časti a so zaobleným alebo zrezaným okrajom zdobených častejšie viacnásobnými vlnovkami a pásmi vodorovných rýh než jednoduchou vlnovkou alebo pásmi z riadkov vpichov /obr. 27: 7-20/.

Halštatský sídliskový objekt. Z jeho závalu sa vybralo predbežne 46 črepov väčšinou zo súdkovitých nádob /obr. 27: 3, 6/. Niektoré mali pod hrdlom podlhovasté pretláčané vypukliny /obr. 27: 2, 3/, iné jazykovité /obr. 27: 5/ alebo kužeľovité dráždla. Osobitne sa vyníma fragment vazy s jamkami pod hrdlom /obr. 27: 1/ a zlomok šálky s lievikovitým ústím /obr. 27: 4/. Nálezy možno zaradiť predbežne do pokročilej fázy kultúry Gáva.

V e l k ý Š a r i š, časť K a n a š /okr. Prešov/

1. Pri revíznej obhliadke náleziska neskoroneolitických východoslovenských mohýl, urobenej po 29 rokoch /V. Budinský-Krička/ v dubovom lese zv. Stredný harb alebo Tri harby na hrebeni vrchu medzi kótami 324,8 a 328,4 /M-34-103-C-d, 1 : 25 000, 19 : 140 mm/, sa zistil neporušený stav troch mohýl. Jedna z pôvodných štyroch mohýl bola odkrytá v r. 1954 /V. Budinský-Krička/.

2. Nález halštatského črepa /V. Budinský-Krička/ na oráči na úbočí vrchu, na ktorom sú spomenuté mohyly.

3. Prieskum /V. Budinský-Krička, O. Lórencz, P. Veselovský/ na evidovanej lokalite v polohe Sordok na ostrohu terasy nad cestou z rázcestia vo Veľkom Šariši do Kanaša. Dva z nájdených zlomkov súvisia s kultúrou kanelovanej keramiky, ostatné sú z mladšej až neskorej doby bronzovej; ich kultúrne zaradenie je problematické.

4. Pri výkope jamy na odpadovú nádrž v záhrade domu A. Klimku /č. 974/ sa narazilo 120 cm pod povrchom na polozemnicu približne 3 m širokú a 40 cm hlbokú, zo závalu ktorej sa zachránil železný sekáč a nôž, zlomky mazanice a prepálených pieskovcových kameňov, dva kamenné brúsky, zvieracie kosti a množstvo keramického materiálu - popri dominujúcej neskorolatónskej keramike aj črepy halštatského rázu /V. Budinský-Krička, J. Leščák, A. Klimko; M-34-103-C-d, 1 : 25 000, 47 : 78 mm/. Objekt je z 1. stor. pred n. l. Podrobnejšie publikovanie nálezov sa pripravuje.

V r a n o v n a d T o p l o u, časť Č e m e r n é /okr. Vranov nad Topľou/

Prieskum /J. Macák/ evidovanej lokality na pravobrežnej terase Tople v polohe Lazy na SZ od obce a vpravo od cesty Čemerné - Čaklov, sledovanej od r. 1975. Ťažisko osídlenia je podľa predchádzajúcich nálezov v mladšej dobe rímskej až začiatku doby sťahovania národov. Nové nálezy:

Mladý eneolit. Zlomok šnúrovej keramiky /obr. 28: 1/, štiepaná kamenná industria a fragment nádoby /obr. 28: 7/.

Neskorá doba bronzová. Nevýrazný keramický materiál, okrem okrajového črepa /obr. 28: 2/.

Doba rímska až začiatok doby sťahovania národov. Zlomky jemnej sivej keramiky /obr. 28: 3, 4/ a z nádob hrubej výroby /obr. 28: 5/.

Slovanské obdobie /8.-9. stor./. Torzo brúska, dĺ. 7,5 cm /obr. 28: 6/,
a zlomky nádob s bežnou výzdobou, zhotovených na ručnom kruhu /obr. 28: 8-12/.

Z e m p l í n s k y B r a n ě /okr. Trebišov/

Nálezy z prieskumu /J. Macák/ na oráčiine v ohybe potoka Chlmec južne od obce,
západne od cesty Zemplínsky Branč - Novosad, severne od kóty 102,6 /M-34-128-A-d,
1 : 25 000, 73 : 99 mm/: štiepaná kamenná industria z neolitu /obr. 29: 2, 7/,
keramika tiszapolgárskej kultúry /obr. 29: 1, 8/, skupiny Nyírség-Zatín? /obr.
29: 3, 4/ a zlomky jemnej sivej keramiky /obr. 29: 5, 6/ i z nádob hrubej vý-
roby /obr. 29: 9, 10/ z doby rímskej.

Ž e l e z n í k /okr. Bardejov/

Nález nevýraznej keramiky z mladšej doby bronzovej z prieskumu /J. Macák/
juhovýchodne od obce na oráčiine v polohe Pod vinicami na severnom úpätí vrchu
Baba v údolí Tople /M-34-104-C-c, 1 : 25 000, 304 : 17 mm/.

NEUE FUNDE IN DER OSTSLOWAKEI. Der Beitrag bringt eine Übersicht der neuen
Funde und einige Funde aus einer Privatsammlung in Šarišské Michaľany wie
auch Informationen über den Stand mancher ostslowakischer spätäneolithischer
Hügelgräber.

B a ě k o v /Bez. Trebišov/. Flur Žárjová und Višnovčák: Funde von
größtenteils atypischen Fragmenten von slawischer Keramik, die mit Vorbehalt
in die vorgroßmährische Zeit datiert werden /Abb. 20: 1, 2/.

B e š a /Bez. Trebišov/. Anhöhe Várhely: Spaltindustrie aus dem Neoli-
thikum bis zum Äneolithikum /Abb. 20: 3, 4/, Keramik äneolithischen Gepräges
/Abb. 20: 5, 6, 11/, aus jüngerer Bronzezeit /Abb. 20: 8, 9/ und aus der
nachgroßmährischen Zeit /Abb. 20: 7, 10/ aus einer am linken Ufer des La-
borec-Flusses situierten Siedlung.

Č a k l o v /Bez. Vranov nad Topľou/. Lage Terekovo: In der evidierten
Siedlung wenig ausgeprägte Scherben aus römischer Kaiserzeit.

Č i ě a v a /Bez. Vranov nad Topľou/. Flur Vyšné klíny: Abdeckung der
Reste eines Kuppelofens aus jüngerer römischer Kaiserzeit. Der Ofen hatte
ovalförmigen Grundriß mit lehmverstrichener Fläche auf der Sohle. Die
Grube für die Ofensohle wurde in die Sandsteinunterlage gehauen und die
Höhlung für seine Kuppel in eine Lehmschicht eingetieft. Aus den Ofen-
bruchstücken wurden Fragmente von feiner /Abb. 20: 13, 14, 16/ und grober
grauer Keramik /Abb. 20: 12/ sowie Fragmente von grobwandiger Keramik /Abb.
20: 15, 17/, Fragmente des Lehmestriches und Brandkohle gerettet. Die Ein-
zelfunde lassen sporadische Besiedlung der Lokalität im Neolithikum, in
der Hallstattzeit und in frühslawischer Zeit zu.

G i r a l t o v c e /Bez. Bardejov/. Gebirgskamm über der Stadt: Bei
der Kontrollbesichtigung der spätäneolithischen ostslowakischen Hügelgrä-
ber, von denen im J. 1941 6 untersucht wurden, wurde festgestellt, daß von
14 Hügelgräbern 4 erhalten waren und, die übrigen eingeebnet sind.

H r a ň /Bez. Trebišov/. Flur Výmoľ: Die wiederholte Besichtigung der
Lokalität ergab Funde von Siedlungskeramik aus jüngerer Bronzezeit, später
Latènezeit und jüngerer römischer Kaiserzeit bis zu den Anfängen der Völker-
wanderungszeit /Abb. 20: 18, 20/.

C h m e Ľ o v /Bez. Prešov/. Tal Hrabinky: Ausgedehnte Siedlung aus
großmährischer Zeit. Von den sich in der Ackerkrume skizzierenden Objekten
wurde eines abgedeckt; es enthielt Keramik und Tierknochen. Einige auf der

Oberfläche gefundene Keramikstücke signalisieren sporadische Besiedlung im Neolithikum, in der Hallstattzeit und römischen Kaiserzeit.

K a p u š a n y /Bez. Prešov/. Flur Maderasy und Mlyniská: Funde von Siedlungskeramik aus jüngerer bis später Bronzezeit, aus römischer Kaiserzeit und aus dem Mittelalter.

K o š i c e, Teil Ľ a h a n o v c e /Bez. Košice-Stadt/. Flur Pod vinicami: Fund einer äneolithischen steinernen Hammeraxt /Abb. 24/.

L a d a /Bez. Prešov/. Flur Fisere und Záhrady: Aus der neolithischen Siedlung wurde Keramik aus dem Bereich der Bükker Kultur gewonnen.

L u h y ň a /Bez. Trebišov/. Flur Kinčeš: Bei einer Geländebegehung wurden in der Ackerkrume Besiedlungsspuren aus dem Neolithikum, jüngeren Äneolithikum /Abb. 21: 1-6/, aus jüngerer Bronzezeit, römischer Kaiserzeit /Abb. 21: 7/ und großmährischer Zeit /Abb. 21: 8-12/ erfaßt.

M a l ý Š a r i š /Bez. Prešov/. Im Wald "Do bankového" wurde bei einer Kontrollbesichtigung der Hügelgräber festgestellt, daß in der 2. Gruppe durch Amateurausgrabungen 6 Hügelgräber vernichtet wurden, und daß in der 3. Gruppe 8 Hügelgräber ungestört geblieben sind. Ursprünglich gab es hier 19 bestimmte und 4 unbestimmte Hügelgräber. Eines von ihnen /im J. 1959 untersucht/ gehörte anhand der Funde in das junge Äneolithikum.

M e d z a n y /Bez. Prešov/. Flur Nižný Várhed: Bei der Begehung und Probegrabung fand sich auf der festgestellten Siedlung ein Gefäßtorso aus jüngerer Bronzezeit, Keramik aus älterer und jüngerer römischer Kaiserzeit /Abb. 22: 1, 2, 4/, ein Messer mit Knochengriff und Keramik aus jüngerer römischer Kaiserzeit bis zu den Anfängen der Völkerwanderungszeit /Abb. 22: 10, 11/.

N i ž n ý H r u š o v /Bez. Vranov nad Topľou/. Flur Pod hruny: In der evidierten jungbronzezeitlichen Siedlung gewann man weiteres keramisches Material /Abb. 21: 13-17/ und ein Keramikfragment frühslawischen Charakters /Abb. 21: 18/.

O s t r o v a n y /Bez. Prešov/. 1. Östlich von der Zigeunerkolonie: Auf der evidierten Siedlung Funde von feiner grauer Keramik aus römischer Kaiserzeit /Abb. 22: 5-9/ und von grober Keramik /Abb. 22: 12/, die ehestens mit den Denkmälern des Prešover Typs aus der Zeit von jüngerer römischer Kaiserzeit bis zu den Anfängen der Völkerwanderungszeit zusammenhängt. 2. Südlich vom Friedhof: Durch einen Probeschnitt wurden die Spuren eines Siedlungsobjektes erfaßt, das anhand der groben scheibengedrehten Keramik in die Anfänge der Völkerwanderungszeit datierbar ist /Abb. 23/.

S i r n í k /Bez. Trebišov/. Nordwestlich der Gemeinde. Fund eines äneolithischen Steinbeiles /Abb. 25/ auf dem Ackerfeld.

Š a r i š s k é M i c h a l a n y /Bez. Prešov/. Flur Moďoroš: Aus 2 Siedlungsobjekten wurde Keramik herausgehoben: aus dem ersten Keramik der Bükker Kultur und aus jüngerer Bronzezeit und aus dem zweiten Keramik aus dem 12. Jh. In der Nähe des 1. Objektes fand sich eine Bronzenadel mit profiliertem Kopf aus jüngerer Bronzezeit /Abb. 22: 3/.

Š a r i š s k é S o k o l o v c e /Bez. Prešov/. Berg Hradová hura: Fund eines Topffragmentes mit einem Bodenzeichen in Form eines Kreuzes im viereckigen Rahmen /Abb. 26: 1/ und von Spinnwirteln /Abb. 26: 2-5/ auf dem evidierten Burgwall aus großmährischer Zeit.

V e I k ý Š a r i š /Bez. Prešov/. Der Burgberg: Auf der Terrasse unter dem Westhang des Berges erfaßte man Spuren von intensiver Besiedlung in der Hallstatt- und großmährischen Zeit /Abb. 27: 7-20/ und von sporadischer Besiedlung im Äneolithikum, in der späten Latènezeit und in römischer Kaiserzeit. Bunte Flecke auf der Ackerkrume deuten eingetiefte Siedlungsobjekte an. Ein Probeschnitt erbrachte zahlreiche Funde von hallstattzeitlicher Keramik, die vorläufig in die vorgeschrittene Phase der Gáva-Kultur eingestuft werden kann /Abb. 27: 1-6/.

V e I k ý Š a r i š, Teil K a n a š /Bez. Prešov/. 1. Wald Stredný harb: Bei einer Kontrollbesichtigung wurde der ungestörte Zustand von 3 spät-äneolithischen ostslowakischen Hügelgräbern festgestellt. Von den ursprünglichen 4 Hügelgräbern war eines im J. 1954 freigelegt. Am Bergabhang wurde eine hallstattzeitliche Scherbe gefunden. 2. Der Garten des Hauses 974: Rettungsgrabung in einem spätlatènezeitlichen Siedlungsobjekt. In der erhaltenen Auffüllung fanden sich außer spätlatènezeitlicher Keramik und vereinzelt Scherben hallstattzeitlichen Gepräges Tierknochen, ein eisernes Haumesser und ein kleines Messer, 2 Wetzsteine u. a.

V r a n o v n a d T o p l o u, Teil Č e m e r n é /Bez. Vranov nad Topľou/. Flur Lazy: Auf der evidierten Lokalität fand sich ein Fragment von Schnurkeramik /Abb. 28: 1/ und Spaltindustrie mit Keramik /Abb. 28: 7/ aus dem Äneolithikum, jüngerer römischer Kaiserzeit und aus den Anfängen der Völkerwanderungszeit /Abb. 28: 3-5/, ein Wetzstein /Abb. 28: 6/ und Keramik aus dem 8.-9. Jh. /Abb. 28: 8-12/.

Z e m p l í n s k y B r a n ě /Bez. Trebišov/. Beim Bach Chlmec: Neolithische Obsidianindustrie /Abb. 29: 2, 7/, Keramik der Tiszapolgár-Kultur /Abb. 29: 1, 8/, der Nyírség-Zatín-Gruppe/?/ /Abb. 29: 3, 4/ und feine sowie grobe Keramik aus römischer Kaiserzeit /Abb. 29: 5, 6, 9, 10/.

Z e l e z n í k /Bez. Bardejov/. Flur Pod vinicami: Keramik aus jüngerer Bronzezeit, die bei einer Geländebegehung auf dem Ackerfeld gefunden wurde.

НОВЫЕ НАХОДКИ В ВОСТОЧНОЙ СЛОВАКИИ. Статья приносит обзор новых находок, нескольких находок частной коллекции в с. Шаришке-Михаляни и информацию о состоянии некоторых находок позднеэнеолитических восточнославянских курганов.

Б а ч к о в /р-н Требишов/. Урочище Жарйова и Вишнёвчик: Находка большей частью нетипичных обломков славянской керамики, датированных приблизительно довеликоморавским периодом /рис. 20: 1, 2/ на зарегистрированном поселении.

Б е ш а /р-н Требишов/. Возвышенность Варгей: Колотая каменная индустрия эпох неолита и энеолита /рис. 20: 3, 4/, керамика энеолитического характера /рис. 20: 5, 6, 11/, поздней эпохи бронзы /рис. 20: 8, 9/ и послевеликоморавского периода /рис. 20: 7, 10/, найденная на поселении на левом берегу р. Лаборец.

Ч а к л о в /р-н Вранов-над-Топльоу/. Урочище Тереково: Невыразительные черепки римского времени на зарегистрированном поселении.

Ч и ч а в а /р-н Вранов-над-Топльоу/. Урочище Вишне-Клини: Вскрыты остатки сводчатой печи позднеимперского времени. Печь была овальной в плане с обмазкой на дне. Яма для печного пода была углублена в песчаниковом

материке и для свода в глиняном слое. В развале печи сохранились обломки тонкой /рис. 20: 12/ и фрагменты толстостенной керамики /рис. 20: 15, 17/, обломки обмазки и угольки. Единичные находки свидетельствуют о спорадическом поселении местонахождения в период неолита, гальштатской эпохе и в раннеславянский период.

Гиралтовце /р-н Бардеёв/. Вершина возвышенности над городом: Проведены контрольные разведки позднеэнеолитических восточнославянских курганов, из которых прослежено 6 в 1941 г. Из 14 курганов сохранились 4, остальные снесены.

Грань /р-н Требишов/. Урочище Вимоль: Повторными разведками получены находки бытовой керамики поздней эпохи бронзы, позднего латена, позднееримского времени и начала периода переселения народов /рис. 20: 18, 20/.

Хмельёв /р-н Прешов/. Долина р. Грабинка: Обширное поселение великоморавского периода. Из вырисовывающихся в распаханной почве объектов один был вскрыт; он содержал керамику и кости животных. Несколько сбором обнаруженных находок керамики свидетельствует о спорадическом поселении в эпохах неолита, гальштата и в римское время.

Капушани /р-н Прешов/. Урочище Мадераси и Млииска: Находки бытовой керамики поздней и финальной эпох бронзы, римского времени и средневековья.

Кошице, часть Тягановце /р-н Кошице-место/. Урочище Под-Виницами: Находка каменного топора-чекана периода энеолита /рис. 24/.

Лада /р-н Прешов/. Урочище Фисере и Загради: Получена керамика на поселении круга буковогорской культуры.

Лугиня /р-н Требишов/. Урочище Кинчеш: При разведках распаханной земли найдены следы поселения неолита и позднего энеолита /рис. 21: 1-6/, эпохи поздней бронзы, римского времени /рис. 3: 7/ и великоморавского периода /рис. 21: 8-12/.

Мали-Шарш /р-н Прешов/. Лес "До банкового": При контрольном осмотре курганов отмечено, что во второй группе было деятельностью археологов-любителей уничтожено 6 курганов, в третьей группе сохранилось 8 неразрушенных курганов. Первоначально было 19 определенных и 4 неопределенные курганные насыпи. Один курган, прослеженный в 1959 г., по находкам относится к позднему энеолиту.

Медзани /р-н Прешов/. Урочище Нижни-Варгедь: При разведках и опытном раскопе на поселении найден торе сосуда поздней эпохи бронзы, керамика раннеримского и позднееримского времен /рис. 22: 1, 2, 4/ и ножик с костяной рукояткой и керамика позднееримского времени и начала переселения народов /рис. 22: 10, 11/.

Нижни-Грушов /р-н Вранов-над-Топльоу/. Урочище Под груни: На зарегистрированном поселении эпохи поздней бронзы получен повый керамический материал /рис. 21: 13-17/ и обломок керамики раннеславянского характера /рис. 21: 18/.

Островани /р-н Прешов/. 1. Восточнее цыганской колонии: Находки тонкой серой керамики римского времени /рис. 22: 5-9/ и грубой керамики /рис. 22: 12/, связанной, по-видимому, с находками прешовского типа позднееримского времени и начала переселения народов на зарегистрированном поселении. 2. Южнее кладбища: Пробным шурфом получены следы объекта посе-

ления, датируемого по серой шероховатой подправленной керамике началом периода переселения народов /рис. 23/.

С и р н и к /р-н Требишов/. Северо-западнее села: Находка каменного топорика периода энеолита на распаханной земле /рис. 25/.

Ш а р и ш с к е - М и х а л я н и /р-н Прешов/. Урочище Мадёрош: Найдены 2 объекта поселения. В 1-м обнаружена керамика буковогорской культуры и эпохи поздней бронзы, во 2-м керамика XII в. Близ 1-го объекта найдена бронзовая булавка с профилированной головкой эпохи поздней бронзы /рис. 22: 3/.

Ш а р и ш с к е - С о к о л о в ц е /р-н Прешов/. Возвышенность "Градова гура": Находка торса горшка с клеймом в виде креста в квадратной раме на дне /рис. 26: 1/ и пряслиц /рис. 26: 2-5/ на зарегистрированном городище великоморавского периода.

В е л ь к и - Ш а р и ш /р-н Прешов/. Градни-Копец: На террасе под западным подножием горы найдены следы интенсивного поселения эпохи гальштата и великоморавского периода /рис. 27: 7-20/ и спорадического поселения энеолита, позднего латена и римского времени. Темные пятна на распаханной земле указывают на углубленные объекты поселения. Пробный шурф на одном из этих мест принес многочисленные находки гальштатской керамики, предварительно датированной поздней фазой культуры Гава /рис. 27: 1-6/.

В е л ь к и - Ш а р и ш, часть К а н а ш /р-н Прешов/. 1. Лес "Стредни гарб": Контрольными разведками отмечены 3 неразрушенных позднеэнеолитических восточнославянских кургана. Из первоначального числа 4 курганов один был вскрыт в 1954 г. На склоне горы находка гальштатского черепка. 2. Сад дома 974: Охранные раскопки позднелатенского объекта поселения. В сохраненной части его заполнения найдены кроме позднелатенской керамики и единичных черепков гальштатского характера кости животных, железный секач и ножик, 2 точильных камня и др.

В р а н о в - н а д - Т о п ь о у, часть Ч е м е р н е /р-н Вранов-над-Топльоу/. Урочище Лази: На зарегистрированном местонахождении найдены обломок шнуровой керамики /рис. 28: 1/ и колотая каменная индустрия и керамика /рис. 28: 7/ энеолита, позднеримского времени и начала переселения народов /рис. 28: 3-5/, точильный камень /рис. 28: 6/ и керамика VIII-IX вв. /рис. 28: 8-12/.

З е м п л и н с к и - Б р а н ч /р-н Требишов/. У ручья Хлмец: Индустрия из обсидиана эпохи неолита /рис. 29: 2, 7/, керамика тиссаполгарской культуры /рис. 29: 1, 8/, группа Ниршег-Затин/?/ /рис. 29: 3, 4/ и тонкая и грубая керамика римского времени /рис. 29: 5, 6, 9, 10/.

Ж е л е з н и к /р-н Бардеёв/. Урочище Под-Виницами: Обнаруженная разведками в распаханной земле керамика эпохи поздней бронзы.

DRUHÁ SEZÓNA ZÁCHRANNÉHO VÝSKUMU V DUBNÍKU

Jozef B u j n a

Terénne práce v Dubníku /okr. Nové Zámky/ sa začali odhumusovaním plochy ca 40 x 80 m na temene sprašovej terasy tiahnucej sa východne pozdĺž potoka Paríž a cesty Jasová - Dubník. Odhumusovaná časť nadviazala na severný okraj

plochy výskumu v r. 1982 /Bujna - Rejholcová 1983/. Zistilo sa ďalších 11 laténskych hrobov, z toho tri hroby žiarového rítu. Päť kostrových hrobov bolo ohraničených žlabmi štvorcového pôdorysu s rozmermi až 15 x 15 m. Objavil sa ešte jeden žlab štvorcového pôdorysu, avšak bez príslušného hrobu. Po prvýkrát na Slovensku je doložená sústava dvoch spojených susedných žlabov a v areáli jedného z nich výskyt dvoch hrobov, a to kostrového a žiarového.

V r. 1982-83 sa preskúmalo spolu 26 hrobov a dva žlaby bez hrobov, prevažne zo staršej doby laténskej /stupeň LB₂/. Vo výskume pohrebiska z 10. stor. sa v r. 1983 nepokračovalo. V ďalšej etape výskumu bude overená severná a západná hranica pohrebiska.

L i t e r a t ú r a

BUJNA, J. - REJHOLCOVÁ, M. 1983: Prvá sezóna záchranného výskumu v Dubníku. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1982. Nitra, s. 66-67.

ZWEITE SAISON DER NOTGRABUNG IN DUBNÍK. Auf einer Lößterrasse in Dubník /Bez. Nové Zámky/ wurden weitere 11 latènezeitliche Gräber, davon 3 Brandgräber entdeckt. 5 Skelettgräber waren von Rinnen mit einem Grundriß von 15 x 15 m umgrenzt. Es kam auch eine weitere Rinne von rechteckigem Grundriß doch ohne Grab zutage. Zum ersten Mal ist in der Slowakei ein System von 2 verbundenen Rinnen und im Areal der einen das Vorkommen zweier Gräber /eines Skelett- und eines Brandgrabes/ belegt worden.

ВТОРОЙ СЕЗОН ОХРАННЫХ РАСКОПОК В С. ДУБНИК. На лессовой террасе в с. Дубник /р-н Нове-Замки/ обнаружено новых 11 латенских погребений, в том числе 3 трупосожжения. 5 трупоположений было ограничено квадратными в плане желобами, размерами до 15 x 15 м. Выявлен новый желоб, квадратный в плане, но без погребения. Впервые на территории Словакии найдена система 2 соединенных желобов и на площади одного из них наличие 2 погребений /трупосожжения и трупоположения/.

VÝSKUM V ZEMPLÍNE

Dušan Č a p l o v i č

V Zemplíne /okr. Trebišov/ v polohe Kertalja /38-34, 1: 50 000, 278 : 129 mm/ sa realizoval výskum v súvislosti s pripravovanou výstavbou betónových plôch na skládku na hospodárskom dvore ŠM Streda nad Bodrogom - hospodárstvo Zemplín. Nadviazal na výsledky nepublikovaného výskumu B. Benaďika /nález. spr. 9695/81, AÚ SAV, Nitra/. Realizoval sa juhovýchodne od plochy skúmanej v r. 1955-57. Sondami I-IV/83 sa preskúmala plocha ohrozená ďalšou výstavbou na hospodárskom dvore, najmä v blízkosti prístupovej cesty ku "granulačke". V týchto miestach sa pri výstavbe cesty zachytili ojedinelé kostrové hroby, pravdepodobne z rozsiahleho radového pohrebiska z 11.-12. stor. Sondami sa hroby z radového pohrebiska nezistili, našlo sa len niekoľko zlomkov laténskej keramiky.

Sondou 5/83 sa zachytila súvislá kultúrna vrstva z keltsko-dáckeho horizontu osídlenia, datovaná súborom pamiatok do 1. stor. pred n. l., najmä do jeho druhej polovice /50 - prelom letopočtu/. Vo výskume sa v týchto miestach pokračovalo sektorovou metódou odkrývky /5 x 5 m/. Súvislá kultúrna vrstva keltsko-dáckeho horizontu /miestami hr. až 30-40 cm/ bola len ojedinele narušená hrobmi z 11.-12. storočia.

Na neveľkej preskúmanej ploche /sektory I-III/ sa našlo množstvo materiálu najmä zo spomínanej bohatej kultúrnej vrstvy /zväčša hrubá dácka keramika bez veľkej variability v tvaroch i vo výzdobných motívoch, menej keramika vyrobená na rýchlorotujúcom kruhu a dobre vypálená/. K dôležitým nálezom radíme dve mince /pozri príspevok E. Kolníkovej/, kovovú časť opasku so záponou, železnú kosu, kovanie z voza, kopije, ostrohy, hrotý šípov, nožíky, sekery, zlomok bronzového náramku a pod.

V mieste, kde bola kompaktná kultúrna vrstva keltsko-dáckeho horizontu osídlenia narušená, sa odkryl pôdorys slovanskej polozemnice s kolovou konštrukciou nadzemnej časti a s deštruovaným kozubom v severovýchodnom rohu. Na základe sprievodného materiálu /keramika vo výplni polozemnice i pod deštruovaným kozubom/ je datovaná na koniec 9. a do 10. stor.

Hroby z 11.-12. stor., zapustené do kultúrnej vrstvy keltsko-dáckeho horizontu, boli v superpozícii aj so slovanskou polozemnicou. Z preskúmaných piatich hrobov len v hrobe 5/83 mal pochovaný po ľavej strane lona uložený železný nožík, ostatné boli bez nálezov.

Záchranný výskum poskytol množstvo materiálu pre rozšírenie poznatkov z obdobia keltsko-dáckej symbiózy na území juhovýchodne od Zemplína v 1. stor. pred n. l., ale aj o slovanskom osídlení pred príchodom vojenských družín starých Uhrov /Onogurov/ koncom 9. a začiatkom 10. stor. i po ňom. V komplexnom výskume intravilánu obce sa bude pokračovať aj v r. 1984.

ARCHÄOLOGISCHE AUSGRABUNG IN ZEMPLÍN. Die Grabung in Zemplín /Bez. Trebišov/ in der Flur Kertalja knüpfte an die Grabungsergebnisse aus den J. 1955-57 /nicht publiziert/ an. Sie richtete sich auf die Untersuchung der durch Bautätigkeit unmittelbar gefährdeten Fläche. Es wurde eine große Zahl von Denkmälern der materiellen Kultur, vor allem aus einer keltisch-dakischen Kulturschicht /grobe und dünnwandige Keramik, Münzen, metallener Teil eines Gürtels mit dem Gürtelhaken, eine eiserne Sense, Beschlag aus einem Wagen, Spieße, Sporne, Pfeilspitzen, kleine Messer, Äxte, Fragment eines Bronze-armbandes usw./ gewonnen. Auf der Stelle, wo die kompakte keltisch-dakische Schicht gestört wurde /1. Jh. v. u. Z./, war eine slawische Halbgruben-hütte mit oberirdischer Pfostenkonstruktion und mit einem Herd vom Ende des 9. bis zum 10. Jh. In die kompakte keltisch-dakische Schicht waren auch die Gräber eines Reihengraberfeldes aus dem 11.-12. Jh. eingetieft /sie lagen in Superposition auch mit einem slawischen Objekt/. Nur in einem Grab fand sich ein kleines Eisenmesser, die weiteren Gräber waren ohne Begleitmaterial. Die komplexe Untersuchung des Gemeindeintravilans setzt auch im J. 1984 fort.

АРХЕОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ В С. ЗЕМПЛИН. В с. Земплин /р-н Требишов/ в урочище Карталья продолжены раскопки 1955-57 гг. /результаты не опубликованы/. Получен многочисленный вещевой материал, главным образом, в кельто-дакийском культурном слое /толстостенная и тонкостенная керамика, монеты, металлическая бляшка от пояса с застежкой, железная коса, оковка повозки, копья, шпоры, наконечники стрел, ножики, топора, обломок бронзового браслета и др./. На месте разрушения компактного слоя кельто-дакийского горизонта /I в. до н. э./ отмечена славянская полужемлянка с столбовой наземной конструкцией и печкой конца IX-X вв. В кельто-дакийский слой врезаны

также погребения рядового могильника XI-XII вв. /они находились в суперпозиции также с славянским объектом/. Только в одном погребении найден железный ножик, остальные погребения безынвентарные. Комплексные исследования окрестностей села продолжаются также в 1984 г.

VÝSLEDKY VÝSKUMU V MESTSKEJ PAMIATKOVEJ REZERVÁCII V BARDEJOVE

Dušan Č a p l o v i č

V r. 1982-83 prevzalo košické oddelenie AÚ SAV v Nitre metodický a odborný dozor nad archeologickým výskumom v mestskej pamiatkovej rezervácii v Bardejove. Výskum predchádza pamiatkové úpravy jednotlivých objektov a jeho výsledky sú súčasťou podkladov pre projekčné práce a nasledujúcu pamiatkovú obnovu. Uskutočnil sa v troch polohách:

R h ó d y h o ul. 6 /M-34-103-B-a, 1 : 25 000, 283 : 187 mm/. Na nádvorí okresného osvetového strediska bola sondou I/82 a sektorovou odkrývkou /I/82-A/ preskúmaná novoveká kanalizácia /18. stor./ a v hĺbke 1,9-2 m pod piesčitým nánosom sa zachytila v celom pôdoryse konštrukcia vybudovaná z rozpolených kmeňov stromov, kladených vedľa seba, po okrajoch spevňovaných drevenými klinmi. Pod touto podlahou bola znovu piesčitá vrstva. Podľa celkovej nálezovej situácie /vertikálnej stratigrafie a sprievodného materiálu, najmä keramiky/, datujeme drevenú podlahu do 15. stor. a funkčne ju pričleňujeme k hospodárskemu traktu budovy patriacej k uličnej časti stredovekej domovej zástavby.

P i o n i e r s k a ul., b l o k II/d /M-34-103-B-a, 1 : 25 000, 290 : 175 mm/. Skúmalo sa nádvorie za budovou okresného domu pionierov, ktoré bude súčasťou komplexu novej projektovanej budovy a pamiatkovo upravených objektov. Sondou I/82 sa zachytila štrkovitá nánosová vrstva a podmurovka stredového objektu /bez bližšieho určenia/, zapusteného do piesčito-ílovitého podlažia. Interiérová i exteriérová strana objektu boli v 18.-19. stor. zasypané navážkou a štrkovou vrstvou s kamennými okruhliakmi, zvlášť na severnej exteriérovej strane. Zistenú podmurovku predbežne datujeme do 15.-16. stor. Výskum pokračuje v r. 1984.

H r a d b y - j u h o v ý c h o d n á č a s ť - K r á t k y r a d /M-34-103-B-a, 1 : 25 000, 277 : 188 mm/. Neďaleko potoka Lukavica v juhovýchodnej časti stredovekého opevnenia sa v súvislosti s pamiatkovou úpravou priekopy a hradieb /celého stredovekého fortifikačného systému/ začali sondážne práce. Sondy I-VIII/83 boli orientované po šírke celej priekopy. Zistilo sa jej pôvodné kamenné podlažie /zasekávanie do skalného podlažia/. Zásyp priekopy je novoveký, stredoveké zásypy neboli zistené, pretože sa systematicky čistila. Výskum v r. 1984 bude pokračovať najmä predĺžením sond cez celú stredovekú fortifikáciu /hradby/ do pôvodného stredovekého mesta /presné lokalizovanie hradbového a parkanového múru a zástavby intra muros/.

GRABUNGSERGEBNISSE IN DER STÄDTISCHEN DENKMALRESERVATION IN BARDEJOV. In den J. 1982-83 realisierte man im Zusammenhang mit der komplexen Denkmalgestaltung von Bardejov eine Grabung in den Fluren: 1. Gasse Rhódyho ul. 6: Holzkonstruktion aus nebeneinandergelegten gespalteten Baumstämmen, die an den Rändern mit Holzkeilen gefestigt waren; sie ist aus dem 15. Jh.

und gehört zum wirtschaftlichen Trakt des Gebäudes. 2. Gasse Pionierska ul., Block II/d: Ein vorläufig in das 15.-16. Jh. datiertes Objekt, das nicht näher bestimmbar ist. Die Grabung wird im J. 1984 fortgesetzt werden. 3. Schanzwerk - SO-Teil, Flur Krátky rad: Feststellung der ursprünglichen Unterlage eines mittelalterlichen Grabens und seiner neuzeitlichen Zurichtung durch Verschüttung. Die Grabung wird im J. 1984 fortgesetzt werden, wobei man versuchen wird, die Schanzmauer und die mittelalterliche städtische Bebauung intra muros genauer zu lokalisieren.

РЕЗУЛЬТАТЫ АРХЕОЛОГИЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ В ГОРОДСКОМ МУЗЕЕ-ЗАПОВЕДНИКЕ В Г. БАРДЕЕВ. В 1982-83 гг. в связи с комплексным благоустройством памятников в г. Бардеев проводились исследования в следующих урочищах: 1. Ул. Роды № 6: Отмечена деревянная конструкция из расщепленных древесных стволов, уложенных в ряд и по краям укрепленных деревянными клиньями, датированная XV в. По функции относится она к хозяйственной части здания. 2. Пионерская улица блок II/d: Объект, предварительно датированный XV-XVI вв., нельзя точнее определить по функции. Исследования продолжены в 1984 г. 3. Городская стена - юго-восточная часть Кратки-Рад: Отмечен материк средневекового рва, заполненного в новом веке. Исследования продолжены в 1984 г. в связи с уточнением линии городской оборонительной стены и средневековой городской застройки intra muros.

POKRAČOVANIE VÝSKUMU ZANIKNUTEJ STREDOVEKEJ DEDINY KRIGOV V PAVĽANOCH

Dušan Čaplovíč - František Javorský

Nadviazalo sa na výsledky systematického záchranného výskumu v r. 1981-82. Sektorovou metódou sa preskúmalo 345 m² /ukončenie výskumu studne 1, pôdorysu objektu 7/82, preskúmanie plochy západne a severozápadne od objektu 5/82 a severne a severozápadne od objektov 1, 2 a 3/81/. Preskúmali sa 4 zahĺbené príbytky, 18 kultúrnych jám, 6 ohnísk, 4 pece s hlinenou klenbou a 3 pece s kamennou klenbou. Okrem zistenia polozemníč z 13. stor., nadzemných i zahĺbených ohnísk a pecí, predbežne rámcovo datovaných do 13.-15. stor., je prínosom aj preskúmanie celého pôdorysu jednopriestorového domu s kamennou podmurovkou. Oproti vchodu do objektu bolo ohnisko a čiastočne zapustená pec kruhovitého pôdorysu so stopami po hlinenej klenbe.

Výskum studne 1 sa realizoval za odbornej spolupráce E. Hajnalovej. V bahnitom zásype sa našli kamene z vymurovky studne, časť dreveného žlabu a tesané brvná zo steny konštrukcie niektorej zaniknutej stavby /obr. 30: 1-4/. V hĺbke 300-350 cm sa okrem zvyškov dreva a kameňov nachádzali aj zvieracie kosti a časti kožených topánok. Na dne boli zlomky úžitkovej keramiky zo 14.-15. stor. a hlinený džbán z druhej polovice 15. stor. /obr. 30: 5/.

Okrem keramického materiálu sa na lokalite našli aj početné uhľíky, maza-nica, zvieracie kosti, štiepaná industria, otíkače, kamenné brúsky, hlinené prasleny a najmä kovové predmety, funkčne zaradené prevažne k stavebnému vybaveniu. Časté boli aj nálezy nožov, podkov, ostrôh, kosákov, praciek. Ojedinele sa našli zubadlá, lyžica, vrták a hrot šípu /obr. 30: 6-9/.

V priebehu výskumnej sezóny sa brigádnicke ukončila úprava okolia konzervovaných základov sakrálnej stavby /obr. 30: 10/ a rekonštrukcia studne 2, preskúmanej v r. 1982.

FORTSETZUNG DER GRABUNG IN DER MITTELALTERLICHEN DORFWÜSTUNG KRIGOV IN PAVLANY. Die Grabung knüpfte an die Ergebnisse aus den J. 1981-1982 an. Mit Sektorenmethode wurden 345 m², 4 eingetiefte Wohnobjekte, 18 Kulturgruben, 6 Feuerstellen, 4 Öfen mit Lehmkuettel und 3 Öfen mit Steinkuettel untersucht. Ein wesentlicher Beitrag ist die Untersuchung des ganzen Grundrisses eines einräumigen Hauses mit steinernem Mauersockel. Man beendete die Grabung des Brunnens Nr. 1 Aus seiner sumpfigen Verschüttung wurde ein Teil einer Holzrinne und behauene Balken aus der Wand eines untergegangenen mittelalterlichen Baues /Abb. 30: 1-4/ gewonnen, auf der Brunnensohle fanden sich Fragmente von Gebrauchskeramik aus dem 14.-15. Jh. und ein Tonkrug aus der zweiten Hälfte des 15. Jh. /Abb. 30: 5/. Im Metallfundstoff gab es überwiegend Funde, die zur Bauausstattung gehörten, aber zahlreich sind auch Messer, Sporne, Hufeisen, Sicheln und Schnallen vertreten. Sporadisch kamen Trensen, ein Löffel, ein Bohrer und eine Pfeilspitze vor /Abb. 30: 6-9/. Man beendete auch die Herrichtung der Umgebung der konservierten Fundamente eines Sakralbaues /Abb. 30: 10/ und die Rekonstruktion des Brunnens Nr. 2, der im J. 1982 untersucht worden ist.

ПРОДОЛЖЕНИЕ ИССЛЕДОВАНИЙ ПОГИБШЕЙ СРЕДНЕВЕКОВОЙ ДЕРЕВНИ КРИГОВ В С. ПАВЛЯНИ. Исследования исходят из результатов 1981-82 гг. Секторным методом была прослежена площадь в 345 кв. м, 4 углубленных жилища, 18 культурных ям, 6 очагов, 4 печи с глиняным сводом и 3 печи с каменным сводом. Вкладом является проследение всего плана однопросторного дома с каменным фундаментом. Окончены исследования колодца № 1. Из его болотистого заполнения получена часть деревянного желоба и обтесанные бревна от стены конструкции погибшего средневекового объекта /рис. 30: 1-4/, на дне находились обломки бытовой керамики XIV-XV вв. и глиняный кувшин второй пол. XV в. /рис. 30: 5/. Среди металлического материала преобладают находки, связанные с постройкой, но обильно встречаются также ножи, шпоры, подковы, серпы и пряжки. Единично найдены удила, ложка, сверло, наконечник стрелы /рис. 30: 6-9/. Окончены благоустроительные работы близ консервированных фундаментов сакральной постройки /рис. 30: 10/ и реконструкция исследованного в 1982 г. колодца № 2.

VÝSKUM VALU Z DOBY HALŠTATSKEJ V MEDZIBRODÍ NAD ORAVOU

Pavol Č a p l o v i č

Archeologický výskum na Hrádku v Medzibrodí nad Oravou /okr. Dolný Kubín/ r. 1983 mal za úlohu preveriť základové pomery halštatského muriva, ktoré ohybom budilo dojem vstupného vchodu do opevnenia. Pri prehĺbení sa ukázalo, že ide o polygonálny lom základu, a teda i muriva nadzemnej časti. Rozpoznali sa tri stavebné fázy v budovaní obranného zariadenia.

I. fáza súvisí s úpravou pôvodného terénu vykpaním priekopy v najprístupnejšom mieste. Materiál z priekopy bol použitý na navŕšenie valu. Asi súčasne bola zo strany sídliska postavená drevená roštová rampa, z ktorej zostala pre-

pálená hlina so stopami dreva. /Či ide pod ňou ešte o staršiu stavebnú fázu, mohla by ukázať odkrývka zemnými strojmi./ Vrstvy javia sklon do sídliska. Zvrstvenie možno sledovať i v okrajových polohách sídliska, približne tam, kde bolo pôvodné opevnenie. Takáto štruktúra opevnenia sa zistila i na Hrádku v Sedliackej Dubovej, kde už v ďalšom vývoji nebolo opevnenie obnovené alebo nebolo neskôr doplnené kamenným murivom v korune valu tak ako v Medzibrodí nad Oravou.

II. fáza /stredná/ sa vyznačuje kamenným základom, hlbokým 80 cm, uloženým do telesa valu I. fázy. Na základoch bol postavený kamenný múr, 220 cm vysoký /celková v. muriva 300 cm/. Rozhranie kamenného múru a jeho základu, teda pôvodnej nivelety, udávala predsunutá kamenná podmurovka najskôr zrubovej predprsne, z ktorej zostali na úrovni podlahy okrem radu kameňov i zvyšky nežhoreného karbonizovaného dreva. V kamennom múre sa odkryli špalety po drevených koloch, ktoré s drevenou konštrukciou predsunutej predprsne - galérie - tvorili spoločnú zrubovú väzbu. Možno sa domnievať, že na kamennom múre o 220 cm vyššie bola druhá galéria na obranu z vyššej pozície. Po prežití tejto stavby došlo k zasypaniu oboch galérií zeminou a riečnymi okruhliakmi. Preto sa kamenné murivo zachovalo napriek nepriaznivým poveternostným vplyvom tak dobre.

III. fáza. Na vrchole násypu z II. fázy bol postavený nový múr /podmurovka?/, z ktorého možno rozpoznať základ len na tri kamene /cca 30 cm/, pretože ostatné po deštrukcii na exponovanom mieste zmyla voda.

Pôvodne sa uvažovalo o čiastkovej rekonštrukcii strednej fázy opevnenia. Avšak po odkrytí predsunutej podmurovky pred valom sa ukázala rekonštrukcia tohto celku veľmi iluzórnou. /Obr. 31./

GRABUNG AUF EINEM HALLSTATTZEITLICHEN WALL IN MEDZIBRODIE NAD ORAVOU. In der letzten Grabungsetappe in Medzibrodie nad Oravou /Bez. Dolný Kubín/ wurden die Fundamente einer Steinmauer untersucht /es handelte sich um einen polygonalen Knick der Wehrmauer/. Es wurden 3 Bauphasen erkannt. Die I. Bauphase hängt mit dem Ziehen eines Grabens und der Aufschüttung eines Walls vom NO zusammen. Gleichzeitig wurde von der Siedlungsseite dem Wall zu eine Holzrostkonstruktion erbaut. Die II. Phase ist durch eine 3 m hohe Steinmauer /davon T. des Fundamentes 80 cm/ vertreten. Davor stand der steinerne Mauersockel der aus Balken gefügten Brüstung. In der III. Phase wurde der Raum der Brüstung sowie der ganzen Steinmauer verschüttet und auf dem Gipfel ein neues Wehrsystem erbaut, von dem sich nur der Mauersockel, der unabhängig auf der Steinmauer der II. Phase lag, erhalten hatte. /Abb. 31./

ИССЛЕДОВАНИЯ ВАЛА ПЕРИОДА ГАЛЬШТАТА В С. МЕДЗИБРОДЬЕ-НАД-ОРАВОУ. На последнем этапе раскопок в с. Медзибродье-над-Ораву /р-н Дольни-Кубин/ была прослежена фундаментальная каменная кладка /образующая многоугольник часть оборонительной стены/. Отмечены 3 строительные фазы. 1-ая фаза связана с рытьем рва и насыпанием насыпи с северо-востока. Одновременно была с тыльной стороны насыпи построена дополнительная деревянная конструкция. 2-ую фазу представляет каменная стена высотой в 3 м, в том числе фундамент срубного бруствера. В 3-й фазе была засыпана площадь бруствера и всей каменной стены и построена новая оборонительная позиция наверху насыпи, от которой сохранился только каменный фундамент, уложенный независимо на каменной кладке 2-й фазы. /Рис. 31./

ZISTOVACÍ VÝSKUM V DÚBRÁVKE-KOMANICI

Soňa D e m e t e r o v á

Výskum v Dúbravke, časť Komanica /okr. Michalovce/, sa uskutočnil na hospodárskom dvore JRD /M-34-128-B-b, 1 : 25 000, 309 : 102 mm/. Nálezisko je známe už z minulosti /majer Komanice/, keď sa pri ťažbe piesku objavili žiarové hroby zo strednej a mladšej doby bronzovej. Našla sa tu i keramika z iných období /Čilinská 1959, s. 523-524, obr. 206/. Podľa výpovede miestnych občanov sa nachádzali v pieskovisku na rôznych miestach ojedinelé nádoby a črepy.

Cieľom výskumu bolo zistiť rozsah a charakter osídlenia pri severnej a východnej okrajovej strane pieskoviska. Sondážnymi prácami sa odkryla deštrukcia pece kruhového tvaru. V jej blízkom okolí sa našla mazanica, kúsky škvary, železnej trosky a črepy prevažne z hrncovitých a vázovitých nádob z doby halštatskej.

Väčšina nálezov sa viaže k novovekému osídleniu lokality. Preskúmala sa jama exploatačného charakteru a zvyšky dvoch pecí na pálenie vápna. Pri jednej z nich sa odkryla jama s vápnom, ktorá obsahovala okrem keramických zlomkov i kosti hovädzieho dobytku. Z kultúrnej vrstvy v blízkosti pecí pochádzajú početné fragmenty keramiky, kachlíc a úlomky skla. Keramika je dobre vypálená, tenkostenná úžitková, väčšinou glazovaná. Zastúpená je i čiernosivá zadymovaná keramika s vleštovanou negatívnou výzdobou. Materiál je datovateľný rámcovo do 18.-19. stor.

Uvedené nálezy môžeme zaradiť k okruhu staršej pozdišovskej keramiky, ktorej výroba bola rozšírená v oblasti Východoslovenskej nížiny už v 17. stor. Hrnčiarska výroba sa orientovala najmä na úžitkový riad, ktorý tvorili rôzne hrnce na varenie na otvorenom ohni, misky, krčahy na úschovu tekutín a kachliarsky tovar /Plicková 1959, s. 20-29/.

Výskumom zistené pece sa používali pravdepodobne na domácku výrobu vápna na hospodárske a stavebné účely. V mnohých oblastiach Slovenska, podobne ako na východnom Slovensku, bola rozšírená ľudová výroba vápna najmä v 2. polovici 18. stor. a v priebehu 19. stor., keď sa začína intenzívnejšia výstavba murovaných stavieb i pre potreby roľníckeho obyvateľstva /Bednárík 1962/.

Výsledky výskumu potvrdili osídlenie lokality v dobe halštatskej a zároveň doložili nálezy a objekty hospodársko-výrobného charakteru, ktoré patria už do nového obdobia.

L i t e r a t ú r a

BEDNÁRIK, R. 1962: Ľudová výroba vápna. In: Sbor. Filoz. Fak. Univ. Komen. Historica. 13. Bratislava, s. 70-112.

ČILINSKÁ, Z. 1959: Záchrané výskumy na východnom Slovensku. Archeol. Rozhl., 11, s. 522-526.

PLICKOVÁ, E. 1959: Pozdišovské hrnčiarstvo. Bratislava.

FESTSTELLUNGSGRABUNG IN DÚBRÁVKA-KOMANICA. Das Ziel der Ausgrabung in Dúbravka, Teil Komanica /Bez. Michalovce/ war, das Ausmaß und den Charakter der Besiedlung festzustellen. Es wurde eine Ofendestruktion entdeckt, in deren Nähe Lehmverputz, Schlackenstücke und Scherben aus der Hallstattzeit gefunden wurden. Die meisten Funde gehören schon zur neuzeitlichen Besiedlung /ein Objekt vom Charakter einer Exploitationsgrube, Reste zweier Öfen zum Kalkbrennen/. Aus der Kulturschicht in der Nähe der Öfen stammen

Keramikfragmente, Kachel- und Glasstücke aus dem 18.-19. Jh. Die Öfen zum Kalkbrennen dienten wohl zur häuslichen Kalkerzeugung für wirtschaftliche oder Bauzwecke.

РАЗВЕДОЧНЫЕ РАСКОПКИ В С. ДУБРАВКА-КОМАНИЦА. Целью исследований в с. Дубравка, часть Команица /р-н Михаловце/ ставилось определить площадь и характер поселения. Вскрыт развал печи, близ которого обнаружена обмазка, куски шлака и черепки периода гальштата. Большинство находок связано с поселением нового века /эксплуатационная яма, остатки двух известкообжигательных печей/. В культурном слое близ печей найдены обломки керамики, кафелей и фрагменты стекла XVIII-XIX вв. Известкообжигательные печи служили к домашнему производству извести для хозяйственных и строительных целей.

ZISTOVACÍ VÝSKUM V BRATISLAVE-JAROVCIACH

Beáta E g y h á z y - J u r o v s k á

V súvisi s nálezom stredovekého karnera v r. 1982 na novovekom cintoríne v Bratislave, časť Jarovce /Štátna mapa Bratislavy, 9-4, 1 : 5 000, 308 : 356 mm/, sa sondážnou metódou preskúmala voľná plocha východne a južne od tohto objektu z 12. stor., používaného až do 16. stor. Zachytili sme kultúrnu vrstvu zo 14.-16. stor. a staršiu, reprezentovanú črepni z veľkých hrubostenných zásobníc. Východne od karnera sa nachádzalo množstvo voľne nahádzaných ľudských kostí z viacerých jedincov, súvisiacich s nálezmi v objekte.

Najstaršia písomná zmienka o Jarovciach je z r. 1208 /spomínajú sa ako villa Ban/. Medzi pôvodné slovanské obyvateľstvo sa v 13.-14. stor. usadili Maďari a neskôr Nemci. Kritickým obdobím pre západné Zadunajsko bolo 15. stor. V r. 1409-1410 vypukla veľká morová epidémia a v 2. polovici 15. stor. sa v tejto časti Uhorska odohrávali mocenské boje medzi Matejom Korvínom a Fridrichom III. /Dejiny ..., s. 379/. Množstvo ľudských kostí v karneri a jeho blízkosti súvisí zrejme s týmito historickým udalosťami začiatkom 15. stor.

L i t e r a t ú r a

Dejiny Bratislavy. Bratislava 1978.

FESTSTELLUNGSGRABUNG IN BRATISLAVA-JAROVCE. Im Zusammenhang mit dem Fund eines mittelalterlichen Karners im J. 1982 im neuzeitlichen Friedhof in Bratislava - Teil Jarovce, wurde die freie Fläche südlich und östlich von diesem Objekt aus dem 12. Jh. das bis zum 16. Jh. benutzt worden war, untersucht. Man erfaßte eine Kulturschicht aus dem 14.-16. Jh. wie auch eine ältere mit Scherben von großen dickwandigen Vorratsgefäßen. Östlich vom Karner befand sich eine Menge menschlicher Gebeine, die mehreren Individuen angehörten und mit den Funden im Karner zusammenhingen. Die Funde können mit historischen Ereignissen /Pest, Machtkämpfe/ in diesem Teil Ungarns am Anfang des 15. Jh. in Zusammenhang gebracht werden.

РАЗВЕДОЧНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ В Г. БРАТИСЛАВА, ЧАСТЬ ЯРОВЦЕ. В связи с находкой в 1982 г. средневекового карнера на кладбище нового века в Bratislave, часть Яровце, прослежено свободное пространство восточнее и южнее этого объекта

XII v., использованного до XVI в. Разрезан культурный слой XIV-XVI вв., а также более ранний, представленный черепками от больших толстостенных сосудов-хранилищ. Восточнее карнера найдено большое количество костей человека от нескольких индивидов, связанных с находками в карнере. Находки можно связывать с событиями в этой области Венгерского государства в начале XV в. /чума, борьба за власть/.

JASKYNNÉ NÁLEZY Z DOBY BRONZOVEJ V UDOLÍ HORNÁDU

Mikuláš E r d ö s

Jaskyniari oblastnej skupiny Slovenskej speleologickej spoločnosti Košice-Jasov navštívili začiatkom januára jednu z jaskýň v zatopenom údolí Hornádu pri bývalej obci Košické Hámre, teraz súčasť Veľkého Folkmára /okr. Košice-vidiek/, a našli v nej náhodne nálezy z mladšej doby bronzovej.

Jaskyňa sa nachádza vo výrazných vápencových skalách v strmom svahu zatopeného údolia Hornádu oproti bývalej železničnej stanici Košické Hámre /37-24-01, 1 : 10 000, 53 : 4 mm/. Je najväčšou z desiatich jaskýň, ktoré tu ležia blízko seba a sú všetky archeologicky veľmi nádejné, o čom svedčia vykopané overovacie sondy, spomínané už r. 1925 Ing. Zikmundom z Košíc. Má názov Klenbová jaskyňa /iné názvy Zadná, Veľká, podľa Ing. Zikmunda jaskyňa 9/, oficiálne označenie KK-32 a dĺžku 43 m. Mohutným tunelovitým portálom 8 x 6 m preniká do väčšej časti jaskyne priame denné svetlo. Nálezy sa získali náhodne pri prehlbovaní ležadla na prenocovanie v podlahe. Plytké jamy boli vyhlbené vo vzdialenosti 8 m od vchodu do jaskyne v uľahlej ílovitej hline s drobným štrkovým materiálom. V hĺbke 20-25 cm boli v dvoch jamách vybraté len voľne ležiace a viditeľné nálezy: úlomok kosteného hrotu šidla /dĺ. 6 cm/, malý opracovaný kostený odštiepok, štyri čierne črepy z okraja mierne profilovanej hrubostennej hrncovitej nádoby so stopami po uchu /7,5 x 7,5 cm/, dva malé fragmenty hrubostennej tmavosivej nádoby, malý zlomok hrubostennej okrovej nádoby, špiciak pravdepodobne jazveca.

Opísané nálezy, bližšie určené v AÚ SAV Nitra, pochádzajú z konca doby bronzovej a patria na rozhranie gávskej a kyjatickej kultúry. Deponované sú na vysunutom pracovisku Múzea slovenského krasu a ochrany prírody v Košiciach.

V tejto jaskyni i v ostatných tzv. Zikmundových jaskyniach sa ukazuje množstvo ďalších nálezov.

HÖHLENFUNDE AUS DER BRONZEZEIT IM HORNÁD-TAL. Bei der speläologischen Untersuchung der Gewölbehöhle /Klenbová jaskyňa/ wurden im überschwemmten Hornád-Tal bei Veľký Folkmár /Bez. Košice-Land/ keramische Fragmente und Knochengegenstände vom Ende der Bronzezeit gefunden. Sie gehören an die Grenze zwischen der Gáva- und der Kyjatice-Kultur.

ПЕЩЕРНЫЕ НАХОДКИ БРОНЗОВОГО ВЕКА В ДОЛИНЕ Р. ГОРНАД. При спелеологических разведках в Сводчатой пещере /Кленбова-яскиня/ в затопленной долине р. Горнад близ с. Вельки-Фольмар /р-н Кошице-видьек/ получены фрагменты керамики и костяные предметы конца бронзового века, относящиеся к рубежу гавской и киятицкой культур.

KAMENNÁ ŠTIEPANÁ INDUSTRIA Z KATASTRA OBCE HRČEĽ

deněk F a r k a š

Dr. J. Harčár zozbieral na rôznych miestach v katastri obce Hrčeľ /okr. Trebišov/ väčšie množstvo fragmentov obsidiánu a iných silicítov, ktoré odovzdal do zbierok geologického oddelenia Prírodovedného ústavu SNM v Bratislave. Zo súboru sa vyčlenilo 37 artefaktov - prevažne čepelí, čepelovitých úštepov a ich zlomkov so stopami retuše, ako aj niekoľko jadier /obr. 33: 7-14/. Prevala artefaktov 35/ je z obsidiánu; z limnokvarcitu zhotovili časť čepele a škrabadlo /obr. 33: 12/. Pri štiepanej industrii sa údajne nenachádzal sprievodný keramický materiál, preto ju možno iba rámcovo zaradiť do neolitu, prípadne eneolitu.

SPALTINDUSTRIE AUS DEM GEMEINDEKATASTER VON HRČEĽ. Die Sammlungen des SNM zu Bratislava wurden um 37 Stück Spaltindustrie, die aus verschiedenen Fluren des Gemeindekatasters von Hrčeľ /Bez. Trebišov/ stammen, bereichert. In überwiegender Zahl sind Klingen, Klingenabschläge und ihre Fragmente mit Spuren von Retusche vertreten. 35 Stück sind aus Obsidian, 2 aus Limnokvarzit verfertigt. Infolge der Absenz des Begleitmaterials kann die Kollektion nur rahmenhaft in das Neolithikum bzw. Äneolithikum gewiesen werden /Abb. 33: 7-14/.

КАМЕННАЯ КОЛОТАЯ ИНДУСТРИЯ В ОКРЕСТНОСТЯХ С. ГРЧЕЛЬ. В коллекцию СМ в Братиславе прибыло 37 штук каменной колотой индустрии из разных урочищ в окрестностях с. Грчель /р-н Требишов/. Преобладают пластины, пластинчатые отщепы и их обломки с остатками ретуши. 35 сделано из обсидиана и 2 из лимнокварцита. По недостатку сопровождающего материала можно коллекцию датировать только приблизительно неолитом или энеолитом. /Рис. 33: 7-14./

PRÍRASTKY BRÚSENEJ KAMENNEJ INDUSTRIE V ARCHEOLOGICKOM ÚSTAVE SNM V BRATISLAVE

deněk F a r k a š

V zbierkach AÚ SNM pribudla brúsená kamenná industria z nasledujúcich okalít:

B r a t i s l a v a, poloha Mlynská dolina

Pri povrchovom prieskume na sídlisku Tuďu s mladšou lineárnou keramikou železovského typu /Okres Bratislava-vidiek, juh, 1 : 50 000, 671 : 226 mm/ sa našla tylová časť trapézovitej plochej sekerky so zaoblenými bokmi z jemno-rnného pieskovca; dĺ. 3,6 cm, š. 1,8-4 cm, hr. 1,3 cm /obr. 33: 6/.

B r a t i s l a v a, časť V a j n o r y

Na polykultúrnom sídlisku /Okres Bratislava-vidiek, juh, 1 : 50 000, 51 : 112 mm/ sa našla po orbe trapézovitá sekerka z čiernej bridlice /surovina ravdepodobne pochádza z okolia Marianky, okr. Bratislava-vidiek/ so zbrúseným ylom a bokmi, ostrie jednostranne vybrúsené; dĺ. 6,9 cm, š. 2,2-3,6 cm, hr. 1 cm /obr. 33: 3/. Podobné tvary sú charakteristické pre eneolit.

B r a t i s l a v a, časť Z á h o r s k á B y s t r i c a, poloha Krče

Z objektu rozrušeného orbou /Okres Bratislava-vidiek, juh, 1 : 50 000, 28 : 38 mm/, datovateľného do I. stupňa lengyelskej kultúry, pochádza kopyto-

vitý klin zo zelenavého fylitu s mierne hranenými bokmi a obojstranne zbrúseným ostrím; dĺ. 11,3 cm, š. 0,9-2,9 cm, hr. 3,2 cm /obr. 33: 1/.

P u s t é Ů l a n y /okr. Galanta/

Vo výkope pre plynovod /Okres Galanta, sever, 1 : 50 000, 689 : 271 mm/ našiel žiak ZŠ J. Slovák zlomok honosného kamenného sekeromlatu, vybrúseného z tvrdej hnedej horniny rohovcovitého charakteru /nad 7. stupňom tvrdosti, rýpe sklo/. Zachovala sa tylová časť s mierne odsadeným obuchom a hrotitým výčnelkom na jeho hornej strane. Nástroj sa zlomil v mieste kónického otvoru pre násadu; 3,1 x 4,7 x 2,7 cm. Fragment sa dá zaradiť k tzv. bojovým sekeromlatom, ktoré mohli byť súčasne i odznakom moci, častejšie sa vyskytujúcim v okruhu kultúry ľudu so šnúrovou keramikou. Na mimoslovenský pôvod poukazuje aj použitá surovina /obr. 33: 5/.

R a d i m o v /okr. Senica/

Z prieskumu na sídlisku kultúry ľudu s mladšou lineárnou keramikou /Okres Senica, sever, 1 : 50 000, 657 : 277 mm/ pochádzajú:

1. Plankonvexná sekerka z granitického andezitu so zaoblenými bokmi a s obojstranne zbrúseným ostrím. Tylo po odlomení čiastočne znovu vyhladili; dĺ. 5,2 cm, š. 5,3 cm, hr. 1,3 cm /obr. 33: 2/.

2. Fragment sekeromlatu, veľmi korodovaný a poškodený orbou, zo šedočiernej jemnozrnnej sedimentárnej horniny s pomerne veľkým obsahom svetlej sludy; nástroj sa zlomil v mieste otvoru; dĺ. 7,5 cm, š. 5,4 cm, hr. 2,8 cm /obr. 33: 4/.

Za určenie suroviny ďakujem RNDr. O. Belešovej, CSc., a RNDr. E. Nelišerovej z Prírodovedného ústavu SNM.

ZUWACHS VON GESCHLIFFENER STEININDUSTRIE IM ARCHÄOLOGISCHEN INSTITUT DES SNM ZU BRATISLAVA. In den Sammlungen des SNM ist ein Zuwachs an Funden aus diesen Fundorten zu verzeichnen:

B r a t i s l a v a, Flur Mlynská dolina. In der Siedlung der Kultur mit jüngerer Linearkeramik und der Želiezovce-Gruppe fand sich der Nackenteil eines trapezförmigen Beiles aus feinkörnigem Sandstein /Abb. 33: 6/.

B r a t i s l a v a, Teil V a j n o r y. Bei einer Geländebeichtigung fand sich ein äneolithisches trapezförmiges Beil aus schwarzem Schiefer mit abgeschliffenem Nacken und Seiten und einseitig geschliffener Schneide /Abb. 33: 3/.

B r a t i s l a v a, Teil Z á h o r s k á B y s t r i c a, Flur Krče. Aus dem gestörten Objekt der I. Stufe der Lengyel-Kultur stammt ein Schuhleistenbeil aus grünlichen Phyllit /Abb. 33: 1/.

P u s t é Ů l a n y /Bez. Galanta/. Einzelfund des Nackens einer prunkvollen steinernen Hammeraxt aus hartem hornsteinartigem braunem Gestein. Das Werkzeug mit leicht abgesetztem Rücken und darauf mit einem Spitzbuckel ist in der Lochpartie entzweigebrochen. Es handelt sich um ein Werkzeug, das gegen Ende des Äneolithikums in die Slowakei importiert wurde /Abb. 33: 5/.

R a d i m o v /Bez. Senica/. Aus einer Geländebegehung auf der Siedlung der Kultur mit jüngerer Linearkeramik stammen: 1. Eine plan-konvexe Axt aus granitem Andesit, der Nacken nach Beschädigung abermals abgeschliffen /Abb. 33: 2/. 2. Fragment einer korrodierten Hammeraxt; in der Lochpartie entzweigebrochen, aus grauschwarzem feinkörnigem Ablagerungsgestein mit ziemlich reichem Zusatz von hellem Glimmer /Abb. 33: 4/.

ПРИРОСТЫ ШЛИФОВАННОЙ КАМЕННОЙ ИНДУСТРИИ В ИНСТИТУТЕ АРХЕОЛОГИИ СМ В БРАТИСЛАВЕ. В коллекцию прибыли находки из следующих местонахождений:

Б р а т и с л а в а, урочище Млинска-Долина. На поселении носителей культуры поздней линейной керамики и железовского типа найдена обухная часть трапезиевидного топора из мелкозернистого песчаника /рис. 33: 6/.

Б р а т и с л а в а, часть В а й н о р и. Во время разведок найден трапезиевидный энеолитический топор из черного сланца с отшлифованным обухом и сторонами и с одной стороны отшлифованным лезвием /рис. 33: 3/.

Б р а т и с л а в а, часть З а г о р с к а - Б и с т р и ц а, урочище Крче. В нарушенном объекте I ступени лендельской культуры найден колдкообразный клин из зеленого филлита /рис. 33: 1/.

П у с т е - У л я н и /р-н Галанта/. Единичная находка обуха от пышного каменного топора-молота из твердой коричневой горной породы роговиковидного характера. Орудие с небольшой выемкой и шипом на обухе отломлено в месте проушной части. Оно является импортом на территории Словакии конца энеолита /рис. 33: 5/.

Р а д и м о в /р-н Сеница/. Разведками на поселении носителей культуры поздней линейной керамики получены следующие орудия: 1. Плоско-выпуклый топорик из гранитного андезита, поврежденный обух опять подвергли шлифовке /рис. 33: 2/. 2. Обломок топора-молота, корродированный, отломленный в проушной части, из серо-черной мелкозернистой осадочной горной породы, с относительно большой примесью светлой слюды /рис. 33: 4/.

ZÁCHRANNO-ZISTOVACÍ VÝSKUM V PEZINKU

Zdeněk F a r k a š

Pri ťažbe hliny v exploatačnej jame Západoslovenských tehelní v Pezinku /okr. Bratislava-vidiek/ narušili niekoľko pravekých objektov, z ktorých sa podarilo štyri preskúmať. Nálezisko v polohe Lazárna leží na výraznom terénnom stupni, zvažujúc sa k potoku Mahulanka, medzi vrstevnicami 148 a 155 /44-22-10, 1 : 10 000, 386-401 : 303-316 mm/.

O b j e k t 1/83, veľmi porušený ťažbou hliny a prístupovou cestou, obsahoval početný keramický materiál z rôznych období praveku /bolerázska skupina, záver eneolitu, stredodunajská mohylová kultúra/ a ojedinelé stredoveké črepy. Podľa charakteru výplne možno predpokladať, že išlo o prirodzený útvar, vyhlbený vodnou eróziou, neskôr vyplnený splachmi z bezprostredného okolia. /Obr. 33: 15-19./

O b j e k t 2/83, nepravidelného tvaru, zahĺbený 40-44 cm do podlažia. V zásype bol početný osteologický materiál a črepy zaraditeľné s výnimkou jedného fragmentu z obdobia bolerázskej skupiny na záver eneolitu /obr. 33: 20/.

O b j e k t 3/83 sa v profile rysoval ako pravidelná zemnica s ohniskom, neobsahoval datovateľný materiál.

O b j e k t 4/83, kolová jamka, vo výplni sa našla dutá rúčka naberačky z okruhu lengyelskej kultúry.

Väčšinu materiálu získaného z objektu 1 a 2/83 možno zaradiť do neskoroeolitického kultúrneho komplexu, reprezentovaného na juhozápadnom Slovensku

skupinou Kosihy-Čaka. Niektoré nálezy poukazujú na blízky vzťah k jevišovickej kultúre na Morave, prípadne až k oblasti Čiech.

NOT- UND FESTSTELLUNGSGRABUNG IN PEZINOK. Bei der Gewinnung des Ziegellehms wurden in der Flur Lazárna in Pezinok /Bez. Bratislava Land einige urzeitliche Objekte zerstört, von denen 4 untersucht werden konnten. Das Material kann in die Zeit der Lengyel-Kultur, Boleráz-Gruppe, Kosihy-Čaka-Gruppe - wobei Beziehungen zur Jevišovice- und Rívnáč-Kultur sichtbar sind - in die Zeit der mitteldanubischen Hügelgräberkultur und in das Mittelalter gewiesen werden. /Abb. 33: 15-20./

ОХРАННО-РАЗВЕДОЧНЫЕ РАСКОПКИ В Г. ПЕЗИНОК. В ходе добычи кирпичной глины в урочище Лазарна в г. Пезинок /р-н Братислава-видьек/ было разрушено несколько первобытных объектов, из которых 4 были прослежены. Материал можно отнести к периоду лендельской культуры, болеразской группы, группы Косиги-Чака - очевидны отношения к евишовицкой и рживначской культурам -, к периоду культуры среднедунайских курганов и средневековью. /Рис. 33: 15-20./

ZÁCHRANNÝ VÝSKUM NA DEVÍNSKEJ KOBYLE V BRATISLAVE-DÚBRAVKE

Zdeněk F a r k a š - Vladimír T u r č a n

Pri zvoze dreva na Devínskej Kobyle v Bratislave, časť Dúbravka, narušili v záreze profilu lesnej cesty objekt obsahujúci výrazne prepálenú zem a zlomky tehál. Lokalita leží na prudkom severovýchodnom svahu, klesajúcim smerom k Veľkej lúke, v nadmorskej výške 388 až 390 m, približne uprostred medzi polohou Pri Dúbravskej studničke a Bielymi skalami /44-22-21, 1 : 10 000, 450 : 186 mm/. Celý priestor pokrýva pomerne hustý bukovo-hrabový porast.

Nasledujúcim výkopom sa odkryli štyri nepravidelné, do zeme zahĺbené objekty a obdĺžniková pec, postavená z druhotne použitých zlomkov rímskych tehál a strešnej krytiny, spojených zeminou /obr. 32/. V jednom prípade sa zistil kolok XIII GAN, ktorý datuje tieto fragmenty na začiatok 3. stor. n. l., do doby vlády cisára Caracallu. Podľa sklovitého výmazu vnútornej strany pece, zliatkov skla a zlomkov taviacich téglíkov so stopami skloviny ju možno interpretovať ako objekt používaný pri spracúvaní skla. Črepy a časť skleneného gombíka umožňujú celý komplex zaradiť zatiaľ iba rámcovo do 8. až na začiatok 11. stor. n. l. Iba ďalší výskum spresní datovanie a prípadne aj odkryje základy rímskej stavby, ktorá pravdepodobne stála neďaleko od neskoršieho výrobného komplexu.

RETTUNGSGRABUNG AUF DEVÍNSKA KOBYLA IN BRATISLAVA-DÚBRAVKA. Bei Forstarbeiten wurde in Bratislava, Teil Dúbravka ein Objekt gestört, das stark durchglühte Erde und römische Ziegelfragmente enthielt. Die Lokalität liegt auf einem steilen Abhang in 388-390 m Seehöhe. Bei der Grabung wurden 4 unregelmäßige eingetiefte Objekte und ein Glasofen festgestellt, der aus sekundär verwendeten römischen Ziegelfragmenten aus dem Anfang des 3. Jh. u. Z. /XIII GAN/ gebaut war. Das Begleitmaterial ermöglicht es, das Produktionskomplex nur rahmenhaft in das 8. bis zum Anfang des 11. Jh. zu datieren /Abb. 32/.

ОХРАННЫЕ РАСКОПКИ НА ГОРЕ ДЕВИНСКА-КОБИЛА В Г. БРАТИСЛАВА-ДУБРАВКА. При лесных работах был в Братиславе, часть Дубравка, нарушен объект, содержащий выразительно пережевленную землю и обломки римского кирпича. Местонахождение находится на крутом склоне 388-390 м над уровнем моря. В ходе исследований вскрыты 4 неправильных, углубленных объекта и стекловаренная печь, построенная из вторично использованных обломков римского кирпича начала III в. н. э. /XIIII GAN/. Сопровождающий материал позволяет производный комплекс только приблизительно датировать VIII - началом XI в. н. э. /рис. 32/.

OSADA LIDU KYJATICKE KULTURY V ČELOVCÍCH

Václav F u r m á n e k

Na jaře r. 1983 objevil při výstavbě krmelce ing. Gašpar Bartoš v katastru obce Čelovce /okr. Velký Krtíš/ v blízkosti osady Beluja /M-34-135-A-c, 1 : 25 000, 154 : 182 mm/ keramický materiál a mazanici. Nálezy poslal do AÚ SAV dr. J. Bártovi, který realizoval informativní obhlídku lokality. Vycházejí ze závěrů této obhlídky provedl autor článku spolu s J. Balkem a P. Žebrákem za vydatné pomoci ing. G. Bartoše jednodenní záchranný výzkum.

Lokalita se nachází v severozápadní části Krupinské planiny severně od samoty Beluja na mírném nezalesněném svahu se spádem na západ jižně od kóty 451,7 Rožková /obr. 34/. Jedná se o náhorní planinu o nadmořské výšce okolo 400 m. Ta pak severozápadním směrem prudce klesá do údolí Litavy, která v místě největšího přiblížení k lokalitě má nadmořskou výšku jen 200 m.

Prvé doklady pravěkého osídlení se objevily na ploše asi 5 x 2 m při osazování nosných sloupků krmelce pro zvěř. Byla to mazanice s otisky prutů, pravěká keramika, dvě masivní kuželovitá závaží tkalcovského stavu a polovina bochníkovité zrnotěrky z pyroxénického andezitu.

Jednodenní terenní práce se zaměřily na objasnění a precizaci nálezových okolností prvního objevu. Začistila se plocha uvnitř připravovaného přístřešku. Na její delší straně se vypracoval profil o délce 320 cm. Ukázalo se, že na zkoumané ploše se nachází destrukce chaty /kameny, mazanice, keramický materiál a uhlíky/. Dominantním prvkem chaty byla destrukce pece postavené v zahlobené části chaty, široké asi 130 cm. Pec byla zbudována z kamenů a mazanice. Její součástí byla předpecová jamka, vyplněná popelovitou hlínou, ve které stály dva keramické koflíky s nepoškozeným tělem a odlomenými uchy.

Popis reprezentativního materiálu

1. Nevýrazně ledvinovitý koflík s válcovitým hrdlem, oblým dnem a páskovým uchem, pravděpodobně vytaženým nad okraj, nezdobený, vyhotovený z jemného materiálu s vyhlazeným povrchem; v. 6 cm, Ø okraje 10,7 x 9,8 cm /obr. 35: 8/.

2. Nevýrazně ledvinovitý, lehce profilovaný koflík s naznačeným umbem a páskovým uchem vytaženým nad okraj, vyhotovený z hlinitého materiálu. Dolní část hrdla zdobená čtyřmi obvodovými rýhami, hrdlo pěti šrafovanými trojúhelníky, vnitřní část dna pěti čtyřnásobnými girlandami; v. bez ucha 6,3 cm, Ø okraje 9,9 x 8,8 cm, min. Ø hrdla 8,8 x 8,4 cm, Ø max. výdutě 9,4 cm, Ø dna 3,8 cm /obr. 35: 7a, b/.

3. Neuměle vyhotovený přeslen; v. 2,2 cm; $\emptyset$ 2,8 cm /obr. 35: 1/.
4. Spodní část amfory anebo amforovité vázy se stupínkovitě odsazeným dnem /obr. 35: 2/.
5. Fragment ucha amforovité anebo terinovité nádoby /obr. 35: 5/.
6. Fragment hrdla kyjatické amfory anebo amforovité vázy, zdobený hustým obvodovým rýhováním; vnitřní část střepe nese stopy smolného nátěru /obr. 35: 3/.
7. Stěp oblé misky s lehce zataženým okrajem /obr. 35: 6/.
8. Lalokovitý výčnělek masivní zásobnice /obr. 35: 4/.

Obsah objektu jednoznačně hovoří, že se jedná o chatu. Ta byla nepochybně součástí sídliště situovaného v oblasti, z níž doklady pravěkého osídlení jsou doposud vzácné. Lokalita je na styčném území tří velkých kulturních okruhů popelnicových polí: lužického, středodunajského a jihovýchodního. Tato skutečnost se projevila zejména v tektonice a výzdobě obou koflíků, které nelze spolehlivě kulturně zařadit. Střepový materiál však zkoumanou chatu determinuje jednoznačně do okruhu památek kyjatické kultury. Některé charakteristické znaky tvaru a výzdoby nádob datují celý objekt do závěrečných fází zmíněné kultury, do pozdní doby bronzové /HB/. Objev chaty je dílčím příspěvkem k řešení otázky severozápadní hranice souvislého osídlení lidu kyjatické kultury. Ukazuje se, že v této části středního Slovenska tvořila hranici mezi jihovýchodními a lužickými popelnicovými poli řeka Litava a její strmý levý břeh.

ANSIEDLUNG DES VOLKES DER KYJATICE-KULTUR IN ČELOVCE. Bei einer eintägigen Grabung im Gemeindekataster von Čelovce /Bez. Velký Krtíš; Abb. 34/ wurde ein Teil einer Hütte untersucht. Man fand darin einen Ofen mit Vorofengrube, die Reste einer Steinkonstruktion, des Lehmestriches mit Rutenabdrücken, Gewichte, einen Wirtel /Abb. 35: 1/, die Hälfte eines Getreidemahlsteines und Keramik /Abb. 35: 2-8/. Anhand des Keramikmaterials wurde die Hütte, die Bestandteil einer Siedlung war, in den Kreis der Denkmäler der Kyjatice-Kultur, in die späte Bronzezeit verwiesen /Stufe HB/. Ihre Entdeckung trägt zur Lösung der Fragen hinsichtlich der NW-Grenze der Besiedlung des Volkes der Kyjatice-Kultur im Berührungsgebiet der Lausitzer, mitteldanubischen und südöstlichen Urnengräberfelder bei.

ПОСЕЛЕНИЕ НОСИТЕЛЕЙ КИЯТИЦКОЙ КУЛЬТУРЫ В С. ЧЕЛОВЦЕ. В ходе однодневных исследований в окрестностях с. Человце, р-н Вельки-Кртиш /рис. 34/ была прослежена часть жилища. В нем были вскрыты печь с предпечной ямкой и остатками прутьев, грузило, пряслице /рис. 35: 1/, половина каменной зернотерки и керамика /рис. 35: 2-8/. Жилище, являющееся составной частью поселения, входит по керамическому материалу в круг памятников киятицкой культуры и датировано эпохой поздней бронзы /ступень HB/. Эта находка вносит вклад в решение вопросов о границе поселения носителей киятицкой культуры в смежной области лужицких, среднедунайских и юго-восточных полей погребальных урн.

REVIZNÍ VÝZKUM V BABINCI

Václav F u r m á n e k

V průběhu záchranného výzkumu v Kyjaticích uskutečnil se v sousední obci Babinec /okr. Rimavská Sobota/ zjišťovací průzkum a následný revizní výzkum /16.-19. 8. 1983/. Důvodem začetí výzkumu byly zprávy starých místních občanů, že vyorávali nádoby, a skutečnost, že v Gemerském muzeu v Rimavské Sobotě je z Babince deponován keramický materiál ze žárového pohřebiště kyjatické kultury a hromadný nález bronzových předmětů z pozdní doby bronzové.

Výzkum se realizoval na dvou vytipovaných plochách pomocí mechanismu. Vedle hřbitova /obr. 36/ se neobjevily doklady sídlištních objektů ani zbytky hrobů. Za obcí /M-34-125-A-c, 1 : 25 000, 339,5 : 304 mm/ zjistil povrchový průzkum těsně po podmítce několik výrazných shluků kamenů. Na třech z nich se strojně obnažily a posléze začistily kameny. Ve všech třech případech se objevila nepravidelná kamenná destrukce a prokopaná plocha. V jednom případě se zjistila i jáma, do níž byly kameny naházeny. Mezi kameny se objevovaly drobné úlomky hrobové keramiky kyjatické kultury a nepatrné zlomky přepálených lidských kostí. Na povrchu v blízkosti zkoumané plochy se našel železný nožík /obr. 37/.

Situaci interpretujeme následovně: Materiál ze žárových hrobů kyjatické kultury deponovaný v Gemerském muzeu pochází z výzkumu známého regionálního archeologa - amatéra Istvána Terraye. O jeho činnosti v Babinci se dovídáme i z literatury /Márton 1903, s. 441/, kde se uvádí, že keramika ze žárových hrobů byla uložena do země a okolo byl z kamenů vytvořen kruh o průměru 15 m. Usuzujeme, že tyto mohylovité útvary byly koncem minulého století ještě dobře viditelné a že pravděpodobně všechny byly I. Terrayem prokopané. Náš výzkum mohl jen konstatovat stopy amatérského archeologického výzkumu z minulého století.

Objevené keramické zlomky datujeme rámcově do období kyjatické kultury. Jednoduchý železný nožík /obr. 37/ je sice typologicky nevýrazný a chronologicky ne příliš průkazný, avšak systematický povrchový průzkum neobjevil kromě zlomků keramiky z mladší a pozdní doby bronzové a paleolitické čepelky jiný archeologický materiál. Zmíněný nůž tedy zařazujeme k památkám kyjatické kultury pozdní doby bronzové /HB/. Zároveň se znovu dokázalo, že nálezy železných předmětů nejsou z oblasti jihovýchodních popelnicových polí v pozdní době bronzové nijakou zvláštností /srovnej k tomu např. Radzovce, Šafárikovo, Vojnatina, Jasov aj./. Nález z Babince rozšířil jejich počet o novou lokalitu.

L i t e r a t u r a

MÁRTON, L. 1903: Gömör-Kishont vármegye őstörténete. In: Magyarország vármegyéi és városai. Gömör-Kishont vármegye. Budapest, s. 428-448.

REVISIONSGRABUNG IN BABINEC. Die Grabung in Babinec /Bez. Rimavská Sobota/ lokalisierte genau die Lage des Brandgräberfeldes /Abb. 36/, das Ende des vorigen Jahrhunderts vom Amateur I. Terray durchgegraben worden war. Das Material aus den damaligen Grabungen ist im Museum von Gemer zu Rimavská Sobota hinterlegt. Bei der Grabung wurden 3 durchgegrabene Stellen festgestellt und kleine Fragmente von Grabkeramik der Kyjatice-Kultur, Leichenbrandreste und ein Eisenmesser /Abb. 37/ entdeckt. Dieser Befund erhöhte die Zahl der Fundstellen von Bronzegegenständen aus der späten Bronzezeit im Gebiet der südöstlichen Urnengräberfelder um eine neue Lokalität.

КОНТРОЛЬНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ В С. БАБИНЕЦ. Исследование в с. Бабинец /р-н Римавска-Собота/ точно определили местоположение могильника с трупосожжениями /рис. 36/, который в конце прошлого столетия раскопал любитель И. Террай. Материал тогдашних раскопов находится в Гемерском музее, г. Римавска-Собота. Новые исследования отметили 3 раскопанных места и выявили небольшие черепки от погребальной керамики киятицкой культуры, обломки пережженных костей человека и железный ножик /рис. 37/. Эта находка увеличила число памятников эпохи поздней бронзы с наличием железных предметов в области юго-восточных полей погребальных урн.

ZÁCHRANNÝ VÝZKUM V KYJATICÍCH

Václav F u r m á n e k

AÚ SAV uskutečnil pod vedením autora příspěvku výzkum v obci Kyjatice /okr. Rimavská Sobota/. Lokalita /obr. 38/ se nachází severozápadně od obce v nadmořské výšce okolo 480 m na svahu kóty 565,4 /M-37-31-21, 1 : 10 000, 442 : 105 mm/. V r. 1941 prozkoumal zde V. Budinský-Krička 52 žárových hrobů. Jejich materiál byl základem pro pojmenování a klasifikaci kyjatické kultury.

První úlohou výzkumu byla přesná lokalizace sond, které se zkoumaly před více než 40 lety. Plán těchto sond vycházel z tehdejší sítě polních cest a z dělení soukromých parcel. V průběhu výzkumu se původní plány konfrontovaly s terénem a sondy se zakomponovaly do celkového plánu výzkumu. Prozkoumala se plocha 600 m², na které se zjistilo 51 žárových hrobů a několik sídlištních objektů. Výzkum přinesl nové poznatky, které jsou v souladu s teorií vývoje kultur jihovýchodních popelnicových polí. Většina prozkoumaných žárových hrobů pochází z období kyjatické kultury. Některé hroby byly podobné jako hroby z výzkumu V. Budinského-Kričky uloženy v kamenných skříňkách obsypaných kamenným příkrovem. Kromě hrobů kyjatické kultury se zjistilo i několik hrobů piliňské kultury, o které se oprávněně předpokládá, že se intenzívní měrou podílela na genezi kultury kyjatické. Kromě urnových hrobů se našly i dva jamkové hroby, jejichž kulturní a tudíž i časové určení je nemožné. Přepálené lidské kosti těchto hrobů byly jednoduše uloženy do malé jamky; neobsahovaly žádné keramické ani kovové milodary.

Na ploše žárového pohřebiště se po ukončení pochovávání začaly po čase budovat sídlištní objekty. Zjistily se více méně eliptické jámy, zahluubené až 60 cm do podloží, a kůlové jamky, zbytky dřevěných konstrukcí jednoduchých obydlí. Objekty obsahovaly keramický materiál, uhlíky a stopy ohnišť. Keramický materiál lze datovat do počátku doby halštatské /stupeň HC/, tedy do období, kdy se na pohřebišti již nepohřbívalo a nadzemní hrobové konstrukce nebyly na povrchu zřetelné. To se také projevovalo v zásypech sídlištních jam, kde kromě keramiky z doby halštatské byla i keramika a přepálené lidské kosti z porušených starších žárových hrobů.

Cenné bronzové předměty se při výzkumu našly na povrchu anebo v nejsvrchnějších vrstvách půdy. Byla to bronzová sekera s tulejkou, datovaná do stupně HA₂, a další bronzové předměty, které souvisely s osídlením Kyjatic lidem piliňské kultury, dále atypická sekera s pravoúhlým schůdkem a výkrojem v týlu,

dláto s tulejkou, zlomky dýky a nože, všechno předměty typické pro stupeň BD a pravděpodobně pocházející z rozoraného hromadného nálezu bronzových předmětů.

Cílem výzkumu bylo získání dalších informací o eponymní lokalitě kyjatické kultury. V jeho průběhu se prozkoumalo 51 žárových hrobů piliňské i kyjatické kultury. Byly zpravidla tvořeny popelnicí, v níž se nacházely přepálené lidské kosti a případně i bronzové předměty, které měl zesnulý v době kremace na sobě anebo u sebe. Ve srovnání s jinými žárovými pohřebišti piliňské anebo kyjatické kultury je nápadná relativní chudoba žárových hrobů a častá absence přepálených kostí. V mnoha hrobech se lidské kosti nenašly vůbec; v jiných se našly jen drobné rozpadávající se úlomky. Tato skutečnost souvisí s věkem zesnulého, technikou spalování a snad i s rituálními zvyklostmi.

Získaný keramický a bronzový materiál rozšiřuje pramennou bázi kultur jiho-východních popelnicových polí a přináší jedny z prvních poznatků o osídlení jihu středního Slovenska v době halštatské. Význam archeologického výzkumu v Kyjaticích je o to větší, že se realizuje v podhorském regionu, který je málo prozkoumán a jak ukazují nálezy sběrového charakteru, má dominantní význam pro řešení otázek pravěké metalurgie doby bronzové. Je velmi pravděpodobné, že koncentrace ojedinělých i hromadných nálezů bronzových předmětů na jižních úbočích a dolinách Slovenského rudohoří není nikterak náhodná a že nepochybně souvisí s pravěkou exploatací místního rudného bohatství. Osvětlit tyto otázky pomůže i pokračování výzkumu v Kyjaticích a tématický průzkum přilehlého okolí.

NOTGRABUNG IN KYJATICE. Die Grabung auf der Lokalität der Kyjatice-Kultur in Kyjatice /Bez. Rimavská Sobota - Abb. 38/ knüpfte an die Grabungen V. Budinský-Kričkas aus dem J. 1941, als 52 Brandgräber untersucht worden waren, an. Es kamen 51 Brandgräber nicht nur der Kyjatice-, sondern auch der Piliňsker Kultur zutage. Den Großteil der Gräber stellten Urnengräber dar, nur 2 waren Grubengräber. Die Gräber enthielten Keramik, Leichenbrandreste und durch Brand deformierte Bronzegegenstände. Die Fläche des Gräberfeldes wurde später besiedelt und zwar noch in der Hallstattzeit /Stufe HC/. Es erhielten sich die Unterteile der hallstattzeitlichen Hütten mit Keramik, Brandkohle und Spuren von Feuerstellen. An der Oberfläche des Gräberfeldes fand sich ein bronzenes Tüllenbeil /Stufe HA₂/ und weitere Bronzegegenstände, die wahrscheinlich aus einem durch Pflügen vernichteten Depotfund der Piliňsker Kultur aus der Stufe BD stammen /ein Beil mit rechteckigem Absatz und Nackenausschnitt, ein Tüllenmeißel, das Fragment eines Dolches und Messer/. Das gewonnene Material und die Terrainbeobachtungen tragen zur weiteren Erläuterung der Problematik der südöstlichen Urnengräberfelder bei und bringen die ersten Erkenntnisse über die Besiedlung der Mittelslowakei in der Hallstattzeit. Das Gebiet, in dem sich Kyjatice befindet, ist von großer Bedeutung für die Erforschung der urzeitlichen Exploitation des Reichtums des Slowakischen Erzgebirges an Erzen und für das Studium der bronzezeitlichen Metallurgie. Es ist wahrscheinlich, daß die Fortsetzung der Grabung in Kyjatice diese Frage mindestens teilweise lösen wird.

ОХРАННЫЕ РАСКОПКИ В С. КИЯТИЦЕ. Продолжены исследования на памятнике киятицкой культуры в с. Киятице, р-н Римавска-Собота /рис. 38/, осуществленные в 1941 г. В. Будинским-Кричкой, когда было вскрыто 52 погребения с трупосожжением, не только киятицкой, а также пилинской культуры. Большинство

погребений были урновые, только 2 были ямные. Погребения содержали керамику, обожженные кости человека и жаром деформированные бронзовые вещи. Площадь могильника была позднее заселена еще в период гальштата /ступень HC/. Сохранились нижние части гальштатских хат с керамикой, угольками и следами очагов. На площади могильника найдены на поверхности бронзовый втульчатый кельт /ступень HA₂/ и другие бронзовые вещи, вероятно, относящиеся к разрушенному распашкой кладу пилинской культуры ступени BD /кельт с прямоугольной ступенькой и вырезом в обушной части, втульчатое долото, обломок кинжала и ножи/. Обнаруженный материал и наблюдения в местности продолжают объяснять проблематику юго-восточных полей погребальных урн и приносят одни из первых знаний о поселении Центральной Словакии в период гальштата. Область, в которой с. Киятице лежит, имеет доминирующее значение для исследования первобытной эксплуатации богатства руды Словацких Рудных гор, а также для изучения металлургии бронзового века. Можно полагать, что также эти вопросы по крайней мере частично разрешит продолжение исследований в с. Киятице.

ZÁVĚREČNÁ SEZÓNA VÝZKUMU V PINCINÉ

Václav Furmánek - Iveta Tóthová

Na jaře r. 1983 ukončil AÚ SAV záchranný výzkum v Pinciné /okr. Lučenec/ v poloze Temetödomb /Furmánek - Tóthová 1982, 1983/. Úlohou závěrečné sezóny bylo prozkoumání obnažené plochy a odevzdání lokality Novohradskému múzeu, které ve spolupráci s Krajským střediskem ŠÚPSOPU v Banské Bystrici zabezpečí konzervaci zdíva církevní architektury a její zpřístupnění veřejnosti. Obou stanovených cílů se dosáhlo.

Na zkoumané ploše se odkrylo šest dalších hrobů /celkový počet 198/, které se v ničem neodlišovaly od hrobů z předcházejících dvou výzkumných sezón. Inventář obsahoval jen hrob 195/83 /ozdoba hlavy a denár z počátku 17. stol./.

Kromě hrobů se dozkoumala cihlová dlažba o rozměrech 200 x 180 cm v jihozápadním vnitřním rohu lodě kostela. Pod první vrstvou cihel se zjistily ještě další dvě vrstvy nepravidelně uložených zlomků cihel. Mezi každou cihlovou vrstvou byla 5-10 cm mocná mezivrstva udusané hlíny. Dno jámy vyplňovala popelovitá a vápenná směs. Z charakteru výplně se dalo usoudit, že se jednalo o vápennou jámu související se stavbou kostela. Ta byla po ukončení stavby pečlivě vyplněna hlínou a poškozeným stavebním materiálem. Tím se dosáhlo stability celé podlahy kostela.

Dalším přínosem poslední výzkumné sezóny bylo zjištění staršího sídlištního objektu, který byl narušen středověkými hroby, základy kostela a základy sakristie. Zahloubená část objektu měla nepravidelně obdélníkovitý tvar a rozměry 5 x 2 m. Zachytila se jen jeho spodní 30 cm mocná vrstva, kterou bylo možno prozkoumat jen mimo základového zdíva. Výplň tvořila tmavá humusovitá hlína promíšená uhlíky a poměrně mnoho keramického materiálu. Zlomky nádob, jejich materiál, tvar a výzdoba datují celý objekt maximálně do 9. stol. /obr. 39, 40/. Dokonce některé keramické tvary jsou značně starobylé a naznačují, že počátky objektu můžeme položit již do 2. poloviny 8. stol. Tímto objevem se také vysvětlily náhodné nálezy slovanské keramiky ve vrstvách anebo v zásypech hrobů. Zjištění slovanského objektu ukázalo, že v místě pozdějšího kostela existovala starší

slovanská osada z konce 8. a z 9. stol. Její počátky a případnou kontinuitu až do období budování zkoumané církevní stavby může objasnit jedině systematický výzkum bližšího i vzdálenějšího okolí středověkého kostela v Pincině.

L i t e r a t u r a

FURMÁNEK, V. - TÓTHOVÁ, I. 1982: Záchranný výskum v Pincinej. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1981. Nitra, s. 83-86.

FURMÁNEK, V. - TÓTHOVÁ, I. 1983: Druhá sezóna záchranného výskumu v Pincinej. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1982. Nitra, s. 87-88.

SCHLUSSETAPPE DER GRABUNG IN PINCINÁ. Im Frühling dieses J. wurde die Notgrabung in Pinciná /Bez. Lučenec/ beendet. Es wurden weitere 6 Gräber abgedeckt, womit ihre Gesamtzahl 198 erreichte. Innerhalb des Kirchenschiffes wurde eine mit ihrem Aufbau zusammenhängende Kalkgrube untersucht. Ein bedeutender Beitrag war die Entdeckung des Teiles eines slawischen Objektes vom Ende des 8. und aus dem 9. Jh., das zahlreiches Keramikmaterial /Abb. 39, 40/ enthielt. In Pinciná existierte eine slawische Ansiedlung. Ihre Anfänge und die eventuelle Dauer bis zur Zeit der Erbauung der mittelalterlichen Kirche kann nur eine weitere Grabung in der Umgebung des Sakralbaues aufhellen.

ЗАКЛЮЧИТЕЛЬНЫЙ СЕЗОН ПОЛЕВЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ В С. ПИНЦИНА. Окончились охранные раскопки в с. Пинцина /р-н Лученец/. Исследовано 6 новых погребений, причем общее число погребений увеличилось до 198. Изнутри нефа костела прослежена известковая яма, связанная с его постройкой. Большое значение имеет находка части славянского объекта конца VIII и IX вв., содержащего большое количество керамического материала /рис. 39, 40/. В с. Пинцина существовал славянский поселок. Его начало и возможное продолжение существования вплоть до периода постройки средневекового костела можно пояснить только продолжительными исследованиями близ сакрального сооружения.

PRIESKUMY V OKRESE LEVICE

Gabriel F u s e k

Vo februári a auguste vykonali P. Šalkovský, J. Szórad a autor príspevku obhliadky melioračných rýn v katastroch viacerých obcí Levického okresu. Cieľom obhliadok bolo operatívne sledovať hlásené zemné práce na závlahových systémoch a zdokumentovať prípadné archeologické nálezy.

J a b l o ň o v c e

Poloha Chlieviská na pravom brehu Dekýšskeho potoka /M-34-122-D-c, 1 : 25 000, 280 : 277 mm/. Našli sa črepy lužickej kultúry z mladšej doby bronzovej.

H r o n s k é K l a č a n y

V júli odovzdal do AÚ SAV v Nitre C. Bobok z Hronských Kľačian atypické praveké črepy, ktoré našiel vo výkope v hĺbke asi 50 cm na severozápadnom okraji obce /M-34-134-A-c, 1 : 25 000, 183 : 22 mm/.

H r o n s k é K o š i h y

1. Poloha Podháje asi 300 m vpravo od cesty z Tekovskej Novej Vsi do Podlužian /M-34-134-A-a, 1 : 25 000, 40 : 297 mm/. Ryha narušila sídliskové objekty,

ktoré siahali do hĺbky 50-60 cm. Pochádzajú z nich črepy mladej lineárnej keramiky, kusy mazanice, časť pazúrikovej čepele.

2. Lokalita 10-20 m vľavo od cesty z Tekovskej Novej Vsi do Podlužian /M-34-134-A-a, 1 : 25 000, 32 : 307 mm/. Získali sa črepy mladej lineárnej keramiky, mazanica a mladolaténsky okrajový črep.

Veľké Kozmálovce

Na rovine v polohe Homôlky sú tri lokality na vzdialenosti cca 150 m /lokality 3 je mierna vyvýšenina/. Našli sa na nich:

1. /M-34-134-A-a, 1 : 25 000, 193 : 318 mm/ črepy z neskorej doby bronzovej /lužická kultúra?/,

2. /M-34-134-A-a, 1 : 25 000, 198 : 322 mm/ črepy z neskorej doby bronzovej a z doby rímskej,

3. /M-34-134-A-a, 1 : 25 000, 188 : 327 mm/ nevýrazné praveké črepy a črepy z doby rímskej.

GELÄNDEBEGEHUNGEN IM BEZIRK LEVICE. Bei Besichtigungen von Meliorations- und Bewässerungsrinnen wurden folgende Lokalitäten festgestellt: Jablonovce Lausitzer Kultur, jüngere Bronzezeit. Hronské Kosihy - 1. Siedlungsobjekte, jüngere Linearkeramik; 2. jüngere Linearkeramik, jüngere Latènezeit. Hronské Kľačany - Urzeit. Veľké Kozmálovce - 1. späte Bronzezeit /Lausitzer Kultur?/; 2. späte Bronzezeit und römische Kaiserzeit; 3. Urzeit und römische Kaiserzeit.

РАЗВЕДКИ В РАЙОНЕ ЛЕВИЦЕ. При осмотре мелиорационных и поливных траншей обнаружено следующее: Яблонёвце - лужицкая культура, эпоха поздней бронзы. Гронске-Косиги - 1. объекты поселения, позднелинейная керамика; 2. позднелинейная керамика, поздний латен. Гронске-Клячани - первобытное время. Вельке-Козмаловце - 1. Эпоха поздней бронзы /лужицкая культура?/; 2. эпоха поздней бронзы и римское время; 3. первобытное и римское времена.

NÁLEZ ŽELEZIARSKEJ TAVIACEJ PECE V GEMERSKOM SADE

Klára F ů r y o v á

V chotári obce Gemerský Sad /okr. Rožňava/ pokračoval výskum zaniknutej stredovekej osady Somkút /Fűryová 1983/. Zameral sa na odkrytie pôdorysu domu s kamennou podmurovkou, zachyteného v predchádzajúcej sezóne. Ide o trojpriestorový dom s dvoma väčšími a v strede s užšou miestnosťou. Zachovali sa len spodné vrstvy kamennej podmurovky základov. Miestami sa zachytili iba stopy po nej. V deštrukcii sa našlo množstvo zvieracích kostí, železných predmetov a keramiky, ktorá datuje objekt do prelomu 15. a 16. stor.

Juhovýchodná strana základov ležala na veľmi prepálenej ílovitej zemine. Táto vypálená vrstva vznikla zrejme pri činnosti železiarskej taviacej pece, ktorú sme našli v superpozícii na južnej strane odkrytých zvyškov domu. Časové zaradenie pece je zatiaľ iba približné, na základe stratigrafie vo vzťahu k odkrytému domu z konca 15. až zo začiatku 16. stor. Pri stavbe tohto domu pec nerešpektovali a porušili ju.

Pec bola pôvodne osadená do ílovitého svahu, ktorý pri stavbe domu vyrovnali. Vtedy zbúrali aj jej hornú časť. Čiastočne zachovaný otvor na prednej strane, tvar taviaceho priestoru i veľkosť pece dokladajú, že ide o ten istý typ objektov, aké odkryli v neďalekej Imole a Trizsi na území Maďarska. Datované sú do 10.-12. stor. /Nováki 1969, s. 299-331/.

Približne 20 m západne od skúmanej plochy sme v hĺbke 50 cm narazili na kultúrnu vrstvu, v ktorej sa našlo veľké množstvo keramiky z 11.-12. stor. Medzi črepmi sa objavili aj úlomky rúrok, vyplnené zatvrdnutým železom. Spálená zemina v západnej časti sondy, úlomky železnej škvary a kúsky rudy naznačujú, že sme narazili na ďalšiu taviacu pec, už presnejšie datovanú do 11.-12. stor.

Spresnenie poznatkov očakávame od ďalšieho výskumu.

L i t e r a t ú r a

FÜRYOVÁ, K. 1983: Zaniknutá stredoveká osada v Gemerskom Sade. In: Archeol.

Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1982. Nitra, s. 91-92.

NOVÁKI, Gy. 1969: Archäologische Denkmäler der Eisenverhüttung in Nordostungarn aus dem X.-XII. J. Acta Archaeol. Acad. Scient. Hung., 21, s. 299-331.

FUND EINES EISENSCHMELZOFENS IN GEMERSKÝ SAD. In der Gemeindegemarkung von Gemerský Sad /Bez. Rožňava/ setzte die Grabung in der Siedlungswüstung Somkút fort /Füryová 1983/. Man beendete die Abdeckung der Fundamentreste eines Hauses mit steinernem Mauersockel. Die Fundamente lagen auf einer erst infolge der Tätigkeit eines Eisenschmelzofens stark durchglühten Tonunterlage. Der Ofen wurde auf der Südseite der freigelegten Hausreste aus dem Ende des 15. und Anfang des 16. Jh. entdeckt. Der offensichtlich beim Bau des Hauses stark zerstörte Ofen weist Analogien im 10.-12. Jh. auf dem Gebiet Ungarns, in den Fundorten Imola und Trizs /Nováki 1969, S. 299-331/ auf. Ungefähr 20 m von der untersuchten Fläche entfernt stieß man auf die Überreste eines weiteren Schmelzofens, der anhand der Keramik in das 11.-12. Jh. datiert ist. Eine Präzisierung der Erkenntnisse erwartet man von der nächsten Grabung.

НАХОДКА ЖЕЛЕЗОПЛАВИЛЬНОЙ ПЕЧИ В С. ГЕМЕРСКИ-САД. В окрестностях с. Гемерски-Сад /р-н Рожнява/ продолжались исследования погибшего средневекового поселения Шомкут /Фюриова 1983/. Окончена вскрыша остатков фундаментов дома с каменной кладкой. Фундаменты лежали на илистом материке, сильно пережженном только во время деятельности железоплавильной печи, вскрытой на южной стороне обнаруженных остатков дома конца XV - начала XVI в. Сильно разрушенная домом печь имеет аналогии на территории Венгрии на памятниках Имола и Триж, датированных X-XII вв. /Новики 1969, с. 299-331/. Приблизительно в 20 м от исследованной площади обнаружены остатки иной железоплавильной печи, датированной керамикой XI-XII вв. Результаты будут уточнены, по-видимому, на протяжении следующих исследований.

STREDOVEKÝ HRÁDOK V HORNÝCH JANÍKOV

Klára F ů r y o v á

Pracovníčky AŮ SNM zamerali v obci Janíky, časť Horné Janíky /okr. Dunajská Streda/, stredoveký hrádok /M-1-1, Bratislava, 1 : 5 000, 5 : 277 mm/. Na lokalitu, porušenú pri výstavbe cesty, upozornila PhDr. E. Studeníková.

Ide o menšie zemné opevnenie /obr. 41/, ktoré v obci nazývajú Avargyűrű /avarský kruh/. Oprávnenosť takéhoto názvu zatiaľ nedokladajú ani nálezy, ani naše pozorovania. Opevnenie má charakteristické prvky stredovekých zemných hrádok - val vybudovaný do kruhu, nasypaný len z hlíny, priekopu a v strede nie vysokú kužeľovitú vyvýšeninu. Priemer opevnenej plochy je cca 40 m, čo takisto zodpovedá charakteristike typických stredovekých hrádok /Habovštiak 1972, s. 2/. Pri stavbe hrádka využili výraznú terénnu vyvýšeninu - mohylu z doby halštatskej, ktorá tvorí stred opevnenia. Z nej pochádzajú dve nádoby uložené v múzeu v Dunajskej Strede /Pichlerová 1977, s. 18/.

Pôvodná konfigurácia celého objektu bola do istej miery zmenená, najmä pri výstavbe kostola v strednej časti hrádka začiatkom nášho storočia. Na tomto mieste už pred výstavbou kostola stála kaplnka /Súpis... 1967, s. 508/. Najväčšie zmeny spôsobilo vybudovanie prístupovej cesty ku kostolu a úprava terénu na mieste stavby, čím sa značne znížila akropola hrádka a vyplnila sa aj priekopa najmä na južnej strane.

I keď hrádok bol uvedeným spôsobom narušený, predsa patrí k doteraz najzachovalejším stredovekým zemným opevneniam vybudovaným na nížinatom teréne, aké poznáme napr. z Kamenína /okr. Nové Zámky/, Rusoviec-Bergla /okr. Bratislavamesto/, Malej Mače /okr. Galanta/ - /Habovštiak 1972, s. 3/. Stredoveký nálezový materiál sa pri prieskume neobjavil. Na základe uvedených analógií datujeme objekt predbežne do 13.-14. stor., doby rozkvetu týchto hrádok /Habovštiak 1972, s. 7/. Z tohto obdobia pochádzajú aj prvé písomné správy o Janíkoch. V r. 1287 sa spomínajú ako Ianuk /Magyarország ..., s. 27/ a v r. 1311 už ako Ianyk Superiori /Sedlák 1980, s. 368/. Tieto správy síce nehovoria o hrádke, predsa však nepriamo dokladajú možnosť jeho existencie.

L i t e r a t ú r a

HABOVŠTIÁK, A. 1972: Stredoveké hrádky na Slovensku. Vlastiv. Čas., 21, s. 2-8. Magyarország vármegyéi és városai. Pozsony vármegye. Budapest.

PICHLEROVÁ, M. 1977: Mohyla v Janíkoch, okr. Dunajská Streda. In: Zbor. Slov. nár. Múz. 71. História. 17. Bratislava, s. 15-34.

SEDLÁK, V. 1980: Regesta diplomatica nec non Epistolaria Slovaciae. 1. Bratislava.

Súpis pamiatok na Slovensku. 1. Bratislava 1967.

MITTELALTERLICHER FÜRSTENSITZ IN HORNE JANÍKY. In der Gemeinde Janíky, Teil Horné Janíky /Bez. Dunajská Streda/ wurde ein mittelalterlicher Fürstensitz vermessen /Abb. 41/. Die Akropolis des Fürstensitzes, die eigentlich ein hallstattzeitliches Hügelgrab ist /Pichlerová 1977, S. 18/, ist mit einem Graben und einem Erdwall kreisförmigen Grundrisses umgeben. Das ziemlich gut erhaltene Objekt hat seine nächsten Analogien in Kamenín /Bez. Nové Zámky/, in Rusovce-Bergl /Bez. Bratislava-Stadt/, in Malá Mača /Bez. Galanta/. Kein mittelalterliches Fundmaterial wurde bei der Gelände-

begehung gewonnen. Aufgrund der Analogien gehört das Objekt in das 13.-14. Jh., d. h. in die Blütezeit der mittelalterlichen Fürstensitze /Habovštiak 1972, S. 7/.

НЕБОЛЬШОЙ СРЕДНЕВЕКОВЫЙ ЗАМОК-КРЕПОСТЬ В С. ГОРНЕ-ЯНИКИ. В с. Яники, часть Горне-Яники /р-н Дунайска-Стреда/ сняты размеры небольшого средневекового замка-крепости /рис. 41/. Акрополь замка, в сущности гальштатский курган /Пихлерова 1977, с. 18/, окружает ров и земной вал, округлый в плане. Относительно хорошо сохранившийся объект имеет самые близкие аналогии на памятниках Каменин /р-н Нове-Замки/, Русовце-Бергл /р-н Братислава-место/, Мала-Мача /р-н Галанта/. Средневековый вещественный материал при разведках не обнаружен. На основе аналогий относится объект к XII-XIV вв., к периоду расцвета средневековых замков-крепостей /Габовштиак 1972, с. 7/.

ŽIAROVÉ HROBY PILINSKEJ KULTÚRY V KOŠICIACH

Dárius G a š a j

Pri hĺbení ryhy pre plynovodné potrubie v teplárni v Košiciach /M-34-115-D-c, 1 : 25 000, 298 : 167 mm/ porušili žiarové hroby pilinskej kultúry. Východoslovenské múzeum v spolupráci s pracoviskom AÚ SAV v Košiciach /L. Olexa, P. Mačala/ zachránilo obsah piatich hrobov zapustených v štrkovom podlaží. Hrobové jamy sa nečrtali. Tri hroby /1-3/ boli urnové, v dvoch /4, 5/ sa zistili iba keramické prílohy. Popolnicami boli bezuché hrnce, v jednom prípade dvojuchá amfora. Funkciu ich príklopov zastupovali misky. Ostatné keramické prílohy tvorili džbáňky na nôžkach, amforovitá nádobka /ostali z nej iba črepy/ a dno z väčšej nádoby, vložené do hrobu miesto misy. V hrobe 1 boli perly z pastóznej hmoty a malé trubičky z bronzového plechu. Podľa keramického inventára pohrebisko patrí do staršej fázy pilinskej kultúry.

BRANDGRÄBER DER PILINER KULTUR IN KOŠICE. Auf einem zerstörten Gräberfeld wurde der Inhalt von 5 Gräbern gerettet; 3 waren Urnengräber, in 2 Gräbern fanden sich nur Keramikbeigaben. Das keramische Inventar /henkellose Töpfe, zweihenkelige Amphore, Schalen, Fußkrüge/ datiert das Gräberfeld in die ältere Phase der Piliner Kultur.

ПОГРЕБЕНИЯ С ТРУПОСОЖЖЕНИЯМИ ПИЛИНСКОЙ КУЛЬТУРЫ В Г. КОШИЦЕ. Из разрушенного могильника пилинской культуры сохранилось содержание 5 погребений; 3 погребения урновые, в двух найдены только керамические приложения. Керамический инвентарь /горшки без ушек, амфора с двумя ушками, миска, кувшины на ножках/ датирует могильник ранней фазой пилинской культуры.

NÁLEZ MAĎAROVSKÉJ KERAMIKY V ŠURANOCH-NITRIANSKOM HRÁDKU

Jan G a ž a - Juraj H a l a g a n

V. Hozlárová z Nových Zámok venovala do zbierok archeologického seminára FF UK v Bratislave dve nádoby maďarovskej kultúry nájdené v 50-tych rokoch pri stavbe rodinného domu v intraviláne Šurian, časť Nitriansky Hrádok, okr. Nové Zámky /M-34-133-C-d, 1 : 25 000, 144 : 50 mm/.

1. Sploštená guľovitá nádoba s piatimi pretiahnutými výčnelkami po obvode okraja, vyrobená z plaveného materiálu. Vnútri sa miestami zachovala po stenách biela farba; v. 5,2 cm, $\varnothing$ ústia 4,8 cm, $\varnothing$ dna 4,2 cm /obr. 42: 2/.

2. Džbánok typu A1 /Točík 1964/ s poškodeným okrajom a odlomeným uškom; zachov. v. 6,4 cm, $\varnothing$ dna 4,4 cm /obr. 42: 1/.

Nálezy patria do staršej fázy maďarovskej kultúry.

L i t e r a t ú r a

TOČÍK, A. 1964: Opevnená osada z doby bronzovej vo Veselom.

KERAMIKFUNDE DER MAĎAROVCE-KULTUR IN ŠURANY-NITRIANSKY HRÁDOK. In Šurany Teil Nitriansky Hrádok /Bez. Nové Zámky/ wurden beim Bau eines Familienhauses ein kugelförmiges Gefäß mit verzogenen Fortsätzen und innen mit Spuren von weißer Farbe und ein Krug des Typs A1 /Točík 1964/, die in die Maďarovce-Kultur gehören, entdeckt /Abb. 42/.

НАХОДКИ МАДЯРОВСКОЙ КЕРАМИКИ В С. ШУРАНИ, ЧАСТЬ НИТРИАНСКИ-ГРАДОК. В с. Шурани, часть Нитрянски-Градок /р-н Нове-Замки/ при стройке жилого дома найдены шаровидный сосудик с удлиненными выступами и следами белой краски изнутри и кувшин типа A1 /Точик 1964/, относящиеся к маďаровской культуре /рис. 42/.

VRCHOLNOSTREDOVEKÝ OBJEKT Z VRBOVÉHO

Milan H a n u l i a k

M. Klčo odovzdal autorovi príspevku terénnu dokumentáciu a nálezy z objektu porušeného vo Vrbovom, okr. Trnava /35-32-06, 1 : 10 000, 300 : 72 mm/. Objekt preťatý vodovodnou ryhou sa rýsoval v oboch jej stenách. Obmedzené výkopové možnosti ho nedovolili preskúmať kompletne. V severozápadnej osi sa zachytila dĺžka 230 cm a hĺbka 205 cm. Steny klesajú zvislo k rovnému dnu, na ktorom tvorila 30 cm hrubú vrstvu hnedá zem zmiešaná s popolom a hojnými nálezmi črepov a zuhoľnatených obilných zŕn, prekrytá tenkou popolovitou vrstvou. Zvyšok výplne predstavoval jednorazový zásyp kompaktnej hnedej zeminy s kameňmi malej a strednej veľkosti. Početný črepový materiál reprezentuje nízke a stredne vysoké hrncovité nádoby so šikmo nasadeným vodorovne zrezaným okrajom. Na podhrdlí a tele sú horizontálne obežné línie, nízka vlnovka a radiáľková výzdoba /obr. 43: 1, 3-4/. Na fragmente jedného dna je plastická značka v tvare kríža vpísaného do kruhu s malými vypuklinami na plochách štyroch polí /obr. 43: 5/. Keramický súbor dopĺňajú črepy veľkej zásobnice s kyjovite zhrubnutým, zvonka vodorovne profilovaným okrajom, zdobeným šikmými zárezmi /obr. 43: 2/. Črepy z tela sú husto vodorovne žliabkované.

Nálezová situácia a inventár i napriek fragmentárnosti ukazujú, že objekt je z 2. pol. 13. stor. a patrí do skupiny zahĺbených objektov hospodárskeho charakteru - tzv. podpivničených komôr /Hanuliak 1982, s. 103-111/. Interpretáciu podporuje fakt, že objekt sa nachádzal na nádvorí zemianskej kúrie z konca 18. stor. Predpoklad jeho funkčnej spätosti so stavbou staršou ako je kúria dáva možnosť uvažovať o posunutí začiatkov urbanistického členenia dnešného námestia vo Vrbovom do včasnejšieho obdobia.

L i t e r a t ú r a

HANULIAK, M. 1982: Stredoveké hospodárske objekty v Chľabe. In: Archaeol. Hist. 7. Brno, s. 103-111.

EIN HOCHMITTELALTERLICHES OBJEKT AUS VRBOVÉ. In Vrbové /Bez. Trnava/ wurde ein Objekt mit senkrechten Wänden und geradem Boden /205 cm tief/ zerstört. In der untersten Schicht fand sich verkohltes Getreide und Scherben von topfartigen Gefäßen /Abb. 43: 1, 3-5/ und einem Vorratsgefäß /Abb. 43: 2/. Das Objekt ist aus der zweiten Hälfte des 13. Jh. und gehört in die Gruppe der eingetieften Objekte von wirtschaftlichem Charakter.

ОБЪЕКТ РАЗВИТОГО СРЕДНЕВЕКОВЬЯ В С. ВРБОВЕ. В с. Врбо́ве /р-н Трна́ва/ был нарушен объект с вертикальными стенами и плоским дном, углубленный в 205 см. В нижнем слое найдено обугленное зерно и черепки от горшковидных сосудов /рис. 43: 1, 3-5/ и сосуда-хранилища /рис. 43: 2/. Объект датирован 2-й пол. XIII в. и относится к группе углубленных хозяйственных объектов.

BOHATÝ VEĽKOMORAVSKÝ KOSTROVÝ HROB V BÍNI

Stefan Holčík

V Bíni /okr. Nové Zámky/ pokračoval výskum pri známej rotunde a na ploche bývalého hospodárskeho dvora fary /za dnešným objektom MNV/, kde sa už v minulých sezónach zistili pomerne bohaté veľkomoravské hroby.

Novoobjavený hrob sa našiel v hĺbke 180-200 cm severne od doteraz preskúmaných hrobov. Kostra /HD 14/ bola pôvodne uložená v drevenej rakve. Kostí ženy boli značne strávené a strieborné šperky sa nachádzali vo veľmi korodovanom stave /skoro 40 % materiálu šperkov je premenených na chemické zlúčeniny striebra, čo sťažuje konzerváciu/. Zo zlomkov možno dedukovať, že v hrobe bolo okrem bronzového štítkového prsteňa s motívom /emailovanej?/ rozety /na ľavej ruke/ a dvoch železných nožíkov v spoločnej, pravdepodobne drevenej pošve /pri pravom predlaktí/ ešte najmenej desať strieborných náušníc /tri rôzne stĺpikové a sedem rôznych bubienkových/, dva menšie strieborné gombíky /priemer 1,7 -1,8 cm/ a dva väčšie gombíky, z ktorých sa zachovali len roztláčené škrupiny a ušká. V zásype hrobu v oblasti hlavy sa okrem toho našiel strieborný granulovaný prsteň s polguľovitým husto granulovaným štítkom. Predmety bude možné detailne publikovať až po konzervovaní, prípadne reštitúcii pôvodného stavu. Predbežne ich datujeme do polovice 9. stor.

REICHES GROSßMÄHRISCHES SKELETTGRAB IN BÍŇA. Das Skelettgrab aus der Mitte des 9. Jh., das aus dem großmährischen Gräberfeld in Bíňa /Bez. Nové Zámky/

stammt /bisher wurden 12 Gräber untersucht/, enthielt 2 Fingerringe /einen silbernen und einen bronzenen/, 2 größere Silberknöpfe /nicht rekonstruierbar/, 2 kleinere Silberknöpfe /Dm. 1,7-1,8 cm/, 10 Silberohrringe /3 verschiedene säulchenförmige, 7 verschiedene paukenförmige/ und 2 Eisenmesser, die in ihren ursprünglichen Holzscheiden beim rechten Ellbogen lagen. Alle Metallgegenstände sind stark korrodiert. Das Skelett zerfiel bei der Bergung.

БОГАТОЕ ТРУПОПОЛОЖЕНИЕ ВЕЛИКОМОРАВСКОГО ПЕРИОДА В С. БИНЯ. Погребение половины IX в. на великоморавском кладбище в с. Биня /р-н Нове-Замки; прослежено 12 погребений/ содержало 2 перстня /серебряный и бронзовый/, 2 большие серебряные пуговицы /нереконструируемые/, 2 меньшие серебряные пуговицы / $\varnothing$ 1,7-1,8 см/, 10 серебряных сегор /3 разные столбикообразные, 7 разных литаврообразных/ и 2 железных ножа, уложенных первоначально в деревянных ножнах у правого предплечья. Все металлические предметы сильно корродированы. Скелет при выемке распадался.

SÍDLISKO ŽELIEZOVskej SKUPINY V PATINCIACH

Ivan Č h e b e n

Prieskumom v r. 1981 sa v areáli kúpeľov v Patinciach /okr. Komárno/ získali zo základových rýh pre rekreačné chaty početné črepy keramiky železovskej skupiny /Cheben - Kuzma - Rajtár 1982, s. 100, obr. 74/. Osídlenie je v polohe Teplica /L-34-1-D-c, 1 : 25 000, 198 : 5/ a pokračuje aj v areáli kúpeľov, kde sa v r. 1983 uskutočnil záchranný výskum na ploche ohrozenej ďalšou výstavbou.

Sídlisko v tejto polohe je situované na pravobrežnej terase rieky Žitavy. Osídlenie možno sledovať v páse širokom zhruba 120-130 m pozdĺž okraja terasy, ktorá sa od terajšieho regulovaného kanála Žitavy odkláňa v miernom oblúku v smere na SZ.

Na odkrytej ploche /pás 80 x 25 m, orientovaný kolmo na okraj terasy/ sa preskúmalo dovedna 105 sídliskových objektov a kultúrnych jám rôzneho pôdorysu. Zachytili sa dva neúplné pôdorysy dlhých kolových domov, orientovaných J-S /preskúmala sa ich južná a stredná časť/, a k nim patriace stavebné jamy. Preskúmala sa aj objemovo rozmerná obilná jama, v ktorej sa nad dnom našli črepy hrubostennej polguľovitej nádoby. V objekte 74 bola na rovnom dne uložená kostra dospelého jedinca v skrčenej polohe, orientovaná v smere SV-JZ. V objekte 66 sa odkryla časť pece s vypálenou stenou, ktorá naznačuje, že pôvodne bola preklenutá kopulou. Vo výplni pece sa našla kamenná trecia podložka, položená tesne nad dnom, ktoré na rozdiel od stien nebolo zvlášť upravené.

Črepový materiál radíme do staršieho a stredného stupňa železovskej skupiny. Okrem keramiky /charakteristické zastúpenie je na obr. 44 a 45/ tvorí inventár sídliska štiepaná industria, prevažne z hnedého rádiolaritu, fragment plochej brúsenej sekerky, hlinený závesok, dvojkonické hlinené prasleny, kamenné trecie podložky i drvidlá a fragment kosteného nástroja.

Na celej preskúmanej ploche sa vyskytol iba jeden objekt, z ktorého sa získali nálezy patriace skupine Kosihy-Čaka.

Pri kopaní rýh južne od skúmanej plochy /kde sa objekty v profile nerysovali/ sa zachytil južný a západný okraj južného areálu sídliska železovskej skupiny.

L i t e r a t ú r a

CHEBEN, I. - KUZMA, I. - RAJTÁR, J. 1982: Výsledky prieskumu v oblasti výstavby sústavy vodných diel na Dunaji. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1981. Nitra, s. 98-101, 371-374.

SIEDLUNG DER ŽELIEZOVCE-GRUPPE IN PATINCE. Auf der rechtsuferigen Žitava-Terrasse in Patince /Bez. Komárno/ kann die Besiedlung in einem 120-130 m breiten Streifen entlang des Terrassenrandes verfolgt werden. Auf der abgedeckten Fläche /80 x 25 m/ wurden 105 Siedlungsgruben verschiedener Form untersucht; darunter auch eine geräumige Getreidegrube, die Teile zweier Grundrisse von großen Pfostenhäusern und dazugehörnde Baugruben. Auf der Sohle des Objektes 74 fand sich das Skelett eines erwachsenen Individuums in Hocklage; Orientierung NO-SW. Das Scherbenmaterial /Abb. 44 und 45/ setzt die Besiedlung der Lokalität in die ältere und mittlere Stufe der Želiezovce-Gruppe an. Ein Objekt lieferte Funde der Kosiň-Čaka-Gruppe.

ПОСЕЛЕНИЕ ЖЕЛЕЗОВСКОЙ ГРУППЫ В С. ПАТИНЦЕ. На правобережной террасе р. Житавы в с. Патинце /р-н Комарно/ можно обследовать поселение шириной в 120-130 м вдоль ее края. На вскрытой площади /80 x 25 м/ прослежено 105 ям разных по форме - среди них также крупная зерновая яма, 2 плана частей длинных столбовых домов и прилегающих к ним строительных ям. На дне объекта 74 найден костяк взрослого индивида в скорченном положении, ориентированного по линии СВ-ЮЗ. Фрагменты керамики /рис. 44 и 45/ датируют памятник ранней и средней ступеню железовской группы. Один объект дал находки группы Коси́ги-Ча́ка.

VÝSKUM POHREBISKA V CÍFERI-PÁCI

Bohuslav Chropovský - Gabriel Fusek

V dňoch 1. 8. - 26. 9. pokračoval pod vedením autorov príspevku a za technickej spolupráce E. Chropovskej výskum na parcele 2654 v Cíferi, časť Pác /okr. Trnava; predtým aj poloha Nad mlynom - Čilinská 1976/. Cieľom výskumu bolo preskúmať ďalšiu časť pohrebiska na mierne vyvýšenej terénnej vlne /45-11-08, 1 : 10 000, 154 : 78 mm/. Na odkrytej ploche 1031 m² sa zistilo a preskúmalo 38 hrobov.

V hrobách boli jedinci uložení na chrbte s vystretými končatinami. Na tejto časti pohrebiska prevládala orientácia pochovaných SZ-JV /s miernymi odchýlkami/. Len pri štyroch hrobách sa vyskytla opačná orientácia. Mŕtvi boli spravidla pochovávaní jednotlivo, zaznamenali sme len jeden dvojhrob /93/. Zistil sa i jeden jazdecký hrob /109/. Najfrekvencovanejšími predmetmi materiálnej kultúry v hrobách sú nádoby a železné nožíky. Ani typické ženské šperky - náhrdelníky a náušnice - neboli zriedkavé. Zbrane sa vyskytli v hrobe 85, ktorý obsahoval sekerku, kopiju, nôž a oválne vedierko okuté železným plechom. Do dna železného hrobu 95 bol vstrelený šíp. Dvanásť hrobov neobsahovalo inventár.

Na zložitost pohrebných zvykov poukazujú rozličné konštrukčné prvky úpravy hrobových jám. Významné je najmä zistenie ôsmich hrobov s výklenkami; z toho v siedmich prípadoch bol mŕtvy uložený vo výklenku.

Nálezy hmotnej kultúry, najmä šperky, datujú pohrebisko v Cíferi-Páci do 8. a do prvej polovice 9. stor.

L i t e r a t ú r a

ČILINSKÁ, Z. 1976: Pohrebisko z 8. storočia v Cíferi-Páci. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1975. Nitra, s. 82-84.

GRABUNG AUF DEM GRÄBERFELD IN CIFER-PÁC. In Cifer, Teil Pác /Bez. Trnava/ setzte die Grabung auf dem Gräberfeld aus dem 8. und der ersten Hälfte des 9. Jh. fort. Es wurden 38 Gräber untersucht. Die Gräber waren überwiegend vom NW nach SO orientiert. Man fand nur 1 Doppelgrab und 1 Reitergrab mit Pferd. Am häufigsten sind hier Gefäße, Eisenmesser, Halsbänder und Ohringe vertreten. Waffen stammen aus 2 Gräbern, 12 Gräber enthielten kein Inventar. Man stellte verschiedene Grabgestaltungen fest, von Bedeutung ist die Entdeckung von 8 Gräbern mit Nischen.

ИССЛЕДОВАНИЯ МОГИЛЬНИКА В С. ЦИФЕР, ЧАСТЬ ПАЦ. Продолжены исследования могильника VIII и 1-ой пол. IX вв. в с. Цифер, часть Пац /р-н Трнава/. Прослежено 38 погребений. Преобладающая ориентировка - СЗ-ЮВ. Найдено только одно парное погребение и одно погребение всадника с конем. Наиболее часто встречаемыми предметами материальной культуры являются сосуды, железные ножики, ожерелья и серьги. Оружие найдено в 2 погребениях, 12 погребений безынвентарных. Отмечены разные устройства погребальной ямы, важным кажется главным образом выявление 8 погребений с нишами.

VÝSKUM SÍDLISKA V NITRE-CHRENOVEJ

Bohuslav Chropovský - Gabriel Fusek

Pri zemných prácach na stavenisku športovej haly v Nitre, časť Chrenová, boli porušené sídliskové objekty. Záchranný výskum sa uskutočnil v dňoch 4. 5. - 10. 8. za technickej spolupráce s A. Kováčovou.

Nálezisko leží na mierne sa zvažujúcej ľavobrežnej terase nad inundačným územím rieky Nitry /45-21-02, 1 : 10 000, 203 : 274 mm/. Cieľom výskumu bolo zistiť rozsah osídlenia a zachrániť pred zničením objekty. Na väčšej časti lokality už boli navozené haldy stavebného odpadu a zeminy, ktoré mali byť rozplanované. Táto skutočnosť ovplyvnila možnosť výberu miesta na vytýčenie sond, ako i metódu výskumu.

V dvoch sondách /2 x 60 a 6 x 30 m/ sa preskúmalo 18 sídliskových objektov a jeden kostrový hrob. Práce boli sťažené priebehom inžinierskych sietí. V dolnej časti preskúmaných plôch mala sídlisková vrstva až 150 cm hrúbku, obsahovala zlomky keramiky, kovové predmety, kamene, uhľíky, kúsky mazanice a zvieracie kosti. Veľká hrúbka vrstvy vznikla pravdepodobne ukladaním splachov z vyššie položenej časti terasy, dnes už zastavanej. Archeologický materiál umožňuje vrstvu zaradiť do doby rímskej. Sporadicky sa v nej vyskytovali i praveké črepy a štiepaná i brúsená kamenná industria.

Sídliskové objekty boli zahĺbené do sprašového podlažia. Z doby laténskej sa zistilo jedno obydlie. Ťažisko osídlenia spadá do doby rímskej. Z tohto obdobia pochádzajú dve studne, viacero sídliskových objektov a priekopa, ktorá ochraňovala osídlený areál. Do sídliskovej vrstvy z doby rímskej boli zapustené dva objekty z 8. stor. Kostrový hrob nemal prílohy, preto ho nemožno datovať.

GRABUNG AUF EINER SIEDLUNG IN NITRA-CHRENOVÁ. Auf der Baustelle der Sport-halle in Nitra, Teil Chrenová, wurden Siedlungsobjekte gestört, die sich auf der leicht abfallenden linksuferigen Terrasse über dem Indundations-gebiet des Nitra-Flusses erstreckten. Es wurde 18 Siedlungsobjekte und 1 Grab untersucht. Die Mehrzahl der Objekte stammt aus römischer Kaiserzeit, 1 Objekt aus der Latènezeit, 2 aus dem 8. Jh. Das fundlose Skelettgrab konnte nicht datiert werden.

ИССЛЕДОВАНИЯ ПОСЕЛЕНИЯ В Г. НИТРА, ЧАСТЬ ХРЕНОВА. На стройке спортивного зала в Нитре, часть Хренова, разрушены объекты поселения на немного скло-нящейся левобережной надпойменной террасе р. Нитры. Прослежено 18 объектов поселения и 1 погребение. Большинство объектов поселения относится к рим-скому времени, 1 к эпохе латена, 2 к VIII в. Безынвентарное погребение с труположением нельзя датировать.

NÁLEZY ZVÝŠKOV STROMOV V ŠTRKOVISKU ZELENÁ VODA PRI NOVOM MESTE NAD VÁHOM

Ľudmila I l l á š o v á - Ján P o l á k - Danica S t a š š í k o v á - Š t u k o v s k á

Prieskumom novobudovaného rekreačného strediska Zelená voda pri Novom Meste nad Váhom /okr. Trenčín/ sa zistilo, že pri ťažbe štrkov a rozširovaní plochy jazera sa tu relatívne často nachádzajú zvyšky stromov. Miesto výskytu je asi 700-1000 m od dnešného koryta Váhu, bližšie k pohoriu Považský Inovec /M-33-120-D-b, 1 : 25 000, 360 : 262 mm/. V čase prieskumu sme zaevidovali zvyšky ôs-mich stromov rôznej dĺžky /1-4 m/. Počet nálezov je relatívny, lebo drevo miest-ni obyvatelia odnášajú na rôzne účely a ďalšie kusy sa znovu objavujú. Niektoré zvyšky sa zistili v jazere, iné vklinené v profile vzniknutom ťažbou štrkov v hĺbke 4-6 m od dnešného povrchu. Na nález bola upozornená Slovenská botanická spoločnosť pri SAV a oddelenie technických a prírodných vied AÚ SAV v Nitre.

Pracovníci Arboréta Mlyňany - Ústavu dendrobiológie a Centra biologicko-ekologických vied SAV vykonali obhliadku vybagrovaných fragmentov štyroch kme-ňov s priemerom 50-110 cm, fyziologický vek určili na 80-200 r. a jednoznačne determinovali, že ide o dub /Quercus L./, s najväčšou pravdepodobnosťou dub letný /Quercus robur L./. Časti iných druhov nenašli.

Určenie historického veku sa uskutočnilo na aparátúre rádiouhlíkového da-tovania AÚ SAV Nitra na Katedre jadrovej fyziky Matematicko-fyzikálnej fakulty UK v Bratislave. Prvé pokusné meranie ukázalo hodnotu 1219 ± 150 r.

Z geologického hľadiska štrkopieskový profil nad dubmi vznikol ako výsledok sedimentácie pravdepodobne v čase povodní. Petrografické zloženie štrkopieskov: kremeň, žuly, karbonáty a horniny z pohorí, cez ktoré rieka Váh preteká od svojho počiatku, teda znos z hornejších oblastí. Textúra sedimentácie: Na nie-

ktorých miestach vidieť pravidelné zvrstvenie, možno pozorovať i lamíny, najmä jemnejšieho sedimentu, ktorý tu bol naplavený hlavne za povodní; ide o tzv. bahennú sedimentáciu. Hrúbka štrkov dosahuje 7, miestami až 15 m a šírka je viac ako 3 km, pod štrkmi sú neogénne ílovce /informácia RNDr. A. Krenickej zo Západoslovenských kameňolomov a štrkopieskov z Bratislavy/. Zvyšky stromov sú v celom profile a podľa zhodnej mienky odborníkov pochádzajú z blízkeho okolia. Nad štrkmi je 80-150 cm vrstva spraše. V blízkom okolí sa na sprašovej dune medzi poľnou cestou a hospodárskym dvorom JRD Beckov /M-33-120-D-b, 1 : 25 000, 355 : 122 mm/ prieskumom zistilo sídlisko púchovskej kultúry a črepy z 9.-10. stor. /nález. spr. 7312/75/. Ostatné polia neboli zatiaľ podrobnejšie preskúmané.

Nález dubov sa javí dôležitým pri časovom určení poslednej sedimentácie štrkov, dávanej do súvisu s pôvodným korytom rieky Váhu na tomto mieste, a tým i z hľadiska vzťahu prírodného prostredia a včasnostredovekého osídlenia. Zvyšky dubov pochádzajú z relatívne posledných vrstiev štrkov, ktoré sa krátko po r. 600-900 n. l. /radiokarbónové datovanie/ zrejme prestávajú na tomto mieste ukladať a vzniká časový priestor na ukladanie spraše prekrývajúcej štrky. Datovanie spomínaného sídliska, prípadne zistenie ďalších sídlisk a iných druhov archeologických nálezísk v okolí Váhu, ako i dendrochronologická analýza zvyškov dubov môžu časové určenie poslednej sedimentácie štrkov, dávanej do súvislosti s pôvodným korytom rieky Váhu na tomto mieste, spresniť.

FUNDE VON BAUMRESTEN IN DER SCHOTTERGRUBE ZELENA VODA BEI NOVE MESTO NAD VÁHOM. Bei einer archäologischen Geländebesichtigung in der Nähe von Nové Mesto nad Váhom /Bez. Trenčín/ wurden in einer Schottergrube ungefähr 700-1000 m vom heutigen Flußbett der Waag entfernt 8 Baumreste /L. 1-4 m/ in 4-6 m Tiefe entdeckt. Das physiologische Alter wurde auf 80-200 J. bestimmt. Es handelt sich um eine Eiche /Quercus L./. Die Radiokarbondatierung erbrachte bei der ersten Probemessung den Wert 1219 ± 150 J. Die Eichen befinden sich im Schotter-Kiesprofil, das als Ergebnis der Sedimentation während Überschwemmungen entstand. Die Dicke des Schotters erreicht 7-15 m und seine Breite mehr als 3 km. Darunter befinden sich Tonschiefer. Über dem die Eichen überdeckenden Schotter liegt eine 80-150 cm dicke Löss-schicht. Nach der übereinstimmenden Meinung der Spezialisten stammen die Baumreste /angesichts ihres guten Erhaltungszustandes/ aus der nahen Umgebung. Der Befund ist für die zeitliche Bestimmung der letzten Sedimentation des Schotters, die mit dem ursprünglichen Flußbett der Waag an diesem Ort in Zusammenhang gebracht wird, und damit auch vom Gesichtspunkt der Beziehung der Naturumwelt und der frühmittelalterlichen Besiedlung von Bedeutung.

НАХОДКИ ОСТАТКОВ ДЕРЕВЬЕВ В ГРАВИЙНОМ КАРЬЕРЕ ЗЕЛЕНА-ВОДА БЛИЗ Г. НОВЕ-МЕСТО-НАД-ВАГОМ. При археологических поисках в окрестностях г. Нове-Место-над-Вагом /р-н Тренчин/ в гравийном карьере около 700-1000 м от нового течения р. Ваг обнаружено 8 остатков деревьев /длинной в 1-4 м/ на глубине 4-6 м от современной поверхности. Физиологический возраст деревьев - около 80-200 лет. По радиоуглеродным данным при первом опытном измерении отмечена дата 1219 ± 150 лет. Дубы находятся в супеси, которая возникла путем седиментации во время наплывов. Гравий достигает мощности 7-15 м и широты более 3 км, под ним находятся неогенные аргиллиты. Над перекры-

вающим дубы гравием находится лессовый слой мощностью в 80-150 см. По мнению специалистов остатки деревьев /так как они хорошо сохранились/ происходят из этой области. Находка важна для временного определения последней седиментации гравия, связанной с первоначальным руслом р. Ваг на этом месте, и, таким образом, также с точки зрения отношения природной среды и ранне-средневекового поселения.

ZÁCHRANNÉ VÝSKUMY MÚZEA V GALANTE

Jozef I ž ó f

G a l a n t a, časť H o d y

Na západnom okraji Hodov bolo pri výstavbe objektov JRD a rodinných domov v 60-tych rokoch zničené na dune I väčšie pohrebisko z 11.-12. stor. V 70-tych rokoch sa obdobným spôsobom zničila na dune II časť pohrebiska z 9. stor. Na začiatku 80-tych rokov boli piesočníky na oboch dunách upravované v rámci rekultivácie. Na dune II /Galanta 1-2, odvodená, 1 : 5 000, 362 : 365 mm/ sa uskutočnil v spolupráci s AÚ SAV v Nitre v r. 1982-83 záchranný výskum. Z odkrytých 16 hrobov bolo orientovaných 11 /1, 3, 6-9, 11, 12, 14-16/ Z-V, 2 /2, 4/ V-Z a 2 /10, 13/ S-J. Pôdorysy jám sa v piesku rysovali pomerne zle, resp. sa nečrtali. Hĺbka sa pohybovala od 60 do 150 cm. V hrobe 10 boli na dlhších stranách po dve kolové jamy. Kostry ležali vo vystretej polohe s rukami pozdĺž tela, v troch hroboch mali ruky zohnuté v laktoch. Hrobový inventár bol chudobný. Zbrane chýbali. Keramiku obsahovali hroby 1, 9 /2 nádoby/, 11 /2 nádoby/, 12. V dvoch hroboch boli železné nožičky, v hrobe 1 železná britva a v hrobe 10 bronzové náušnice s hroziakovým príveskom. Hroby predstavujú okraj väčšieho pohrebiska z 9. stor. O charaktere pohrebiska a najmä neobvyklej orientácii hrobov nemožno vysloviť nič bližšie.

H o s t e /okr. Galanta/

Pokračoval záchranný výskum opevneného sídliska maďarovskej kultúry v polohe Poddivoč. JRD so sídlom v Abraháme postupne likvidovalo západnú polovicu lokality. Zásluhou K. Godoviča sa zemné práce sledovali. Vybral sa obsah 24 kultúrnych jám bežného charakteru maďarovskej kultúry. Osobitnú pozornosť si zasluhuje obilná jama 1/83, zhruba valcovitého tvaru /Ø ústia 234 cm, Ø dna 207 cm, pôvodná hĺ. cca 190-200 cm/. Okrem obilia v klasoch /cca 650 kg/ obsahovala veľké zásobnice a nad dnom misku na troch nôžkach /obr. 46/. Klasy zotleli pri požiari, keď zával omietky a črepov veľkých zásobníc znemožnil prístup vzduchu do jamy. Tento jedinečný paleobotanický materiál prispeje k riešeniu problematiky hospodárskych dejín staršej doby bronzovej.

V o z o k a n y /okr. Galanta/

Pri rekultivácii pieskovej duny v polohe Felső második dűlő sa realizoval v spolupráci s AÚ SAV záchranný výskum. Duna je východne od obce asi 750 m od cintorína na ľavej strane cesty Mostová - Vozokany /M-33-144-c-b, 1 : 25 000, 155-254 mm/. Pôvodne mala rozmery 600 x 500 m a výšku asi 4-5 m. Orientovaná je SZ-JV. Väčšia časť /ca 2/3/ bola zničená ťažbou piesku.

V severnej, severovýchodnej a južnej časti sa preskúmalo 18 sídliskových objektov. Podľa črepov patria do mladšej doby bronzovej a doby laténskej. Objekty sa črtali veľmi nevýrazne, do značnej miery splývali s pieskovým pod-

ložím. Z nich bolo 13 kultúrnych jám, pomerne chudobných. Obsahovali črepy, mazanica, zvieracie kosti. Z troch ohnísk sa zachoval estrich. Podľa zvyškov ubitej podlahy sa dali rozpoznať dve chaty. Vzácnnejšie nálezy sa získali v druhej polohe /zber za buldozérom/. Do mladšej doby bronzovej patria tri bronzové ihlice, dve bronzové dláta a bronzová strelka. Ostatné nálezy - kostené nástroje opracované kosti, hlinené prasleny a šesť veľkých hlinených závaží - s výhradou zaraďujeme do mladšej doby bronzovej. Pozoruhodná je drobná sivá hlinená plastika /v. 6,7 cm; obr. 47/, bližšie nedatovateľná. Na juhovýchodnej časti lokality sa prišlo na kostrový hrob. Kostra bola v natiahnutej polohe naznak, s rukami pozdĺž tela, orientovaná S-J. Na spánkoch sa zistili zelené fľaky, asi po náušniciach. Na prste ľavej ruky sa našiel tenký pásikový prsteň zo striebra a na pravej ruke tenký bronzový tepaný náramok s esovitým ukončením pravdepodobne z doby laténskej.

GRABUNGEN DES MUSEUMS VON GALANTA.

G a l a n t a, Teil H o d y. Es wurden 16 Skelettgräber aus dem 9. Jh. freigelegt. Das Inventar war ärmlich, bemerkenswert ist nur die scheibengedrehte Keramik, das eiserne Rasiermesser /Grab 1/ und die bronzenen traubenförmigen Ohrringe /Grab 10/. Für diesen Gräberfeldtypus ist die unterschiedliche Orientierung der Gräber /O-W, W-O, N-S/ ungewöhnlich.

H o s t e /Bez. Galanta/. Befestigte Siedlung in der Flur Poddivoč. Es wurden 24 Kulturgruben der Maďarovce-Kultur untersucht. Die Grube 1/83 enthielt 650 kg verkohltes Getreide in Ähren, bisher nicht näher bestimmt. /Abb. 46./

V o z o k a n y /Bez. Galanta/. Besiedlung aus später Bronzezeit und der Latènezeit. Außer Resten von Öfen und Kulturgruben wurden die Überreste zweier Hütten, wohl aus der Latènezeit abgedeckt. Die Fundlese erbrachte eine nicht datierbare Tonplastik /Abb. 47/.

ОХРАННЫЕ РАСКОПКИ МУЗЕЯ В Г. ГАЛАНТА.

Г а л а н т а, часть Г о д и. Вскрыто 16 труположений IX в. Инвентарь беден, внимания заслуживают гончарная керамика, железная бритва /погребение 1/ и бронзовые гроздевидные височные кольца /погребение 10/. Для этого типа могильника является необыкновенной различная ориентировка погребений /В-З, З-В, С-Ю/.

Г о с т е /р-н Галанта/. Укрепленное поселение в урочище Поддивоч. Прослежены 24 культурные ямы маďаровской культуры. Яма 1/83 содержала 650 кг обугленных колосков злаков /пока неопределенных/. /Рис. 46./

В о з о к а н и /р-н Галанта/. Поселение эпохи поздней бронзы и латена. Кроме остатков печей и культурных ям вскрыты остатки 2 хат, вероятно эпохи латена. При сборе подъемного материала найдена недатируемая пластика /рис. 47/.

ZÁCHRANNÝ VÝSKUM V MOSTOVEJ

Jozef I ž ó f - Ivona V l k o l i n s k á

JRD v Mostovej /okr. Galanta/ začalo v júni rekultivovať pôdu na lokalite Doboskút /Sereď 1-9, odvodená, 1 : 5 000, 255 : 175 mm/. AÚ SAV v Nitre a múzeum

v Galante začali v letných mesiacoch záchranný výskum. Lokalita je známa už od päťdesiatych rokov. Predstavuje ju piesková duna na ľavom brehu Dudváhu, orientovaná SZ-JV, obličkovito prehnutá koncami k juhozápadu, pôvodne zložená z troch samostatných častí /dĺ. 400-450 m, š. 130 m, absolútna v. 119-120,5 m, relatívne prevýšenie 4-4,5 m/. Do začatia výskumných prác bola vyťažená na juhovýchodnom konci duny plocha 80 x 50 m do hĺbky až 5 m /1 m pod úroveň okolitého terénu/. Po okrajoch vyťaženého priestoru /východná, západná a miestami aj juhovýchodná strana/ boli zvyšky valov, prejavujúce sa nízkymi eleváciami a červeno sfarbenou pôdou.

Cieľom výskumu bolo predovšetkým sledovať priebeh valu, ktorý pravdepodobne obklopoval lokalitu zo všetkých strán. Za týmto účelom sa odstránila ornica najprv v severnej a severozápadnej časti duny, kde sa dala sledovať deštrukcia valu v šírke 2-2,2 m. Opevnenie sa skúmalo priečnymi rezmi. Po požiari sa zrejme zosunulo do priekopy, ktorá v niektorých miestach dosahuje hĺbku až 2,3 m od dnešného povrchu. Z rezov sa nezískali črepy. Takmer na najvyššom mieste duny bol pás opevnenia prerušený, stopy po konštrukcii sa tu nenašli. K datovaniu opevnenia niet priamych dokladov. Záchytným bodom je superpozícia kostrových hrobov z prechodu 10.-11. až z 12. stor. nad valom, t. j. val je starší.

Vo vnútornej časti duny /približne na temene/ bolo päť kultúrnych jám hruškovitého tvaru s hĺbkou okolo 2 m. Tri z nich obsahovali početné črepy /misky, hrnce, amfory, zásobnice/ z doby laténskej.

Z doby laténskej pochádza i osídlenie na dune 2. Preskúmala sa tu zahĺbená chata obdĺžnikového tvaru s dvojkoľovou konštrukciou. Obsahovala početné črepy a tkáčske závažie.

Z mladších období sa zistilo radové kostrové pohrebisko /24 hrobov/, datované od konca 10. a začiatku 11. do začiatku 12. stor. Tiahlo sa po svahu duny 1 takmer až po úpätie duny 2. Hrobové jamy sa rysovali nezreteľne, orientované boli v smere Z-V, SZ-JV, JZ-SV. Inventár pozostával hlavne zo šperkov - drôtené esovité záušnice, tyčinkovité strieborné záušnice, prstene, náramok, náhrdelník, ametystové, perleťové a hlinené koráliky.

Na dune 2 sa na svahu obrátenom k Dudváhu rysovali po odhumusovaní dve polovité plochy približne štvoruholníkového tvaru. Hrúbka vrstvy bola 15 cm. Stopy po konštrukcii sa nezistili ani na okolí týchto plôch. Na základe keramického inventára možno objekty datovať do slovanského obdobia.

Z obdobia stredoveku bola na dune 1 odkrytá kultúrna vrstva, z ktorej pochádzajú dve celé nádoby /zapustené do zeme hore dnom/. Vrstvu datujeme do 12.-13. stor.

NOTGRABUNG IN MOSTOVÁ. Im Fundort Doboskút im Gemeindekataster von Mostová /Bez. Galanta/ wurde latènezeitliche Besiedlung - Kulturgruben und eine eingetiefte Hütte mit zahlreichem Keramikmaterial festgestellt. Das Gräberfeld /24 Gräber/ kann an das Ende des 10. oder in den Anfang des 11. bis zum Anfang des 12. Jh. datiert werden. Die Destruktion der Wallbefestigung ist vorläufig nicht datierbar, als Anhaltspunkt dient die Superposition der Skelettgräber aus dem 10.-12. Jh. mit dem Wall, was bedeutet, daß der Wall älter ist. Die mittelalterliche Schicht stammt aus dem 12.-13. Jh.

ОХРАННЫЕ РАСКОПКИ В С. МОСТОВА. На местонахождении Добоскут в окрестностях с. Мостова /р-н Галанта/ отмечено поселение латенской эпохи - культурные

ямы и углубленная хата с многочисленным керамическим материалом. Могильник /24 погребения/ можно датировать концом X или XI в. - началом XII в. Развалы укрепления вала пока что не датируемы, опорным пунктом является суперпозиция погребений X-XII вв. над валом, т. е. вал старше погребений. Средневековый слой относится к XII-XIII вв.

ZÁCHRANNÉ VÝSKUMY A PRIESKUMY VÝSKUMNEJ EXPEDÍCIE SPIŠ

František J a v o r s k ý

Okrem systematických výskumov a záchranných akcií sme realizovali v mesiacoch marec-november prieskum časti Hornádskej a Popradskej kotliny. Zistilo sa 31 lokalít. Nálezy sú uložené vo Výskumnej expedícii Spiš AÚ SAV.

O k r e s P o p r a d

H ô r k a

Na evidovanej lokalite Pri cintoríne sme po orbe získali ďalší keramický materiál z 13.-15. stor. Prír. č. 165/83. Nález. spr. 10 685/84.

H ô r k a, časť K i š o v c e

Sonda pri juhovýchodnom nároží oktogonálnej časti kostola sv. Márie Magdalény /Javorský 1982, s. 111/ overovala konštrukčné prvky stavby /obr. 48: 1, 2/. Oktogonálny centrálny objekt je postavený na upravenom travertínovom podloží 30-40 cm pod úrovňou súčasného terénu, nemá základovú ryhu ani rozšírené základové murivo. Päť stien oktogónu a klenba sú pôvodné /obr. 48: 3/. V pôdoryse sa rozmery objektu približujú oktogonálnym stavbám v Stojanoch a Podolínci. Prír. č. 146/83. Nález. spr. 10 668/84.

H u n c o v c e

Juhovýchodne od cesty Veľká Lomnica - Huncovce v polohe Za školou /M-34-101-D-b, 1 : 25 000, 247-261 : 358-361 a M-34-101-D-a, 1 : 25 000, 245-261 : 0-5 mm/ sme zistili rozsiahle sídlisko zo strednej doby bronzovej. Na ploche okolo 20 000 m² sa našlo väčšie množstvo črepov, mazanica, otíkač a rohovecový ústěp. Menší počet črepov a železná troska sú z 13.-14. stor. Prír. č. 9/83. Nález. spr. 10 641/84.

J á n o v c e, časť M a c h a l o v c e

Na ploche medzi dvorom JRD a domami pri križovatke ciest Poprad - Kežmarok - Spišský Štvrtok /M-34-101-D-d, 1 : 25 000, 309-313 : 165-169 mm/ orba narušila sídliskovú vrstvu zo strednej doby bronzovej a objekty s ohniskami z 13.-15. stor. Črepy zo strednej doby bronzovej sú prevažne z hrubostenných nádob zdobených slamovaním, stredoveká keramika je bohato zdobená a okraje má rôzne profilované /obr. 48: 4-7/. Nie je vylúčené, že ide o stredovekú zaniknutú osadu Štefkovce /Štepkfalu/. Prír. č. 124/83. Nález. spr. 10 568/84.

V polohe Pod Hradiskom sa zopakoval prieskum. Na oráčíne sme pozbierali takmer 2 000 črepov /prevažne mladoláténske a púchovskej kultúry, dva črepy z veľkomoravského obdobia/, železnú trosku, železné lupy, zvieracie kosti, praslen, ústěpy z rohovca, železné predmety, fragment žarnova, kamenný mlat, kamenné brúsky a otíkače /obr. 49: 1-12/. Materiál sa koncentroval v blízkosti zaniknutého valu a pod úpäťm kopca Hradiska. Prír. č. 129/83. Nález. spr. 10 656/84. Na južnom svahu Hradiska /M-34-101-D-d, 1 : 25 000, 337-340 : 194-200 mm/ narušil nový zárez poľnej cesty objekt púchovskej kultúry s črepmi. Prír. č. 166/83. Nález. spr. 10 686/84.

Západne od štátnej cesty Abrahamovce - Machalovce v polohe Pod Čenčickou hurou /M-34-101-D-d, 1 : 25 000, 270-274 : 171-175 mm/ sme našli črepy zo staršej doby rímskej a z veľkomoravského obdobia i fragment stredovekého kosáka. Prír. č. 169/83. Nález. spr. 10 689/84.

K e ž m a r o k

Rekonštrukcia kanalizácie v intraviláne mesta v polohe Pod lesom /M-34-101-D-b, 1 : 25 000, 98-102 : 183-187 mm/ narušila v hĺ. 3-4 m objekt z mladšej doby bronzovej a z 13. stor. /obr. 49: 1/. V oboch boli narušené múriky a pece s mazanicou zo stien. V objekte z mladšej doby bronzovej sme našli okrem črepov fragment tkáčskeho závažia, zvieracie kosti a mazanicu, v stredovekom objekte hlavne črepy. Prír. č. 139/83. Nález. spr. 10 665/84.

K e ž m a r o k, časť Ľ u b i c a

Na lokalite Vyšná roveň na pravobrežnej terase potoka Ľubica /v starých pozemkových knihách Wenig Leibitz/ severozápadne od kóty 652,0 /M-34-101-D-b, 1 : 25 000, 227-233 : 43-56 mm/ orba narušila objekty z 9.-10. stor. Získali sme črepy zdobené viacnásobnou vlnovkou, ale aj nezdobené, mazanicu a kamenný brúsok /obr. 49: 13, 14/. Prír. č. 3/83. Nález. spr. 10 654/84.

V polohe Pod Vysokým vrchom po oboch stranách štátnej cesty Ľubica - Vrbov /M-34-101-D-b, 1 : 25 000, 260-269 : 159-164 mm/ sa na ploche tmavohnedej ornice nachádzajú prepálené kamene a popolovitá zemina. Získali sme veľmi opotrebované črepy z eneolitu /?/. Prír. č. 4/83. Nález. spr. 10 653/84.

Juhovýchodne od križovatky ciest Vrbov - Ľubica - Tvarožná v polohe Pod starou cestou /M-34-101-D-b, 1 : 25 000, 290-307 : 169-175 mm/ sme zistili rozsiahle sídlisko zo strednej a mladšej doby bronzovej, črepy z 9.-10. stor. a železnú trosku. Okrem črepov z doby bronzovej sa našlo hlinené koliesko, mazanica, zvieracie kosti, kamenný brús a úštep z rádiolaritu /obr. 49: 15-20/. Prír. č. 3/83. Nález. spr. 10 652/84.

Na vyvýšenine nad cestou Ľubica - kúpele /M-34-101-D-b, 1 : 25 000, 216-219 : 58-62 mm/ v polohe Veľký okrúhly vrch sú tri kruhové plochy s výraznou tmavosivou ornitou a na jednej črepy, pre značnú ošúchanosť zaradené iba rámcovo do praveku. Prír. č. 6/83. Nález. spr. 10 651/84.

Medzi cestou Ľubica - kúpele a kótou 680,9 /M-34-101-D-b, 1 : 25 000, 211-216 : 67-72 mm/ v polohe Malý okrúhly vrch sa na ploche s tmavosivou popolovitou zemínou našli črepy a mazanica. Najzachovalejšie sú črepy z hrubostených nádob, zdobené slamovaním, zo staršej, resp. strednej doby bronzovej. Prír. č. 7/83. Nález. spr. 10 650/84.

V polohe Mokré pole juhozápadne od kóty 689,9 /M-34-101-D-b, 1 : 25 000, 194-199 : 57-63 mm/ sme zistili menšie sídlisko z doby bronzovej. Črepy, mazanica a brúsny kameň nedovoľujú presnejšie zaradenie lokality. Prír. č. 8/83. Nález. spr. 10 591/84.

K e ž m a r o k, časť M a l ý S l a v k o v

Na SZ od obce sme v polohe Vyše cesty /M-34-101-D-b, 1 : 25 000, 111-117 : 340-346 mm/ objavili sídlisko zo strednej doby bronzovej. Na ploche je množstvo kúskov mazanice a prepálené kamene. Prír. č. 11/83. Nález. spr. 10 588/84.

P o p r a d, časť S p i š s k á S o b o t a

Na severovýchodnom okraji mesta pod cestou Spišská Sobota - Matejovce sme v polohe Pod Kežmarskou cestou /M-34-101-D-c, 1 : 25 000, 61-69 : 144-150 mm/ zistili sídlisko zo strednej doby bronzovej. Objekty narušila kanalizačná ryha a hlboká orba. Prír. č. 10/83. Nález. spr. 10 589/84.

Na evidovanej lokalite Stojany sa vytýčilo ochranné pásmo v okolí zaniknutého sakrálného objektu. Získané črepy a troska sú z 11.-15. stor. Prír. č. 14/83. Nález. spr. 10 696/84. J. Tirpák urobil geofyzikálne meranie východne od rumoviska kostola, kde sa predpokladá existencia ďalších častí objektu.

S p i š s k á T e p l i c a

V polohe Pod Ždiarom /M-34-101-C-d, 1 : 25 000, 213-215 : 18-21 mm/ porušila ryha pre diaľkový vodovod tri kultúrne jamy. V jednej sme našli črepy z 15.-16. stor. V kultúrnej vrstve v okolí jám boli črepy, železné predmety a mazanica zo 16.-18. stor. Prír. č. 147/83. Nález. spr. 10 682/84.

Na evidovanej lokalite Pod Bôrom sme získali črepy a mazanicu zo strednej doby bronzovej, črepy a železnú trosku zo 14.-16. stor. Prír. č. 168/83. Nález. spr. 10 688/84.

S t a r á L e s n á

Nad pravým brehom Studeného potoka na JV od kóty 721,0 /M-34-101-D-a, 1 : 25 000, 181-185 : 176-181 mm/ orba narušila päť ohnisk. Medzi prepálenými kameňmi bola mazanica a praveké črepy. Prír. č. 12/83. Nález. spr. 10 587/84.

V e ľ k á L o m n i c a

Na miernom svahu západne od kóty 664,9 /M-34-101-D-a, 1 : 25 000, 259-264 : 123-126 mm/ v polohe Na vlčom chrbte orba narušila tri objekty. V blízkosti ohnisk boli prepálené kamene, mazanica a črepy /značne opotrebované, podľa materiálu z neolitu/, kamenný brús a dvojkónický praslen /obr. 49: 21/. Prír. č. 13/83. Nález. spr. 10 586/84.

V polohe Burchbrich /M-34-101-D-a, 1 : 25 000, 216-220 : 19-24 mm; Greisiger 1896, s. 130-139; Eisner 1933, s. 44, 45, 145, 146, 230; Novotná - Štefanovičová 1958, s. 267-290; Novotný 1972, s. 10-17/ sme pri obhliadke terénnych zásahov získali väčší počet črepov kultúry s kanelovanou keramikou a otomanskej kultúry, hlinený praslen a rohovcové úštepy /obr. 49: 22-24/. Prír. č. 15/83. Nález. spr. 10 585/84.

V l k o v á

Na ploche stredovekej zaniknutej dediny Horánske /Javorský 1983, s. 103/ sme vytýčili ochranné pásmo v okolí zaniknutého kostola a profánnych objektov. Posledná orba znova narušila sídliskové objekty. Zozbierali sme takmer 900 črepov stredovekej keramiky, železné predmety, kamenný brús, železovinu, zvieraacie kosti a mazanicu /obr. 50: 2-12, obr. 51: 1-13/. Prír. č. 128/83. Nález. spr. 10 655/84.

O k r e s S t a r á L u b o v ň a

H n i e z d n e

Severne od štátnej cesty Hniezdne - Stará Lubovňa nad pravým brehom potoka Veľký Lipník /M-34-102-A-b, 1 : 25 000, 116-119 : 259-264 mm/ sme v polohe Losy našli na tmavosivej ploche ornice železnú trosku a črepy zo 16.-17. stor. a jadrá, úštepy a iné artefakty z rohovca /obr. 51: 14-19/. Prír. č. 149/83. Nález. spr. 10 683/84.

P o d o l í n e c

Prebieha rekonštrukcia zachovanej časti mestskej fortifikácie z konca 13. stor. Obnažené hradbové múry a baštu vo východnej časti mesta /M-34-102-A-a, 1 : 25 000, 324-331 : 252-257 mm/ sme fotograficky zdokumentovali. Nález. spr. 10 691/84.

Skúmali sme kostol sv. Anny na cintoríne /Javorský 1982, s. 123, 124/. Oktogonálny pôdorys pôvodnej lode mal paralely v Stojanoch pri Poprade /rozdielny je len tvar apsidy/. Podkovovitá apsida je časove spájaná s oktogonálnou loďou a historikmi umenia nejednotne datovaná od zač. 13. do 14. stor. /obr. 51: 20, 52: 1/. V úrovni základov sme situáciu overili dvoma sondami /obr. 52: 1, 2/, v ktorých boli črepy, železné predmety, zvieracie kosti a malta zo 17.-19. stor., v zásype stavebnej jamy v sonde I/83 aj črepy z 13. stor. Základ pod oktogonálnou loďou a podkovovitou apsidou nie je monolitný. Pod oktogónom sme zistili starší kruhovitý základ, ku ktorému je základ apsidy pristavený /obr. 51: 21, obr. 52: 2/. Je teda isté, že pred výstavbou oktogonálnej lode s podkovovitou apsidou tu stál centrálny objekt kruhového pôdorysu. Prír. č. 145/83. Nález. spr. 10 667/84.

S t a r á Ľ u b o v ň a

Kopáním základov pre novostavbu juhozápadne od budovy MsNV /M-34-102-A-b, 1 : 25 000, 140 : 174 mm/ sa porušili dve šachtovité pece. Pod vrstvami planírky boli v ílovitom podloží vyhĺbené jamy s kamennou vymurovkou kruhovitého tvaru s $\varnothing$ cca 100 cm /obr. 52: 3/. Vnútro vymurovky bolo prepálené, na spodku pecí bola vrstva tvrdého popola sivooranžovej farby. Pri peci 1/83 sa zistila predpecná jama /pracovná plocha/ v úrovni spodku pece. V zásype pece 2/83 sa našiel črep z 13. stor. a väčší počet črepov z 18.-19. stor., okrem toho železné predmety, kúsky skla, kamenný otíkač a množstvo uhlíkov. Celkový tvar a funkcia pecí sa nezistili, podľa materiálu z výplne pece 2/83 sa predpokladá, že sú z 18. stor. Prír. č. 148/83. Nález. spr. 10 669/84.

O k r e s S p i š s k á N o v á V e s

B i j a c o v c e

V bezprostrednej blízkosti farského kostola /M-34-102-D-c, 1 : 25 000, 256 : 201 mm/ je rotunda sv. Kozmu a Damiána /obr. 53: 2/, historikmi rôzne hodnotená a datovaná /doposiaľ neskúmaná/. Publikované pôdorysy nezodpovedajú skutočným parametrom stavby, preto bola zameraná /obr. 53: 1/. Pri parkovej úprave kostolného dvora boli použité románske architektonické články z gotickej prestavby vedľajšieho farského kostola. Zistenie by malo byť podnetom k prehodnoteniu datovania farského kostola, ale aj k archeologickému a architektonickému výskumu rotundy. Nález. spr. 10 695/84.

D l h é S t r á Ź e

Nad križovatkou ciest Levoča - Dlhé Stráže bola pri rekonštrukcii cesty asanovaná prícestná baroková kaplnka /M-34-102-C-c, 1 : 25 000, 282 : 285 mm/. Bager narušil 25-30 hrobov /hlavne južne od kaplnky/ v dvoch úrovniach. Takmer vo všetkých boli zvyšky drevených rakví a železné klince. Podľa predbežného hodnotenia hroby pochádzajú z cholerovej epidémie v r. 1710-11 a mladšie z r. 1830-31. Prír. č. 172/83. Nález. spr. 10 573/84.

D o m a n o v c e

Na lokalite Na dlhom, objavenej v r. 1982, sme upresnili rozsah sídliska a získali početný materiál prevažne z mladšej doby rímskej - okrem črepov praslen, železnú trosku, železné predmety, mazanicu, zvieracie kosti a uhlíky /obr. 53: 3-7/. Prír. č. 144/83. Nález. spr. 10 681/84.

G r a n ě - P e t r o v c e

Nad severozápadným okrajom obce v polohe Na povrazoch II /M-34-114-B-a, 1 : 25 000, 7-10 : 211-214 mm/ orba narušila objekty. Atypické črepy a mazanicu s rezervou zaraďujeme do doby bronzovej. Prír. č. 131/83. Nález. spr. 10 674/84.

H r a b u š i c e

Prieskumom meliorovanej plochy 80 ha severovýchodne od obce sme v polohe Jama /M-34-113-B-b, 1 : 25 000, 90-93 : 230-233 mm/ zistili v dvoch miestach mazanicu, prepálené kamene a črepy, časť z mladšej doby bronzovej a časť z 13.-15. stor. Prír. č. 137/83. Nález. spr. 10 570/84.

K u r i m a n y

V okrajových častiach evidovanej lokality Pod Rahbergom porušili odvodňovacie ryhy jedenásť objektov. Zamrznutá pôda znemožnila výskum. Zberom sme získali črepy kultúry s mladšou lineárnou keramikou, z 9.-10. stor. a hlinenú fajku z 18.-19. stor. Prír. č. 173/83. Nález. spr. 10 572/84.

L e t a n o v c e

Pri prieskume západnej časti Kláštoriska /M-34-113-B-b, 1 : 25 000, 251 : 226 mm/ sme v zalesnenej časti západne od rumov gotickej kaplnky zistili zaniknutú kruhovú stavbu /Ø cca 700 cm/, vyčnievajúcu 100-150 cm nad úroveň terénu. Nález. spr. 10 693/84.

L e v o č a

V juhovýchodnej časti mesta v polohe Červená chyžka /M-34-102-C-c, 1 : 25 000, 302 : 87 mm/ porušil výkop pre kanalizačné potrubie hroby, kultúrne jamy a základy tehliarskej pece zo 16. stor. V profile ryhy sme zistili štyri stredoveké hroby, päť kultúrnych jám /stavebných/, tri základové ryhy a základy pláštá murovanej tehliarskej pece s podlahou a piliermi z tehál /obr. 54: 1, 2/. Tehliarska pec, ktorá sa jediná mohla preskúmať, mala vonkajšie rozmery murovaného pláštá, zachovaného do výšky 30-170 cm, 990 x 830 cm. V južnej stene boli štyri otvory do tunelovitých ohnísk /š. 90-95 cm/. Vrchol klenby mal svetlosť okolo 80 cm. V severnej časti bol pravdepodobne komín. Zachované detaily umožňujú rekonštrukciu objektu /analógie v Taliansku a Nemecku/. Zánik pece datuje materiál v ohnisku nad prvou deštrukčnou vrstvou - črepy z hrncovitých nádob zo 17. stor. a denár Leopolda I. z r. 1694 /obr. 53: 8/.

Podľa kroník mal v tejto polohe stáť aj stredoveký kostolík sv. Jána, pri ktorom bola v 13.-14. stor. nemocnica malomocných. Prieskumom sme zistili a geofyzikálnym meraním upresnili polohu zaniknutého kostola. Na ploche 600 x 600 cm sa skúmal cintorín. Pre hrubú vrstvu navážky sa výskum skončil v hĺbke 60 cm. Hrobové jamy sa nezistili. Vo vrstve sa nachádzali črepy z 13.-15. stor., železné predmety, železná troska a zvieracie kosti. Prír. č. 136/83. Nález. spr. 10 672/84.

V polohe Košická brána /záchranné výskumy už niekoľko rokov/ sme zistili čiastočne zasypané podzemné priestory /obr. 55: 1/. Dosiaľ sme nepoznali presnú polohu barbakanu, postaveného pred bránou v 15. stor. Sondou I/83 sme zistili jeho narušený základ, priekopu a múr nad vonkajším okrajom priekopy pred barbakanom. Podzemné priestory zrejme patria k suterénu pod barbakanom /obr. 55: 1, 2/. Prír. č. 180/83. Nález. spr. 10 670/84.

Pri rekonštrukcii hradbového múru pri Starom Minoritskom kláštore /M-34-102-C-c, 1 : 25 000, 258 : 113 mm/ sme zistili pod hradbovým múrom z 15. stor. časť múru zo stavebnej fázy pravdepodobne z rozhrania 13.-14. stor. Nález. spr. 10 584/84.

N i ž n é R e p a š e

V obci, nachádzajúcej sa neďaleko skúmanej stredovekej dediny Krigov /Pavľany/, sme zdokumentovali prevažne chátrajúce domy a hospodárske stavby, ktoré majú pôdorysné analógie s objektmi na lokalite Krigov. Nález. spr. 10 690/84.

S m i ž a n y

V polohe Čingov /pri starej horárni/ sme východne od veľkomoravského hradiska /M-34-113-B-b, 1 : 25 000, 258-262 : 34-39 mm/ našli na ploche okolo 8 000 m² črepy z 9.-10. stor. /obr. 55: 3, 4/. Osada zrejme patrila k veľkomoravskému hradisku. Prír. č. 140/83. Nález. spr. 10 569/84.

Na lokalite Smižianska Maša II /Javorský 1981, s. 77/ porušila ryha pre vodovodné potrubie zemnice z mladšej doby bronzovej, mladšej doby rímskej a kultúrnu vrstvu z veľkomoravského obdobia. Pri ceste Smižany - Čingov sme preskúmali fragmenty dvanástich objektov, v južnej časti staveniska, kde bol terén odhumusovaný, sme zistili deväť objektov. Aj napriek fragmentárnosti výskumu zistili sme konštrukčné prvky objektov, ohnísk, hlinených kopulovitých pecí s predpecnými jamami i úpravy podláh a kolových jám. V peci - objekte 2/83 /obr. 56: 11/ sme v predpecnej jame našli časť hlineného pekáča, ktorý bol zrejme súčasťou klenby /obr. 56: 5/. V množstve črepov z mladšej doby bronzovej sú úlomky z hrubostenných nádob, ale aj z mís a šálok /obr. 55: 7-9, obr. 56: 1-4/, z mladšej doby rímskej prevažujú črepy zo zásobníc a našiel sa aj väčší počet zlomkov sivej keramiky /obr. 56: 6-9/. Slovanská keramika má bežnú výzdobu, ale prevládajú nezdobené črepy /obr. 56: 10/. Prír. č. 17/83. Nález. spr. 10 679/84.

Na lokalite Hradisko I /záchranné výskumy - Javorský 1977, s. 143-144; 1980, s. 131-135; 1981, s. 76/ stavebná organizácia rozplanírovala zeminu nad nepreskúmaným terénom /M-34-113-B-b, 1 : 25 000, 224 : 226 mm/. V tejto polohe sme predpokladali existenciu ďalších hrobov z doby bronzovej a z veľkomoravského obdobia. Sondou II/83 sme nezistili hroby ani objekty, v sonde I/83 /33 x 1 m/ bol objekt z mladšej doby bronzovej a zo staršej doby rímskej a tri hroby otomanskej kultúry zo staršej doby bronzovej /obr. 57: 1-3/. Poloha kostier, orientácia hrobov i inventár ukazujú, že patria do stupňov BA₁-BA₂ - ako hroby skúmané v r. 1978-79 /obr. 57: 4-8/. Prír. č. 135/83. Nález. spr. 10 677/84.

S p i š s k á N o v á V e s

Na evidovanej neolitickej lokalite Smižianska roveň sme okrem črepov mladej lineárnej keramiky a bukovohorskej kultúry i štiepanej industrie z tohto obdobia našli črepy terry sigillaty /podľa K. Kuzmovej misa z dielne Rheinzbaren z 2. pol. 2. stor.; obr. 58: 1-7/. Prír. č. 16/83. Nález. spr. 10 603/84.

Pri rekonštrukcii kanalizácie školskej budovy /M-34-114-A-a, 1 : 25 000, 248 : 153 mm/ boli narušené hroby, vymurovka studne a negatívy základov zaniknutého ohradného múru kostolného dvora /všetko stredovek/. Medzi kosťami z hrobov sa našla sánka s medenkou z vnútornej strany, pravdepodobne od mince vlozenej do úst. Studňa je asi zo 14. stor., keď tu stála fara a farská škola. V blízkosti severozápadného nárožia školy sa našli fragmenty renesančných náhrobných kameňov. Črepy, zlomky kachlíc, železné predmety, medenka a kusy malty sú prevažne zo 16.-19. stor., ale našli sa aj črepy z 13.-15. stor. /obr. 58: 8/. Prír. č. 163/83. Nález. spr. 10 671/84.

Na lokalite Nižný Levočský potok - TOS /záchranný výskum v r. 1982/ sme na porušených plochách získali črepy zo strednej doby bronzovej a z 10.-13. stor. Prír. č. 167/83. Nález. spr. 10 687/84.

S p i š s k é P o d h r a d i e

Na nádvorí spišskej kapituly porušili ryhy pre elektrický kábel kostrové hroby a viaceré časti zaniknutej architektúry /M-34-102-C-d, 1 : 25 000, 365 : 21 mm/. Výskum zistil: pod severným krídlom západnej brány opevnenia staršie

základy, v úrovni biskupského paláca kostrové hroby a zásah dvoch múrov, v blízkosti vchodu do biskupského paláca dva základy prístavku pred vchodom, východne od biskupského paláca základ hradbového múru stredovekého opevnenia, východne od hodinovej veže kultúrne jamy s črepmi z 13.-15. stor. /obr. 58: 9, 10/ a v sakristii zamurované kamenné lavabo. Prír. č. 141/83. Nález. spr. 10 663/84.

Na severnom okraji dvora farského kostola /M-34-102-D-c, 1 : 25 000, 363 : 353 mm/ porušila ryha pri prestavbe ohradného múru kostrové hroby, štyri osárie a základy troch objektov z lomového vápna a pieskovca spájaného veľmi kvalitnou maltou bohatou na vápno. Z kultúrnej vrstvy medzi objektmi pochádzajú črepy z 13.-15. stor., zo zásyvu základov materiál zo 16.-17. stor. Prír. č. 142/83. Nález. spr. 10 664/84.

V polohe Pod Sobociskom severne od štátnej cesty Prešov - Spišské Podhradie /M-34-102-D-c, 1 : 25 000, 337-344 : 251-280 mm/ sme vo výkopoch pre melioračné potrubie zistili nevýrazné jamy s popolovitou zeminou a drobnými kúskami mazanice v zásyve /bez datovacieho materiálu/. Nález. spr. 10 694/84.

Medzi štátnou cestou Spišské Podhradie - Spišské Vlachy a Kráľovským potokom v polohe Rybníček II /M-34-114-B-a, 1 : 25 000, 69-74 : 339-344 mm/ sú menšie plochy s tmavou popolovitou zeminou. Z najvyššej časti svahovitého terénu sme získali mazanicu a črepy z doby bronzovej. Prír. č. 132/83. Nález. spr. 10 675/84.

S p i š s k é V l a c h y

Na evidovanej lokalite Pod Lazík sme zozbierali ďalšie kusy železnej trosky z narušených taviacich pecí zo staršej doby rímskej. Prír. č. 143/83. Nález. spr. 10 680/84.

S p i š s k ý H r u š o v

Po orbe sme získali z evidovanej lokality Dlhé hony väčší počet črepov zo strednej doby bronzovej, z mladšej doby rímskej a veľkomoravského obdobia /obr. 58: 12-14, 16, 17/. Nachádza sa i pomerne veľa železnej trosky a mazanice. Prír. č. 164/83. Nález. spr. 10 684/84.

S p i š s k ý Š t v r t o k

Na ľavom brehu Čenčického potoka /v stredoveku Pitine/ v polohe K Čenčiciam /M-34-101-D-d, 1 : 25 000, 286-299 : 137-144/ je na ploche okolo 20 000 m² rozptýl objektov zo strednej doby bronzovej /brúsny kameň, mazanica a črepy/. Predpokladáme i objekt z veľkomoravského obdobia. Slovanské črepy a železná troska sú z 9.-10. stor. Prír. č. 125/83. Nález. spr. 10 567/84.

Pri kontrole lokality Smykanec /zaniknutý stredoveký majer/ sme našli železné predmety prevažne stavebného charakteru. Východne od náleziska sme zistili dva orbou narušené objekty zo strednej doby bronzovej s mazanicou a črepmi /M-34-101-D-d, 1 : 25 000, 318 : 132 mm/. Prír. č. 126/83. Nález. spr. 10 566/84.

Severne od kóty 557,7 v Prostrednej doline /M-34-101-D-d, 1 : 25 000, 323-326 : 94-97 mm/ sa opakoval pokus overiť povest o zaniknutom kostolíku. Po orbe pastvísk sme v miestach, kde sa rysujú zaniknuté sídliskové objekty, zistili rozptýl mazanice, prepálených kameňov, železnej trosky a črepov z 13.-15. stor. Prír. č. 138/83. Nález. spr. 10 679/84.

Pri prestavbe farskej budovy v polohe Stará škola bager obnažil profily zárezu pivnice do svahovitého terénu v bezprostrednej blízkosti plochy skúmanej v r. 1968-69. Záchranný výskum /M-34-101-D-d, 1 : 25 000, 356 : 102 mm/ zistil:

v západnom profile pokračovanie základov zachytených v r. 1969, v severnom profile zasypanú pivnicu stredovekého objektu, vo východnom profile kultúrnu jamu a ohnisko z 13. stor. a nad nimi planírku zo 14.-15. stor. V objektoch a planírke sa našli zvieracie kosti, železná troska, železné predmety a výrazné črepy /obr. 58: 11, 15, 18, 19/. Prír. č. 133/83. Nález. spr. 10 666/84.

Od r. 1971 sledujeme lokalitu Pod gelendrami /osídlenie v staršej dobe rímskej, urnový hrob a väčší počet ohnisk/. Nad pieskoviskom /M-34-101-D-d, 1 : 25 000, 331-335 : 84-87 mm/ sme urobili prieskum so zámerom zistiť rozsah sídliska. Pri východnom okraji sme nachádzali mazanicu a črepy púchovskej kultúry, ale aj niekoľko črepov zo zásobníc z mladšej doby rímskej /obr. 58: 20/. Prír. č. 134/83. Nález. spr. 10 676/84.

Západne od vysušeného koryta potoka Vangart v polohe Vangart I /M-34-101-D-d, 1 : 25 000, 281-284 : 131-134 mm/ sme zistili sídlisko zo strednej doby bronzovej. Na ploche okolo 1 000 m² sa nachádza mazanica a črepy prevažne z hrubostenných nádob. Železná troska na východnom okraji sídliska sa nedá časovo určiť. Prír. č. 121/83. Nález. spr. 10 583/84.

Pod západným svahom Šibeničnej hury /M-34-101-D-d, 1 : 25 000, 305-309 : 122-126 mm/ sme v polohe Vangart II objavili sídlisko z 10. a z 11.-13. stor. Najvýraznejší je materiál z mladšieho horizontu /obr. 58: 21/. Nie je vylúčené, že sa lokalizovala zaniknutá stredoveká Martinova osada. Prír. č. 122/83. Nález. spr. 10 571/84.

Na severozápadnom svahu Šibeničnej hury v polohe Vangart III /M-34-101-D-d, 1 : 25 000, 319-322 : 115-118 mm/ orba narušila objekty obdĺžnikového pôdorysu. Na tmavej popolovitej ornici sa nachádza drobná mazanica, prepálené kamene a črepy zo strednej doby bronzovej. Prír. č. 123/83. Nález. spr. 10 564/84.

Severne od cesty Spišský Štvrtok - Machalovce sme v polohe Pod Šibeničnou hurou /M-34-101-D-d, 1 : 25 000, 325-331 : 110-117 mm/ zistili sídlisko na ploche vyše 5 000 m². Na oráčine sa dajú identifikovať objekty a ohniská zo strednej doby bronzovej a z mladšej doby rímskej. Z doby bronzovej pochádzajú fragmenty tkáčskych závaží, mazanica a väčší počet črepov a z mladšej doby rímskej železná troska a črepy. Prír. č. 120/83. Nález. spr. 10 582/84.

Pri kontrole preskúmanej lokality Myšia hôrka /M-34-101-D-d, 1 : 25 000, 334-338 : 169-175 mm/ sme zberom východne od opevnenej osady v mieste, kde sa predpokladá otvorené sídlisko, získali kamenné otíkače a črepy otomanskej kultúry. V miestach predpokladaného pohrebiska sa robilo geofyzikálne meranie /J. Tirpák/. Prír. č. 127/83. Nález. spr. 10 565/84.

Ž e h r a a G r a n ě - P e t r o v c e

Pri kontrole evidovanej lokality Pod Soboriskom sme zberom získali kresacie kamene, štiepanú industriu z rohovca a rádiolaritu, brúsne kamene, otíkače, zvieracie kosti, mazanicu a viac než 400 črepov z mladšej a neskorej doby bronzovej. Prír. č. 130/83. Nález. spr. 10 673/84.

L i t e r a t ú r a

EISNER, J. 1933: Slovensko v pravěku. Bratislava.

GREISIGER, M. 1896: A nagy-lomnóczi földvár. In: Magyarországi Kárpátegyesület Évkönyve. Igló, s. 130-139.

JAVORSKÝ, F. 1977: Výsledky archeologického prieskumu v okrese Spišská Nová Ves. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1976. Nitra, s. 138-166.

JAVORSKÝ, F. 1980: Záchranný výskum na Hradisku I v Smižanoch. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1978. Nitra, s. 131-135.

- JAVORSKÝ, F. 1981: Výskumy a prieskumy výskumnej expedície Spiš v roku 1979. In: Štud. Zvesti Archeol. Úst. SAV 19. Nitra, s. 67-95.
- JAVORSKÝ, F. 1982: Prieskumy Výskumnej expedície Spiš. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1981. Nitra, s. 110-134.
- JAVORSKÝ, F. 1983: Výskumy a prieskumy výskumnej expedície Spiš Archeologického ústavu SAV. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1982. Nitra, s. 99-124.
- NOVOTNÁ, M. - ŠTEFANOVIČOVÁ, T. 1958: Výšinné sídlisko vo Veľkej Lomnici a osídlenie kanelovanou kultúrou na Spiši. In: Sbor. Filozof. Fak. Univ. Komen. Historica. 9. Bratislava, s. 167-290.
- NOVOTNÝ, B. 1972: Výskum vo Veľkej Lomnici, okr. Poprad. Archeol. Rozhl., 24, s. 10-17.

NOTGRABUNGEN UND GELÄNDEBEGEHUNGEN DER FORSCHUNGSEXPEDITION SPIŠ.

Be z i r k P o p r a d

H ô r k a. Auf der evidierten Lokalität Pri cintoríne gewann man keramisches Material aus dem 13.-15. Jh.

H ô r k a, Teil K i š o v c e. In der Kirche der hl. Marie Magdalene /Javorský 1982, S. 11/ wurde mit Hilfe von Sonden festgestellt, daß der oktagonale Zentralbau auf einer hergerichteten Travertinunterlage erbaut war /Abb. 48: 1, 2/. 5 Wände des Oktogons sowie das Gewölbe waren ursprünglich /Abb. 48: 3/.

H u n c o v c e. In der Flur Za školou wurde eine Siedlung aus mittlerer Bronzezeit festgestellt und eine größere Scherbenmenge, Eisenschlacke, Lehmverputz, ein Schlagstein und ein Silexabschlag gefunden. Die Scherben und die Eisenschlacke stammen aus dem 13.-14. Jh.

J á n o v c e, Teil M a c h a l o v c e. 1. Neben der Kreuzungstelle von Wegen nach Poprad, Kežmarok und Spišský Štvrtok wurde beim Ackerbau eine Siedlungsschicht aus der Mittelbronzezeit und Objekte mit Feuerstellen aus dem 13.-15. Jh. zerstört /Abb. 48: 4-7/. 2. Flur Pod Hradiskom: es wurden hier fast 2 000 Scherben /überwiegend aus jüngerer Latènezeit und der Púchov-Kultur sowie 2 Stück aus großmährischer Zeit/, Eisenschlacke, Eisenluppe, Tierknochen, ein Spinnwirtel, Hornsteinabschläge, Eisengegenstände, ein Mahlsteinfragment, Wetzsteine und Schlagsteine aufgelesen /Abb. 49: 1-12/. 3. Flur Hradisko: aus einem zerstörten Objekt der Púchov-Kultur rettete man Scherbenmaterial. 4. westlich vom Fahrweg zwischen Abrahamovce und Machalovce fanden sich Scherben aus älterer römischer Kaiserzeit und aus großmährischer Zeit, wie auch das Fragment einer mittelalterlichen Sichel.

K e ž m a r o k. Bei der Rekonstruktion der Kanalisation in der Flur Pod lesom wurden 2 Objekte und zwar eines aus jüngerer Bronzezeit und eines aus dem 13. Jh. zerstört /Abb. 50: 1/.

K e ž m a r o k, Teil Ľ u b i c a. 1. Lokalität Vyšná roveň: beim Pflügen wurden Objekte aus dem 9.-10. Jh. gestört. Man fand Scherben mit mehrfacher Wellenlinienverzierung, aber auch unverzierte Scherben, Lehmverputz und einen Wetzstein /Abb. 49: 13, 14/. 2. Flur Pod Vysokým vrchom: im Siedlungsareal fanden sich neolithische /?/ Scherben. 3. Flur Pod starou cestou: es wurde hier eine ausgedehnte Siedlung aus mittlerer und jüngerer Bronzezeit festgestellt. Außer Scherben kam auch ein Tonrädchen, Lehmverputz, Tierknochen, ein Wetzstein, ein Radiolaritabschlag

und Scherben aus dem 9.-10. Jh. zutage /Abb. 49: 15-20/. 4. Flur Veľký okrúhly vrch: auf 3 kreisförmigen Flächen mit dunkelgrauem Ackerboden fanden sich urzeitliche Scherben. 5. Flur Malý okrúhly vrch: auf einer Fläche mit dunkelgrauem aschigem Erdreich fanden sich Scherben und Lehmverputz aus älterer bzw. mittlerer Bronzezeit. 6. Flur Mokré pole: hier wurde eine kleine bronzezeitliche Siedlung erfaßt.

K e ž m a r o k, Teil M a l ý S l a v k o v. In der Flur Vyšecesty kam eine mittelbronzezeitliche Siedlung zum Vorschein.

P o p r a d, Teil S p i š s k á S o b o t a. 1. Flur Pod Kežmarskou cestou: man stellte hier eine mittelbronzezeitliche Siedlung fest. 2. Evidierter Fundort Stojany: es wurden hier Scherben und Eisenschlacke aus dem 11.-15. Jh. aufgelesen. Östlich von den Kirchenruinen wurde eine geophysikalische Messung durchgeführt, wo weitere Teile des Objektes vermutet wurden.

S p i š s k á T e p l i c a. 1. Flur Pod Ždiarom: in der Rinne für die Fernwasserleitung stellte man 3 Kulturgruben fest, in einer von ihnen fand man Scherben aus dem 15.-16. Jh., 2. Evidierter Fundort Pod Borom: man fand hier Scherben und Lehmverputz aus mittlerer Bronzezeit, Scherben und Eisenschlacke aus dem 14.-16. Jh.

S t a r á L e s n á. Über dem rechten Ufer des Baches Studený potok wurden zerstörte Feuerstellen festgestellt /zwischen durchglühten Steinen fand sich Lehmverputz und urzeitliche Scherben.

V e Ľ k á L o m n i c a. 1. Flur Na Vlčom chrbte: man erfaßte hier eine Siedlung, in der Nähe der Feuerstellen lag Lehmverputz und neolithische Scherben /Abb. 49: 21/. 2. Flur Burchbrich: durch Fundlese gewann man eine größere Anzahl von Scherben der Kultur mit kannelierter Keramik und der Otomani-Kultur, einen Tonwirtel und Hornsteinabschläge /Abb. 49: 22-24/.

V l k o v á. Auf der untersuchten Fläche der mittelalterlichen Dorfwüstung Horánske wurde herausgeackertes Material gerettet, u. zw. ca. 900 Scherben, Eisengegenstände, ein Wetzstein, Eisenklumpen, Tierknochen und Lehmverputz /Abb. 50: 2-12, Abb. 51: 1-13/.

B e z i r k S t a r á Ľ u b o v ň a

H n i e z d n e. In der Flur Losy fand sich Eisenschlacke und Scherben aus dem 16.-17. Jh., Nuklei, Abschläge und Werkzeuge aus Hornstein /Abb. 51: 14-19/.

P o d o l í n e c. 1. Stadtmauer aus dem Ende des 13. Jh.: bei der Rekonstruktion des erhaltenen Teiles wurden die entblößte Burgmauer und die Bastei dokumentiert. 2. Kirche der hl. Anna /Javorský 1982, S. 123, 124/: der oktagonale Grundriß des ursprünglichen Schiffes wies eine Parallele in Stojany bei Poprad auf, nur die Form der Apsis ist unterschiedlich. Die hufeisenförmige Apsis ist zeitlich mit dem oktagonalen Schiff verknüpft und uneinheitlich in die Zeit vom Anfang des 13. bis zum 14. Jh. datiert /Abb. 51: 20, Abb. 52: 1/. Im Niveau der Fundamente wurde mit Hilfe von Sonden unter dem Oktogon eine ältere kreisförmige Grundmauer festgestellt, an die das Fundament der Apside angebaut war /Abb. 51: 21, Abb. 52: 1, 2/. Vor der Erbauung des oktagonalen Schiffes mit der hufeisenförmigen Apsis stand hier ein Objekt mit kreisförmigem Grundriß.

S t a r á L u b o v ň a. Bei der Grabung von Fundamenten für einen Neubau wurden 2 Schachtöfen mit Steinauskleidung und ca. 100 cm Durchschnitt /Abb. 52: 3/ gestört. Nach dem Material aus der Einfüllung des Ofens Nr. 2/83. zu urteilen, stammen sie vielleicht aus dem 18. Jh.

B e z i r k S p i š s k á N o v á V e s

B i j a c o v c e. Rotunde des hl. Kosmas und Damian /Abb. 53: 2/, unterschiedlich datiert und bisher nicht untersucht. Die publizierten Grundrisse entsprechen nicht den wirklichen Parametern, deswegen wurde das Objekt vermessen /Abb. 53: 1/.

D l h é S t r á ž e. Bei der Rekonstruktion des Verkehrsweges zwischen Levoča und Dlhé Stráže wurde eine Barock-Kapelle assaniert. Die Planierraupen störte 25-30 Gräber aus den J. 1710-11 und 1830-31.

D o m a n o v c e. Auf der Lokalität Na dlhom wurde bei einer Geländebesichtigung zahlreiches Material vorwiegend aus jüngerer römischer Kaiserzeit gewonnen /Abb. 53: 3-7/.

G r a n ě - P e t r o v c e. In der Flur Na povrazoch II wurden gestörte Objekte und Scherben aus der Bronzezeit gefunden.

H r a b u š i c e. Bei einer Besichtigung der Melioration auf einer Fläche von 80 ha wurde in der Flur Jama eine Siedlung festgestellt. Die Scherben sind aus jüngerer Bronzezeit und aus dem 13.-15. Jh.

K u r i m a n y. Auf der evidierten Lokalität Pod Rahbergom lieferten 11 gestörte Objekte Scherben der Kultur mit jüngerer Linearkeramik, aus dem 9.-10. Jh. und eine Tonpfeife aus dem 18.-19. Jh.

L e t a n o v c e. Bei der Begehung von Kláštorisko wurde im bewaldeten Teil westlich von den Ruinen einer gotischen Kapelle ein untergegangener kreisförmiger Bau entdeckt.

L e v o ě a. 1. Flur Červená chyžka: bei der Austiefung von Rinnen für die Kanalisation wurden Gräber, Kulturgruben und die Fundamente eines Ziegelofens aus dem 16. Jh. /Abb. 54: 1, 2/ gestört. Die äußeren Ausmaße des Mantels aus Mauerwerk machten 990 x 830 cm aus. Der Untergang des Ofens wird anhand des in der Feuerstelle über der ersten Destruktionsschicht gefundenen Materials datiert. Die Scherben von topfartigen Gefäßen sind aus dem 17. Jh. und der Denar Leopolds I. aus dem J. 1694 /Abb. 54: 8/. Nach Erwähnungen in den Kroniken soll im 13.-14. Jh. in dieser Flur auch eine kleine Kirche des hl. Johannes mit dem Krankenhaus für Leprakranke gestanden haben. Die Lage der untergegangenen Kirche wurde bei Geländebegehungen festgestellt und durch die geophysikalische Messung präzisiert. 2. Flur Košická brána: hier setzte eine Rettungsgrabung fort. Es wurden teilweise verschüttete unterirdische Räume /Abb. 55: 1/, zerstörte Fundamente einer Barbakane, der Graben und die Mauer über dem Außenrand des Grabens vor der Barbakane festgestellt. Die unterirdischen Räume gehören offensichtlich zum Souterrain der Barbakane /Abb. 55: 1, 2/. 3. Bei dem Alten Minoritenkloster: unter der Burgmauer aus dem 15. Jh. wurde der Teil einer Mauer aus der älteren Bauphase, wahrscheinlich von der Wende des 13.-14. Jh. erfaßt.

N i ž n é R e p a š e. Es wurden die verlassenen Objekte der Volksbaukunst dokumentiert.

S m i ž a n y. 1. Flur Čingov: auf einer Fläche von etwa 8 000 m² befanden sich Scherben aus dem 9.-10. Jh. /Abb. 55: 3, 4/. 2. Flur Smižianska Maša II /Javorský 1981, S. 77/: die Rinne für die Wasserleitung störte Erdhütten aus jüngerer Bronzezeit und jüngerer römischer Kaiserzeit und eine Kulturschicht aus großmährischer Epoche. Man stellte die Konstruktions-elemente von 21 Objekten, Feuerstellen, tönernen Kuppelöfen mit Vorofengruben sowie Fußböden und Pfostenlöcher fest. Im Ofen des Objektes 2/83 /Abb. 56: 11/ befand sich in der Vorofengrube der Teil einer tönernen Backschüssel, die wahrscheinlich den Bestandteil der Kuppel bildete /Abb. 56: 5/. Vorwiegend kamen Scherben von dickwandigen Gefäßen, aber auch von Schüsseln und Tassen /Abb 55: 7-9, Abb. 56: 1-4/ vor. In die jüngere römische Kaiserzeit gehören auch die Scherben von Vorratsgefäßen und man fand auch eine größere Zahl von grauer Keramik /Abb. 56: 6-9/, eine kleinere Gruppe bilden Scherben slawischer Keramik /Abb. 56: 10/. 3. Flur Hradisko I /Notgrabungen in den J. 1976, 1978-79 - Javorský 1977, S. 143-144; 1980, S. 131-135; 1981, S. 76/: man stellte hier ein Objekt aus jüngerer Bronzezeit, älterer römischer Kaiserzeit und 3 Gräber aus der Zeit der Otomani-Kultur BA₂ fest /Abb. 57: 1-8/.

S p i š s k á N o v á V e s. 1. Flur Smižianska roveň: auf der evidierten Fundstelle /Neolithikum/ fanden sich Terra-sigillata-Scherben aus der zweiten Hälfte des 2. Jh. /Abb. 58: 1-7/. 2. Flur "dvor farského kostola": bei der Rekonstruktion der Kanalisation wurden Gräber, ein Brunnen und Fundamentnegative einer untergegangenen Mauer des Kirchenhofes /alles Mittelalter/ gestört. Die Scherben sind überwiegend aus dem 16.-19. Jh., doch auch aus dem 13.-15. Jh. /Abb. 58: 8/. 3. Flur Nižný Levočský potok /Notgrabung im J. 1982/: man gewann Scherben aus mittlerer Bronzezeit und aus dem 10.-13. Jh.

S p i š s k é P o d h r a d i e. 1. Flur Spišská kapitula: die Rinnen für das Stromzuführungskabel störten Skelettgräber und untergegangene Architektur. Man erfaßte die Burgmauerfundamente einer mittelalterlichen Festung und Kulturgruben aus dem 13.-15. Jh. /Abb. 58: 9, 10/. In der Sakristei fand sich ein eingemauertes steinernes Lavabo. 2. Hof der Pfarrkirche im Gemeindeintravilan: Beim Umbau der Umfassungsmauer wurden 4 Beinhäuser und Fundamente von 3 Objekten aus Mauerwerk gestört. Aus der Kulturschicht stammen Scherben aus dem 13.-15. Jh., in der Verfüllung der Objekte fand sich Material aus dem 16.-17. Jh. 3. Flur Pod Sobociskom: in den Meliorationsrinnen wurden undeutliche Gruben ohne datierungsfähiges Material festgestellt. 4. Flur Rybníček II: man gewann Lehmverputz und Scherben aus der Bronzezeit.

S p i š s k é V l a c h y. Auf der evidierten Lokalität Pod Lazík wurden weitere Stücke Eisenschlacke aus gestörten älterrömerzeitlichen Schmelzöfen aufgelesen.

S p i š s k ý H r u š o v. Auf der evidierten Fundstelle Dlhé hony, wurden Scherben aus mittlerer Bronzezeit, jüngerer römischer Kaiserzeit und aus großmährischer Epoche gewonnen /Abb. 58: 12-14, 16, 17/.

S p i š s k ý Š t v r t o k. 1. Flur K Čenčiciam: man stellte eine ausgedehnte Siedlung aus mittlerer Bronzezeit fest und man vermutet ein Objekt aus dem 9.-10. Jh. 2. Flur Smykanec: auf der verfolgten Lokalität

wurden 2 gestörte mittelbronzezeitliche Objekte erfasst. 3. Flur Prostredná dolina: wiederholter Versuch, die Sage von einer untergegangenen Kirche zu beglaubigen. Auf den Stellen, wo sich Siedlungsobjekte skizzierten, wurde verstreuter Lehmverputz, durchglühnte Steine und Eisenschlacke wie auch Scherben aus dem 13.-15. Jh. festgestellt. 4. Umbau des Pfarrhauses: es wurde ein zugeschütteter Keller eines mittelalterlichen Objektes, eine Kulturgrube und eine Feuerstelle aus dem 13. Jh., darüber eine Planierschicht aus dem 14.-15. Jh. festgestellt. In den Objekten und der Planierschicht befanden sich Tierknochen, Eisenschlacke, Eisengegenstände und Scherben /Abb. 58: 11, 15, 18, 19/. 5. Untersuchte Lokalität Pod gelendrami: sie lieferte Scherben der Púchov-Kultur und einige Scherben von Vorratsgefäßen aus jüngerer römischer Kaiserzeit /Abb. 58: 20/. 6. Flur Vangart I: Siedlung aus mittlerer Bronzezeit. 7. Flur Vangart II: hier kam eine Siedlung aus dem 10. und dem 11.-13. Jh. zutage /Abb. 58: 21/. 8. Flur Vangart III: es wurden zerstörte Objekte aus mittlerer Bronzezeit registriert. 9. Flur Pod Šibeničnou hurou: man fand hier Objekte und Feuerstellen aus mittlerer Bronzezeit und jüngerer römischer Kaiserzeit. 10. Flur Myšia hôrka: bei der Kontrolle der untersuchten Lokalität wurden Schlagsteine und Scherben der Otomani-Kultur gefunden. Auf den Stellen des vorausgesetzten Gräberfeldes wurde eine geophysikalische Messung durchgeführt.

Z e h r a und G r a n ě - P e t r o v s e. Bei der Kontrolle der evidierten Lokalität in der Flur Pod Sobociskom gewann man Funde aus jüngerer und später Bronzezeit.

ОХРАННЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ И РАЗВЕДКИ АРХЕОЛОГИЧЕСКОЙ ЭКСПЕДИЦИИ СПИШ.

Р а й о н П о п р а д

Г у о р к а. На засвидетельствованном местонахождении При-Цинторине получен керамический материал XIII-XV вв.

Г у о р к а, часть К и ш о в ц е. Шурф в костеле св. Магдалены /Яворски 1982, с. 111/ показал, что октагональная центральная часть находится на устроенном травертиновом подстилающем слое /рис. 48: 1, 2/. Пять стен октагональной части и свод первоначальные /рис. 48: 3/.

Г у н ц о в ц е. В урочище За-Школоу отмечено поселение эпохи средней бронзы, получено большее количество черепков, железный шлак, обмазка, отбивной камень и отщеп из роговика. Черепки и шлак датированы XIII-XIV вв.

Я н о в ц е, часть М а х а л о в ц е. 1. Близ перекрестка дорог Попрад - Кежмарок - Спишски-Штврток пахотой разрушен культурный слой эпохи средней бронзы и объекты с очагами XIII-XV вв. /рис. 48: 4-7/. Урочище Под-Градиском: собрано почти 2 000 черепков /главным образом позднелатенских и пуховской культуры, 2 великоморавского периода/, железный шлак, железные крицы, кости животных, пряслице, отщепы из роговика, железные предметы, фрагмент жернова, точильные камни и отбойники /рис. 49: 1-12/. 3. Урочище Градиско: в нарушенном объекте найдены черепки раннеримского времени и великоморавского периода и фрагмент средневекового серпа.

К е ж м а р о к. При реконструкции канализации в урочище Под-Лесом нарушился объект эпохи поздней бронзы и XIII в. /рис. 50: 1/.

К е ж м а р о к, часть Л ю б и ц а. 1. Местонахождение Вишна-Ровень: пахотой разрушены объекты IX-X вв. /черепки с многократной волнистой линией и без орнаментации, обмазка и точильный камень - рис. 49: 13,

14/. 2. Урочище Под-Високим-Врхом: на площади поселения получены черепки неолита /?/. 3. Урочище Под-Староу-Цестоу: обнаружено крупное поселение эпох средней и поздней бронзы. Кроме черепков найдены глиняное колесико, обмазка, кости животных, точильный камень, скол из радиолярита и черепки IX-X вв. /рис. 49: 15-20/. 4. Урочище Вельки-Округли-Врх: на трех круговых площадках с отличающейся темно-серой пахотной землей найдены первобытные черепки. 5. Урочище Мали-Округли-Врх: на площади с темно-серой пепеобразной землей найдены черепки и обмазка эпох ранней или же средней бронзы. 6. Урочище Мокре-Поле: отмечено небольшое поселение эпохи бронзы.

К е ж м а р о к, часть М а л и - С л а в к о в. В урочище Више-Цести обнаружено поселение эпохи средней бронзы.

П о п р а д, часть С п и ш с к а - С о б о т а. 1. Урочище Под-Кежмарскоу-Цестоу: отмечено поселение эпохи средней бронзы. 2. Засвидетельствован памятник Стояни: собраны черепки и шлак XI-XV вв. Геофизическая съемка проводилась восточнее развалин костела, где предполагались другие части объекта.

С п и ш с к а - Т е п л и ц а. 1. Урочище Под-Ждьяром: При выемке грунта для водопровода отмечены 3 культурные ямы, в одной черепки XV-XVI вв. 2. Засвидетельствован памятник Под-Буором: найдены черепки и обмазка эпохи средней бронзы, черепки и железный шлак XIV-XVI вв.

С т а р а - Л е с н а. Над правым берегом ручья Студены-Поток отмечены нарушенные очаги /среди переженных камней обмазка и черепки доисторического времени/.

В е л ь к а - Л о м н и ц а. 1. Урочище На-Влчём-Хрбте: отмечено поселение, вблизи очагов обмазка и черепки неолита /рис. 49: 21/. 2. Урочище Бурхбрих: собрано большее количество черепков культуры каннелированной керамики и отоманьской культуры, глиняное пряслице и сколы из роговика /рис. 49: 22-24/.

В л к о в а. На исследованной площади средневековой погибшей деревни Горанске собран выпавший материал - около 900 черепков, железные предметы, точильный камень, чушка, кости животных и обмазка /рис. 50: 2-12, рис. 51: 1-13/.

Р а й о н С т а р а - Л ю б о в н я

Г н ь е з д н е. В урочище Лосы найдены железный шлак и черепки XVI-XVII вв., нуклеусы, отщепы и орудия из роговика /рис. 51: 14-19/.

П о д о л и н е ц. 1. Городская фортификация конца XIII в.: в ходе реконструкции сохраненной части проведена документация обнаруженной городской стены и бастиона. 2. Костел св. Анны /Яворски 1982, с. 123, 124/: октагональный план первоначального нефа имеет параллель в с. Стояни близ г. Попрад, различна форма апсиды. Подкововидная апсида временно совпадает с октагональным нефом и она неодинаково датирована с начала XIII до XIV вв. /рис. 51: 20, рис. 52: 1/. На уровне фундаментов шурфовкой отмечен под октагональным планом более ранний круговой фундамент, к которому фундамент апсиды только пристроен /рис. 51: 21, рис. 52: 1, 2/. До постройки октагонального нефа с подкововидной апсидой здесь стоял круговой в плане объект.

С т а р а - Л ю б о в н я. При копании фундаментов для новой постройки нарушены две шахтные печи с каменной кладкой, диаметром в 100 см /рис. 52: 3/, по материалу и заполнению печи № 2/83 приблизительно XVIII в.

Р а й о н С п и ш с к а - Н о в а - В е с

Б и я ц о в ц е. Ротонда св. Козьмы и Дамьяна /рис. 53: 2/, различно датированная, не была донине прослежена. Опубликованные планы не соответствуют действительным параметрам, поэтому объект был визирован /рис. 53: 1/.

Д л г е - С т р а ж е. В ходе реконструкции дороги Левоча - Длге-Страже была снесена придорожная капелла. Экскаватор разрушил 25-30 погребений 1910-11 и 1830-31 гг.

Д о м а н о в ц е. На памятнике На-Длгом при проверочных разведках получен многочисленный материал, главным образом, позднееримского времени /рис. 53: 3-7/.

Г р а н ч - П е т р о в ц е. В урочище На-Повразох II получены черепки и вскрыты нарушенные объекты бронзового века.

Г р а б у ш и ц е. При мелиоративных работах на площади в 80 га в урочище Яма вскрыто поселение. Черепки датированы эпохой поздней бронзы и XIII-XV вв.

К у р и м а н и. На зарегистрированном памятнике Под-Рагбергом получены из 11 объектов черепки культуры позднелинейной керамики, IX-X вв. и глиняная люлька XVIII-XIX вв.

Л е т а н о в ц е. При разведке в урочище Клашториско в лесистой части западнее развалин готической капеллы обнаружена погибшая круговая постройка.

Л е в о ч а. 1. Урочище Червена-Хижка: в ходе землекопных работ разрушены погребения, хозяйственно-бытовые ямы и фундаменты кирпичеобжигательной печи XVI в. /рис. 54: 1, 2/. Наружные размеры печи 990 x 830 см. Время прекращения работы печи датируется материалом в очаге над первым слоем завала - черепками горшковидных сосудов XVII в. и денарием Леопольда I 1694 г. /рис. 54: 8/. По летописям в этом урочище должен был в XIII-XIV вв. стоять также небольшой костел св. Яна с больницей для больных лепрой. Разведками отмечено и геофизической съемкой уточнено местоположение погибшего костела. 2. Урочище Кошичка-Брана: Продолжены охранные раскопки. Обнаружены частично засыпанные подземные просторы /рис. 55: 1/, разрушенный фундамент барбакана, ров и стена над наружным краем рва перед барбаканом. Подземные просторы вероятно относятся к подвалу и барбакану /рис. 55: 1, 2/. 3. У Древнего Миноритского монастыря: под крепостной стеной XV в. обнаружена часть стены строительной фазы вероятно рубежа XIII-XIV вв.

Н и ж н е - Р е п а ш е. Проведена документация опустелых объектов народной архитектуры.

С м и ж а н и. 1. Урочище Чикгов: на площади около 8 000 кв. м найдены черепки IX-X вв. /рис. 55: 3, 4/. 2. Урочище Смижянска-Маша II /Яворски 1981, с. 77/: траншея водопровода разрушила землянки эпохи поздней бронзы, позднееримского периода и культурный слой великоморавского периода. Отмечены конструктивные элементы 21 объекта, очагов, глиняных печей с купольным сводом и предпечными ямами и устройка полов и столбовых ям. В печи в объекте 2/83 /рис. 56: 11/ была в предпечной яме часть глиняного противня, вероятно составной части свода печи /рис. 56: 5/. Преобладают черепки от толстостенных сосудов, а также мисок и чашек поздней бронзы /рис. 55: 7-9, рис. 56: 1-4/, обнаружены черепки сосудов-хранилищ позднееримского периода и найдено также большое количество серой керамики /рис. 56: 6-9/, небольшую группу составляют черепки славянской керамики /рис. 56: 10/.

3. Урочище Градиско I /охранные раскопки в 1976 г., 1978-79 гг. - Яворски 1977, с. 143-144; 1980, с. 131-135; 1981, с. 76/: отмечен объект поздней бронзы, раннеримского периода и 3 погребения периода отоманской культуры - ВА₂ /рис. 57: 1-8/.

С п и ш с к а - Н о в а - В е с . 1. Урочище Смижянска-Ровень: на зарегистрированном памятнике /неолит/ найдены черепки терры сигиллаты 2-го пол. II в. /рис. 58: 1-7/. 2. Урочище "двор приходской церкви": при реконструкции канализации были разрушены погребения, колодец и негативы фундаментов погибшей стены двора церкви /все средневековье/. Черепки датируются главным образом XVI-XIX вв., а также XIII-XV вв. /рис. 58: 8/. 3. Урочище Нижни-Левочски-Поток /охранные раскопки в 1982 г./: получены черепки эпохи средней бронзы и X-XIII вв.

С п и ш с к е - П о д г р а д ъ е : 1. Урочище Спишский Капитул: траншеи для электрического кабеля разрушили погребения с труположением и погибшую архитектуру. Обнаружен фундамент стены средневековой фортификации и хозяйственно-бытовые ямы XIII-XV вв. /рис. 58: 9, 10/. В ризнице найдено замурованное каменное лавабо. 2. Двор приходской церкви в окрестностях села: перестройка окружающей стены нарушила погребения с труположением, 4 оссуария и фундаменты 3 каменных объектов. Из культурного слоя происходят черепки XIII-XV вв., в заполнении объектов был материал XVI-XVII вв. 3. Урочище Под-Собоциском: в мелиорационных траншеях отмечены невыразительные ямы без материала для датировки. 4. Урочище Рибничек II: получены обмазка и черепки бронзового века.

С п и ш с к е - В л а х и . На зарегистрированном памятнике Под-Лазик собраны новые куски железного шлака из нарушенных плавильных печей позднеримского времени.

С п и ш с к и - Г р у ш о в . На зарегистрированном памятнике Длге-Гони собраны черепки эпохи средней бронзы, позднеримского времени и великоморавского периода /рис. 58: 12-14, 16, 17/.

С п и ш с к и - Ш т в р т о к . 1. Урочище К-Ченчидам: отмечено крупное поселение эпохи средней бронзы и предполагается объект IX-X в. 2. Урочище Смиканец: на прослеженном памятнике обнаружены 2 разрушенных объекта средней бронзы. 3. Урочище Простредна-Долина: повторная попытка проверить сказание о погибшей церковке. На месте объектов поселения найдена рассеянная обмазка, переженные камни, железный шлак, железные предметы и черепки XIII-XV. 4. Перестройка приходского здания: найден засыпанный подвал средневекового объекта, культурная яма и очаг XIII в. и над ними планированный слой XIV-XV вв. В объектах и планированном слое найдены кости животных, железный шлак, железные предметы и черепки /рис. 58: 11, 15, 18, 19/. 5. Обследованный памятник Под-Гелендрами: найдены черепки пуховской культуры и несколько черепков от сосудов-хранилищ позднеримского периода /рис. 58: 20/. 6. Урочище Вангарт I обнаружено поселение эпохи средней бронзы. 7. Урочище Вангарт II: найдено поселение X и XI-XIII вв. /рис. 58: 21/. 8. Урочище Вангарт III: зарегистрированы разрушенные объекты эпохи средней бронзы. 9. Урочище Под-Шибеничноу-Гуроу: обнаружены объекты и очаги эпохи средней бронзы и позднеримского периода. 10. Урочище Мишя-Гуорка: при контроле прослеженного памятника получены отбойники и черепки отоманской культуры. Проведена геофизическая съемка на месте предполагаемого могильника.

Ж е г р а и Г р а н ч - П е т р о в ц е. При контрольных раскопках засвидетельствованного памятника в урочище Под-Собоциском получены находки поздней и финальной эпох бронзы.

POKRAČUJÚCI VÝSKUM V HRČELI

Ľubomíra K a m i n s k á

V Hrčeli /okr. Trebišov/ pokračoval v júli a auguste výskum na lokalitách Nad baňou a Pivničky.

V polohe Nad baňou sme odkryli zvyšky objektu patriaceho skupine Tiszapolgár-Csöszhalom-Oborín z konca neolitu. Objekt bol bohatý na nálezy keramiky, štiepanej kamennej industrie a zvieracích kostí. Na svahu kopca sme urobili rez zvlíneným terénom, mylne označovaným ako pozostatok opevnenia. Rez "valom" ukázal, že ide o prírodnú konfiguráciu terénu.

V polohe Pivničky sme ôsmimi sondami preskúmali plochu 160 m². Zo sond a zberom sme získali 3 590 kusov štiepanej kamennej industrie, patriacej prevažne ku gravettskému osídleniu.

Pri melioračných prácach v polohe Benčík /M-34-128-A-d, 1 : 25 000, 130 : 253 mm/ bol v novembri porušený kultový objekt z doby halštatskej. Pri prieskume v jeho blízkosti sme našli hlinenú zvieraciu plastiku a pri výskume ešte ďalších jedenást plastík alebo ich zlomkov, keramický materiál a zvieracie kosti. Východná časť objektu bola zničená zásahom v mladšej dobe rímskej.

DIE FORTSETZENDE GRABUNG IN HRČEL. In der Flur Nad baňou in Hrčel /Bez. Trebišov/ wurde ein Objekt der Tiszapolgár-Csöszhalom-Oborín-Gruppe mit den Funden von Keramik, Spaltindustrie und Tierknochen erfaßt. In der Flur Pivničky gewann man durch Grabung und Fundlese 3 590 Stück gravettezeitlicher Spaltindustrie. In der Flur Benčík wurde ein gestörtes Kultobjekt aus der Hallstattzeit mit dem Fund einer tönernen Tierplastik entdeckt.

ПРОДОЛЖИТЕЛЬНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ В С. ГРЧЕЛЬ. В урочище Над-Баньоу в с. Грчель /р-н Требишов/ был обнаружен объект группы Тиссапольгар-Чесгалом-Оборин с находками керамики, колотой каменной индустрии и костей животных. В урочище Пивнички исследованиями и сбором получено 3 590 штук граветтской колотой индустрии. В урочище Бенчик был прослежен культовый объект периода гальштата с находками глиняной зооморфной пластики.

POKRAČOVANIE VÝSKUMU V TRSTENOM PRI HORNÁDE

К о л е к т í в archeologického oddelenia Východoslovenského múzea v Košiciach

Realizáciou ďalších dvoch etáp výskumu viacvrstvového sídliska v katastri obce Trstené pri Hornáde, okr. Košice-vidiek /M-34-127-B-a, 1 : 25 000, 108 : 363 mm/, v r. 1982-83 sa zistil časový rozsah osídlenia a zachytili sa aj stopy osídlenia zo staršieho úseku staršej doby rímskej. Z povrchovej vrstvy sídliska sa opäť získalo predovšetkým množstvo keramických nálezov. Sporadicky sa našli

aj rozrušené zvyšky objektov /pravdepodobne obydlí/ z neskorej doby rímskej /4. - začiatok 5. stor./. Keramické nálezy, spony a ďalšie pamiatky spolu so zvyškami obydlí z mladšej doby rímskej /3. stor./ obohatili poznatky o dispozícii sídliska z tohto časového úseku. Najmä spodné časti dvoch čiastočne zachránených chát s výraznými stopami po kolových konštrukciách /obr. 59: 2/ s bohatým nálezovým materiálom vo vrstve nad udupanou hlinenou dlážkou doplnili obraz o osídlení lokality v 3. stor. Datovanie uvedených objektov potvrdzuje aj nález štítkovej spony s emailovou priehradkovou výzdobou so zvieracími motívmi /obr. 59: 1/, aké sa vyskytujú v naddunajskom prostredí od B₂/C₁ a v stupni C₁ /Godzowski 1981, s. 94/. Odkrývka časti zachovanej dlážky obydlia zo staršej doby rímskej doplnila poznatky o osídlení z tohto obdobia, keďže v predchádzajúcich sezónach sa okrem ohnísk, jednodielnej hrnčiarskej pece a množstva navzájom nesúvisiacich kolových jám, vytvárajúcich zložitú a nejasnú planigrafickú situáciu, nezistil žiadny väčší sídliskový objekt, ktorý by bolo možné jednoznačne označiť ako príbytok. Nálezy z tohto horizontu osídlenia možno viacnásobne s istotou prisúdiť przeworskej kultúre.

Nálezový profil z najstaršieho horizontu osídlenia lokality, t. j. z obdobia stupňov HC/HD-LA, bol obohatený o keramické nálezy, v ktorých prevláda v ruke zhotovená hrubá keramika s plastickou výzdobou, a ďalšie dve zvieracie plastiky /býk, ovca/, signifikantné pre datovanie hornej hranice najstaršieho horizontu osídlenia v Trstenom pri Hornáde.

L i t e r a t ú r a

GODZOWSKI, K. 1981: Kultura przeworska. In: *Prahistoria ziem polskich. Późny okres lateński i okres rzymski*. Wrocław - Warszawa - Kraków - Gdańsk, s. 57-135.

FORTSETZUNG DER GRABUNG IN TRSTENÉ PRI HORNADE. Auf der mehrschichtigen Siedlung in Trstené pri Hornáde /Bez. Košice-Land/ wurden in den J. 1982-1983 wichtige Erkenntnisse über Siedlungsobjekte aus dem 3. Jh. gewonnen. Bemerkenswert sind vor allem die teilweise eingetieften Unterteile der Wohnobjekte /Abb. 59: 2/ mit reichem Fundmaterial. Die Wohnobjekte werden anhand einer Scheibenfibel mit fachförmiger Emailverzierung /Abb. 59: 1/, in die Stufen B₂/C₁ und C₁ datiert. Die ältere römische Kaiserzeit /2. Jh./ Bemerkenswert sind vor allem die teilweise eingetieften Unterteile der Wohnobjekte /Abb. 59: 2/ mit reichem Fundmaterial. Die Wohnobjekte werden anhand einer Scheibenfibel mit fachförmiger Emailverzierung /Abb. 59: 1/, in die Stufen B₂/C₁ und C₁ datiert. Die ältere römische Kaiserzeit /2. Jh./ repräsentiert ein Horizont mit Besiedlung der Przeworsk-Kultur /eine Menge typischer Keramikfunde und der Teil eines Wohnobjektes/. Den ältesten Besiedlungshorizont - HC/HD-LA repräsentiert grobe handgefertigte Keramik mit charakteristischer Reliefverzierung und weitere 2 für die Datierung wichtige Tierplastiken /Stier und Schaf/. Die Grabung wird fortgesetzt werden.

ПРОДОЛЖЕНИЕ ИССЛЕДОВАНИЙ В С. ТРСТЕНЕ-ПРИ-ГОРНАДЕ. На многослойном поселении в с. Трстене-при-Горнаде /р-н Кошице-видбек/ в 1982-83 гг. получены важные сведения об объектах поселения III в. Внимания заслуживают главным образом частично углубленные нижние части жилищ /рис. 59: 2/ с богатым вещественным материалом. Жилища датированы щитковидной фибулой с эмалевым

перегородчатым украшением /рис. 59: 1/ ступенями B₂/C₁ и C₁. Раннеримское время /II в./ представлено горизонтом поселения пшеворской культуры /большое количество типических керамических находок и часть жилища/. Наиболее ранний горизонт поселения - HC/HD-LA - представлен грубой лепной керамикой с характеристической пластической орнаментацией и еще двумя важными для датировки звериными пластиками /бык, овца/. Исследования продолжаются.

ZÁCHRANNÝ VÝSKUM V KVAKOVCIACH

K o l e k t í v archeologického oddelenia Východoslovenského múzea v Košiciach
- Pavol M a ě a l a

Po dlhotrvajúcom suchu a poklese hladiny vodnej nádrže Domaša sa našiel v katastri obce Kvakovce, časť Dobrá nad Ondavou /okr. Vranov nad Topľou/, rozptýlený inventár hrobov przeworskej kultúry. Nálezy /zlomky mečov, hroby kopijí, puklice a ď./ boli situované v rozrušenej časti brehu vodnej nádrže.

V jesenných mesiacoch realizoval AÚ SAV, Východoslovenské múzeum v Košiciach a múzeum v Humennom záchranný výskum. Po odstránení štrkových nánosov na brehu nádrže /v bezprostrednej blízkosti vodnej hladiny/ sa zistili spodné časti troch, s najväčšou pravdepodobnosťou jamkových žiarových hrobov przeworskej kultúry, obsahujúcich kalcinované kostičky a v dvoch prípadoch aj ďalšie nálezy /spona, kostená ihlica s očkom, zlomky keramiky/. Pri odstraňovaní štrku a začisťovaní povrchu v mieste kumulácie nálezov sa prišlo na ďalšie kovové predmety /nožnice, zlomky mečov, nože, kľúče, spony/, tvoriace pôvodne inventár rozrušených žiarových hrobov.

Úlohou pokračujúceho výskumu je zistiť v rámci možností rozsah narušeného pohrebiska a zachrániť ďalšie predmety. Doterajšie nálezy možno podľa predbežného hodnotenia datovať do 2. stor. n. l. a pripísať ich nositeľom przeworskej kultúry.

NOTGRABUNG IN KVAKOVCE. Im Gemeindekataster von Kvakovce, Teil Dobrá nad Ondavou /Bez. Vranov nad Topľou/ kamen durch die Senkung des Wasserniveaus im Wasserbehälter Domaša zerstörte Gräber zutage. Die Funde sind durch eine Gruppe von Metallgegenständen vertreten, in der Schwertfragmente, Lanzen spitzen, Schildbuckel usw. dominieren. Bei der Notgrabung wurden die Unterteile von 3 Brandgrubengräbern mit Leichenbrandresten festgestellt. In 2 Gräbern fanden sich unter den Knochen Keramikfragmente, eine Fibel und der Teil einer beinernen Nadel mit Nadelloch. In der Nähe der Gräber fanden sich weitere Fragmente von Schwertern, eine Schere, Fibeln, Messer und Schüssel. Die Gräber können vorläufig in das 2. Jh. datiert und der Przeworsk-Kultur zugeschrieben werden.

ОХРАННЫЕ РАСКОПКИ В С. КВАКОВЦЕ. При падении уровня воды в водохранилище Домаша найдены разрушенные погребения в окрестностях с. Кваковце, часть Добра-над-Ондавоу /р-н Вранов-над-Топлюу/. Найдена группа металлических предметов. Преобладают обломки мечей, наконечники копий, металлические выпуклые пластинки и др. При охранных исследованиях выявлены нижние части 3 ямных трупосожжений с кальцинированными косточками. В 2 погребениях

среди костей найдены обломки керамики, фибула и часть костяной булавки с ушком. Близ погребений были обломки мечей, ножницы, фибулы, ножи и ключи. Погребения можно предварительно датировать II в. н. э. и отнести к пшеворской культуре.

ZISTOVACÍ VÝSKUM RÍMSKEJ CIVILNEJ USADLOSTI V BRATISLAVE-DÚBRAVKE

Títus Kolník - Lenka Kulichová

Prvá etapa zisťovacieho výskumu na rímskej lokalite v Bratislave, časť Dúbravka, objavenej v r. 1976 /Bárta - Kolník 1981/ sa realizovala v r. 1982. Sondami v miestach s maximálnou koncentráciou väčších kameňov a s výskytom stavebnej deštrukcie v ornici sa zachytili základy rímskej murovanej stavby nezvyklého pôdorysu /náznač apsid/. Cieľom výskumu v sezóne 1983 bolo plošne odkryť celý pôdorys tejto stavby a ďalšími zisťovacími sondami sa pokúsiť o získanie orientačných poznatkov pre eventuálny systematický výskum.

Na ploche 20,8 x 18,1 m sme do hĺbky 50 cm obnažili základy murovanej stavby štvoruholníkového pôdorysu s tromi polkruhovitými apsidami na SZ, JZ a JV /obr. 60/. Základné rozmery stavby činia 13,2 x 11,2 m, dlhšia os je v smere JZ-SV. Na severovýchodnej, najnižšie položenej strane boli k základom pristavané piliere s pôdorysom 160 x 150 cm /východné nárožie/ a 145 x 135 cm /severné nárožie/. Medzi nárožiami a piliermi sú škáry. Vnútoraná plocha stavby bola rozčlenená do troch, prípadne štyroch /ak predpokladáme drevenú priečku/ hlavných pravouhlých priestorov. Polkruhovité apsidy nerovnakej veľkosti /najväčšia na SZ, vnútorný polomer 2,1 m/ sú umiestnené asymetricky. Tvorili organickú súčasť stavby a boli budované súčasne s ostatnými priestormi. Hrúbka základového muriva kolíše medzi 0,56-0,62 m, čo zhruba odpovedá dvom rímskym stopám. Pre celú stavbu je charakteristické v našich podmienkach neočakávane hlboké zapustenie základov /90-150 cm/. Najplytšie je pri rohových pilieroch na SV v mieste najnižšieho sklonu terénu. Základy boli budované z lomového kameňa, ukladané do nepravidielných riadkov /obr. 61: 1/, zalievaného vápennou maltou, na niektorých miestach akoby s náznakom tzv. klasového muriva - opus spicatum. Malta na vnútornej strane bola zahladzovaná a na viacerých miestach podľa prímies /napr. zlomkov keramiky/ ju možno označiť ako tzv. tesniacu maltu, používanú na izoláciu vodných nádrží a bazénov.

Výplň všetkých priestorov tvorila v hornej vrstve /15-20 až 35-40 cm/ pod dnešným povrchom stavebná deštrukcia, pozostávajúca z lomového kameňa rôznej veľkosti /prevažne drobného/, zo zvetranej, zväčša rozptýlenej malty a zlomkov tehlovej strešnej krytiny /tegulae, imbrices/, zmiešaná s černozeťou. Sporadicky sa v nej vyskytovali zlomky zvieracích kostí a keramiky. V ďalšej vrstve /35-40 až 55-60 cm/ sa vo všetkých priestoroch s výnimkou severovýchodného vyskytovalo vo výplni množstvo fragmentov strešnej krytiny. Ani v jednom prípade sa však nenašla celá tegula alebo imbrex, čo svedčí o intenzívnej eksploatacii stavebného materiálu z ruín.

Podľa zapustenia základov i vnútornej úpravy a dislokácie priestorov sa domnievame, že odkrývaná stavba I predstavuje zvyšky budovy rímskeho kúpeľa.

Doterajší výskum iba zistil jeho základnú stavebnú dispozíciu. V dôsledku viacerých faktorov, ale najmä pre krajne nepriaznivé výkopové pomery /extrémne sucho/ nemohla odkrývka pokračovať do tej miery, aby sme už dnes vedeli funkčne interpretovať jednotlivé priestory kúpeľa.

Podľa viacerých podobne riešených stavieb - kúpeľov - v provinciách možno predpokladať, že i kúpeľ v Dúbravke, okrem základných priestorov, v ktorých bola nádrž s horúcou /caldarium/, vlažnou /tepidarium/ a so studenou vodou /frigidarium/, mal aj miestnosť na odkladanie šatstva a rozcvičenie, prípadne miestnosť na potenie /sudatorium/. Za súčasného stavu odkrývky ešte nevieme určiť spôsob vyhrievania kúpeľa a stanoviť vykurovací priestor.

V nálezoch z kúpeľa i povrchového zberu v jeho okolí je zastúpený materiál od 1. do 4., prípadne až do začiatku 5. stor. Väčšina nálezov sa vo výplni vyskytuje sekundárne v deštrukcii. Pre datovanie kúpeľa, ktorý podľa doterajších pozorovaní vznikol jednorazovo, je dôležitý zlomok z dna terry sigillaty /obr. 62: 2/, zaliaty v malte priestoru 3. Ide o výrobok dielni v Rheinzaberne alebo Westerndorfe, ktorý poskytuje terminus post quem pre datovanie. Spolu s ďalšími nálezmi rímskoprovinciálnej keramiky /črepy tehlovočervenej keramiky, zdobené hnedočerveným maľovaním, drobnými zvislými ryžkami, črepy šedej keramiky s čiernym firnisom, zlomky mortárií so zelenou glazúrou - obr. 62: 7/ svedčí o vzniku kúpeľa až v mladšej dobe rímskej, pravdepodobne v priebehu 3. stor. Za takéto datovanie sa prihovára aj dve mince. Z priestoru kúpeľa pochádza veľmi dobre zachovaný denár Alexandra Severa z r. 224 /obr. 63/ a pri povrchovom zbere v širšom okolí kúpeľa sa našiel antoninianus Galliena /253-268/; bližšie pozri Kolníková 1984 /s. 124/.

Medzi provinciálnymi keramickými výrobkami si mimoriadnu pozornosť zasluhujú zlomky jemného pohára s prehýbanými stenami, s kovovolesklým čiernym firnisom a bielym barbotínom. Oprávnené sa možno domnievať, že ide o vínný pohár s nápisom, známy pod termínom Spruchbecher. Výrobky tohto druhu sa v 3. a 4. stor. exportovali zo známeho výrobného centra Augusta Treverorum, dnešného Trevíru. V našom nálezovom prostredí ide o prvý výskyt. Zlomky tohto pohára sa našli vo výplni juhozápadnej apsidy. Tu sa vyskytol, nepochybne v sekundárnej polohe, aj úlomok tmavozeleného skla millefiori so žltými očkami /obr. 62: 4/, patriaci podľa výroby do 2. stor. pred n. l. - 1. stor. n. l. /Filarska 1962, s. 88, č. 105, tab. XXX/3/. Patrí zrejme k včasnogermánskemu osídleniu lokality z 1. stor. n. l., podobne ako dva ďalšie zlomky skla millefiori /jeden príbuzný uvedenému, druhý tmavofialový s bielymi stuhami/, nájdené pri povrchovom zbere, resp. vo vrstve. Naproti tomu zlomok hrubostenného olivovozeleného pohára s vbrúsenými oválmi /asi typ Eggars 230/ patrí do mladšej doby rímskej alebo až do doby sťahovania národov. V priestoroch stavby I sa sporadicky vyskytovali železné kince /obr. 62: 1, 8/ a rôzne železné kovania /obr. 62: 6/.

Z tisícov zlomkov strešnej krytiny, ktoré sa doposiaľ v Dúbravke našli, iba na jedinom fragmente je časť kolka SEPV... /obr. 62: 3/. I keď v dostupnej literatúre sme nenašli paralelu, domnievame sa, že kolok znel SEP/timii/VITAL/is/ - pozri Mócsy - Feldmann - Marton - Szilágyi 1983, s. 262, 316/. Ide zrejme o privátnu dielňu, signujúcu svoje výrobky veľmi zriedkavo. Na iných rímskych lokalitách na Slovensku by na rovnaké množstvo krytiny bolo pripadlo najmenej 10-15 kolkov. Nápadná je aj o poznanie horšia kvalita strešnej krytiny v porovnaní s podobnými nálezmi na ostatných lokalitách zo Slovenska.

Existencia kúpeľa predpokladá aj zásobovanie vodou z vyššie položeného miesta. Keďže v týchto častiach náleziska nebol známy nijaký prameň, bolo nutné pripustiť domnienku o zaniknutom zdroji vody. Mierna depresia a nepatrne odlišná vegetácia /výskyt prasličky/ asi 100 m juhozápadne od budovy kúpeľa poskytovali určitú indíciu. Pokusný rez potvrdil správnosť predpokladu. V hĺbke 60-80 cm sme narazili na taký výdatný zdroj vody, že sme nemohli pokračovať v odkrývke deštrukcie, ukazujúcej na niekdajšiu úpravu prameňa. Bolo to v období vrcholiacoho suchého leta 1983, keď aj Veľkolúcky potok, napájaný viacerými prameňmi, vyschol. Predpokladáme, že voda z tohto prameňa, ktorý podľa nálezu laténskej keramiky bol používaný už pred príchodom Rimanov, sa do kúpeľa privádzala samospádom povrchovým dreveným žlabom.

Na opačnej, severovýchodnej strane kúpeľa sme zachytili v reze priebeh priekopy /či kanála?/ siahajúcej do hĺbky 2,7 m a smerujúcej do terénnej depresie zarastenej trstinou. Podľa nálezov na dne možno predpokladať, že ide o odpadový kanál z kúpeľa. V zisťovacej sonde v nižších partiách lokality severovýchodne od kúpeľa sme zachytili juhovýchodné nárožie základov ďalšej murovanej pravouhlej stavby /obr. 61: 2/. Základy boli plytko zapustené, pod orniciou siahali do hĺbky 20-25 cm. Sú z lomového vápenca a bridlice, spájané nekvalitnou, rozpadávajúcou sa maltou.

Stavba II, v odkrývke ktorej nebolo možné pokračovať, prekrývala v severovýchodnej časti germánsky sídliskový objekt zo staršej doby rímskej. Znamená to, že na lokalite bola už skôr germánska osada. Jej existenciu dokladajú aj početné nálezy z povrchového zberu, najmä keramika zhotovená v rukách, zdobená hrebeňovitými a mrežovitými ryhami, jamkami a vrypami, vtláčanými prstom a nechtom, i zdobená radielkom, s povrchom lešteným tuhým a pod. Na lokalite sa vyskytuje aj barbarská keramika vytočená na kruhu z mladšej doby rímskej. Do tohto časového úseku patrí aj zatiaľ ojedinelý nález, jednodielny derivát spony s podviazanou nôžkou /obr. 62: 5/, charakteristický pre kvádsku a sarmatsko-jazygskú oblasť /Kolník 1965, s. 211-216, obr. 13-15/.

Umiestnenie rímskych stavieb v danom teréne, v kotline otvorenej k severozápadu a ohraničenej na ostatných stranách lesným chrptom najjuhozápadnejších výbežkov Malých Karpát, bez prihliadania na strategické zretele svedčí jednoznačne proti vojenskému rázu usadlosti. Naproti tomu príznačné situovanie lokality na hranici vlhkého a suchého ekotópu v kotline s dostačujúcou rozlohou lúčnych pastvín pre dobytok, orných plôch na pestovanie cereálií, v tesnom susedstve lesnej zóny s bohatým zdrojom stavebného dreva i kameňa, výdatným prameňom vody i otvoreným zdrojom vody /Veľkolúcky potok + predpokladané jazierko v priestore depresie, dnes zarastenej trstinou/ je faktorom, ktorý dovoľuje hľadať tu rímsku usadlosť označovanú v antických prameňoch /Cato, Varro, Collumella/ ako villa rustica. V stredodunajskom barbariku je to prvý jednoznačný výskyt usadlosti tohto typu.

Vzťah predpokladanej rímskej vily k predchádzajúcemu, súbežnému i následnému germánskemu osídleniu náleziska nie je jasný. Plánovaný systematický výskum môže významne prispieť k riešeniu rímsko-germánskych vzťahov na strednom Dunaji. Nepochybne prinesie aj dôležité poznatky osvetľujúce osídlenie lokality v eneolite, dobe bronzovej a laténskej, ako i slovanské osídlenie v dobe predveľkomoravskej a povelkomoravskej, doložené nálezmi z povrchového zberu.

L i t e r a t ú r a

- BÁRTA, J. - KOLNÍK, T. 1981: Rímska stanica/?/ v Bratislave-Dúbravke. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1980. Nitra, s. 29-31.
- FILARSKA, B. 1962: Szka starożytne. Warszawa.
- KOLNÍK, T. 1965: K typológii a chronológii niektorých spôn z mladšej doby rímskej na juhozápadnom Slovensku. Slov. Archeol., 13, s. 183-236.
- KOLNÍKOVÁ, E. 1984: Prírastky mincí v Archeologickom ústave SAV v roku 1983. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1983. Nitra, s. 124-129.
- MÓCSY, A. - FELDMANN, R. - MARTON, E. - SZILÁGYI, M. 1983: Nomenclator provinciarum Europae Latinarum et Cisalpiniae cum indice inverso. Budapest.

PROBEGRABUNG IN EINER RÖMISCHEN ZIVILANSIEDLUNG IN BRATISLAVA-DÚBRAVKA. Die erste Etappe der Probegrabung auf einer römischen Lokalität in Bratislava, Teil Dúbravka, erfaßte im J. 1982 die Fundamente eines Baues aus Mauerwerk. In der Grabungssaison 1983 wurden die Fundamente des ganzen Baues aus Mauerwerk mit viereckigem Grundriß /13,2 x 11,2 m/ und 3 halbkreisförmigen Apsiden abgedeckt. Auf der am niedrigsten situierten NO-Seite waren zur Umfassungsmauer 2 Pfeiler zugebaut. Die innere Fläche ist in 3 bzw. 4 rechteckige Räume geteilt. Die Breite der Mauer bewegt sich zwischen 0,56-0,62 m. Die in eine Tiefe von 90-150 cm eingefügten Fundamente wurden aus Bruchsteinen gebaut, die in unregelmäßige Reihen geordnet und mit auf der Innenseite geglättetem Mörtel vergossen waren. Die Verfüllung aller Räume bildete Baudestruktion aus Bruchsteinen, Lehm, zerfallenem Mörtel, Bruchstücken von Dachziegeln, verstreuten Tierknochen und Keramikfragmenten. Die Eintiefung der Fundamente und die innere Gestaltung der Räume zeigen, daß der Bau I die Reste eines römischen Bades darstellte. Das Bodenfragment eines Terra sigillata-Gefäßes, das im Mörtel des Raumes Nr. 3 eingegossen war, ein Denar des Alexander Severus aus dem J. 224 vom Bau I und eine Antoninianus-Münze des Gallienus aus der Fundelese in der Umgebung des Baues I, wie auch Fragmente provincial-römischer Keramik in einzelnen Räumen des Gebäudes zeugen von der Entstehung des Bades im Laufe des 3. Jh. Etwa 100 m südwestlich von Bau I entfernt wurde eine ausgiebige Quelle entdeckt, die wahrscheinlich das Bad mit Wasser versorgte. Auf der NO-Seite des Bades wurde der Verlauf eines bis in die Tiefe von 2,7 m reichenden Grabens erfaßt. Nach den Funden aus seiner Verfüllung kann man vermuten, daß es sich um einen Abfallkanal des Bades handelt. Nordöstlich vom Bad wurde die SO-Ecke des rechteckigen Baues II aus Mauerwerk freigelegt. Seine Fundamente aus Bruchkalkstein und Schiefer, die mit Mörtel von schlechter Qualität gefügt waren, sind leicht eingetieft /in 20-25 cm Tiefe unter dem Ackerboden/. Der Bau II überschneidet im NO-Teil ein germanisches Siedlungsobjekt aus älterer römischer Kaiserzeit.

Die Situierung der abgedeckten Gebäude im gegebenen Terrain zeugt ohne Rücksicht auf die strategischen Forderungen gegen den militärischen Charakter dieser Ansiedlung. Ihre Situierung in einem Becken mit großen Weidegeländen für das Vieh, Ackerflächen, in der Nähe der reichen Quellen von Bauholz und Stein, mit ausgiebiger Wasserquelle spricht für eine römische Ansiedlung, die von den antiken Autoren als "villa rustica" bezeichnet wird. Die geplante systematische Ausgrabung kann zur Lösung der wichtigen Frage der Beziehungen zwischen den Römern und Germanen im mittleren Donauegebiet beitragen. /Abb. 60-63./

РАЗВЕДОЧНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ РИМСКОЙ ШТАТСКОЙ УСАДЬБЫ В Г. БРАТИСЛАВА-ДУБРАВКА. Первый этап разведочных раскопок римского памятника в Братиславе, часть Дубравка в 1982 г. выявил фундамент каменной постройки. В 1983 г. был вскрыт фундамент всей каменной четвероугольной в плане /13,2 x 11,2 м/ постройки с 3 полукруглыми апсидами. В наиболее низкой СВ части были к наружной стене пристроены 2 колонны. Внутренняя площадь разделена на 3 или 4 прямоугольных помещения. Мощность стены колеблется от 0,56 до 0,62 м. Фундаменты глубиной в 90-150 см были из бутового камня, уложенного в нескольких рядах и политого заглаживанным с внутренней стороны раствором. Заполнение всех помещений составляли развал кладки из бутового камня, глины и раствора, обломки кровельного материала, рассеянные кости животных и обломки керамики. Углубление фундаментов и внутреннее оборудование помещений показывают, что постройка I представляет собой остатки здания римской бани. Обломок дна терры сигиллаты, найденный в растворе помещения № 3, денарий Александра Севера 224 г. в постройке I и антониниан Галлиена в подъемном материале близ постройки I, а также обломки римской провинциальной керамики в отдельных помещениях постройки свидетельствуют о возникновении бани в III в. Около 100 м на ЮЗ от постройки I был вскрыт богатый источник воды, вероятно использованный для бани. На СВ стороне бани была разрезана линия рва глубиной в 2,7 м. По находкам в его заполнении можно предполагать, что это сточная канава из бани. На СВ от бани выявлен ЮВ угол каменной прямоугольной постройки II. Фундаменты ее из бутового известняка и сланца, соединенные некачественным раствором, были мелко углублены под пахотной землей, на глубине 20-25 см. Постройка II перекрещивала в СВ части германский объект поселения раннеримского времени.

Помещение на этой местности вскрытых построек, не учитывая стратегических требований, свидетельствует о том, что эта усадьба не имела военного характера. Местоположение ее в котловине с большой площадью пастбищ для скота, пахотоспособной земли, вблизи богатых источников строительного леса и камня и богатого водоисточника указывает на римскую усадьбу, называемую античными авторами *villa rustica*. Планируемые систематические исследования, возможно, внесут вклад в решение важного вопроса отношений римлян и германцев на среднем Дунае. /Рис. 60-63./

ZISTOVACÍ VÝSKUM TZV. DLHÉHO VALU V NOVOM TEKOVE

Títus K o l n í k - Peter R o t h

Pri hĺbení rýh prírodného a odpadového potrubia pre jadrovú elektráreň v Mochovciach došlo v chotári obce Nový Tekov /okr. Levice/ k narušeniu niekoľkých archeologických lokalít. Najväčší zásah predstavuje dvojnásobné prerazanie dlhého valovitého telesa severne od obce v polohe Horné lúky /M-45-22-13, 1 : 10 000, 141 : 68 a 89 : 66 mm/, ktoré patrí do systému tzv. dlhých valov na západnom brehu Hrona.

Valovitý útvar sa nachádza na ľavom brehu Malokozmálskeho potoka na rozsiahlej terase rieky Hrona, medzi tokom a cestou, ktorá spája Nový Tekov s Malými Kozmálovcami. Možno ho sledovať na rozoranom poli medzi spomínanými obcami

v dĺžke asi 2 km v podstate v smere S-J ako miernu terénnu vlnu tmavšej farby. V minulosti unikál pozornosti archeológov.

Terasa, ktorú val využíva, vznikla meandrovaním rieky a postupným ukladaním jej nánosov psefilického až pelitického charakteru. V súčasnosti je z väčšej časti poľnohospodársky obrábaná, iba brehy Hrona sú porastené stromami a krovinami.

Prvú obhliadku lokality uskutočnil A. Točík už v lete /upozornenie pracovníkov Hydrostavu/. Pre nedostatok pracovníkov nebolo však možné urobiť okamžitý záchranný výskum ani začistiť rezy a zamerať profily valov. Zberom zo zeminy v mieste narušenia valu sa získali atypické praveké črepy a väčšie kusy prepáleného dreva, pochádzajúceho z konštrukcie valu /vzorka odoslaná na dendrochronologický rozbor; jeho výsledok by mohol vo veľkej miere objasniť otázku datovania i funkcie valu/.

Zisťovací výskum v októbri a novembri sa sústredil na dva rezy smerujúce približne kolmo na priebeh valu /obr. 64: 3/. V tomto období bola južná vetva potrubia už zasypaná, preto sa vyhlbil nový rez /I/ mechanizmom Bielorus rovnobežne s uložením potrubia /obr. 65: 1/. Ako rez II /obr. 65: 2/ sa začistil otvorený severný profil výkopu pre druhú vetvu odpadového potrubia.

V reze I sa zachytil zvyšok telesa valu, navrhneného z jemného tmavohnedého ílu; š. základne bola 17 m a zachov. v. 2,6 m. Vo východnom predpolí sa zachytila priekopa vyplnená štrkom /hĺ. 1,6 m/. Aj na západnej strane bol plytší priekopovitý útvar /hĺ. 1,2 m/, vyplnený jemnozrnným pieskom. Zvyšky závalu spevňovacej konštrukcie v hornej časti valu tvorila prepálená zemina, kamene a zuhoľnatené zvyšky dreva. Stopy konštrukcie mali tvar obráteného rozťahnutého písmena M s dlhším vonkajším ramenom. Nachádzali sa na oboch stranách telesa valu. Na západnej strane bola vrstva požiarom prepálenej hliny, zeminy a uhlíkov na svahu valu, na východnej strane sa táto vrstva zistila na telese valu vo výplni priekopovitej prepadliny.

V reze II sa javila podobná situácia, ale teleso valu bolo nasypané z troch odlišiteľných vrstiev: v spodnej časti svetlohnedý íl, na ňom íl s prepálenou mazanicou a so sporadickými črepami zo strednej doby bronzovej, hr. 30-40 cm, nad tým tmavohnedý íl. V tomto reze bola š. základne valu 16 m a v. 2,1 m. Zvyšky spevňovacej konštrukcie mali podobnú skladbu a rozloženie ako v reze I, ale na západnej strane je náznak akéhosi zdvojenia konštrukcie. Všetky tieto stopy konštrukcie mali š. od 1,15 do 1,4 m. Na oboch stranách valu boli priekopovité útvary vyplnené štrkom.

Podľa doterajších poznatkov o dlhých valoch /Janšák 1938; Kolník 1978/ sa dalo predpokladať jeho obojstranné lemovanie priekopou. Identifikovala sa iba východná, vonkajšia priekopa v reze I. Ostatné podobné útvary, ktoré sa našli, nebolo možné jednoznačne interpretovať ako intencionálne priekopy. Zrejme šlo o exploatačné priehlbne, ktoré mali síce priekopovitý tvar, ale na priekopy upravované neboli.

Z rezov si možno urobiť len čiastočný obraz o konštrukcii valu, bude nutné doplniť ich plošnou odkrývkou. Je evidentné, že spevňovacia drevená konštrukcia lemovala val po oboch stranách, z vonkajšej bola mohutnejšia kolová palisádová stena, z vnútornej o poznanie slabšia drevená palisáda. Priestor medzi takto vzniknutými stenami bol vyplnený zeminou a kamením. Steny spevňovali základ valu a zároveň umožňovali aj jeho zvýšenie. Nie je vylúčené, že vonkaj-

šia časť východnej steny hradby prečnievala nad teleso valu. Západná, drevená stena bola vybudovaná priamo na okraji valu, kým východná bola posunutá asi 2 m ku stredu a medzi ňou a okrajom bol azda voľný priestor, akási ochodza. Naznačuje to zániková vrstva, ktorá sa tu do nej zosypala. Na západnej časti sa totiž zániková vrstva zosunula po svahu. Zdvojenie konštrukcie, ktoré sa črtalo v profile rezu II, súviselo zrejme s ďalším spevňovaním, opravou alebo prestavbou valu. Nazdávame sa, že prepálenie zeminy a zvyšky zuhoľnatenej drevenej konštrukcie nevznikli intencionálnou činnosťou, ale súvisia so zánikom konštrukcie valu pri nejakej katastrofe.

Val v Novom Tekove bol nasypaný iba z ílu. Základ mal drevenú konštrukciu, spevnenú na vnútornej strane kameňmi. Vrstevnatá skladba násypu telesa valu v reze II je zrejme podmienená miestnymi zdrojmi zeminy. Kultúrna vrstva v telese valu sa vytvorila asi tak, že pri jeho nasypaní sa použila zemina z narušeného sídliska z doby bronzovej. Nie je však vylúčené, že zvrstvenie môže súvisieť s prestavbou či viacnásobným používaním valu.

V severnom susedstve rezu I sa zistila nápadná koncentrácia lomového kameňa. Zdá sa, že val v tomto mieste sa vytráca. Ťažko rozhodnúť, či tu bol prerušený, alebo či v ňom bola pôvodne medzera slúžiaca ako vstup, resp. brána do chráneného areálu. V takomto prípade možno predpokladať, že vstup bol chránený vežami, zo základov ktorých pochádza aglomerácia kameňov. Nie je však vylúčené, že v stredoveku mohol val sekundárne slúžiť ako protipovodňová hrádza, ktorá sa v týchto miestach pretrhla. Kamene by v tom prípade mohli pochádzať z opravy "hrádze". Toto miesto je vhodné na realizáciu plošnej odkrývky, ktorá by mohla prispieť nielen k riešeniu naznačeného problému, ale i k datovaniu a určeniu funkcie "dlhého" valu v Pohroní.

V telese valu sa našlo niekoľko črepov; sú väčšinou praveké, tehlovohnedé, obsahujúce v materiáli bohatú prímes piesku, patriace podľa charakteristickej úpravy povrchu prstovaním azda do doby bronzovej /obr. 64: 1/. Vyskytli sa v rôznych miestach valu a možno predpokladať, že sa do neho dostali sekundárne so zeminou exploatovanou v mieste porušeného sídliska z doby bronzovej. Pre datovanie sú irelevantné. Tesne pri zvyškoch drevenej konštrukcie sa vyskytol črep z nádoby zhotovenej v rukách, zdobený vlnovkou /obr. 64: 2/. Je z nádoby vyrobenej z materiálu s bohatou prímесou sľudnatého hrubozrnného piesku, svetlohnedý, so šedočiernym lomom a veľmi pripomína slovanskú keramiku. Napriek tomu ho však nemožno jednoznačne označiť za slovanský, pretože keramika podobná materiálom i výzdobou sa vyskytuje i v neskoršej dobe rímskej. Pre datovanie valu je veľmi dôležitý. Poskytuje terminus post quem alebo azda aj terminus ad quem pre budovanie drevenej konštrukcie valu.

Priebeh valu na západnom brehu Hrona bude nutné systematicky sledovať. Val sa severným smerom pravdepodobne "stráca" v Slovenskej bráne pod štátnou cestou do Kozároviec a Hronského Beňadika, južným smerom zasa "mizne" na upravených plochách Štátneho plemenárskeho ústavu v Novom Tekove. Pozemný prieskum bude potrebné kombinovať s leteckým vyhľadávaním a dokumentovaním valu.

Výskum v Novom Tekove nevyriešil problematiku tzv. dlhých alebo spečených valov v Pohroní a Poíplí. Doteraz bolo vyslovených viacero dohadov a hypotéz o ich vzniku a funkcii: od predpokladu o hraničných opevneniach z doby bronzovej až po názor, že predstavujú protiturecké hranice /bližšie k tomu Kolník 1978/. Isté je iba, že boli budované proti útočníkom alebo predpokladanému ne-

bezpečiu z východnej strany. Dosiaľ nie je jednoznačne preukázaná kultúrna a časová spolupatričnosť dlhého valu v Pohroní a sústavy valov v Poiplí, možno ju však predpokladať. Nič konkrétnejšie zatiaľ nemožno vysloviť o predpokladanej nadväznosti dlhých zemných valov na južnom Slovensku na podobný systém valov v maďarskom Potisí, tzv. sarmatský limes, vybudovaný pravdepodobne v 4. stor. /posledne Soproni 1978, s. 113-137/. Pri prehliadke rezov v Novom Tekove maďarskí špecialisti zaoberajúci sa štúdiom dlhých valov /Ď. Garamová a S. Soproni/ konštatovali výrazné konštrukčné odlišnosti medzi valmi v Potisí a na južnom Slovensku. Pripúšťajú však, že tieto rozdiely môžu byť sčasti podmienené miestnymi geomorfologickými podmienkami /napr. blízkosť vodného toku/ i stavebným materiálom /dostatok dreva, kameňa/.

Ďalšie poznatky o priebehu, datovaní a funkcii valov v Pohroní a Poiplí, kultiváciou pôdy takmer na nerozoznanie splanírovaných, môžu priniesť iba sústavné sledovania zemných prác v oblasti predpokladaného výskytu a menšie plošné odkrývky na priaznivých miestach.

L i t e r a t ú r a

JANŠÁK, Š. 1938: Staré osídlenie Slovenska. Dolný Hron a Ipeľ v praveku. Turčiansky Sv. Martin, s. 94-96, obr. 18.

KOLNÍK, T. 1978: Zisťovací výskum tzv. spečenéhovalu v Žemberovciach. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1977. Nitra, s. 139-144:

SOPRONI, S. 1978: Der spätrömische Limes zwischen Esztergom und Szentendre. Budapest.

PROBEGRABUNG IM SOG. LANGEN WALL IN NOVÝ TEKOV. Bei der Austiefung von Rinnen in der Gemeindegemarkung von Nový Tekov /Bez. Levice/ wurde ein langer Wall zweimal durchschnitten /Abb. 64/. Die Ausgrabung konzentrierte sich auf 2 Schnitte, die sich winkelrecht auf den Verlauf des Walles richteten. Im Schnitt Nr. 1 wurde der Rest des aus feinem dunkelbraunem Lehm aufgehäuften Wallkörpers /Abb. 65: 1; Br. der Basis 17 m, erhaltene H. 2,6 m/ erfaßt. Im östlichen Vorfeld fand sich ein mit Kies ausgefüllter Graben /T. 1,6 m/. Auch auf der Westseite befand sich ein seichter Grabenartiges Gebilde /T. 1,2 m/, das mit feinem Sand ausgefüllt war. Die Reste der Verschüttung der Befestigungs-konstruktion skizzierten sich im Oberteil des Walls als durchbrannte Erde, Steine und verkohlte Holzreste. Sie hatten die Form eines umgekehrten ausgeweiteten Buchstabens "M" mit längerem äußerem Arm. Sie befanden sich auf beiden Seiten des Wallkörpers: im W lang eine Brandschicht von durchbrannter Erde und Brandkohle am Wallabhang, im O befand sich diese Schicht im Wallkörper in der Verfüllung der grabenartigen Versenkung. Im Schnitt Nr. II herrschte eine ähnliche Situation mit dem Unterschied, daß der Wallkörper aus 3 Schichten bestand /Abb. 65: 2/: im unteren Teil lag hellbrauner Lehm, darauf eine Lehmschicht mit durchbranntem Lehmverputz und sporadischen Scherben aus der mittleren Bronzezeit, D. 30-40 cm, darüber eine Schicht dunkelbraunen Lehms; Br. des Wallfundamentes 16 m, H. 2,1 m. Die Reste der Befestigungs-konstruktion hatten eine ähnliche Form wie im Schnitt Nr. I, doch war an der Westseite des Walles ein Anzeichen einer Art Verdoppelung der Konstruktion zu beobachten. Die Spuren der Konstruktion hatten eine Br. von 1,15 bis 1,4 m. An beiden Seiten des Walles befanden sich mit Kies ausgefüllte grabenartige Gebilde, die nicht eindeutig als intenzionelle Gräben interpretiert werden können.

Die Befestigungskonstruktion umrandete den Wall von beiden Seiten: an der Außenseite befand sich eine mächtigere Pfosten-Palisadenwand, an der Innenseite eine schwächere Holzpalisade. Der Raum dazwischen war mit Erdschutt und Steinen ausgefüllt. Man hatte die Wallfundamente verfestigt und dadurch gleichzeitig die Erhöhung des Walles ermöglicht. Es ist nicht ausgeschlossen, daß die Außenseite der Ostwand den Wallkörper überragte. Die westliche Holzwand war direkt am Wallrand aufgebaut, während die Ostwand ungefähr 2 m vom Wallrand verschoben war und zwischen ihr und dem Rand sich wahrscheinlich ein leerer Raum, ein gewisser Laubengang befand.

Im Wallkörper fanden sich einige Keramikscherben; meistens urzeitliche und nach der charakteristischen Verzierung mit Fingerabdrücken mittelbronzezeitliche. Sie kamen an verschiedenen Stellen des Walles zutage und man kann vermuten, daß sie beim Bau des Walles sekundär in den Wallkörper geraten sind. Bemerkenswert ist eine Scherbe /in direkter Berührung mit der Holzkonstruktion/ von einem handgefertigten Gefäß mit Wellenlinienverzierung. Sie erinnert an slawische Keramik, eine ähnliche Keramik kommt jedoch auch in der späten römischen Kaiserzeit vor.

Die kulturelle und zeitliche Zusammengehörigkeit der sog. langen oder verbrannten Wälle im Gran- und Eipeltal ist bisher nicht bewiesen worden, man kann sie nur vermuten. Über eine vorausgesetzte Anknüpfung der langen Erdwälle an ein ähnliches System im ungarischen Theißgebiet, an den sog. sarmatischen Limes, der wahrscheinlich im 4. Jh. erbaut wurde, kann noch nichts Konkretes ausgesagt werden.

РАЗВЕДОЧНЫЕ РАСКОПКИ Т. НАЗ. "ДЛИННОГО ВАЛА" В С. НОВИ-ТЕКОВ. В ходе земле-копных работ в окрестностях с. Нови-Теков /р-н Левице/ был дважды разрезан длинный вал /рис. 64/. Исследования сосредоточились на 2 приблизительно перпендикулярных к линии вала разрезах. В разрезе I выявлен остаток тела вала, насыпанного из тонкого, темно-коричневого ила /рис. 65: 1/, ш. базы 17 м, сохранившаяся в. - 2,6 м. В восточном предполье выявлен ров /глубиной в 1,2 м/, заполненный щебнем /глубиной в 1,6 м/. Также на западной стороне был более мелкий ров /глубиной в 1,2 м/, заполненный мелкозернистым песком. Остатки заполнения укрепительной конструкции вырисовывались в верхней части вала вроде обожженной глины, камня и обугленных остатков дерева. Они образовали широкую превращенную букву "М" с удлинённой внешней стороной. Они находились по обеим сторонам вала: на А был слой пережженной глины и угольков на склоне вала, на В этот слой встречен на теле вала в заполнении впадины вроде вала. В разрезе II отмечена подобная ситуация, но тело вала было насыпано из 3 слоев /рис. 65: 2/: в нижней части был светло-коричневый ил, на нем ил с пережженной обмазкой и спорадическими черепками эпохи средней бронзы мощностью в 30-40 см, над ним темно-коричневый ил. Ш. базы вала - 16 м и в. - 2,1 м. Остатки укрепительной конструкции были подобны остаткам в разрезе I, но в третьей части вала намечено какое-то удвоение конструкции. Следы конструкций - шириной с 1,15 до 1,4 м. По обеим сторонам вала были подобные рву образования, заполненные щебнем, которые нельзя было считать однозначно интенциональными рвами. Укрепительная конструкция окаймляла вал по обеим сторонам: снаружи был могучий частокол, изнутри слабый деревянный палисад. Пространство между ними было заполнено глиной и камнем. Они укрепляли базу вала и одновременно служили

надстройкой. Не исключено, что наружная часть восточной стены была выше тела вала. Западная деревянная стена была построена прямо на краю вала, но восточная была помещена приблизительно на 2 м с края вала и между стеной и валом было, по-видимому, свободное пространство вроде площадки.

В теле вала найдено несколько фрагментов керамики, большей частью первобытной, по характерному формированию поверхности пальцеванием датированных средней эпохой бронзы. Они обнаружены в разных частях вала и можно полагать, что попали в него вторично во время его стройки. Внимания заслуживает черепок /в месте деревянной конструкции/ от лепного сосуда, орнаментированного волнистой линией. Он напоминает о славянской керамике, но подобная керамика встречается также в позднеримское время.

Культурная и временная соотносимость т. наз. длинных или спеченных валов в Погронье и Поиплье пока не подтверждена, но можно ее предполагать. Нельзя конкретно высказаться о предполагаемой связи глиняных валов с подобной системой в венгерском Потисье, т. наз. сарматским лимесом, построенным вероятно в IV в.

PRÍRASTKY MINCÍ V ARCHEOLOGICKOM ÚSTAVE SAV V ROKU 1983

Eva Kolníková - Ján Hunka

V r. 1983 sa v numizmatickej zbierke AÚ SAV zaznamenalo 663 prírastkov mincí. Získali sa pri archeologických výskumoch, náhodných objavoch alebo ako dar od rôznych nálezcov. Všetkým ďakujeme za odovzdanie mincí do zbierky ústavu a za súhlas na ich publikovanie.

Katalóg prírastkov

B r a t i s l a v a

Výskum /P. Baxa/ na parcele 431 na Kapitulskej ul., hĺ. 290 cm:

Uhorsko, Mária /1385-1395/, denár. 1,50 cm, 0,37 g. Huszár 566. /Prír. č. 5118./

B r a t i s l a v a, časť D ú b r a v k a

Pri výskume villa rustica z doby rímskej /T. Kolník, L. Kulichová/ sa našli dve mince /prvá v priestore stavby I vo vyhodenej zemine, druhú našiel náhodou Ľ. Krchňavý v priestore na západ od stavby I počas exkurzie pracovníkov ústavu/:

1. Rím, Alexander Severus /222-235/, denár z r. 224. 2 cm, 2,99 g. Cohen IV 256. /Prír. č. 5629./

2. Rím, Gallienus /253-268/, antoninianus. 1,80 cm, 2,30 g. Cohen V, 1236. /Prír. č. 5628./

C í f e r, časť P á c /okr. Trnava/

Pri výskume pohrebiska z 8. stor. /B. Chropovský, G. Fusek, E. Chropovská/ sa v hrobe 102 našli dve prevítané mince:

1. Rím, Constantinus I. /306/7-337/, malý bronz. 1,80 cm, 2,18 g. Cohen VII 454. /Prír. č. 5636./

2. Rím, 4. stor., neurčiteľný malý bronz. 0,60 g /oblámaný/. /Prír. č. 5637

D u b n í k /okr. Nové Zámky/

Počas výskumu keltského pohrebiska získal J. Bujna od technického pracovníka JRD L. Alexu mincu, ktorú našiel r. 1980 "pri fóliovníkoch JRD" asi 800 m juhovýchodne od vinohradu JRD v polohe Bundáš:

Uhorsko, Béla III. /1172-1196/, medená minca arabského typu. 2,32 cm, 1,42 g. Huszár 73. /Prír. č. 5623./

H u r b a n o v o, časť B o h a t á /okr. Komárno/

Pracovník ústavu J. Turbač našiel pri kopaní v záhrade svojej matky mincu: Rakúsko, František II. /1792-1835/, Viedeň, grajciar z r. 1800. 2,25 cm, 2,35 g. /Prír. č. 5622./

I l i j a /okr. Žiar nad Hronom/

Pri výskume hradiska z neskorej doby bronzovej na Sitne /P. Zebrák/ r. 1983 sa získala zberom na lúke v priestore akropoly cca 60 cm od terajšej brány do retranslačnej stanice minca:

Rím, 2.-3. stor.?, neurčiteľný stredný bronz. 2,40 cm, 8,64 g. /Prír. č. 5633./

I ž a /okr. Komárno/

V r. 1983 sa pri výskume stanice z doby rímskej na Leányvári /J. Rajtár, K. Kuzmová/ našlo 101 mincí, z čoho len 15 sa dá určiť. Ostatné možno zaradiť iba rámcovo medzi rímske razby, poväčšine z 3.-4. stor. V komplexe sú však najmä neurčiteľné zlomky bronzových mincí.

1. Rím, Vespasianus /69-79/, mincovňa Rím, denár z r. 72-73. 1,69 cm, 2,36 g. Cohen II, 45. RIC II, 42. /Prír. č. 5727./

2. Rím, Hadrianus? /117-138/, denár. 1,70 cm, 0,78 g. /Prír. č. 5763./

3. Rím, Hadrianus /117-138/, mincovňa Rím, stredný bronz, posmrtná razba z r. 138-139. 2,70 cm, 11,95 g. RIC II, 970. /Prír. č. 5661./

4. Rím, Marcus Aurelius /161-180/, stredný bronz. 2,30 cm, 6,56 g. Ťažko čitateľná razba. /Prír. č. 5660./

5. Rím, Commodus /176-192/, denár z r. 187-188. 1,70 cm, 1,79 g. RIC III, 169. /Prír. č. 5751./

6. Rím, Septimius Severus? /193-211/, denár. 1,60 cm, 1,55 g. /Prír. č. 5639./

7. Rím, Antoninus Pius /138-161/, stredný bronz. 2,50 cm, 11,93 g. /Prír. č. 5646./

8. Rím, Aurelianus? /270-275/, malý bronz? 2 cm, 2 g. Cohen VI, 60? /Prír. č. 5638./

9. Rím, Aurelianus? /270-275/, antoninianus. 1,90 cm, 1,80 g. /Prír. č. 5779./

10. Rím, Probus? /276-282/, antoninianus. 1,70 cm, 1,14 g. /Prír. č. 5766./

11. Rím, Probus? /276-282/, antoninianus. 2 cm, 1,07 g. /Prír. č. 5643./

12. Rím, Diokletianus? /284-305/, stredný bronz. 2,80 cm, 6,45 g. Cohen VI, 434? /Prír. č. 5748./

13. Rím, Licinius? /307-323/, antoninianus. 2,10 cm, 1,30 g. /Prír. č. 5778./

14. Rím, Constantius II.? /337-361/, stredný bronz. 2,20 cm, 3,80 g. /Prír. č. 5747./

15. Rím, Valentinianus I. /364-378/, malý bronz. 1,85 cm, 1,06 g. /Prír. č. 5758./

16. Zlatý okrúhly pliešok /minca?/ s jednostrannou razbou. Hlava barbar-ského štýlu vpr. V hornej časti dve dierky na zavesenie. Neurčené /pravdepodobne iba ozdobný prívesok/. 2 cm, 0,85 g. /Prír. č. 5743./

17. Rím, 1.-2. stor.? nečitateľný denár. 1,50 cm, 0,72 g. /Prír. č. 5753./

18.-29. Rím, neurčiteľné bronzové mince a ich zlomky, pravdepodobne 3. stor. /Prír. č. 5652, 5659, 5663, 5723, 5725, 5737, 5746, 5754, 5767, 5774, 5777, 5780./

30.-58. Rím, neurčiteľné bronzové mince a ich zlomky, pravdepodobne 4. stor. /Prír. č. 5640, 5642, 5647, 5650, 5651, 5653, 5654, 5656, 5657, 5662, 5713, 5714, 5719, 5720, 5730, 5733, 5734, 5745, 5749, 5759-5763, 5768-5770, 5772, 5775, 5776./

59.-101. Rím, neurčiteľné bronzové mince, prevažne ich zlomky. /Prír. č. 5641, 5644, 5645, 5648, 5649, 5655, 5658, 5665-5668, 5710-5712, 5715-5718, 5721, 5722, 5724, 5726, 5728, 5729, 5731, 5732, 5735, 5736, 5738-5742, 5744, 5750, 5752, 5755-5757, 5764, 5765, 5771, 5773./

K a l a v a /okr. Spišská Nová Ves/

V apríli 1983 objavili v obci pozoruhodný komplex 36 poľských a prusko-brandenburských strieborných grošových razieb z r. 1527-1604. Zásluhou F. Javorského sa mince dostali do numizmatickej zbierky ústavu /Prír. č. 5674-5709./ Podrobné spracovanie v Slovenskej numizmatike 9. Hmotnosť celého komplexu 77,78 g.

K o m j a t i c e /okr. Nové Zámky/

Počas výskumu slovanského sídliska r. 1983 /P. Šalkovský, J. Császta/ našiel J. Császta na neďalekom poli prevítanú rímsku mincu:

Rím, Gallienus? /253-268/, antoninianus. 2,20 cm, 2,75 g. /Prír. č. 5630./

L e v o č a /okr. Spišská Nová Ves/

Pri výskumných prácach v areáli mesta /F. Javorský/ sa našla minca:

Uhorsko, Leopold I. /1657-1705/, Kremnica, denár 1694. 1,48 cm, 0,41 g.

/Prír. č. 5672./

L i p t o v s k á S i e l n i c a, časť L i p t o v s k á M a r a /okr. Liptovský Mikuláš/

Vo výskumnej sezóne 1983 /K. Pieta/ na hradisku púchovskej kultúry sa našli tri mince:

1. Kelti, veľkobysterský typ, 2. pol. 1. stor. pred n. 1., tetradrachma. 2,10 cm, 9,36 g. /Prír. č. 5631./

2. Kelti, veľkobysterský typ, 2. pol. 1. stor. pred n. 1., tetradrachma. 2,20 cm, 9,89 g. /Prír. č. 5632./

3. Kelti, zemplínsky typ, 2. pol. 1. stor. pred n. 1., drachma. 1,15 cm, 2,10 g. /Prír. č. 5664./

M e d z a n y /okr. Prešov/

Výskum sídliska z doby rímskej r. 1983 /M. Lamiová/ poskytol nález rímskej mince:

Rím, Marcus Aurelius /161-180/, denár z r. 166. 1,80 cm, 2,95 g. RIC III, 164. /Prír. č. 5627./

N i t r a, časť Z o b o r

V novembri 1983 Ing. M. Belica, CSc., našiel pri kopaní zavlažovacej ryhy vo svojej záhrade /Dolina SZM 61; M-45-21-02, 1 : 10 000, 226,10 : 121 mm/ poklad 503 strieborných mincí, uložených v nádobke s pokrývkou. Ide o uhorské, české, tirolské a švajčiarske razby z r. 1467-1530. Celková hmotnosť 290,18 g. Podrobné spracovanie uverejní Slovenská numizmatika 9. /Prír. č. 5119-5621./

N i t r a, časť C h r e n o v á

Výskum v polohe "záhradníctvo" r. 1983 /B. Chropovský, A. Kováčová/. Náhodný nález mince:

Uhorsko, František Jozef I. /1848-1916/, 2 haliere, nečitateľný letopočet. 1,90 cm, 2,85 g. /Prír. č. 5634./

P i n c i n á /okr. Lučenec/

Pri výskume zaniknutého stredovekého kostola a cintorína v polohe Temeňdomb /V. Furmánek, I. Tóthová/ r. 1983 sa našli tri mince /1 a 3 zo zberu, 2 z hrobu 195/.

1. Uhorsko, Ferdinand I. /1526-1564/, Kremnica, denár 1528, 1,50 cm, 0,37 g. /Prír. č. 5624./

2. Uhorsko, Matej II. /1608-1619/, Kremnica, denár z r. 1611-1613. 1,43 cm, 0,39 g. /Prír. č. 5626./

3. Uhorsko, Leopold I. /1657-1705/, Kremnica, denár z r. 1674-1683. 1,50 cm, 0,13 g. /Prír. č. 5625./

P o p r a d, časť S p i š s k á S o b o t a

Pri výskume zaniknutej stredovekej dediny Stojany /M. Slivka, F. Javorský/ r. 1983 sa našli v hrobe 3 dve mince:

1. Uhorsko, Matej Korvín /1458-1490/, Kremnica, denár z r. 1482-1486. 1,58 cm, 0,43 g. /Prír. č. 5670./

2. Uhorsko, Vladislav II. /1490-1516/, Kremnica, denár 1504. 1,55 cm, 0,40 g. /Prír. č. 5671./

V a l a l i k y, časť V š e c h s v ä t ý c h /okr. Košice-vidiek/

Pri výskume slovansko-avarského pohrebiska /J. Béreš/ sa zberom získala minca:

Uhorsko, Jozef II. /1780-1790/, Smolník, grajciar 1781. 2,49 cm, 7,95 g. /Prír. č. 5673./

Z e m p l í n /okr. Trebišov/

Pri výskume D. Čaploviča v polohe Za záhradami r. 1983 sa našli dve mince v keltsko-ďáckej vrstve:

1. Kelti, veľkobysterský typ, 2. pol. 1. stor. pred n. l., tetradrachma. 2 cm, 10,11 g. /Prír. č. 5635./

2. Kelti, zemplínsky typ, 2. pol. 1. stor. pred n. l., drachma. 1,10 cm, 1,77 g. Minca bola prilepená na črepe z neskoroláténskej nádoby. /Prír. č. 5669./

L i t e r a t ú r a

COHEN, H. 1955: Description historique des monnaies frappées sous l'empire romain. I-VIII. Graz. V texte iba Cohen a príslušné číslo katalógu.

HUSZÁR, L. 1979: Münzkatalog Ungarn von 1000 bis Heute. Battenberg.

MATTINGLY, H. - SYDENHAM, E. A. 1968: The Roman Imperial Coinage. II-III.

V texte len RIC.

Prehľad prírastkov mincí v roku 1983

Nálezisko	M i n c e							Spolu
	kelt- ské	rímske	byzant- ské	storočie				
				11.-13.	14.-15.	16.-17.	18.-20.	
Bratislava		2			1			3
Cífer, časť Pác		2						2
Dubník				1				1
Hurbanovo, časť Bohatá							1	1
Ilija		1						1
Iža		100 + 1?						101
Kaľava						36		36
Komjatice		1						1
Levoča						1		1
Liptovská Sielnica, časť Liptovská Mara	3							3
Medzany		1						1
Nitra					14	489	1	504
Pinciná						3		3
Poprad, časť Spiš- ská Sobota					1	1		2
Valaliky, časť Všechsvätých							1	1
Zemplín	2							2
Spolu	5	107 + 1?		1	16	530	3	663

MÜNZZUWACHS IM ARCHÄOLOGISCHEN INSTITUT DER SAW IM J. 1983. Bei Ausgrabungen und Geländebegehungen des Instituts im Gebiet der Slowakei, aber auch bei zufälligen Entdeckungen wurden 663 Münzen gewonnen. Eine Übersicht nach den Fundorten und der Zeitbestimmung wird in der Tabelle angeführt. Zu den bedeutendsten Zuwachsstücken gehören die keltischen Münzen aus Liptovská Sielnica, Teil Liptovská Mara und aus Zemplín, römische Münzen aus der Grabung in römischen Bauobjekten /Bratislava, Teil Dúbravka und Iža/ und aus einer Siedlung aus römischer Kaiserzeit /Medzany/, römische Münzen in sekundärer Verwendung aus einem frühmittelalterlichen Grab /Cífer, Teil Pác/, mittelalterliche Münzen aus Siedlungsobjekten /Levoča/ und Gräbern /Poprad, Teil Spišská Sobota, Pinciná/, wie auch 2 Hortfunde der mittelalterlichen Münzen /Nitra, Kaľava/. Anderen Zuwachs repräsentieren Zufallsfunde.

ПРИРОСТЫ МОНЕТ В ИНСТИТУТЕ АРХЕОЛОГИИ САН В 1983 Г. В ходе полевых исследований и разведок Института на территории Словакии, а также случайными находками обнаружены 663 монеты. Обзор по находкам и датировке приводится в таблице. К самым значительным находкам относятся кельтские монеты из сс.

Липтовска-Съельница, часть Липтовска-Мара и Земплин, римские монеты, найденные при исследовании римских построек /Братислава, часть Дубравка и Ижа/ и поселения римского времени /Медзани/, римские монеты, вторично использованные в раннесредневековом погребении /с. Циферь, часть Пац/, средневековые монеты из объектов на площади поселения /Левоча/ и погребений /Попрад/, часть Спишска-Собота, Пинцина/, а также 2 клада средневековых монет /Нитра, Калява/. Остальные приросты являются случайными находками.

LUŽICKÉ POHREBISKO A LENGYELSKÉ SÍDLISKO V ZLATÝCH MORAVCIACH-KŇAŽICIACH

Rudolf K u j o v s k ý

Lokalita v katastri bývalej obce Kňazice, teraz súčasť Zlatých Moraviec /okr. Nitra/, sa rozprestiera na úpätí Čertovho vrchu v Pohronskom Inovci. V júli-auguste uskutočnili na nej pracovníci Oblastného múzea v Nitre záverečnú etapu výskumu lužického pohrebiska. Preskúmali ďalších deväť hrobov, ktoré obohatili poznatky o pohrebnom rite lužickej kultúry. Inventár potvrdil úzke kontakty s podolskou kultúrou, zistené už v predchádzajúcich sezónach, a rozšíril ich doklady o ďalšie tvary keramiky. Výskum bol zameraný na ohraničenie rozsahu pohrebiska. Preskúmala sa podstatná časť; je možné, že v kontrolných blokoch uniklo pozornosti niekoľko ojedinelých hrobov. Rozšírili sa aj poznatky o osídlení polohy v období lengyelskej kultúry. V hĺbke 40 cm sa odkryl nepravidelný ovál 5,2 x 3/4 m, veľmi porušený orbou. Vymedzený rozsah určujú plochy udupanej hlíny a kusy mazanice /na udupanú dlážku zrejme spadla stena vymazaná hlinou/. V objekte bolo väčšie množstvo črepov z veľkých zásobníč a z misiek na nôžke. Prepálenie zeminy na dvoch miestach a výskyt skupinky tkáčskych závaží, /praslenov a druhotne použitých úch nádob/ umožňujú predpokladať zničené tkáčske zariadenie. Objekt bol orientovaný v smere S-J. Nález troch skupín kameňov v rade z východu na západ /opory stĺpov/ na severnej strane umožňuje predpokladať, že strecha bola predĺžená na sever, kde vytvárala prístrešok presahujúci vnútro objektu. Nájdene keramické zlomky priradujú objekt k lengyelskej kultúre, doloženej početnými nálezmi aj v predchádzajúcich sezónach.

LAUSITZER GRÄBERFELD UND SIEDLUNG DER LENGYEL-KULTUR IN ZLATÉ MORAVCE-KŇAŽICE. Auf der Lokalität von Kňazice in Zlaté Moravce /Bez. Nitra/ verwirklichte man eine Grabung im Lausitzer Gräberfeld aus der jüngeren und späten Bronzezeit, die die Ausdehnung des Gräberfeldes präzisiert hat und interessantes Material zur Belegung der engen Kontakte zwischen der Lausitzer und Podol-Kultur enthielt. Es wurden auch die Reste eines Wohnobjektes der Lengyel-Kultur freigelegt.

ЛУЖИЦКИЙ МОГИЛЬНИК И ЛЕНДЕЛЬСКОЕ ПОСЕЛЕНИЕ В Г. ЗЛАТЕ-МОРАВЦЕ, ЧАСТЬ КНЯЖИЦЕ. На местонахождении Княжице в г. Злате-Моравце /р-н Нитра/ окончены исследования могильника лужицкой культуры поздней и финальной эпох бронзы. Исследования уточнили площадь могильника и принесли материал, свидетельствующий о тесных контактах лужицкой и подольской культур. Вскрыты также остатки жилого объекта лендельской культуры.

POHREBISKO Z 10. STOROČIA V TESÁRSKÝCH MLYŇANOCH

Rudolf K u j o v s k ý - Gabriel F u s e k

Lokalita v Tesárskych Mlyňanoch /okr. Nitra/ sa rozkladá vľavo od cesty Nitra - Zlaté Moravce na miernej vyvýšenine /východná časť polohy Gočol/ v rohu medzi železničnou traťou Zlaté Moravce - Vráble a potokom Stráňanka severne od železničnej trate /M-34-121-D-c, 1 : 25 000, 34 : 275 mm/. Pri prípravných prácach na poľnom letisku, vykonávaných podnikom Agrostav, Nitra, bolo porušené kostrové pohrebisko. Preskúmali sme štyri hroby.

H r o b 1. Zemné práce znemožnili sledovanie hrobovej jamy vo vyšších vrstvách. Od úrovne skrývky sme zistili zahĺbenie len 20 cm. Obdĺžniková jama 200 x 60 cm sa od okolia líšila len kyprostou výplne. Kostra dospelého jedinca bola položená na chrbte. Orientácia Z-V /280°/. Pri ľavej ramennej kosti sme našli bronzový prsteň, v oblasti porušeného ľavého chodidla fragment liatej bronzovej náušničky so stĺpikovým príveskom, zdobený nepravou granuláciou.

H r o b 2. Veľmi zničený. Hrobová jama temer nepozorovateľná. Zachovali sa zvyšky detskej kostry. Orientácia S-J /340°/. Bez inventára.

H r o b 3. Kostra temer úplne strávená. Pravdepodobná orientácia Z-V /290°/. Bez inventára.

H r o b 4. Kostra takmer úplne strávená. Orientácia Z-V /290°/. Bez inventára.

Napriek začisťovaniu odkrytej plochy sa nepodarilo nájsť ďalšie hroby. Táto časť pohrebiska bola zničená zemnými prácami. Inventár hrobu 1 umožňuje zaradiť pohrebisko do druhej polovice 10. stor.

GRÄBERFELD AUS DEM 10. JAHRHUNDERT IN TESÁRSKE MLYŇANY. Im Gemeindekataster von Tesárske Mlyňany /Bez. Nitra/ wurde ein zerstörtes Skelettgräberfeld entdeckt. Es wurden 4 Gräber untersucht. Das Inventar /Bronzeohrring und Bronzefingerring/ erlaubt die Datierung des Gräberfeldes in die zweite Hälfte des 10. Jh.

МОГИЛЬНИК X В. В С. ТЕСАРСКЕ-МЛИНЯНИ. В окрестностях с. Тесарске-Млиняни /р-н Нитра/ разрушен могильник с трупоположениями. Прослежены 4 погребения. Инвентарь /бронзовая серьга и бронзовое кольцо/ позволяет датировать могильник второй пол. X в.

NOVÉ NÁLEZY Z LEFANTOVIEC

Rudolf K u j o v s k ý - Pavel Z e b r á k

Pracovníci Oblastného nitrianskeho múzea a AÚ SAV vykonali koncom marca a začiatkom apríla obhliadku vodovodnej ryhy v katastri obce Lefantovce /okr. Nitra/. Ryha porušila rozsiahle sídlisko v blízkosti kravína JRD /M-34-121-C-b, 1 : 25 000, 350 : 318 mm/. Sídlisková vrstva dosahuje hrúbku 80-100 cm; z nej pochádzajú črepy keramiky železovskej skupiny. Zo steny výkopu sa zachránili zvyšky dvoch lengyelských hrobov.

H r o b 1. Kostrový, orientácia Z-V. Pochovaný ležal na pravom boku s pokrčenými nohami. Hlava a hrudník boli zničené výkopom. V oblasti panvy

boli črepy misky, misky na nôžke, vázy/?, pri nohách črepy ďalšej misky. Zachovaná časť hrovej jamy bola široká 65 cm, dlhá 75 cm. Hrob bol v hĺbke 90-100 cm, vzdialený od cesty do Horných Lefantoviec asi 300 m.

H r o b 2. Kostrový, zničený, zachovala sa iba časť rebier, ramennej kosti a lebka. V blízkosti neboli žiadne črepy. Hrob bol v hĺbke 100 cm, vzdialený od cesty asi 80 m.

Nálezy keramiky zo sídliskovej vrstvy patria železovskej skupine, ale keramika z hrobu 1 i spôsob uloženia kostry umožňujú priradiť hroby k ludanickej skupine lengyelskej kultúry.

NEUE FUNDE AUS LEFANTOVCE. Im Gemeindekataster von Lefantovce /Bez. Nitra/ wurden Siedlungsschichten gestört. Man gewann Keramikfunde der Želiezovce-Gruppe und untersuchte die Reste von 2 Skelettgräbern /Skelette in Hocklage/ aus der Zeit der Ludanice-Gruppe der Lengyel-Kultur.

НОВЫЕ НАХОДКИ В С. ЛЕФАНТОВЦЕ. В окрестностях с. Лefантовце /р-н Нитра/ нарушены слои поселения. Получены находки керамики железовской группы и прослежены остатки 2 скорченных погребений периода луданицкой группы лендельской культуры.

ŠTVRTÁ SEZÓNA VÝSKUMU V MUŽLE-ČENKOVE

Ivan K u z m a - Peter Š a l k o v s k ý

V dňoch 26. 4. až 28. 10. sa uskutočnila štvrtá etapa systematického záchranného výskumu v polohe Vilmakert v Mužle, časť Čenkov /okr. Nové Zámky/. Výskum pokračoval čiastočne na ploche skúmanej v r. 1980-82, kde sa preskúmalo ešte 34 sídliskových objektov a jeden kostrový hrob. Odkryl sa nový úsek s rozlohou 1800 m², čím sa preskúmaná plocha rozšírila na 3025 m². Buldozér zhrnul orniciu do hĺbky cca 30-40 cm a 10 cm sa odstránilo pomocou gradera. Pre pomerne hrubú vrstvu černoze bolo potrebné ešte ručné prehĺbenie o 20-30 cm /pre veľký objem prác vykonalo sa iba na 675 m²/. Odkrylo sa 62 sídliskových objektov a tri kostrové hroby, čím sa celkový počet objektov zvýšil na 257. Preskúmalo sa 28 objektov z obdobia kultúry s mladšou lineárnou keramikou a železovskej skupiny, tri badenskej kultúry, dva skupiny Kosihy-Čaka, 26 z 9.-11. stor. a tri bez nálezov. Do včasnostredovekého obdobia patria i všetky tri hrobové celky.

Väčšina železovských objektov /19/ bola odkrytá na ploche skúmanej už v predchádzajúcich sezónach. Zastúpené sú stavebné a zásobné jamy. Odkryla sa časť ďalšej kolovej stavby, ktorá je však značne porušená včasnostredovekými objektmi. Zachytili sme časť základového žlabu severnej steny domu v dĺžke 3,5 m a časť základového žlabu východnej steny v dĺžke 4 m. Severovýchodné nárožie porušila včasnostredoveká polozemnica 100. Žlab zachytený v minulej sezóne v severnom rohu skúmanej plochy /Kuzma - Ožďáni - Hanuliak 1983, s. 143/ nesúvisí so žiadnou zistenou stavbou.

Zachytili sme aj pokračovanie kolovej stavby zistenej v minulej sezóne. Odkryl sa rad vonkajších kolov v dĺžke 8 m. Severné ukončenie, resp. pokračo-

vanie sa stráca v zemníku kultúry s mladšou lineárnou keramikou a nedá sa v jeho výplni sledovať. V týchto miestach je vo vzájomnej superpozícii päť objektov. Dva patria kultúre s mladšou lineárnou keramikou - objekty 252 /obr. 66: 1/ a 250 /obr. 66: 2-11/, ostatné železovskej skupine. Objekt 252 je plytká stavbná jama /500 x 140 cm/, tiahnúca sa v smere J-S rovnobežne so spomínaným radom kolových jám. Severné ukončenie porušil objekt 250, pomerne plytký zemník s priemernou hĺbkou 40 cm a rozmermi 540 x 520 cm. Zapustené boli doň ďalšie tri objekty železovskej skupiny, čo sa prejavilo v čiastočnom zmiešaní materiálu, a porušovala ho i včasnostredoveká zásobnica 220. Objekt 221 bol zahĺbený iba plytko - 26 cm, mal menšie rozmery a obsahoval nevýrazný materiál. V západnej časti objektu 250 sa črtala zásobná jama 251, obvyklého typu /Ø ústia 90 cm, Ø dna 145 cm, hĺ. 100 cm/, zistená vo výplni až takmer na jeho dne. Materiál z objektu patrí do stredného stupňa železovskej skupiny /obr. 67: 1-6/. Do tohto stupňa možno zaradiť i zásobnú jamu 256 /obr. 68: 1-8/, zachytenú vo východnej časti objektu 250. Mala oválny tvar s nepravidelnými stenami, čo bolo zapríčinené zosunutím jej ústia. Najvýznamnejším nálezom z objektu je hlavička antropomorfnej, pravdepodobne aplikovanej plastiky so znázornením tváre /2,6 x 2,4 cm/ a s pokrývkou hlavy?/. Dôležitý je objekt 248, jama nepravidelného oválneho tvaru, hlboká 120 cm. Našiel sa tu fragment kamenného vrťaného sekeromlatu /obr. 68: 14/ spolu s materiálom zo staršieho stupňa železovskej skupiny /obr. 68: 9-13/. Doposiaľ boli vrťané kamenné nástroje známe až z mladších stupňov.

Celkove sa v objektoch nachádzalo pomerne málo črepov. Za bohatší možno označiť iba objekt 206 s materiálom mladšieho stupňa železovskej skupiny /obr. 69: 1-6/.

Bez analógií je fragment neidentifikovateľného keramického predmetu /obr. 70: 1/, nájdený v sekundárnej polohe vo včasnostredovekej zemnici 236. Vrchnú časť tvorí rovná hladená plocha so stopami červeného maľovania. Zachované hrany na dvoch stranách sú zaoblené a klenuto prechádzajú do dutej kónickej nôžky mierne oválneho prierezu, na ktorej sa zachovala časť červenej výzdoby. Povrch predmetu je hladý, vnútro nôžky nebanlivo vypracované, materiál jemne plavený, bez organických prímiesí. Predmet pôsobí masívnym dojmom akéhosi podstavca. Azda slúžil na nejaké kultové účely /oltárik?/. Vzhľadom na nejasnú funkciu predmetu nemožno vylúčiť ani jeho opačné orientovanie, t. z. že rovná plocha by bola bázou nádoby.

Z obdobia badenskej kultúry sa odkryli iba tri objekty vo východnom rohu skúmanej plochy. Ako prevažnú väčšinu badenských objektov na lokalite možno ich zaradiť do stupňa Baden IVa.

Z dvoch objektov skupiny Kosiň-Čaka bol jeden pomerne chudobný, s nevýraznými nálezmi, druhý obsahoval bohatý a pozoruhodný materiál.

V skúmaní včasnostredovekého osídlenia sa pokračovalo odkrývkou ďalších 12 stavieb, šiestich zásobnicových jám a niekoľkých menších jamovitých zahĺbenín. Z 11 preskúmaných stavieb je 10 typologicky zhodných so stavbami odkrytými v minulých výskumných sezónach. Ide o objekty takmer štvorcového pôdorysu s plochou 5,5-10,5 m², zahĺbené od úrovne zistenia 30-60, výnimočne až 90 cm /objekt 235/. V orientácii dlhšej osi prevláda smer SV-JZ, ale zastúpený je i SZ-JV. Steny zahĺbenia sú kolmé až mierne zošikmené, podlaha prevažne rovná. Výskyt kolových jám je výnimkou. V deviatich objektoch bola kamenná pec zo stredne veľkých až veľkých na sucho kladených kameňov, umiestnená v severnom,

východnom alebo severovýchodnom rohu. Od týchto obytných stavieb sa typologicky čiastočne odlišuje objekt 227, ktorý mal v západnom rohu ohnisko/?/ vyložené drobným lomovým i riečnym kameňom. Dosiaľ ojedinelá je stavba 228 /160 x 305 cm, hĺ. 10-50 cm/ bez vykurovacieho zariadenia, zrejme výrobného účelu. Na tento cieľ nepochybne slúžili i dve kupolovité pece so spoločnou predpecnou jamou /objekt 231/. Šesť zásobných jám - obilníc malo kruhové ústie / $\varnothing$ ca 140 cm/ a postupne sa zužujúce steny alebo hruškovitý tvar /hĺ. 100-180 cm/.

Z obdobia včasného stredoveku sa preskúmali kostrové hroby 5-7, v ktorých boli pochované tri deti /hrob 6 dvojhrob/ a dospelý jedinec /hrob 7/. Kostry boli uložené vo vystretej polohe, s rukami vedľa tela, orientované cca SV-JZ. V detských hroboch sa našlo pri nohách po jednej nádobke, v hrobe dospelého sa objavila jednoduchá bronzová náušnička a železný nožík.

V sídliskových objektoch boli výrazne najpočetnejšími nálezmi keramické fragmenty a zvieracie kosti. Vyskytli sa i jednoduché kostené nástroje a niekoľko zle zachovaných železných predmetov.

Viacfázovosť osídlenia potvrdila superpozícia troch obytných stavieb. Stavba 215 porušovala v západnom rohu stavbu 216, ktorá zasa mierne zasahovala do južného rohu stavby 197. Pretože v keramike z týchto objektov /obr. 70: 2, 3; obr. 71-74/ sú iba malé typologické a technologické rozdiely, možno predpokladať, že medzi obdobiami ich existencie neboli väčšie hiáty. Predbežne ich zaraďujeme od konca 9. po začiatok 11. stor., zatiaľ čo celé osídlenie datujeme rámcovo do 9. - 1. pol. 12. stor.

L i t e r a t ú r a

KUZMA, I. - OŽDÁNI, O. - HANULIAK, M. 1983: Tretia sezóna výskumu v Mužle-Čenkove. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1982. Nitra, s. 143-147.

VIERTE GRABUNGSSAISON IN MUŽLA-ČENKOV. In Mužla, Teil Čenkov /Bez. Nové Zámky/ wurden 62 Siedlungsobjekte, davon 28 der Kultur mit jüngerer Linear-keramik und der Želiezovce-Gruppe, 3 der Badener Kultur, 2 der Kosiň-Čaka-Gruppe, 26 frühmittelalterliche und 3 fundlose Objekte abgedeckt. In das Frühmittelalter gehören auch alle 3 untersuchten Gräber.

Die Objekte der Želiezovce-Gruppe sind vor allem durch Bau- und Speichergruben vertreten. Es wurde auch der Teil eines weiteren Pfostenbaues freigelegt, der durch frühmittelalterliche Objekte zerstört war. Die in der vorigen Saison erfaßte Rinne /Kuzma - Oždáni - Hanuliak 1983/ hängt mit keinem von den festgestellten Bauten zusammen. Man erfaßte auch die Fortsetzung des im vorigen Jahr entdeckten Pfostenbaues und legte eine Reihe von äußeren Pfosten mit 8 m Länge frei. Die nördliche Fortsetzung konnte infolge der komplizierten Situation nicht erfaßt werden. Hier befinden sich 5 Objekte in Superposition; 2 der Kultur mit jüngerer Linearkeramik - Objekte 252 /Abb. 66: 1/ und 250 /Abb. 66: 2-11/, die übrigen der Želiezovce-Gruppe - Objekte 221, 251 /Abb. 67: 1-6/ und 256 /Abb. 68: 1-8/. Aus dem Objekt 256 stammt das Köpfchen einer anthropomorphen, wahrscheinlich applizierten Plastik mit der Darstellung des Gesichtes und der Kopfbedeckung/?. Bedeutend ist das Objekt 248, wo ein durchbohrtes steinernes Hammeraxtbruchstück /Abb. 68: 14/ in Vergesellschaftung mit dem Material

aus der älteren Stufe der Zeliezovce-Gruppe /Abb. 68: 9-13/ gefunden wurde. Bisher sind durchbohrte Steinwerkzeuge erst aus den jüngeren Stufen bekannt gewesen. In den Objekten gab es verhältnismäßig wenig Material, reicher war nur das Objekt 206 /Abb. 69: 1-6/. Keine Analogien weist das Fragment eines keramischen Gegenstandes aus dem Objekt 236 auf /Abb. 70: 1/. Die Form der oberen Partie kann wegen der Beschädigung des Stückes nicht bestimmt werden. Den oberen Teil bildet eine geglättete ebene Fläche mit Spuren von roter Bemalung. Die erhaltenen Kanten sind auf zwei Seiten gerundet und gehen gewölbt zu einem Hohlfuß mit leicht ovalem Durchschnitt und teilweise erhaltener roter Verzierung über. Die Oberfläche ist geglättet, das Innere des Fußes nachlässig ausgearbeitet. Das Material ist fein geschlämmt, ohne organische Zusätze. Der Gegenstand sieht aus wie ein massiver Sockel. Vielleicht diente er kultischen Zwecken /ein kleiner Altar?/. Man kann jedoch seine umgekehrte Orientierung nicht ausschließen, d. h. daß die ebene Fläche die Basis des Gefäßes dargestellt hätte.

Die Untersuchung der frühmittelalterlichen Besiedlung setzte mit der Abdeckung weiterer 12 Bauten, 6 Speichergruben, 3 Gräbern und einiger grubenartiger Vertiefungen fort. Von den 12 Bauten sind 10 denjenigen typologisch ähnlich, die in den vorigen Saisons freigelegt wurden. Es handelt sich um Objekte mit viereckähnlichem Grundriß von 5,5-10,5 m² Größe und von 30-60, ausnahmsweise 90 cm Tiefe. In 9 Objekten wurde ein Ofen aus steinerner Trockenmauer festgestellt. Unterschiedlich ist der Bau 227 mit einer Feuerstelle, die mit kleinen Steinen ausgelegt war. Einen Einzelfund stellt auch das Objekt 228 mit rechteckigem Grundriß ohne Heizanlage dar, das offensichtlich Produktionszwecken diente, ähnlich wie 2 Kuppelöfen mit gemeinsamer Vorofengrube. In 3 Skelettgräbern lagen 3 Kinder und ein erwachsenes Individuum /Grab 6 - Doppelgrab/ in gestreckter Rückenlage mit ca. NO-SW-Orientierung. In den Kindergräbern befand sich je ein kleines Gefäß, im Grab des Erwachsenen ein einfacher Bronzeohrring und ein kleines Messer. Daß die Besiedlung mehrschichtig war, bewies die Superposition von 3 Hütten: die Hütte 215 störte die Hütte 216 und diese wieder die Hütte 197. Da im Material dieser Objekte /Abb. 70: 2, 3, Abb. 71-74/ nur kleine typologische und technologische Unterschiede zu beobachten sind, setzt man voraus, daß zwischen den Zeiten ihrer Existenz kein größerer zeitlicher Hiatus war. Vorläufig können sie in den Zeitabschnitt vom Ende des 9. bis zum Anfang des 11. Jh. eingestuft werden.

ЧЕТВЕРТЫЙ СЕЗОН ИССЛЕДОВАНИЙ В С. МУЖЛА-ЧЕНКОВ. В с. Мужла, часть Ченков /р-н Нове-Замки/ вскрыты 62 объекта поселения: 28 культуры поздней линейной керамики и желтезовской группы, 3 баденской культуры, 2 группы Косиги-Чака, 26 раннесредневековых и 3 объекта без находок. Ранним средневековьем можно датировать также все 3 прослеженных погребения.

Желтезовская группа представлена главным образом строительными ямами и зернохранилищами. Вскрыта часть новой столбовой постройки, разрушенной раннесредневековыми объектами. Желоб, разрезанный в прошлом сезоне /Кузма - Ождяни - Ганульяк 1983/, не связан ни с одной из вскрытых построек. Обнаружено также продолжение столбовой постройки, вскрытой в прошлом сезоне. Вскрыт ряд наружных столбов длиной в 8 м. Северное продолжение по относи-

тельно сложной ситуации не обнаружено. Здесь находится в суперпозиции 5 объектов; 2 культуры поздней линейной керамики - объект 252 /рис. 66: 1/ и 250 /рис. 66: 2-11/, остальные желтезовской группы - объекты 221, 251 /рис. 67: 1-6/ и 256 /рис. 68: 1-8/. В объекте 256 найдена головка антропоморфной, по-видимому, прикладной пластики, представляющей собой лицо и головной убор?/. Важным кажется объект 248, где вместе с материалом ранней ступени желтезовской группы /рис. 68: 9-13/ найден фрагмент просверленного каменного топора-молота /рис. 68: 14/. Просверленные каменные орудия пока что известны только в более поздних ступенях. В объектах найден относительно малочисленный материал, богатым оказался только объект 206 /рис. 69: 1-6/. Фрагмент керамического предмета из объекта 236 /рис. 70: 1/ не имеет аналогий. Форму верхней части нельзя определить из-за повреждения. Верхнюю сторону составляет гладкая поверхность с следами раскрашивания красной краской. Оставшиеся 2 боковых ребра закруглены и переходят в полую коническую ножку, овальную в сечении, на которой сохранилась часть украшения красной краской. Поверхность предмета лощеная, изнутри ножка плохо отделана, материал тонко отмученный без органических примесей. Предмет производит впечатление массивной подставки. Может быть, он служил каким-нибудь культовым целям /малый алтарь?/. Нельзя исключить и обратную его ориентировку, т. е. что гладкая площадка представляла бы базу сосуда.

В течение продолжительных исследований раннего средневековья обнаружено 12 новых построек, 6 ям-хранилищ, 3 погребения и несколько ямных углублений. Из 12 построек 10 типологически совпадает с постройками, вскрытыми в прошлых сезонах. Это объекты приблизительно квадратные в плане, площадью в 5,5 - 10,5 кв. м, углубленные до 30-60, исключительно 90 см. В 9 объектах находилась печь, сложенная кладкой камня насухо; отличается постройка 227 с очагом выложенным мелким камнем. Единичной является прямоугольная в плане постройка 228 без отопительной установки, по-видимому, служащая производственным целям. Производственным целям несомненно служили также 2 купольные печи с общей предпечной ямой. В 3 погребениях с труположением были захоронены 3 ребенка и один взрослый /погребение 6 - парное погребение/ во вытянутом положении, ориентировка приблизительно СВ-ЮЗ. В детских погребениях было по одному сосудику, в погребении взрослого найдена простая бронзовая серьга и ножик. Многофазовое поселение подтвердила суперпозиция: хата 215 разрушала хату 216 и она хату 197. Так как в материале из этих объектов /рис. 70: 2, 3, рис. 71-74/ встречаются только небольшие типологические технологические различия, предполагается, что между периодами их существования не было больших временных hiatusов. Предварительно они датированы концом IX-началом XI в.

ŠIESTA SEZÓNA REVÍZNEHO VÝSKUMU RÍMSKEHO KASTELA V IŽI

Klára K u z m o v á - Ján R a j t á r

Výskum v Iži /okr. Komárno/ pokračoval prevažne v juhozápadnej štvrtine vnútorného areálu kastela, kde sa ukončili práce v severnej polovici skúmanej plochy /sektory 8-16/i-1/ a odkrývala sa jej južná časť /sektory 8-11/m-p/. Uskutočnil sa aj zisťovací výskum v západnom, severozápadnom a severovýchodnom

predpolí kastela a predbežná rekonštrukcia stavby I a studne 1 /Kuzmová - Rajtár 1983, s. 150 n./.

V severnej časti odkrývanej plochy sa doskúmalo kultúrne zvrstvenie. Najspodnejšia sídlisková vrstva E tu prekryvala čiastočne rozrušenú maltovitú plochu, ktorá sa vysledovala v páse sektorov 13-16/i, kde zabiehala pod ich severný okraj. Z vrstvy E pochádza zlomok misky terry sigillaty typu Drag. 37, výrobok majstra B. F. Attonia z dielne v Rheinzaberne, datovaný do obdobia Antonina Pia - Marca Aurelia /obr. 75: 1/. Na jej rozhraní s podložíom sa našla veľmi dobre zachovaná minca - posmrtná razba Hadriána /117-138/ z r. 138-139. Táto vrstva spolu s maltovitou plochou pravdepodobne súvisí so stavebným objektom mimo skúmanej plochy.

Z I a b /priekopa?/. Podložie v priestore stavby I v hĺbke 150-160 cm tvoril pochovaný pôdny horizont z hnedej ílovitej hliny, ktorý plynule prerastal do sivožltého piesčitého ílu. V miestnostiach D2 až F2 stavby I sa v ňom nejasne črtal tmavší pás. Detailnými priečnymi rezmi sa sledoval jeho priebeh od západného okraja výkopovej jamy studne 2 k západnému opevneniu kastela v dĺžke 45 m. Bol to žlabovitý útvar hrotitého prierezu, široký 110-140 cm, zahĺbený od úrovne zachytenia 60-70 cm. Jeho dno malo v celej zachytenej dĺžke vodorovný priebeh. Porušovali ho základové žlaby stavby I a studňa 2. V priestore západného opevnenia ho prekryvala násypová berma a porušoval negatív obvodového múru. Žlab pokračoval aj za opevnením. Vo výplni z hnedej ílovitej hliny bolo niekoľko zosunutých lomových kameňov. Našli sa v nej iba drobné korodované železné fragmenty a zlomky zvieracích kostí. Žlab prebieha zrejme ďalej aj východným smerom, kde pravdepodobne nadväzuje na žlabovitý zásah, ktorý sa zistil v podloží sektora 16/k už v r. 1980. V miestnostiach B2 a C2 stavby I sa jeho priebeh nesledoval. Nemožno vylúčiť, že sú to zvyšky priekopy staršieho opevnenia zemného tábora. Žlab patrí k najstarším dosiaľ zachyteným objektom.

Z e m n í k. V sektoroch 9-10/k a 11-14/l sa v hĺbke 150-160 cm nejasne črtal nepravidelný okraj rozsiahleho antropogénneho zásahu. Postupnou odkrývkou sa tu preskúmala severná časť objemného zemníka. Zachytená dĺžka v smere V-Z v sektoroch 8-14/l je 28-30 m, šírka v smere S-J v sektoroch 10/k-o cca 22 m. Zemník porušil všetky staršie sídliskové vrstvy /v sektore 11/k-1 i juhozápadné nárožie stavby I/ a bol zahĺbený do žltého piesčito-ílovitého podložia. Jeho nerovné dno s viacerými priehlbňami a schodovitými stupňami siahalo do hĺbky 220 až 280 cm pod úroveň terajšieho terénu. V južnom profile sektorov 9-14/l sa zistilo viacnásobné zvrstvenie. V hĺbke 160-180/190/ cm sa zreteľne črtala skoro súvislá, ale nerovnomerná medzivrstva homogénneho žltého piesku bez nálezov. Jej hrúbka kolísala od 3-5 do 20 cm. Prekryvala v celom rozsahu výplň zemníka a oddeľovala ju od vrchných vrstiev. Zásyp tvorila rôznorodá hnedá ílovitá zemina, značne prestúpená zlomkami tehloviny, lomovým kameňom, zlomkami malty a zvieracích kostí, štrkom a uhlíkmi - vrstva D, hrubá 30-60 cm. V zahĺbenejšej západnej časti zemníka /sektory 9-11/l/ sa pod ňou dala odlíšiť spodná vrstva E, hrubá 20-30 cm. Mala podobnú nerovnorodú štruktúru a líšila sa iba o niečo tmavším sfarbením. V sektoroch 9-10/l ich oddeľovala tenká nesúvislá popolovitá vrstvička. Obidve tieto vrstvy majú charakter závažky zemníka deštrukciou a planírkou z jeho okolia.

Súvislú sídliskovú vrstvu C nad žltou piesčito-ílovitou medzivrstvou tvorila homogénna hnedá sprašovitá zemina. Mala rôznu hrúbku od 20 do 60 cm /podľa sklonu terénu/. Na jej vrchnej úrovni sa nachádzali početné nepravidelné zhľuky

deštrukcie prevažne z lomových, ale aj opracovaných kameňov so stopami malty. Prekrývala ich čiernohnedá humusovitá zemina zmiešaná s uhlíkmi a popolom - vrstva B. Siahala na niektorých miestach do hĺbky 100-140 cm pod úroveň terajšieho terénu.

Zo zásypu zemníka /vrstvy D, E/ sa získal rozsiahly a rôznorodý nálezový materiál. Početné mince /87 ks/ sú také korodované, že s ťažkosťami možno určiť iba 7 razieb: Vespasianus /69-79/ - denár z r. 72-73; Hadrianus? /117-138/; Antoninus Pius /138-161/; Marcus Aurelius /161-180/; Septimius Severus? /193-211/; Probus? /276-282/ - dve mince.

Terru sigillatu zastupujú reliéfne zdobené i nezdobené črepy. V prvej skupine sú najpočetnejšie výrobky viacerých majstrov z Rheinzabernu, ktorých činnosť možno datovať do obdobia od Antonina Pia až po Severovcov. Ojedinelé sú fragmenty zdobené barbotinovou a rytou výzdobou /tzv. Kerbschnittverzierung/. Menej početná je sigillata westerndorfskej produkcie z konca 2. - 1. pol. 3. stor. /obr. 76: 1/. Niekoľko zlomkov predstavuje import zo stredogalskej dielne Lezoux z obdobia vlády Antoniniovcov, ktoré sa doteraz vyskytli iba v nepatrnom množstve /obr. 76: 3/. V nezdobenej terre sigillate prevládajú fragmenty misiek typu Drag. 18/31, 31, 32 a 33. Pozornosť si zasluhuje doteraz prvý nález kolkovaného dna z Lezoux - výrobok majstra Pentilia, ktorý pracoval v období vlády Antoniniovcov /obr. 76: 6; Oswald 1931, s. 237/.

Zo sklenených nálezov treba spomenúť fragment masívneho dna štvorhrannej fľaše, na ktorom sa zachovala časť plasticky vystupujúceho nápisu, pravdepodobne značky výrobcu /obr. 75: 7/. Plastické písmená po obvode dna alebo v jeho rohoch, podobne ako polguľovité výčnelky, sa vyskytujú na sklenených nádobách z 2. až 4. stor. /Isings 1957, s. 108; Benkö 1962, s. 109-117; Fitz - Bánki 1974, s. 209, tab. VII: 1; Radnóti - Gabler 1982, s. 55/.

Fragment súdkovitej perly zo sivomodrej sklovitej pasty s maľovanou červenou výzdobou i pozdĺžnu žliabkovanú perlu zo zelenomodrého skla možno zaradiť do 3.-4. stor. /obr. 75: 5, 6/.

Unikátnym nálezom zo zásypu zemníka je masívny zlatý prsteň /v sektore 13/1, v hĺ. 160 cm/. Jeho telo bolo odliate vo forme. Spodný pásikový prúžok plynulo prechádza do rovnomerne sa rozširujúcich ramien. Pohľadová strana má tvar pretiahnutého oválu. Otvor na nasadenie prsteňa je asymetrický, oválny. Horná časť je vnútri zosilnená pritepaným plátkom. Výzdobu tvoria gravírované štylizované rastlinné úponky a prelamovanie. Oválny otvor, pôvodne určený na vsadenie očka, je obrúbený priletovaným perlovcovým prstencom. Vypadnuté očko je druhotne nahradené pritepaným plieškom s nezreteľným reliéfne zobrazeným výjavom dvoch stojacich postáv. Pravá, ženská postava podáva pravú ruku vľavo stojacemu mužovi. Povrch je čiastočne ošúchaný /hmotnosť 22,72 g; obr. 75: 8/.

Výjavy tohto druhu sa objavujú na reverzoch mincí, na ktorých podobný motív zobrazuje napr. Concordiu, Felicitas, Fortunu. Na Hadriánových minciach býva zobrazená Fortuna Redux, bohyňa šťastného návratu, ako podáva cisárovi ruku /Bernhart 1926, s. 87, 89, 90, tab. 60: 10, tab. 61: 2/. Je pravdepodobné, že motív bol obtepaný z reverzu mince do tenkého pliešku a upevnený na prsteň. Podobné prelamovanie sa vyskytlo na zlatom medailóne, do ktorého je vsadený aureus Septimia Severa /193-211/ z r. 202-210 /Kent - Overbeck - Stylow 1973, s. 128, tab. XVIII: 395/. Prsteň datujeme do 3. stor.

K datovaniu zásypu zemníka prispievajú najmä nálezy spôn. Viaceré fragmenty a štyri poškodené exempláre bronzových ramienkových cibulkovitých spôn /obr. 75: 2, 3/ možno priradiť k typu 1A E. Kellera /1971, s. 33, obr. 1: 1, obr. 12/ a datovať na koniec 3. a začiatok 4. stor. Rovnako možno datovať i zlomok striebornej cibulkovitej spony s neúplným nápisom vyrytým po stranách lúčka /obr. 75: 4; Tóth 1980, s. 140-153, obr. 8, obr. 9, obr. 10: 34a, b, obr. 13/. Podľa niektorých bádateľov možno aj samotný nápis VTERE FELIX považovať za kresťanskú symboliku /Horeďt 1982, s. 168/. Zásyp zemníka datujeme predbežne do 1. pol. 4. stor.

Sídlisková vrstva C obsahovala pomerne málo nálezov. Z mincí sú určiteľné iba dve razby cisára Aureliana /270-275/ a razba Licinia /307-323/. Táto vrstva pochádza pravdepodobne zo záverečného obdobia existencie kastela.

Vrstva B predstavuje spolu s objektmi zahĺbenými do zásypu zemníka pozánikový sídliskový horizont z konca 4. a 1. pol. 5. stor. Tri určiteľné mince zastupujú razby Diocletiana /284-308/, Constantia II.? /337-361/ a Valentiniana I. /364-375/. Našlo sa i množstvo zlomkov keramiky hnetenej v rukách, keramiky s vhladzovanou výzdobou a zeleno glazovanej keramiky. K najvýznamnejším nálezom z tejto vrstvy patria fragmenty zo steny meďeného liateho hunského kotla typu Höckricht s troma zvislými rebrami /obr. 75: 9/. Podobné zlomky sa našli napr. v Intercise a Sucidave /Kovrig 1972, s. 106, obr. 10, obr. 12: 3a-c/.

P r i e k o p o v ý o b r a n n ý s y s t é m. Zisťovacie rezy vyhlíbené zemným strojom v predpolí kastela overili výsledky leteckého a geofyzikálneho prieskumu v r. 1982 /Kuzmová - Rajtár 1983, s. 153/.

V západnom a severozápadnom predpolí kastela sa zistili dve vonkajšie hrotité priekopy /4 a 5/. V reze pri južnej medziveži západného frontu opevnenia sa vo vzdialenosti 5 m od obvodového múru zachytil priebeh priekopy 1. Pri severozápadnej rohovej veži túto priekopu prekrýval negatív vejárovitej prístavby /Kuzmová - Kolník - Rajtár - Trugly 1980, s. 121/. Priekopa 1 súvisí s najstaršou fázou výstavby kamenného kastela.

V severovýchodnom predpolí kastela sa v zisťovacom reze dlhom 120 m črtalo všetkých päť hrotitých priekop vonkajšieho opevnenia. Dosahovali hĺbku 1,9-3 m a šírku 5-9 m. Ich výplň tvorila tmavohnedá až čierna ílovitá zemina bez výraznejšieho zvrstvenia. Nachádzali sa od seba vo vzdialenostiach: 2 m /priekopa 2 a 1/, 11,5 m /priekopa 3 a 2/, 3 m /priekopa 4 a 3/ a 30 m /priekopa 5 a 4/. Je zrejmé, že všetky priekopy nie sú súčasné, ale absencia archeologického materiálu nedovoľuje ich bližšie časové zaradenie. Sondážou v tomto priestore sa zistili aj tri lievikovité jamy kruhového pôdorysu s $\varnothing$ 1,8-2,6 m, hlboké 100-125 cm. Tvorili súčasť obranného systému.

Ďalšie zachytené objekty - lichobežníkovitá jama /270 x 230 cm/ s plochým dnom a výplňou z čiernej zeminy s množstvom uhlíkov i časť úzkeho, v pravom uhle sa lomiaceho žľabu /základového?/ - sa nateraz nedajú funkčne a časovo zaradiť. Nemožno vylúčiť, že súvisia so starším drevozemným opevnením tábora.

Pokračujúci výskum môže priniesť bližšie poznatky o stavebnom vývoji kamenného kastela i o predpokladanom staršom drevozemnom opevnení.

L i t e r a t ú r a

- BENKŐ, A. 1962: Üvegcorpus. In: Rég. Fü. Ser. II. 11. Budapest.
BERNHART, M. 1926: Handbuch zur Münzkunde der römischen Kaiserzeit. Halle.
FITZ, J. - BĀNKI, Zs. 1974. Kutatások Gorsiumban 1972-ben. In: Alba Regia. 13, 1972. Székesfehérvár, s. 195-228.

- HOREDT, K. 1982: Siebenbürgen in spätrömischer Zeit. Bukarest.
- ISINGS, C. 1957: Roman Glass from Dated Finds. Groningen - Djakarta.
- KELLER, E. 1971: Die spätrömischen Grabfunde in Südbayern. München.
- KENT, J. P. C. - OVERBECK, B. - STYLOW, A. V. 1973: Die römische Münze. München.
- KOVRIK, I. L. 1972: Hunnische Kessel aus der Umgebung von Várpálota. In: Folia Archaeol. 23. Budapest. s. 95-121.
- KUZMOVÁ, K. - KOLNÍK, T. - RAJTÁR, J. - TRUGLY, A. 1980: Druhá sezóna revízieho výskumu rímskeho kastela v Iži - akcia Dunaj. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1979. Nitra, s. 121-127.
- KUZMOVÁ, K. - RAJTÁR, J. 1983: Piata sezóna revízieho výskumu rímskeho kastela v Iži. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1982. Nitra, s. 150-155.
- OSWALD, F. 1931: Index of Potter's Stamps on Terra Sigillata. Margidunum. rep. London 1964.
- RADNÓTI, A. - GABLER, D. 1982: Rusovcei /Oroszvár/ ásatások /1942-43/. In: Commun. Archaeol. Hung. Budapest. s. 47-71.
- TÓTH, E. 1980: Römische Metallgegenstände mit Inschriften im Ungarischen Nationalmuseum: instrumenta domestica. Folia Archaeol., 31, s. 131-154.
- SECHSTE SAISON DER REVISIONSGRABUNG IM RÖMISCHEN KASTELL VON IŽA. Die Ausgrabungen in Iža /Bez. Komárno/ setzten im SW-Viertel des Innenareals des Kastells fort, wo die Untersuchung der Kulturschichten im Nordteil der abgedeckten Fläche beendet wurde. Die untere Siedlungsschicht E überdeckte die zerstörte Mörtelfläche, die mit einem außerhalb der untersuchten Fläche liegenden Bauobjekt zusammenhängt. Aus der Schicht E stammt das Fragment einer Terra-sigillata-Tasse Drag. 37 - des Produktes von B. F. Attonius aus Rheinzabern /Abb. 75: 1/ und eine Münze des Hadrianus /117-138/ - postmortale Prägung aus den J. 138-139. Die Unterlage bildete ein eingebetteter Bodenhorizont in 150-160 cm Tiefe. Darin skizzierte sich unter dem Bau I ein rinnenförmiges Gebilde mit spitzigem Querschnitt. Es verlief in O-W-Richtung bis hinter die äußere Befestigung, wobei es durch die Fundamenttrinnen des Gebäudes I, des Brunnens Nr. 2 und des Negativs der Befestigungsmauer, wo es mit einem Grabenabsatz überdeckt war, gestört wurde. Es gehört zu den ältesten Objekten und man kann nicht ausschließen, daß es sich um den Rest des Grabens einer älteren Erdwallbefestigung handelt.
- Im Südteil wurde eine umfangreiche Lehmgrube festgestellt, die eine Tiefe von 220 bis 280 cm erreichte und auf einer Fläche von etwa 28-30 x x 22 m die Schichten zerstörte. Ihre Auffüllung bestand aus Destruktionen und planiertem Boden, die hier aus der Umgebung aufgeschüttet wurden. Sie lieferte verschiedenartiges reiches Material. Von 87 Münzen sind nur 7 bestimmbar: Vespasianus /69-79/; Hadrianus? /11-138/; Antoninus Pius /138-161/, Marcus Aurelius /161-180/; Septimius Severus? /193-211/; Probus? /276-282/ - 2 Münzen. Zahlreiche Terra-sigillata-Scherben stammen überwiegend aus Rheinzaberner, weniger aus Westerndorfer Werkstätten /Abb. 76: 1/. Es kamen auch Fragmente aus der mittelgallischen Werkstatt in Lezoux vor /Abb. 76: 3, 6; Oswald 1931, S. 237/. Auf dem Bodenfragment einer vierkantigen Flasche erhielt sich ein Teil der Marke des Herstellers /Abb. 75: 7/. Sie befinden sich auf den Böden der Glasgefäße aus dem 2.-4. Jh. /Isings 1957, S. 108; Benkö 1962, S. 109-117; Fitz - Bánki 1972, S. 209, Taf. VII: 1;

Radnóti - Gabler 1982, S. 55/. 2 Glasperlen sind aus dem 3.-4. Jh. /Abb. 75: 5, 6/. Ein einmaliger Fund ist der massive Goldfingerring /22,72 g/ aus dem 3. Jh. Das herausgefallene Auge ist sekundär durch ein kleines Blechstück mit undeutlicher Reliefdarstellung, wahrscheinlich nach einem Münzrevers ausgehämmt, ersetzt worden /Abb. 75: 8/. Als Motiv kommt z. B. Concordia, Felicitas, Fortuna in Frage /Bernhart 1926, S. 87, 89, 90, Taf. 60: 10, 61: 2/. Eine analoge Durchbrucharbeit ist auf dem Medaillon mit dem eingesetzten Aureus des Septimius Severus /193-211/ aus dem J. 202-210 zu sehen /Kent - Overbeck - Stylow 1973, S. 128, Taf. XVIII: 395/. Die Fragmente und beschädigte Exemplare der Zwiebelkopffibeln /Abb 75: 2, 3/ gehören zum Typ 1A nach E. Keller /1971, S. 33, Abb. 11: 1, Abb. 12/. Das Bruchstück einer silbernen Zwiebelfibel trägt an den Bügelseiten die eingeritzte Inschrift VTERE FELIX /Abb. 75: 4/, die für christliche Symbolik gehalten werden kann /Tóth 1980, S. 140-153, Abb. 8, 9, 10: 34a, b, 13; Horedt 1982, S. 168/. Die Ausfüllung der Lehmgrube kann vorläufig in die erste Hälfte des 4. Jh. datiert werden.

Die Lehmgrube war mit der Siedlungsschicht C, wahrscheinlich aus der Schlußphase der Existenz des Kastells überdeckt. Der nachfolgende Siedlungshorizont aus dem Ende des 4. und aus der ersten Hälfte des 5. Jh. bildet die obere Schicht B. Neben keramischen Fragmenten fanden sich darin Fragmente eines gegossenen hunnischen Kupferkessels /Abb. 75: 9/. Ähnliche Fragmente stammen aus Intercisa und Sucidava /Kovrig 1972, S. 106, Abb. 10, 12: 3a-c/.

Im Vorfeld des Kastells wurden die Ergebnisse der Flugaufklärung und der geophysikalischen Untersuchung /Kuzmová - Rajtár 1983/ beglaubigt. In den Probeschnitten kamen 5 Spitzgräben der äußeren Befestigung zum Vorschein. Sie sind nicht gleichzeitig, doch kann man sie wegen der Absenz des Materials nicht datieren. Der Graben 1 hängt mit der ältesten Bauphase des Steinkastells zusammen /Kuzmová - Kolník - Rajtár - Trugly 1980, S. 121/. Außer den Gräben erfaßte man in den Probesonden weitere Objekte, die vielleicht mit der älteren Befestigung des Lagers mit Holz und Erde zusammenhängen.

ШЕСТОЙ СЕЗОН КОНТРОЛЬНЫХ РАСКОПОК РИМСКОГО КАСТЕЛЛА В С. ИЖА. Исследования в с. Ижа /р-н Комарно/ продолжались в юго-западной четверти внутренней площади кастелла, где были проведены окончательные исследования культурного напластования в северной части вскрываемой площади. Нижний слой поселения Е перекрывал разрушенную площадь строительного раствора, связанную с строительным объектом вне исследованной площади. В слое Е найдены обломок миски терры сигиллаты Драг.37 - продукт Б. Ф. Аттония из Рейнцаберна /рис. 75: 1/ - и монета Адриана /117-138/ - посмертная чеканка 138-139 гг. Материк на глубине 150-160 см составлял почвенный горизонт. В нем под постройкой I вырисовывалось желобчатое образование заостренного разреза. Оно проходило по линии В-3 и выходило за внешнее укрепление. Разрушено оно раскопами для фундаментов постройки I, колодцем № 2 и негативом укрепительной стены, где перекрыто бермой. Оно относится к древнейшим отмеченным на памятнике объектам, и нельзя исключить, что является остатком рва более раннего земного укрепления.

В южной части найден большой глиняный карьер, достигающий глубины 220-230 см. Он нарушил напластования на площади в 28-30 x 22 м. Заполнение его создано из деструкций и планированной в окрестностях земли. Найден в нем богатый и различный материал. Из общего числа 87 монет можно определить только 7: Веспасиан /69-79/, Адриан? /117-138/; Антонин Пий /138-161/; Марк Аврелий /161-180/; Септимий Север? /193-211/; Проб? /276-180/ - 2 монеты. Многочисленные черепки терры сигиллаты происходят из рейнцабернских, менее вестерндорфских мастерских /рис. 76: 1/. Найдены также обломки из среднегальских мастерских в Лезо /рис. 76: 3, 6; Освальд 1931, с. 237/. На фрагменте дна стеклянной четырехгранной бутылки сохранилась часть клейма производителя /рис. 75: 7/. Они встречаются на доньях стеклянных сосудов II-IV вв. /Исингс 1957, с. 108; Бенке 1962, с. 109-117/; Фитц - Банки 1972, с. 209, табл. VII: 1; Радноти - Габлер 1982, с. 55/. 2 стеклянные бусины можно датировать III-IV вв. /рис. 75: 5, 6/. Уникальным является массивный золотой перстень /22,72 г/ III в. Выпавший камень вторично заменен бляшкой с невыразительным рельефным изображением, вероятно вычеканенным по реверсу монеты /рис. 75: 8/. Мотивом можно учитывать Конкордию, Фелицитас, Фортуну /Бенгарт 1926, с. 87, 89, 90, табл. 60: 10; 61: 2/. Аналогический прорез находится на медальоне со вставленным ауреусом Септимия Севера /193-211/ 202-210 гг. /Кент - Овербек - Стылов 1973, с. 128, табл. XVIII: 395/. Фрагменты и поврежденные экземпляры лукообразных фибул с плечиками /рис. 75: 2, 3/ относятся к типу 1А по Э. Келлеру /1971, с. 33, рис. 11: 1, рис. 12/. На обломке серебряной лукообразной фибулы имеется по бокам дужки фибулы вырезанная подпись VTERE FELIX /рис. 75: 4/, которую можно считать христианской символикой /Тот 1980, с. 140-153, рис. 8, 9, 10: 34а, 6, 13; Горет 1982, с. 168/. Засыпка земляного карьера предварительно датируется 1-ой пол. IV в. Земляной карьер перекрыт слоем С, вероятно относящимся к окончательной фазе бытования кастелла. Горизонт конца IV и 1-ой пол. V в. после прекращения существования кастелла создает верхний слой В. Кроме обломков керамики найдены в нем фрагменты медного литого гунского котла /рис. 75: 9/. Подобные обломки найдены в Интерцисе и Судцаве /Ковриг 1972, с. 106, рис. 10, 12: 3а-с/.

В предполье кастелла проверены результаты авиаразведки и геофизической съемки /Кузмова - Райтар 1983/. В разведочных разрезах выявлено 5 заостренных рвов внешнего укрепления. Они не современны, но из-за отсутствия материала нельзя их датировать. Ров № 1 связан с наиболее ранней фазой постройки каменного кастелла /Кузмова - Колник - Райтар - Тругли 1980, с. 121/. Кроме рвов в разведочных разрезах также другие объекты, по-видимому, связанные с более ранним деревянным и земляным укреплением лагеря.

NÁLEZ TECHNICKÉJ KERAMIKY NA STRIEBORNEJ ULICI V BANSKEJ ŠTIAVNICI

Jozef L a b u d a

Pri úprave kanalizácie na Striebornej ulici v Banskej Štiavnici /okr. Žiar nad Hronom/ zistili pracovníci Prefmonty Bratislava nález technickej keramiky. Strieborná ulica /M-34-122-D-b, 1 : 25 000, 305 : 180 mm/ prebieha paralelne s Leninovou, prechádzajúcou cez historické jadro mesta, a ústi za západnou časťou

národnej kultúrnej pamiatky Kammerhof. Obhliadkou sa zistilo, že kanál zo 16. stor. "pretína" základy neveľkej bašty v severozápadnom nároží objektu. Odkryté základy bašty i základy tzv. južnej bašty boli postavené na staršom nárožnom opevnení /Schönweitzová 1971, s. 92-93/. Možno predpokladať, že budova Kammerhofu, sídlo banskej komory, mala pred prestavbami v 16. stor. samostatné opevnenie.

Základy bašty sa odkryli tesne pod úrovňou cesty a siahali do hĺbky 220 cm. Vo výplni objektu sa nachádzala technická keramika /pri archeologickom výskume Slovenského ústavu pamiatkovej starostlivosti a ochrany prírody v r. 1968-70, bola početne zastúpená vo všetkých sondách/. Vzhľadom na jej uloženie predpokladáme v týchto miestach sklad keramiky na skúšobnícke účely. V zadných traktoch budovy boli priestory /Brenngaaden a Scheidgaaden/, kde sa drahé kovy prepaľovali, čím sa zbavovali nečistôt, a rozlučovali kvôli oddeleniu zlata od striebra. Získaná keramika je analogická keramike z výskumu. Ako nové typy sa našli veľké hrubostenné grafitové nádoby, v ktorých sa udržiavali kyseliny, a skúšobnícke tegliky.

Do Slovenského banského múzea sme získali tri celé nádoby a 33 fragmentov. Vzhľadom na nálezové okolnosti a výsledky výskumu objektu datujeme technickú keramiku do 16.-17. stor.

L i t e r a t ú r a

SCHÖNWEITZOVÁ, Š. 1971: Komorský dvor v Banskej Štiavnici. Vlastiv. Čas., 20, č. 2, s. 92-93.

FUNDE VOM TECHNISCHER KERAMIK IN DER GASSE STRIEBORNÁ ULICA IN BANSKÁ ŠTIAVNICA. Bei der Instandsetzung der städtischen Kanalisation von Banská Štiavnica /Bez. Žiar nad Hronom/ wurde in der NW-Ecke des Gebäudes Kammerhof in der Ausfüllung der Basteifundamente technische Keramik gefunden /3 unversehrte Gefäße und 33 Fragmente/. Hinsichtlich ihrer Unterbringungsweise wird an diesem Ort eine Keramiklagerstätte vorausgesetzt, die für Probearbeiten im Objekt Kammerhof diente. Im Rahmen des Typenvorrates sind hier mehrere Keramikttypen vertreten, am zahlreichsten sind die dickwandigen Graphittongefäße für Säuren. Die Fundumstände und die Ergebnisse der archäologischen Untersuchung des Objektes erlauben, die technische Keramik in das 16.-17. Jh. zu datieren.

НАХОДКА ТЕХНИЧЕСКОЙ КЕРАМИКИ НА УЛИЦЕ СТРЕБОРНА В Г. БАНСКА-ШТЯВНИЦА. При устройке канализации в г. Банска-Штьявница /р-н Жяр-над-Гроном/ найдена техническая керамика /3 целых сосуда и 33 фрагмента/ в северо-западном углу здания Камергоф в заполнении фундаментов бастиона. По способу уложения можно предполагать, что в этом месте был склад керамики, служащий для испытательных работ в объекте Камергоф. Относительно типологии керамики встречается несколько видов, наиболее многочисленными являются большие толстостенные сосуды для кислоты. Условия находки и результаты археологического исследования объекта позволяют датировать техническую керамику XVI-XVII в.

POKRAČOVANIE SYSTEMATICKEHO VÝSKUMU STARÉHO MESTA V BANSKEJ ŠTIAVNICI

Jozef I. a b u d a

V mesiacoch júl-august sa uskutočnila tretia, posledná etapa výskumu na Starom meste v Banskej Štiavnici /okr. Žiar nad Hronom/. Jej úlohou bolo preskúmať vrcholovú plošinu /poloha 1/ a tým vysvetliť charakter a rozsah stavieb odkrývaných na nej a zároveň preskúmať objekt II na plošine nad povrchovými dobývkami.

Po predchádzajúcej výskumnej sezóne bolo zrejmé, že na polohe 1 /predtým označovaná ako akropola 1/ sa čiastočne zachytili základové múry dvoch stavieb /I a II/, ktoré tvorí lomový kameň spájaný maltou, pochádzajúci pravdepodobne z miest dnešného kameňolomu na Šobove. Základy oboch stavieb sa odkryli. Stavba I má rozmery 6,6 x 6,6 m a stavba II 3 x 7,2 m. Predpokladáme, že priestor medzi nimi predstavoval voľné nádvorie, ktoré uzatvárali obvodové múry. Pozoruhodné je zistenie základových múrov východne od stavby II už mimo dnešnej vrcholovej plošiny. Kým nebude preskúmaná celá vrcholová plošina, nemožno charakterizovať presnú funkciu stavieb. Stavba I je situovaná na najvyššie miesto Starého mesta a vzhľadom na štvorcový pôdorys tu možno predpokladať existenciu vežovitého objektu. Tomuto typu by hrúbkou múrov /160 cm/ a nálezmi odpovedala skôr stavba II v severnej časti plošiny. V jej interieri sa našli predmety súvisiace s výstrojom a výzbrojou stredovekého bojovníka /hroty do šípov, kuší, ostrohy, bronzové kovania opaska a i./. Okrem kovových predmetov sa v interieri našli fragmenty keramiky z 13.-15. stor.

V r. 1982 sme zistili stratigrafiu vrstiev vedľa obvodového muriva A. Podobná situácia sa objavila i v juhovýchodnej časti nádvorja. Ťažko však možno hovoriť o prestavbe objektu, ako sa to uvádzalo v minulosti, keďže nejde o interier, a navyše sa stratigrafia zachytila iba na dvoch miestach. Z historických prameňov vieme, že Banskú Štiavnicu zničili a vypálili v r. 1442 nepriateľské vojská. O rok nato postihlo mesto a široké okolie silné zemetrasenie. Spomínané udalosti zrejme neobišli ani Staré mesto. Podstatná časť nálezov z tejto polohy spadá do 12./13.-15. stor.

Pri výskume plošiny nad povrchovými dobývkami /poloha 2/ sa odkrylo murivo A, spájajúce objekt I /hutnícka pec/ a objekt II /pravdepodobne skúšobňa rúd/. Objekt II sa preskúmal úplne. Z terénnej situácie vyplýva, že nejde o murovanú stavbu, hoci južnú stranu vymedzuje murivo A. Strešná konštrukcia bola upevnená jednak na toto murivo, jednak na koly, ktoré boli zrejme zapustené do skalného podlažia.

Význam pre datovanie objektu majú nálezy keramiky a kovového inventára, ale aj architektonické články zamurované do pece a muriva A. Väčšina nálezov na tejto polohe spadá do 15.-16. stor. Získali sa však aj mladšie. Osobitný význam majú bosážne kamene v murive objektu I, ktoré pravdepodobne pochádzajú z polohy 1 alebo 2, a teda sú použité sekundárne.

Na záver výskumu sme odkryté múry na oboch polohách zabezpečili proti deštrukcii a pripravili na konzerváciu.

FORTSETZUNG DER SYSTEMATISCHEN AUSGRABUNG IN DER ALTSTADT VON BANSKÁ ŠTIAVNICA. Das Ziel der dritten Grabungssaison in der Altstadt von Banská Štiavnica /Bez. Žiar nad Hronom/ war, das Gipfelplateau /Lage 1/ zu untersuchen,

den Charakter und das Ausmaß der dort freigelegten Bauten zu erläutern und das Objekt II auf der Plattform über der Tagebaugrube /Lage 2/ freizulegen. Lage I: Man deckte die Fundamente von 2 Bauten /Bau I 6,6 x 6,6 m, Bau II 3 x 7,2 m/ ab. Es ist zu vermuten, daß der Raum zwischen den Bauten ein Hof war, der mit Umfassungsmauern abgeschlossen war. Der Bau I ist am höchstliegenden Ort der Altstadt situiert und hier kann hinsichtlich des quadratischen Grundrisses ein turmartiges Objekt gestanden haben. Diesem Bautypus entspricht durch seine Mauerdicke /160 cm/ und die Funde eher der Bau II im Nordteil des Plateaus. In seinem Interieur wurden Funde entdeckt, die mit der Ausrüstung eines mittelalterlichen Kriegers /Pfeilspitzen, Armbrüste, Sporne, bronzene Gürtelbeschläge u. a./ zusammenhängen. Außer Metallgegenständen fanden sich im Interieur keramische Fragmente aus dem 13.-15. Jh. Lage 2: Auf der Plattform über der Tagebaugrube wurde die Mauer A freigelegt, die das Objekt I /Hüttenofen/ mit dem Objekt II /wahrscheinlich Prüfstelle für Erze/ verband. Für die Datierung der Objekte ist vor allem das Keramikmaterial und das Metallinventar, doch auch die im Ofen und der Mauer A eingemauerten architektonischen Glieder von Bedeutung. Der Großteil der Funde entfällt in das 15.-16. Jh., man fand jedoch auch jüngere.

ПРОДОЛЖЕНИЕ СИСТЕМАТИЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ СТАРОГО ГОРОДА В Г. БАНСКА-ШТЬЯВНИЦА. Целью третьего сезона исследований Старого города в г. Банска-Штьявница /р-н Жяр-над-Гроном/ ставилось проследить площадь на возвышенности /учоцище 1/, объяснить характер и размеры обнаруживаемых на ней построек и проследить объект II на площади над открытыми рудниками /учоцище 2/. Уроцище 1: Обнаружены фундаменты 2 построек /постройка I размерами в 6,6 x 6,6 м, постройка II - 3 x 7,2 м/. Можно предполагать, что пространство между постройками представляло собой двор, закрытый наружными стенами. Постройка I находится на самом высоком месте Старого города и, судя по квадратному плану, здесь, по-видимому, существовал башенный объект. По мощности стен /160 см/ и находкам этому типу сооружения отвечает скорее объект II в северной части площади. В его интерьере найдены вещи, связанные со снаряжением средневекового воина /наконечники стрел, арбалетов, шпоры, бронзовые бляшки от пояса и др./. Кроме металлических предметов в интерьере найдены фрагменты керамики XIII-XV вв. Уроцище 2: На площади над открытыми рудниками вскрыта стена А, соединяющая объект I /металлургическая печь/ и объект II /вероятно служащий к испытанию руд/. Для датировки важны находки керамики и металлических предметов, а также архитектурные элементы, замурованные в кладке печи и стене А. Большинство находок датировано XV-XVI вв., но обнаружены и более поздние вещи.

VÝSLEDKY PRIESKUMU VO VYHNIACH

Jozef L a b u d a

Pracovníci Slovenského banského múzea v Banskej Štiavnici urobili vo Vyhniciach /okr. Žiar nad Hronom/ obhliadku lokality Kamenné more a prieskum oblasti Rudno.

I. Truban, obyvateľ Vyhne, našiel v bezprostrednej blízkosti známej prírodnej rezervácie Kamenné more /Základná mapa ČSSR 36-33, 1 : 10 000, 312 : 3 mm/ 72 fragmentov nádob. Pri obhliadke sa zistilo, že všetky črepy boli pod veľkým kameňom na západnom okraji Kamenného mora. Z uvedeného množstva sú iba dva črepy z okrajov a jeden z dna. Ide o sídliskovú keramiku z mladšej a neskorej doby bronzovej. Vzhľadom na horšiu zachovalosť ju nemožno chronologicky a kultúrne bližšie zaradiť. Objavenie nálezu v tejto polohe nie je prekvapením, pretože v jeho bezprostrednej blízkosti sú terénne dominanty, ktoré mohli predstavovať sídliská výšinného charakteru. Z týchto miest sú dobre viditeľné prístupové cesty od Hrona, Banskej Štiavnice a z doliny Rudno.

V súvislosti s vyhľadávaním lokalít dokumentujúcich banícku a hutnícku činnosť v minulosti sa realizoval v júni a auguste prieskum v oblasti potoka Rudno /označuje sa aj ako Klokočský potok/, ktorý ústi do záveru vyhnianskej doliny /M-34-122-D-a, 1 : 25 000, 265 : 5 mm/. Okraj doliny predstavujú vrchy Amálin, Dislav a Klokoč, známy ako nálezisko hematitu. Zistili sa objekty dokazujúce banícku činnosť /pingové polia, zaniknuté šachty s gáplom/ a lokalizovali sa aj odvaly v bezprostrednej blízkosti potoka, ktoré sú zrejme pozostatkom ryžovníckej činnosti v stredoveku /i v praveku?/. V týchto miestach sa končila západná vetva štiavnicko-hodruškého rudného revíru, a preto nemožno v minulosti vylúčiť ryžovanie zlata na potoku Rudno. Obsah odvalov tvorí jemná piesčitá vrstva sivohnedej farby, prestúpená kamienkami. V súčasnosti predstavujú odvaly viac-menej erodovanú terasu potoka, do ktorého sa v blízkej vzdialenosti vlieva nepomenovaný potok, prameniaci pod Banským vrchom /Kerling, 866 m/, patriacim do hrebeňa oddelujúceho vyhniansku a hodruškú dolinu. Na lokalite sa uskutoční zisťovací výskum.

ERGEBNISSE EINER GELÄNDEBEGEHUNG IN VYHNE. In der Nähe des Naturschutzparks "Kamenné more" in Vyhne /Bez. Žiar nad Hronom/ fanden sich 72 Gefäßfragmente /davon sind 2 Randscherben und 1 Bodenscherbe/. Es handelt sich um Siedlungskeramik aus jüngerer und später Bronzezeit, die weder chronologisch noch kulturell näher bestimmbar ist.

Im Zusammenhang mit der Suche nach Lokalitäten, die Bergbau- und Hütten-tätigkeit dokumentieren, wurde in der Umgebung des Baches Rudno eine Geländebegehung verwirklicht. Man fand Pingenfelder, untergegangene Stollen und Schächte mit Göpeln und lokalisierte Schutthalden in unmittelbarer Nähe des Baches, die wahrscheinlich Überreste von Goldwäsche im Mittelalter /auch in der Urzeit?/ darstellen. An diesem Ort endete der Westzweig des Erzgebiets von Banská Štiavnica-Hodruša, daher kann Goldwäsche im Bach Rudno nicht ausgeschlossen werden.

РЕЗУЛЬТАТЫ ИССЛЕДОВАНИЙ В С. ВИГНЕ. Близ заповедника Каменне-Море в с. Вигне /р-н Жяр-над-Гроном/ найдено 72 фрагмента сосудов /2 представляют край, 1 дно/. Это керамика поселения поздней и финальной эпох бронзы, которую нельзя с хронологической и культурной точек зрения точнее определить.

В связи с разыскиванием местонахождений, свидетельствующих о горном деле и металлургии, проводились разведки в области ручья Рудно. Обнаружены ямные /пинговые/ поля, погибшие штольни и шахты с конным приводом и определены места отвалов в непосредственной близости ручья, по-видимому, остаток промывки золота в средневековье /также в первобытное время?/. В этих

местах кончалась западная ветвь штыявнико-годрушского рудного района, поэтому нельзя исключить промывку золота в ручье Рудно.

ZÁCHRANNÝ VÝSKUM V KRÁLÍKOVCH PRI BANSKEJ BYSTRICI

Jozef L a b u d a

V septembri realizovalo Slovenské banské múzeum v Banskej Štiavnici výskum v polohe Farby v Králikoch /okr. Banská Bystrica/. Juhozápadne od dediny v nadmorskej výške 720 m je v blízkosti Farebného potoka /M-34-111-C-c, 1 : 25 000, 261 : 102 mm/ päť štôlní /štyri sú zasypané/. Prístupná štôlna zasahuje miestami 30 m do svahu a rozvetvuje sa do viacerých chodieb. V masíve vápenca vidieť v niektorých častiach štôlne nepatrné žilky po nevyexploatovanej arzénovej rude auripigment a realgár. Pred štôlnami je mohutná halda. V nej sa už dávnejšie nachádzali ojedinelé črepy technickej keramiky. Haldu rozkopávali neznámi kopáči, preto sa po hlásení Ing. V. Okruhlicu uskutočnil záchranný výskum. Začal sa čistením jednej zo štôlní. Pretože bola takmer úplne zasypaná, zamerali sme sa na odkrývanie profilu haldy. Doterajšie nálezy technickej keramiky a prepálené vrstvy s uhlíkmi dokazujú, že ruda sa spracúvala hutníckym spôsobom v bezprostrednej blízkosti štôlní. Rezom haldy sme sa pokúsili lokalizovať toto miesto a získať keramiku. Z pomerne rozsiahlej haldy sa prekopával len okraj. Profil charakterizujú lievikovite usporiadané vrstvy: šedožltá hlina, tmavožltá zemina s črepami, štrkovitá vrstva s ojedinelými črepami a nakoniec popolovitá výplň s kameňmi a uhlíkmi. Spodnú časť ohraničuje žltá sterilná vrstva. Odkrytý profil má rozmery: dĺ. 300 cm, v. 180 cm, hĺ. 180 cm.

Výskumom sa nepodarilo zrekonštruovať proces spracúvania dobývanej rudy. Z archívnych prameňov a ojedinelých nálezov glazovanej keramiky z 18. stor. vyplýva, že v priebehu 18. stor. /a možno i skôr/ sa začala v Králikoch ťažba auripigmentu a realgáru. Z konca 18. stor. existuje korešpondencia medzi Banskou komorou v Banskej Bystrici, Hlavným komornogrofským úradom v Banskej Štiavnici a Prírodovedeckým kabinetom vo Viedni, v ktorej sa hovorí o ťažbe auripigmentu v Králikoch /Štátny ústredný banský archív, Banská Štiavnica, fond Banská komora v Banskej Bystrici, č. spisu 781 z r. 1791/.

Názov polohy Farby a z toho odvodené pomenovanie potoka nie sú náhodné. Realgár je červenej farby a používal sa ako farbivo a ako umelý vznikol na haldách oxidáciou auripigmentu. Auripigment je žltý a využíva sa v garbiarstve. Nález železného sekáča a nespracovaných hrudiek realgáru svedčí o tom, že realgár sa z haldy získaval i v nedávnej dobe.

NOTGRABUNG IN KRÁLIKOVCH BEI BANSKÁ BYSTRICA. Bei einer Grabung in Králiky, Flur Farby /Bez. Banská Bystrica/ wurden in 720 m Seehöhe 5 Stollen /4 zugeschüttete/ entdeckt. Es wurde das Profil einer vor den Stollen situirten Schutthalde abgedeckt. Die Funde von technischer Keramik und durchglühten Schichten mit Brandkohle beweisen, daß in nächster Nähe der Stollen Arsen-erz /Auripigment und Realgar/ metallurgisch verarbeitet wurde. Das Profil bilden einige trichterartig angeordnete Schichten. Bei der Grabung ist es nicht gelungen, die Verarbeitungsweise des gewonnenen Erzes zu rekonstruieren. Aus schriftlichen Quellen und Keramikfunden ergibt sich, daß das oben erwähnte Erz im 18. Jh. gewonnen und verarbeitet wurde.

ОХРАННЫЕ РАСКОПКИ В С. КРАЛИКИ ВЛИЗ Г. БАНСКА-БИСТРИЦА. В ходе археологических исследований в с. Кралики, урочище Фарби /р-н Банска-Бистрица/, 720 м над уровнем моря обнаружено 5 штолен /4 засыпанных/. Вскрыт разрез отвала перед штольнями. Находки технической керамики и обожженные слои с угольками свидетельствуют о том, что в непосредственной близости штолен проводилась металлургическая обработка мышьяковой руды /аурипигмент, реальгар/. В разрезе отвала обнаружено несколько слоев, воронковидно устроенных. Процесс обработки руды не удалось реконструировать, но из архивных источников и находок керамики вытекает добыча и обработка вышеупомянутых руд в XVIII в.

VÝSKUM SÍDLISKA Z DOBY RÍMSKEJ V MEDZANOCH

Mária L a m i o v á - S c h m i e d l o v á

Výskum osady z doby rímskej na rozhraní katastrov obcí Medzany, Ostrovany a Šarišské Michaľany, všetky okr. Prešov /Lamiová-Schmiedlová 1983/, sa začal r. 1983. Uskutočnil sa na území patriacom do Medzian. Odkryli sa základy chaty, dve kultúrne jamy, dve pece a zvyšky objektov na spracúvanie železa. Spolu s nálezmi suroviny, trosky a železného koláča dokladajú miestne spracúvanie železa. Keramika przeworského rázu, terra sigillata, ale najmä minca Marca Aurelia z r. 166 /určenie E. Kolníkovéj/ datuje sídlisko do doby okolo r. 200.

L i t e r a t ú r a

LAMIOVÁ-SCHMIEDLOVÁ, M. 1983: Praveké a včasnohistorické sídlisko v Šarišských Michaľanoch. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1982. Nitra, s. 158-159.

GRABUNG AUF DER RÖMERZEITLICHEN SIEDLUNG IN MEDZANY. Auf der Katastergrenze der Gemeinden Medzany, Ostrovany und Šarišské Michaľany /alle im Bez. Prešov/ wurde eine Siedlung etwa aus dem J. 200, die durch Przeworsk-Keramik und eine Marcus Aurelius-Münze datiert ist, entdeckt. Den bedeutendsten Befund stellen die Reste einer Werkstatt für Eisenverarbeitung mit Rohstoffstücken, Eisenschlacke und Eisenkuchen dar.

ИССЛЕДОВАНИЯ ПОСЕЛЕНИЯ РИМСКОГО ВРЕМЕНИ В С. МЕДЗАНИ. На границе окрестностей сел Медзани, Островани и Шаришске-Михаляни /все р-н Прешов/ прослежено поселение, датированное пшеворской керамикой и монетой Марка Аврелия годом 200. Важнейшей находкой являются мастерские по обработке железа с кусками сырья, шлака и чушкой.

ZÁCHRANÉ VÝSKUMY A PRIESKUMY V NOVÝCH ZÁMKOCH

Jozef L i s z k a

V raných dejinách Nových Zámkov mali dôležitú úlohu stredoveké osady Lék, Gúg, Nyárhíd, Dorok. Prieskumom sme sa pokúsili presnejšie ich lokalizovať.

Na juhovýchodnom okraji mesta pri Nesvadskej ceste na menšej vyvýšenine /45-41-03, 1 : 10 000, 283-185 mm/ sa našli črepy nádob a hlinených kotlíkov z 11.-13. stor. Na základe údajov B. Szőkeho /1957/ azda môžeme túto lokalitu stotožniť s bývalou osadou Lék.

Zaniknutú stredovekú osadu Nyárhíd sme hľadali severne od mesta na oboch brehoch Nitry. Na pravom brehu sme na terasovitej vyvýšenine /45-23-23, 1 : 10 000, 240-30 mm/ zistili stopy rímsko-barbarskej osady /Liszka 1983/. Na ľavom brehu Nitry /južne od potoka Tormáš/ sme našli niekoľko nevýrazných črepov zo 16.-17. stor. Na ľavom brehu potoka Tormáš /Pri bešeňovskej ceste/ sa pozbierali rímsko-barbarské a včasnostredoveké /11.-13. stor./ črepy. Na pravom brehu potoka sa archeologické nálezy neobjavili.

Na východnom okraji mesta v polohe Ragoňa /45-41-03, 1 : 10 000, 44 : 323 mm/ sa zistilo žiarové pohrebisko z mladšej doby bronzovej. Zachránili sme inventár dvoch hrobov /bronzová ihlica s dvojkonickou hlavicom a črepy z hrubších hrncovitých a tenkostenných nádob/.

V polohe Žofijská osada /Belohorská záhrada/ boli pri zemných prácach na stavenisku n. p. Drevona narušené objekty. Črepy získané zberom datujú osídlenie do doby bronzovej, mladšej doby rímskej a do 8.-9. stor. Lokalita sa nachádza na menšej pieskovitej vyvýšenine na severnom okraji mesta /45-23-23, 1 : 10 000, 250-260 mm/ cca 150 m južne od známeho pohrebiska z doby avarskej ríše /Čilinská 1966/. Záchranný výskum sa uskutočnil v spolupráci AÚ SAV v Nitre a Okresného múzea v Nových Zámkoch. Preskúmala sa plocha cca 600 m², na ktorej bolo 90 objektov. Väčšinu z nich reprezentujú kolové jamy /pravdepodobne z doby bronzovej/, ale odkryli sa i sídliskové jamy a chaty. Materiál reprezentujú rôzne profilované okrajové črepy z hrubostenných i tenkostenných nádob s lalokovitými výčnelkami, masívne pásikové a tunelovité uchá /obr. 77: 1, obr. 79: 1/, džbáňky /obr. 78: 1, 3/, amforovité nádoby /obr. 78: 4/, kadlub /obr. 77: 3/ a kostený nástroj /obr. 79: 2/. Nálezy datované do strednej doby bronzovej azda korešpondujú s hrobovým inventárom z toho istého obdobia z blízkeho okolia /Čilinská 1966, s. 9; Točík 1982, s. 30/.

Zahĺbenú chatu s ubitou dlážkou, ktorá mala šesťkolovú schému /obr. 80: 1/ datujú ojedinelé črepy Terry sigillaty a panónska sivá keramika do mladšej doby rímskej. Z jej výplne pochádza aj väčšie množstvo zvieracích kostí, hlinené závažia a praslen /obr. 78: 5/.

Zo sídliskovej jamy /objekt 1/83/ a z niektorých sond pochádza pomerne veľké množstvo sivohnedých a sivočiernych črepov so zrezaným okrajom, zdobených vlnkami. Črepy zo zrnitého materiálu sú v ojedinelých prípadoch zdobené i z vnútornej strany. Na jednom fragmente dna je kolok. Okolo objektu sme zistili stopy po ubitej dlážke, ktorú podľa nálezových okolností datujeme do mladšej doby rímskej.

V polohe Hármashegy na pieskovej dune západne od mesta pri Andovskej ceste /45-41-02, 1 : 10 000, 46 : 181 mm/ narušili rigolovaním kostrové pohrebisko. Počas záchranného výskumu /v spolupráci AÚ SAV v Nitre a Okresného múzea v Nových Zámkoch/ sme zaevidovali 16 hrobov, z toho šesť sme preskúmali. Pohrebisko sa rozprestieralo na ploche cca 40 x 60 m, na ktorej bolo zničených asi 35-45 hrobov. Inventár /strieborné a bronzové esovité záušnice, prstene, korálik s očkami/ ho datuje na koniec 10. a do 11. stor. Hrobové nálezy sa objavili už v r. 1944 pri kopaní vojenských zákopov /Szőke 1962/. Obrisy zákopov sme zachytili i na skúmanej ploche.

L i t e r a t ú r a

ČILINSKÁ, Z. 1966: Slawisch-awarisches Gräberfeld in Nové Zámky. Bratislava.

LISZKA, J. 1983: Archeologické prieskumy a záchranné výskumy v okrese Nové Zámky.

In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1982. Nitra, s. 159-161.

- SZÓKE, B. 1957: Brod na rieke Nitra pri Nových Zámkoch. In: Štud. Zvesti Archeol. Úst. SAV. 2. Nitra, s. 105-112.
- SZÓKE, B. 1962: A honfoglaló és kora Árpád-kori magyarság régészeti emlékei. Budapest.
- TOČÍK, A. 1982: Hroby zo strednej doby bronzovej v Nových Zámkoch. In: Castrum Novum. 1. Nové Zámky, s. 25-35.

NOTGRABUNGEN UND GELÄNDEBEGEHUNGEN IN NOVE ZÁMKY. 1. Flur Nesvadská cesta: Auf einer kleinen Anhöhe fanden sich Scherben aus dem 11.-13. Jh. 2. Flur Pri bešeňovskej ceste: Man gewann hier Funde aus römischer Kaiserzeit, aus dem 11.-13. und 16.-17. Jh. 3. Flur Ragoňa: Brandgräberfeld aus jüngerer Bronzezeit. Man rettete das Inventar zweier Gräber /Bronzenadel, Scherben von dickwandigen topfartigen und dünnwandigen Gefäßen/. 4. Flur Žofijská osada: Notgrabung auf einer Siedlung aus mittlerer Bronzezeit /Abb. 77: 1-3, Abb. 78: 1-4, Abb. 79: 1, 2/, römischer Kaiserzeit /Abb. 78: 5; Abb. 79: 3, 4; Abb. 80: 1/ und aus dem 8.-9. Jh. /Abb. 81: 1-3/. 5. Flur Hármashegy: Notgrabung in einem Skelettgräberfeld. Das Inventar /silberne und bronzene Schläfenringe mit S-förmiger Schleife, Fingerringe, eine Koralle mit Augen/ datiert das Gräberfeld an das Ende des 10. und in das 11. Jh.

ОХРАННЫЕ РАСКОПКИ И РАЗВЕДКИ В Г. НОВЕ-ЗАМКИ. 1. Урочище Несвадска-Цеста: На небольшой возвышенности найдены черепки XI-XIII вв. 2. Урочище При-Бешенёвской-Цесте: Получены находки римского времени, XI-XIII вв. и XVI-XVII вв. 3. Урочище Рагоня: Могильник с трупосожениями эпохи поздней бронзы. Получен инвентарь из 2 погребений /бронзовая булавка, черепки толстостенных и тонкостенных сосудов/. 4. Урочище Жюфийска-Осада: Охранные раскопки поселения эпохи средней бронзы /рис. 77: 1-3, рис. 78: 1-4, рис. 79: 1, 2/, римского времени /рис. 78: 5, рис. 79: 3, 4, рис. 80: 1/ и VIII-IX вв. /рис. 81: 1-3/. 5. Урочище Гармашгедь: Охранные раскопки могильника с трупосожениями. Инвентарь /серебряные и бронзовые S-образные височные кольца, перстни, буса с глазками/ датирует могильник концом X и XI в.

VÝSKUM V DVORIANKACH A ZÁCHRANNÉ VÝSKUMY V POVODÍ TOPLE

Pavol Mačala - Hana Mačalová

Košické oddelenie AÚ SAV pokračovalo vo výskume v katastri obce Dvorianky /okr. Trebišov/ a v spolupráci s múzeom v Hanušovciach uskutočnilo záchranné výskumy v povodí Tople na slovanských sídliskách vo Vlači /okr. Vranov nad Topľou/ a vo Vranove nad Topľou-Čiernom.

D v o r i a n k y

Plošnou odkrývkou v polohe Veľký kôveš na ploche 15 x 30 m, ktorá nadviazala severovýchodným smerom na plochu preskúmanú v r. 1982 /Budinský-Krička 1983, s. 59 n./ sa zistili dva objekty z doby halštatskej, dva z doby rímskej, tri z predveľkomoravského horizontu a štyri z obdobia vrcholného stredoveku. Všetky objekty boli plytko zahĺbené a mali oválny alebo kruhovitý pôdorys. Získaná keramika zapadá do celkového rámca osídlenia lokality, ako ho poznáme zo

spracovania V. Budinského-Kričku /1981, s. 37-38; 1982, s. 46-47; 1983, s. 60. Pozornosť si zasluhujú dve značne oborané mazanícové vrstvy nepravidelných tvarov, hrubé až 10 cm, z rozhrania ornice a podložia, zachytené v sprievode keramiky zo 14.-15. stor. a pracovne označené za zvyšky povrchových pecí bez bližšieho funkčného určenia.

Okrem keramiky sa z objektov získali početné zvieracie kosti, dva dvojkužeľovité prasleny /objekt z doby rímskej/, plochý praslen /halštatský objekt/ a zlomok veľmi skorodovanej železnej spony /s podviazanou nôžkou?/ z objektu z doby rímskej.

V polohe Studzinky, ktorá nadväzuje na lokalitu Veľký kôveš, sa overoval dvoma sondami rozsah stredovekého osídlenia na miestach, kde podľa tradície údajne stál kostol. Sonda /10 x 2 m/ bola negatívna, ďalšou sondou tých istých rozmerov v severovýchodnej časti lokality sa zachytila hrubá vrstva zo 14.-15. stor. s početným kovovým inventárom. Staršie nálezy sa tu nezistili. Pre riešenie problémov súvisiacich s existenciou neznámej zaniknutej stredovekej dediny je dôležitá skutočnosť, že poloha Studzinky patrila do katastra obce Kochanovce /dnes súčasť Sečoviec/, k Dvoriankam bola pričlenená až pri vzniku JRD.

V l a č a

Na rozsiahlom slovanskom sídlisku v polohe Zahumenky na výraznej pravobrežnej terase Tople /M-34-104-C-c-1, 1 : 25 000, 352 : 374 mm/ bol odkrytý čiastočne narušený objekt /spolupracoval aj J. Macák/. Objekt mal oválny pôdorys s korytovitým dnom a priehľbeň so stopami po ohnisku v severovýchodnej časti. Z výplne sa získali zvieracie kosti, riečne kamene a v ruke vyrobená zdobená keramika z predveľkomoravského horizontu /7.-8. stor./.

V r a n o v n a d T o p l o u, č a s t Ľ e m e r n é

Uskutočnil sa záchranný výskum na známom slovanskom sídlisku z 8.-9. stor. v polohe Sadok /Budinský-Krička 1975, s. 37-38; 1981, s. 35-51/. Pre overenie nálezovej situácie boli vytýčené dve sondy na parcele J. Šimku, kde sa predpokladala podľa výsledkov povrchových zberov koncentrácia objektov /plošná odkrývka nebola možná, sídlisko je z väčšej časti v súkromných ovocných záhradách/. Sonda I/83 /10 x 2 m/ bola negatívna, druhou sondou podobných rozmerov sa zachytil slovanský objekt oválneho pôdorysu s korytovitým dnom, obsahujúci popri dvoch zlomkoch zdobenej keramiky z veľkomoravského obdobia atypické črepy. Pôdorys objektu sa podarilo zachytiť pod 80 cm hrubou náplavovou vrstvou, lokalita bola totiž až do regulácie toku Tople /sedemdesiate roky/ súčasťou inundačného pásma.

Ďalší výskum bol po komisionálnej obhliadke pozastavený - sídlisko, rozsahom nevelké, má rozptýlený charakter, jednotlivé objekty bude možné skúmať počas stavebnej činnosti.

L i t e r a t ú r a

BUDINSKÝ-KRIČKA, V. 1975: Slovanské sídlisko vo Vranove nad Topľou-Čemernom.

In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1974. Nitra, s. 37-38.

BUDINSKÝ-KRIČKA, V. 1981: Nové nálezy na východnom Slovensku. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1980. Nitra, s. 35-51.

BUDINSKÝ-KRIČKA, V. 1982: Nové nálezy na východnom Slovensku. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1981. Nitra, s. 44-57.

BUDINSKÝ-KRIČKA, V. 1983: Nové nálezy na východnom Slovensku. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1982. Nitra, s. 57-65.

GRABUNG IN DVORIANKY UND NOTGRABUNGEN IM FLUSSGEBIET DER TOPĽA.

D v o r i a n k y /Bez. Trebišov/. In der dritten Grabungssaison wurden in der Flur Veľký kôveš 2 hallstattzeitliche, 2 römische, 3 aus dem vorgroßmährischen Horizont und 4 hochmittelalterliche Objekte freigelegt. Alle hatten ovalförmigen oder kreisförmigen Grundriß und waren seicht eingetieft. Außer Keramik und Tierknochen fanden sich doppelkegelförmige Spinnwirtel in einem römischen und ein flacher Spinnwirtel in einem hallstattzeitlichen Objekt. Man fand hier auch Reste wahrscheinlich von 2 Oberflächenöfen, begleitet von Keramik aus dem 14.-15. Jh.

V l a ě a /Bez. Vranov nad Topľou/. Großangelegte Siedlung auf der rechtsuferigen Topľa-Terrasse. Das abgedeckte ovalförmige slawische Objekt gehört aufgrund der handgefertigten Keramik in den vorgroßmährischen Horizont /7.-8. Jh./.

V r a n o v n a d T o p ľ o u, Teil Č e m e r n é. Notgrabung in der bekannten slawischen Siedlung aus dem 8.-9. Jh. Es kam ein ovalförmiges Objekt zutage. Die Siedlung ist wahrscheinlich kleiner als vorausgesetzt wurde und hat Streucharakter.

ИССЛЕДОВАНИЯ В С. ДВОРИАНКИ И ОХРАННЫЕ РАСКОПКИ В ДОЛИНЕ Р. ТОПЛЯ.

Д в о р я н к и /р-н Требишов/. В третьем сезоне исследований в урочище Вельки-Кевеш вскрыты 2 объекта периода гальштата, 2 римского времени, 3 довеликоморавского горизонта и 4 периода развитого средневековья. Все они были мелькими, овальными или круговыми в плане. Кроме керамики и костей животных обнаружены двуконусные пряслица в объекте римского времени и плоское пряслице в гальштатском объекте. Остатки, по-видимому, 2 наземных печей сопровождала керамика XIV-XV вв.

В л а ě а /р-н Вранов-над-Топльоу/. Крупное поселение на правобережной террасе р. Топля. Вскрытый овальный славянский объект датирован лепной керамикой довеликоморавским горизонтом /VII-VIII вв./.

В р а н о в - н а д - Т о п ľ о у, часть Ч е м е р н е. Охранные раскопки на известном славянском поселении VIII-IX вв. Вскрыт один овальный объект. Площадь поселения, вероятно, меньше, чем полагалось, и оно является рассеянным.

NOVÉ NÁLEZY V TRNAVSKOM OKRESE

Klára M é s z á r o s o v á

S u c h á n a d P a r n o u

Do zbierok Západoslovenského múzea pribudol súbor keramiky, ktorý zachránil V. Orlický pri kopaní pivnice v podchode svojho domu č. 358 /35-33-13, 1 : 10 000, 327 : 362 mm/. Komplex zo 14.-15. stor. obsahoval uchá džbánov, zdobené šikmými zárezmi, fragmenty čiastočne rekonštruovateľných hrncov s vodorovnými ryhami a zvoncovité pokrývky.

T r n a v a

V súvislosti s pamiatkovou obnovou hradieb na ul. Dolné bašty sme zdokumentovali architektonicko-statické sondy, ktoré zachytili hrubé vrstvy s novovekou keramikou, predovšetkým tzv. chtelnickou - sgrafitovou, a minimálny počet drobných

úlomkov stredovekej keramiky. Na konci zachovaného úseku hradieb pri Sladovnickej ul. sme výskumom zistili nárožie veže bývalej Lovčickej brány. Na stavbu jej základov boli použité na hrubo opracované kamene; precíznejšie je opracovaný sokel a líce nadzemného muriva. K veži sa pripája hradbové tehlové murivo na 80 cm vysokých kamenných základoch. Základy veže i hradbových múrov sú založené v rovnakej hĺbke 245 cm od úrovne ulice /144,41 m n. m./. Práce na hradbách majú dlhodobý charakter a vykonávame ich v úzkej spolupráci s pracovníkmi pamiatkovej starostlivosti. Čiastkové výsledky sa ihneď využívajú pri obnove a konzervovaní múrov, ale problém chronologických súvislostí vzniku a vývoja hradieb bude možné riešiť až po sústreďení väčšieho počtu informácií aj na ďalších úsekoch.

Prieskumom pri háji v polohe Štrky /35-33-19, 1 : 10 000, 181 : 117 mm/ sme zistili koncentráciu neolitických nálezov. Sivá a tehlovočervená keramika je zdobená oválnymi a gombíkovitými výčnelkami. Na niektorých fragmentoch sa zachovali stopy bieleho farbiva. Našiel sa aj fragment brúsenej kamennej sekerky s asymetricky zbrúseným ostrím; zachov. dĺ. 7,2 cm, š. 5,5 cm, max. v. 1,6 cm. Na roľiach v okolí koncentrácie neolitických nálezov sa sporadicky objavili aj fragmenty stredovekej keramiky.

Trnava, časť Hrnčiarovce

Na známej lokalite Dlhé pole, kde sa na terase paralelnej s tokom rieky Parnej už skôr objavili bohaté sídliskové nálezy od staršej doby železnej až po stredovek, sa pri prieskume v úseku Dlhé lúky /35-33-25, 1 : 10 000, 315 : 220 mm/ našla brúsená kamenná sekerka z neolitu. Nález s masívnym telom, so súmerne zbrúseným ostrím a s obľými bokmi má miestami poškodený povrch; dĺ. 12,8 cm, š. 4,4 cm, v. 3,1 cm.

NEUE FUNDE IM BEZIRK TRNAVA.

S u c h á n a d P a r n o u. Bei der Grabung eines Kellers fand sich eine Keramikkollektion aus dem 14.-15. Jh.

T r n a v a. 1. Dolné bašty-Gasse: Man verfolgte die Denkmalgestaltung der Schanzen. In den Funden überwiegt neuzeitliche Keramik. Von architektonischen Funden ist die Turmecke des ehemaligen mittelalterlichen Tores von Lovčice von Bedeutung. 2. Flur Štrky: Bei einer Geländebegehung wurde eine Konzentration neolithischer Funde - Keramik, verziert mit ovalförmigen und knopfförmigen Buckeln /einige der Fragmente tragen Spuren von weißem Farbstoff/ und das Fragment einer flachen Steinaxt festgestellt.

T r n a v a, Teil H r n č i a r o v c e. Auf der bekannten Lokalität Dlhé pole mit Funden aus älterer Eisenzeit bis zum Mittelalter wurden bei einer Geländebesichtigung eine neolithische geschliffene Steinaxt mit massivem Körper und symmetrisch zugeschliffener Schneide gewonnen.

НОВЫЕ НАХОДКИ В РАЙОНЕ ТРНАВА.

С у х а - н а д - П а р н о у. При копании подвала найдена керамика XIV-XV вв.

Т р н а в а. 1. Улица Долне-Башти: Исследована реконструкция городской стены. Среди находок преобладает керамика нового века. Среди архитектурных находок важен уголок башни бывших средневековых Ловчицких ворот. 2. Урочище Штрки: Разведочные работы обнаружили концентрацию нео-

литических находок - керамику, украшенную овальными и пуговицеобразными выступами /некоторые фрагменты несут следы белого красящего вещества/, и фрагмент каменного тесла.

Т р н а в а, часть Г р н ч я р о в ц е. На известном памятнике Длге-Поле с находками с раннего железного века до средневековья при разведочных работах обнаружено шлифованное каменное тесло с массивным телом и симметрически отшлифованным рабочим краем.

VÝSKUM A PRIESKUM MIKROREGIÓNU ZÁDIELSKA DOLINA

Elena M i r o š š a y o v á

V regióne Zádielska dolina sa uskutočnil zisťovací výskum a prieskum v po-
lohách:

Z á d i e l s k e D v o r n í k y, časť Z á d i e l /okr. Košice-vi-
diek/

1. D é l ö /37-41-08, 1 : 10 000, 247 : 304 mm; nadmor. v. 245 m/. Na parcele preskúmanej magnetometrickým meraním /J. Tirpák, AÚ SAV/ sa prekopalo päť sond /plocha 63,55 m²/. Objekty sa nerysovali. Na dne sond I-1/83 a III-1/83 bola amorfná kamenná deštrukcia. Získané fragmenty keramiky sú málo výrazné. Patria do mladšej doby bronzovej, strednej a neskorej doby laténskej a stredoveku. Časť keramického materiálu a železná troska sú chronologicky neurčiteľné. Najzávažnejšie nálezy sú bronzová spona s vtáčou pätkou a fragment sapropelitového náramku.

2. Ľavý breh Blatného potoka /37-41-08, 1 : 10 000, 242-247 : 275-303 mm; nadmor. v. 255-275 m/. Zisťovacie sondy B, D potvrdili intenzívne osídlenie /preskúmaná plocha 20,4 m²/. Sonda B obsahovala fragmenty keramiky z mladšej doby bronzovej, sonda C väčšie množstvo keramických úlomkov z mladšej doby bronzovej, z doby halštatskej a zo stredoveku. Sporadicky sa vyskytli črepy bukovohorskej keramiky. V sonde D, obsahujúcej fragmenty stredovekých nádob, sa zachytil okraj objektu, ktorý sa rysoval súvislou plochou mazanice.

3. Oráčiny pod Barkovskou stráňou /37-41-08, 1 : 10 000, 235-277 : 315-330 mm; nadmor. v. 260 m/. Zberom získaný súbor fragmentov keramiky, v ktorom prevažujú črepy s čiernym lešteným povrchom, možno datovať rámcovo do mladšej až neskorej doby bronzovej.

B ô r k a /okr. Rožňava/

1. Zádielska dolina, skalný previs /37-41-08, 1 : 10 000, 253 : 237 mm; nadmor. v. 300 m/. Prirodzený útvar, vyhĺbený do vápencovej skaly, má strop zrútený. Výskum sa zamerail na získanie zuhoľnatených zvyškov obilia /odborná spolupráca E. Hajnalová, AÚ SAV/. Nepočetný archeologický materiál tvoria fragmenty keramiky bukovohorskej kultúry, z mladšej doby bronzovej a zo stredoveku. Rozsiahlejší výskum pod previsom sťažuje sem ústiaca skalná lavína.

2. Vrania skala /37-41-03, 1 : 10 000, 444-457 : 360-380 mm; nadmor. v. 770 m/. Opevnené sídlisko, chránené skalným zrázom a kamenno-hlinitým valom. Prieskumom získaný keramický materiál pozostáva prevažne z fragmentov hrncovitých nádob s prímiesou drveného vápenca v materiáli, menší je počet črepov s hladným povrchom čiernej, hnedej a sivej farby. Predbežne sú datované do neskorej doby bronzovej, príp. doby halštatskej.

ARCHÄOLOGISCHE GRABUNG UND GELÄNDEBEGEHUNG IN DER MIKROREGION VON ZÁDIELSKA DOLINA.

Z á d i e l s k e D v o r n í k y, Teil Z á d i e l /Bez. Košice-Land/. 1. Untersuchte Fläche 63,55 m². Keine Objekte wurden festgestellt. Keramikfragmente aus jüngerer Bronzezeit, mittlerer und später Latènezeit und aus dem Mittelalter. Ein Teil des keramischen Materials und die Eisenschlacke sind chronologisch unbestimmbar. Die bedeutendsten Funde sind: Bronzefibel mit vogelartigem Schlußstück, Fragment eines Saproelitartringes. 2. Linkes Ufer des Baches Blatný potok: Untersuchte Fläche 20,4 m² /Sonden B-D/. Das gewonnene Material gehört in die jüngere Bronzezeit, Hallstattzeit und ins Mittelalter. Sporadisch kamen keramische Fragmente der Bükker Kultur zutage. In der Sonde D wurde der Rand eines Objektes mit mittelalterlichem Material erfaßt. 3. Flur "pod Barkovou stráňou": das bei der Geländebegehung gewonnene keramische Material ist vorläufig in die jüngere und spätere Bronzezeit datiert.

B ô r k a /Bez. Rožňava/. 1. Flur Zádielska dolina - skalný previs: Die Ausgrabung richtete sich auf die Gewinnung von Proben verkohlten Getreides. Keramische Fragmente gehören zur Bükker Kultur, in die jüngere Bronzezeit und in das Mittelalter. 2. Flur Vrania skala: befestigte Siedlung, geschützt durch einen Felsenabhang und einen Wall aus Stein und Lehm /Seehöhe 770 m/. Die durch Fundlese gewonnenen Keramikfragmente sind vorläufig in die Spätbronzezeit bzw. in die Hallstattzeit datiert.

АРХЕОЛОГИЧЕСКИЕ РАЗВЕДКИ И РАСКОПКИ МИКРОРАЙОНА ЗАДЬЕЛСКА-ДОЛИНА.

З а д ь е л с к е - Д в о р н и к и, часть З а д ь е л /р-н Кошице-видьек/. 1. Урочище Деле: Прослежена площадь в 63,55 кв. м. Объекты не обнаружены. Фрагменты керамики эпохи поздней бронзы, среднего и позднего латена, средневековья. Часть керамического материала и железный шлак хронологически не определимы. Наиболее значительные находки: бронзовая фибула с пяткой в виде птицы, фрагмент браслета из сапроелита. 2. Левый берег ручья Блатни-Поток: прослежена площадь в 20,4 кв. м /шурфы В-Д/. Отмеченный материал относится к эпохам поздней бронзы, гальштата и средневековья. Спорадически встречены фрагменты буковогорской культуры. В шурфе D выявлен край объекта и средневековый материал. 3. Урочище Под-Борковскоу-Страньоу: разведками получен керамический материал, предварительно датированный эпохами поздней и финальной бронзы.

Б у о р к а /р-н Рожнява/. 1. Урочище Задьелска-Долина - Скални-Пре-вис: Исследования направлены на получение проб обугленных злаков. Фрагменты керамики относятся к буковогорской культуре, эпохам поздней бронзы и средневековья. 2. Урочище Вранья-Скала: Укрепленное поселение, охраняемое скалистым склоном и каменно-глиняным валом /770 м над уровнем моря/. Сбором полученные фрагменты керамики предварительно датированы финальной эпохой бронзы, или гальштатом.

POKRAČOVANIE VÝSKUMU NA TURNI VO VÍTKOVCIACH

Elena M i r o š š a y o v á - František J a v o r s k ý

Výskum vo Vítkovciach /okr. Spišská Nová Ves/ nadviazal na výsledky predchádzajúcich sezón /Javorský 1981, s. 67; Miroššayová - Javorský 1983, s. 166 n./ a zameriaval sa na severný okraj osady v mieste, kde sa končil val. Spôsob ukončenia valu sa overoval na ploche sondy I/83 a sektora I/83. Zistené kolové jamy a žlab dovoľujú predpokladať palisádové opevnenie ukončujúce val na okraji skalného útesu nad riekou Hornád. Stopy silného ohňa naznačujú, že palisáda bola zničená požiarom.

Ukončilo sa odkrývanie objektov 16/82 a 17/82, zistených v predchádzajúcom roku. V južnej časti sektora I/83 sa zachytila časť kamenného múrika severnej steny objektu 16/82, ktorý mal dve stavebné fázy. Západná stena nebola v oboch prípadoch v rovnakej úrovni /obr. 82: 1, 2/. Vedľa južnej steny objektu 16/82 sa črtal ďalší objekt /17/82/, ktorý bol pristavený k vnútornej stene valu. Zasahoval do sondy II/83 a sektora II/83 a bol čiastočne preskúmaný. Objekty 16 a 17/82, postavené na deštrukcii valu, patria do poslednej fázy osídlenia osady.

Získal sa predovšetkým keramický materiál, okrem toho množstvo mazanice, uhľíky, zvieracie kosti, kamenné brúsy, hlinené a kamenné terčiky, hlinené koliesko, tkáčske závažia, kostená industria, fragment hlinenej sekerky a bronzová puklička /obr. 82: 3, 4/. Na fragmentoch keramiky sa dajú sledovať ohlasy pilinskej, kyjatickej a gávskej kultúry. Vymedziť podiel spomenutých prvkov na tvorbe materiálnej kultúry obyvateľov osady vo Vítkovciach budeme môcť až po podrobnom spracovaní prameňov.

V sektore II/83 sa pod humusovitou vrstvou našli články prstov /phalangy/ a železná strelka so spätnými krídelkami /obr. 82: 5/ z veľkomoravského obdobia.

L i t e r a t ú r a

JAVORSKÝ, F. 1981: Výskumy a prieskumy výskumnej expedície Spiš v r. 1979. In: Stud. Zvesti Archeol. Úst. SAV. 19. Nitra, s. 67-95.

MIROŠŠAYOVÁ, E. - JAVORSKÝ, F. 1983: Pokračovanie v záchrannom výskume lokality Vítkovce-Tureň. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1982. Nitra, s. 166-167.

FORTSETZUNG DER GRABUNG IN VÍTKOVCE, TEIL TUREŇ. Die Grabung in Vítkovce /Bez. Spišská Nová Ves/ richtete sich auf den Rand der Gemeinde am Ort, wo ein Wall endet. Die festgestellten Pfostenlöcher und eine Rinne erlauben die Vermutung, daß hier eine Palisadenbefestigung existierte, die am Rande eines Felsenriffes über dem Fluß Hornád den Wall abschloß. Die Palisade wurde durch den Brand vernichtet. Man beendete die Abdeckung des Objektes 16/82 mit zwei Bauphasen /Abb. 82: 1, 2/. Teilweise wurde auch das Objekt 17/83 untersucht. Beide Objekte wurden auf der Walldestruktion erbaut und gehören in die letzte Besiedlungsphase. Das keramische Inventar aus der Bronzezeit unterscheidet sich nicht von den Funden aus den vorigen Seasons. Außer ihm fand sich eine mittelalterliche eiserne Pfeilspitze mit Widerhaken, ein Bronz buckel und das Fragment eines Tonbeiles /Abb. 82: 3-5/.

ПРОДОЛЖЕНИЕ ИССЛЕДОВАНИЙ В С. ВИТКОВЦЕ, УРОЧИЩЕ ТУРЕНЬ. Исследования в с. Витковце /р-н Спишска-Нова-Вес/ сосредоточены на северном крае поселения, в месте окончания вала. Выявленные столбовые ямы и желоб позволяют предполагать палисад, оканчивающий вал на краю скалистого утеса над рекой Горнад. Палисад был уничтожен во время пожара. Окончена вскрышка объекта 16/82 с 2 строительными фазами /рис. 82: 1, 2/. Частично прослежен объект 17/83. Оба объекта были построены на разрушенном вале и относятся к последней фазе поселения. Керамический материал бронзового века не отличается от находок предыдущих сезонов. Кроме керамики найдены железная средневековая двушипная стрела, бронзовая выпуклая металлическая бляшка и фрагмент глиняного топора /рис. 82: 3-5/.

PREDBEŽNE VÝSLEDKY PREDSTIHOVÉHO ZÁCHRANNÉHO VÝSKUMU V BAJČI-VLKANOVE

Gabriel Nevizánsky - Anton Točík

V r. 1982-83 sa uskutočnila druhá a tretia etapa predstihového výskumu v katastri obce Bajč, časť Vlkano vo /okr. Komárno/. Skúmaná poloha /I.-34-1-A-b, 1 : 25 000, 19-22 : 288-292 mm/ je vzdialená ca 15 m severne od okraja plochy čiastočne prebádanej v r. 1959-60 /Točík 1964, s. 5 n./. Podrobný opis geografického prostredia a lokality publikoval A. Točík /1982, s. 273 n./.

Preskúmala sa súvislá plocha ca 1100 m², t. j. 44 sektorov s rozmermi 5 x 5 m. Dovedna sa odkrylo 115 sídliskových objektov a kostrový hrob bez inventára.

V západných sektoroch sa zistili v hĺ. 80-100 cm obrysy niekoľkých ťažobných a zásobných jám, ktoré dokumentujú osídlenie ľudom s mladšou lineárnou keramikou, resp. železovskej skupiny. Ich sivohnedá výplň sa pomerne zle odlišovala od žltohnedého podlažia. V niektorých prípadoch sa v týchto objektoch našli črepy zdobené notovými hlavičkami spolu s červeno maľovanou keramikou železovskej skupiny.

Ťažisko osídlenia patrí do obdobia badenskej kultúry. Častým druhom sídliskových objektov boli zásobné jamy so súdkovite tvarovanými stenami. Niektoré z nich sa zaevidovali v superpozícii. V juhovýchodnej časti odkrytej plochy sme objavili systém nepravidelne vyhlbených kolových jám. V kolovej jame 9 bola rituálne uložená kostra psa, orientovaná lebku na JZ. Ďalšia kostra psa ležala v badenskej zásobnej jame 100, situovanej západne od kolovej konštrukcie. V objekte 97 sa zistila kostra rituálne uloženého telaťa. V zásype niekoľkých jám sa našli ľudské kosti /objekt 107/. Estrichy deštruovaných klenbových pecí boli vyložené črepmi z masívnych zásobníc a vymazané hlinou /objekty 62, 78/. Z kultúrno-historického hľadiska je unikátny nález parohovej bočnice zubadla /objekt 22/, ktorá dokumentuje domestikovanie koňa už v období badenskej kultúry. Relatívne bohato bola zastúpená štiepaná industria z rádiolaritu. Naopak, brúsenú industriu reprezentuje iba niekoľko fragmentov plochých kamenných sekeriek a sekeromlatov. Početný keramický materiál datuje skúmané sídlisko do staršieho, klasického stupňa badenskej kultúry /t. j. do II. stupňa v zmysle klasifikácie V. Němejcovej-Pavúkovej - 1981, s. 261/. Tomuto horizontu zodpovedá i miestami až 80 cm hrubá sídlisková vrstva s prevažnou väčšinou badenských objektov, v ktorých neboli vzácne ani fragmenty z delených mís.

Niekoľko zásobných jám v západnej časti sledovanej plochy obsahovalo podobný keramický materiál ako objekty zistené v r. 1981. Tieto sídliskové nálezy reprezentujú podľa A. Točíka /1982, s. 279/ tzv. vlkanovskú fázu boľerázskej skupiny.

Na prelom staršej a strednej doby bronzovej sa dá zaradiť objekt 39 s početným keramickým materiálom, ktorý obsahoval i okrajový črep zdobený motívom tzv. "Litzenverzierung". V mladšej dobe bronzovej bola lokalita osídlená iba sporadicky. Objekt 16 obsahoval črepy velatickej kultúry a bronzové dláto.

V západných a v južných sektoroch sa preskúmalo šesť laténskych chát /objekty 2, 9, 11, 50, 79, 80/ s dvoma nosnými kolmi. Z nálezov si zasluhujú pozornosť črepy zdobené vlnkovitým ornamentom a lignitový náramok.

Do mladšej doby rímskej možno datovať objekty 3 a 10. V oboch prípadoch ide o zásobné jamy.

Stredoveké objekty boli zväčša zničené poľnohospodárskymi prácami. Prevažná časť črepov z 10.-11. stor. sa našla v sekundárnej polohe. Fragmenty hlineného kotlíka spolu s kostenými korčuľami sa zistili v jame 2a, zahĺbenej do chaty 2. Do stredoveku možno datovať i estrich klenbovej pece /objekt 56/, ktorý bol vyložený črepmi zdobenými radielkom.

L i t e r a t ú r a

NĚMEJCOVÁ-PAVŮKOVÁ, V. 1981: Náčrt periodizácie badenskej kultúry a jej chronologických vzťahov k juhovýchodnej Európe. Slov. Archeol., 29, s. 261-296.

TOČÍK, A. 1964: Záchranný výskum v Bajči-Vlkanove v rokoch 1959-60. In: Štud. Zvesti Archeol. Úst. SAV. 12. Nitra, s. 5-185.

TOČÍK, A. 1982: Predstihový záchranný výskum v Bajči. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1981. Nitra, s. 278-281.

VORLÄUFIGE ERGEBNISSE DER PRÄVENTIVEN NOTGRABUNG IN BAJČ-VLKANOVO. Die untersuchte Lokalität in Bajč /Bez. Komárno/ liegt ungefähr 15 m nördlich von der Fläche entfernt, die in den Jahren 1959-60 untersucht worden ist /Točík 1964/. Auf einer Fläche von 1100 m² wurden 115 Siedlungsobjekte und ein Skelettgrab freigelegt. Die Exploitations- und Speichergruben dokumentieren in den W-Sektoren Besiedlung der Kultur mit jüngerer Linear-keramik resp. der Želiezovce-Gruppe. In einigen Objekten fanden sich Scherben mit Notenkopfverzierung; zusammen mit gemalter Keramik der Želiezovce-Gruppe. Der Besiedlungsschwerpunkt gehört in die Zeit der Badener Kultur. Die Siedlungsobjekte sind durch Speichergruben, Reste von Kuppelöfen /Objekte 62, 78/ und die Pfostenlöcher eines Baues von bisher unbekanntem Zweck vertreten. In einem Pfostenloch befand sich ein rituell gebettetes Hundeskelett, ein weiteres lag in der Speichergrube 100 der Badener Kultur, die westlich vom Pfostenbau situiert war. In einer Grube /Objekt 97/ fand sich das Skelett eines Kalbes. In der Verschüttung der Objekte /z. B. 107/ wurden sporadisch auch menschliche Knochen festgestellt. Von kulturell-historischem Gesichtspunkt aus ist der Fund einer Trensenquerstange aus Geweih /Objekt 22/ eigenartig. Relativ reichlich war Spaltindustrie aus Radiolarit vertreten. Das keramische Material datiert die Siedlung in die ältere klassische Stufe der Badener Kultur /II. Stufe im Sinne der Klassifikation von V. Němejcová-Pavůková 1981, S. 261/. Diesem Horizont entspricht stellenweise eine sogar 80 cm dicke Siedlungsschicht mit überwiegender

Mehrheit der Objekte, in denen Fragmente von zweiteiligen Schusseln mit Trennwand oft vorkamen. Einige der Speichergruben enthielten ähnliches keramisches Material wie die im J. 1981 geretteten Objekte. Diese Siedlungsfunde repräsentieren nach A. Točík /1982, S. 27/ die sog. Vlkánovo-Phase der Boleráz-Gruppe. An die Wende der älteren und mittleren Bronzezeit gehört das Objekt 39 mit zahlreichem Keramikmaterial, das auch eine Randscherbe mit der sog. Litzenverzierung enthielt. Man untersuchte auch 6 latènezeitliche Hütten mit 2 Tragpfosten. Sporadische Funde stammen aus der Zeit der Velatice-Kultur /Bronzemeißel und Keramik/ und aus jüngerer römischer Zeit /Keramik/. Mittelalterliche Objekte wurden meistens bei landwirtschaftlichen Arbeiten vernichtet. Besiedlung im 10.-11. Jh. dokumentieren Scherben von topfartigen Gefäßen und einem Tonkessel.

ПРЕДВАРИТЕЛЬНЫЕ ИТОГИ ПРЕВЕНТИВНО-ОХРАННЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ В С. БАЙЧ-ВЛКАНОВО. Исследованная площадь в с. Байч /р-н Комарно/ находится в 15 м севернее площади прослеженной в 1959-60 гг. /Точик 1964/. На площади 1100 кв. м вскрыто 115 объектов поселения и одно погребение с труположением. Эксплуатационные ямы и ямы-хранилища в западных секторах свидетельствуют о поселении носителей позднелинейно-ленточной керамики, или же железовской группы. В некоторых объектах найдены черепки, орнаментированные головками нот, и раскрашенная красной краской керамика железовской группы. Большинство поселения относится к периоду баденской культуры. Найдены следующие объекты на площади поселения: ямы-хранилища, остатки сводчатых печей /объекты 62, 78/ и столбовые ямы от стройки пока что неизвестного назначения. В одной из столбовых ям находился ритуально уложенный скелет собаки, иной лежал в яме-хранилище 100 баденской культуры, помещенной на запад от столбовой постройки. В одной яме /объект 97/ найден костяк теленка. В заполнении объектов /напр. 107/ вскрыты спорадически также кости человека. С культурно-исторической точки зрения кажется уникальной находка псаля из рога /объект 22/. Относительно обильно встречалась колотая индустрия из радиолярита. Керamический материал датирует поселение ранней классической ступенью баденской культуры /II ступень по классификации В. Немейцовой-Павуковой, 1981, с. 261/. Этому горизонту соответствует слой поселения мощностью до 80 см с подавляющим большинством объектов, в которых встречались и фрагменты мисок с перегородкой. Несколько ям-хранилищ содержит керamический материал, подобный в 1981 г. обнаруженным объектам. Эти найденные на площади поселения находки представляют собой по А. Точику /1982, с. 279/ т. наз. влкановскую фазу болеразской группы. К рубежу ранней и средней эпох бронзы относится также объект 39 с многочисленным керamическим материалом, который содержал также фрагмент края сосуда, орнаментированного т. наз. мотивом "Litzenverzierung". Прослежено также 6 латенских хат с 2 опорными столбами. Спорадические находки датированы периодом велатицкой культуры /бронзовое долото и керамика/ и позднеримским временем /керамика/. Средневековые объекты погибли большей частью в ходе сельскохозяйственных работ. Поселение X-XI вв. представлено черепками горшковидных сосудов и глиняного котелка.

SPRÁVA O VÝSKUME VO SVODÍNE

Viera N ě m e j c o v á - P a v ú k o v á

Realizovala sa dvanásta, posledná etapa systematického výskumu v polohe Busahegy vo Svodíne /okr. Nové Zámky/. Výskum prebiehal od r. 1971 s jednoročným prerušením v r. 1975. Odkrytá bola veľká časť dvoch sídlisk s kruhovými fortifikáciami v strede, situovaných na jednom mieste, zistený stavebný horizont starší i mladší ako obe skúmané sídliská a pohrebisko s viacerými skupinami hrobov, všetko z I. stupňa lengyelskej kultúry. Z cca 7 ha plochy dostupnej na výskum sa preskúmala polovica. Zároveň bolo skúmané sídlisko badenskej kultúry s viacerými fázami osídlenia, rozprestierajúce sa na celej ploche, časť pohrebiska zo strednej doby bronzovej, časť sídliska z mladšej doby bronzovej, sídlisko a žiarové pohrebisko z doby halštatskej a časť sídliska s viacerými obydliami z 9.-10. stor.

Výskum v predchádzajúcich rokoch ukázal, že domy lengyelskej kultúry s rôznymi druhmi kolových, žlabových, resp. kombinovaných pôdorysov sú usporiadané z vonkajšej strany fortifikácií v jednom alebo vo viacerých kruhoch, prípadne polkruhoch, medzi ktorými sa ukazovali priestory bez domov, len s hliníkmi a inými hospodárskymi objektmi. Výskum v r. 1983 overoval tento predpoklad v nepreskúmanom priestore, širokom 80 m, medzi súvisle skúmanou plochou v tesnej naďväznosti na obe fortifikácie v juhovýchodnej časti lokality a väčšou plochou odkrytou v r. 1972-73 a 1979 v severozápadnom úseku náleziska. Ďalšou úlohou výskumu v r. 1983 bolo doskúmať pohrebisko, určiť severozápadný okraj dvoch najväčších skupín hrobov a zistiť, či sídlisko obklopujúce väčšiu z fortifikácií je kruhového alebo len polkruhového tvaru. Sídlisko vo Svodíne je zatiaľ jediné svojho druhu, nemáme preto analogickú situáciu, podľa ktorej by sme mohli postupovať pri jeho rekonštrukcii. Z uvedených úloh boli pre nedostávajúci počet robotníkov splnené len niektoré.

Sondážou bol čiastočne preskúmaný voľný úsek medzi spomínanými dvoma súvisle skúmanými plochami. Pokiaľ výsledky získané nesystematickou sondážou môžu byť vierohodné, je medzi dvoma kruhmi /či polkruhmi/ domov lengyelskej kultúry súvisiacich s väčšou, mladšou fortifikáciou, t. j. tretím stavebným horizontom lengyelskej kultúry, 80 m široká voľná plocha, na ktorej boli len hliníky a iné sídliskové, ale nie obytné objekty. Zachytil sa aj severozápadný okraj dvoch veľkých skupín hrobov v strede lokality, ktoré už nepokračovali ďalej. Z južnejšej skupiny, situovanej na svahu lokality, počtom hrobov najrozsiahlejšej, zostala neprekopaná východná časť.

Podobne sa neuskutočnila sondáž severovýchodne od skúmanej plochy /v záhradách obývanej časti obce/, ktorá mala priniesť odpoveď na otázku, či sídlisko okolo mladšej fortifikácie je kruhové, t. j. či obtáča fortifikáciu zo všetkých strán tak ako domy predchádzajúceho sídliskového horizontu menšiu, staršiu fortifikáciu, alebo či toto sídlisko, patriace k mladšej fortifikácii, podstatne rozsiahlejšie a organizované minimálne v dvoch prstencoch domov s voľnou plochou medzi nimi, je len polkruhové z juhozápadnej strany fortifikácie.

V sonde XLII /naďväzujúcej na súvislú odkryvku v r. 1972-73 a 1979, keď boli odkryté aj hroby 10/72 a 66/79, relatívne vzdialené od ostatných hrobov situovaných v skupinách/ sa našli ďalšie hroby 182-184/83. Za zmienku stojí hrob 184/83, dvojhrob obsahujúci kosť ženy s trupom uloženým na chrbte a držiacej v náručí

novorodenca. Podľa keramických milodarov, ktoré ako sa zdá, majú vo Svodíne najmä v mužských hroboch vyhranený charakter, malo by ísť o novorodenca mužského pohlavia. Je to na lokalite jediný hrob jednoznačne obsahujúci dvoch jedincov.

Zisťovacie sondy ukázali na ďalší priebeh sídliska badenskej kultúry najmä s objektmi fázy IVa /Ůny/, pravidelne rozmiestnenými po celej lokalite. Výnimkou je plocha oboch lengyelských opevnení, ktorú rešpektujú podobne ako objekty z doby halštatskej. Kruhový val mladšieho opevnenia, spevnený neskorším porastom, bol zrejme viditeľný ešte stáročia /ba tisícročia/ po zániku lengyelskej kultúry a priestor vnútri nebol neskôr nikdy osídlený.

Z doby halštatskej boli odkryté viaceré zásobné objekty a chata zahĺbená 170 cm do sprašového podlažia, presahujúca v dĺžke i šírke 5 m, teda jedna z najväčších z tohto obdobia na lokalite. Zo slovanského obdobia sme odkryli len žlab pravdepodobne patriaci k tomuto osídleniu.

Výskum priniesol okrem poznatkov o mladších uvádzaných kultúrach najmä dôležité zistenia o sídliskových pomeroch v počiatkoch lengyelskej kultúry a vzhľadom na takmer 200 hrobov z tohto obdobia aj závažné pohľady do nečakane rozvinutej sociálnej štruktúry obyvateľstva na začiatku štvrtého tisícročia pred n. l. Táto štruktúra sa zatiaľ odráža predovšetkým v úprave hrobov, a nie v usporiadaní sídliska. Súdiac podľa známych pohrebísk z Maďarska a Bulharska, bola veľmi podobná pomerom na pohrebiskách iných kultúr s maľovanou keramikou v celej juhovýchodnej Európe v priebehu štvrtého tisícročia.

BERICHT ÜBER DIE GRABUNG IN SVODÍN. Es wurde die 12. /letzte/ Etappe der Grabung in Svodín /Bez. Nové Zámky/, welche seit dem J. 1971 verläuft, realisiert. Von der 7 ha großen Fläche der Lokalität wurde die Hälfte untersucht. Die Grabungsarbeiten richteten sich außer einer Siedlung der Badener Kultur mit mehrphasiger Besiedlung, dem Teil eines mittelbronzezeitlichen Gräberfeldes, einer jungbronzezeitlichen Siedlung und eines hallstattzeitlichen Gräberfeldes sowie einer Siedlung aus dem 9.-10. Jh. auf die Siedlung, Befestigung und auf das Gräberfeld der I. Stufe der Lengyel-Kultur. Bei den Grabungen der vorigen Jahre wurden 4 Bauhorizonte festgestellt. Der älteste und der jüngste wurde nur flüchtig untersucht, während die zwei zentralen, mit einer Fortifikation in der Mitte der Ansiedlung systematisch durchforscht wurden. Die Wohnobjekte der Lengyel-Kultur mit verschiedenen Pfosten-, Rinnen- bzw. kombinierten Grundrissen waren rings um die Fortifikation angeordnet, u. zw. in einem oder mehreren Kreisen bzw. im 3. Horizont wohl in Halbkreisen, zwischen welchen sich ein 80 m breiter Raum ohne Häuser, nur mit Lehmgruben und anderen wirtschaftlichen Objekten skizzierte. Die Grabung im J. 1983 bestätigte diese Vermutung. Man beglaubigte den NW-Rand der zwei größten Grabgruppen und deckte im NW-Teil der Lokalität die Gräber 182-184/83 ab; das letzte enthielt das Skelett einer Frau mit einem neugeborenen Kind in den Armen. Im NO-Teil der Lokalität /Gärten der Ortschaft/ konnte die Form der Bebauung des 3. Bauhorizontes - kreis- oder halbkreisförmig - an der Außenseite der jüngeren Fortifikation nicht beglaubigt werden.

Die Grabung erbrachte außer wichtigen Erkenntnissen über die Besiedlung vom Volk der jüngeren oben erwähnten Kulturen, vor allem die einmalige Feststellung über die Siedlungsverhältnisse in den Anfängen der Lengyel-Kultur

und angesichts des Vorhandenseins von fast 200 Gräbern auch einen wichtigen Blick in die unerwartet entwickelte soziale Struktur der Bevölkerung zu Beginn des 4. Jahrtausends v. u. Z.

ОТЧЕТ ОБ ИССЛЕДОВАНИЯХ В С. СВОДИН. Осуществлен последний 12-ый этап исследований в с. Сводин /р-н Нове-Замки/, продолжившихся с 1971 г. Из 7 га площади памятника, доступных исследованиям, прослежена половина. Наряду с поселением баденской культуры с многофазовым поселением, частью могильника средней эпохи бронзы, частью поселения поздней эпохи бронзы, поселением и могильником гальштатского периода и поселением IX-X вв., исследования сосредоточились на поселении, укреплениях и могильнике I ступени лендельской культуры. Во время прошлых этапов исследований обнаружены 4 строительных горизонта. Наиболее ранний и наиболее поздний были прослежены систематически. Жилища лендельской культуры с столбовыми, желобчатыми или смешанными планами разных видов окружали фортификации одним или двумя кругами, в 3-ем горизонте, по-видимому, полукругами, между которыми было незастроенное пространство шириной в 80 м, только с глиняными карьерами и другими хозяйственными объектами. Исследования 1983 г. эти предположения подтвердили. Проверен СЗ край двух наибольших групп погребений и в СЗ части памятника были вскрыты погребения 182-184/83; последний содержал костяк женщины с новорожденным ребенком на руках. В СВ части памятника /сады в селе/ нельзя было проверить форму застройки 3-го строительного горизонта - круговую или полукруговую - с внешней стороны более поздней фортификации.

Исследования принесли кроме важных сведений о поселении носителей более поздних упомянутых выше культур, главным образом, уникальные свидетельства об условиях поселения в начале лендельской культуры и, с учетом почти 200 погребений, также важные свидетельства неожиданно развитой социальной структуры населения в начале IV тысячелетия до н. э.

ZÁCHRANNÝ VÝZKUM NA STAVBĚ PŘEHRADY V CHTELNICI

Petr N o v á k

Při výstavbě přehrady v táhlém údolí západně od Chtelnice /okr. Trnava/ se zjistily na úpatí vrchu Pálenice stopy eneolitického osídlení. Drobný střepový materiál, roztroušený po levém břehu potoka Výtok, vykazoval zvýšenou koncentraci v hlíně přehrady /35-31-14, 1 : 10 000, 60 : 163 mm/, kde se zjistily dva porušené a jeden zničený sídlištní objekt.

V hnědém jílovitém podloží, odhaleném skřívkou buldozeru, zjistili pracovníci muzea v Trnavě spodní část nepravidelné oválné jámy /objekt 1/ s délkou 220 a největší šířkou 165 cm /obr. 83: 1/. Výplň o max. síle 30 cm tvořila šedočerná zem se zlomky mazanice. Vrstvy výplně nebyly pozorovatelné /tento stav však mohla způsobit nadměrná vlhkost během záchranného výzkumu 29. 3. až 13. 4./.

Nalezený materiál tvoří převážně drobné střepy nekvalitně pálené keramiky: část nádoby, hrubě modelované ze šedého materiálu, povrchová hlazená vrstva hnědého zbarvení se zachovala v místech náběhu na dno, v. zlomku 16,5 cm, č. 6800 /obr. 83: 2/; střep z okraje menší misky s hlazeným okrovým až šedým

povrchem, č. 6803 /obr. 83: 3/; střep ze široce otevřeného ústí misky s hlazeným tmavohnědým povrchem, č. 6803 /obr. 83: 4/; střep z těla, písčitý povrch má cihlově červené zbarvení, č. 6802 /obr. 83: 5/; střep z těla, na písčitém povrchu převažuje cihlově červené zbarvení, č. 6802 /obr. 83: 6/; střep z těla s cihlově červeným písčitým povrchem, č. 6802 /obr. 83: 7/.

Protáhlá jáma se zaoblenými rohy /objekt 2/ a strmě spadajícími stěnami k téměř rovnému dnu měla odtrhnutou jihozápadní část; zachov. d. 160 cm, š. 105 cm /obr. 84: 1/. Až 40 cm mocnou výplň tvořila, stejně jako u objektu 1, šedočerná zem s rozptýlenými zlomky mazanice. Z výplně pochází: dva světle hnědé pazourkové úštěpy, d. 1,8 a 2,3 cm, č. 6806 /obr. 83: 8, 9/; střep s kamenitou příměsí v použitém materiálu, na hlazeném povrchu převažuje okrové až hnědé zbarvení, č. 6807 /obr. 83: 10/; střep z nálevkovitě tvarovaného ústí s malým svislým výčnělkem, hlazený povrch je hnědého zbarvení, č. 6808 /obr. 83: 11/.

Ze zničeného objektu 3 se našel pouze pás buldozerem roztažené šedočerné země, vzhledem nápadně připomínající výplň objektů 1 a 2, a v něm: tenkostenný střep z nálevkovitého ústí, písčitý materiál je okrového zbarvení, č. 6810 /obr. 83: 12/; střep z těla, na hlazeném povrchu převažuje okrové zbarvení, č. 6810 /obr. 83: 13/; střep z těla, materiál s kamenitou příměsí je povrchově hlazený, okrové barvy, č. 6810 /obr. 83: 14/; zlomek týlní části světle šedé kamenné sekerky, d. 4 cm, č. 6809 /obr. 84: 4/.

Ve shrnuté zemině na jižním okraji lokality se dále našlo: kamenná sekerka s nesouměrně broušeným oblým ostřím, hlazený povrch šedého nerostu je místy vyřezaný, d. 5 cm, č. 6794 /obr. 84: 5/; střep z okraje, hlazený povrch je cihlově červeného až hnědého zbarvení, č. 6796 /obr. 84: 2/; střep z okraje s odlomeným uchem oválného průřezu, hlazený povrch má hnědé zbarvení, č. 6796 /obr. 84: 3/; střep s hrubě modelovanou konkávně protlačenou nožkou, zbarvení povrchu s oprýskanou povrchovou vrstvou je okrověšedé, č. 6797 /obr. 84: 6/; zlomek světle hnědého pazourkového škrabadla se strmě retušovanou obloukovitou čelní stranou, d. 2 cm, č. 6795 /obr. 84: 7/; obsidiánový úštěp se sklovitou tmavě proužkovitou strukturou, d. 2,9 cm, č. 6795 /obr. 84: 8/.

Výběr materiálu z lokality /nekvalitně pálený a většinou hrubě modelovaný/ odráží periferní postavení lidu pronikajícího podél potoka Výtok do Malých Karpat. Domácky zhotovenou keramiku lze na základě vnějších znaků zařadit na závěr lengyelské kultury, pravděpodobně do ludanické skupiny.

NOTGRABUNG IM BAUGELÄNDE DES STAUDAMMES IN CHTELNICA. Am Ostfuß der Kleinen Karpaten wurde in der Nähe von Chtelnica /Bez. Trnava/ beim Bau eines Staudammes eine Siedlung zerstört /Reste zweier zerstörter und eines vernichteten Objektes/. Die Auffüllung der Grube Nr. 1 /Abb. 83: 1/ enthielt den Teil eines birnenförmigen Gefäßes /Abb. 83: 2/, Fragmente von Schalen /Abb. 83: 3, 4/ und Gefäßkörpern mit Buckeln /Abb. 83: 5-7/. Aus der Grube Nr. 2 /Abb. 84: 1/ stammen Silexabschläge /Abb. 83: 8, 9/ und kleine Keramikfragmente /Abb. 83: 10, 11/. In der mit Planierraupen zerstörten Auffüllung des Objektes Nr. 3 fanden sich Gefäßbruchstücke /Abb. 83: 12-14/ und das Fragment einer flachen Steinaxt /Abb. 84: 4/. Der bei der Abschürfung zusammengehäufte Ackerboden am Südrand der Lokalität lieferte eine flache Steinaxt /Abb. 84: 5/, Keramikbruchstücke /Abb. 84: 2, 3, 6/, den Teil eines Silexkratzer /Abb. 84: 7/ und einen Obsidianabschlag /Abb. 84: 8/. Die gewonnenen Funde haben einheitlichen Charakter und können in das Ende der Lengyel-Kultur, offensichtlich in die Ludanice-Gruppe gewiesen werden.

ОХРАННЫЕ РАСКОПКИ НА СТРОЙКЕ ПЛОТИНЫ В С. ХТЕЛЬНИЦА. У восточного подножия Малых Карпат близ с. Хтельница /р-н Трнава/ в ходе стройки плотины было нарушено поселение /остатки 2 разрушенных и 1 поврежденного объектов/. Заполнение ямы № 1 /рис. 83: 1/ содержало часть грушевидного сосуда /рис. 83: 2/, фрагменты мисок /рис. 83: 3, 4/ и тела сосудов с выступами /рис. 83: 5-7/. В яме № 2 /рис. 84: 1/, найдены отщепы кремня /рис. 83: 8, 9/ и небольшие фрагменты керамики /рис. 83: 10, 11/. В разрушенном бульдозером заполнении объекта № 3 найдены обломки сосудов /рис. 83: 12-14/ и фрагмент каменного тесла /рис. 84: 4/. В сгребенной в южный край памятника земли найдено каменное тесло /рис. 84: 5/, обломки керамики /рис. 84: 2, 3, 6/, часть скребка из кремня /рис. 84: 7/ и отщеп из обсидиана /рис. 84: 8/. Полученные исследованиями находки имеют однородный характер и можно их отнести к концу лендельской культуры, по-видимому, к луданицкой группе.

ZÁCHRANNÝ VÝZKUM V BOLERÁZU

Petr Novák

Výstavbou smetníku pro město Trnavu v Bolerázu /okr. Trnava/ se porušilo sídliště v poloze Za dolinou /35-33-08, 1 : 10 000, 372 : 250 mm/. Nález oznámil ing. Sládkovič z Agrostavu Trnava. Následný průzkum ověřil zařazení porušených objektů do maďarovské kultury.

Při záchranném výzkumu /10.-16. 8./ prozkoumali pracovníci muzea v Trnavě pět jam a zjistili ohrazení lokality jednoduchým příkopem. Absence kulturních vrstev naznačuje krátkodobé osídlení. Sídlíšní jámy jsou rozličného charakteru. Vedle ploché, téměř čtvercovité formy se objevuje typický tvar komolého kužele a kotlovité zahloubení. Nalezený materiál je ve stadiu zpracování. Podle předběžného zjištění se v něm objevují amfory, hrnce vejčitého tvaru, hluboké i mělké misky a šálky s válcovitým tělem.

Není vyloučené, že osídlení má souvislost s nálezy z období maďarovské kultury zjištěnými v katastru obce v minulosti.

NOTGRABUNG IN BOLERÁZ. In Boleráz /Bez. Trnava/ wurden 5 Siedlungsobjekte aus der Zeit der Maďarovce-Kultur untersucht. Die Lokalität war mit einem einfachen Graben umgeben. Das gefundene Material entspricht seinem Charakter nach dem Inventar aus weiteren Siedlungen, die sich im SW der Slowakei zwischen den Kleinen Karpaten und dem Fluß Waag erstrecken. Erst die definitive Bearbeitung der Funde ermöglicht ihre genauere Beschreibung.

ОХРАННЫЕ РАСКОПКИ В С. БОЛЕРАЗ. В с. Болераз /р-н Трнава/ прослежено 5 объектов поселения периода мадяровской культуры. Местонахождение окружено простым ровом. Вещественный материал по своему характеру отвечает инвентарю других поселений в юго-западной Словакии между Малыми Карпатами и р. Ваг. Точное описание материала возможно только после окончательной обработки находок.

VÝSKUM NA HRACHOVISKU PRI ŠTRBE

Bohuslav Novotný

V júli pokračovalo oddelenie archeológie Katedry všeobecných dejín a archeológie FF UK v Bratislave a Podtatranské múzeum v Poprade v odkrývke zaniknutej dediny Hrachovisko v polohe Zemské v katastri obce Štrba asi 2 km západne od Šuňavy /okr. Poprad/. Odkryla sa plocha 100 m² sondou 10 x 10 m, tesne nadväzujúcou na úsek skúmaný v r. 1980. V severovýchodnom rohu sondy sa prišlo na časť zahĺbeného príbytku zasahujúceho mimo sondy. Jeho výplň obsahovala početné keramické zlomky zhodné s nálezmi z minulých výskumných sezón: z nádob zdobených na pleciach vodorovnými žliabkami, krčahov z jemného, plaveného materiálu, ale aj nádob s jednoduchou nízkou rytou vlnovkou. Zásyp objektu bol bohatý aj na železné predmety /rôzne kovania, kované klince, fragment konskej podkovy, pracka opasku a i./. V nevelkej vzdialenosti od zahĺbeného objektu sa našla tesne pod povrchom jelenia lebka. Na jej čelnej partii ležala drobná minca - obol Žigmunda /1387-1437/, krížikom obrátená hore. Na zvieracie lebky /diviak/ sa prišlo v blízkosti objektov aj v predchádzajúcich rokoch. Zrejme ide o dosiaľ neznáme miestne ľudové zvyklosti. Nálezy /obr. 85/ datujú zaniknutú dedinu do 15. stor. Na výskume sa zúčastnili poslucháči archeológie Komenského univerzity v Bratislave v rámci povinnej prázdninovej praxe. Získané nálezy sú uložené v Podtatranskom múzeu v Poprade.

AUSGRABUNG IN HRACHOVISKO BEI ŠTRBA. Im Gemeindekataster von Štrba /Bez. Poprad/ setzte die Untersuchung der Dorfwüstung Hrachovisko fort. Man deckte den Teil eines eingetieften Wohnobjektes ab, dessen Auffüllung zahlreiche keramische Fragmente und Eisengegenstände /verschiedene Beschläge, Schmiedenägel, das Fragment eines Hufeisens/ lieferte /Abb. 85/. Unweit des eingetieften Wohnobjektes fand sich unmittelbar unter der Oberfläche ein Hirschschädel, der auf der Stirnpartie eine kleine Münze - Obolus Sigismunds /1387-1437/ trug. Tierschädel fand man in der Nähe der Objekte auch in den vorigen Jahren.

ИССЛЕДОВАНИЯ ПОГИБШЕЙ ДЕРЕВНИ ГРАХОВИСКА БЛИЗ С. ШТРБА. Продолжены исследования погибшей деревни Граховиско в окрестностях с. Штрба /р-н Попрад/. Найдена часть углубленного жилища, в заполнении которого обнаружены многочисленные обломки керамики и железные вещи /различные бляхи, кованные гвозди, фрагмент подковы, пряжка от пояса и пр. рис. 85/. На небольшом расстоянии от углубленного жилища найден под грунтом череп оленя, на лбу которого найдена мелкая монета - обол Сигизмунда /1387-1437/. Черепы животных найдены близ объектов также в прошлых годах.

SIEDMA ETAPA VÝSKUMU V NIŽNEJ MYŠLI

Ladislav Olexa

V júni až septembri pokračoval systematický výskum v Nižnej Myšli /okr. Košice-vidiek/ na lokalite otomanskej kultúry v polohe Várhegy.

Dlhodobým výskumom sa dokázala kontinuita osídlenia od počiatočného koštiansko-otomanského horizontu v staršej dobe bronzovej cez klasické fázy otomanskej

kultúry až po jej záver na začiatku strednej doby bronzovej. Podľa doterajších výsledkov tvorili areál dve samostatné kostrové pohrebiská, rozsiahle sídlisko a akropola. V r. 1983 sa práce sústredili na ďalšej časti staršieho pohrebiska a na preskúmanie toho úseku mladšieho sídliska, ktorého objekty boli v priestore nad hrobmi. Na ploche 650 m² sme preskúmali 60 hrobov, čím ich počet stúpol na 247. Všetky hroby boli kostrové, takmer polovica z nich bola vykradnutá. Napriek tomu sme získali početné milodary: rôznorodú keramiku, zlaté a bronzové záušnice, bronzové náramky, bronzové i kostené ihlice a šidlá, prívesky z perforovaných kančích klov, retušované kamenné hroty šípov, kombinované náhrdelníky z mušlí Cardium a Dentalium a pod. Na nálezoch z pohrebiska sa zreteľne odzrkadlila symbióza pôvodného domáceho obyvateľstva s nositeľmi južných civilizačných prúdov najmä z prostredia otomanskej a hatvanskej kultúry. Možno rátať už aj s presunmi obyvateľstva do Košickej kotliny v stupni BA₂. Na preskúmanej ploche sa našlo aj 47 zahĺbených objektov, zväčša zásobných a odpadových jám, ktoré podľa nálezov reprezentujú osídlenie v poklasickej fáze otomanskej kultúry v stupni BB₁. Z jám sme získali najmä početnú charakteristickú keramiku, rôzne doklady miestnej metalurgie a inej remeselnej činnosti, poľnohospodárstva, výmenného obchodu i lovu.

Pretože kľúčový význam tejto rozsiahlej, dôležitej lokality pre spoznávanie problematiky osídlenia východného Slovenska nositeľmi otomanskej kultúry je nesporný, bude výskum v nasledujúcich rokoch pokračovať.

SIEBENTE GRABUNGSETAPPE IN NIZNÁ MYŠLA. Auf der Lokalität von Nižná Myšľa /Bez. Košice/, deren Areal 2 Gräberfelder, eine Siedlung und eine befestigte Akropolis bildeten, wurden weitere 60 Skelettgräber durchforscht. Diese Gräber reihen das ältere Gräberfeld in den Košťany-Otomani-Horizont /Stufe BA₂/. Bisher wurden 247 Gräber untersucht. Über den Gräbern, oft in Superposition liegend, befanden sich Objekte aus einer jüngeren Siedlung mit zahlreichen Funden, die zur abschließenden Besiedlung der Ostslowakei durch die Träger der Otomani-Kultur /Stufe BB₁/ gehören. Die Grabung wird fortgesetzt werden.

СЕДЬМОЙ ЭТАП ИССЛЕДОВАНИЙ В С. НИЖНА-МИШЛЯ. На памятнике Нижна-Мишля /р-н Кошице/, который состоял из 2 могильников, поселения и укрепленного акрополя, прослежено 60 новых погребений с труположениями. Эти погребения относят более ранний из могильников к коштянско-отоманскому горизонту /ступень BA₂/. До сих пор прослежено 247 погребений. Над погребениями, часто в суперпозиции, находились объекты более позднего поселения с многочисленными находками, относящимися к финальному поселению Восточной Словакии носителями отоманской культуры /ступень BB₁/. Исследования продолжают.

VÝSKUM V JELŠAVE

Ladislav O l e x a - Gabriel T ö k ö l y

Nad gemerským mestečkom Jelšava /okr. Rožňava/ sa vypína kopec Hradovisko. Na pretiahnutom temene tejto terénnej dominanty je sústava dobre sledovateľných priekop a valov. Pri prieskume sme odhalili stopy po rozsiahlejšom nelegálnom

archeologickom výskume, v priebehu ktorého nezistení realizátori sčasti odkryli múry neznámej stavby. Počas krátkodobej záchrannej akcie sme v celom rozsahu odkryli zvyšky sakrálnnej stavby, z ktorej sa dobre zachovali len základové múry apsidy a víťazného oblúka. Zvyšok pôdorysu kostola je sledovateľný len v základovej ryhe. Podľa viacerých indícií je pravdepodobné, že v polohe Hradovisko sú zvyšky stavieb kláštora, ktorý bol postavený v areáli staršieho hradiska. V superpozícii nad časťou základovej ryhy severnej steny kostola sme preskúmali časť polozahĺbeného príbytku s početnou keramikou, ktorú možno datovať do 15. stor. V polovici 15. stor. je v Jelšave písomne doložená prítomnosť bratríckych vojsk. Pravdepodobne bratrství vyplenili a zničili kláštor a v jeho priestore si zriadili vojenskú pevnosť, využívajúc pritom vynikajúcu strategickú polohu kopca.

Prípadný rozsiahlejší archeologický výskum, ako sa ukazuje, by mohol priniesť nové poznatky o stredovekom osídlení jednej z častí Gemera.

GRABUNG IN JELŠAVA. Bei einer kurzen Rettungsgrabung auf dem Hügel "Hradovisko" über dem Städtchen Jelšava /Bez. Rožňava/ wurden die Reste einer mittelalterlichen Kirche untersucht, die wahrscheinlich in der Mitte des 15. Jh. vernichtet wurde. Das bisher unbekannte Gebäude ist vielleicht Bestandteil eines größeren befestigten Komplexes - eines mittelalterlichen Klosters.

ИССЛЕДОВАНИЯ В С. ЕЛЬШАВА. Кратковременные охранные исследования на горе Градиско над с. Ельшава /р-н Рожнява/ проследили остатки средневекового костела, погибшего вероятно в пол. XV в. Доныне неизвестная постройка является, по-видимому, составной частью большего укрепленного комплекса - средневекового монастыря.

PRAVEKÉ VÝŠINNÉ SÍDLISKÁ V KAMENICI NAD HRONOM

Ondrej Ožďáni

G. Diosi odovzdal autorovi príspevku amforovitú nádobu a dva džbáňky, ktoré vykopal v minulosti jeho otec na cintoríne v Kamenici nad Hronom /okr. Nové Zámky/. Nádobu reprezentujú hatvanskú kultúru a nie je vylúčené, že vzhľadom na ich celistvosť a zachovalosť pochádzajú z hrobového celku. Otec G. Diosiho, hrobár v Kamenici nad Hronom, sa na bližšie nálezové okolnosti už nepamätal. I pre tento dôvod sa realizovala obhliadka cintorína, ktorý je v severnej časti obce na výraznej výšine s priemernou nadmor. v. 150 m /L-34-2-C-b, 1 : 25 000, 70 : 1 mm/. Výšina je z juhu a z juhozápadu prirodzene chránená prudkým zrázom a severná a severovýchodná strana klesajú do depresie, ktorá v dostačujúcej miere oddeľuje areál cintorína od svahov Čiernej hory /kóta 217,6/. Okvôd, ako aj časť areálu sú narušené súvislou zástavbou i starými hliniskami, ktoré zmenili pôvodnú konfiguráciu terénu. Preto obhliadkou nebolo možné zistiť, či táto poloha bola v praveku opevnená.

Plateau vyvýšeniny je súvisle narušené recentnými hrobmi, ktoré zrejme zničili praveké objekty, ako na to poukazuje značný počet črepov a mazanice na povrchu. Zberom sa získala veľká kolekcia črepov, ktoré patria kultúre s lineárnou keramikou. Prevažná väčšina však pochádza zo staršej doby bronzovej a priradzuje sa k hatvanskej a maďarovskej kultúre.

URZEITLICHE HÖHENSIEDLUNGEN IN KAMENICA NAD HRONOM. Das Archäologische Institut der SAW zu Nitra hat 3 Gefäße der Hatvan-Kultur geschenkt bekommen, die im Friedhof von Kamenica nad Hronom /Bez. Nové Zámky/ ausgegraben wurden. Der Friedhof liegt auf einer ausgeprägten Bodenerhöhung, die durch Abhänge und Depressionen geschützt ist. Durch Fundlese wurde hier ausgeprägtes Keramikmaterial gewonnen, das beweist, daß das Plateau der Erhöhung im Neolithikum /Kultur mit Linearkeramik/ und in der älteren Bronzezeit /Hatvan- und Maďarovce-Kultur/ besiedelt war.

ПЕРВОБЫТНЫЕ ПОСЕЛЕНИЯ НА ВОЗВЫШЕННОСТЯХ В С. КАМЕНИЦА-НАД-ГРОНОМ. Институт археологии САН в Нитре получил 3 сосуда гатванской культуры, найденные в прошлом на территории кладбища в с. Каменица-над-Гроном /р-н Нове-Замки/. Кладбище находится на выразительной доминанте на местности, охраняемой крутыми склонами и депрессиями. В этом урочище получен сбором выразительный керамический материал, свидетельствующий о том, что плато возвышенности было заселено в эпохах неолита /культура линейно-ленточной керамики/ и ранней бронзы /гатванская и маďаровская культуры/.

SÍDLISKO Z DOBY RÍMSKEJ V KAMENÍNE

Ondrej O ž ď á n i

V priebehu prieskumu ľavého brehu rieky Hron autor príspevku s J. Urbancom objavili neevidované sídlisko z doby rímskej v katastri obce Kamenín /okr. Nové Zámky; L-34-2-A-d, 1 : 25 000, 273 : 109 mm/. Hron na týchto miestach vytvoril ľavotočivý ohyb a dnešný terén náleziska je od jeho hladiny vo výške cca 200 cm. Vodné prívaly rieky odplavujú bloky zeminy a postupne ničia sídlisko, ktoré leží bezprostredne na brehu. V profile vytvorenom Hronom sa zistila súvislá sídlisková vrstva s hrúbkou cca 45-60 cm a dĺžkou asi 12 m, ktorá obsahuje značné množstvo črepov. Keramické fragmenty sa nachádzali aj na poli tesne vedľa rieky na rozlohe cca 110 x 60 m. Zberom sa okrem črepov rímsko-barbarskej a rímskoprovinciálnej keramiky získal aj zlomok terry sigillaty z dna misky typu Drag. 33. Sídlisko ako celok datujeme do mladšej doby rímskej.

RÖMERZEITLICHE SIEDLUNG IN KAMENÍN. Im Gemeindekataster von Kamenín /Bez. Nové Zámky/ kam auf dem linken Ufer der Gran eine neue Siedlung zum Vorschein. Durch Fundlese gewann man hier römisch-barbarische und provinzialrömische Keramikscherben und das Fragment eines Terra-Sigillata-Gefäßes /aus dem Boden einer Schüssel vom Typ Drag. 33/. Die Siedlung wurde anhand der Scherben vorläufig in die jüngere römische Kaiserzeit datiert.

ПОСЕЛЕНИЕ РИМСКОГО ВРЕМЕНИ В С. КАМЕНИН. В окрестностях с. Каменин /р-н Нове-Замки/ на левом берегу р. Грон обнаружено новое поселение. Сбором получены черепки варваро-римской и провинциальной римской керамики и обломок терры сигиллаты от дна миски типа Драг. 33. Поселение датируется черепками предварительно поздне римским временем.

VÝSLEDKY PRIESKUMU STREDNÉHO POIPLIA V OKRESE LEVICE

Ondrej O ž ď á n i

V apríli vykonal autor príspevku spolu s J. Urbancom prieskum Poiplia v širšom priestore mesta Šahy. Preskúmali sa predovšetkým údolia riečok a potokov ústiach do Ipla /Krupinica, Litava, Olvár, Semerovský a Selecký potok, Štiavnica/. Objavilo sa 15 nových archeologických lokalít. Jedno dávnejšie známe nálezisko /Vyškovce nad Ipľom/ sa navštívilo v súvislosti s plánom na jeho intenzívne poľnohospodárske využitie.

D o l n é S e m e r o v c e

Približne 1000 m od južného okraja obce a 125 m od ľavého brehu Semerovského potoka tesne vedľa poľnej cesty lemujúcej severný okraj agátového lesíka /M-34-134-D-a, 1 : 25 000, 33 : 292 mm/ je mohylovitý útvar oválneho tvaru /cca 64 x 53 m/, orientovaný v smere dlhšej osi V-Z. Prevýšenie nad okolitým terénom činí vyše 250 cm. Bezprostredné okolie bolo sterilné na nálezy. Malá kolekcia atypických pravekých črepov sa našla na mieste stĺpa vedenia vysokého napätia, ktorý porušil južný okraj tejto terénnej anomálie. Nie je vylúčené, že črepy pochádzajú z výkopu pre základy stožiaru. Nie sme presvedčení, že ide o umele nasýpaný útvar, rozhodnutie však môže priniesť jedine archeologický, prípadne geofyzikálny výskum.

H o k o v c e a S l a t i n a

Na juhozápadných svahoch terénnej vlny na rozhraní katastrov obcí /M-34-134-D-b, 1 : 25 000, 331 : 55 mm/ sa zozbierala kolekcia atypických črepov, ktoré z menšej časti patria kultúre s lineárnou keramikou. Väčšina materiálu pochádza z mladšej doby bronzovej. Bližšie kultúrne určenie nie je možné.

H o r n é T u r o v c e

Sídlisko na ľavom brehu Krupinice cca 80 m vpravo od cesty Horné Turovce - Veľké Turovce /M-34-134-D-b, 1 : 25 000, 158 : 204 mm/ na západných svahoch terénnej vlny a približne 400 m od južného okraja obce. Z priestoru sídliska pochádzajú črepy z mladšej doby bronzovej, patriace pilinskej kultúre.

H r k o v c e

Výrazná lokalita na ľavom brehu Štiavnice cca 2 500 m severozápadne od obce. Rozprestiera sa na západnom výbežku terénnej vlny, ktorá jazykovite zasahuje nad inundačné územie riečky /M-34-134-D-b, 1 : 25 000, 330 : 295 mm/. Črepy získané zberom signalizujú intenzívne osídlenie v neolite /kultúra s lineárnou keramikou/, eneolite /kultúra s kanelovanou keramikou/ a vo včasnom stredoveku /11.-12. stor./.

P l á š ť o v c e

Sídlisko, datované súborom črepov do mladšej doby bronzovej /pilinská kultúra/, na ľavom brehu Litavy v priestore tesne pred sútokom s Krupinicou narušila cesta Modrý Kameň - Slatina /M-34-134-D-b, 1 : 25 000, 104 : 56 mm/.

Približne 300 m južne od predchádzajúcej lokality sa narazilo na veľkú koncentráciu črepov pilinskej kultúry. Toto sídlisko je na ľavom brehu Krupinice a na západných svahoch terénnej vlny /M-34-134-D-b, 1 : 25 000, 105 : 70 mm/.

S l a t i n a

Približne 700 m od severozápadného okraja obce tesne vľavo od železničnej trate v smere Zvolen - Šahy na juhozápadných svahoch výšiny s kótou 206,2 /M-34-134-D-b, 1 : 25 000, 321 : 77 mm/ sa našla menšia kolekcia črepov a mazanice. Poloha bola osídlená v neolite, mladšej dobe bronzovej a dobe rímskej.

T e š m á k

Sídliisko je na ľavom brehu potoka Oľvár v údolí uzavretom zo severu vrchom Okrúhly /kóta 260,5/ a z juhu vrchom Magas hegy /M-34-134-D-b, 1 : 25 000, 4 : 360 mm/. Z terénnej vlny sa zberom získali obsidiánové sílexy a črepy kultúry s mladou lineárnou keramikou.

T u p á

Sídliisko tesne na severnom okraji obce vpravo od železničnej trate v smere Zvolen - Šahy /M-34-134-D-b, 1 : 25 000, 315 : 253 mm/. Z lokality pochádzajú črepy a fragmenty žarnovov. Poloha bola osídlená v neolite /železovská skupina/, v dobe laténskej a rímskej.

T u p á, časť C h o r v a t i c e

Lokalita sa nachádza tesne na južnom okraji obce na západnom svahu výšiny cca 100 m vľavo od cesty v smere Chorvatice - Tupá /M-34-134-D-b, 1 : 25 000, 310 : 227 mm/. Z výkopu základov pre bytovku a z bezprostredného okolia sa získali výrazné črepy kultúry s lineárnou keramikou a lengyelskej kultúry a niekoľko fragmentov z 15.-16. stor.

V e ľ k é T u r o v c e, časť D o l n é T u r o v c e

Lokalita sa zistila tesne na juhovýchodnom okraji obce vľavo od cesty Dolné Turovce - Šahy a na pravom brehu Seleckého potoka /M-34-134-D-b, 1 : 25 000, 160 : 313 mm/. Veľké množstvo črepov svedčí o tom, že poloha bola osídlená v eneolite /kultúra s kanelovanou keramikou/, staršej /hatvanská kultúra/ a mladšej dobe bronzovej /pilinská kultúra/.

Pri kopaní studne na pozemku E. Jámborovej asi 100 m od pravého brehu Krupinice na juhovýchodných svahoch výšiny Turovec s kótou 212,4 /M-34-134-D-b, 1 : 25 000, 208 : 300 mm/ sa porušil žiarový urnový hrob. Autor príspevku navštívil spolu s E. Jámborovou miesto nálezu a prevzal zachránené predmety - poškodenú amforovitú nádobu so zvyškami popola a kalcinovaných kostičiek a misku v črepopch. Obidva keramické tvary patria hatvanskej kultúre. Podľa výpovede dalkyne nádoby sa vyzdvihli z hĺbky cca 130-200 cm a miska bola nad urnou. Iné predmety sa údajne nenašli. Bližšie nálezové okolnosti hrobu nepoznáme, pretože do výkopu studne už boli osadené betónové skruže.

V súčasnosti sú na úpätí výšiny súkromné vinohrady a záhrady. Podľa informácie niektorých majiteľov pozemkov pri výstavbe pivníc nachádzali často celé nádoby, popol a kosti. Žiaľ, nálezy nezachránili. Je evidentné, že v uvedenom priestore sa rozkladá a sústavne ničí pohrebisko hatvanskej kultúry.

V e ľ k é T u r o v c e, časť S t r e d n é T u r o v c e

Zo západných svahov terénnej vlny prudko spadajúcej do inundácie na ľavom brehu Krupinice pochádza malá kolekcia atypických črepov, s najväčšou pravdepodobnosťou z mladšej doby bronzovej. Lokalita sa rozkladá cca 1000 m severne od obce a porušuje ju cesta Horné Turovce - Veľké Turovce /M-34-134-D-b, 1 : 25 000, 150 : 225 mm/.

Zberom na sídlisku tesne na severovýchodnom okraji obce vľavo od cesty Horné Turovce - Veľké Turovce /M-34-134-D-b, 1 : 25 000, 147 : 203 mm/ sa získal nevýrazný súbor atypických črepov, zlomok praslenu a fragment kremencového sílexu. Časť keramického materiálu datujeme do neolitu, druhú do mladšej doby bronzovej.

V y š k o v c e n a d I p ľ o m

Zo sídliska v polohe Vende na rozsiahlej terase na ľavom brehu Ipľa a pravom brehu potoka Vende /M-34-134-D-c, 1 : 25 000, 112 : 132 - 100 : 137 mm/ pochádza

množstvo črepov kultúry s lineárnou keramikou, lengyelskej kultúry, skupiny Bajč-Retz, z prechodného horizontu neskoršej doby halštatskej a včasnej doby laténskej /HD₃/LA/ a z doby rímskej.

V priebehu prieskumu sa navštívila známa lokalita Mahér, sídlisko maďarovskej kultúry, opevnené valmi, na ľavom brehu Ipľa južne od obce /M-34-134-D-c, 1 : 25 000, 34 : 139 - 2 : 155 mm/ na dominantnej výšine s kótou 169,7, ktorá je zo severu chránená riekou Ipeľ a z ostatných strán niekoľkometrovými stržami.

Zberom sa získala veľká kolekcia črepov, ktorá čiastočne zastupuje lengyelskú kultúru /eneolitické stupne/. Prevažná väčšina materiálu pochádza zo staršej doby bronzovej a z prelomu staršej a strednej doby bronzovej. Rámcovo patrí hatvanskej a maďarovskej kultúre. Niekoľko črepov dokumentuje osídlenie v 9.-10. a 12.-14. stor., keď na časti výšiny stál stredoveký hradok.

Od J. Miklošika, obyvateľa obce, sa získal aj 23 cm dlhý bronzový predmet, ktorý predstavuje pravdepodobne prvý bezpečne lokalizovaný "Stabdolch" na území Slovenska. Darca ho našiel v r. 1982 v priestore akropoly hradiska, z ktorej sa získali aj fragmenty ľudských kostí. Preto nie je vylúčené, že pochádza z hrobového celku a pravdepodobne súvisí s osídlením ľudom maďarovskej kultúry.

ERGEBNISSE EINER GELÄNDEBEGEHUNG IM MITTLEREN EIPELGEBIET IM BEZIRK LEVICE.

Im Tal der rechtsuferigen Zuflüsse in die Eipel kamen 15 neue Lokalitäten zutage und man besichtigte die bekannte befestigte Siedlung der Maďarovce-Kultur /Vyškovce nad Ipľom, Flur "Mahér"/. Neolithikum: Kultur mit Linear-keramik wurde in Hrkovce, Hrkovce, Slatina, Tešmák, Tupá - Teil Chorvaticce, in Vyškovce nad Ipľom - Flur Vende registriert. In Tupá wurde Želiezovce-Gruppe festgestellt. Rahmenhaft neolithische sind die Scherben aus Veľké Turovce - Teil Stredné Turovce. Äneolithikum: Kultur mit kannelierter Keramik fand sich in Hrkovce und Veľké Turovce - Teil Dolné Turovce. Das Material aus Vyškovce nad Ipľom - Flur Mahér gehört in die äneolithische Stufe der Lengyel-Kultur und dasjenige aus der Flur Vende in die Bajč-Retz-Gruppe. Bronzezeit: Die Hatvan-Kultur wurde in Veľké Turovce - Teil Dolné Turovce /Siedlung und Gräberfeld/ und die Maďarovce-Kultur in Vyškovce nad Ipľom - Flur Mahér, wo ein 23 cm langer Bronzegegenstand - wahrscheinlich der erste in der Slowakei gefundene Stabdolch - entdeckt wurde, registriert. Hallstattzeit: In Vyškovce nad Ipľom - Flur Vende gewann man Scherben aus der Stufe HD₃/LA. Latènezeit: In Tupá und in Vyškovce - Flur Vende wurden Siedlungen entdeckt. Mittelalter: Siedlung aus dem 9.-10. und 12.-14. Jh. kam in Vyškovce nad Ipľom - Flur Mahér, in Hrkovce /11.-12. Jh./ und in Tupá - Teil Chorvaticce /15.-16. Jh./ zutage. In Dolné Semerovce wurde ein hügelartiges Gebilde entdeckt. Die archäologische bzw. geophysikalische Untersuchung wird von seinem Ursprung entscheiden.

ИТОГИ РАЗВЕДОК В СРЕДНЕМ ПОИПЛЬЕ В РАЙОНЕ ЛЕВИЦЕ. В долине правобережных притоков р. Ипель отмечено 15 местонахождений и осмотрено известное укрепленное поселение мадяровской культуры /Вишковце-над-Иплем, урочище Магер/. Неолит: Культура линейно-ленточной керамики найдена в сс. Горковце, Грковце, Слатина, Тешмак, Тупа, в части Хорватиче, Вишковце-над-Иплем в урочище Венде. В с. Тупа вскрыта железовская группа. Приблизительно к неолиту относятся фрагменты из с. Вельке-Туровце, в части Средне-Туровце. Энеолит: Культура каннелированной керамики отмечена в сс. Грковце и Вельке-Туровце, в части Дольне-Туровце. Материал из с. Вишковце-над-Иплем, уро-

чице Магер относится к энеолитической ступени лендельской культуры и урочища Венде к группе Байч-Рец. Бронзовый век: Гатванская культура зарегистрировалась в с. Вельке-Туровце, часть Дольне-Туровце /поселение и могильник/ и мадяровская культура в с. Вишковце-над-Иплем в урочище Магер, где обнаружен также бронзовый предмет длиной в 23 см, вероятно первый найденный на территории Словакии кинжал с отверстием для ручки. Эпоха гальштата: В с. Вишковце-над-Иплем в урочище Венде обнаружены черепки ступени HD₃/LA. Эпоха латена: В сс. Тупа и Вишковце-над-Иплем в урочище Венде отмечены поселения. Средневековье: Поселение IX-X вв. и XII-XIV вв. обнаружено в сс. Вишковце-над-Иплем в урочище Магер, в с. Грковце XI-XII вв. и в с. Тупа, часть Хорватице XV-XVI вв. В с. Дольне-Семеровце обнаружено курганное образование. Его происхождение определяют археологические или геофизические разведки.

ZÁCHRANNÝ VÝSKUM V MALEJ NAD HRONOM

Ondrej Ožďáni

Pri hĺbení základov kravína v areáli JRD v Malej nad Hronom /okr. Nové Zámky/ narušili dva urnové hroby karpatskej mohylovej kultúry. AÚ SAV v Nitre uskutočnil v letných mesiacoch záchranný výskum ohrozenej plochy. Lokalita, skúmaná už v r. 1957-59 /Točík 1959, s. 175-176; 1964, s. 39-41/, je na ľavom brehu Hrona na výraznej terénnej vlne v polohe Rövid föld /L-34-2-A-d, 1 : 25 000, 186: 305 mm/.

V r. 1983 sa preskúmala plocha 550 m² a objavili sa tri žiarové urnové hroby kultúry s kanelovanou keramikou, 22 hrobov karpatskej mohylovej kultúry a deväť sídliskových objektov z doby rímskej a zo včasného stredoveku /10.-11. stor./. Z celkového počtu objavených hrobov bolo šesť kostrových, jeden žiarový jamkový, jeden žiarový jamkový, ale s pravouhlou jamou ako pri kostrovom ríte, a zvyšok predstavujú žiarové urnové hroby obvykle obklopené kamennými platňami. Na lokalite sa teda zistilo birituálne pohrebisko karpatskej mohylovej kultúry. Podľa keramiky a bronzových predmetov /ihlice, prstene, náramky, strelka šípa/ sa hroby datujú do stupňov BB₂/BC₁.

Z lokality pochádza aj džbánok severopanónskej kultúry, ktorý ústavu daroval nálezca G. Diosi.

V súčasnosti je už nálezisko prakticky zničené hustou zástavbou hospodárskych budov JRD. Na eventuálny výskum zostáva len nepatrná plocha.

L i t e r a t ú r a

TOČÍK, A. 1959: Pohrebisko z doby bronzovej a halštatskej v Malej nad Hronom.

In: Študij. Zvesti Archeol. Úst. SAV. 3. Nitra, s. 175-176.

TOČÍK, A. 1964: Die Gräberfelder der karpatenländischen Hügelgräberkultur. Praha.

NOTGRABUNG IN MALÁ NAD HRONOM. In Malá nad Hronom /Bez. Nové Zámky/ wurde auf der schon in den J. 1957-59 /Točík 1959, S. 175-176; 1964, S. 39-41/ untersuchten bekannten Lokalität Rövid föld eine Notgrabung durchgeführt. Die Lokalität liegt auf einer Terrainwelle über dem Inundationsgebiet des linken Granufers. Es wurden 3 Urnengräber der Badener Kultur, 22 Gräber der karpatischen Hügelgräberkultur und 9 Siedlungsobjekte aus römischer Kaiserzeit und aus dem Frühmittelalter /10.-11. Jh./ untersucht. Die Gräber der karpatischen Hügelgräberkultur bilden nur einen kleinen Teil des

heute schon vernichteten birituellen Gräberfeldes. Von der Gesamtzahl der Gräber gab es 6 Skelettgräber, ein Brandgrubengrab, ein Brandgrubengrab, aber, aber mit rechteckiger Grabgrube wie beim Skelettgrab, und den Rest bildeten Urnengräber. Alle gehören aufgrund der keramischen und Bronzebeigaben /Nadeln, Armbänder, Fingerringe, eine Pfeilspitze/ in die Stufen BB₂/BC₁. Aus der Lokalität stammt auch ein Krug der nordpannonischen Kultur.

ОХРАННЫЕ РАСКОПКИ В С. МАЛА-НАД-ГРОНОМ. В с. Мала-над-Гроном /р-н Нове-Замки/ на известном памятнике Ревид-Фелд исследованном в 1957-59 гг. /Точик 1959, с. 175-176; 1964, с. 39-41/ проведены охранные раскопки. Памятник находится на надпойменной складке местности на левом берегу р. Грон. Прослежены 3 урновых погребения с трупосожжением культуры каннелированной керамики, 22 погребения культуры карпатских курганов и 9 объектов поселения римского времени и раннего средневековья /X-XI вв./ Погребения культуры карпатских курганов представляют собой только незначительную часть разрушенного бiritуального могильника. Из общего числа погребений 6 были трупоположения, 1 ямное трупосожжение, 1 ямное трупосожжение, но с прямоугольной могильной ямой, будто для погребения с трупоположением, и остальные погребения были урновыми. Все погребения на основе керамических и бронзовых приложений /булавки, браслеты, перстни, наконечник стрелы/ относятся к ступеням BB₂/BC₁. На памятнике найден также кувшин северопаннонской культуры.

PRIESKUM A VÝSKUM V HLOHOVCI

Ivan P a s t o r e k

Okresné múzeum Trnava so sídlom v Hlohovci, oddelenie spoločenských vied, uskutočnilo v Hlohovci /okr. Trnava/ archeologický výskum pamiatkového objektu kaplnky P. Márie na cintoríne, záchranný prieskum na miestach výstavby kultúrno-spoločenského strediska na Malinovského ul. a prieskum v polohe Mestská lúka

V bezprostrednom okolí cintorínskej kaplnky P. Márie /35-34-13, 1 : 10 000 441 : 241 mm/, datovanej do r. 1802, boli vytýčené tri sondy /jedna revízná pri severnom múre/. Preskúmalo sa murivo objektu a zistili sa kostrové hroby v jeho okolí. Odkrylo sa sedem hrobov. V hrobe 1 boli zlomky mince z r. 1616, v ostatných sa našli súčasti odevu /pracka/, bronzové medaily a krížik k ružencu. Všetky hroby boli orientované Z-V a možno ich datovať do 16. až na začiatok 17. stor. Staršie hroby, ktoré by verifikovali predpokladaný románsky pôvod kaplnky, sa nenašli.

Revíznou sondou sa odkrylo pod úrovňou súčasného terénu nadzákladové a základové murivo sakrálnej stavby. Kamenné murivo objektu, doplnené z vonkajšej strany úlomkami tehál, nasledovalo presne základy. Evidentne sa to javilo v prípade severovýchodného pilastra, ktorý vyčnieval nad základy, pričom v základovom murive západne od pilastra sa obnažil obdĺžnikový výbežok nekorešpondujúci zasa s nadzákladovým murivom cintorínskej kaplnky. K definitívnemu datovaniu sakrálného objektu /nepochybne so stredovekým jadrom/ je potrebný rozsiahlejší archeologický výskum.

Súčasne so systematickým výskumom kaplnky sa realizoval i záchranný prieskum na stavenisku na Malinovského ul. /35-34-13, 1 : 10 000, 483 : 172 mm/. Preskú-
-

mali sa stredoveké a novoveké sídliskové objekty a jamy rôznych tvarov a funkcií. Vo výplni stredovekých sídliskových objektov, zahĺbených do hlinito-piesčitého podlažia, boli hojné úlomky mazanice, popol a uhľíky. V južnej časti sledovanej plochy sa zistil najrozsiahlejší stredoveký sídliskový objekt obdĺžnikového pôdorysu /dĺ. 680 cm/, siahajúci do hĺ. 200 cm. V tomto objekte i ďalších stredovekých boli fragmenty keramiky a drobné železné predmety zo 14.-15. stor.

Na sledovanej ploche päť sond preťalo stavenisko smerom V-Z. Potvrdilo sa intenzívne stredoveké osídlenie centrálnej časti Hlohovca a získal sa, i keď zlomkovitý, predsa však typologicky pozoruhodný keramický materiál /okraje nádob, výlevky/ pochádzajúci zväčša z mestských hrnčiarskych dielní. Jedna takáto dielňa bola objavená v r. 1959 v blízkosti skúmanej plochy na Malinovského ul. /35-34-13, 1 : 10 000, 474 : 170 mm/.

Pri sledovaní melioračných prác v polohe Mestská lúka východne od intravilánu mesta /35-34-13, 1 : 10 000, 178: 355 mm/ sa získali črepy z neolitu, podkova a reťaz zo 14.-15. stor.

GELÄNDEBEGEHUNG UND GRABUNG IN HLOHOVEC. In der Stadt Hlohovec /Bez. Trnava/ wurde im Denkmalobjekt - Marienkapelle im Areal des städtischen Friedhofs eine Grabung und in der Malinovsky-Gasse sowie in der Flur Mestská lúka eine Geländebegehung durchgeführt. In der Umgebung der Marienkapelle wurden 7 Skelettgräber mit geläufigen Beigaben und einem Münzfragment aus dem J. 1616, das diese Bestattungen rahmenhaft datierte, festgestellt. Die Besichtigung der Mauer eines vermuteten romanischen Baues muß durch eine archäologische Untersuchung ergänzt werden. Im Stadtzentrum wurden in der Malinovsky-Gasse mittelalterliche und neuzeitliche eingetiefte Objekte festgestellt. Die Keramikfragmente sind aus dem 14.-15. Jh. In der Flur Mestská lúka wurden Scherben aus dem Neolithikum, ein Hufeisen und eine Kette aus dem 14.-15. Jh. gewonnen.

ПОИСКИ И ИССЛЕДОВАНИЯ В Г. ГЛОГОВЕЦ. На территории г. Глоговец /р-н Трнава/ проводились исследования капеллы деви Марии на кладбище, поиски на улице Малиновского и в урочище Местска-Лука. При исследованиях у капеллы деви Марии отмечено 7 погребений с труположением и очередными приложениями и обломком монеты 1616 г., который приблизительно датировал время хоронения у этого церковного объекта. Обследования кладки предполагаемой романской постройки следует дополнить археологическими исследованиями. В центре города на ул. Малиновского вскрыты углубленные объекты нового века и средневековья. Фрагменты керамики восходят к XIV-XV вв. В урочище Местска-Лука получены черепки эпохи неолита, подкова и цепь XIV-XV вв.

ĎALŠÍ ROK VÝSKUMU V IPEĽSKOM SOKOLCI

Jozef P a u l í k

Tretia výskumná sezóna na lokalite Staré pieskovisko /Staré vinohrady/ v katastri obce Ipeľský Sokolec /okr. Levice/, kde sa skúma opevnená výšinná osada ľudu čačianskej kultúry, priniesla ďalšie poznatky najmä o charaktere opevnenia. S cieľom zachytiť priebeh priekopy smerujúcej k úpätiu vyvýšeniny,

k niekdajšiemu riečisku Ipľa, sa vytýčila medzi sondami 2/81 a 3/82 sonda 1/83 /3 x 1,2 m/ a v nadväznosti na ňu plocha Y/83 /4,3 x 2,4 m/. Definitívne sa zistil priebeh priekopy a z jej dna sa získali ďalšie nálezy potvrdzujúce existenciu kultového miesta v blízkosti brány: zvieracie a ľudské kosti patinované bronzom, neopracovaný veľký kameň sopečného pôvodu /dacit, uctievaný pôvodne azda ako meteorit, pancier korytnačky v nádobe a pod. Rozmnožili sa i doklady hospodárskej činnosti a bežného života v osade /fragmenty kamenných mlynčekov, zlomkovitá keramika zachycujúca celú tvarovú škálu čačianskej hrnčiarskej tvorby, a najmä keramika predčačianskeho rázu, zvieracie kosti a i./.

Na konci výskumných prác bolo nálezisko v súvisi so zmenou poľnohospodárskej kultúry zorané, a tak intenzívny povrchový prieskum umožnil vystopovať priebeh valu podľa sfarbenia pôdy a koncentrácie nálezov typických v kubatúre valu v sonde 1/81. Zachytilo sa opevnenie na východnej strane náleziska, ktoré malo zaoblený priebeh a chránilo pomerne rovnú plochu tohto terénneho jazykovitého výbežku Ipelskej pahorkatiny. Prieskumom sa potvrdila pomerne značná intenzita osídlenia v mladšej dobe bronzovej, ale aj dávnejšie zistený poznatok, že nejde o monokultúrnu lokalitu. Sčasti sa odkryli dve chaty hatvanskej kultúry /objekt 1/83 a 2/83/ s bohatým materiálom.

V r. 1984 sa výskum ukončí. Záverečná etapa sa sústreďí na vnútorný areál. Vzhľadom na to, že ide o prvú opevnenú čačiansku osadu v severnej časti Karpatskej kotliny, jej celkové spracovanie umožní hlbší pohľad do spoločensko-hospodárskych pomerov v starších úsekoch mladšej doby bronzovej /BD/HA₁/.

WEITERES GRABUNGSAJAHR IN IPELSKÝ SOKOLEC. In Ipelský Sokolec /Bez. Levice/ setzte die Grabung in der befestigten Höhensiedlung der Čaka-Kultur fort. Man untersuchte eingehend den Befestigungsgraben in der Nähe des Tores, auf der Sohle fanden sich weitere Gegenstände /patinierte menschliche und Tierknochen, Schildkrötenpanzer in einem Gefäß usw./. Man erfaßte auch den ganzen Verlauf der Befestigung an der Ostseite und stellte eine ältere Besiedlung /Hatvan-Kultur/ fest. Der Autor sieht die Beendigung der Grabungsarbeiten im J. 1984 vor und er wird die gewonnenen Erkenntnisse als den wichtigsten Bestandteil der Siedlungsproblematik der Čaka-Kultur in der Südwestslowakei bearbeiten.

ПРОШЛЫЙ СЕЗОН ИССЛЕДОВАНИЙ В С. ИПЕЛЬСКИ-СОКОЛЕЦ. В с. Ипельски-Соколец /р-н Левице/ продолжались исследования укрепленного поселения на возвышенности культуры Чака. Подробно прослежен ров укрепления близ ворот, на дне найдены новые предметы, свидетельствующие о существовании культового места у ворот /патинированные кости животных и людей, панцирь черепахи в сосуде и пр./. Обнаружена также линия укрепления поселения на восточной стороне и найдено также более раннее поселение /гатванская культура/. Автор полагает, что исследования будут окончены в 1984 г. и полученные результаты будут разработаны как самая важная часть проблематики поселения культуры Чака в Юго-Западной Словакии.

VÝZNAMNÝ MLADOPALEOLITICKÝ NÁLEZ V SALKE

Jozef P a u l í k

Už pri výskume výšinnej opevnenej osady v Ipeľskom Sokolci /okr. Levice/ sa dalo podľa nálezov ojedinelých mladopaleolitických kamenných artefaktov i zistenia zďaleka viditeľnej uhlíkovej vrstvy v profile pieskoviska usúdiť, že pokiaľ ide o paleolitické bádanie, nevenuje sa tomuto regiónu dostačujúca pozornosť. Potvrdilo sa to i pri jednej zo zvyčajných obhliadok terénu realizovaných počas výskumu na bližšom okolí i na vzdialenejších miestach nápadných z hľadiska pravekého osídlenia. Juhozápadne od obce Salka /okr. Nové Zámky/ na jednom z výbežkov Ipeľskej pahorkatiny /29-022-67, 1 : 50 000, 215 : 745 mm/ sa pri hľadaní pravekých mohýl zistilo povrchovým zberom na pomerne malej ploche intenzívne paleolitické osídlenie. Pri troch obhliadkach terénu /po orbe, bránení a siatbe/ sa našlo približne 200 celých i zlomkovitých nástrojov a úštepov, ktoré vznikli pri ich výrobe. Takmer všetky sú vyrobené z pazúrika, majú mliečne bielu patinu a na niektorých vidieť viac či menej intenzívne stopy po ohni. Popri nich sa našiel aj zub mladého mamuta a iné zlomkovité kosti. Kamenná industria patrí do gravettienu a predstavuje jeho ipeľský variant. Pravdepodobne prvý artefakt objavili v blízkosti tohto najvýznamnejšieho paleolitického náleziska na dolnom Poipľi pracovníci AÚ SAV v r. 1980 /Hanuliak - Zábojník 1981, s. 77/.

L i t e r a t ú r a

HANULIAK, M. - ZÁBOJNÍK, J. 1981: Výsledky prieskumu v katastroch obcí Salka a Lela. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1980. Nitra, s. 77-81.

BEDEUTENDER JUNGPALEOLITHISCHER FUND IN SALKA. Bei einer Fundlese in Salka /Bez. Nové Zámky/ wurde auf einer ziemlich kleinen Fläche intensive jungpaläolithische Besiedlung festgestellt. Etwa 200 Steinwerkzeuge und Abschläge stellen eine gravettezeitliche Industrie dar und bilden ihre Eipel-Variante. Die Lokalität gehört aufgrund der bisherigen Funde zu den bedeutendsten jungpaläolithischen Fundorten im unteren Eipeltal.

ИНТЕРЕСНАЯ НАХОДКА ВЕРХНЕГО ПАЛЕОЛИТА В С. САЛКА. Сбором подъемного материала в с. Салка /р-н Нове-Замки/ обнаружено на относительно небольшой площади интенсивное поселение верхнего палеолита. Около 200 каменных орудий и отщепов представляет собой граветскую индустрию, ее ипельский вариант. Памятник относится на основе находок к наиболее значительным местонахождениям в нижнем Поиплье.

ŠTVRTÝ ROK VÝSKUMU SÍDLISKA LENGYELSKEJ KULTÚRY V ŽLKOVCIACH

Juraj P a v ú k

Výskumná sezóna v Žlkovciach /okr. Trnava/ trvala od mája do začiatku novembra. Výskum sa sústredil na polohu Vaniga 1, postupne spájanú s polohou Vaniga 2, na ktorej sa t. r. nepracovalo.

V polohe Vaniga 3 v severnej časti lokality sme pri malej záchrannej akcii, vyvolanej postupujúcou ťažbou zeminy, zistili pokračovanie osady kultúry s mladou

lineárnou keramikou vo vzdialenosti 250 m od časti osady skúmanej r. 1981 v polohe Vaniga 2. Zistené kolové jamy netvorili súvislé pôdorysy a pri iných typických stavebných jamách sme nezachytili žiadne pôdorysy domov. Podľa rozptylu kolových jám a dislokácie stavebných jám ide o pôdorysy najmenej troch domov. V tejto polohe boli aj dve jamy lengyelskej kultúry /pokročilá fáza stupňa Lengyel II/ a tri jamy kalenderberskej kultúry.

V polohe Vaniga 1 v južnej časti lokality /popri hrane zemníka z r. 1982/ bola strojmi odhumusovaná plocha severo-južným smerom, dlhá 250 m a široká 35-60 m, ktorá sa okrem malého úseku v strednej časti preskúmala úplne. Objavili a skúmali sa ďalšie pôdorysy veľkých dvojpriestorových kolových domov /36-58/ osady lengyelskej kultúry /Lengyel II/. Okrem štandardných pôdorysov zistených doterajším výskumom sa objavili dve dvojice mimoriadne veľkých pôdorysov domov v superpozíciách s deviatimi kolovými jamami v priečných stenách /oproti siedmim kolovým jamám v priečných stenách ostatných pôdorysov/, ktorých dĺžka sa pohybovala od 23 do 36 m. Podľa priebehu palisády ide už o stavby asi z centrálnej časti ohradenej osady. Všetky štyri boli vybudované mimoriadne solídne. Typické trojice kolových jám v južnej časti pôdorysov dosahovali hĺbku 160 cm od skúmanej úrovne, ich pôvodná hĺbka musela presahovať 200 cm. Táto výnimočná architektúra s najväčšou pravdepodobnosťou odráža sociálnu štruktúru osady.

V južnej časti plochy sa zistilo pokračovanie vnútornej palisády, ktorá sa v týchto miestach už úplne zatočila západným smerom, čo umožňuje odhadnúť predbežne priemer ohradenia osady na 350 m. Potvrdilo sa, že časť pôdorysov domov sleduje orientáciou priebeh palisády. Táto skutočnosť dovoľuje stanoviť ich príslušnosť k ohradenej osade. Niektoré exploatačné jamy porušujú palisádový žlab, čo dokumentuje existenciu ohradenia osady počas jej starších sídliskových fáz. Dlhotrvajúce a opakované osídľovanie osady potvrdzujú aj početné superpozície domov.

Z 92 preskúmaných jám väčšina patrí k sídlisku lengyelskej kultúry. Pravidelne sa opakujú veľké exploatačné jamy, z ktorých viaceré obsahovali veľmi málo nálezov. Niektoré časti týchto veľkých jám ostali nepreskúmané. Šesť malých jám patrí k osade boľerázskej skupiny v severnej časti polohy Vaniga 1. V južnej časti tejto polohy sa našlo päť zásobných jám tvaru zrezaného kužela s nepočetnou a nevýraznou keramikou zo staršej doby bronzovej. V jednej z jám /objekt 295/ boli na dne tri ľudské kostry mladistvých indivíduí a v ďalšej jedna kostra. Nie je vylúčené, že toto sídlisko súvisí s malým pohrebiskom s hrobmi bez keramických prídavkov, preskúmaným r. 1981 asi 100 m severne.

V r. 1984 bude výskum pokračovať západným smerom do vnútra terasy pravdepodobne na všetkých polohách, lebo zemník sa bude v týchto miestach exploatovať.

VIERTES JAHR DER GRABUNG AUF DER SIEDLUNG DER LENGYEL-KULTUR IN ŽLKOVCE. Im S-Teil der Lokalität in Žlkovce /Bez. Trnava/ wurden auf einer Fläche von 250 x 35-60 m weitere Grundrisse von großen zweiräumigen Pfostenhäusern /36-58/ auf der Siedlung der Lengyel-Kultur /Lengyel II/ untersucht. Außer standarden Grundrissen, die aus der vorherigen Grabung bekannt sind, wurden zwei Paar ausserordentlich große Hausgrundrisse mit 9 Pfostenlöchern in den Querwänden /gegenüber den 7 Pfostenlöchern in den übrigen Hausgrundrissen/ festgestellt. Diese zwei Paar Häuser befanden sich in deutlicher Superposition und ihre Länge bewegte sich von 23 bis 36 m. Nach dem Verlauf

der Palisade zu urteilen, handelt es sich vielleicht schon um die Bauten des zentralen Teiles der Siedlung. Alle 4 Bauten wurden sorgfältig aufgebaut. Die typischen Dreiergruppen von Pfostenlöchern erreichten im S-Teil der Grundrisse eine Tiefe von etwa 160 cm unter dem Niveau der untersuchten Fläche. Diese außerordentliche Architektur widerspiegelt offensichtlich die soziale Struktur der Ansiedlung. Im S-Teil der Fläche wurde die Einbiegung der Palisade nach W festgestellt, was ermöglicht, den Durchschnitt der eingefriedeten Siedlung auf 350 m zu schätzen. Ein Teil der untersuchten Hausgrundrisse verfolgte mit seiner Orientierung den Verlauf der Palisade. Manche Exploitationsgruben störten die Palisadenrinne, was die Existenz einer Einfriedung der Ansiedlung im Verlauf ihrer älteren Phasen dokumentiert. Eine langfristige und wiederholte Besiedlung belegen auch zahlreiche Superpositionen der Häuser. Man untersuchte auch eine kleinere Zahl von Gruben der Boleráz-Gruppe, Speichergruben aus älterer Bronzezeit /mit Menschenskeletten/ und im N-Teil der Lokalität Siedlungsobjekte der Kultur mit jüngerer Linearkeramik und Gruben der Kalenderberger Kultur.

ЧЕТВЕРТЫЙ СЕЗОН ИССЛЕДОВАНИЯ ЛЕНДЕЛЬСКОЙ КУЛЬТУРЫ В С. ЖЛКОВЦЕ. В Ю части памятника Жлковце /р-н Трнава/ на площади 250 x 35-60 м были прослежены новые планы больших столбовых двухкамерных домов /36-58/ поселения лендельской культуры /Лендель II/. Кроме стандартных планов, известных уже по предшествующим исследованиям, обнаружены две пары чрезвычайно больших планов домов с 9 столбовыми ямами в поперечных стенах /в сравнении с 7 в остальных планах/. Пары домов находились в выразительной суперпозиции, длиной в 23-36 м. По линии палисада можно полагать, что эти постройки относятся уже к центральной части поселения. Все 4 сооружения были построены весьма тщательно. Типичные скопления 3 столбовых ям в Ю части планов были глубиной приблизительно в 160 см от исследованного уровня. Эта исключительная архитектура, по-видимому, отражает социальную структуру поселения. В Ю части площади отмечено продолжение палисада, повернутого уже полностью на 3, что позволяет приблизительно определить диаметр ограниченного палисадом поселения в 350 м. Часть планов домов ориентирована согласно с линией палисада. Некоторые эксплуатационные ямы нарушают палисадный желоб, что указывает на существование ограждения поселения в более ранних его фазах. Продолжительное и повторяющееся поселение подтверждают также многочисленные суперпозиции домов. Прослежено также небольшое количество ям болеразской группы, ямы-хранилища эпохи ранней бронзы /со скелетами человека/ и в С части памятника объекты поселения культуры поздней линейно-ленточной керамики и ямы календербергской культуры.

VÝSKUM V LIPTOVSKÉJ SIELNICI-LIPTOVSKÉJ MARE V ROKU 1983

Karol P i e t a

Hlavnou úlohou výskumu na hradisku Havránok /Liptovská Mara I; okr. Liptovský Mikuláš/ bolo odkrytie brány včasnorímskeho pásma opevnenia, objavenej a čiastočne odkrytej v závere predchádzajúcej sezóny. Brána sa nachádza na okraji južného svahu areálu hradiska. Toto vnútorné pásmo fortifikácie prebieha

severovýchodnou hranou vrcholovej plošiny a zbieha šikmo južným svahom až do blízkosti terasy, ktorou viedlo neskorolátenské obvodové opevnenie. Vrstevnicou tejto terasy v smere od priestoru bývalého obetiska vstupovala do vnútorného, mladšieho opevnenia komunikácia, ktorá sa vnútri brány zachovala v podobe okruhliakovej dlažby. Čelnú stranu hradby zo včasnej doby rímskej tvoril nasucho kladený múr z veľkých pieskovcových a travertínových kvadrov, spevnený v úsekoch po 160-170 cm zvislými drevenými trámami. Z vnútornej strany spevňovali vymurovku koly a zrejme i zrubová väzba v úsekoch 430-440 cm. Teleso vlastného násypu bolo široké 350 cm a z vnútornej strany ho vyznačoval rad kolových jám. V mieste lomu línie opevnenia, teda na severnom krídle brány, sa zistila skupina piatich tesne pri sebe ležiacich mohutných kolových jám, vytvárajúcich nie celkom pravidelnú štvorcovú dispozíciu. Ide pravdepodobne o základy akejsi rohovej pozorovateľne. Právě krídlo, ktoré sa posledným poľom mierne zahýna dovnútra, prebieha v ďalšej odkrytej časti v priamke dolu svahom a zvierá s hradbou nad bránou tupý uhol. Z vnútornej konštrukcie brány sa pomerne dobre zachovala jej severná vnútorná časť so zvyškami spálenej zrubovej väzby, ktorá vychádza zo spomenutej skupiny veľkých kolových jám. Južná strana priechodu i vnútorné vyústenie brány boli porušené orbou a ďalšími recentnými zásahmi. Podľa zachovaných fragmentov bolo ústie vchodu predĺžené dovnútra opevnenia o 250-300 cm. Vnútorná svetlosť brány je 200 cm. Celá deštrukcia vstupu včítane prvého poľa južného krídla vykazuje /na rozdiel od iných úsekov tohto pásma opevnenia/ stopy intenzívneho požiaru. Výskum brány priniesol pomerne bohatý nálezový materiál. Vo zvyškoch starších vrstiev pod južnou časťou hradby sa zistila keramika predpúchovského stupňa zo staršej a strednej doby laténskej. Do tohto obdobia patrí i fragment strieborného sedlovitého prsteňa. Z nálezov zo staršieho neskorolátenského horizontu pod skúmanou fortifikáciou hodno spomenúť bronzovú sponu hladkej spojenej konštrukcie so zlatým drôteným príveskom. V deštrukcii opevnenia sa našla strieborná minca typu vtáčí kôň /v r. 1982 i strieborná didrachma veľkobysterského typu/. Dve veľké mince veľkobysterského typu sa objavili vo vrstve korešpondujúcej so sledovaným opevnením spolu so zlomkami dvoch spôn typu Almgren 67 alebo 236 zo začiatku doby rímskej. Odkrytý úsek opevnenia v celkovej dĺžke 27 m sa náznakovo zrekonštruuje.

Dvoma rezmi sa ďalej skúmal severný uzáver opevnenia východnej terasy hrádka. Zistilo sa, že táto časť plošiny vznikla na rozsiahlom valovom násype s najmenej dvoma stavebnými fázami. Teleso staršej fortifikácie, zničenej z čelnej strany intenzívnym požiarom, bolo z drevených roštov zasypaných hlinou a kameňmi. Výška deštruovaného valu dosahuje 320 cm. Predmetom ďalšieho výskumu bude vzťah tejto konštrukcie ku zvyškom kamenného múru zisteného na dvoch miestach skúmanej plochy. Obe fortifikácie patria do doby laténskej. Rezmi sa vysledoval aj priebeh drevenó-kamenného múrika ohraničujúceho neskorolátenské obetisko na východnej a severnej strane.

GRABUNG IN LIPTOVSKÁ SIELNICA-LIPTOVSKÁ MARA IM J. 1983. Die Grabungsarbeiten auf dem Burgwall Havránok /Liptovská Mara I, Bez. Liptovský Mikuláš/ richteten sich auf die Abdeckung des Tores des inneren Befestigungstreifens aus dem Anfang der römischen Kaiserzeit, das sich auf der südlichen Randterrasse des Befestigungsareals befindet. Die Kommunikation führte entlang der Schichtenlinie dieser Terrasse von O her in das Tor. Die Befestigung /Br. 350 cm/ bestand aus einer Pfostenschlitzmauer mit 160-170 cm breiten Trok-

kenmauerfeldern. Die innere Ausmauerung war in 430-440 cm Abständen mit vertikalen Säulen und wahrscheinlich auch mit einer Blockbaukonstruktion verfestigt. Der Innenrand der schlecht erhaltenen Schanze wies eine Reihe von Pfostenlöchern auf. Die Befestigungslinie bog im Nordflügel des Tores im stumpfen Winkel ab, wo eine Gruppe von 5 mächtigen Pfostenlöchern in Form eines unregelmäßigen Vierecks angeordnet war /wahrscheinlich Fundamente eines Eckbeobachtungsturmes/. Der Eingang /Br. 200 cm/ verbindet diesen turmartigen Bau mit der Ecksäule des rechten Torflügels, dessen erstes Feld leicht nach innen geschoben ist aber der Rest der abgedeckten Schanze bereits liniengemäß verläuft. Von der inneren Eingangskonstruktion erhielt sich die Nordseite in Form eines verbrannten Blockbaus und Geröllpflasters. Der hintere Teil des Tores war ins Innere der Befestigung geschoben. Unter der Destruktion dieser Befestigung wurden Schichtenreste der Vorpúchov-Stufe und jene aus der späten Latènezeit /ungegliederte Bronzefibel von mittellatènezeitlichem Schema mit goldenem Drahtanhänger/ festgestellt, in den Schichten der untersuchten Befestigung fanden sich 4 Silbermünzen vom Vogelpferd- und Großbysterecer Typus/ sowie Fragmente zweier Fibeln des Typs Almgren 67 oder 236. Man untersuchte ferner den Nordabschluß der Ostterrasse des Burgwalls, die nach neuen Feststellungen auf dem Körper des großen destruierten Walles mit Holzrostkonstruktion und einer Blendmauer liegt. Der Wall hat mindestens 2 Bauphasen und gehört in die Latènezeit.

ИССЛЕДОВАНИЯ 1983 Г. В С. ЛИПТОВСКА-СЪЕЛЪНИЦА - ЛИПТОВСКА-МАРА. Полевые исследования сосредоточились на вскрыше ворот внутренней линии фортификации городища Гавранок /Липтовска-Мара I, р-н Липтовски-Микулаш/ начала римского времени на южной окраинной террасе укрепленной площади. По горизонтали этой террасы вела с востока к воротам дорога. Фортификация /ш. - 350 см/ состояла из лицевой кладки с осаженными брусьями с шириной насухо кладенных полей в 160-170 см. Изнутри облицовка скреплена на расстоянии 430-440 см вертикальными сваями и, вероятно, также срубными скрепами. Внутренний край плохо сохраненной насыпи определял ряд столбовых ям. Линия фортификации ломалась в тупом угле на северном крыле ворот, где группа 5 могучих столбовых ям создавала неправильную квадратную диспозицию /вероятно фундаменты углового наблюдательного пункта/. Вход /ш. - 200 см/ связывает эту башенную постройку с угловым столбом правого крыла ворот, первое поле которого немного заходит внутрь, но остаток открытой оборонительной стены уже образует прямую линию. От внутренней конструкции входа сохранилась северная часть в виде сожженного сруба и булыжной мостовой. Задняя часть ворот заходила внутрь фортификации. Под развалом фортификации найдены остатки слоев допукховской ступени и позднего периода латена /односоставная бронзовая фибула средне-латенской схемы с подвеской из золотой проволоки/, в слоях исследованной фортификации найдены 4 серебряные монеты /тип птичий конь и Вельки-Бистерец/ и фрагменты 2 фибул типа Almgren 67 или 236. Продолжены исследования северного окончания восточной террасы городища, которая по новым находкам лежит на теле большого разрушенного вала с деревянной дополнительной конструкцией с тыльной стороны стены и каменной лицевой кладкой. Вал имеет минимум две строительные фазы и относится к эпохе латена.

VÝSKUM ŽELEZIARNÍ Z DOBY ŘÍMSKEJ VO VARÍNĚ

Karol P i e t a - Jozef M o r a v č í k

Odkrývka haldy 1 vo Varíne /okr. Žilina/ v r. 1982 priniesla viaceré poznatky o tejto pozoruhodnej technickej pamiatke /Pieta - Moravčík 1983, s. 205 n./, avšak otázky týkajúce sa datovania lokality a základných údajov výrobného procesu zostali nezodpovedané. Preto sa prišlo k výskumu rozsiahlejšej haldy 3, len málo porušenej melioračnou ryhou. Násyp, situovaný v bezprostrednej blízkosti prameňa na miernom svahu, mal oválny pôdorys približne 15 x 23 m a dosahoval maximálnu výšku od podlažia 150 cm. Pod vrstvami sypkej trosky sa v strede haldy odkryla kryhovitá kumulácia ílovitej, väčšinou do červena prepálenej hliny, často s troskovitou krustou, ako i blokov hubovitej trosky a kameňov. Kryha je miestami horizontálne členená vrstvičkami dreveného uhlia. Na dvoch miestach približne v strede pahorku sa zistili šošovky granulovanej železnej rudy /hematitu/, ťaženej na lokalite. Žiaľ, počas výskumu sa nepodarilo rozpoznať pôdorysy taviacich zariadení v pôvodnej polohe, i keď na jednotlivých plástovite odkrývaných úrovniach - pravdepodobne pracovných plošinkách - sa zistili viaceré prvky, ktoré nepochybne patrili k peciam: kvádrovite vyformované hlinené bloky s nataveným povrchom alebo nevelké komínovité otvory, azda stopy po kolových jamách prestrešenia. V pôvodnom uložení boli i plochy pôvodne tečúcej pórovitej trosky, ktoré dokladajú existenciu typu pecí s odpichom trosky. Možno sa domnievať, že pece boli budované z hotových hlinených blokov, ktoré sa podľa viacerých náznakov použili i niekoľkonásobne. Prakticky vo všetkých horizontoch jadra haldy sa našli črepy, ale i ucelené časti veľkých zdobených hrncovitých nádob púchovskej kultúry. Jemnejšia keramika ani iné tvary nie sú zastúpené. Pri absencii akýchkoľvek nálezov z iných období možno pokladať príslušnosť dokladov železiarskej výroby vo Varíne do staršej doby rímskej za preukázanú. Cieľom ďalšieho výskumu bude získať postupným odstraňovaním vrstiev jadra haldy 3 pokiaľ možno čo najviac informácií o konštrukcii železiarskych pecí, ktorých zachovalé zvyšky možno očakávať predovšetkým v najstarších horizontoch násypu.

L i t e r a t ú r a

PIETA, K. - MORAVČÍK, J. 1983: Železiarske objekty z doby rímskej a stredoveká dechtáreň vo Varíne. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1982. Nitra, s. 205-208.

UNTERSUCHUNG VON RÖMERZEITLICHEN EISENHÜTTEN IN VARÍN. Von 7 Schlackenhaldfunden wurde in der Flur Zelezná studňa im Gemeindekataster von Varín /Bez. Žilina/ die Aufschüttung Nr. 3 untersucht. Sie ist in der Nähe einer ausgiebigen Wasserquelle situiert und hatte die Ausmaße von 15 x 23 m und die Höhe von 1,5 m. Unter den Oberflächenschichten der lockeren Schlacke wurde in der Mitte eine Kummulation einiger Schichten durchglühten lettigen Bodens und von Blöcken schwammartiger Schlacke, die durch Zwischenschichten von Holzkohle getrennt waren, abgedeckt. An 2 Stellen wurden Linsen des granulierten Eisenerzes /Hämatit/ festgestellt, das direkt auf der Lokalität gewonnen wurde. Bisher konnten die Grundrisse der Schmelzöfen nicht zur Gänze erkannt werden. Offensichtlich bildeten jedoch die stark durchglühten quaderförmigen Lehmblöcke, oft mit glasiger Oberfläche, weiters in situ liegende Flächen von ausgeflossener Schlacke und Pfostenlöcher in einigen Schichten /auf den

Arbeitsflächen/ den Bestandteil der Schmelzöfen. In allen Niveaus der Halde fand sich grobe verzierte Keramik der Púchov-Kultur, welche die Eisenhütten-tätigkeit in die ältere römische Kaiserzeit datiert. Die Untersuchung der Halde setzt fort.

ИССЛЕДОВАНИЯ ЖЕЛЕЗОПЛАВИЛЬНЫХ ПЕЧЕЙ РИМСКОГО ВРЕМЕНИ В С. ВАРИН. Исследо-вана насыпь № 3 из группы 7 отвалов железного шлака в урочище Железна-Студня в окрестностях с. Варин /р-н Жилина/. Размеры насыпи близ обильного водоисточника были 15 x 23 м и высота 1,5 м. Под кроющими слоями сыпучего шлака в центре отвала вскрыто накопление слоев илистой пережженной глины и блоков губчатого шлака, отделенных промежуточными слоями древесного угля. На 2 местах найдены линзы гранулированной железной руды /гематита/, ископае-мой на местонахождении. Пока что не найдены планы железоплавилен в целом виде. По-видимому, принадлежали к ним однако глиняные, сильно пережженные блоки, часто с стекловидной поверхностью, находящиеся in situ площадки вы-теченного шлака и столбовые ямы, найденные в некоторых слоях /на рабочих площадках/. На всех уровнях отвала найдена грубая орнаментированная кера-мика пуховской культуры, датирующая металлургическое производство ранне-римским временем. Исследования отвала продолжены.

HLICA S PEČATIDLOVOU HLAVICOU Z DUNAJSKEJ LUŽNEJ

agda P i c h l e r o v á

Pri prieskume v miestach preskúmanej a splanírovanej halštatskej mohyly VI 44-24-15, 1 : 10 000, 340 : 70 mm/ v Dunajskej Lužnej, časť Nové Košariská okr. Bratislava-vidiek/, sa našla časť bronzovej ihlice. Nálezová situácia na-vedčuje na jej sekundárne uloženie do pláštá halštatskej mohyly pri navrhovaní násypu, keď sa exploatovala zemina z jej okolia včítane pohrebiska stredodunajskej mohylovej kultúry. Z pohrebiska sa zachovali len štyri hroby, prekryté pô-rodne menšími zemnými násypmi, ktoré tvorili súčasť vnútorného pláštá halštatskej mohyly /Pichlerová 1976, s. 11-26/. Fragment ihlice patril najskôr k ďalšiemu zničenému hrobu.

Ihlica je zdobená pod plochou kruhovou hlavičkou a na zosilnenom kříčku vo-rovnými rytými čiarami, väčšia časť ihly je odrazená; zachov. dĺ. 6,7 cm, Ø hlavice 1,3 cm /obr. 86: 1/. Patrí k typu Göggenhofen /Novotná 1980, s. 79/ je výrazným produktom bronzovej industrie stredodunajskej mohylovej kultúry. Dunajskej Lužnej zastupuje popri dvoch ihliciach s hlavičkou stočenou do očka ďalší typ ihlice a potvrdzuje datovanie pohrebiska do strednej doby bronzovej. i t e r a t ú r a

NOVOTNÁ, M. 1980: Die Nadeln in der Slowakei. München.

PICHLEROVÁ, M. 1976: Pohrebisko stredodunajskej mohylovej kultúry a iné nálezy z Dunajskej Lužnej, okres Bratislava-vidiek. In: Zbor. Slov. nár. Múz. 70. História. 16. Bratislava, s. 5-24.

NADEL MIT PETSCHAFTKOPF AUS DUNAJSKÁ LUŽNÁ. Bei einer Geländebegehung im Raum des untersuchten hallstattzeitlichen Grabhügels VI in Dunajská Lužná, früher Nové Košariská /Bez. Bratislava-Land/ fand sich der Teil einer Bron-

zenadel des Typs Göggenhofen. Die Nadel /Abb. 86: 1/ wurde sekundär in den Hügelmantel gelegt und gehört zum Gräberfeld der mitteldanubischen Hügelgräberkultur /Pichlerová 1976/.

БУЛАВКА С ПЕЧАТЕВИДНОЙ ГОЛОВКОЙ В С. ДУНАЙСКА-ЛУЖНА. При полевых разведках в местах прослеженного гальштатского кургана VI в с. Дунайска-Лужна, раньше Нове-Кошариска /р-н Братислава-видьек/ найдена часть бронзовой булавки типа Göggenhofen. Булавка /рис. 86: 1/ была вторично положена в оболочке кургана и относится к могильнику культуры среднедунайских курганов /Пихлерова 1976/.

VÝSLEDKY SYSTEMATICKÉHO VÝSKUMU V BRATISLAVE-RUSOVCIACH

Magda P i c h l e r o v á

Archeologický ústav SNM v Bratislave pokračoval vo výskume v Bratislave, v časti Rusovce. Pozornosť sa sústredila na: dokončenie odkrývky výrobného objektu II, 2. sledovanie rímskeho osídlenia západne od polohy Bergl, 3. záchranu nálezov pri stavebných akciách.

1. V záhrade na Kováčsovej ulici 378 nadviazali výkopové práce na odkrývku v r. 1982 /Pichlerová 1983, s. 208/. Odstránil sa zásyp priestoru západne od pece II /cca 10 x 6 m, hr. 80-100 cm/. Obsahoval zlomky tehál rôznych tvarov a nerovnakej kvality vypálenia, zmiešané s tehlovým prachom. Tento tehliarsky odpad /sekundárna poloha/ siahal až do hĺbky 2,2-2,5 m, kde sme odkryli pracovnú časť výrobného objektu II s dnom na úrovni pece. Celý priestor bol pravdepodobne zastrešený; na západnej a severnej strane sme zistili kamenné základy obvodových múrov, na južnej uzatvárala obdĺžnikový priestor stena postavená z radu nepálených štvorcových tehál kladených na seba, sekundárne nepravidelne prepálených požiarom súvisiacim so zánikom pece /1200-1600 °C/. Táto stena súčasne ochráňovala menšiu miestnosť, ktorej druhú stranu tvorila stena tehlového bloku zapĺňajúceho celý severozápadný roh priestoru /zachov. dĺ. na južnej strane 3 m, na severnej 1,8 m, š. 100 cm/. Pokračovanie k peci bolo sekundárne porušené. Steny tohto priestoru, skladiska, boli omietnuté /viacvrstvová mazanica, zvonka oxidovaná do zelenkava/. Na dne sa zachovala časť pôvodnej výplne /hr. 5-10 cm/, sypká anorganická látka bielej farby a mastného vzhľadu /surovina, polotovar?/. Skladisko súviselo s činnosťou pece, ale pretože analýza vzoriek nie je ukončená /rozbór vylúčil vápno/, zostáva určenie funkcie pece, teda výrobného objektu II, nateraz otáznym. Podal sa návrh na zachovanie tohto unikátneho výrobného objektu, dokladu vyspelej rímskej techniky, in situ.

Výskum zistil, že tehliarsky odpad pokrývajúci priestor výrobného objektu II patril k peci na pálenie tehál v jeho blízkosti. Miesto slúžilo ako odpadisko. Kostrový hrob zapustený do tejto vrstvy, datovaný do 2. stor. /Pichlerová 1983, s. 208/ najskôr dokladá hornú hranicu činnosti tohto výrobného strediska, ktoré spadá do obdobia počiatkov a rozkvetu Gerulaty.

K vysvetleniu prispelo v podstatnej miere publikovanie výskumu z r. 1942-43. V tomto období skúmal A. Radnóti /Radnóti - Gabler 1982, s. 51, 62/ na viacerých miestach, medzi nimi aj na pozemku Szmetanu, dnes Kováčsova ul. 378, na ktorom sme odkryli výrobný objekt II. Autori síce bližšie nepublikujú terénne údaje, ale ako sa dá vyčítať z plánu 9, nálezová situácia a dnešné poznatky sa dopĺňajú.

A. Radnóti preskúmal celú parcelu /š. 9 m/ sondami a odkryl pohrebisko z 11. stor. a pravdepodobne i hroby zo staršej doby bronzovej /Köszegi 1958, s. 43/. V miestach výrobného objektu /sondy 12-16 od vstupu na parcelu/ nemá zaznačené nálezy, ale už pri výskume r. 1976 sme odkryli hroby z 10.-11. stor. a hrob zo staršej doby bronzovej /Pichlerová 1980, s. 9, pozn. 11/. Pri výskume A. Radnótiho sa v týchto sondách buď nekopalo do dostačujúcej hĺbky, alebo sa táto plocha nepreskúmala /Pichlerová 1980, pozn. 11/, hoci na celkovom pláne sú sondy vyznačené. Podstatné je, že podľa plánu odkryl A. Radnóti asi 6 m severne od výrobného objektu II objekt, ktorý Gabler /1982, s. 51/ interpretuje ako sídliskovú civilnú budovu v predtáborovom priestranstve. Už preto, že je v blízkosti objektu II i podľa kresby ide o ďalší výrobný objekt pravidelného obdĺžnikového tvaru /cca 2 x 3 m/, ktorý možno označiť ako pec na pálenie tehál /má dobre zachovaný rošt/. V r. 1977 sme v týchto miestach zistili zhľuky mazanice. Škoda, že autori publikujú výskum až po 40-tich rokoch, a to bez overenia topografie nálezísk so súčasnými poznatkami. Boli by sa vyhli nepresnostiam v teoretických záveroch. Vztahuje sa to na určenie polohy tábora /pozri nižšie/ aj na odkrytú časť cesty, ktorú možno označiť ako miestnu, súvisiacu podľa polohy /na dnešnej Kovácsovej ulici/ s výrobným strediskom /Pichlerová 1984, v tlači/.

2. Preskúmali sme časť pozemku /parcela 96 a 97/2/ západne od Bergla /44-24-18, 1 : 10 000, 372 : 124 mm/. V sondách na severnom okraji, kde mierny svah prechádza do níziny /najbližšie k rímskej stavbe odkrytej v polohe Bergl/, v pomerne hrubej vrstve černoze /80-120 cm/ neboli nálezy. V strednom úseku pozemku splanľovali pred viac ako 10 rokmi dom č. 50. Približne v strede sme odkryli kamennú dosku s osekanou reliéfnou výzdobou, ktorá slúžila sekundárne ako prah domu. V južnej časti na rovnom teréne /bližšie ku kostolu/ sme odkryli fragment základov stredovekého a novovekého domu; získali sme črepy zo 16. stor. a sporadické rímske črepy. Kultúrna vrstva chýbala. Rímsky tábor západným smerom od Bergla pravdepodobne nepokračoval. Radnóti a Gabler /1982, s. 50/ predpokladajú opak.

Sledovali sme aj výkopové práce v súvislosti s kladením potrubia v západnej a južnej časti intravilánu tejto mestskej štvrte, ale vo výkope dlhom niekoľko km neboli žiadne doklady osídlenia.

3. Jedinou formou záchrany nálezov pri stavebnej činnosti bolo ich získavanie prostredníctvom nákupnej komisie múzea. Takto sme dostali mincu /2. pol. 3. stor./, ojedinelý nález v záhrade domu 435 na Colníckej ulici /44-24-18, 1 : 10 000, 470 : 110 mm/.

Z Maďarskej ulice /č. domu 44/ sme získali fragment reliéfne zdobenej platne, ktorá podľa provinciálnej techniky a zachovanej časti výzdoby /pilier so schematickou korintskou hlavicou, obr. 87/ patrí najskôr do neskororímskeho obdobia. Tento fragment /v. 55 cm/ spolu s časťou dvojitého mlynského kameňa vybral majiteľ domu J. Klementič zo širokého múru z nepravidelného lomového kameňa pod kuchyňou. Dom susedí s domom F. Pfeffermanovej, kde A. Radnóti zistil v r. 1942-43 v pivnici múr rímskeho tábora. Na pláne 8 je tento táborový múr vyznačený, neprechádza však cez dom F. Pfeffermanovej. Azda ide o pokračovanie múru, v ktorom sa našla časť platne sekundárne použitej ako stavebný materiál, dokladajúcej stavbu z mladšieho obdobia. Situácia v tejto zastavanej časti je zložitá a závery o porte decumane a porte praetorii sú predčasné a neoverené. Takisto nesprávne je interpretovaný výskum Sötéra, ktorý pod výšinou Bergla zistil piliere stípo-

radia monumentálnej stavby. Tieto piliere nemožno považovať za bránu /Radnóti - Gabler 1982, s. 50/. Spomenutí autori určujú pôdorys tábora na základe terénnej obhliadky. V záveroch sa neopierajú o nové publikované poznatky z výskumov, ktoré sa v Bratislave-Rusovciach začali už r. 1961.

Zberom sme zachránili aj početný rímsky črepový materiál, ktorý sa našiel pri rôznych zemných úpravách na ulici Pohraničníkov, najviac v zemine vyhádzanej pri výkope na stavbe dvojdomu č. 511 v časti Kórejská - Vývojová ulica /44-24-18, 1 : 10 000, 398 : 142 mm/ z výplne priekopy /Pichlerová 1983, s. 209/. Získali sme vyše 200 črepov, medzi nimi trojplamenný kahanec, zlomky rétskej keramiky a vyše 80 zdobených fragmentov terry sigillaty.

L i t e r a t ú r a

KÖSZEGI, F. 1958: Az Oroszvári bronzkori temető. In: Folia Archeol. 10. Budapest, s. 43-59.

PICHLEROVÁ, M. 1980: Praveké osídlenie Bratislavy-Rusoviec. In: Zbor. Slov. nár. Múz. 74. História. 20. Bratislava, s. 5-37.

PICHLEROVÁ, M. 1983: Pokračovanie vo výskume v Bratislave-Rusovciach. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1982. Nitra, s. 208-211.

PICHLEROVÁ, M. 1984: Jantárová a Limitná cesta v Bratislavskej bráne. In: Zborník Ľ. Kraskovskej. Bratislava, v tlači.

RADNÓTI, A. - GABLER, D. 1982. Rusovcei /Oroszvár/ ásatások /1942-1943/. In: Commun. Archaeol. Hung. 1. s. 47-71.

ERGEBNISSE DER SYSTEMATISCHEN GRABUNG IN BRATISLAVA-RUSOVCE. In Bratislava, Teil Rusovce setzte die Grabung in Gerulata fort. Sie richtete sich:

1. Auf die Beendigung der Grabung im Produktionsobjekt II in der Kovács-Gasse 378. Südlich vom Ofen /10 x 6 m/ wurde in 2,2-2,5 m Tiefe ein Arbeitsraum dieses Objektes freigelegt. An der West- und Nordseite war er mit einer Steinmauer abgeschlossen /man stellte hier die Fundamente der Umfassungsmauer fest/, an der Südseite stand eine Wand aus ungebrannten quadratischen Ziegeln, die erst sekundär, bei der Vernichtung des Ofens durch den Brand gebrannt wurden. Die Wand umgrenzte gleichzeitig einen Raum, dessen entgegengesetzte Seite eine Wand aus Ziegelblock bildete, welche die ganze NW-Ecke dieses Raumes ausfüllte. Dieser Raum, am ehesten eine Lagerstätte, erhielt sich in einer Breite von 1 m und Länge von 3 m /in der Nähe des Ofens war er zerstört/. Auf dem Boden erhielt sich ein Teil der ursprünglichen Auffüllung: ein schütterer anorganischer weißer Stoff /Rohstoff, Halbfabrikat?/ mit 10 cm Dicke. Die Probenanalyse ist noch nicht fertig /die Anwesenheit des Kalkes wurde ausgeschlossen/; der Zweck des Ofens ist vorläufig unbestimmt. Der Raum war mit Abfallziegeln verschüttet /D. 80-100 cm/. Nach dem Untergang des Produktionsobjektes diente der eingetiefte Teil als Abfallgrube für den Ziegelbrennofen, der wohl in der Nähe arbeitete. Zur Lösung dieser Frage trug die Veröffentlichung der Grabung A. Radnóti bei, der in den J. 1942-43 auch an diesem Ort gegraben hatte. Außer einem Gräberfeld aus älterer Bronzezeit und aus nachgroßmährischer Zeit hatte er auch ein Objekt freigelegt. Die Autoren Radnóti - Gabler /1982, S. 51, Plan 9/ interpretieren es als eine Siedlungsobjekt - Zivilgebäude. Am ehesten handelt es sich um ein weiteres Produktionsobjekt /von uns als Objekt III bezeichnet/, das nach der veröffentlichten Zeichnung mit höchster Wahrscheinlichkeit ein Ziegelbrennofen mit gut erhaltenem Rost /ca. 2 x 3 m/ war.

Es ist vom Objekt II etwa 6 m entfernt /im J. 1976 wurde hier die oben erwähnte Grube festgestellt; die Ursache, warum A. Radnóti das Objekt II nicht abgedeckt hat, siehe Pichlerová 1980, S. 9, Anm. 11/. Terra-sigillata-Fragmente datieren die Tätigkeit des Produktionszentrums in die Anfangs- und Blütezeit Gerulatas. Zur Datierung post quem trug ein Skelettgrab aus dem 2. Jh. im Arbeitsraum des Objektes II, das in die Schicht des Ziegelabfalls eingetieft war /Pichlerová 1983/, bei.

2. Verfolgung der römischen Besiedlung westlich der Flur Bergl. Man erschloß hier einen Teil der Fundamente eines mittelalterlichen und eines neuzeitlichen Hauses /Scherben aus dem 16. Jh. und jüngere/. Hinter dem abgedeckten römischen Bau fanden sich auf Bergl keine Funde. Die römische Kulturschicht fehlte, es kamen vereinzelt römische Scherben zutage.

3. Fundlese. In der Gasse Colnícka ulica fand sich eine römische Münze aus der zweiten Hälfte des 3. Jh. In der Gasse Maďarská ulica gewann man das Fragment einer reliefverzierten Sandsteinplatte /von der Verzierung erhielt sich ein Pfeiler mit schematischem korinthischem Kopf/ - späte provinzial-römische Arbeit, die sekundär als Baumaterial für eine Mauer verwendet worden war. Sie wurde unter der Küche des Hauses Nr. 44 entdeckt. A. Radnóti /Radnóti - Gabler 1982, S. 50/ entdeckte in den J. 1942-43 im Nachbarhaus /unterdessen niedergerissen/ eine Steinmauer, die die Autoren als die Umfassungsmauer eines Militärlagers interpretieren. Diese Mauer setzte wahrscheinlich bis zum Haus Nr. 44 fort und das Fragment der Platte /Abb. 87/ belegt die Existenz eines Baues aus jüngerer Zeitepoche. Die Fundsituation ist in diesem bebauten Teil kompliziert und die Schlußfolgerungen hinsichtlich der porta decumana und porta praetoria /Radnóti - Gabler 1982, S. 50/ sind verfrüht. Der Pfeiler aus der Säulenreihe des heutzutage abgedeckten monumentalen Baues auf dem nahen Bergl, von Sötér entdeckt worden, bringt keine Belege von der Existenz eines Tores, wie es im oben erwähnten Artikel vorausgesetzt wird. In der Gasse ulica Pohraničnickov wurde im J. 1982 ein Graben entdeckt /Pichlerová 1983/, in dessen Auffüllung mehr als 200 römische Scherben, eine dreiflammige Lampe, Fragmente von rätischer Keramik und mehr als 80 Fragmente von verzierten Terra-sigillata-Gefäßen gefunden wurden.

РЕЗУЛЬТАТЫ СИСТЕМАТИЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ В Г. БРАТИСЛАВА, ЧАСТЬ РУСОВЦЕ.
В Братиславе, часть Русовце, продолжены исследования Геруляты. Работы сосредоточены на следующем:

1. Доследование производственного объекта II на Ковачовой улице № 378. На площади южнее печи /10 x 6 м/, на глубине 2,2-2,5 м вскрыта рабочая площадь этого объекта. На западной и северной сторонах закрывала его каменная стена /найлены фундаменты наружных стен/, на южной находилась кладка из квадратных сырцовых кирпичей, вторично обожженных во время пожара, от которого печь погибла. Стена одновременно ограничала помещение, противоположную сторону которого создала стена из кирпичного блока, выполняющего весь СЗ угол этой площади. Помещение, по-видимому, склад, сохранилось шириной в 1 м и длиной в 3 м /близ печи оно разрушено/. На его дне сохранилась часть первоначального заполнения - сыпучее анорганическое вещество /сырье, полуфабрикат?/ мощностью в 10 см. Анализ проб не окончен /известь анализ исключил/; назначение печи пока что не объяснено. Площадь была

засыпана отбросами кирпичей /мощностью в 80-100 см/. После разрушения производственного объекта служила эта углубленная часть местом для отбросов работающей недалеко кирпичеобжигательной печи. Решению этого вопроса служило опубликование исследований А. Радноти, который в 1942-43 гг. вел раскопки также в этих местах. Кроме могильника эпохи ранней бронзы и послевеликоморавского периода он вскрыл также объект. Авторы Радноти - Габлер /1982, с. 51, план 9/ его считают объектом поселения - штатским зданием. Это, по-видимому, новый производственный объект /нами обозначаемый цифрой III/ по опубликованному рисунку, вероятно, кирпичеобжигательная печь с хорошо сохранившейся решеткой /около 2 x 3 м/. От объекта II он находится на расстоянии около 6 м /в 1976 г. в этих местах отмечен предшествующий раскоп; почему А. Радноти объект не вскрыл смотри Пихлерова 1980, с. 9, примечание 11/. Фрагменты терры сигиллаты датируют деятельность производственного центра периодом начала и расцвета Герулаты. Датировке *post quem* способствовало погребение с трупоположением II в., найденное углубленным в слой отбросов кирпича /Пихлерова 1983/ в рабочей части объекта II.

2. Исследование римского поселения западнее урочища Бергл. Вскрыта часть фундаментов дома, датированного средневековьем и новым веком /черепки XVI в. и более поздние/. В местах за обнаруженной в урочище Бергл римской постройкой не было находок. Римский культурный слой отсутствовал, единично встречались римские черепки.

3. Сбор подъемного материала. На улице "Цолницка" найдена римская монета 2-й пол. III в. На улице "Малярска" найден фрагмент песчаниковой плиты с рельефным изображением /на плите сохранена колонна с схематической коринфской капителью/, позднеримская провинциальная работа, вторично использованный в качестве строительного материала кладки, вскрытый под кухней дома № 44. А. Радноти близ дома /Радноти - Габлер 1982, с. 50 - дом Ф. Пфедермановой, между прочим снесен/ в 1942-43 гг. нашел каменную кладку, которую авторы считают восточной наружной стеной военного лагеря. Эта стена, по всей вероятности, продолжалась в направлении к дому № 44 и фрагмент плиты /рис. 87/ свидетельствует о более поздней постройке. Условия находки в этой застроенной части сложны и поспешными являются выводы о *porte decumana* и *porte praetoria* /Радноти - Габлер 1982, с. 50/. Ни колонна из колоннады уже открытой монументальной постройки, найденная Шетером на недалеком Бергле, не является доказательством ворот, как предполагается в упомянутой выше статье. На улице "Пограничников", где в 1982 г. найден ров /Пихлерова 1983/ обнаружено в его заполнении более 200 римских черепков, трехпламенный светильник, обломки ретской керамики и более 80 фрагментов орнаментированной терры сигиллаты.

ŽIAROVÝ HROB Z DOBY BRONZOVEJ VO VODERADOCH-SLOVENSKEJ NOVEJ VSI

Magda P i c h l ě r o v á

Ing. L. Augustín odovzdal do AÚ SNM v Bratislave črepy z dvoch nádob a dva väčšie fragmenty prepálených ľudských kostí, ktoré objavil pri kopaní jamy v hĺbke 50-70 cm na dvore pri dome č. 302 /45-11-09, 1 : 10 000, 445 : 180 mm/ vo Voderadoch, časť Slovenská Nová Ves /okr. Trnava/. Z črepov sa zrekonštruovala:

1. Hrncovitá nádoba s prehnutým hrdlom a nízkym von vyhnutým ústím, s povrchom od hrdla husto zvisle ryhovaným, hnedej farby; v. 23 cm, Ø ústia 18,5 x 19,5 cm, Ø dna 9,5 cm /obr. 86: 2/.

2. Dno nádoby s povrchom zvisle prstovaným, z vonkajšej strany hnedej, zvnútra čiernej; v. 6 cm, Ø dna 14,5 cm /obr. 86: 3/. Sklon tela ku dnu poukazuje skôr na veľkú zásobnicovú misu.

Dom č. 302 sa nachádza v južnej časti osady v radovej ulicovej zástavbe, ale napriek tomu je tu zreteľná vyvýšenina /asi 400 m od potoka Gidra/. Nádoby tvoria časť výbavy žiarového hrobu, azda mohylky z pohrebiska datovaného na rozhranie strednej a mladšej doby bronzovej /BC-BD₁/. Keramika je charakteristická pre prechodný mohylovo-velatický horizont.

BRONZEZEITLICHES BRANDGRAB IN VODERADY-SLOVENSKÁ NOVÁ VES. Das Slowakische Nationalmuseum zu Bratislava gewann für seine Sammlungen ein tonfförmiges Gefäß mit dichter vertikaler Ritzverzierung /Abb. 86: 2-4/ und den Boden eines großen Vorratsgefäßes mit Fingereindrücken. Sie stammten aus einem gestörten Brandgrab, das in Voderady, Teil Slovenská Nová Ves /Bez. Trnava/ entdeckt wurde. Die für den Vorvelatizer Horizont /BC-BD₁/ charakteristische Keramik belegt die Existenz eines Gräberfeldes an diesem Ort.

ПОГРЕБЕНИЕ С ТРУПОСОЖЖЕНИЕМ БРОНЗОВОГО ВЕКА В С. ВОДЕРАДИ, ЧАСТЬ СЛОВЕНСКА-НОВА-ВЕС. Словацкий национальный музей в Bratislave получил в свою коллекцию горшковидный сосуд, орнаментированный густой вертикальной насечкой /рис. 86: 2-4/ и дно большой миски-хранилища с пальцевыми вдавлениями. Они найдены в погребении с трупосожжением, разрушенном в с. Водеради, часть Словацка-Нова-Вес /р-н Трнава/. Типичная для довелатического горизонта /BC-BD₁/ керамика свидетельствует о наличии в этих местах могильника.

VÝSKUM LEVICKEHO HRADU

Margaréta Pöhlsová

Okresná pamiatková správa v Leviciach začala v apríli začistovacie výkopové práce na Levickom hrade /74-158, 1: 50 000, 480 : 708 mm/. Súčasne s nimi sa robila archeologická sondáž na viacerých terasách hradného areálu: na strednom hrade, na severnej bašte a dolnom nádvorí. Nadviazalo sa na výskumy v r. 1970-71 /Z. Drenko/ v priestoroch bývalého západného paláca stredného hradu. Cieľom výskumu bolo získať obraz o historickom vývoji hradnej architektúry a o pôvodnej konfigurácii terénu. Prvá kontrolná sonda bola vytýčená v júni na strednom hrade /dovtedy sa už odstránila značná časť sutiny/. Pre množstvo archeologického materiálu sa vytýčili ďalšie zisťovacie sondy. Celý hradný areál bol rozdelený na pracovné terasy s jedenástimi sondami. Materiál získaný zo sond bol veľmi nehomogénny, zväčša odpadový. Jednotlivé vrstvy obsahovali nálezy zo 14. až 17. stor.: nádoby, kachlice, kovové predmety a sklo. Výskumom sa získala jediná minca - strieborný denár z pol. 17. stor. /razba kremnickej mincovne/. Najpočetnejšiu skupinu tvoria fragmenty keramiky. Rekonštruovaný je zatiaľ odlievací téglik s puncom na dne. Časť črepov je bez glazúry, ale na väčšine sú stopy po farebnej glazúre alebo maľovaní. Zastúpené sú fragmenty tanierov, trojnožiek, pohárovitých

nádob, pokrývok a hrncov. Glazúra má najčastejšie hnedú farbu a je doplnená bielymi, žltými a svetlozelenými vlnovkami a koncentrickými kruhmi. Z trojnožiek sa zachovali len nôžky a duté držadlá rôznych tvarov. Ďalšiu skupinu tvoria úlomky bielych a sivých pohárov, zdobené maľovaním /červená, hnedá farba/. Hrnce sú najčastejšie zdobené rytím /vlnovky, vodorovné ryhy/; na vnútornej strane je glazúra. Vyskytli sa aj fragmenty s vlnovite upraveným okrajom. Pomerne veľkým počtom sú zastúpené aj pokrývky, najčastejšie sivej farby. V malom množstve sa získali fragmenty sklenených výrobkov: časti hrdla s výlevkou z váz, časti tela a dna. Prevažujú úlomky zelenej farby. Pozoruhodnú skupinu tvoria glazované i neglazované kachlice. Z neglazovaných treba vyzdvihnúť kachlicu s hlavou bradatého muža a druhú s anjeličkom. Z kachlíc zdobených zelenou polevou sú najkrajšie exempláre s motívmi: rytier v pancieri /obr. 88/, ženská postava s gloriolou držiaca miniatúrny kostol /svätá Barbora?/, kľačiaci anjel s veľkými krídlami, lev s dvojitém chvostom a s korunou na hlave /levický erb?/ a ornamentálne zdobené kusy. Je to skupina komorových kachlíc z 15. stor. Poslednú skupinu nálezov tvoria kovové úlomky: kľúč, dve pracky, ostroha, dve delové gule, dutý gombík a neurčiteľné železné predmety.

UNTERSUCHUNG DER BURG VON LEVICE. Im Areal der Leviceer Burg wurden bei Grabungsarbeiten archäologische Befunde /überwiegend Abfallmaterial/ ungefähr aus dem 14.-17. Jh.: Tongefäße, Kacheln, Glas und Metallgegenstände gewonnen. Man fand auch einen Denar aus der Mitte des 17. Jh. /Prägung der Kremnitzer Münzstätte/. Die Gefäße sind durch Fragmente von Tellern, Bechern, Töpfen, Dreifüßen, Deckeln vertreten. Rekonstruiert wurde ein Abgußtiegel mit einer Punze im Boden. Die zahlreichste und schönste Fundkollektion stellen tönerner Kammerkacheln, meistens mit grüner, gelber, brauner Glasur versehen, dar. Die bemerkenswertesten tragen verschiedene Motive: die Gestalt eines gepanzerten Ritters /Abb. 88/, die hl. Barbara, einen heraldischen Löwen /das Wappen von Levice?/. Auf den unglasierten Kacheln ist ein bärtiger Mann und ein Engel mit ausgebreiteten Flügeln dargestellt. Die Mehrzahl dieser Kacheln ist in das 15. Jh. datiert. Nicht zahlreich sind die Scherben von Glasvasen hellgrüner Farbe, die mit querlaufenden Rillen verziert sind, vertreten. Die Metallgegenstände repräsentieren kupferne Schnallen, Knöpfe, ein Sporn, ein Schlüssel und unbestimmbare korrodierte Eisengegenstände. Bei der Grabung wurde auch der Architektonik des Objektes Aufmerksamkeit gewidmet.

ИССЛЕДОВАНИЯ ЗАМКА ЛЕВИЦЕ. На площади замка-крепости в г. Левице получены в ходе раскопок следующие археологические находки /большой частью отбросы/ XIV-XVII вв.: глиняные сосуды, кафели, стекло и металлические предметы. Найден также денарий пол. XVII вв. /чеканка Кремницкого монетного двора/. Сосуды представлены фрагментами тарелок, стаканов, горшков, таганков, крышек. Реконструирован тигель с клеймом на дне. Наиболее красивую коллекцию находок представляют собой глиняные камерные кафели, большей частью украшенные глазурью /зеленая, желтая, коричневая/. На них имеются следующие замечательные мотивы: фигура рыцаря в латах /рис. 88/, святая Варвара, геральдический лев /герб г. Левице?/. На кафелях без глазури изображен бородатый мужчина и ангел с развернутыми крыльями. Большинство датировано XV в. Малочисленны обломки стеклянных ваз светло-зеленого цвета, украшенных опоясы-

вающими сосуд резными линиями. Металлические предметы представлены медными пряжками, пуговицами, шпорами, ключами и неопределимыми корродированными железными предметами. Объект исследован также с архитектурной точки зрения.

VÝSKUM POHREBISKA V ČAKAJOVCIACH V ROKU 1983

Mária Rejholcová

Výskum v polohe Kostolné v Čakajovciach /okr. Nitra/ pokračoval systematickým skúmaním juhozápadnej časti pohrebiska. Nadviazal na plochu skúmanú v r. 1982. Sčasti sa preskúmal chronologicky najstarší úsek pohrebiska z konca 7. a z 8. stor., reprezentovaný žiarovými urnovými hrobmi a jedným jamkovým hrobom. Žiarové hroby sú pomerne plytko pod povrchom hrubej vrstvy hnedozeme. Hĺbka uloženia urien sa pohybovala medzi 50-60 cm. Pre plytké uloženie je väčšina nádob poškodená kultiváciou pôdy. Keramický materiál zo žiarových hrobov sa delí na dve výrazné skupiny. V prvom rade sú to pomerne hrubostenné, na povrchu tela nezdobené nádoby s málo vyvinutým ústím, patriace k pražskému typu. Druhú skupinu tvoria nádoby podunajského typu. Odlišujú sa od predchádzajúcej skupiny tvarovou súmernosťou a kvalitným vyhotovením. Telo nádob je zdobené zväzkami vlnovky v kombinácii so zväzkami horizontálnych línií. Zväzkom vlnovky je zdobená aj vnútorná strana vyvinutého ústia. V urnách sa okrem nedohorených zvyškov ľudských kostí sporadicky nachádzajú aj prídavky - nôž, bronzová objímka, pracka, šípka z kremeňa alebo črepy z iných nádob. Zatiaľ ojedinelým je na pohrebisku dvojhrob 809, v ktorom boli uložené tesne vedľa seba dve urny s nedohorenými ľudskými kosťami. Zisťovacími sondami sa overilo, že pohrebisko so žiarovými hrobmi pokračuje západným smerom. Jeho úplné preskúmanie bude hlavnou úlohou výskumu v r. 1984.

V tesnej blízkosti žiarových hrobov a v južnej časti zaniknutého novodobého hliníka boli preskúmané kostrové hroby z 9. stor. Prínosom pre riešenie otázky kontinuity pochovávaní vo vzťahu žiarových hrobov ku kostrovým z prvej polovice 9. stor. je nález hrobu 788. V tomto hrobe bol okrem iných prídavkov pár železných ostrôh s ramenami ukončenými očkom. Predpokladáme, že hrob 788 je reprezentantom prechodu od žiarového pohrebného rítu ku kostrovému a predstavuje nepochybne najstarší kostrový hrob na skúmanom pohrebisku z prelomu 8. a 9., resp. zo začiatku 9. stor. Tento predpoklad podporuje aj horizontálna stratigrafia. Hrob bol situovaný v tesnom susedstve žiarových hrobov a ani v jednom prípade sa nezistila superpozícia žiarových hrobov s kostrovými.

Počet doteraz preskúmaných hrobov je 818, z toho 29 žiarových. Výsledky výskumu v r. 1983 sú nepochybne veľkým prínosom pre poznanie našich najstarších slovanských dejín a posunuli časovú hranicu založenia pohrebiska v polohe Kostolné už na prelom 7. a 8. stor.

AUSGRABUNG IM GRÄBERFELD VON ČAKAJOVCE IM J. 1983. In Čakajovce /Bez. Nitra/ wurde der zeitlich älteste Teil des Gräberfeldes, der durch Brandgräber, in einem Fall auch durch ein Grubengrab vertreten ist, untersucht. Dieser Teil befindet sich auf der SW-Fläche des Gräberfeldes. Die als Urnen dienenden Gefäße reihen sich vom typologischen und technologischen Gesichts-

punkt aus zum Prager und Donau-Typus. Außer Brandgräbern wurden auch Skelettgräber aus dem 9. Jh. durchforscht. Einen wesentlichen Beitrag für die Lösung der Frage der Bestattungskontinuität in den Brandgräbern und Skelettgräbern aus der ersten Hälfte des 9. Jh. stellt der Befund eines Grabes mit Eisenspornen mit Schlaufe dar, das in nächster Nähe der Brandgräber lag. Die Grabbeigaben sowie die horizontale Stratigraphie ermöglichen die Voraussetzung, daß es sich um das älteste Grab des Gräberfeldes, wahrscheinlich von der Wende des 8.-9. Jh. bzw. aus dem Anfang des 9. Jh. handelt. Bisher sind 818 Gräber, davon 29 Brandgräber untersucht worden. Die Grabung wird im J. 1984 fortgesetzt werden.

ИССЛЕДОВАНИЯ МОГИЛЬНИКА В С. ЧАКАЕВЦЕ В 1983 Г. В с. Чакаёвце /р-н Нитра/ была частично прослежена хронологически наиболее ранняя часть могильника с урновыми погребениями с трупосожжением и одним ямным погребением, расположенная на юго-западной площади памятника. Сосуды-урны с типологической и технологической точек зрения относятся к пражскому и дунайскому типам. Кроме погребений с трупосожжением были прослежены также погребения с трупоположением IX в. Вкладом в решение вопроса о преемственности хоронения в погребениях с трупосожжением и погребениях с трупоположением первой пол. IX в. является находка погребения с железными шпорами с ушком в непосредственной близости погребений с трупосожжением. Погребальный инвентарь и горизонтальная стратиграфия позволяют считать это погребение наиболее ранним на территории могильника и датировать его рубежом XVIII-IX вв. или началом IX в. До сих пор прослежено 818 погребений, в том числе 29 трупосожжений. Исследования продолжаются в 1984 г.

ZÁCHRANNÁ AKCIA V NITRE-IVANKE

Peter R o m s a u e r

Pri rozširovaní výrobných priestorov ľanárskych a konopárskych závodov v Nitre, časť Ivanka, porušili zemné práce vo východnej časti areálu archeologické objekty. Lokalita je situovaná na vyvýšenom pravom brehu starého koryta Nitry /M-34-133-A-c, 1 : 25 000, 24 : 2 mm/. V apríli sa odhumsovala a splaňovala pre betonáreň plocha ca 30 x 50 m. Na nej a vo vodovodnej ryhe vyhĺbenej v jej blízkosti sa zistilo päť sídliskových objektov.

V profile ryhy sa črtali dva prerezané objekty /1, 2/ s popolovitou výplňou, z ktorých sa získal menší počet stredovekých črepov. Z troch objektov na ploche betonárne sa v priebehu týždňovej záchranej akcie odkryli objekty 3, 4 a z objektu 5 sa vybral datovací materiál. Objekty 4 a 5 obsahovali keramiku s charakteristickými znakmi velatickej kultúry. Z objektu 4 sa nepodarilo zistiť pôdorys, pretože z južnej strany bol porušený kanalizačnou prípojkou a na ostatných stranách sa jeho okraj nedal v tmavej zemine farebne odlíšiť. Podľa koncentrácie keramických nálezov a zvieracích kostí sa jeho rozmery pohybovali v rozmedzí 3 x 2,5 m a hĺbka dosahovala 0,6 m.

Pri severnom okraji odhumsovanej plochy sa črtala na väčšom priestore vrstva mazanice. Po začistení sa rozoznali obrysy objektu s nerovnomerne zaoblenými stenami a rozmermi 4,3 x 5,2 m. Objekt mal šikmé steny, relatívne rovné

dno v priemernej hĺbke 0,5 m, v južnej polovici súvislú hrubú vrstvu mazanicovej deštrukcie, ktorou bola vyplnená aj jama okrúhleho pôdorysu, vyhlbená v dne pri východnej stene. Z objektu pochádzajú črepy z nádob vyrobených na kruhu i v ruke, podľa ktorých patrí k neskorohalštatskej vekerzugskej skupine.

RETTUNGSAKTION IN NITRA-IVANKA. In Nitra, Teil Ivanka wurden durch Erdarbeiten 5 Siedlungsobjekte gestört. Die Objekte 4 und 5 enthielten Keramikmaterial der Velatice-Kultur, das Objekt 3 - eine eingetiefte Hütte mit den Ausmaßen von 4,3 x 5,2 m - ist anhand der handgefertigten sowie scheibengedrehten Keramik in die späthallstattzeitliche Vekerzug-Gruppe datiert. Die Objekte 1 und 2 lieferten sporadische Scherben aus dem Mittelalter.

ОХРАННЫЕ РАСКОПКИ В Г. НИТРА, ЧАСТЬ ИВАНКА. В Нитре, часть Иванка земляные работы нарушили 5 объектов поселения. Объекты 4, 5 содержали керамический материал велатицкой культуры, объект 3 - углубленная хата размерами в 4,3 x 5,2 м - датирован лепной и гончарной керамикой позднегалыштатской фекерцугской группой, объекты 1, 2 содержали sporadические черепки средневековья.

DVA HROMADNÉ NÁLEZY STREDOVEKÝCH ŽELEZNÝCH PREDMETOV Z NOVÉHO TEKOVA

Alexander Ruttkay - Margaréta Pölhösová

Na jeseň r. 1983 sa uskutočnili úpravy koryta Hrona medzi Novým a Starým Tekovom /okr. Levice/. Bagrista J. Bob vybagroval v novembri a decembri dva hromadné nálezy železných predmetov. Informoval Tekovské múzeum v Leviciach, ktorému odovzdal i veľkú časť nálezov. Múzeum nadviazalo kontakt s AÚ SAV. Predmety uložené v múzeu i u J. Boba prevzal na dokumentačné a odborné spracovanie AÚ SAV. Prešetrili sa i nálezové okolnosti. Oba celky sa vybagrovali na pravej strane riečiska Hrona asi 6-8 m od novotekovského brehu, a to vo vzdialenosti ca 130-150 m /prvý celok/, resp. 90-100 m /druhý celok/ severne od trasy riečneho prievozu /M-34-134-A-c, 1 : 25 000, 293 : 18 mm/. Lyžica bagra vyzdvihla nálezy v oboch prípadoch asi z hĺbky 200 cm spod hrubej vrstvy štrkového nánosu v riečisku. Prvý súbor /25 predmetov/ sa koncentroval na malom úseku s priemerom asi 3-5 m, druhý /39 predmetov/ sa našiel sústredený na ploche len asi 2-3 m². Oba súbory predstavujú spolu 64 železných predmetov, podľa predbežného určenia s takouto skladbou: 2 dvojostre meče, 46 sekier rôznych typov, 9 hákov s tuľajkou /6 jednoduchých, 3 s pomocným bodcom/, 3 otky, kováčske kladivo, kamenársky klin, 2 tzv. korytárske dláta /jednostranné a dvojstranné/. Oba hromadné nálezy patria rámcovo do 14.-15. stor. Na základe orientačnej klasifikácie nemožno stanoviť medzi nimi výraznejšie rozdiely ani v časovom zaradení, ani vo funkčnej skladbe predmetov.

Súbory z Nového Tekova predstavujú na území Slovenska dosiaľ najväčšie hromadné nálezy stredovekých železných predmetov s pomerne autentickými nálezovými okolnosťami. Sú v nich zastúpené militáriá, ale i pozoruhodná funkčne a morfológicky členitá séria pracovných nástrojov. Situovanie nálezového komplexu na trase riečneho prieochodu a v nadväznosti na významnú komunikačnú spojnicu Pohroním zvyšuje jeho vypovedaciu schopnosť i v súvisi s niektorými otázkami hospodárskych dejín Slovenska v stredoveku.

ZWEI DEPOTFUNDE VON MITTELALTERLICHEN EISENGEGENSTÄNDEN AUS NOVÝ TEKOV. Bei der Regulierung der Gran wurden in Nový Tekov /Bez. Levice/ 2 Eisen-depotfunde entdeckt: Der erste enthielt 25 und der zweite 39 Gegenstände. Sie fanden sich in den Flußablagerungen 40-60 cm voneinander entfernt. Beide Depotfunde /insgesamt 64 Stück/ enthielten diese Gegenstände: 2 zweischneidige Schwerter, 46 verschiedene Axttypen, 6 einfache Tüllenhaken, 3 Haken mit Stachel und Tülle, 3 Pflugreuten, 1 Schmiedehammer, 1 Steinmeißel, 2 Meißel zur Herstellung von Trögen /ein- und zweiseitige/. Beide Depotfunde gehören rahmenhaft in das 14.-15. Jh. Es handelt sich um die bisher größten mittelalterlichen Depotfunde von Eisengegenständen im Gebiet der Slowakei, in denen zahlreiche Waffen und verschiedenartige Arbeitsgeräte vertreten sind. Die Depotfunde mit einem breiten Spektrum von Aussagefähigkeit sind zur Zeit im Stadium der dokumentarischen Verarbeitung im Archäologischen Institut der SAV zu Nitra.

ДВА КЛАДА СРЕДНЕВЕКОВЫХ ЖЕЛЕЗНЫХ ПРЕДМЕТОВ ИЗ С. НОВИ-ТЕКОВ. При регулировании русла р. Грон в с. Нови-Теков /р-н Левице/ найдены 2 клада предметов. Первый содержал 25, второй 39 вещей. Они были обнаружены в речных наносах на расстоянии 40-60 м друг от друга. Оба клада в общем содержали следующих 64 вещи: 2 двулезвийных меча, 46 топоров разных типов, 6 простых втульчатых крюков, 3 втульчатых крюка с шипом, 3 скребка для чистения лемеха, 1 кувалда, 1 камнетесный клин, 2 т. наз. долота для производства корыт /односторонние и двусторонние/. Оба клада датированы приблизительно XIV-XV вв. Это до сих пор самые крупные обнаруженные на территории Словакии клады железных вещей средневековья с богатым наличием оружия и различных орудий труда. Клады значительной показательной способности теперь находятся на этапе документальной обработки в Институте археологии САН в Нитре.

PREVENTÍVNO-ZÁCHRANNÝ VÝSKUM NA LOKALITE KATKEJ KOPEC V KOŠI

Alexander R u t t k a y - Marta R e m i á š o v á

V najbližších rokoch sa podstatne zmení vzhľad horného Ponitria medzi Prievidzou a Novákmi. Perspektíva efektívnej ťažby hnedého uhlia viedla k rozhodnutiu rozšíriť ťažobné pásmo Nováckych uhoľných baní na sever. Realizácia akcie si vyžiada rozsiahle asanačné práce v intraviláne obce Koš, zmeny komunikácií a ďalšie podstatné úpravy terénu. Nevyhnutné zásahy sa dotknú kultúrnych pamiatok /kostol sv. Andreja a kaštieľ v osade Laskár/ i archeologických lokalít v katastri obce. Zainteresované orgány umožnili zabezpečiť výskumné, prieskumné a dokumentačné práce v predstihu. AÚ SAV prevzal garanciu za uskutočnenie preventívno-záchraných výskumov v r. 1983-87 na týchto lokalitách, resp. stavebno-historických objektoch v katastri obce: Katkej kopec, Za štrekou, kostol sv. Andreja, Laskár - kaštieľ a poloha Nad kaštieľom. Možno však rátať, že počas prieskumov alebo zemných prác sa zistia ďalšie lokality. Zatiaľ známe archeologické náleziská súvisia s včasno- a vrcholnostredovekou problematikou. Odborné kádre na výskum zaisťuje AÚ SAV v spolupráci s Vlastivedným múzeom a galériou v Bojniciach.

Výskum na lokalite Katkej kopec /1. 8. až 15. 9./ viedli autori príspevku /technik E. Rejholec/. Lokalita sa nachádza severne od intravilánu obce M-35-24-19,

1 : 10 000, 75 : 46 mm; 271 m n. m./. Geomorfologická situácia sa načrtla v príspevkoch o zisťovacích a záchranných výskumoch v r. 1965-66 /Remiášová - Ruttkay 1967/ a v nález. spr. z r. 1972 /múzeum v Bojniciach/. Konštatovala sa i séria pecí na pálenie dechtu z 9.-11. stor. a sídliskové objekty z konca 12. až pol. 14. stor., predstavujúce časť zaniknutej osady. Už prv boli známe dechtárske objekty v Bojniciach /Bialeková 1962/. Podobne ako v Bojniciach i v Koši sa zistili dva konštrukčné varianty dechtárskych pecí - lievikovité a so šikmým poldnom. Stratigrafické pozorovania podporovali datovanie objektov v Koši do 9.-11. stor., typologická klasifikácia zasa naznačovala najskôr výrobné centrum vo veľkomoravskom období. Typologická klasifikácia výrobných objektov je však veľmi labilná. I v prípade primitívnych zariadení na pálenie dechtu treba počítať s prežívaním rovnakej technológie počas značne dlhého obdobia. Príkladom je dechtárska pec lievikovitého tvaru v zaniknutej osade Záblacany /okr. Uherské Hradište/ z 11.-12. stor. /Snášil 1971/ alebo zvyšky dechtárskych pecí z tej istej doby v Nitrianskej Blatnici /Ruttkay 1978/.

Na jeseň r. 1982 sa pri úpravách poľnohospodárskej pôdy zistili dva dechtárske objekty i na vyvýšenine východne od Katkej kopca /záchranný výskum M. Remiášová - nepublikované/. Vznikla indícia, že včasnostredoveké dechtárske pece i osídlenie sa neviažu len na Katkej kopec, ale ťahnu sa v dlhšom páse na miernych severných svahoch nivy zaniknutého potoka - ľavého prítoku Nitry.

Cieľom výskumu v r. 1983 bolo získať v nadväznosti na predchádzajúce výskumy ucelenejší prehľad o priestorovom rozložení výrobní dechtu, o ich konštrukcii i technologických záležitostiach. Získali sa vzorky pre moderné datovacie metódy /archeomagnetizmus, C_{14} / a naskytla sa možnosť stabilizovať tak absolútne i relatívne datovanie v rámci zistených dvoch fáz funkcie lokality.

Na začiatku výskumu buldozér odstránil ornicu na výskumných plochách I-III s rozlohou takmer 1/2 ha. Identifikácia a odkrývka zahĺbených objektov sa začali na úrovni ílovitého podlažia /na základe výsledkov prieskumu sa určila výskumná plocha IV/. Správnosť výberu plôch ovplyvnili i výsledky vstupného geofyzikálneho merania /J. Tírpák/.

Odkrylo sa 11 pecí na pálenie dechtu v nepravidelnom rozložení na všetkých štyroch skúmaných plochách /s objektmi odkrytými výskumnými akciami od r. 1965 už 26 dechtárskych pecí/. Sústreďujú sa na temene a svahoch pahorku Katkej kopca, ale i na susedných miernych návršiach /východnejšom a západnejšom/. Vzhľadom na veľkosť plochy a systém ich rozmiestnenia možno predpokladať, že pozdĺž severného okraja potočnej depresie pracovalo v nepravidelnom páse dlhom ca 200 m až 60-80 dechtárskych objektov.

V porovnaní s terénou situáciou z r. 1965-66 sa intenzívnou kultiváciou znížili temená vyvýšení až o 20-30 cm. To znamená, že z objektov sa zachovali len spodné časti. Iná bola situácia na južných svahoch Katkej kopca, resp. na pahorku západne od neho. V oboch polohách sa odkryli pomerne dobre zachované výrobné objekty. Vďaka konzervačným účinkom dechtu i spodnej vody zachovali sa v niektorých objektoch vo výbornom stave i drevené časti konštrukcie - priečky medzi spaľovacou a zbernou časťou. Za daných priaznivých výskumných podmienok bolo možné zjemniť doterajšiu typológiu dechtárskych pecí. V rámci lievikovitých jám sa rozlíšili konštrukčné typy 1 a 2. Typ 2 je prechodnou formou k typu 3 /so šikmým poldnom/. O úzkej chronologickej nadväznosti objektov svedčí zistená prestavba objektu typu 2 na typ 3.

Otázka priority chronologických alebo funkčných kritérií ako dôvod pre značnú konštrukčnú variabilitu objektov na jednej lokalite ostala zatiaľ nedoriešená. Ojedinelé nálezy črepov obvykle z horných častí zásypov neumožňujú spresniť chronológiu objektov zaradených zatiaľ do 9.-11. stor. Odobrali sa však vzorky - drevo z konštrukcií, veľké kusy výpalkov organických látok z pecí, početné uhľíky - na chemické a botanické analýzy a datovanie C_{14} . Z hľadiska datovacích kritérií je sľubné, že z prepálených stien objektov sa vybrali vzorky i na archeomagnetické datovanie.

Na severnom svahu Katkej kopca sa odkryli zvyšky dvoch zahĺbených sídliskových objektov; v jednom boli trosky ohniska obloženého kameňmi. Črepy z oboch objektov patria rámcovo do 14. stor. Na rozdiel od dechtárskych pecí, rozložených na veľkej ploche, sídliskové objekty sa zatiaľ odkryli len na vyvýšenine Katkej kopec.

L i t e r a t ú r a

BIALEKOVÁ, D. 1962: Slovanské príbytky a dechtárske jamy v Bojniciach. Archeol. Rozhl., 14, s. 823, 824, 827-841.

REMIASOVÁ, M. - RUTTKAY, A. 1967: Zisťovací výskum v Koši. Slov. Archeol., 15, s. 455-464.

RUTTKAY, A. 1978: Výsledky ďalšej etapy výskumu v Nitrianskej Blatnici. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1977. Nitra, s. 211-216.

SNÁŠIL, R. 1971: Záblačany /okr. Uherské Hradiště/. In: Zaniklé stredoveké vesnice v ČSSR ve světle archeologických výzkumů /Sborník prací/. 1. Uherské Hradiště, s. 89-116.

PRÄVENTIVE NOTGRABUNG AUF DER LOKALITÄT KATKEJ KOPEC IN KOŠ. Im Gemeindekataster von Koš /Bez. Prievidza/ wurde die 1. Etappe der für die J. 1983-87 geplanten Grabung im Zusammenhang mit der Erweiterung des Kohlenbergbaus durchgeführt. Die Grabung wird vom Archäologischen Institut der SAW zu Nitra in Zusammenarbeit mit dem Museum von Bojnice verwirklicht. Die Arbeiten knüpften an die vorherigen Feststellungs- und Notgrabungen auf dieser Lokalität an. Es wurden 11 Teeröfen freigelegt, welche 3 Konstruktionstypen darstellen. Auch die hölzernen Konstruktionsteile haben sich gut erhalten. Die Öfen gehören rahmenhaft in das 9.-11. Jh. Auf der Fundstelle wurden insgesamt 26 Teeröfen abgedeckt. Sie waren auf einem sanften Abhang längs des Baches verstreut. Man setzt hier die Existenz von 60 bis 80 Öfen voraus. Außer den Teeröfen fanden sich auch weitere 2 eingetiefte Objekte, die zu einer kleineren Siedlung aus der Zeit vom Ende des 12. bis zur ersten Hälfte des 14. Jh. gehören.

ПРЕВЕНТИВНЫЕ ОХРАННЫЕ РАСКОПКИ НА ПАМЯТНИКЕ КАТКЕЙ-КОПЕЦ В С. КОШ. В окрестностях с. Кош /р-н Прьевидза/ осуществился 1-й этап планированных в 1983-87 гг. исследований в связи с расширением угледобычи. Исследования проводит Институт археологии САН в Нитре в сотрудничестве с музеем в г. Бойнице. Они являются продолжением разведок и охранных раскопок, осуществленных в прошлом на этом памятнике. Обнаружено 11 дегтярных печей, представляющих 3 конструкционных типа. Печи можно предварительно датировать IX-XI вв. На памятнике вскрыто в общем 26 дегтярных печей на небольшом склоне вдоль ручья. Предполагается здесь около 60-80 печей. Кроме дегтярных печей обнаружены также 2 углубленных объекта, относящихся к небольшому поселению конца XII-первой пол. XIV в.

OBNOVENÝ VÝSKUM NA KLÁŠTORISKU V LETANOVCIACH

Michal S l i v k a

Lokalita Kláštorisko /historický názov Skala útočiska; M-34-113-B-b, 1 : 25 000, 224 : 127 mm/ je v turisticky exponovanej časti Slovenského raja v katastri obce Letanovce /okr. Spišská Nová Ves/. V staršej literatúre je všeobecne známa /Repčák 1967/. V r. 1970-71 sa tu realizoval zisťovací archeologický výskum /Slivka 1976/. Plánovaná výstavba rekreačných zariadení v areáli fortifikačného útvaru vyvolala potrebu pokračovať vo výskumných prácach. Záchranný a zisťovací výskum /1. 7. - 15. 9. 1983/ sa realizoval na základe dohody AÚ SAV v Nitre s projektovým ústavom obchodu a cestovného ruchu v Ružomberku a Raj-om Spišská Nová Ves.

Zisťovacie sondy na ploche budúceho staveniska nepriniesli doklady o osídlení, hoci vymedzený priestor je v areáli pravekého hradiska. Rez valovým opevnením III v zalesnenom teréne severne od kóty 838,0 ukázal, že opevnenie je pendantom valu I, prerezaného výskumom v r. 1971 /Slivka 1976, s. 202-203, obr. 10-14/. Málo výrazné fragmenty keramiky datujú kamenno-zemné opevnenie do mladšej doby halštatskej.

Ďalšou skúmanou polohou bolo miesto zaniknutého kartuziánskeho kláštora z r. 1299 /1305/ až 1543. Celý areál kláštora /cca 100 x 100 m/ bol zarastený hustým krovím a vysokým ihličnatým porastom. Vzhľadom na potrebu získať podklady o pôdorysnej dispozícii, prípadne i stavebno-etapovom vývoji, objekt sa z väčšej časti vyčistil. Pozornosť sa venovala predovšetkým klauzúrnej časti, v ktorej sa preskúmali kompletne dve obytné jednotky radových členov komunity /domček III a VII/ a ďalšie dve /I a IV/ čiastočne. Trojpriestorové domčeky so štvorcovou základňou, rozložené do tvaru písmena U, lemovali kláštorňý dvor. V každom z nich sa odkryli zvyšky vykurovacích zariadení: murovaný sokel, pecný otvor a fragmenty kachlíc. Z nájdeného súboru bude možné zrekonštruovať do 30 nádobkovitých, predovšetkým miskovitých kachlíc, asi 20 komorových /s rôznou čelnou výzdobou/ a 20 ďalších - rímsovitých, nárožných a vrcholových. Nálezová situácia dáva predpoklady na úspešnú grafickú rekonštrukciu pecí. Získali sa aj zlomky úžitkovej keramiky, torzá sklenených fľaštičiek a doklady o knihárskej práci v tomto objekte /z písomných prameňov známe skriptóriá/. Početné sú i nálezy kamenných architektonických článkov, ktoré umožňujú rekonštruovať pôvodný tvar vstupných portálov a okien domčekov. Po celkovom vyčistení areálu kláštora a čiastočnom obnažení architektúry bolo možné v hrubých rysoch zamerať dispozíciu celého objektu. Vo výskume sa bude pokračovať.

L i t e r a t ú r a

REPČÁK, J. 1967: Súpis literatúry k dejinám Kláštoriska. /Rukopis./ Štátna vedecká knižnica Prešov.

SLIVKA, M. 1976: Výsledky archeologického výskumu na Kláštorisku v Letanovciach. In: Nové Obz. 18. Košice, s. 199-216.

DIE ERNEUERTE GRABUNG AUF KLÁŠTORISKO IN LETANOVCE. Auf der bekannten archäologischen Lokalität Kláštorisko oder Skala útočišťa, die sich über der Gemeinde Letanovce /Bez. Spišská Nová Ves/ erstreckt, wurde vor allem im Areal des Kartäuserklosters aus den J. 1299 /1305/ bis 1543 gegraben. Es wurde fast sein ganzer Grundriß /ca. 100 x 100 m/ untersucht, wobei 4 Wohn-

häuser der gemeinen Mitglieder der Gemeinschaft erfaßt wurden. Die Grabung erbrachte eine reiche Kollektion spätgotischer Kacheln. Beim Ausheben eines Profilschnittes durch die Wallbefestigung gewann man Keramik aus der jüngeren Hallstattzeit.

ПРОДОЛЖЕНИЕ ИССЛЕДОВАНИЙ НА ПАМЯТНИКЕ КЛАШТОРИСКО В С. ЛЕТАНОВЦЕ. На известном археологическом памятнике Клашториско или Скала-Уточишта над с. Летановце /р-н Спишска-Нова-Вес/ раскопки велись, главным образом, на площади картезианского монастыря, датированного 1299 /1305/-1543 гг. Определен почти весь его план /площадью около 100 x 100 м/. Обнаружены 4 жилых домика рядовых членов общины. Выявлена богатая коллекция позднеготических кафелей /большая часть простые сосуudoобразные кафели/. В разрезе вала фортификации обнаружена керамика эпохи позднего гальштата.

ZÁCHRANNÝ VÝSKUM SAKRÁLNEHO OBJEKTU V POPRADE-SPIŠSKEJ SOBOTE

Michal S l i v k a - František J a v o r s k ý

Výskum v Poprade, časť Spišská Sobota, na lokalite známej ako zaniknutá dedina Stojany /Vencko 1927, s. 257; Polla 1975, s. 187/, bol vyvolaný poškodzovaním fragmentu nadzákladových múrov obrábaním pôdy v bezprostrednej blízkosti.

Lokalita bola sústavne sledovaná a robil sa na nej zber nálezov /Javorský 1982, s. 112/. V r. 1982 po zameraní múrov sme zistili, že nadzákladové murivo pochádza z oktogonálnej stavby.

Prvá fáza výskumu sa zamerala na zachovaný múr a jeho okolie /sektory A-D, 5 x 5 m; po zistení, že základy pokračujú východným smerom, sa skúmaná plocha rozšírila /sektory E-G/. Pod zeminou obsahujúcou maltu a kamene z múrov sa zachytila úroveň terénu pred zánikom objektu. Po odhumsovaní 20-40 cm sa zistil celý pôdorys kostola, 11 hrobov, 9 kultúrnych jám a 3 kolové jamy /obr. 89: 1; príř. č. 119/83/. Pretože východná časť objektu bola rozobratá aj v základovej časti, pre upresnenie niektorých konštrukčných detailov a objasnenie následnosti stavebných fáz boli jednotlivé časti objektu skúmané sondami I-VII /obr. 90: 1/.

Kultúrne, resp. stavebné jamy vznikli pri úprave kostola v 13. stor. a pri jeho demolácii v novoveku. Pre objasnenie pôdorysu najstaršej stavby je dôležité, že kultúrne jamy 1 a 2/83 sú v subpozícii voči základovej ryhe rovného uzáveru mladšieho sanktuária z 13. stor. /rez. D-D na obr. 90: 3/.

Kolové jamy 1 a 3 majú konštrukčný charakter. Kolová jama 3 je najpravdepodobnejšie zvyškom po lešení pri murovaní klenby nad centrálnou časťou a kolová jama 1 patrí asi k podpere empory.

Okrem hrobov 1, 8 a 9 ostatné boli narušené pri demolácii kostola, čomu nasvedčuje materiál v ich zásype, ale aj kostrové zvyšky pohádzané so zvieracími kosťami v jame v prázdnej základovej ryhe rotundy /H-2/. Materiál zo zásypu narušených častí narušených hrobov naznačuje, že v kostole a pri jeho vonkajších stenách sa pochovávalo od konca 13. do začiatku 16. stor. /obr. 89: 4-7/.

Tažisko výskumu spočívalo v objasnení konštrukcie pôdorysu objektu, jeho stavebných fáz a ich datovania. Zachované štyri steny oktogónu boli postavené

na kruhovom základe zapustenom do ílovitého podlažia v ryhe vykopanej presne na tvar základu. Šírka základu na spodku ryhy je 120, na vrchole 130 i viac cm. V spodnej časti základovej ryhy a po jej stenách je maltové lôžko hrubé 2-3 cm. Pod spodnou vrstvou kameňov je nesúvislá vrstva riečnych okruhliakov. Kamene sú spájané kvalitnou maltou, bohatou na vápno, s prímесou tehlovej drviny.

Aj napriek tomu, že základ rotundy sa zachoval len v dĺžke 15 m, jeho tvar sa dal sledovať vo východnej časti v negatívnej základovej ryhy. Kruhový základ bol vo východnej časti prerušený medzerou, ktorá mala na vnútornej hrane základu svetlosť 130 cm, avšak na vonkajšej hrane /v smere do sanktuária/ až 200 cm. Ukončenie základu rotundy - jeho prerušenie a napojenie základu apsidy je evidentné na južnom konci, lebo protiľahlé ukončenie základu bolo narušené jamami mladších hrobov 3, 4; najmä hrob 3 nerešpektoval starší základ rotundy, ale rešpektoval nový základ sanktuária.

Po stenách základovej ryhy sanktuária sa miestami nachádzala liata malta ako v základovej ryhe rotundy. Narušenosť terénu v úrovni sanktuária nedovoľuje robiť závery o tvare apsidy, avšak oporné miesta v sondách II a III/83 umožňujú rekonštruovať sanktuárium ako predĺžené s polkruhovitým uzáverom.

Celý pôdorys pôvodného kostola teda reprezentuje kruhová loď a predĺžené sanktuárium s polkruhovitým uzáverom. Keď vychádzame z tohto predpokladu, musíme sa pri jeho typologickom hodnotení opierať o zistené parametre stavby a jej konštrukčné detaily. Zmerateľná šírka apsidy je 320-330 cm, vnútorný priemer lode 640-660 cm, hrúbka múru apsidy 90 cm a hrúbka základu v úrovni terénu cca 130 cm. Vonkajší priemer lode sa pohybuje od 900 do 960 cm.

Pri hľadaní vysvetlenia, ktorá zo stôp používaných pri vytyčovaní predrománskych a románskych stavieb mohla byť využitá pri tejto stavbe, sme prišli k záveru, že vnútorná svetlosť apsidy je najbližšie 10-násobku karolínskej stopy /33,29 cm/. Použitie karolínskej stopy zisťujeme aj vo vnútornom priemere lode /približne 20-násobok/, v hrúbke základov lode /4-násobok/ a v hrúbke základu apsidy /3-násobok/. Rozdielnosť medzi nameranými a vypočítanými hodnotami sa dá vysvetliť rozdielnosťou terénnej situácie pri vytyčovaní stavby a pri výskume po jej stavebných úpravách a demolácii. Pomocou kružnice s polomerom 166 cm /5 karolínskych stôp/ bol vytyčený celý pôdorys kostola, pričom základným rozmerom bol vnútorný priemer sanktuária, a nie vnútorný priemer lode, ktorý bol východiskovým rozmerom pri vytyčovaní románskych rotúnd. Toto zistenie vylučuje, že by dispozícia objektu bola vytyčená pomocou kvadratury alebo triangulácie, ktoré sa uplatňovali pri pôdoryse románskych kostolov v 12. a 13. stor. /Struhár 1977, s. 50/.

Konštrukčné i stavebné prvky dovoľujú predpoklad, že je to predrománska stavba z 10., resp. 11. stor.

Oktogónálna časť zachovaného nadzákladového muriva a zistené obdĺžnikové sanktuárium s pravouhlým uzáverom nemá priamu stavebnú súvislosť s kruhovým základom rotundy. V stavebnej technike oboch múrov sa len ťažko dajú postrehnúť rozdiely, avšak malta použitá v oktogónálnej stavbe je chudobnejšia na vápno, a tým aj farebne rozdielna. Proti monolitnosti týchto múrov hovoria aj ďalšie zistenia. Koruna základového muriva pod spodnou hranou oktogónu má výškové rozdiely od 0 do 40 cm, čo by sa nebolo mohlo stať, keby kruhový základ pod nadzákladové murivo bol pôvodný. Jeho úprava súvisela aj s následnou úpravou terénu pri múre, pri ktorej sa základové murivo čiastočne prekrylo a nad tým bol urobený kamenný chodník. Evidentné je tu presadenie vnútornej hrany múru oktogónu cez

vnútornú hranu základu rotundy o 15-20 cm, ktoré narušilo statiku stavby /obr. 89: 8, obr. 90: 3/. Vysvetlenie presadenia oktogónu voči rotundovitému základu sme našli až po preskúmaní situácie pri prestavbe sanktuária. Zistili sme, že staršia apsida bola rozobratá až po spodok základovej ryhy. Nový základ sanktuária sa pripájal k oktogonálnej lodi priamočiaro a rešpektovala sa vnútorná svetlosť sanktuária /330 cm/. Tento rozmer bol rozhodujúci aj pri vytýčení pôdorysu oktogonálnej lode, lebo zisťujeme, že vonkajšie hrany múrov majú dĺžku okolo 330 cm. A práve tento aspekt zapríčinil zistené presadenie oktogonálneho muriva voči základu rotundy.

Nález väčšieho počtu plochých travertínových kameňov v rumovisku stavby núti hľadať vysvetlenie ich použitia. V zachovanej časti múrov rotundy a oktogónu neboli použité, ale predpokladáme, že bola nimi zaklenutá oktogonálna centrálna časť. Travertín /pre malú špecifickú váhu/ používali na Spiši hlavne stavitelia cisterciatskej stavebnej huty zo Spišského Štiavnika /napr. pri zaklení románskej časti katedrálneho chrámu spišskej kapituly a sanktuárií kostolov prechodného románsko-gotického slohu v Spišskom Štvrtku, Žehre a inde/.

Ako sme už uviedli, môžeme v tomto prestavenom, v 13. stor. už zemepánskom kostole predpokladať aj emporu západnej časti lode.

Známe oktogonálne stavby na Spiši v Podolínci a v Hôrke-Kišovciach, ale aj sanktuárium s pravouhlým uzáverom, aké sa na Spiši stavali okolo polovice 13. stor., dovoľujú zaradiť výstavbu tohto kostola do druhej polovice 13. stor.

Dispozícia kostola bola rozšírená o sakristiu prístavenú k severnej stene sanktuária. Väčšia hĺbka a šírka základov sakristie dovoľujú predpokladať, že je to mladšia samostatná prístavba z konca 14. stor., keď je stavebná úprava doložená udelením odpustkov kostolíku "capella Sancti Antoni de villa Stoiani" pápežom Bonifácom IX. z r. 1390 /Vencko 1927, s. 256/.

Objasnenie vzniku najstaršieho kostola je sťažené tým, že doposiaľ nie je preskúmaná zaniknutá dedina Stojany a prieskum osídlenia tejto oblasti nie je ukončený. Pri výskume sa našli črepy /obr. 89: 2/, ktoré naznačujú osídlenie už v predkolonizačnom období. V okruhu 2 km sa registrujú tri veľkomoravské sídliská. Ani tieto skutočnosti však nepomáhajú objasniť čas výstavby rotundy s polkruhovitou pretiahnutou apsidou.

Posledné roky systematického prieskumu Spiša a výskumov slovanských hradísk v oblasti Slovenského raja dokazujú intenzívne osídlenie vo veľkomoravskom období a vyspelý hospodársky a kultúrny život slovanského obyvateľstva v 8.-11. stor. Zistenie dvoch foriem pochovávaní vo veľkomoravskom období na hradisku v Čingove dokazuje, že christianizácia slovanského obyvateľstva už v tomto období musí mať odozvu aj v najstarších sakrálnych objektoch v tejto oblasti.

L i t e r a t ú r a

JAVORSKÝ, F. 1982: Prieskumy výskumnej expedície Spiš. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1981. Nitra, s. 110-134.

POLLA, B. 1975: Stredoveké zaniknuté osady na Spiši. In: Nové obzory. 17. Košice, s. 161-193.

STRUHÁR, A. 1977: Geometrická harmónia historickej architektúry na Slovensku. Bratislava.

VENCKO, J. 1927: Dejiny Štiavnického opátstva na Spiši. Ružomberok.

NOTGRABUNG IN EINEM SAKRALEN OBJEKT IN POPRAD-SPIŠSKÁ SOBOTA. Die Grabung auf der Lokalität in Poprad, Teil Spišská Sobota wurde durch die akute Gefähr

derung der teilweise über dem Niveau der Geländeoberfläche sichtbaren Architektur durch landwirtschaftliche Arbeiten hervorgerufen. Es wurden die Fundamente einer Rotunde mit 9 m Durchmesser /D. der Mauer 120-130 cm/, die mit einem oktogonalen Bau und einem länglichen, flach abgeschlossenen Presbyterium mit zugebauter Sakristei in Superposition lag, abgedeckt. Man untersuchte 11 Gräber aus dem 13.-16. Jh. und einige Kulturgruben, die beim Umbau des Objektes im 13. Jh. und bei seiner Zerstörung in der Neuzeit entstanden sind. Für die Erkennung und Datierung der 1. Bauphase ist die Feststellung der Subpositionen der Kulturgruben 1 und 2/83 mit der Fundamentrinne eines jüngeren oktogonales Baues aus dem 13. Jh. von Bedeutung. Der Bau wurde dem hl. Antonius Einsiedler geweiht /Belege aus dem J. 1390 und 1398/ und sein Untergang kann archäologisch sowie aufgrund der schriftlichen Belege in die erste Hälfte des 15. Jh. /als die Ortschaft Stojany von dem hussitischen Heer vernichtet worden war/ gesetzt werden. Das erste sakrale Objekt in Form einer Rotunde hat den Charakter einer Missionskirche /10.-11. Jh./, die zweite Bauphase - der Oktogon hängt mit einem Adelssitz zusammen. Die detaillierten Grabungsergebnisse werden im Sammelband Archaeologia historica 9 /Brno 1984, im Druck/ veröffentlicht werden. /Abb. 89 und 90./

ОХРАННЫЕ РАСКОПКИ САКРАЛЬНОГО ОБЪЕКТА В Г. ПОПРАД, ЧАСТЬ СПИШСКА-СОБОТА. Исследования на местонахождении в г. Попрад, часть Спишска-Собота были вызваны наличием архитектуры, частично видимой над уровнем местности, находящейся в опасности по сельскохозяйственной обработке земли участка. Вскрыты фундаменты ротунды диаметром в 9 м /мощность кладки 120-130 см/, в суперпозиции с октагональной постройкой и с продольным плоско закрытым пресбитерием и пристроенной ризницей. Прослежено 11 погребений XIII-XVI вв. и несколько культурных ям, возникших во время перестройки объекта в XIII в. и его сносом в новом веке. Для познания и датировки 1-ой строительной фазы важно определение субпозиции культурных ям 1 и 2/83 в отношении к раскопу для фундаментов плоского закрытия более позднего октагонального сооружения XIII в. Объект был посвящен Антону-отшельнику /документы восходят к 1390 и 1398 гг./ и погиб по археологическим и письменным свидетельствам в 1-ой пол. XV в. /деревня Стояни была уничтожена гуситскими войсками/. Первый сакральный объект в форме ротунды является миссионерской церковкой /X-XI вв./, вторая строительная фаза - октагональная часть - связана с дворянским фондом. Подробные результаты исследований опубликованы в сборнике Archaeologia historica 9 /Brno 1984, в печати/. /Рис. 89 и 90./

VÝSLEDKY PRIESKUMU NA STREDNOM POVAŽÍ

Danica S t a š š í k o v á - Š t u k o v s k á

Prieskum stredného Považia sa uskutočnil v snahe získať prehľad o rozsahu rôznych zemných prác a prípadnom porušovaní nálezísk. Okrem jednej lokality /Piešťany, okr. Trnava/ všetky sú v okrese Trenčín.

B e c k o v

1. Rekultivácia pôdy v polohe Za Skalicami /35-14-14, 1 : 10 000, 230 : 130 mm/ a Daranech cípec /35-14-14, 1 : 10 000, 195 : 175 mm/ po pravej strane cesty

Rakoľuby - Beckov na svahu kopcov Považského Inovca. Získalo sa malé množstvo črepov pravdepodobne z 10. stor. a črepy s glazúrou na jednej strane najskôr zo 16. stor. Prír. č. 39/83.

2. Poloha Skalka /kóta 210/, pole z východnej strany /M-33-120-D-b, 1 : 25 000, 308 : 258 mm/, ktoré je rovinatým pokračovaním spomínaných polôh. Získali sa málo výrazné črepy z 13.-15. stor. Poloha je vhodná na osídlenie, bude sa sledovať. Prír. č. 38/83.

B o š á c a

1. Hradisko nad Dolným Srníom /M-33-120-D-b, 1 : 25 000, 308 : 258 mm/ asi 250 m na SZ od kóty 332 na vrchu Hradisko, od ktorého je oddelené nízkym sedlom. Vrch je súčasťou výbežku Bielych Karpát medzi Bošáckou a Moravskolieskovskou dolinou juhozápadným smerom až k Váhu. Katastrálna hranica medzi obcou Dolné Srnie a Bošáca prebieha po valoch. Hradisko, skôr zaraďované do obce Dolné Srnie, prvýkrát publikoval Š. Janšák /1930, s. 31-33/, ktorý ho zameral a získal z neho štiepané kamenné nástroje a črepy bez výzdoby /určil ako halštatské/. L. Veliačik /1983, s. 17-18/ sondážou získal atypické črepy. V prírastkovom katalógu AÚ SAV sú evidované črepy z 9.-10. stor. /prír. č. 82/62/.

Chronologické zaradenie a účel hradiska sú nejasné, preto sa uskutočnilo geofyzikálne meranie a pedologické vrty. Predchádzajúcou prieskumnou sondážou sa získaval len atypický materiál. Merania a vrty potvrdili na dvoch miestach vo vale existenciu umelej konštrukcie so zvyškami zuhoľnateného dreva /plocha asi 2 x 2 m/, ktorú obklopuje hlinitokamenistý násyp. Drevená konštrukcia je od povrchu 80-90 cm na východnej a 40 cm na juhozápadnej strane valu. Črepy získané zberom sú atypické. Plocha hradiska /areál asi 1 ha/ sa zalesňuje. Chronologické postavenie hradiska overí rádiokarbónové datovanie vzoriek z fortifikácie. Prír. č. 36/83.

2. Poloha Zábřežská /35-14-08, 1 : 10 000, 250-210 : 60-105 mm/. V snahe získať presnejšie indicie o osídlení hradiska bola preskúmaná i časť polí pod úpäťím Hradiska, Srnianský háj a úsek po pravej strane cesty Dolné Srnie - Bošáca. Preskúmal sa pás asi 400 m okolo úpätia kopca. Získali sa črepy z HA₂-HB₁, zväčša nezdobené fragmenty z 10.-11. a 15.-16. stor. /obr. 91: 1/. Nálezy sa sústreďujú pri úpäťí kopca, ďalej ich počet redne. Prír. č. 20/83, 28/83, 44/83, 47/83.

B o š á c a, časť Z e m i a n s k e P o d h r a d i e

1. Poloha Hradištá /35-14-03, 1 : 10 000, 430 : 125 mm/ na výbežku Bielych Karpát medzi Bošáckou a Moravskolieskovskou dolinou. L. Veliačik /1983, s. 17/ získal z hradiska predovšetkým keramiku z neskorej doby bronzovej. Z lokality i okolia sú známe aj nálezy z 9. a 10. stor. /Ruttikay 1975, s. 191-192/. Okrem výskumov J. Ľ. Holubyho /1898, s. 145-155/ a dlhoročných výkopov amatérov hradisko ani okolie neboli skúmané. Povrch bol rekultivovaný. Z poškodených častí sa získala keramika z neskorej doby bronzovej a z 9.-10. stor. /obr. 91: 3, 6-8/. Podľa nálezov sa zdá, že pôvodné menšie lužické hradisko bolo v 9. stor. rozšírené Slovanmi. Prír. č. 29/83, 58/83.

2. Pole pod Zabudišovou kopanicou /M-33-120-B-c, 1 : 25 000, 135 : 308 mm/ na miernej vyvýšenine nad cestou do Novej Bošáce sa preskúmalo len čiastočne. Z povrchu sa získal črep z 9.-10. stor. a ďalší z 15. stor. Poloha je vhodná na osídlenie, bude sledovaná. Prír. č. 19/83.

Č a c h t i c e

1. Poloha Hliníky /M-33-120-D-c, 1 : 25 000, 258 : 111 mm/, ohrozovaná rozširovaním kameňolomu, na vyvýšenine pod kopcom Drapľák nad cestou Nové Mesto nad

Váhom - Čachtice - Višňové. Kopec je kamenistý /podložie tvorí vápenec, miestami vystupujúci na povrch/, riedko porastený ihličnatými stromami. V blízkosti okraja kameňolomu sa stopy po osídlení nenašli. Existencia sídliska sa nepredpokladá.

2. Polohu Močiar /M-33-120-D-c, 1 : 25 000, 255 : 208 mm/ na južnom okraji obce po ľavej strane cesty Čachtice - Častkovce predstavuje terasa nad potokom Dudváh. V r. 1975 tu prebiehal záchranný výskum časti pohrebiska zo staršej doby bronzovej; získali sa i nálezy z mladšej doby rímskej a z 9. stor. /Bátora 1976, s. 21-22/. Na neskúmanej časti sa vo výkope na potrubie /dĺ. 200 m, hĺ. 150 cm/ črtala v hĺbke 50 cm kultúrna vrstva hrubá 30 cm. Z nej pochádzajú málo výrazné črepy zo staršej doby bronzovej a z 9. stor. Podobný materiál sa získal i na okolitých poliach a v záhradách. Prír. č. 24/83.

3. Pole približne v strede medzi Dolným Podhájom a Patrovou pri západnom okraji Čachtíc smerom k výbežkom Myjavskej pahorkatiny /M-33-120-D-c, 1 : 25 000, 285 : 162 mm/ na terase lemovanej z dvoch strán už skoro vyschnutými potokmi. Na povrchu sa nachádzajú sporadické črepy z 11. a 15. stor. Prír. č. 25/83.

4. Hrad /M-33-120-D-c, 1 : 25 000, 330 : 108 mm/. Z rumoviska sa získali prevažne črepy z 13.-16. stor. /obr. 92: 7, 8, 11/. Prír. č. 8/83.

5. Pole pod kopcom Zádvorie po pravej strane cesty z Čachtíc na hrad /M-33-120-D-c, 1 : 25 000, 274-284 : 156-163 mm/. Našli sa na ňom nevýrazné črepy, najstarší je asi z 9.-10. stor., časť pravdepodobne z 12.-13. a zo 16. stor. Zatiaľ sa nedá určiť, či črepy pochádzajú z nejakého sídliska v okolí, alebo signalizujú osídlenie na mieste. Prír. č. 7/83.

6. Lesná škôlka /M-33-120-D-c, 1 : 25 000, 324 : 120 mm/ asi 400 m od zrušenia hradu na mierne sa zvažujúcej plošinke po oboch stranách poľnej cesty na hrad. Severozápadná časť sa rekultivuje. Poloha je známa nálezmi z obdobia HC a HD /nález. spr. 777/66, 1075/66/. Orba poškodzuje časť sídliska s rozlohou 400 x 200 m. Okrem zlomkov kovových predmetov, mazanice, trosky, prepálených kameňov sa našli črepy z obdobia HC a HD, grafitové, raná na kruhu vytočená keramika, črepy zdobené pretláčaným pásikom, zlomky misiek so zatiahnutým okrajom, črepy z LB, 10. a 15. stor. /obr. 91: 5, obr. 92: 1, 2/. Prír. č. 9-11/83.

7. Lesná škôlka pod vrchom Hrabutnica po ľavej strane cesty Višňové - Čachtice /M-33-120-D-c, 1 : 25 000, 293 : 64 mm/ je na terase potoka Jablonka, zo všetkých strán chránenej vrchmi alebo potokom. Povrch bol čiastočne zarastený, z nezarastených častí sa získali dve mušle, črep zrejme z HC a ďalší z 13. stor. Poloha je vhodná na osídlenie, predbežne sa nedá rozhodnúť, či sa sem črepy dostali druhotne /obr. 92: 16/. Prír. č. 16/83.

Č a s t k o v c e

Terasa nad Dudváhom pri severnom okraji obce po pravej strane cesty do Čachtíc /M-33-120-D-c, 1 : 25 000, 262 : 241 mm/. V súčasnosti sú tu polia a záhrady. Získal sa nevýrazný keramický materiál z doby sťahovania národov/?/ a z 9. stor. a fragment kamenného brúsika. Pre porast na niektorých častiach nebol prieskum úplný, existencia sídliska je možná. Prír. č. 22/83.

D o l n é S r n i e

Pole pod chmeľnicou /35-14-08, 1 : 10 000, 313 : 305 mm/ na terase potoka Klanečnica na ľavej strane cesty Mnešice - Dolné Srnie. Získali sa fragmenty železných nástrojov, podľa stupňa korózie zrejme novoveké. Pôda je štrkovito-ílovitá, nezdá sa vhodná na osídlenie. Prír. č. 27/83.

H o r n á S t r e d a - P i e š ť a n y - P o b e d i m

Výstavba diaľnice v úseku Piešťany - Horná Streda prebiehala v katastroch viacerých obcí.

1. Km 80-81 /kataster Horná Streda/ medzi štátnou cestou Piešťany - Trenčín a kanálom Váhu /M-33-132-B-a, 1 : 25 000, 94 : 72 mm/ boli v čase prieskumu /október-november/ čiastočne odhumusované. Na neodhumusovanej časti sa sporadicky vyskytovali novoveké črepy.

2. Km 79-80 /kataster Piešťany/ medzi železničnou traťou a štátnou cestou Piešťany - Trenčín /M-33-132-B-a, 1 : 25 000, 104-110 : 72 mm/. Plocha bola v čase prieskumu /október - november/ odhumusovaná /30-45 cm/ a pripravená na násyp. Na odhumusovanej časti boli tmavšie flaky, na ich povrchu rozdrvené črepy, sporadicky i mazanica a uhlíky. Dvoma rezmi /50 x 250 cm, 50 x 180 cm/ sa zistila kultúrna vrstva hrubá 15-20 cm, zrejme predstavujúca najspodnejšiu časť nadzemných objektov. Zachránený materiál reprezentuje málo výrazná keramika azda z doby rímskej, doby sťahovania národov a zo včasného stredoveku. Výraznejší materiál a zrejme i podlaha objektov boli pravdepodobne strhnuté mechanizmami. Zberom sa získali črepy podobného charakteru, úštep rohovca /obr. 92: 56/ a nevýrazný železný fragment. Pre rýchly postup stavebných prác nebolo možné sondážou preveriť všetky tmavšie sfarbené plochy /cca 15/, ale vzhľadom na predchádzajúce pozorovania nepredpokladá sa výskyt výraznejšieho materiálu. Prír. č. 50-52/83, 56/83.

3. Km 78-79 /kataster Piešťany/ za železnicou po začiatok katastrálneho územia Pobedim /M-33-132-B-a, 1 : 25 000, 110-140 : 72-92 mm/. Asi 400 m úseku bolo odhumusovaných do hĺbky 35 cm. Nachádzali sa tmavšie sfarbené plochy s mazanica a uhlíkmi. Zberom na časti súbežnej s odhumusovanou plochou sa získali črepy z 11., 13.-15. stor. spolu s nevýraznými nedatovateľnými črepami. Prír. č. 49/83.

Trasa diaľnice v km 77.300-77.700 /M-33-132-B-a, 1 : 25 000, 144 : 96 mm/ v katastri Pobedim /poloha Dolné pole/ zasahuje časť sídliska /Bialeková 1978, obr. 3/. Na povrchu v dĺžke asi 400 m sa nachádza relatívne bohatý keramický materiál, zväčša rímsko-barbarský, ale i z doby sťahovania národov, 9. stor. a asi 13.-15. stor. /obr. 91: 2, obr. 92: 4-6, 12/. Okrem keramiky je hojná mazanica, troska a fragmenty kovových predmetov. Sídlisko bude v r. 1984 preskúmané. Prír. č. 54/83, 57/83.

H ô r k a n a d V á h o m

Poloha Na vršku /M-33-120-D-d, 1 : 25 000, 321-330 : 150-170 mm/, vyvýšenina /asi 500 x 1200 m/, ktorá sa mierne dvíha na východnej strane k pohoriu Považský Inovec. Na západnej, severnej a južnej strane je od Trenčianskej roviny oddelená strmým úbočím /v. 20-25 m/. Na mieste je pole, z ktorého sme získali málo výrazné praveké črepy, keramiku z 11.-13. stor. a z novoveku /obr. 92: 14/, limnokvarcitové jadro so stopami po odštepovaní. Prír. č. 14/83.

H r á d o k

1. Kóta 305,0 /M-33-120-D-d, 1 : 25 000, 331 : 290 mm/, kopec, ktorý je súčasťou pohoria Považský Inovec, na južnej strane nad obcou. V súvisi s ťažbou dreva vzniklo viacero lesných ciest. Z profilu jednej sa získal novoveký keramický fragment so stopami žltej glazúry na jednej strane /obr. 92: 15/. Prír. č. 3/83.

2. Vyvýšenina Zvon /M-33-120-D-d, 1 : 25 000, 324 : 185 mm/, v plánoch na výstavbu diaľnice určená ako perspektívny zdroj zeminy. Je to kužeľovitý kopec

uprostred roviny, vysoký 30-35 m, zo všetkých strán chránený skoro kolmými úbočiami. Jediná prístupová cesta je zo severu. Miesto sa využíva na pestovanie krmovín a nie je vylúčené, že v minulosti bol povrch vyrovnaný. Poloha je ideálna na osídlenie. Pre porast sa nezistili nálezy. Zo sondy 50 x 40 cm /hĺ. 40 cm/ sa v žltohnedej spraši získali tri nevýrazné črepy a fragment skleného náramku?/ modrej a bielej farby. Vyvýšenina bude dôslednejšie preskúmaná. Prír. č. 6/83, 37/83.

3. Cigánova borina /M-33-120-D-f, 1 : 25 000, 332 : 262 mm/, pole na terase nad vyschnutým potokom po pravej strane poľnej cesty z kóty 210,0 na kótu 305,0. V km 1,5 sa na poli vyskytujú črepy z 15. stor. /obr. 92: 8/. Plocha, v čase prieskumu miestami zarastená, je malá na existenciu zaniknutej dediny. Nálezy môžu pochádzať z iného miesta.

4. Materská škola /M-33-120-D-d, 1 : 25 000, 331 : 226 mm/, postavená na ploche hradiska prvýkrát publikovaného Š. Janšákom /1930, s. 33/, ktorý okrem stredovekého hradku spomína halštatské nálezy. Pri stavbe sa našli keramické fragmenty, ktoré sa stratili. V budovanom pieskovisku a záhradke sa získali črepy charakteristické pre HB-HC, 9. a 16. stor. Okrem dvora škôlky je celý areál hradiska zastavaný. Prír. č. 4/83.

5. Hradište /35-14-24, 1 : 10 000, 185 : 280 mm/, kopec v pohorí Považského Inovca /kóta 426,2/ nad Hrádockou dolinou, porastený hustým lesom. Pre hrubú vrstvu opadaného lístia a korene sa nezískali nálezy. Na vrchole badať skoro rovnú plošinku /Ø cca 80 m/, okolo ktorej je po celom obvode vyvýšený prstenec /fortifikácia?/.

K o č o v c e

1. Poloha Skalka /M-33-120-D-d, 1 : 25 000, 292 : 35 mm/, vyvýšenina uprostred polí v blízkosti pohoria Považský Inovec. Pri výsadbe stromov pred 45 rokmi sa našli črepy, ktoré teraz získal AÚ SAV. Nachádzajú sa medzi nimi málo výrazné fragmenty praveké, z obdobia púchovskej kultúry a včasnostredoveké. Prír. č. 42/83.

2. Poľná cesta z obce do Kočovskej doliny /M-33-120-D-d, 1 : 25 000, 289 : 31 mm/. Úprava cesty pri Skalke pred 45 rokmi narušila dva objekty v hĺbke asi 80 cm. Inventár teraz získal AÚ SAV. Pomiešaný materiál predstavujú málo výrazné črepy zrejme z HC a z obdobia púchovskej kultúry. Poloha bude preskúmaná v r. 1984. Prír. č. 43/83.

K r a j n é, časť M a t e j o v e c

1. Na plánovanom mieste malej vodnej nádrže /M-33-120-C-d, 1 : 25 000, 309 : 122 mm/ v močaristom teréne v okolí potoka /po stredisko JRD/ sa nezískali nálezy ani iné stopy po osídlení.

2. Poloha Maronovci /35-13-20, 1 : 10 000, 250 : 380 mm/, pole na miernom svahu, sa sledovala v súvislosti s výstavbou malej vodnej nádrže, i keď nie je priamo ohrozená. Zistili sa nevýrazné črepy, zrejme rímsko-barbarské a z 11.-13. stor. Existencia sídliska je možná. Poloha bude opäť preskúmaná. Prír. č. 55/83.

M e l č i c e - L i e s k o v é, časť M e l č i c e

Železničná zastávka /M-33-120-B-d, 1 : 25 000, 250-257 : 363-360 mm/. Po obvode chmeľnice viedol v smere V-Z výkop na potrubie. V jeho profile sa zistila v hĺbke 50 cm a dĺžke asi 150 m kultúrna vrstva hrubá asi 15 cm. Výkop bol hlboký 150 cm. Z kultúrnej vrstvy sa získali črepy z 11.-12. stor. a menej výrazné hrubšie praveké črepy. Okolité polia sa nedali pre porast preskúmať. Prír. č. 35/83.

N o v é M e s t o n a d V á h o m

1. Pole pri Gilanskom mlyne /M-33-120-D-a, 1 : 25 000, 152 : 276 mm/, mier-na vyvýšenina s rovným povrchom /asi 250 x 500 m/ po ľavej strane cesty do Brna. Ryha na potrubie už bola v dĺžke asi 450 m zasypaná. V nezasypanej časti /dĺ. cca 50 m, hĺ. 280 cm/ vo svahu nad cestou sa zistili tri kultúrne vrstvy. Najmladšia /v hĺ. 150 cm, hr. 15 cm/ obsahovala črepy z 15.-16. stor. Z druhej vrstvy /hr. 15 cm/, oddelenej svetlejším pásom hrubým 30 cm, pochádzajú nevýrazné pravdepodobne rímsko-barbarské črepy. V poslednej vrstve oddelenej svetlejším pásom hrubým 12 cm, hrubej 20-30 cm, sa získali črepy patriace do HD-LA /obr. 92: 3/. Prír. č. 31/83.

2. Plešivec - záhradkárska osada /M-33-120-D-a, 1 : 25 000, 157-180 : 70-74 mm/. Podľa informácie miestnych obyvateľov sa nachádzajú pri obrábaní pôdy mince i črepy /nepodarilo sa získať/. Na vrchole kopca /súčasť Bielych Karpát/ sme našli rohový úštep, fragment brúsky a črepy s glazúrou na jednej strane, z ktorých najstaršie môžu byť zo 16. stor. Pôda v mieste budovanej záhradkárskej osady je tmavá, podložie /vápenec/ je 30-40 cm od povrchu. Už v minulosti tu existovali polia, čo by mohlo vysvetliť výskyt keramiky i mincí. Prír. č. 30/83.

3. Mnešice, pole po pravej strane cesty Mnešice - Dolné Srnie pod polohou Na prepadliskách /M-33-120-D-a, 1 : 25 000, 110-114 : 245-260 mm/ na svahu Tureckého vrchu, ktorý vybieha medzi Bošáckou a Moravskosliepskou dolinou juhovýchodným smerom až k Váhu. Pri konci tohto výbežku sa nachádzajú črepy väčšinou s glazúrou na jednej strane, sporadicky i neglazované, najskôr zo 16. stor. Prír. č. 45/83.

4. Pole vedľa poľnej cesty k transformačnej stanici neďaleko opusteného kameňolomu na hranici katastrov Mnešice a Dolné Srnie /M-33-120-D-a, 1 : 25 000, 123 : 156 mm/ na svahu výbežku Bielych Karpát medzi Srnianským hájom a Tureckým vrchom. Našli sme niekoľko menej výrazných črepov z 9.-10. stor. Prír. č. 26/83.

S t a r á T u r á

1. Pole medzi polohami Za hlbokým jarkom a Rovná nad Šašnatou v blízkosti kóty 328 /M-33-120-C-b, 1 : 25 000, 246 : 227 mm/ v miernom kopcovitom teréne, v ktorom vidno stopy po korytách potokov. Má rozlohu niekoľko desiatok hektárov a nemohlo byť celé preskúmané. V okrajovej časti po pravej strane cesty Bzince nad Váhom - Stará Turá sa zistili stopy tehál a opálených kameňov. Otázka, či ide o zaniknutú stredovekú osadu, zostáva otvorená.

2. Osada Drgoňova dolina. Preskúmali sa polia v okolí opusteného lomu na ľavej strane cesty Drgoňova dolina - Bielčikova dolina neďaleko polohy Kostolník /M-33-120-C-b, 1 : 25 000, 262 : 306 mm/. Vyskytli sa na nich úštepy limnokvarcitu bez stôp po opracovaní a črepy z 13.-15. stor.

3. Poloha Tomšov breh, čiastočne poškodená lomom, na povrchu nevykazuje známky po osídlení. Prír. č. 13/83.

T r e n č i a n s k e B o h u s l a v i c e

Kopec oproti Tureckému vrchu na severnej strane nad dedinou /M-33-120-D-a, 1 : 25 000, 25 : 250 mm/. Bola tu vystavaná vodáreň a rozširujú sa záhrady. Svah kopca je terasovitý /prirodzený i úpravy/. Na jednej terase na nezarastenom poli sme našli črepy pravdepodobne z HB /okolitý terén bol zarastený/. Existencia sídliska je možná. Prír. č. 18/83.

Počas prieskumu /približne vo štvorci 15 x 15 km/ sa zistilo pätnásť akcií /zemných prác/, z ktorých iba jedna plánovaná bola vopred oznámená AÚ SAV /Krajné Matejovce/. Z trinástich miest sa získali nálezy.

L i t e r a t ú r a

- BÁTORA, J. 1976: Záchranný výskum na pohrebisku zo staršej doby bronzovej v Čachticiach. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1975. Nitra, s. 21-23.
- BIALEKOVÁ, D. 1978: Výskum a rekonštrukcia fortifikácie na slovanskom hradisku v Pobedime. Slov. Archeol., 26, s. 149-179.
- HOLUBY, J. Ľ. 1898: Zpráva o "Hradiskách" predhistorickej veľkej osade pri Zemianskom Podhradí v Trenčiansku. In: Sbor. Muzeál. slov. Spoloč. 3. Turčiansky Sv. Martin, s. 145-155.
- JANŠÁK, Š. 1930: Staré osídlenie Slovenska. In: Sbor. Muzeál. slov. Spoloč. 24. Turčiansky Sv. Martin, s. 1-64.
- RUTTKAY, A. 1975: Waffen und Reiterausrüstung des 9. bis zur ersten Hälfte des 14. Jahrhunderts in der Slowakei I. Slov. Archeol., 23, s. 119-216.
- VELIAČIK, L. 1983: Hradiská lužickej kultúry na Slovensku. Archeol. Rozhl., 35, s. 14-23.

ERGEBNISSE DER GELÄNDEBEGEHUNG IM MITTLEREN WAAGTAL. Bei einer Begehung wurden die Lokalitäten des Bezirks Trenčín und im Zusammenhang mit dem Bau der Autobahn auch eine Fundstelle in Piešťany /Bez. Trnava/ verfolgt.

B e c k o v. 1. Flur Za Skaliciami und Daranech Cípec: Keramik aus dem 10. und 16. Jh. 2. Flur Skalka: Keramik aus dem 13.-15. Jh.

B o š á c a. 1. Burgwall über Dolné Srnie: Geophysikalische Messung und pädologische Bohrungen deuteten die Existenz einer Holzkonstruktion in der Befestigungsanlage an. Das Material ist atypisch. Aus der Vergangenheit sind Funde der Lausitzer Kultur und jene aus dem 9.-10. Jh. bekannt. Die chronologische Bestimmung des Burgwalls ist unsicher. 2. Flur Zábřežská: man fand hier Keramikmaterial aus den Stufen HA₂-HA₁, aus dem 10.-11. und 15.-16. Jh. /Abb. 91: 1/.

B o š á c a, Teil Z e m i a n s k e P o d h r a d i e. 1. Flur Hradišťa: Ein Burgwall, dessen Areal teilweise rekultiviert wurde. Die bisher bekannten Funde sind aus der späten Bronzezeit und aus dem 9.-10. Jh. Man gewann Keramik aus zwei Zeitepochen /Abb. 91: 3, 6-8/. Der ursprünglich kleinere Lausitzer Burgwall wurde wahrscheinlich von den Slawen im 9. Jh. erweitert. 2. Flur Zabudišova kopanica: Man fand Keramik aus dem 9.-10. und 15. Jh.

Č a c h t i c e. 1. Flur Močiar. Bisher gewann man hier Funde aus älterer Bronzezeit, römischer Kaiserzeit und aus dem 9. Jh. In der Rinne für die Rohrleitung wurde eine Kulturschicht mit Keramik aus älterer Bronzezeit und aus dem 9. Jh. festgestellt. 3. Das Feld zwischen Dolný Podháj und Petrová: Man fand hier Scherben aus dem 11. und 15. Jh. 4. Burg: Aus den Burgruinen gewann man Scherben aus dem 13.-16. Jh. 5. Feld unter dem Hügel Zádvorie: Es kamen hier Scherben aus dem 9.-10., 12.-13. und 16. Jh. zutage. 6. Forstgarten unter der Burg: Er stört eine Siedlung /400 x 200 m/ mit Funden von Lehmverputz, Fragmenten von Metallgegenständen und Keramik aus der HD, LB, dem 10. und 15. Jh. 7. Forstgarten unter dem Berg Hrabutnica: Man stellte sporadische Scherben aus der Stufe HC und aus dem 13. Jh. fest /Abb. 92: 16/.

Č a s t k o v c e: Terrasse über dem Dudvák: Funde aus der Völkerwanderungszeit, aus dem 9. Jh. und das Fragment eines Wetzsteines.

'H o r n á S t r e d a - P i e š ť a n y - P o b e d i m. Bau der Autobahn. Horná Streda - man fand neuzeitliche Scherben, Piešťany - Negative von Objekten mit unausgeprägtem Material aus römischer Kaiserzeit, Völkerwanderungszeit und aus dem frühen Mittelalter, Oberflächenfunde von Keramik aus dem 11., 13.-15. Jh., Pobedim - auf der evidierten Siedlung Dolné pole Scherben von römisch-barbarischer Keramik, aus der Völkerwanderungszeit, dem 9. und 13.-15. Jh. /Abb. 91; 2, Abb. 92: 4-6, 12/.

H ě r k a n a d V á h o m. Flur Na vršku: Man gewann unausgeprägte urzeitliche Scherben und jene aus dem 11.-13. Jh. und einen Abschlag aus Limnoquarzit.

H r á d o k. 1. Kote 305,0 - Fragment von neuzeitlicher Keramik /Abb. 92: 15/. 2. Die Anhöhe Zvon: Sonde 50 x 40 cm /T. 40 cm/ enthielt außer atypischem Keramikmaterial das Fragment eines blauweißen Glasarmringes. 3. Flur Cigánova borina: Man fand verzierte Scherben aus dem 15. Jh. 4. Aus dem durch Bauarbeiten zerstörten Burgwall gewann man Keramik der Stufe HB-HC, aus dem 9. und 16. Jh.

K r a j n é, Teil M a t e j o v e c. Flur Maronovci: Man fand wenig ausgeprägte, wahrscheinlich römisch-barbarische Scherben und jene aus dem 11.-13. Jh.

M e l ě i c e - L i e s k o v é, Teil M e l ě i c e. Eisenbahnstation: Im Profil einer Rinne gewann man aus der Kulturschicht grobwandige urzeitliche Keramikscherben wie auch jene aus dem 11.-12. Jh.

K o č o v c e. 1. Flur Skalka: Man gewann unausgeprägte urzeitliche Scherben, jene aus der Zeit der Púchover Kultur und frühmittelalterliche, die früher gefunden worden waren. 2. Feldweg nach Kočovská dolina: Aus den in der Vergangenheit zerstörten 2 Objekten gewann man Scherben aus der Stufe HC und aus der Zeit der Púchover Kultur.

N o v é M e s t o n a d V á h o m. Terrassenartige Anhöhe bei Gilanský mlyn: In der Rinne für die Rohrleitung wurden 3 Kulturschichten und keramisches Material aus dem 15.-16. Jh., wie auch römisch-barbarische Keramik und jene aus den Stufen HD-LA festgestellt. 2. Plešivec: Man fand Scherben aus dem 16. Jh., einen Hornsteinabschlag, ein Wetzsteinfragment, wohl sekundär hierhergebracht. 3. Ortschaft Mnešice: Scherben aus dem 9.-10. und 16. Jh.

S t a r á T u r á. 1. Flur Za hlbokým jarkom und Rovná nad Šašnatou: Hier wird eine mittelalterliche Dorfwüstung vermutet. 2. Drgoňova dolina: Es kamen hier natürliche Limnoquarzitabschläge und Scherben aus dem 13.-15. Jh. zum Vorschein.

T r e n ě i a n s k e B o h u s l a v i c e. Ein Hügel gegenüber dem Berg Turecký vrch: auf der Terrasse festgestellte Scherben aus der Stufe HB.

РЕЗУЛЬТАТЫ РАЗВЕДОК В СРЕДНЕМ ПОВАЖЬЕ. Разведки проследили местонахождения в р-не Тренчин в связи с постройкой автострады и одно местонахождение /Пьеш-тяни/ в р-не Трнава.

Б е ц к о в. 1. Урочище "За Скалицами и Даранех Ципец": Обнаружена керамика X и XVI вв. 2. Урочище Скалка: Получена керамика XIII-XV вв.

Б о ш а ц а. 1. Городище над с. Дольне-Срнье: По геофизическим измерениям и педологическим скважинам предполагается существование деревянной

конструкции и фортификации. Материал атипичен. В прошлом известны находки лужицкой культуры и IX-X вв. Хронологическое определение городища кажется неясным. 2. Урочище Забрежка: найден керамический материал HA₂-HB₁, X-XI вв. и XV-XVI вв. /рис. 91: 1/.

Б о ш а ц а, часть З е м я н с к е - П о д г р а д ъ е. 1. Урочище Градишта: Городище, площадь которого была частично рекультивирована. Пока что известные находки датированы эпохой поздней бронзы и IX-X вв. Получена керамика обоих периодов /рис. 91: 3, 6-8/. Первоначально меньшее лужицкое городище было, по-видимому, расширено славянами в IX в. 2. Урочище Забудишова-Копаница: Найдена керамика IX-X вв. и XV в.

Ч а х т и ц е. 1. Урочище Мочьяр. До сих пор находки эпохи бронзы, римского времени и IX в. В траншее водопровода выявлен культурный слой с керамикой эпохи ранней бронзы и IX в. 3. Поле между селами Дольни-Подгай и Петрова: Найдены черепки XI и XV вв. 4. Крепость: В развалинах найдены черепки XIII-XVI вв. 5. Поле под горой Задворье: Получены черепки IX-X вв., XII-XIII вв. и XVI в. 6. Лесной питомник под крепостью: Разрушенное поселение /400 - 200 м/ с находками обмазки, обломков металлических предметов и керамики ступеней HD, LB X и XV вв. 7. Лесной питомник под горой Грабутница: Найдены спорадические черепки ступени HC и черепки XIII в. /рис. 92: 16/.

Ч а с т к о в ц е. Терраса над р. Дудваг: Находки времени переселения народов, IX в. фрагмент точильного камня.

Г о р н а - С т р е д а - П њ е ш т я н и - П о б е д и м, постройка автострады. Получены: Горна-Стреда - черепки нового века, Пьештяни - негативы объектов с невыразительным материалом римского времени, периода переселения народов и раннего средневековья, подъемный материал /керамика XI, XIII-XV вв./, Победим - на зарегистрированном поселении Дольне-Поле черепки варваро-римской керамики, периода переселения народов, IX и XII-XV вв. /рис. 91: 2, рис. 92: 4-6, 12/.

Г у о р к а - н а д - В а г о м. Урочище На-Вршку: Получены невыразительные первобытные черепки, черепки XI-XIII вв. и отщеп из лимнокварцита.

Г р а д о к. 1. Высота 305,0: Найден фрагмент керамики нового века /рис. 92: 15/. 2. Возвышенность Звон: Шурф 50 x 40 см /глубиной в 40 см/ содержал кроме атипического керамического материала фрагмент бело-синего стеклянного браслета. 3. Урочище Циганова-Борина: Найдены орнаментированные черепки XV в. 4. На стройкой разрушенном городище получена керамика HB-HC, IX и XVI вв.

К р а й н е, часть М а т е ѝ в е ц. Урочище Мароновци: Найдены маловыразительные черепки, по-видимому, варваро-римские и XI-XIII вв.

М е л ь ч и ц е - Л њ е с к о в е, часть М е л ь ч и ц е. Станция: В разрезе траншеи получены в культурном слое толстостенные черепки доисторического времени и XI-XII вв.

К о ч о в ц е. 1. Урочище Скалка: Получены невыразительные черепки доисторического времени, пуховской культуры и раннего средневековья, найденные в прошлом. 2. Дорога в Кочовскую долину: В двух нарушенных в прошлом объектах получены черепки ступеней HC и перехода пуховской культуры.

Н о в е - М е с т о - н а д - В а г о м. Террасовидная возвышенность у Гиланской мельницы: В траншее водопровода отмечены 3 культурных слоя

и. керамический материал XV-XVI вв., варваро-римский и ступеней HD-LA. 2. Плешивец: Найдены черепки XVI в., отщеп из роговика, фрагменты точильного камня, по-видимому, вторично принесенные. 2. Поселок Мнешце: Получены черепки IX-X вв. и XVI в.

С т а р а - Т у р а. 1. Урочище За-Глбоким-Ярком и Ровна-над-Шашнатоу: Предполагается погибший средневековый поселок. 2. Дргонёва долина: Встречаются природные отщепы лимнокварцита и черепки XIII-XV вв.

Т р е н ч я н с к е - Б о г у с л а в и ц е. Возвышенность напротив горы Турецки-врх: на террасе получены черепки ступени НВ.

POKRAČOVANIE VÝSKUMU V JANÍKOCH

Etela S t u d e n í k o v á

Výskum mohylníka v Janíkoch /okr. Dunajská Streda/ sa zameral na dokončenie prác na mohylách V a X, ktoré sa skúmali v predchádzajúcej sezóne /Studeníková 1983/, a na výkop ohrozených mohýl XI a XII.

M o h y l a V /časť Horné Janíky/. Dokončilo sa odkrývanie západnej päty násypu a časti materiálovej jamy. Nálezy: netypické zlomky keramiky. Datovanie: doba halštatská.

M o h y l a X /časť Dolné Janíky/. Odkryla sa celá plocha okolo centrálného čačianskeho hrobu /preskúmaný v r. 1982/. Sledoval sa priebeh obvodového žlabu, ktorý mal nepravidelný kruhovitý pôdorys. Po vnútornom obvode žlabu sa zistili kolové jamky. Výkop v južnej časti mohyly dokázal, že násyp bol vybudovaný na brehu vyschnutého vodného toku. Datovanie: mladšia doba bronzová.

M o h y l a XI /časť Dolné Janíky/. Už takmer neviditeľná vyvýšenina je situovaná do tesnej blízkosti mohyly III /Pichlerová 1977/ a vo vzdialenosti 57 m na SZZ od mohyly II /Kisdomb; 45-13-07, 1 : 10 000, 480 : 33 mm/. Zistilo sa, že hrobová komora bola porušená dvoma /súčasnými/ zásahmi a zachovala sa z nej iba časť drevenej konštrukcie v juhovýchodnom nároží. Z obsahu "vykrádačských" jám sme získali pomerne početné halštatské črepy, zvieracie kosti a spálené ľudské kosti. Mohylový násyp bol vybudovaný podobným spôsobom ako na mohyle V /Studeníková 1983/. Pri západnom okraji päty mohyly sme zachytili pomerne neporušenú vrstvu estrichu a v jej blízkosti žiarový hrob 1. Hrobová jama bola zahĺbená do pôvodnej ornice /pochovaný pôdny typ/ a obsahovala hornú časť zásobnice so spálenými ľudskými kosťami. Datovanie: staršia doba halštatská.

M o h y l a XII /časť Dolné Janíky/. Pri severozápadnom nároží cintorína sa rysovala nepatrná vyvýšenina /45-13-07, 1 : 10 000, 471 : 35 mm/. V snahe zistiť, či ide o mohylový násyp, vytýčili sme pri jej severnom okraji sondu /450 x 350 cm/. V strede sondy sa zistila tesne pod súčasnou vrstvou ornice /hĺ. 50 cm/ tvrdá popolovitá zemina zmiešaná s uhlíkmi a horné časti nádob na ploche 130 x 90 cm. Objavené kolové jamky a časti plytkých žlabov v sonde súvisia najskôr s konštrukciou hrovej komory, avšak povrchové vrstvy v mieste nálezu sú natoľko porušené novovekými zásahmi, že predbežne nemožno mohylový násyp a prípadné ďalšie konštrukčné detaily presnejšie ohraničiť. Datovanie: staršia fáza stredodunajských popolnicových polí /čačianska kultúra/.

Zistenie ďalších rozoraných mohýl na lokalite je podmienené plošnou odkrývkou v priestore medzi mohylami II, X, XI a XII.

L i t e r a t ú r a

- PICHLEROVÁ, M. 1977: Mohyla v Janíkoch, okr. Dunajská Streda. /Príspevok k západoslovenskej skupine halštatskej kultúry/. In: Zbor. Slov. nár. Múz. 71. História. 17. Bratislava, s. 15-34.
- STUDENÍKOVÁ, E. 1983: Archeologický výskum a prieskum v Janíkoch. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1982. Nitra, s. 230-232.

FORTSETZUNG DER AUSGRABUNG IN JANÍKY. Die Grabungsarbeiten im Hügelgräberfeld von Janíky /Bez. Dunajská Streda/ richteten sich auf die Beendung der Untersuchung des hallstattzeitlichen Hügelgrabes V und des Hügelgrabes X der Čaka-Kultur /Studeníková 1983/. Gleichzeitig wurden die neuentdeckten Hügelgräber XI und XII durchforscht. Hügelgrab XI - der Inhalt der Grabkammer wurde in zwei verschiedenen Zeitepochen herausgenommen. In den Plünderungsschächten fand sich eine ziemlich große Zahl von Scherben, die typologisch der im Hügelgrab III gefundenen hallstattzeitlichen Keramik entspricht /Pichlerová 1977/. Am Fuß dieses Hügelgrabes wurde ein Brandgrubengrab /Nr. 1/ entdeckt. Hügelgrab XII - teilweise abgedeckt. Es lieferte eine Gruppe keramischer Formen aus der älteren Phase der mitteldanubischen Urnenfelder /Čaka-Kultur/.

ПРОДОЛЖЕНИЕ ИССЛЕДОВАНИЙ В С. ЯНИКИ. Исследования курганного могильника в с. Яники /р-н Дунайская-Стреда/ сосредоточились на окончании раскопок гальштатского кургана V и чаканского кургана X /Студеникова 1983/. Одновременно исследованы новые курганы XI и XII. Кургan XI: содержание могильной камеры было вынесено в двух различных периодах. В грабительских шахтах найдено относительно большое количество черепков, типологически соответствующих гальштатской керамике в кургане III /Пихлерова 1977/. У подножия этого кургана найдено ямное погребение с трупосожжением 1. Кургan XII: не вскрыт полностью. Найдена группа керамики, ранней фазы среднедунайских полей погребальных урн /культура Чака/.

VÝSKUM VČASNOSTREDOVEKÉHO A VRCHOLNOSTREDOVEKÉHO SÍDLISKA V KOMJATICIACH

Peter Š a l k o v s k ý

V r. 1979 zachránil A. Točík /1980, s. 232-238/ zvyšky dvoch sídliskových stavieb narušených pri zosuvávaní západného brehu štrkoviska v Komjaticiach /okr. Nové Zámky/. Za účelom zistenia rozsahu a intenzity osídlenia sa tu uskutočnil výskum pod vedením autora príspevku.

Lokalita leží na západnom brehu štrkoviska /predtým Homoky/ asi 100 m severne od cesty Komjatice - Černík na okraji pieskovej duny nad jedným zo starých ramien rieky Nitry /M-34-133-c-b, 1 : 25 000, 46 : 157 mm/. Za pomoci zemného stroja sa odkryla plocha približne 600 m², na ktorej bolo preskúmaných 31 objektov z včasného a vrcholného stredoveku. Dva z nich boli zahĺbené obytné stavby štvoruholníkového pôdorysu /objekt 17 - 350 x 400 cm, hĺ. 65 cm, orientácia V-Z, v juhovýchodnom rohu ohnisko vyložené kameňmi; objekt 18 - 375 x 380 cm, hĺ. 10-20 cm, v severovýchodnej časti ohnisko vyložené/?/ kameňmi/, štyri menšie zahĺbené obdĺžnikovité výrobné stavby, desať obilníc, deväť funkčne bližšie neurčiteľných jamovitých objektov a tri kostrové hroby.

Väčšinu nálezov tvorila keramika a zvieracie kosti. Okrem toho sa našli predmety domácej potreby /ovčiarске nožnice, strelka, rydló, šidlá, sklenená perla, nástroje a iné výrobky z kosti a kameňa/. Keramické nálezy dovoľujú usúdiť, že lokalita bola osídlená minimálne v dvoch časových horizontoch - v 9. a 11.-12. stor. /obr. 93-95/.

Kostrové hroby, z nich jeden v zásobnej jame, boli bez nálezov.

Preskúmané objekty /spolu s objektmi zachránenými v r. 1979/ predstavujú pravdepodobne pokračovanie sídlisk skúmaných pri hĺbení juhozápadnej časti štrkoviska v r. 1973 /Němejcová-Pavúková 1978, s. 102/ a 1977 /Točík 1978, s. 249/.

Výskum potvrdil pokračovanie osídlenia najmä severným a južným smerom.

L i t e r a t ú r a

NĚMEJCOVÁ-PAVÚKOVÁ, V. 1978: Komjatice, okres Nové Zámky. In: Významné slovanské náleziská na Slovensku. Bratislava, s. 102.

TOČÍK, A. 1978: Záchranný výskum v Komjaticiach. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1977. Nitra, s. 246.

TOČÍK, A. 1980: Záchranný výskum v Štrkovisku v Komjaticiach. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1979. Nitra, s. 232-238.

GRABUNG IN EINER FRÜH- UND HOCHMITTELALTERLICHEN SIEDLUNG IN KOMJATICE. In der Flur Štrkovisko /früher Homoky/ zu Komjatice /Bez. Nové Zámky/ wurden 2 eingetiefte Wohnobjekte, 4 kleinere eingetiefte Produktionsobjekte, 10 Getreidegruben, 9 nicht näher bestimmbare grubenartige Objekte und 3 Skelettgräber untersucht. Das Keramikmaterial datiert die Siedlungsobjekte in mindestens 2 Zeithorizonte - in das 9. und 11.-12. Jh. /Abb. 93-95./

ИССЛЕДОВАНИЯ ПОСЕЛЕНИЯ РАННЕГО И РАЗВИТОГО СРЕДНЕВЕКОВЬЯ В С. КОМЬЯТИЦЕ. В урочище Штрковиско /раньше Гомоки/ в с. Комьятице /р-н Нове-Замки/ прослежены 2 жилые углубленные постройки, 4 меньших углубленных производственных объекта, 10 зернохранилищ, 9 точнее функционально неопределенных ямных объектов и 3 погребения с труположением. Керамический материал /рис. 93-95/ датирует объекты поселения минимум двумя временными горизонтами - IX и XII вв.

TRETIA ETAPA VÝSKUMU SÍDLISKA Z MLADŠEJ DOBY KAMENNEJ V ŠARIŠSKÝCH MICHAĽANOCH

Stanislav Š i š k a

Výskum viacfázového sídliska v polohe Fedelemka v Šarišských Michaľanoch /okr. Prešov/ sa v r. 1983 zamerail na zistenie jeho okrajov a nadviazal na hlavnú plochu, skúmanú v predchádzajúcich dvoch rokoch. Na severovýchodnej strane ostrohu /a tým aj sídliska/ sa sondou 5 x 33 m zistili už len spodné časti rozptýlených objektov bukovohorskej kultúry - okraj veľkého hliníka 15, preskúmaného z väčšej časti už v prvom roku, kotlovité zásobné a iné jamy nepravidelného tvaru, ženský kostrový hrob 12, obsahujúci spondylový náramok, a hrob 13 nedospelého jedinca s veľkým spondylovým korálikom. Aj pomerne strmý svah ostrohu naznačuje, že sa tu končí osídlenie lokality. Na severozápadnej strane ostrohu vyúsťoval už skôr skúmaný plytký, široký žľab /objekt 12/, ktorý priečne pretínal šíju ostrohu a v podstate aj ohraničoval druhú stranu sídliska bukovohorskej kultúry. Tesne za ním sa preskúmala časť priekopy /objekt 117/ súvisiacej s osídlením ľudu kultúry s kanelovanou keramikou, ktorá však mala skôr opevňovaciu funkciu. Tretiu, ju-

hozápadnú stranu sídliska vymedzuje prudký zráz. Pozdĺž jeho okraja bola situovaná sonda s rozmermi 3 x 22 m. Čierna vrstva, naplavená z hornej časti ostrohu, tu dosahovala hrúbku 140-160 cm a zväčša až v tomto horizonte sa zreteľne črtali obrysy sídliskových objektov s dnom v hĺbke 280-340 cm od dnešného povrchu lokality. Ďalšia sonda /4 x 22,5 m/, umiestnená už na začínajúcom sa svahu ostrohu, poukazovala na blízkosť štvrtého, juhovýchodného okraja sídliska. Našlo sa v nej už len šesť riedko rozmiestnených sídliskových jám a kostrový hrob dospelého jedinca /14/ bez milodarov.

Z objektov bukovohorskej kultúry sa zvlášť vyníma deštrukcia domu /objekt 123/, pozostávajúca zo súvislej vrstvy mazanice, preskúmaná na ploche 270 x 370 cm. Ďalšia časť domu bola zničená eróziou strmého zrázu. Medzi mazanicou a najmä pod ňou sa našla početná keramika, úštepová industria, veľký kopytnatý klin a sekerka. Všetky nálezové okolnosti sú príbuzné alebo až zhodné s blízko situovaným domom 1, preskúmaným v celosti v r. 1981. Dva veľké objekty mali funkciu hliníkov, najpočetnejšie však boli zásobné jamy. Prvýkrát sa na tejto lokalite zistil rošt hlinenej pece. Viaceré prekryvanie sa objektov opäť potvrdzuje dvojfázové osídlenie lokality v rámci klasického stupňa B bukovohorskej kultúry, pričom deštruované domy a zasypy niektorých hliníkov s viacerými striedajúcimi sa vrstvami uhlíkov, popola a tehloviny poukazujú na zánik osady - alebo jej časti - požiarom. Bohatý materiál sa našiel najmä v hliníkoch a reprezentuje ho hlavne ušľachtilá tenkostenná keramika /obr. 97: 9-13/, často i s prežívajúcimi prvkami ornamentu lineárnej keramiky skupiny Tiszadob, hrubostenné nádoby, ojedinelé zlomky plastiky, brúsené nástroje, vyrobené predovšetkým z ílovca /obr. 97: 5/, úštepová industria z rádiolaritu a obsidiánu /obr. 97: 2, 3, 6, 7/ a dobre zachované výrobky z kosti /šidlá, hroty, hladidlá, zlomky hrebeňov; obr. 97: 1, 4, 8/. Ojedinelým objavom v slovenskom neolite je hlinená zoomorfná plastika v podobe korytnačky so stopami maľovania červenou farbou, spĺňajúca funkciu hrkálky /obr. 96/.

Do obdobia kultúry s kanelovanou keramikou patrí už spomínaná priekopa a kamenné spodné časti pecí a kozuba. Preskúmala sa aj druhá polovica veľkého hliníka 48. Len plytká priehľbeň s nepočetnou keramikou a veľkými železnými nožnicami dokumentuje sporadické osídlenie v 12.-13. stor., viažúce sa ku skôr objavenému zemnicovému obydliu.

Rozsah osídlenia ľuďmi bukovohorskej kultúry určuje plocha nevelkého ostrohu. Zistením všetkých jeho okrajov vznikli dobré predpoklady na to, aby sa v r. 1984-85 preskúmala takmer celá, i keď malá osada z obdobia stredného neolitu východného Slovenska i celého Potisia.

DIE DRITTE GRABUNGSETAPPE AUF DER JUNGSTEINZEITLICHEN SIEDLUNG IN ŠARIŠSKÉ MICHAĽANY. Im J. 1983 wurden alle 4 Ränder der Siedlung der Bükker Kultur, die auf einem kleinen Gebirgsausläufer in Šarišské Michaľany /Bez. Prešov/ lag, erfaßt. Man untersuchte die Destruktion eines weiteren Hauses, große Lehmgruben, zahlreiche Speicher- und Siedlungsgruben und weitere 3 Skelettgräber mit vereinzelt Spondylus-Schmucksachen. Die Keramik /Abb. 97: 9-13/ und mehrere Überschneidungen der Objekte datieren die Siedlung in 2 Phasen der klassischen Stufe B, ein weiteres Inventar stellt reiche Stein- /Abb. 97: 2, 3, 5-7/ sowie Knochenindustrie /Abb. 97: 1, 4, 8/ dar. Eine eigenartige Entdeckung im slowakischen Neolithikum ist die tönernen Schildkrötenplastik - eine Rassel /Abb. 96/. Durch die Feststellung der Siedlungsränder sind gute Voraussetzungen für ihre vollständige Untersuchung in den nachfolgenden 2 Jahren entstanden.

ТРЕТИЙ ЭТАП ИССЛЕДОВАНИЙ ПОСЕЛЕНИЯ ЭПОХИ НЕОЛИТА В С. ШАРИШСКЕ-МИХАЛЯНИ. В 1983 г. выявлены все 4 окраины поселения буковогорской культуры, расположенного на небольшом горном отроге в с. Шаришке-Михаляни /р-н Прешов/. Исследованы новый развал дома, большие глиняные карьеры, многочисленные ямы-хранилища и ямы на площади поселения, а также 3 новых погребения с труположением с единичными украшениями из ракушек спондия. Керамика /рис. 97: 9-13/ и многочисленные перекрещивания объектов датируют поселение двумя фазами классической ступени В. Обнаружена также богатая каменная /рис. 97: 2, 3, 5-7/ и костяная /рис. 97: 1, 4, 8/ индустрия. Единичной на территории Словакии находкой эпохи неолита является глиняная пластика черепахи - погремушки /рис. 96/. Определив границы поселения, возникли предпосылки для исследования всей его площади на протяжении двух следующих сезонов.

PRIESKUMY NA JUŽNOM SLOVENSKU

Anton T o č í k

M a l á n a d H r o n o m /okr. Nové Zámky/

V areáli hospodárskeho dvora JRD /L-34-2-A, 1 : 50 000, 90,5 : 337 mm/ porušili zemné práce žiarový hrob z pohrebiska karpatskej mohylovej kultúry. Jeho obsah sčasti zachránil Ing. Fiľakovský. Pri obhliadke základov pre účelovú stavbu sa zistili ďalšie žiarové hroby. Výskum uskutočnil O. Ožďáni /1984, s.171/.

Hrob, zistený v hĺbke cca 100 cm, obsahoval veľkú urnu s nedohorenými kostičkami. Na nej bola ďalšia urna s nedohorenými kosťami, prikrytá misou, na ktorú sa narazilo v hĺbke 60 cm. V dolnej urne boli dve ihlice.

1. Dve bronzové pečatidlové ihlice, dlhšia /43,8 cm/ je na kĺčku horizontálne žliabkovaná a hore ohraničená šikmými ryžkami /obr. 99: 6/, kratšia /36,5 cm/ má zosilnený žliabkovaný kĺček, hore ohraničenie ryžkami, hrot ulomený /obr. 99: 7/.

2. Dvojkónická bezuchá nádoba /urna/, hrdlo mierne lievikovite zúžené, telo odsadené, na vypuklosti štyri výčnelky. Spodná časť šikmo slamovaná. Rovné dno má v strede dierku urobenú po vypálení. Bledosivá až hnedá; v. 28,5 cm /obr. 99: 9/.

3. Nádoba v črepoch /dolná urna/, rekonštruovateľná, baňaté telo s dvoma uchami v strede, odsadené valcovité, mierne prehnuté hrdlo /obr. 99: 5, 8/.

4. Misa v črepoch, nerekonštruovateľná, ústie dovnútra vtiahnuté.

Pohrebný rítus a keramika z tohto hrobu sa nevynímajú z rámca klasickej fázy karpatskej mohylovej kultúry. Bronzové ihlice sú v tejto kultúre neznáme a radia sa k západným mohylovým kultúram.

N i t r a , časť I v a n k a

Pri rekonštrukcii Ľanárskych a konopárskych závodov v Ivanke na pravej terase Starej Nitry /M-34-133-A, 1 : 50 000, 200 : 190 mm/ porušila ryha pre odpadový kanál dva hroby únětickej kultúry cca 15 m od seba. Ďalšia kostra sa našla na dne kultúrnej jamy; nedala sa kultúrne určiť. Hroby boli orientované S-J a jamy mali hlboké 150-160 cm. V hrobe 1 sa podľa údajov robotníkov našla pri lebke bronzová ihlica /1/, záušnica a špirály /2-4/, v detskom hrobe 2 boli čriepky únětickej šálky.

1. Plochá bronzová ihlica s kolesovitou hlaviceou; dĺ. 6 cm, Ø hlavice 1,7 cm /obr. 99: 3/.

2. Tzv. sedmohradská záušnica so slučkou; Ø 1,1 cm /obr. 99: 4c/.

3.-4. Dva drôtené "noppenringy" v zlomkoch; Ø 0,4 a 1,5 cm /obr. 99: 4a, b/.

Bronzová ihlica je prvým nálezom tohto druhu na Slovensku. Záušnice a špi-rály sú bežné v únětickej kultúre i hurbanovskom type na Slovensku. V Ivanke sa zachytil okraj pohrebiska, ktorého rozsah nie je známy. Záchranný výskum síd-liskových objektov realizoval P. Romsauer /1984, s. 190/.

N o v ý T e k o v /okr. Levice/

Pri obhliadke ryhy pre prírodný a odpadový kanál ťahu Malé Kozmálovce - Mochovce sa skontrolovala duna Pod salašom a pravý breh Hrona v polohe Dolné lúky.

Sprašovú dunu Pod salašom /45-22-13, 1 : 10 000, 189 : 263 mm/ preťala v r. 1982 vodovodná ryha v smere S-J /Šiška 1983, s. 241/. Konštatovalo sa jedno z najväčších sídlisk železovskej skupiny na Pohroní. Na jar 1983 pri prvom ťahu kanála pre elektrárňu v Mochovciach bola duna preťatá v smere Z-V a osídlenie železovskej skupiny sa zistilo aj na jej východnom a čiastočne i západnom sva-hu /Bátora 1984, s. 31/. Pri výkope pre druhý ťah sa sídlisko ničilo v páse cca 3 x 300 m, dlhom 300 m. V južnej stene výkopu sa rozpoznalo 21 priehlbni rozličných veľkostí s nálezmi železovskej skupiny. Okrem maľovaných črepov s rytým, často obojstranným ornamentom /obr. 98: 1a, b, 5a, b/, pomerne početná bola drsná úžitková keramika /obr. 98: 3, 7/. Hojne sa našlo aj fragmentov boch-níkových žarnovov. Sídlisko malo pomerne dlhé trvanie a možno ho datovať do klasickej a neskorej fázy železovskej skupiny. Na východnom svahu boli tri ob-jekty bolerázskej skupiny s výraznými črepmi profilovaných mis so šikmým žliab-kovaním na vnútornej strane lievikovitého ústia /obr. 98: 1a, b/ a polguľovitých mis /obr. 98: 2/. Z tej istej polohy sú aj črepy sivej, na kruhu vytočenej kera-miky z doby rímskej, prípadne z doby sťahovania národov. Pre technické dôvody nebolo možné sledovať výkopy pre tretí ťah kanálov /september - október 1983/.

V polohe Dolné lúky /45-22-13, 1 : 10 000, 75 : 280 mm/ v ryhách dvoch ramien prírodných a odpadových kanálov sa zistili zvyšky spečeného valú. Jeho štruktúra a datovanie boli predmetom zisťovacieho výskumu /Kolník - Roth 1984, s. 119/.

R i š ň o v c e /okr. Nitra/

V súvisе s obhliadkou výstavby produktovodu na rozhraní chotárov obcí Riš-ňovce a Kľačany sa urobil prieskum sídliska z doby rímskej, zisteného pri re-konštrukcii železničnej trate v polohe Bešeňov v r. 1941. Sídlisko /dĺ. 300 m/ je na ľavom brehu Andačského potoka /M-33-132-D-ď, 1 : 25 000, 243 : 229 mm/ na miernom svahu, do ktorého pri budovaní železnice urobili nepravidelný zárez cca 10 x 400 m. Okrem črepov sa našli drobné kúsky prepálenej omietky, rozláma-né kamene a troska. Tmavé fľaky ornice zmiešanej s popolom naznačujú sídliskové objekty.

Popri keramike robenej v ruke, charakteristickej pre germánske sídliská z 2. a 3. stor., je značne zastúpená provinciálna keramika /obr. 98: 9/. Medzi importmi sú pomerne veľké fragmenty červených, sivých a čiernych misiek /obr. 98: 8, obr. 99: 1, 2/ z dielní v oblasti Aquinca.

T a j n á /okr. Nitra/

Na terase potoka Širočiny v polohe Pri kaštieli /predtým Šarovce/ narezal J. Zuzula pri hĺbení jamy pre pivnicu na dvore domu č. 69 /M-34-133-B, 1 : 50 000,

212 : 174 mm/ kultúrnu vrstvu. Siahala do hĺbky 100 cm a obsahovala sporadické črepy z mladej doby bronzovej. Cez túto vrstvu boli zahĺbené do spráše dve pece na pečenie chleba /dno v hĺ. 120-160 cm/. Väčšia pec mala ústie široké 40-50 cm a vysoké 40 cm, klenbu vysokú 80 cm, cca 15 cm hrubý estrich, dĺžku 120 cm, steny hrubé 10 cm. Menšia pec mala priemer asi 100 cm a bola pri výkope zničená. Podľa sprievodných črepov datujeme pece do 11.-12. stor.

L i t e r a t ú r a

- BÁTORA, J. 1984: Nové archeologické lokality a nálezy z juhozápadného a stredného Slovenska. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1983. Nitra, s. 31-34.
- KOLNÍK, T. - ROTH, P. 1984: Zisťovací výskum tzv. dlhého valu v Novom Tekove. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1983. Nitra, s. 119-124.
- OŽDÁNI, O. 1984: Záchranný výskum v Malej nad Hronom. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1983. Nitra, s. 171-172.
- ROMSAUER, P. 1984: Záchranná akcia v Nitre-Ivanke. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1983. Nitra, s. 190-191.
- ŠIŠKA, S. 1983: Neolitické, eneolitické a slovanské sídlisko v Novom Tekove. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1982. Nitra, s. 241-244.

GELÄNDEBEGEHUNGEN IN DER SÜDSLOWAKEI. Bei verschiedenen Erdarbeiten wurden Lokalitäten zerstört. Die darauffolgende Geländebegehung erbrachte Material der Želiezovce-Gruppe /Nový Tekov, Abb. 98: 4, 5, 7/, Aunjetitzer Kultur /Nitra, Teil Ivanka, Abb. 99: 3, 4/, karpatischen Hügelgräberkultur /Malá nad Hronom, Abb. 99: 5-8/, aus jüngerer Bronzezeit /Tajná/, römischer Kaiserzeit /Nový Tekov, Rišňovce, Abb. 98: 8-10, Abb. 99: 1, 2/ und aus dem Mittelalter /Tajná/. Auf den Lokalitäten von Nitra-Ivanka, Nový Tekov, Malá nad Hronom wurden Notgrabungen verwirklicht /Ožďani 1984; Romsauer 1984; Kolník - Roth 1984/.

РАЗВЕДКИ В ЮЖНОЙ СЛОВАКИИ. В ходе разных землекопных работ были разрушены некоторые памятники. Последующими полевыми разведками получен материал железозовской группы /Нови-Теков, рис. 98: 4, 5, 7/, унетицкой культуры /Нитра, часть Иванка, рис. 99: 3, 4/, культуры карпатских курганов /Мала-над-Гроном, рис. 99. 5-8/, эпохи поздней бронзы /Тайна/, римского времени /Нови-Теков, Ришнёвце, рис. 98: 8-10, рис. 99: 1, 2/ и средневековья /Тайна/. На памятниках Нитра-Иванка, Нови-Теков, Мала-над-Гроном проведены охранные исследования /Ождяни 1984, Ромсауер 1984, Колник - Рот 1984/.

VÝSLEDKY PRIESKUMU V PRIESTORE ZOHOR - DEVÍNSKE JAZERO - DEVÍNSKA NOVÁ VES

Katarína T o m č í k o v á - Zdeněk F a r k a š - Vladimír T u r č a n

Autori príspevku uskutočnili prieskum na trase ryhy plynovodu od Zohora /okr. Bratislava-vidiek/, poloha Rázcestie, smerom na Stupavu a od Zohora, poloha Piesky, k Devínskemu Jazeru /okr. Bratislava-vidiek/. V Bratislave, časť Devínska Nová Ves, poloha Útočnica, sa uskutočnil prieskum v súvislosti so zemnými prácami na výstavbe priemyselného objektu. Zistili sa nové praveké a včasnostredoveké lokality:

1. Medzi odbočkou cesty Stupava - Vysoká pri Morave na Zohor a polohou Piesky /Bratislava-vidiek, sever, 1 : 50 000, 815 : 443 mm/ ryha porušila objekt

lengyelskej kultúry a neskorolaténsky objekt obsahujúci črepy /obr. 100: 1-6/, medzi ktorými je aj fragment vlešťovanej keramiky /obr. 100: 4/.

2. Asi 500 m od polohy Piesky smerom na Stupavu po ľavej strane cesty /Bratislava-vidiek, sever, 1 : 50 000, 803 : 448 mm/ sa zistil narušený objekt. Obsahoval fragment esovite profilovanej nádoby pravdepodobne zo staršej doby bronzovej /obr. 101: 1/.

3. Asi 500-1000 m od stanice Devínske Jazero po pravej strane železničnej trate smerom na Zohor /Bratislava-vidiek, sever, 1 : 50 000, 840 : 530 mm/ bola porušená vrstva obsahujúca črepy eneolitické /obr. 100: 7-8/ a slovanské z 9. stor. /obr. 100: 9-11/. V stene ryhy sa objekty nezistili, nálezy sa sem dostali najskôr splavením z blízkej vyvýšeniny.

4. V Bratislave, časť Devínska Nová Ves, poloha Útočnica /Bratislava-vidiek, juh, 1 : 50 000, 808 : 890 mm/, bola pri zemných prácach narušená vrstva obsahujúca nálezy z obdobia lengyelskej kultúry, z doby halštatskej a laténskej /obr. 101: 2, 3/ a objekty z mladšej doby bronzovej i z 9. stor. /obr. 101: 4/.

ERGEBNISSE EINER GELÄNDEBEGEHUNG IM GEBIET VON ZOHOR - DEVÍNSKE JAZERO - DEVÍNSKA NOVÁ VES. In einer Rinne für die Gasleitung wurden in Zohor Funde der Lengyel-Kultur aus der älteren Bronzezeit und ein spätlatènezeitliches Objekt und in Devínske Jazero Funde aus dem Äneolithikum und aus dem 9. Jh. festgestellt. In Bratislava, Teil Devínska Nová Ves, wurden beim Bau eines Industriebetriebes Objekte aus jüngerer Bronzezeit und aus dem 9. Jh. wie auch eine Kulturschicht /Lengyel-Kultur, Hallstatt- und Latènezeit/ gestört. /Abb. 100 und 111./

РЕЗУЛЬТАТЫ РАЗВЕДОК НА ТЕРРИТОРИИ ЗОГОР - ДЕВИНСКЕ-ЯЗЕРО - ДЕВИНСКА-НОВА-ВЕС. В траншее для газопровода находки обнаружены в с. Зогор /лендельская культура, ранняя эпоха бронзы, объект поздней эпохи латена/ и Девиנסке-Язеро /энеолит и IX в/. В Bratislava, часть Девиנסка-Нова-Вес разрушены стройкой промышленных комплексов объекты поздней эпохи бронзы и IX в. и культурный слой /лендельская культура, гальштатский и латенский периоды/. /Рис. 100 и 101./

PIATA SEZÓNA VÝSKUMU POHREBISKA Z OBDOBIA AVARSKEJ RÍŠE PRI LODENICIACH V KOMÁRNE

Alexander Trugly

Pokračoval /12. 7. - 5. 8./ záchranný výskum pohrebiska pri lodeniciach v Komárne. V r. 1979-82 sa odkrylo 84 hrobov /Trugly v predchádzajúcich ročníkoch tohto periodika/.

V r. 1983 boli medzi odkrytými šiestimi hrobmi tri jazdecké /85, 87, 89/, jeden ženský /88/ a jeden detský /86/. Šiesty hrob /90/ v blízkosti odkrytých hrobov zničili zemné práce. Hroby boli porušené vykrádačmi, napriek tomu ostali v nich vzácne kovania opaskov a konských postrojov. V hrobách 85, 87 a 88 sa zistili pozostatky drevených rakiev, v hrobe 85 bola rakva pôvodne prikrytá asi kožou hovädzieho dobytku s lebkou /obr. 102: 1/.

V jazdeckých hrobách ležal mŕtvy na pravej strane jamy, kôň na ľavej, a boli rovnako orientovaní SZ-JV. Medzi rozhádzanými kosťami sa objavili pozlátené ko-

vania opaskov a konských postrojov /obr. 102: 2-11/. V hrobe 85 sa našla klo-
búčkovitá, v hrobe 89 miskovitá falera, v hrobách 85, 87 železná kopija a že-
lezná strelka.

Z dosiaľ odkrytých 90 hrobov je 28 jazdeckých. Pochovaní jazdci boli bohatí
a prislúchali k poprednej vrstve spoločnosti. Z jazdeckých hrobov tri patrili
ženám /ženám bojovníkov?/. Ostatné hroby žien, mužov /okrem jazdcov iba tri
hroby/ a detí boli pomerne chudobné. Vznik pohrebiska datujeme podľa nálezov
/blatnicko-mikulčický horizont/ a pohrebných zvykov do druhej polovice 8. stor.,
zánik do obdobia okolo polovice 9. stor.

DIE FÜNFTE GRABUNGSSAISON AUF DEM GRÄBERFELD AUS DER ZEIT DES AWARISCHEN
REICHES BEI DER SCHIFFSWERFT VON KOMÁRNO. Bei einer Notgrabung in Komárno
wurden in den J. 1979-82 84 Gräber freigelegt. Im Jahre 1983 gab es unter
den 6 abgedeckten Gräbern 3 Reiter- /85 - Abb. 102: 1, 87, 89/, 1 Frauen-
/88/ und ein Kindergrab /86/. Das Grab 90 war durch Erdarbeiten vernichtet.
Die Orientierung war NW-SO mit dem Kopf des Bestatteten im SW. In den Rei-
tergräbern lag der Reiter auf der rechten, das Pferd auf der linken Seite
des Grabes und sie waren in gleicher Richtung orientiert. Zwischen den
verstreuten Knochen befanden sich vergoldete Gürtelbeschläge und Beschläge
des Pferdegeschirrs /Abb. 102: 2-11/. Die bestatteten Reiter gehörten zur
vornehmen Gesellschaftsschicht. Die Entstehung des Gräberfeldes /Blatnica-
Mikulčice-Horizont/ und der Bestattungsbräuche ist anhand der Funde in
die zweite Hälfte des 8. Jh., sein Untergang etwa in die Mitte des 9. Jh.
datiert.

ПЯТЫЙ СЕЗОН ИССЛЕДОВАНИЙ МОГИЛЬНИКА ПЕРИОДА АВАРСКОЙ ДЕРЖАВЫ БЛИЗ ВЕРФИ
В Г. КОМАРНО. При охранных раскопках в г. Комарно в 1979-82 гг. вскрыты
84 погребения. В 1983 г. среди 6 погребений были 3 конных /85 - рис. 102:
1, 87, 89/, одно женское /88/ и 1 детское /86/. Погребение 90 разрушено
земными работами. Ориентировка погребений - СЗ-ЮВ. Погребения были нару-
шены. В конных погребениях всадник лежал в правой части ямы, конь в левой
и они ориентированы одинаково. Среди рассеянных костей найдены позолоченные
бляшки от поясов и конской упряжи /рис. 102: 2-11/. Погребенные всадники
относились к верхушке общества. По находкам /блатнико-микульчицкий гори-
зонт/ и погребальному обряду хоронение в могильнике датируется второй пол.
VIII - пол. IX в.

STAROMAĎARSKÉ JAZDECKÉ HROBY V DOLNOM PETRE A KAMENICNEJ-BALVANOCH

Alexander Trugly

D o l n ý P e t e r

Z. Kalmár odovzdal do Podunajského múzea nálezy z pieskovej bane v polohe
Vásárhelyi dűlő /Okres Komárno, 1 : 50 000, 460 : 310 mm/. Záchranný výskum
/27.-29. 7./ hroby nezistil. Nálezy pochádzajú zo staromaďarského jazdeckého
hrobu /zachránili sa aj kosti koňa/:

1. Železný strmeň hruškovitého tvaru s plochými ramenami a prehnutým stú-
padlom s plochým obdĺžnikovým uškom, v. 14,5 cm, max. š. 12,4 cm, š. stúpadla
3,5 cm /obr. 103: 6/.

2. Železný strmeň hruškovitého tvaru s plochými ramenami a plochým obdĺžnikovým uškom, stúpadlo je poškodené; max. š. 11,7 cm /obr. 103: 5/.

3. Železný fragment zubadla; d. 8,8 cm /obr. 103: 4/.

4. Železný fragment s trňom; d. 2,5 cm /obr. 103: 3/.

Podobné železné strmene sú známe z viacerých staromaďarských pohrebísk z juhozápadného Slovenska /Točík 1968/.

K a m e n i č n á , č a s ť B a l v a n y

K. Bitter našiel pri ťažbe piesku staromaďarské strmene a odovzdal ich Podunajskému múzeu. Lokalita je na výraznej piesočnej dune medzi osadami Kisa Nagyhómkok /Okres Komárno, 1 : 50 000, 170 : 350 mm/ na ľavej strane cesty Komárno - Kolárovo /táto časť duny bola v r. 1965 pri povodni zničená/. Záchranný výskum /21.-27. 9./ zistil hrob 2.

H r o b 1. Porušený jazdecký hrob /medzi nálezmi boli aj kosti koňa/.

1. Železný strmeň s vidlicovými ramenami, s rovným stúpadlom a obdĺžnikovým poškodeným uškom, na ktorom ostali stopy bronzového plátovania; sekundárne mierne poprehýbaný; v. ca 19 cm, š. stúpadla 4 cm /obr. 103: 2/.

2. Železný strmeň s vidlicovými ramenami, s rovným stúpadlom a obdĺžnikovým uškom; sekundárne veľmi poprehýbaný; š. stúpadla 4 cm /obr. 103: 1/.

H r o b 2. Porušená kostra dospelého jedinca v hĺbke 30 cm, orientácia SZ-JV. Bez nálezov.

Strmene s vidlicovými ramenami sú v staromaďarskom inventári menej známe, pochádzajú zo západnej Európy. Vyskytujú sa aj vo vikinských hroboch a v karolínskom prostredí /sú karolínsko-normanského typu/. Z východnej Európy ich zatiaľ nepoznáme. K starým Maďarom sa mohli dostať počas ich vojenských výprav alebo v období panovania Gejzu /972-997/ pri reorganizácii kniežacieho vojska podľa západoeurópskych vzorov /Nevizánsky 1978; Mesterházy 1981/. Datujeme ich do 10. stor.

L i t e r a t ú r a

MESTERHÁZY, K. 1981: Karoling-normann típusú kengyel a honfoglaló magyaroknál.

Folia Archaeol., 32, s. 211-223.

NEVIZÁNSKY, G. 1978: Staromaďarské jazdecké hroby v Hostiach, okr. Galanta.

Archeol. Rozhl., 30, s. 386-393.

TOČÍK, A. 1968: Altmagyarische Gräberfelder in der Südwestslowakei. Bratislava.

ALTMAGYARISCHE REITERGRÄBER IN DOLNÝ PETER UND IN KAMENIČNÁ-BALVANY.

D o l n ý P e t e r. Aus einem zerstörten altmagyarischen Reitergrab wurden 2 birnenförmige eiserne Steigbügel /Abb. 103: 5, 6/ und Eisenfragmente gerettet. Ähnliche Steigbügel sind aus mehreren altmagyarischen Gräberfeldern in der Südwestslowakei bekannt /Točík 1968/.

K a m e n i č n á - T e i l B a l v a n y. Aus einem zerstörten altmagyarischen Reitergrab erhielten sich 2 eiserne Steigbügel mit gabelförmigen Armen und geradem Trittsteg /Abb. 103: 1, 2/, die im altmagyarischen Inventar weniger bekannt sind und aus Westeuropa stammen. Sie dürften wohl zu den Altmagyaren während der Kriegszüge oder aber in der Regierungszeit Gézas /972-997/, als es zu einer Reorganisierung der fürstlichen Armee nach westeuropäischen Mustern gekommen war, geraten sein /Nevizánsky 1978; Mesterházy 1981/. Sie werden in das 10. Jh. datiert.

ДРЕВНЕВЕНГЕРСКИЕ КОННЫЕ ПОГРЕБЕНИЯ В СС. ДОЛЬНИ-ПЕТЕР И КАМЕНИЧНА, ЧАСТЬ БАЛЬВАНИ.

Д о л ь н и - П е т е р . В разрушенном древневенгерском погребении найдены 2 грушевидных железных стремена /рис. 103: 5, 6/ и железные фрагменты. Подобные стремена известны в древневенгерских могильниках в Юго-Западной Словакии /Точик 1968/.

• К а м е н и ч н а , ч а с т ь Б а л ь в а н и . В разрушенном древневенгерском конном погребении найдены 2 железных стремена с вилообразными плечами и ровной подножкой западноевропейского происхождения /рис. 103: 1,2/, менее встречаемых в древневенгерском инвентаре. На территории древних венгров они, по-видимому, попали во время их военных походов, или в правление Гейзы /972-997/ и реорганизации княжеского войска по западноевропейским образцам /Невизански 1978; Мештергази 1981/. Они датированы X в.

DRUHÝ ROK ZÁCHRANNÉHO VÝSKUMU SLOVANSKEHO SÍDLISKA V MOSTE PRI BRATISLAVE

Vladimír T u r ě a n

V Moste pri Bratislave /okr. Bratislava-vidiek/ pokračoval záchranný výskum sídliska z 8.-9. stor. Preskúmala sa plocha 20 x 20 m. Necelá tretina z nej bola porušená ryhou pre vodovodné potrubie. Objavilo sa osem objektov. Ani jeden z nich nemožno označiť za obytný. V dvoch sa našli zvyšky mlynských kameňov. Okrem objektu 8, ktorý bol pravdepodobne exploatačnou jamou, objekty súviseli s hospodárskou činnosťou. V jednom prípade sa zistila obilnica kruhového tvaru, avšak bez nálezov.

Pomerne skromný keramický materiál umožňuje datovať objekty do 8.-9. stor. Výskum zachytil pravdepodobne okraj sídliska, kde stáli hospodárske stavby. Pôvodnú urbanistickú situáciu osady overí až ďalší výskum.

ZWEITES JAHR DER NOTGRABUNG IN DER SLAWISCHEN SIEDLUNG IN MOST PRI BRATISLAVE. Im Fundort von Most pri Bratislave /Bez. Bratislava-Land/ wurde eine Fläche von 20 x 20 m freigelegt. Es wurden 8 wirtschaftliche Objekte, darunter eine Getreidegrube untersucht. Außer Keramikscherben fanden sich auch Mühlsteinfragmente. Die Funde sind aus dem 8.-9. Jh.

ВТОРОЙ СЕЗОН ОХРАННЫХ РАСКОПОК СЛАВЯНСКОГО ПОСЕЛЕНИЯ В С. МОСТ-ПРИ-БРАТИСЛАВЕ. На местонахождении в с. Мост-при-Братиславе /р-н Братислава-видьек/ вскрыта площадь в 20 x 20 м. Прослежено 8 хозяйственных объектов, в том числе 1 яма-зернохранилище. Кроме черепков керамики найдены также обломки мельничных жерновов. Находки датированы VI-II-IX вв.

VÝSKUM NA ZVOLENSKOM ZÁMKU

Adrián V a l l a š e k

V letných mesiacoch sa uskutočnil výskum okolia kaplnky Zvolenského zámku /M-34-123-A-d, 1 : 25 000, 370 : 53 mm/, ktoré bolo počas primárneho výskumu areálu zámku v r. 1966-68 zablokované novou betónovou dlažbou. Zámok je situovaný na miernom návrší v osi dlhého mestského námestia. Postavil ho Ľudovít Veľký v r. 1370-80 ako dvojpodlažný poľovnícky zámok typu talianskych mestských kastelov so štyrmi krídlami okolo ústredného nádvorja. Viac ráz bol prestavovaný a rozširovaný /v 15., 16., 18. a 19. stor./.

Na východnej, najlepšie chránenej strane zámku sa nachádzala zámocká kaplnka, ktorá presahovala výškou a záverom jeho základný kubus. Jej pôvodnú podobu poznal ešte M. Bel, ktorý ju charakterizoval ako poschodovú s navzájom prepojenými priestormi. Výsledky hĺbkového architektonicko-reštaurátorského výskumu radia pôvodný objekt medzi vrcholné diela súvekej architektonickej tvorby bez dobových analógií na území Uhorska.

V 70-tych rokoch 18. stor. došlo k radikálnej prestavbe kaplnky, ktorú ukončili v r. 1784. Obe podlažia odstránili až po obvodové murivá, takže vznikol jeden vysoký priestor. Východný uzáver strhli a úplne prestavali. Pod východnou časťou postavili trojloďovú kryptu, prístupnú zvonka.

Archeologický výskum kaplnky ako doplnujúci výskum exteriéru, vyvolaný jej plánovanou úpravou, mal za úlohu objasnenie neznámej gotickej dispozície architektúry. Pod hrubou novovekou betónovou dlažbou sa odkryli štyri vonkajšie oporné piliere. Z pravidelného systému šiestich pilierov dva odstránili pri barokovej prestavbe. Základy oporných pilierov boli z väčších lomových kameňov, precízne ukladaných so snahou po riadkovaní, spájaných šedastou tvrdou maltou. Ich šírka sa pohybovala od 175 do 205 cm, dĺžka činila 240 cm. Základová škára bola v hĺbke 150 cm. Základy boli previazané so základmi obvodového muriva. Pri barokovej prestavbe skrátili východný uzáver o 80 cm a čelné pole polygónu rozšírili až k okrajom čelných oporných pilierov, čím sa vytvoril nezvyklý nepravidelný polygón.

Na východnej strane lode medzi dvoma opornými piliermi sa odkryli základy ďalšieho oporného piliera /dĺ. 290 cm, š. 70 cm/, dodatočne pristavená k základom lode. Súviseli s blokovaním statickej poruchy v južnom obvodovom murive.

Na južnej strane kaplnky v mieste prvého oporného piliera polygónu sa odkrylo torzo neznámych základov, prebiehajúce v smere S-J, previazané so základmi oporného piliera. Líšilo sa technikou zhotovenia z lomových kameňov, medzi ktorými boli vo veľkej miere uložené väčšie riečne okruhliaky spájané hnedastou drobnou maltou.

Doterajšia odborná spisa nepredpokladala existenciu kamenného opevnenia z 3. tretiny 14. stor., odkryté základy však túto eventualitu pripúšťajú.

GRABUNG IN DER BURG VON ZVOLEN. Die Zvolener Burg wurde in den J. 1370-80 von Ludwig dem Großen nach Art von italienischen städtischen Kastellen mit vierflügeliger Disposition, die den zentralen Hof umschlossen, erbaut. Sie wurde mehrmals umgebaut und erweitert. Die Grabung wurde in der Umgebung der ursprünglichen Kapelle mit zwei Fußböden, die im 18. Jh. umgebaut worden war, verwirklicht, man deckte das ursprüngliche regelmäßige Stützpfien-

lersystem, wie auch den östlichen Abschluß der Apsis ab, welcher um 80 cm länger war als die Disposition der Barock-Kapelle. An der Südseite der Kapelle wurde an der Stelle des ersten Stützpfeilers des Polygons ein Fundamenttorzo der ursprünglichen Burgbefestigung erfaßt.

ИССЛЕДОВАНИЯ ЗАМКА ЗВОЛЕН. Замок в г. Зволен, тип итальянского городского кастелла с четверофлигельным расположением вокруг центрального двора, построил Людовик Великий в 1370-80 гг. В несколько раз подвергли его перестройке и расширяли. Исследования близ первоначальной двухэтажной капеллы, подвергнутой в XVIII в. полной перестройке, обнаружили первоначальную правильную систему контрфорсов и восточное окончание апсиды, которое было на 80 см дольше барочного расположения. В южной части капеллы на месте первого контрфорса полигона вскрыт торс фундаментов первоначальной фортификации замка.

HROBY ZO STARŠEJ DOBY BRONZOVEJ V RUMANOVEJ

Ladislav V e l i a č i k

V prvej polovici júla oznámil vedúci strediska I JRD Rumanová J. Hajka AU SAV v Nitre, že priterénnych úpravách porušil ťažký mechanizmus kostrové hroby. K. Pieta zistil, že ide o pohrebisko zo staršej doby bronzovej a prevzal časť kovového a antropologického inventára z hrobov 1-3. Postup terénnych prác si vyžadoval urýchlenu záchranu a zdokumentovanie zvyškov porušených hrobov. Úlohou bol poverený autor tohto príspevku.

Lokalita sa nachádza na severnom okraji intravilánu obce Rumanová /okr. Nitra/ v areáli hospodárskeho dvora JRD. Tu bol pre chystanú výstavbu haly na sušenie obilia zrovnávaný západný svah pomerne rozsiahleho sprašového návršia Somôše /ZM - 45-12-04, 1 : 10 000, 413 : 17 mm; nadmor. v. 174-178 m/.

V severnej časti planírovanej plochy bol zničený jeden hrob a značne narušené ďalšie tri hroby. V profile vyhlúbenej východnej steny sa v blízkosti rozrušených hrobov črtali na troch miestach nepravidelné tmavé škvrny /azda zásypy šacht vykrádačov ďalších hrobov/. Pokračovanie pohrebiska predpokladáme severným a východným smerom.

H r o b 1 - zničený pri exploatacii zeminy. Nepočetné kosti a masívny tyčinkovitý náramok /1/ sa našli už v sekundárnej polohe.

1. Nezdobený otvorený, masívny náramok z tyčinky okrúhleho, znútra nepatrne splošteného prierezu, konce zúžené a rovno useknuté; $\varnothing$ 7,4 x 6,5 cm, svetlosť 5,9 cm, max. $\varnothing$ tyč. 1 cm /obr. 104: 23/.

H r o b 2 - rozrušený. Pôdorys hrobovej jamy sa nerozlíšil. Zreteľne sa črtal len tmavý zásyp vykrádacej šachty lichobežníkovitého pôdorysu. V nej sa nálezy nevyskytli. Východne od šachty, s najväčšou pravdepodobnosťou v pôvodnej polohe, sa našli zlomky dolnej končatiny, na základe ktorej predpokladáme orientáciu pochovaného v smere Z-V. Na dne hrobovej jamy /v strede a pri južnej stene/ sa izolovane našli obe kľúčne kosti. Zvyšky vydrevenia hrobovej jamy sa objavili zreteľne v juhovýchodnom rohu a nevýrazne aj pod kostrou. Z výkopu amatérov pochádza z tohto hrobu, no bez bližších nálezových okolností, ihlica /1/.

1. Cyperská ihlica so široko roztepanou slučkou, prechádzajúcou do tenkého drôtu, stočeného do dvoch sedemzávitových ramien a nižšie obtáčajúceho kŕčik. Zahrotená spodná časť ihlice ohnutá; dĺ. 21,2 cm, rozpätie ramien 2,4 cm /obr. 104: 24/.

H r o b 3 - porušený. Hrobová jama 220 x 75-90 cm. V nej sa zachovala len dolná polovica kostry, hornú časť, na ktorú smerovala pravdepodobne vykrádacia šachta s tmavým zásypom, vykopali už skôr amatéri. Spolu s lebkou našli porušenú ihlicu /1/ a tri pukličky /2/. Tesne nad kostrou sa zistili nepravidelné zuhoľnatené zvyšky vydrevenia dlhších strán, na východnej strane výrazná tmavá škvrna - popolovitá vrstvička. Kostra v skrčenej polohe, na pravom boku, orientovaná Z-V, zle zachovaná. Juhovýchodne od dolných končatín ležalo medené rydlo /3a/, ktoré v strede obopínala menšia kostená objímka /3b/. Pod dolnými končatinami sa našli aj dve zvieracie /?/ kosti /4/. V mieste hrudníka ležali tri špirálovité trubičky /5/, ďalšia puklička /6/ a pri pravej lopatke boli zreteľné škvrny - asi zvyšky organického materiálu /7/.

1. Porušená cyperská ihlica s vyššou drôtenou slučkou so zvyškami vinutých priečných ramien a obtáčaného kŕčika; zachov. dĺ. 10,7 cm /obr. 104: 9/.

2. Tri porušené pukličky z tenkého plechu, jedno torzo zdobené, zvlášť na vnútornej strane, zreteľnými vypichanými perličkovitými líniami; $\varnothing$ cca 1,7 cm /obr. 104: 5-7/.

3a. Pracovný nástroj zhotovený z tyčinky štvorhranného prierezu, na jednom konci zahrotený, na druhom sploštený. Funkčné boli teda oba konce - jeden používaný ako šidlo, druhý ako rydlo, prípadne dlátko; dĺ. 13,1 cm, max. hr. 0,5 cm /obr. 104: 8/.

3b. Zlomky čutej končatinovej zvieracej kosti, ktorá tvorila objímku navlečenú na stred tela predchádzajúceho predmetu; pôvodná dĺ. okolo 4 cm.

4. Zvieracie /?/ končatinové kosti.

5. Tri menšie špirálovité trubičky z tenkého splošteného drôtu /obr. 104: 1-3/.

6. Zlomky plechovej pukličky so zvyškami perličkovitej výzdoby /obr. 104: 4/.

7. Bližšie neurčené zvyšky organického materiálu.

H r o b 4 - vykradnutý. Západne od predchádzajúcich dvoch hrobov naznačovala pomerne pravidelná obdĺžnikovitá šachta s tmavým zásypom už plytko pod súčasným povrchom hrob, v zaschnutom sprašovom podloží sa obrysy jamy nedali rozlíšiť. Nižšie sa vytratil tmavý zásyp šachty a až tesne nad kostrou bolo možné, vďaka málo výrazným stopám po vydrevení /?/ /pruh sypkej šedej hmoty/ sledovať priebeh dlhších strán hrovej jamy s rozmermi 140 x 60 cm. Kostra, veľmi porušená vykrádačmi, bola orientovaná V-Z, lebka otočená o 180°. Z trupu sa zachovalo iba niekoľko stavcov, rebier a kľúčne kosti. Z horných končatín zostali len fragmenty. Pri rozhodných stehenných kostiach ležala časť panvy, špirálovité trubičky /1/ a zlomok drôtu /2/. Pod lebkou bol okuliarovitý závesok /3/, pri nej dva krúžky /4/ a ďalšie dve trubičky /5/. V blízkosti dolných končatín sa z nepravidelných vrstvičiek odobrali vzorky zuhoľnatených organických látok /6/.

1. Osem špirálovitých trubičiek z náhrdelníka; dĺ. 1-5,2 cm /obr. 104: 10, 13-19/.

2. Fragment tenkého drôtu.

3. Okuliarovitý závesok, stočený z tenkého drôtu okrúhleho prierezu; dĺ. 5 cm, $\varnothing$ ružíc 2,7 cm /obr. 104: 22/.

4. Celý a porušený krúžok do vlasov, stočené z dvojitého drôtu; jeden koniec slučkovite ohnutý, druhý spletený; $\varnothing$ 1,3 cm /obr. 104: 20, 21/.
5. Dve špirálovité trubičky; dĺ. 2 cm /obr. 104: 11, 12/.
6. Zvyšky kože /určenie E. Hajnalovej/.

Doterajšie terénne pozorovania i nálezový inventár z Rumanovej sa nevymykajú z kultúrno-historického obrazu, aký sa v posledných rokoch vytvoril na základe výsledkov rozsiahlych výskumov pohrebísk zo staršej doby bronzovej na juhozápadnom Slovensku. V súvisi s pohrebným rítom pribudli ďalšie doklady o konštantnom kostrovom pochovávaní v skrčenej polohe a značne rozšírenom súdobom vykrádaní hrobov. V prípade záchranného výskumu sa črtá možnosť obohatiť poznatky o spôsobe obkladania jám, resp. mŕtveho drevom. V nepočetnom nálezovom inventári /zatiaľ chýbajú keramické výrobky/ sú predovšetkým cyperské ihlice, cenné z chronologického hľadiska, z ktorých je zastúpený len variant s roztepajúcou slučkou a pomerne dlhými ramenami. Predovšetkým vďaka týmto nálezom môžeme novoobjavené pohrebisko zaradiť do únětickej kultúry, jej klasickej fázy, prípadne úněticko-madarovského horizontu. Inventár, charakteristický, resp. bežný v stupni BA₂, tvoria aj krúžky do vlasov, stočené z dvojitého drôtu, náramok, závesok i početné súčasti náhrdelníka. K zriedkavým nálezom patrí masívne rydlo a puklice zdobené perličkovitou výzdobou. Dôležité informácie môžu priniesť analýzy organického materiálu z hrobov.

Ohrozenosť lokality a prvé sľubné výsledky sú dôvodom, aby sa na nálezisku po odstránení depónie zeminy uskutočnil záchranný výskum.

GRÄBER AUS ÄLTERER BRONZEZEIT IN RUMANOVÁ. Bei Terrainherrichtungen wurde in Rumanová /Bez. Nitra/ ein altbronzezeitliches Gräberfeld gestört. Die ersten Beobachtungen und das bescheidene Fundinventar /Abb. 104/ zeugen von einer konstanten Skelettbestattung in Hocklage, von einer ziemlich verbreiteten zeitgleichen Grabplünderung, von Verkleidung der Grabgruben bzw. des Toten mit Holz oder mit Leder. Im bescheidenen Fundinventar, in dem die keramischen Erzeugnisse fehlen, sind von chronologischem Gesichtspunkt aus vor allem die zyprischen Schleifennadeln wertvoll, die das Gräberfeld in die Aunjetitzer Kultur, in ihre klassische Phase bzw. in den Aunjetitzer-Madarovce-Horizont reihen. Das weitere Inventar, das für die Stufe BA₂ charakteristisch ist, bilden aus doppeltem Draht gewundene Kopfschmuckringe, ein Armband, ein Brillenanhängen und Bestandteile eines Halsbandes. Zu sporadischen Funden gehört ein Stichel und Buckel mit Perlenverzierung. Auf der Fundstelle wird nach Entfernung des abgelagerten Erdreichs eine Notgrabung verwirklicht werden.

ПОГРЕБЕНИЯ ЭПОХИ РАННЕЙ БРОНЗЫ В С. РУМАНОВА. В ходе землеустроительных работ в с. Руманова /р-н Нитра/ разрушен могильник эпохи ранней бронзы. По первым наблюдениям погребений и бедному инвентарю /рис. 104/ можно отметить постоянное хоронение в скорченном положении, обильное в то время разграбление погребений, облицовку погребальных ям или же покойника деревом, или кожей. Среди малочисленного инвентаря, в котором отсутствуют керамические изделия, прежде всего с точки зрения хронологии заслуживают внимания кипрские булавки, относящие могильник к классической фазе унетицкой культуры, или же к унетицко-мадаровскому горизонту. Характерный для ступени BA₂ инвентарь составляют височные кольца из свернутой двойной проволоки, браслет,

очковидная подвеска и составные части ожерелья. К редким находкам относятся резец и выпуклые металлические предметы с горохатой орнаментацией. После устранения отвала земли будут на памятнике проведены охранные раскопки.

VÝSLEDKY PRIESKUMU A VÝSKUMU ZEMPLÍNSKEHO MÚZEA V MICHALOVCIACH

Marián V i z d a l

B r e k o v /okr. Humenné/

Pokračoval výskum hradného areálu /38-12-18, 1 : 10 000, 261 : 132 mm/, prácami na hornom hrade. Z tejto stavebne najstaršej časti objektu sa získali nálezy z 2. polovice 16. stor.: keramika, železné predmety, architektonické články a drobná strieborná minca /obr. 106/ z r. 1577, razba v obliehanom Gdaňsku. Najpočetnejšie sú kachlice /glazované i neglazované/. Na 128 exemplároch z dvoch vykurovacích telies je zastúpených 32 výzdobných motívov /obr. 105: 1-4/.

B r e s t o v /okr. Humenné/

Rozširovaním lesnej cesty a úpravou prilahlého terénu asi 3 km severne od obce /38-12-09, 1 : 10 000, 368 : 231 mm a 343 : 281 mm/ sa porušili sídliskové objekty z rôznych období. Nálezy zachránil S. Horňák z Humenného. V zís-kanom súbore sú bukovohorské a slovanské črepy a množstvo obsidiánovej indu-
strie.

H u m e n n é

Pri rozsiahlych zemných prácach na výstavbe sídliska i. mája /38-12-14, 1 : 10 000, 151 : 277 mm/ sa získali nálezy, ktoré pomáhal zachraňovať S. Horňák. Lokalita je situovaná na riečnej terase Laborca cca 1 km severovýchodne od centra mesta. V hĺbke 60 cm bol porušený objekt bukovohorskej kultúry s počet-
nými fragmentmi keramiky /obr. 107: 1, 2, 4, 5/ a časťou plastiky - hlavičkou s naznačeným krkom /obr. 107: 3/. Na upravovaných plochách budúceho staveniska sa našli i sekerky, škrabadlá a žarnovy, ktoré nemožno bližšie datovať pre absenciu keramiky.

S e č o v c e /okr. Trebišov/

Hĺbením zbernej kanalizačnej jamy pred obchodným domom Dargov v centre mesta /38-13-25, 1 : 10 000, 83 : 88 mm/ bol preťatý v hĺbke 180 cm sídliskový objekt bukovohorskej kultúry /obr. 108/. Zachytila sa kultúrna vrstva hrubá 70 a široká 420 cm. Pri dne jamy sa koncentrovali črepy bukovohorskej keramiky a obsidiánová industria /obr. 109: 1-6/.

ERGEBNISSE DER BEGEHUNGEN UND GRABUNGEN DES ZEMPLÍNER MUSEUMS IN MICHALOVCE.

B r e k o v /Bez. Humenné/. Man setzte die Grabung im Burgareal mit den Arbeiten in der oberen Burg fort. In diesem ältesten Teil des Objektes fand sich Keramik, Eisengegenstände, architektonische Glieder, Kacheln /Abb. 105: 1-4/ - alles aus der zweiten Hälfte des 16. Jh. - und eine Silbermünze /Abb. 106/ aus dem J. 1577 /Prägung im belagerten Danzig/.

B r e s t o v /Bez. Humenné/. Aus den Objekten, die bei der Herrichtung eines Fahrweges zerstört wurden, gewann man Scherben der Bükker Kultur und slawische Keramikfragmente und Obsidianindustrie.

H u m e n n é. Bei der Herrichtung des Baugeländes wurde ein Objekt der Bükker Kultur mit einer Menge Keramikfragmenten /Abb. 107: 1, 2, 4, 5/ und dem Fragment einer Plastik /Abb. 107: 3/ gestört. Weitere Funde - Äxte, Kratzer, Mahlsteine - können infolge der Absenz von Keramik nicht datiert werden.

S e č o v c e /Bez. Trebišov/. Beim Ausschachten einer Rinne für die Kanalisation wurde ein Siedlungsobjekt /Abb. 108/ der Bükker Kultur mit Keramik und Obsidianindustrie durchgeschnitten /Abb. 109: 1-6/.

ИТОГИ РАЗВЕДОК И РАСКОПОК ЗЕМЛИНСКОГО МУЗЕЯ В Г. МИХАЛОВЦЕ.

Б р е к о в /р-н Гуменне/. Продолжены исследования площади замка-крепости в верхней его части. В этой наиболее ранней части постройки получена керамика, железные предметы, архитектурные остатки, кафели /рис. 105: 1-4/ - все 2-я пол. XVI в. - и серебряная монета /рис. 106/ 1577 г. /чеканка в осажденном Гданьске/.

Б р е с т о в /р-н Гуменне/. В нарушенных при устройстве дороги объектах получены буковогорские и славянские черепки и многочисленная индустрия из обсидиана.

Г у м е н н е. При устройстве площади для стройки был разрушен буковогорский объект с многочисленными обломками керамики /рис. 107: 1, 2, 4, 5/ и фрагментом пластики /рис. 107: 3/. Другие находки - топоры, скребки, жернова - нельзя по отсутствию керамики датировать.

С е ч о в ц е /р-н Требишов/. Раскоп для канализации разрезал объект поселения буковогорской культуры /рис. 108/ с наличием керамики и индустрии из обсидиана /рис. 109: 1-6/.

PRAVEKÉ SÍDLISKÁ PRI HAJNEJ NOVEJ VSI

Egon W i e d e r m a n n

V mesiaci máji uskutočnilo topoľčianske múzeum záchranný výskum v katastri Hajnej Novej Vsi /okr. Topoľčany/. Prvý záchranno-zisťovací výskum na lokalite zabezpečil AÚ SAV v r. 1982 /Wiedermann - Romsauer 1983, s. 260/. Rozsiahlou exploatáciou bola porušená plocha sídliska bošáckej skupiny, lužickej kultúry a z neskorej doby laténskej. Záchranné práce sa zamerali na vybratie obsahu porušených objektov a sídliskových jám na záplavovej ploche vodnej nádrže.

V druhej výskumnej sezóne bolo preskúmaných 25 sídliskových objektov. Z nich je pozoruhodný predovšetkým objekt 40, rozmerná jama bošáckej skupiny /pôdorys kruhového tvaru s Ø 10 m/, s dvoma sídliskovými horizontmi /obr. 110, 111/. Problematická je funkčná klasifikácia tohto objektu /centrálna kolová jama sa nezistila, avšak v mladšom horizonte bolo v severozápadnom kvadrante ohnisko/.

Pravdepodobne obytno-skladovaciu funkciu mal aj iný objekt kruhového tvaru. Kolové jamy po obvode a centrálna jama v strede ukazujú na ihlancovú konštrukciu. Súčasťou tohto objektu lužickej kultúry je aj kónická zásobná jama vyhlbená pri severnom okraji.

O význame skúmaného miesta svedčia nálezy z rôznych období praveku a z súčasnej doby historickej. Presnejšie poznatky o sídliskovej štruktúre celého mikro-regiónu prinesú ďalšie výskumné sezóny.

L i t e r a t ú r a

WIEDERMANN, E. - ROMSAUER, P. 1983: Záchranný výskum sídliska z neskorej doby kamennej a neskorej doby bronzovej v Hajnej Novej Vsi. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1982. Nitra, s. 260-261.

URZEITLICHE SIEDLUNGEN BEI HAJNÁ NOVÁ VES. Fortsetzung der Notgrabung in Hajná Nová Ves /Bez. Topoľčany/. Von 25 untersuchten Objekten ist ein kreisförmiges Objekt der Bošáca-Gruppe /Dm. 10 m/ mit 2 Siedlungshorizonten und ein kreisförmiges Objekt der Lausitzer Kultur mit einem System von Pfostenlöchern, die eine pyramidenförmige Konstruktion bilden, bemerkenswert. /Abb. 110 und 111./

ПЕРВОБЫТНЫЕ ПОСЕЛЕНИЯ БЛИЗ С. ГАЙНА-НОВА-ВЕС. Продолжены охранные раскопки в с. Гайна-Нова-Вес /р-н Топоľчани/. Из числа 25 исследованных объектов внимания заслуживает круговой объект бошацкой группы диаметром в 10 м с 2 горизонтами поселения и круговой объект лужицкой культуры с системой столбовых ям, образующих пирамидальную конструкцию. /Рис. 110 и 111./

TRETIA SEZÓNA VÝSKUMU POHREBISKA A SÍDLISKA Z OBDOBIA AVARSKEJ RÍŠE V ŠTÚROVE-OBIDE

Jozef Z á b o j n í k

V Štúrove, časť Obid /okr. Nové Zámky/, sme preskúmali siedmimi sondami /ca 400 m²/ 28 kostrových hrobov /z toho tri jazdecké/, dva sídliskové objekty, viaceré úseky žľabov v priestore sídliska a úsek zatiaľ neurčenej priekopy na juhozápadnom okraji pohrebiska. Podobne ako v minulých sezónach sme pozorovali v hrobových jamách rôzne typy drevených konštrukcií. Častejšie sa vyskytovali kolové konštrukcie, zriedkavejšie iná úprava /stupne v dlhších stenách, pozostatky roštu, priehlbne v dnách a pod./. Orientáciou i spôsobom uloženia sa pohrebisko v Štúrove-Obide nelíši od iných súvekých nekropolí. Z hľadiska vybavenia prílohami sa však javí napr. v porovnaní s blízkym pohrebiskom v Štúrove ako menej bohaté. Honosnejšie predmety sme zistili v hroboch: 138 /pozlátené bronzové agrafy so sklenými očkami/, 125 /náušnice so zlatým príveskom/, 129 - jazdecký /bronzové kovania napodobňujúce opaskové garnitúry západného typu/, 129 a 135 - oba jazdecké /bronzové pukličky zdobiace konský postroj/ a 150 /liate kovania opaska zdobené úponkou a perlovcom/. Zbrane sa vyskytli len v hroboch 134 /dýka/ a 135 /sekera/. Ostatné prílohy majú pomerne chudobný ráz /jednoduché náušnice a prstene, ihelníky, prasleny, pracky a nože/. Vo väčšine hrobov sme nachádzali v zásype alebo pri kostre zvyšky posmrtnej potraviny, najčastejšie kosti hydiny. V zásypoch 20 hrobových jám sme zistili črepy keramiky; celá nádoba bola uložená pri šiestich kostrách.

V priestore sídliska sme preskúmali viaceré úseky žľabov, z ktorých sa získalo málo črepov, rovnako ako i z objektu 9 /jama/. Dôležitý objekt sme odkryli na západnom okraji sídliska. Ide o takmer štvorcovú chatu /300 x 330 cm/ s malou hlinenou pieckou v severovýchodnom rohu, pomerne plytkú /cca 10-15 cm od úrovne zistenia v hĺbke 40-50 cm/, so zvislými stenami a s rovným dnom, na ktorom sa sčasti zachovali zvyšky udupanej podlahy. V strede dlhších stien sme zistili

dve nevýrazné kolové jamky. Napriek tomu, že z chaty je pomerne málo črepov, jej význam je značný. Našli sa v nej črepy hrubých, v ruke vyrobených hrncovitých nádob spolu s dvoma okrajovými črepmi s dovnútra vtiiahnutými a zvislo prevŕtanými výbežkami na zavesenie z kotlíkov vyhotovených vo voľnej ruke. Takýto typ keramiky sa na Slovensku zatiaľ nezistil. Pre datovanie chaty je dôležitý črep z okruhu tzv. sivej keramiky, ktorý ju zaraďuje do staršieho horizontu obdobia avarskej ríše čiže do 7. stor. Materiál z chaty - objektu 10 potvrdil predpoklad o existencii dvoch horizontov sídliska, ktoré možno paralelizovať s obdobnou situáciou na pohrebisku.

DRITTE GRABUNGSSAISON IM GRÄBERFELD UND AUF DER SIEDLUNG AUS DER ZEIT DES AWARENREICHES IN ŠTÚROVO-OBID. Im Fundort von Štúrovo-Teil Obid /Bez. Nové Zámky/ wurden 28 Gräber /davon 3 Reitergräber/, 2 Objekte, Rinnenabschnitte und der Teil eines nicht näher bestimmaren Grabens untersucht. In der Mehrzahl der Gräber wurde Grabgestaltung, meistens Pfostenkonstruktionen festgestellt. Die Orientierung und die Art der Grablegung der Toten ist so ähnlich wie auf anderen zeitgleichen Gräberfeldern. Das Grabinventar ist ziemlich ärmlich. Reichere Beigaben wurden in den Gräbern 138 /vergoldete Bronzeagraffen/, 125 /Ohringe mit goldenem Anhänger/, 129 /Beschlüge, die die Gürtelgarnituren westlichen Types nachbilden/, 129 und 135 /Bronzebuckel vom Pferdegeschirr/ und 150 /Gürtelbeschlüge mit Ranken- und Perlstabverzierung/ festgestellt. Die übrigen Funde waren durch geläufige Beigaben /einfache Finger- und Ohringe, Nadelbüchsen, Spinnwirtel, Messer und Schnallen/ vertreten. Waffen kamen in den Gräbern 134 /Dolch/ und 135 /Axt/ vor. In den Verfüllungen fanden sich oft Scherben. In den meisten Gräbern befand sich Totenspeise, am öftesten Geflügel. Ganze Gefäße kamen nur in 6 Fällen zutage. Im Areal der Siedlung wurden mehrere Rinnenabschnitte, 1 Objekt /Grube/ und eine fast quadratische Hütte mit einem kleinen Tonherd in der Nordostecke untersucht. In diesem Objekt fanden sich außer Scherben von handgefertigten topfartigen Gefäßen auch 2 Randscherben von handgefertigten Kesseln samt einer Scherbe aus dem Kreis der sog. grauen Keramik. An Hand dieser Funde gehört das Objekt 10 /Hütte/ in den älteren Gräberfeldhorizont, d. h. in das 7. Jh. Das Material des Objektes 10 bestätigte die Existenz zweier Siedlungshorizonte, die mit der ähnlichen Situation auf dem Gräberfeld parallelisiert werden kann.

ТРЕТИЙ СЕЗОН ИССЛЕДОВАНИЙ МОГИЛЬНИКА И ПОСЕЛЕНИЯ ПЕРИОДА АВАРСКОЙ ДЕРЖАВЫ В Г. ШТУРОВО-ОБИД. На памятнике в г. Штурово, часть Обид /р-н Нове-Замки/ прослежено 28 погребений /в том числе 3 конных/, 2 объекта, части желобов и часть точнее неопределенного рва. В большинстве погребений отмечены устройства погребальных ям, чаще всего столбовые конструкции. Ориентировка и способ положения погребенных соответствует другим современным могильникам. Инвентарь относительно беден. Более богатые приложения отмечены в погребениях 138 /позолоченные бронзовые аграфы/, 125 /серьги с золотой подвеской/, 129 /бляшки, подражающие поясным гарнитурам западного типа/, 129 и 135 /бронзовые выпуклые металлические пластинки от конской сбруи/ и 150 /бляшки от пояса, украшенные усиками и горохатым узором/. Остальные приложения обычны /простые перстни и серьги, игольники, пряслица, ножи и пряжки/. Оружие встречено в погребениях 134 /кинжал/ и 135 /топор/. В заполнениях погре-

бальных ям часто встречались черепки. Пища для погребенного, чаще всего птица, найдена в большинстве погребений. Целые сосуды встречены только в 6 случаях. На площади поселения прослежено несколько частей желобов, 1 объект /яма/ и почти квадратная в плане хата с небольшой глиняной печкой в северо-восточном углу. В этом объекте найдены кроме черепков от лепных горшков также 2 черепка краев лепных котелков вместе с фрагментом т. наз. серой керамики. На основе этого факта можно объект 10 /хата/ отнести к раннему горизонту могильников, т. е. VII в. Материал из объекта 10 подтвердил существование 2 горизонтов поселения, аналогично ситуации в могильнике.

NÁLEZ DŽBÁNKA Z OBDOBIA MAĎAROVSKÉJ KULTÚRY V NITRE

Mária Z a c s k o v á

V októbri odovzdala H. Červeňanská do zbierok AÚ SNM fragment džbánka, ktorý našla pri úprave svojej záhrady v Nitre pod Zoborom. Nález pochádza zo zeminy z miesta výkopu stavby nového Divadla Andreja Bagara v Nitre, ktorú použili ako navážku v záhradách pod Zoborom.

Džbánok typu A2 /Točík 1981, typologická tabuľka/ je z obdobia maďarovskej kultúry. Má rozmery: v. 9 cm, š. 7,5 cm, Ø dna 4,7 cm /obr. 112/.

L i t e r a t ú r a

TOČÍK, A. 1981: Malé Kosihy. Osada zo staršej doby bronzovej. Nitra.

FUND EINES KRUGES AUS DER ZEIT DER MAĎAROVCE-KULTUR IN NITRA. In der Erdaufschüttung, die bei der Grabung der Baufundamente für das neue Nitraer Theater ausgehoben wurde, fand sich das Fragment eines Kruges der Maďarovce-Kultur aus älterer Bronzezeit /Typ A₂ nach Točík 1981, Typentabelle/.

НАХОДКА КУВШИНА ПЕРИОДА МАДЯРОВСКОЙ КУЛЬТУРЫ В Г. НИТРА. В грунте из раскопа для фундаментов нового театра в Нитре найден фрагмент кувшина мадяровской культуры, датированный ранним периодом бронзы /тип A₂ по Точику 1981, типологическая табл./.

ZÁCHRANNÝ VÝSKUM V STUDIENKE

Lev Z a c h a r

V dňoch 18. 7. - 19. 8. sa realizovala štvrtá etapa výskumu laténskeho sídliska na polohách Mláky-ohrada pri obci Studienka /okr. Senica /Zachar 1982, s. 309/. Cieľom výskumu bola záchrana zvyšných objektov, ktoré z hľadiska geomorfológie terénu i celkovej štruktúry sídliska predstavujú okraj osídlenej plochy. Nadviazalo sa na juhozápadný a severovýchodný okraj plochy preskúmanej v r. 1982. Odkryli sa objekty 16/81-83, 19/83, 20/83. Objekt 16/81-83 možno na základe nálezového materiálu datovať do 7.-8. stor. Objekty 19/83, 20/83 patria podľa relatívnej chronológie do stupňa LC₂.

Počas výskumu i po jeho ukončení sa na lokalite i v okolí uskutočnil povrchový prieskum, ktorý doplnil viaceré archeologické, paleobotanické a hydrogeologické pozorovania z predchádzajúcich sezón /E. Krippel, V. Droppa/.

L i t e r a t ú r a

ZACHAR, L. 1982: Záchranný výskum laténskeho sídliska v Studienke. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1981. Nitra, s. 309-310.

NOTGRABUNG IN STUDIENKA. Es wurde die 4. Grabungssaison in der latènezeitlichen Siedlung in Mláky-ohrada bei der Gemeinde Studienka /Bez. Senica/ realisiert. Man deckte die Objekte 16/81-83, 19/83, 20/83 ab. Das Objekt 16 kann auf Grund des Fundmaterials in das 7.-8. Jh. datiert werden, die Objekte 19 und 20 gehören relativchronologisch in die Stufe LC₂.

ОХРАННЫЕ РАСКОПКИ В С. СТУДЬЕНКА. Окончен 4-ый сезон исследований латенского поселения на местонахождении Млаки-Ограда близ с. Студьенка /р-н Сеница/. Вскрыты объекты 16/81-83, 19/83, 20/83. Объект 16 можно на основе вещественного материала датировать VII-VIII вв. н. э., объекты 19, 20 относятся по относительной хронологии к ступени LC₂.

DALŠÍ VÝZKUMNÁ SEZÓNA NA ŠITNĚ

Pavel Ž e b r á k

V měsících červenec a srpen probíhal na vrcholku hory Šitno /M-34-122-D-d, 1 : 25 000, 364 : 64 mm/ v nadmořské výšce 980-996 m záchranný archeologický výzkum v místech stavby budovy retranslační stanice II. televizního programu, který navázal na práce z let 1978-79 /Labuda 1981, s. 113-123/. Šitno spadá do katastrálního území obce Ilija /okr. Žiar nad Hronom/. Bližší charakteristika výzkumu z hlediska geografického, geologického i stručný přehled historie výzkumných prací byly podány v loňském příspěvku do tohoto sborníku /Žebrák 1983, s. 265/.

V místech stavby se prozkoumal prostor 25 x 15 m /375 m²/. Ve složitém půdním reliéfu, silně ovlivněném větrnou i vodní erozí, se nepodařilo nalézt žádný kulturní objekt. Nalezlo se však zde velké množství fragmentů keramiky především lužické kultury, jako i hliněné přesleny, bochníkovité znotěrky, fragment bronzového nákrčníku, dva fragmenty hliněných kultových lidských nožiček a velké množství kamenných či hliněných koleček. Tento fakt dovoluje navzdory absenci kulturních objektů předpokládat zřejmě sezónní osídlení těchto částí Šitna v pozdní době bronzové. Kromě pravěkých nálezů se objevily i fragmenty středověké grafitové keramiky a mince ze začátku 19. stol.

Při zemních úpravách přístupové cesty se našlo velké množství lužické keramiky, která nese stopy vlivu kyjatické kultury. Maximální četnost nálezů je v partiích nad obvodovým valem. Kromě fragmentů pravěké keramiky se objevilo velké množství středověkých železných předmětů /gotické klíče, podkovy, a hřeby/, ale i drobné předměty z pozdní doby bronzové /fragmenty bronzového nákrčníku/, antiky /římská mince z 2.-3. stol./ i novověku /mince, hřeby a pod./.

Výsledky výzkumu v mnohém potvrdily poznatky, které byly získány z předešlých terénních akcí, a to hlavně o rozvrstvení a koncentraci osídlení uvnitř hradiště. Je zřejmé, že prostor mezi tzv. příčným a obvodovým valem /dolní část hradiště/ byl osídlen velmi hustě v pravěku i středověku, zatímco nejvyšší partie Šitna nesou stopy po periodickém osídlení, a to snad jen v obdobích určitých kulturních slavností.

Vzhledem k významu lokality se plánuje výzkum hradiště i během r. 1984 /dolní obvodový val a terasy prostoru mezi příčným a obvodovým valem/.

L i t e r a t u r a

LABUDA, J. 1981: Výsledky doterajšieho archeologického výskumu na Sitne. In: Studij. Zvesti Archeol. Ust. SAV. 19. Nitra, s. 113-123.

ŽEBRÁK, P. 1983: Archeologický výzkum na Sitni roku 1982. In: Archeol. Výsk. a Nál. na Slov. v r. 1982. Nitra, s. 265-267.

WEITERE GRABUNGSSAISON AUF SITNO. Bei der Untersuchung des Burgwalls auf der Bergkuppe von Sitno im Katastergebiet der Gemeinde Ilija /Bez. Žiar nad Hronom/ wurde in einer Seehöhe von 980-996 m eine große Zahl von Keramik der Lausitzer Kultur gefunden. Es ist jedoch nicht gelungen, Objekte zu finden. Außer Keramik kamen Tonwirtel, kultische Ton- oder Steinrädchen und einige steinerne Mahlsteine zum Vorschein. Eine große Menge urzeitlicher Keramik und Kleingegenstände /z. B. Fragmente eines Bronzehalsringes/ wurde in der Nähe des Umfassungswalles entdeckt. Hier fanden sich auch mittelalterliche Gegenstände /gotische Schlüssel, Nägel und Hufeisen/. Das wichtigste Ergebnis der Grabung ist die Feststellung der Besiedlungskonzentration des Burgwalls - die maximale Anzahl der Funde ist in der Nähe des unteren Walles vertreten, während die höchsten Partien von Sitno die Spuren einer periodischen Besiedlung und dies wohl nur in der Zeit bestimmter kultischer Feierlichkeiten trugen. Die Grabung auf Sitno wird fortgesetzt werden.

ПРОДОЛЖЕНИЕ ИССЛЕДОВАНИЙ НА ГОРЕ СИТНО. В результате исследований городища на горе Ситно в окрестностях с. Илия /р-н Жяр-над-Гроном/, 980-996 м над уровнем моря, найдены многочисленные фрагменты керамики лужицкой культуры. Объекты не обнаружены. Кроме керамики найдены глиняные пряслица, культовые глиняные и каменные колесики и несколько каменных зернотерок. Большое количество фрагментов керамики и мелочей найдено близ наружного вала. Здесь выявлены также средневековые предметы /готические ключи, гвозди и подковы/. Важнейшим результатом исследований является определение на городище концентрации поселения - самыми многочисленными являются находки близ нижнего вала, на верхушке горы Ситно встречаются только следы периодического поселения, может быть только во время культовых праздников. Исследования продолжаются.

VÝSLEDKY PRŮZKUMU VE VEĽKE VSI NAD IPĽOM

Pavel Ž e b r á k

V rámci průzkumných akcí v okrese Veľký Krtíš navštívil autor tohoto příspěvku spolu s technickými pracovníky AÚ SAV M. Arpášem a M. Antalou místo zemních prací /výkop rýhy pro uložení vodovodního potrubí/ v katastru obce Veľká Ves nad Ipľom. Průzkumem byly nalezeny v poloze u kravína, ležící na pravobřežní terase řeky Ipeľ /M-34-135-C-a, 1 : 25 000, 103 : 365 mm/, atypické fragmenty pravěké keramiky, které pocházejí ze silně porušených kulturních objektů sídlištního rázu. Keramický materiál dovoluje jen rámcové datování.

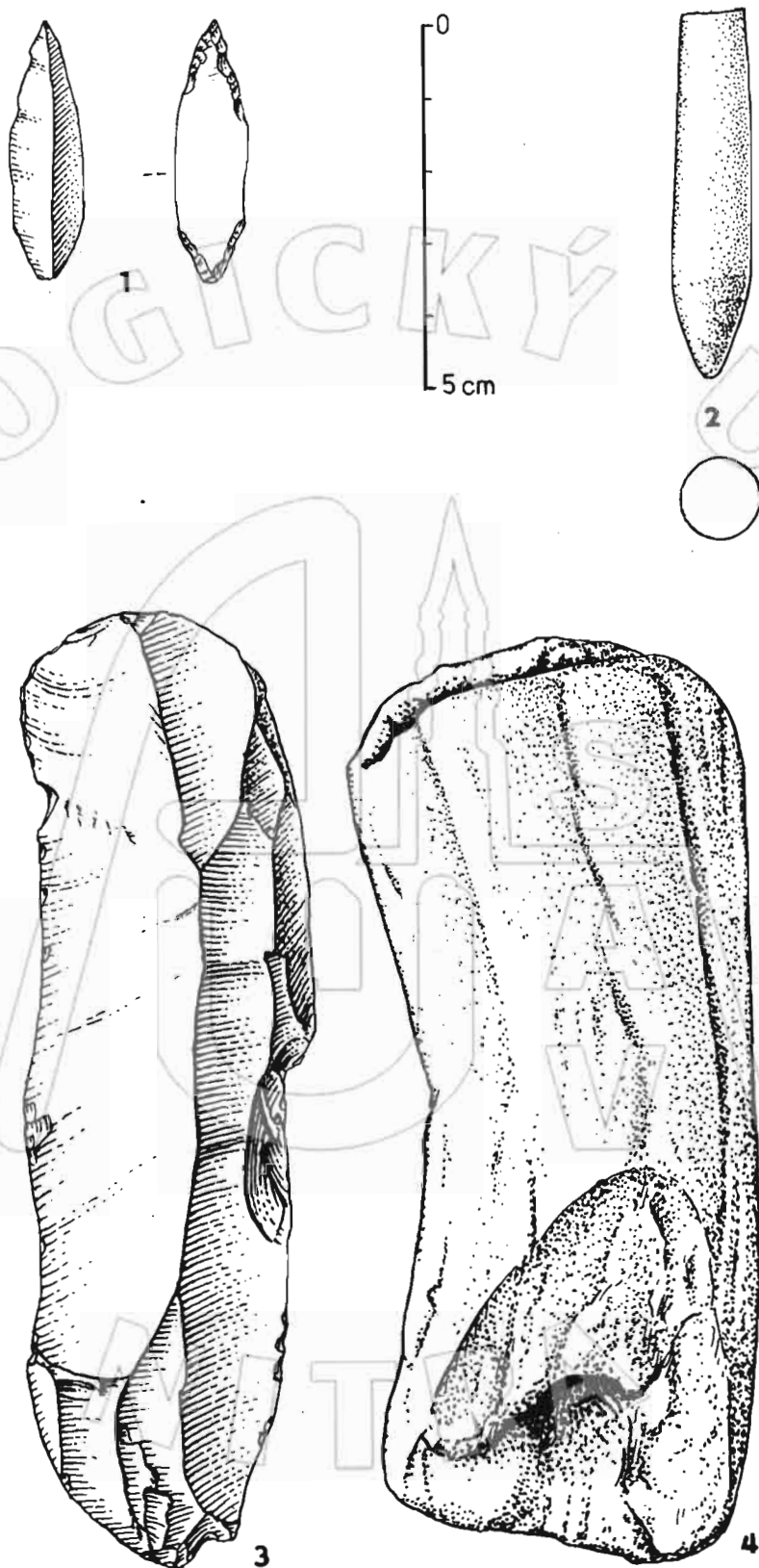
Několik střepů spolu s fragmentem hliněného tkalcovského závaží lze zařadit do neolitu /lengyelská kultura?/, ale větší část fragmentů keramiky náleží mladší době bronzové. Objevený keramický materiál doplňuje mapu pravěkého osídlení v katastru obce Velká Ves nad Ipľom o novou polohu.

ERGEBNISSE DER GELÄNDEBEGEHUNG IN VEĽKÁ VES NAD IPĽOM. Bei einer Gelände-besichtigung im Gemeindekataster von Veľká Ves nad Ipľom /Bez. Veľký Krtíš/ kamen auf der rechtsuferigen Eipel-Terrasse Fragmente neolithischer sowie jungbronzezeitlicher Keramik zutage.

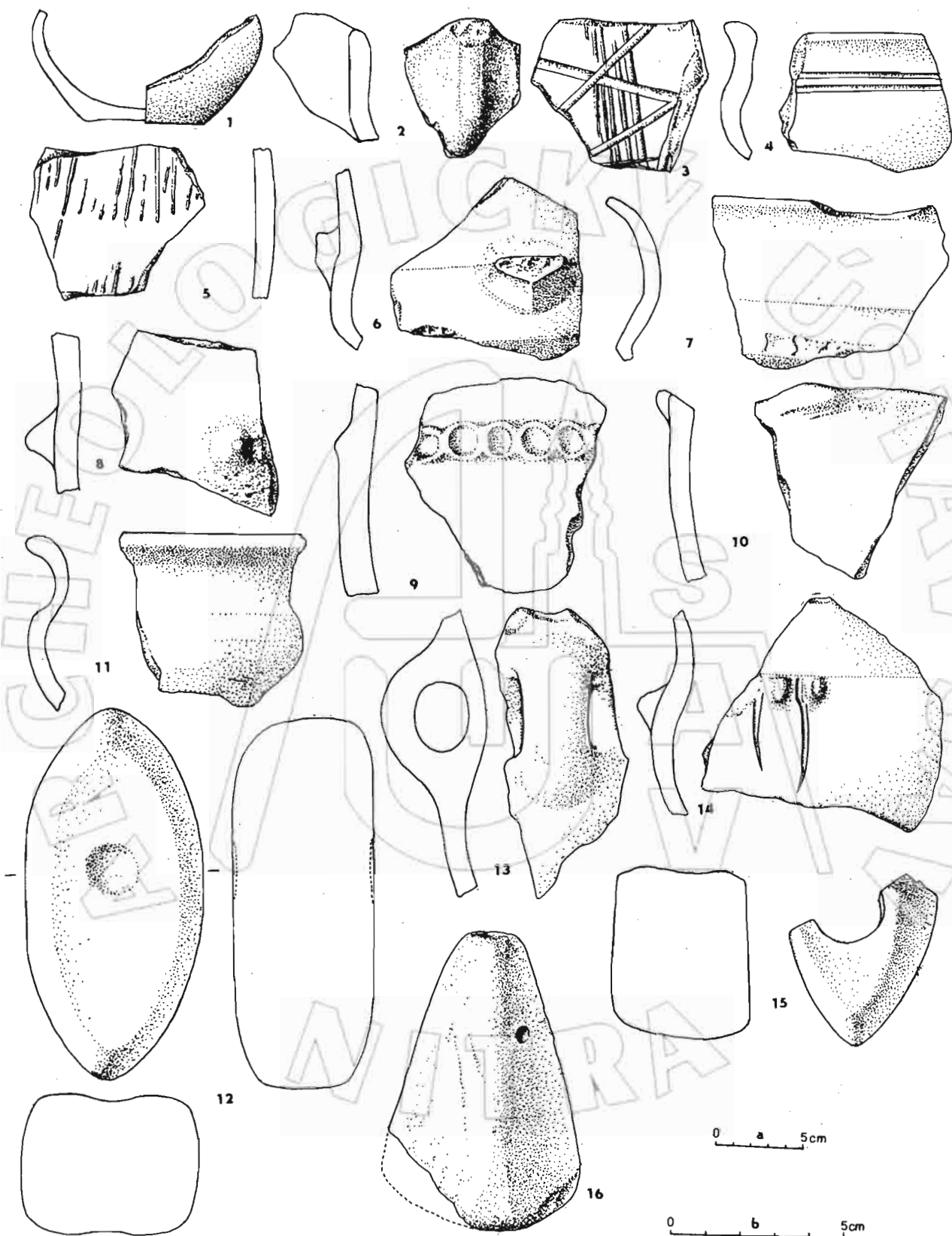
ИТОГИ РАЗВЕДОК В С. ВЕЛЬКА-ВЕС-НАД-ИПЛЕМ. В результате разведок в окрестностях с. Велька-Вес-нав-Иплём /р-н Вельки-Кртиш/ на правобережной террасе р. Ипель собраны фрагменты керамики неолита и поздней бронзы.

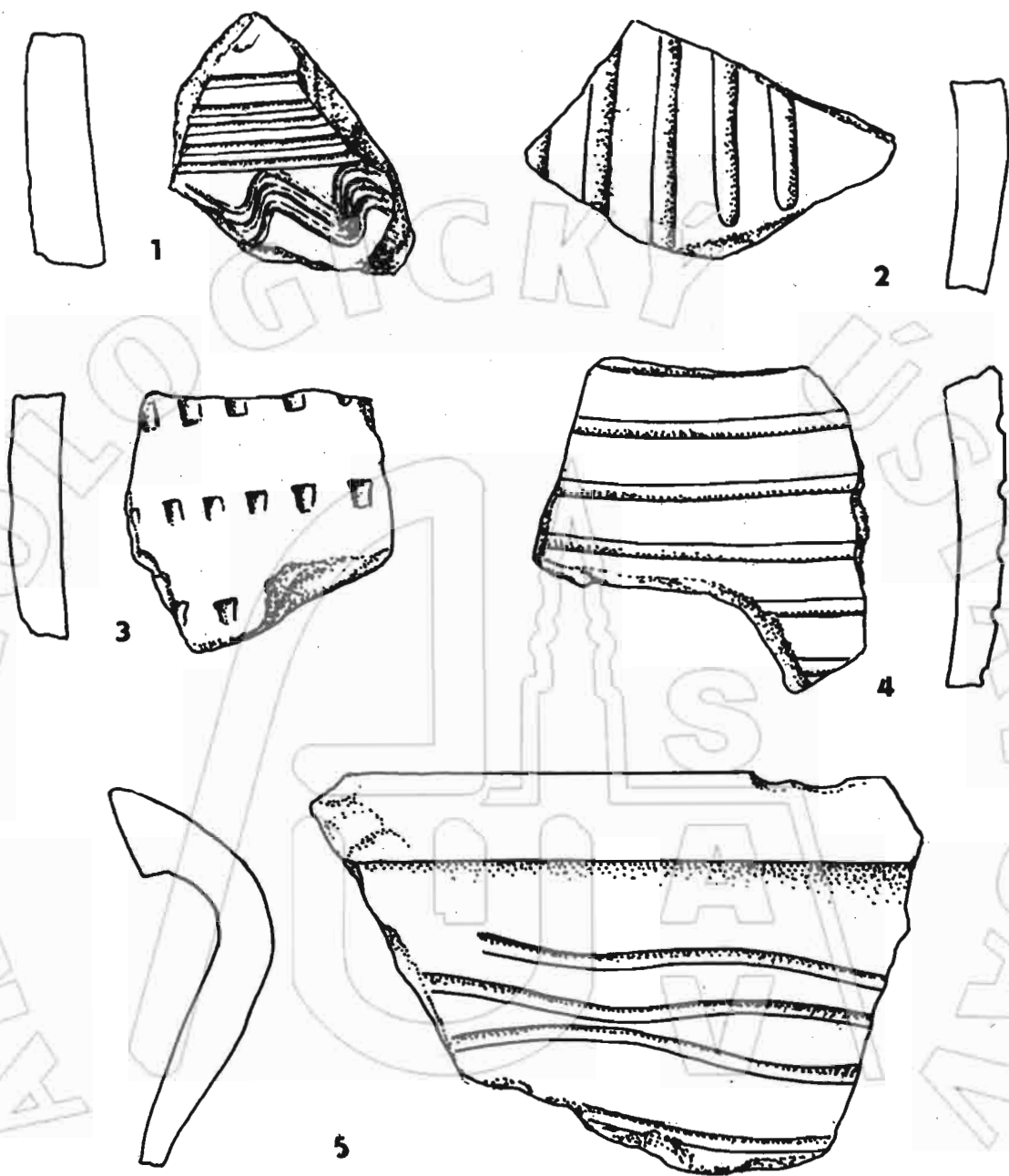
Obr. 1. Prieskum Ipelskej kotliny. 1-4 - Šahy; 5-8 - Sklabiná; 9-11 - Vinica; 12, 13 - Slovenské Ďarmoty. (L. Báñez - G. Nevizánsky, s. 26)

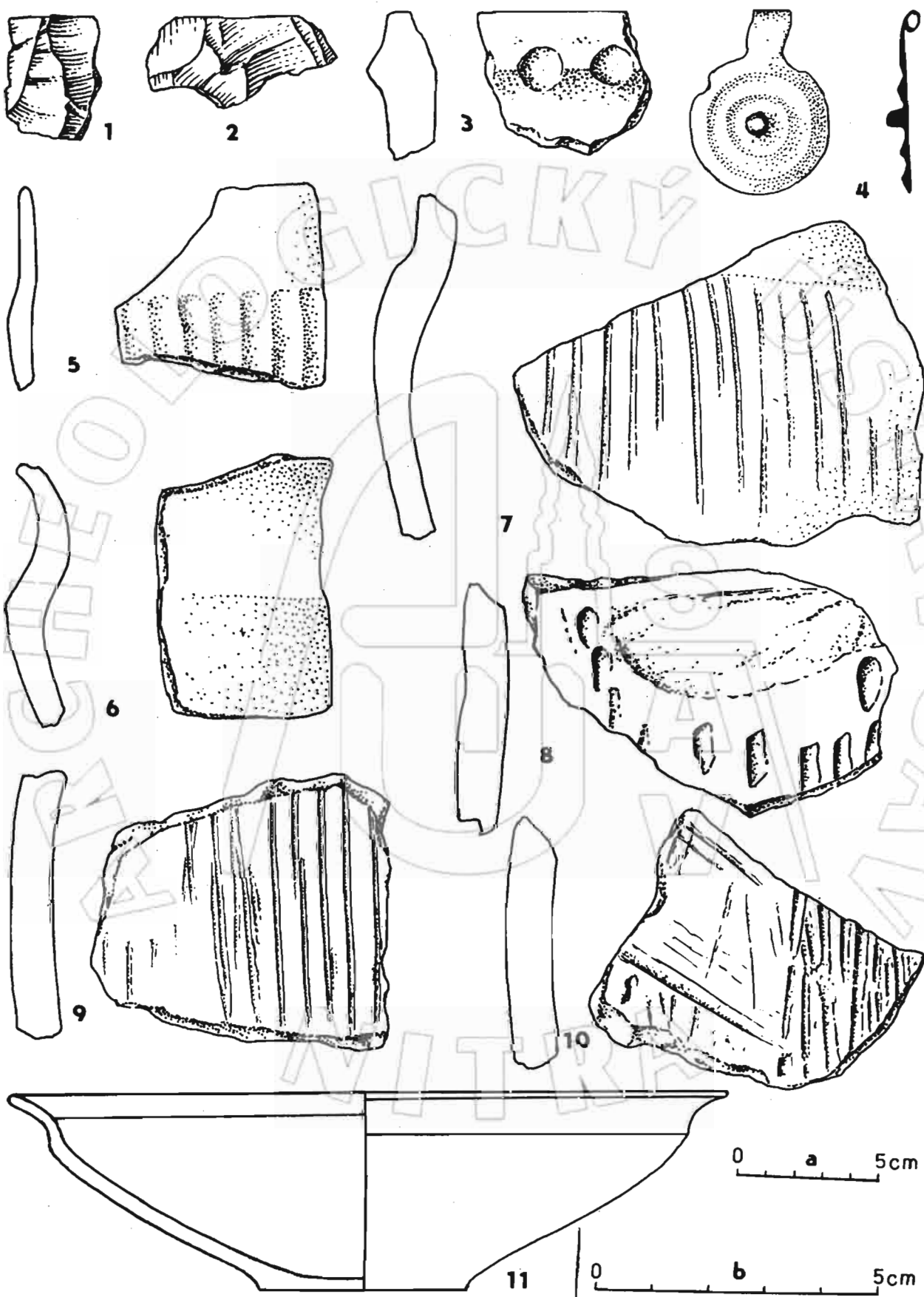
Obr. 2. Trenčianske Bohuslavice. 1 - hrot šípu zo sivého rádiolaritu, 2 - fragment kosteného hrotu, 3 - široká čepeľ z kôry sivého rádiolaritu, 4 - rukoväť z parohu na vloženie sílexu. (J. Bárta, s. 27)

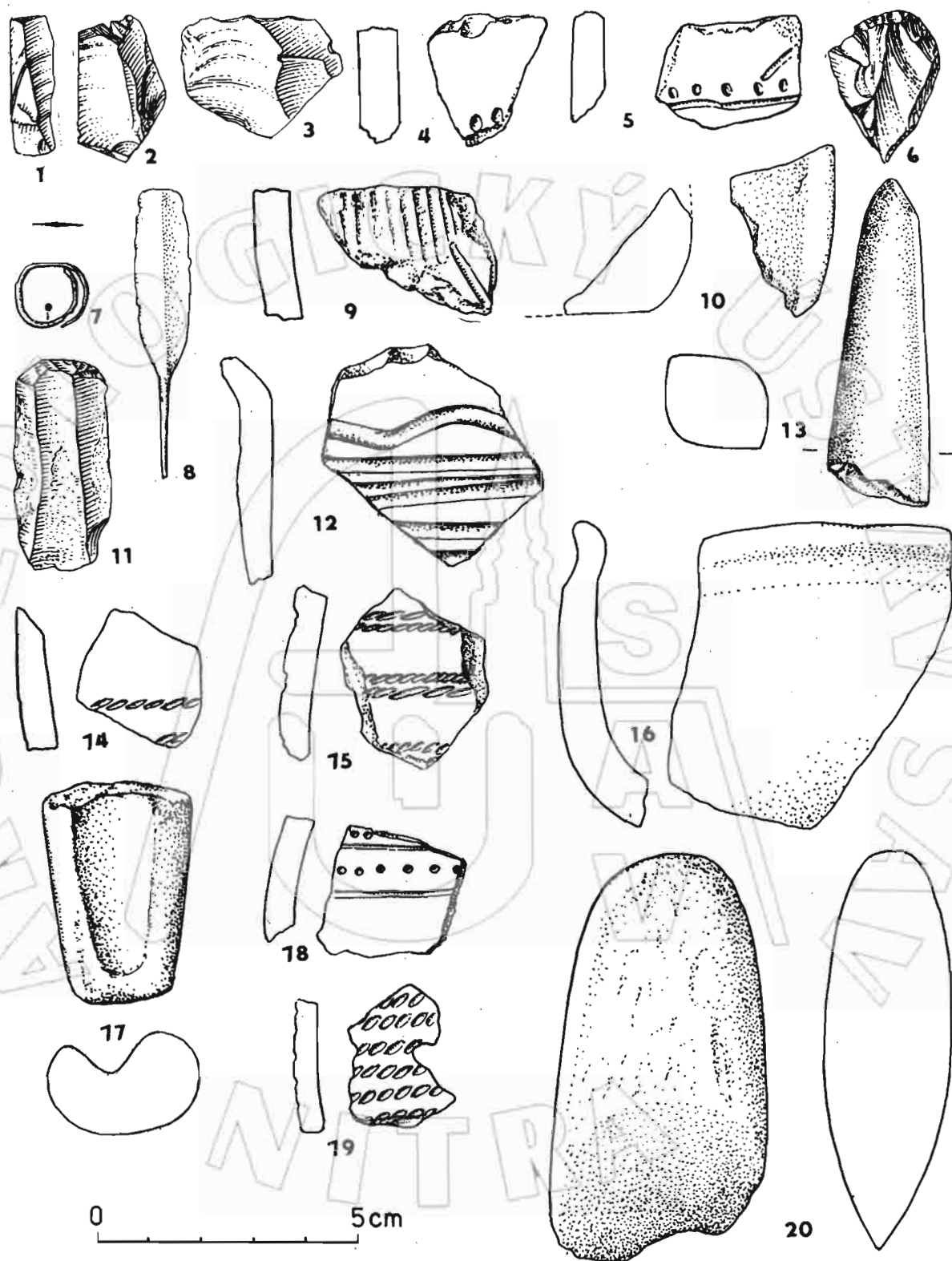
Obr. 3. Jelšovce. Výber nálezov z prieskumu. Mierka a - 16, b - zväčšok. (J. Bátor, s. 31)

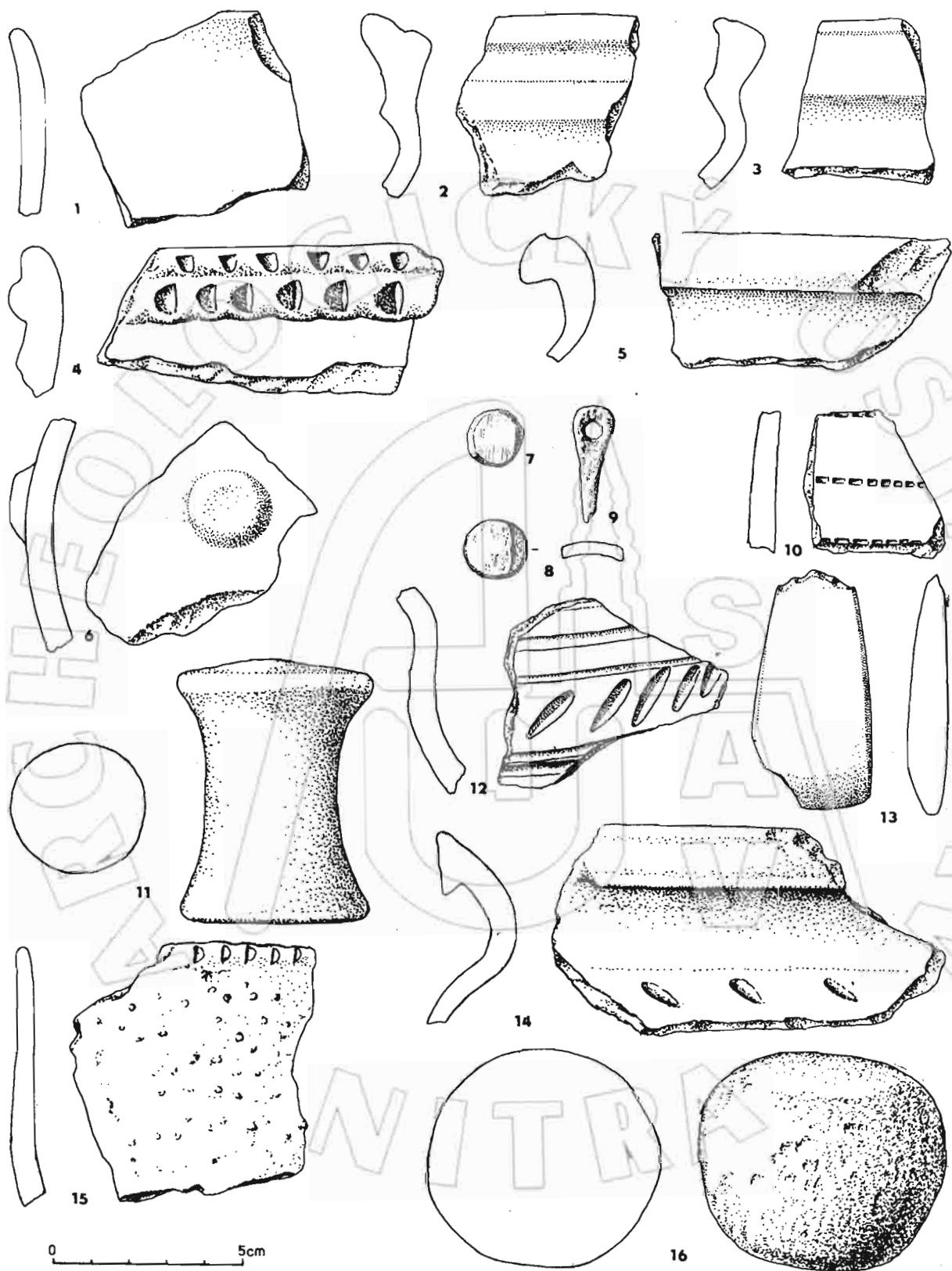
Obr. 4. Jelšovce. Výber nálezov z prieskumu. (J. Bátora, s. 31)

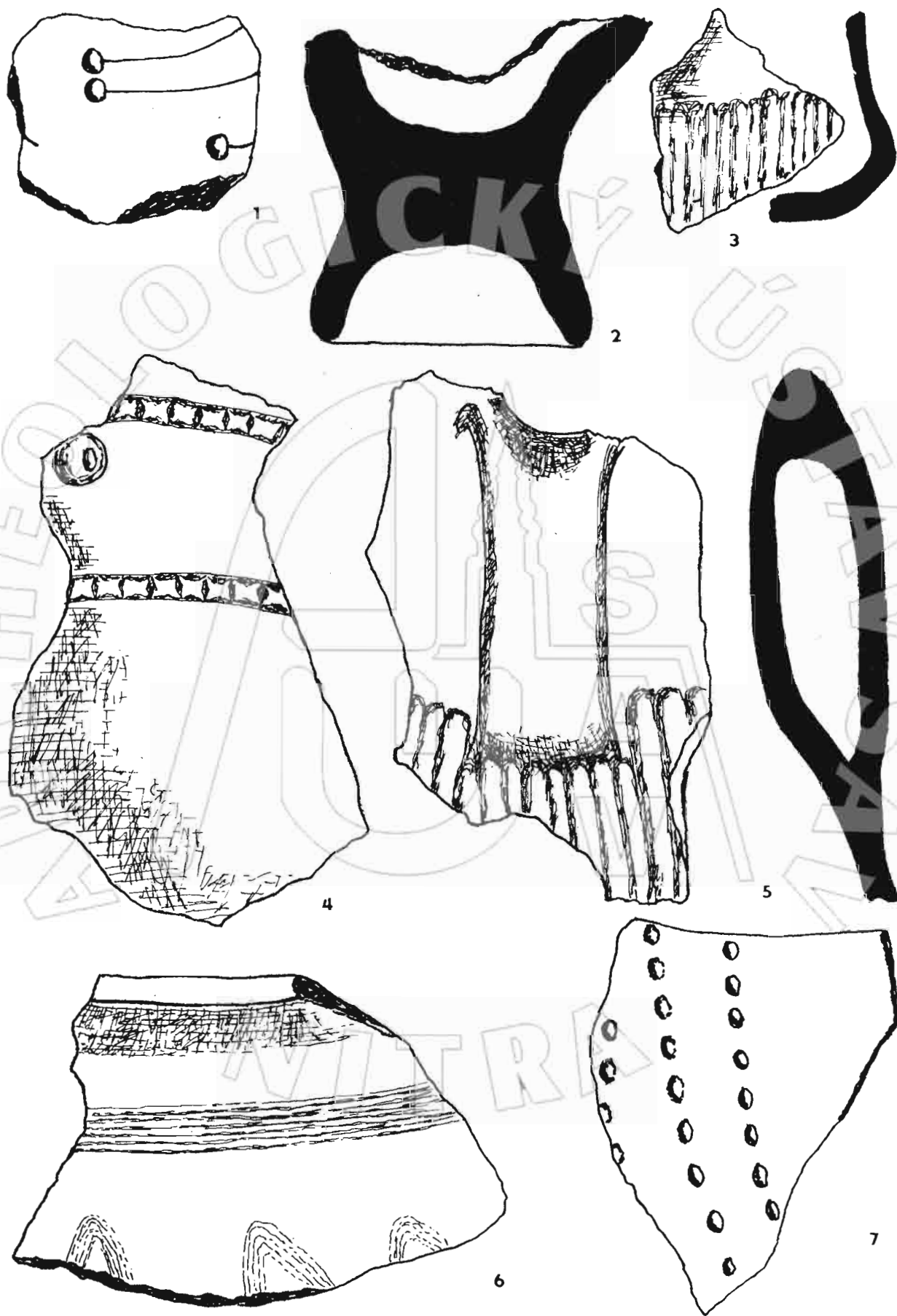
Obr. 5. Výber nálezov z prieskumu. 1, 2, 5-11 - Lieskovec; 3, 4 - Nitra. Mierka a - 11, b - zvyšok. (J. Bátora, s. 31)

Obr. 6. Výber nálezov z prieskumu. 1-3 - Šenkvice; 4, 5, 9, 10 - Pečeňady; 6, 13 - Brezová pod Bradlom; 7, 8, 11 - Alekšince; 12 - Veselé; 14, 15, 17-20 - Veľký Grob; 16 - Tomášikovo. (J. Batora, s. 34)

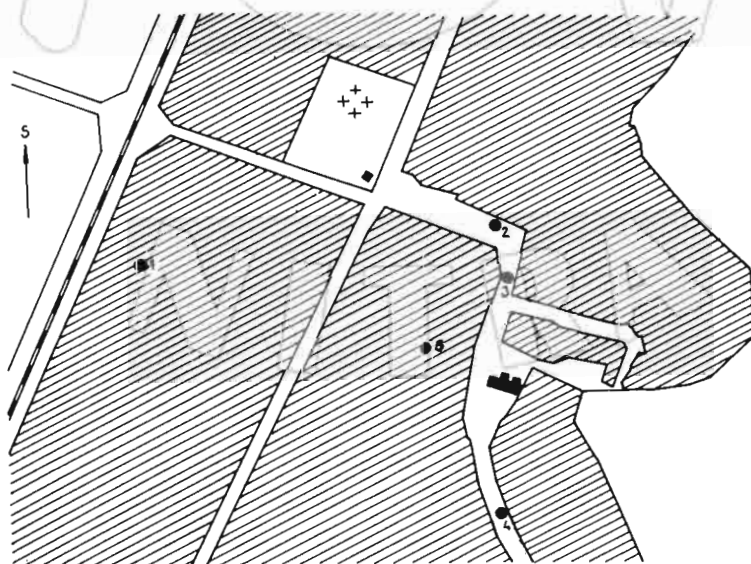
Obr. 7. Výber nálezov z prieskumu. 1, 4, 6, 11, 15 - Komjatice; 2, 3, 5 - Vozokany; 7-10, 12-14, 16 - Jablonec. (J. Bátora, s. 34)

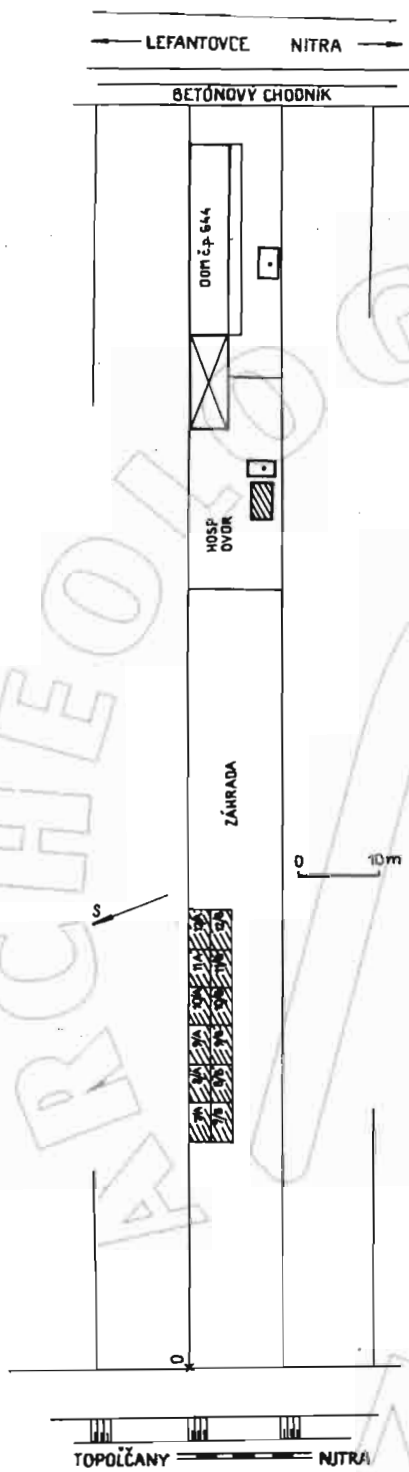
Obr. 8. Hronské Kľačany. Výber nálezov. (P. Bednár, s. 39)

Obr. 9. 1 - Čierne Kľačany 1; 2 - Volkovce; 3-5 - Čierne Kľačany 2. (P. Bednár, s. 38)

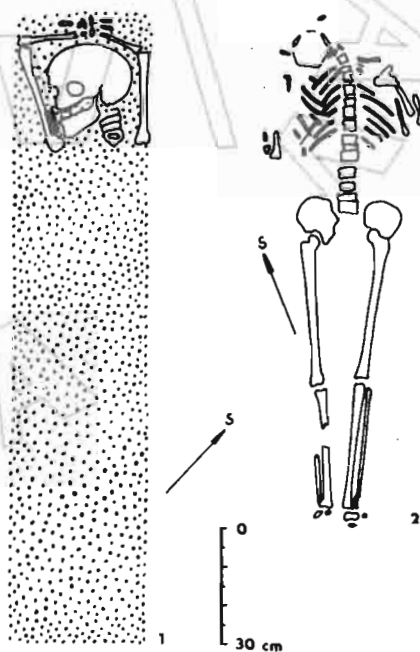
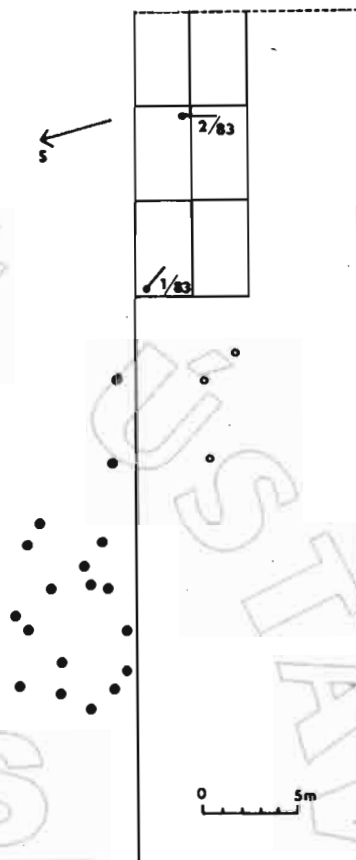

Obr. 10. Výčapy-Opatovce. Výsek z katastrálnej mapy. 1-5 - lokality; číslovanie súhlasí s číslovaním v texte. (D. Bialeková, s. 41)

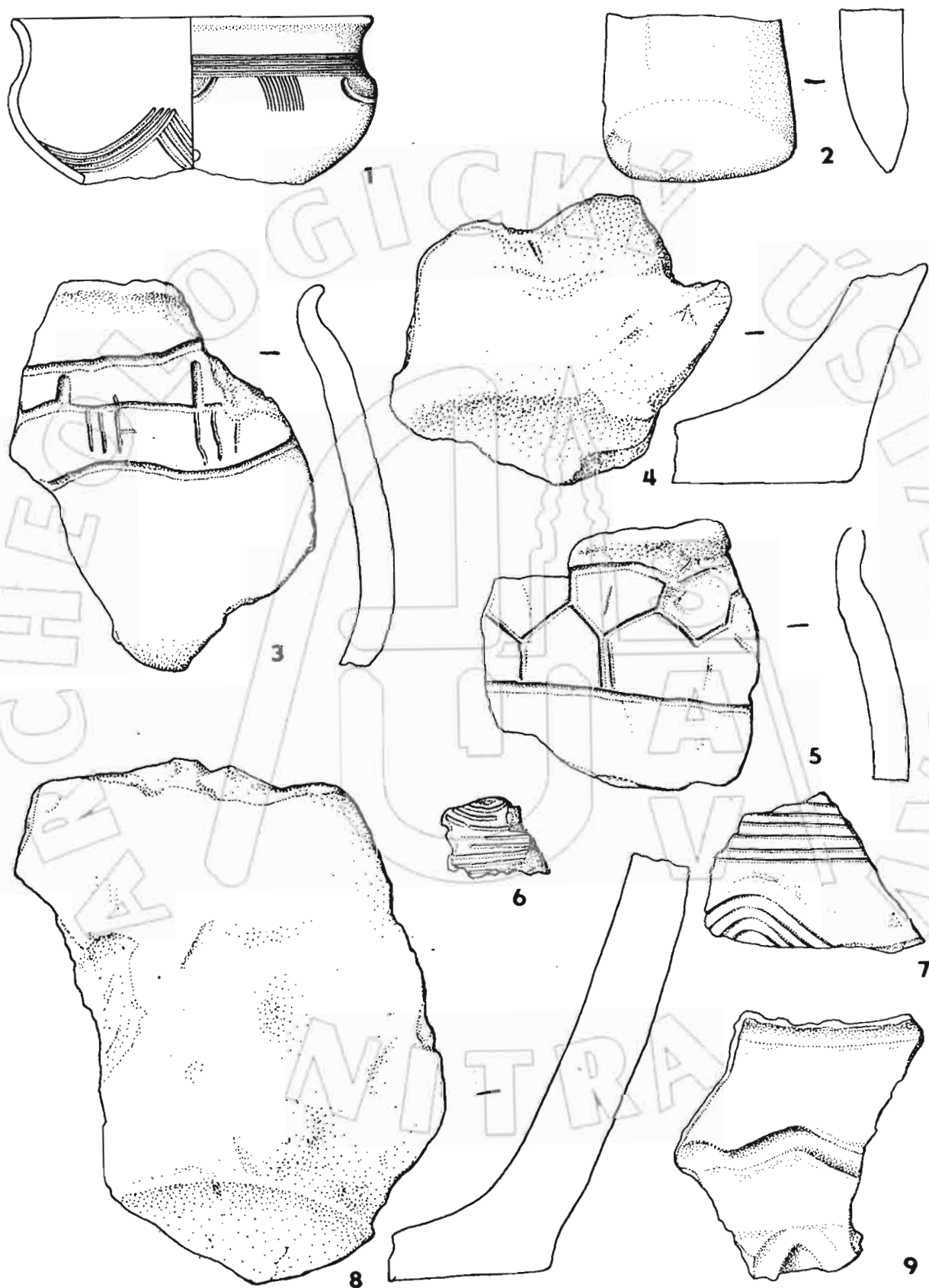

Obr. 11. Výčapy-Opatovce
/poloha 1, dom č. 644/.
Situačný plán výskumu.
(D. Bialeková, s. 41)

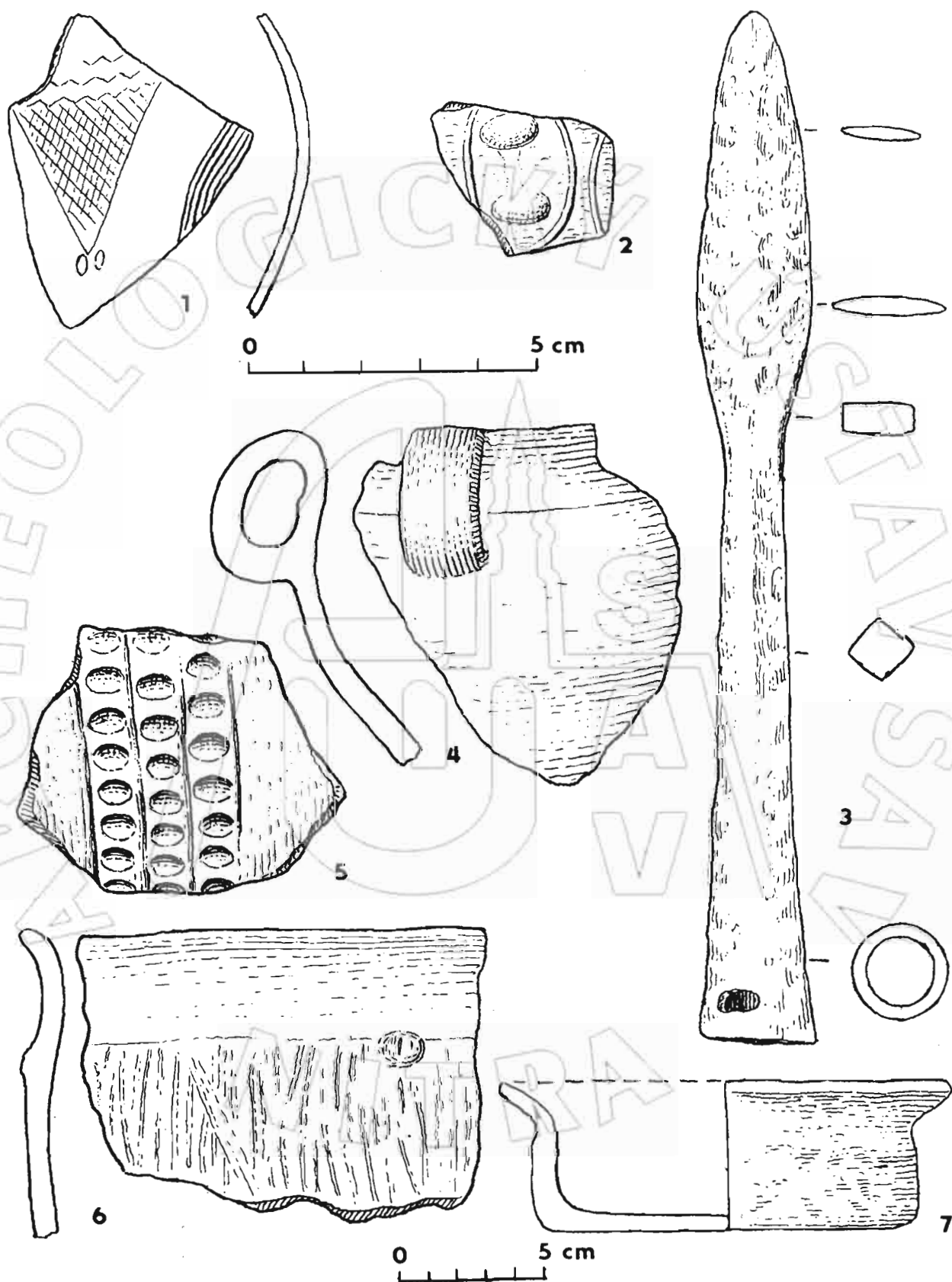
Obr. 12. Výčapy-Opatovce
/poloha 1, dom č. 644/.
Dislokovanie včasnოსlovan-
ských popolnicových hrobov
a novobjavených kostro-
vých hrobov. Prázdny krú-
žok - hroby objavené v r.
1937 pri rigolácii pôdy,
plný krúžok - hroby pre-
skúmané v r. 1942-43.
(D. Bialeková, s. 41)

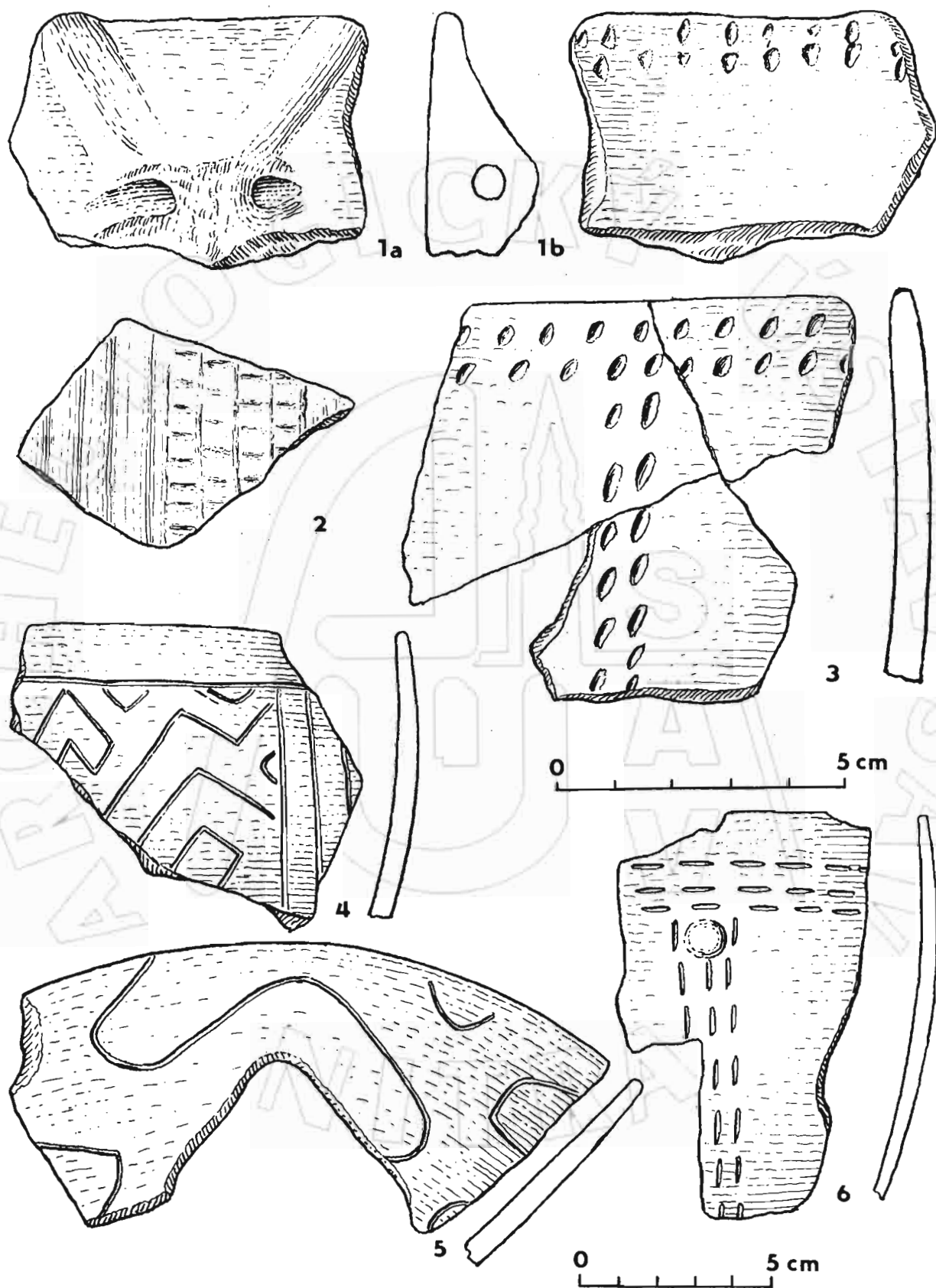
Obr. 13. Výčapy-Opatovce
/poloha 1, dom č. 644/. Kos-
trové hroby: 1 - 1/83; 2 -
2/83. (D. Bialeková,
s. 41)

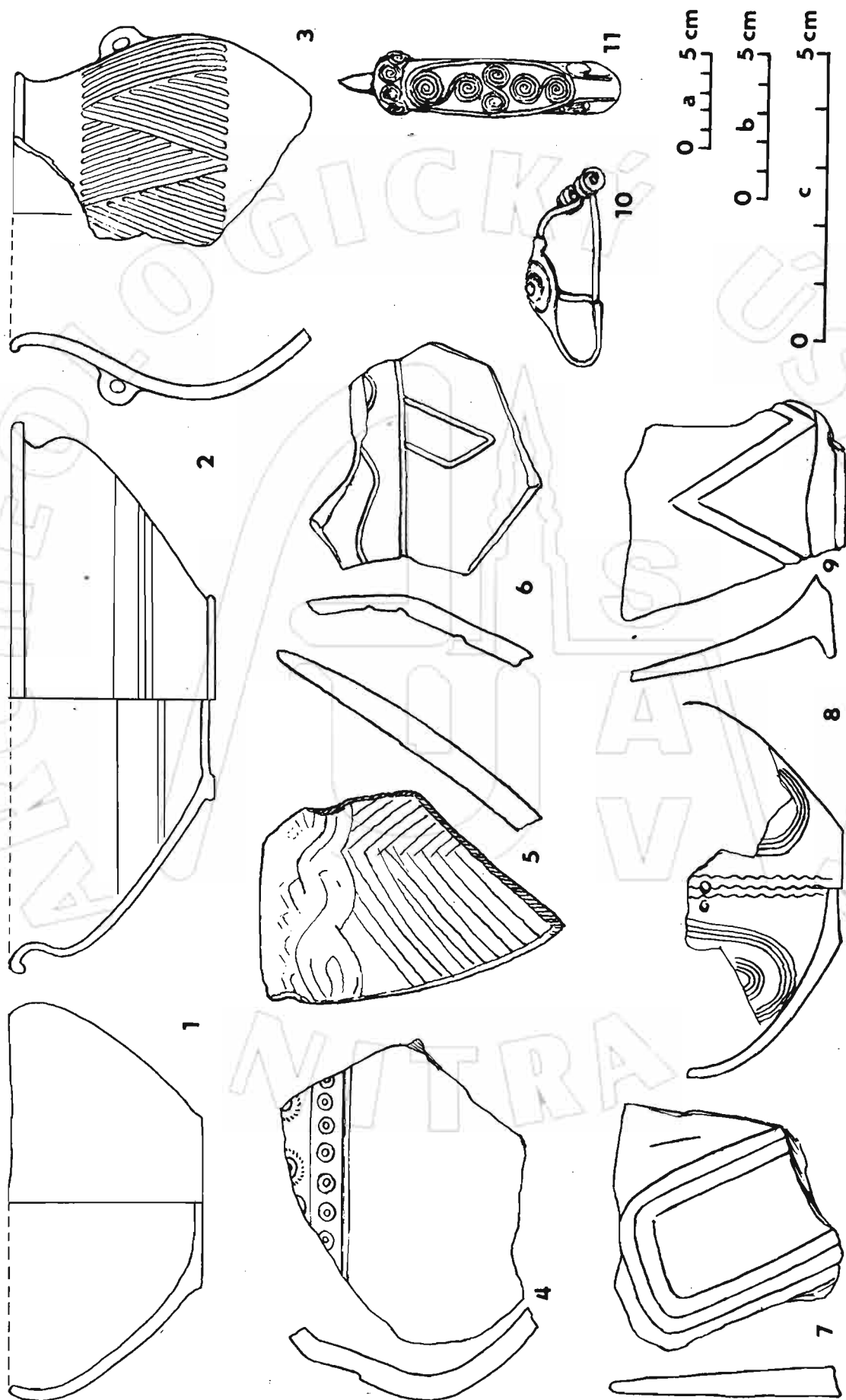
Obr. 14. Výchapy-Opatovce. 1 - poloha 4, fragment misky; 2 - poloha 2, fragment kamennej sekerky; 3-9 - poloha 1: 3, 5, 9 - sektor 7/A, 4, 6, 7 - zber v záhrade, 8 - hrob 1/83. (D. Bialeková, s. 41)

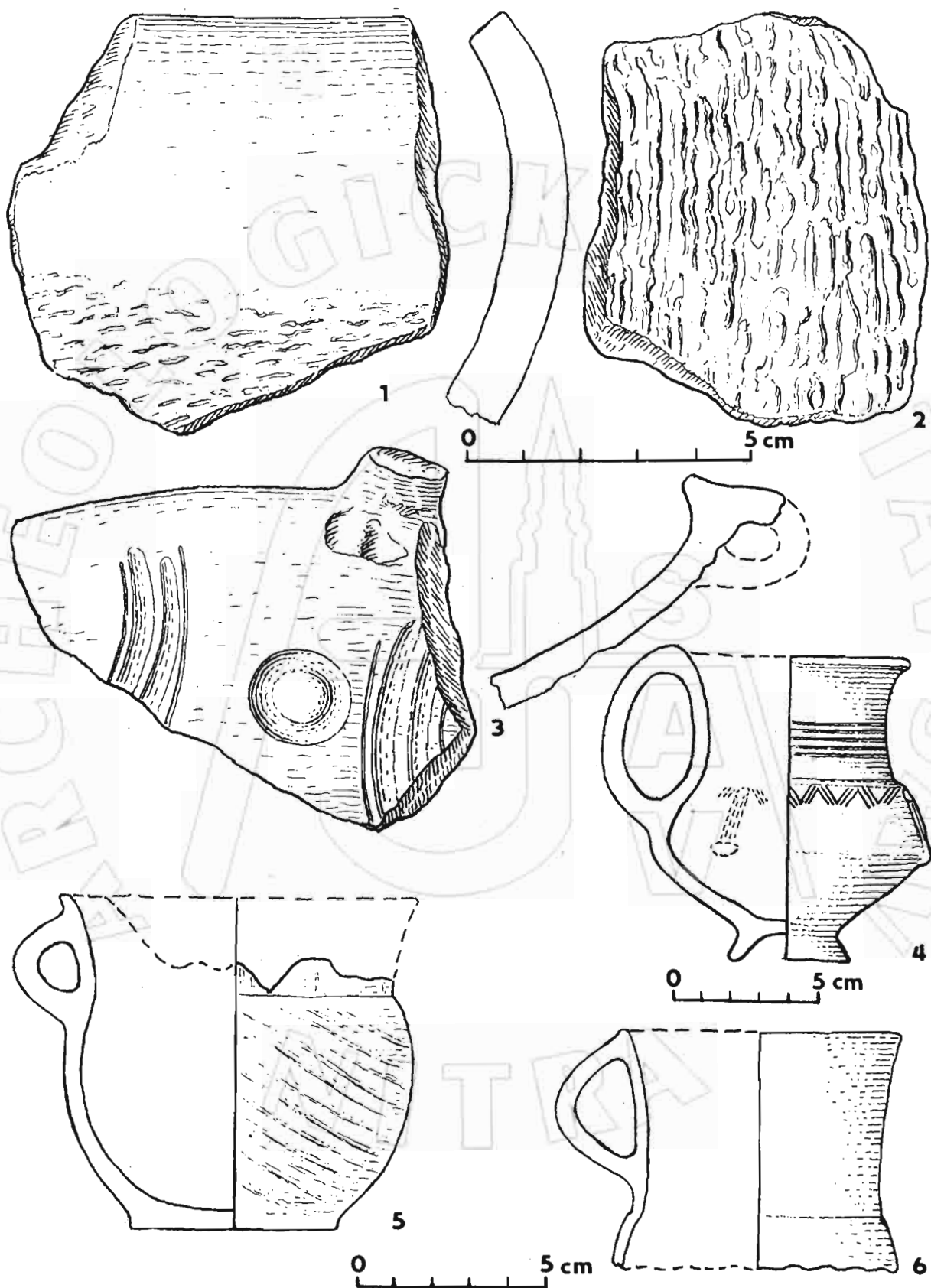
Obr. 15. Výber nálezov. 1 - Ivanice /Káposztás/; 2 - Hodejov /Hajnalvölgy/; 3 - Gemer; 4-6 - Bátka, časť Dulovo /Padalja/; 7 - Vieska nad Blhom. (Š. B. Kovács, s. 45)

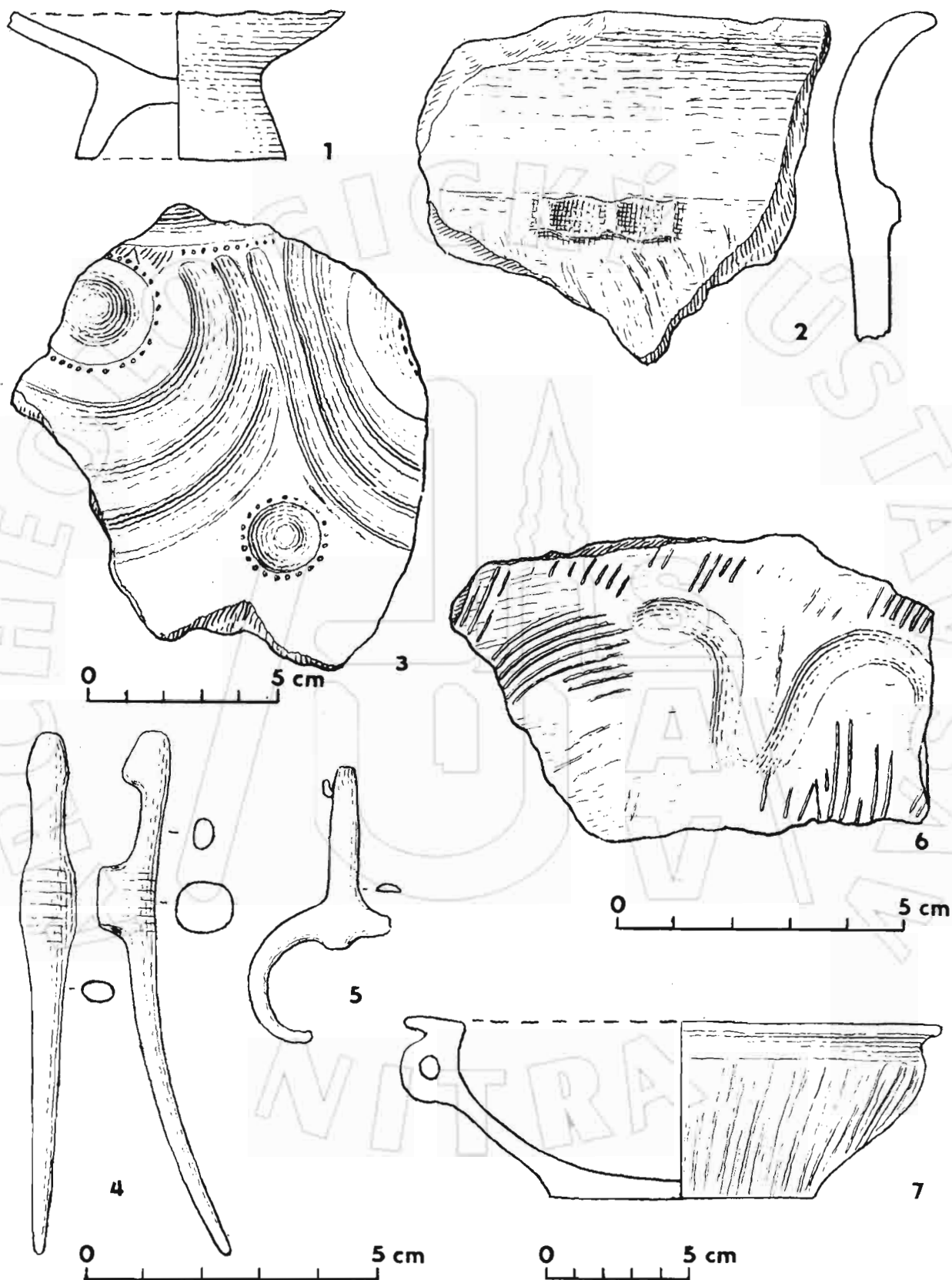
Obr. 16. Výber nálezov. 1-3 - Rimavská Sobota /sídliisko Západ/; 4-6 - Šafárikovo, časť Králik /Svermova ul./ (S. B. Kovács, s. 45)

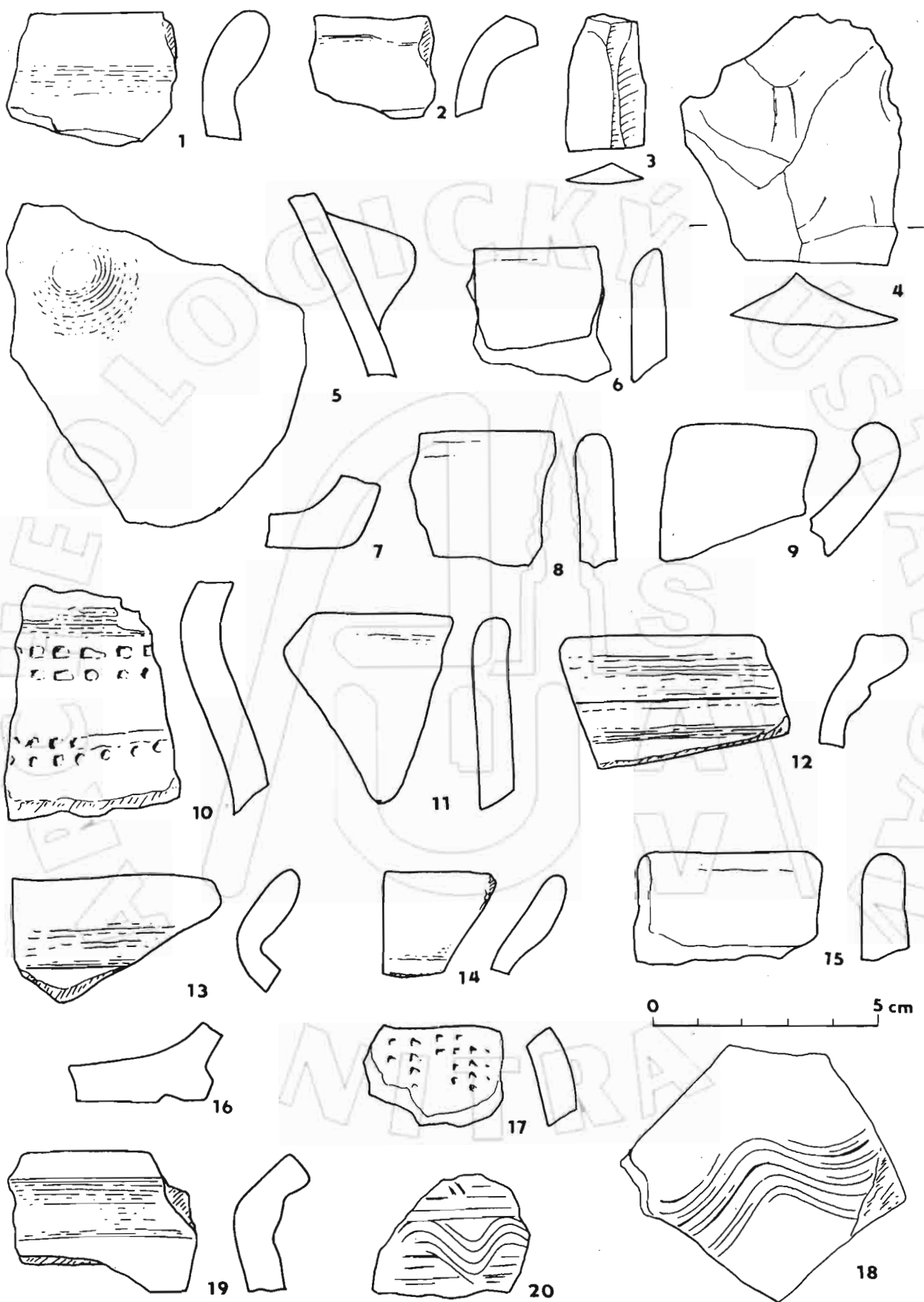
Obr. 17. včelince /Feketesár/. Výber nálezov. 1, 4 - objekt 12/82; 2 - objekt 10/82; 3 - objekt 6/82; 5-9 - objekt 2/82; 10, 11 - objekt 5/82. Mierka a - 1-3, b - 4, 6-9, c - 5, 10, 11. (S. B. Kovács, s. 45)

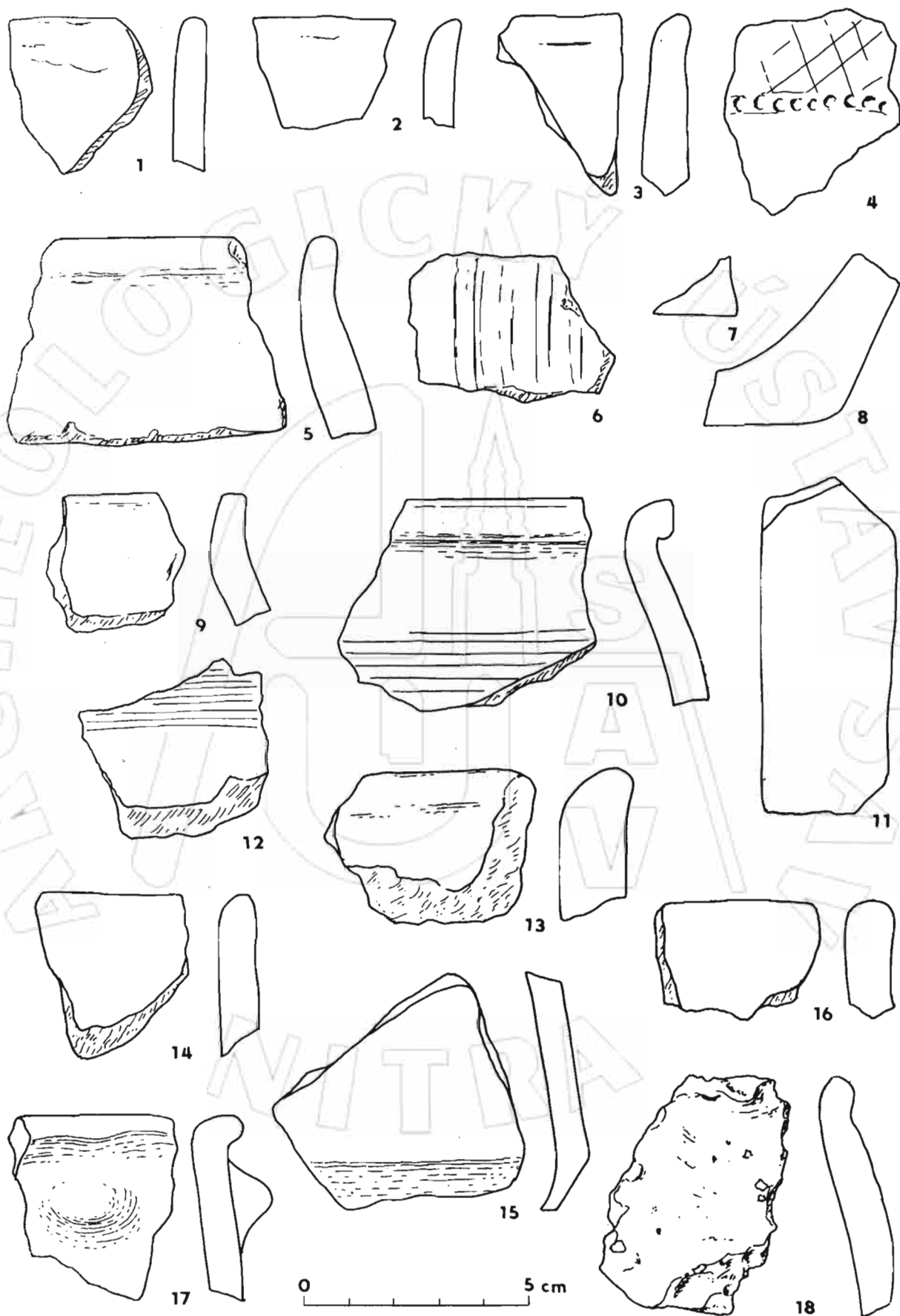
Obr. 18. 1, 2 - Včelince /Lászlófala/, z priekopy; 3, 4 - Včelince /Éger feli/, zber; 5, 6 - Včelince /Kossúth kert/, zber. (Š. B. Kovács, s. 45)

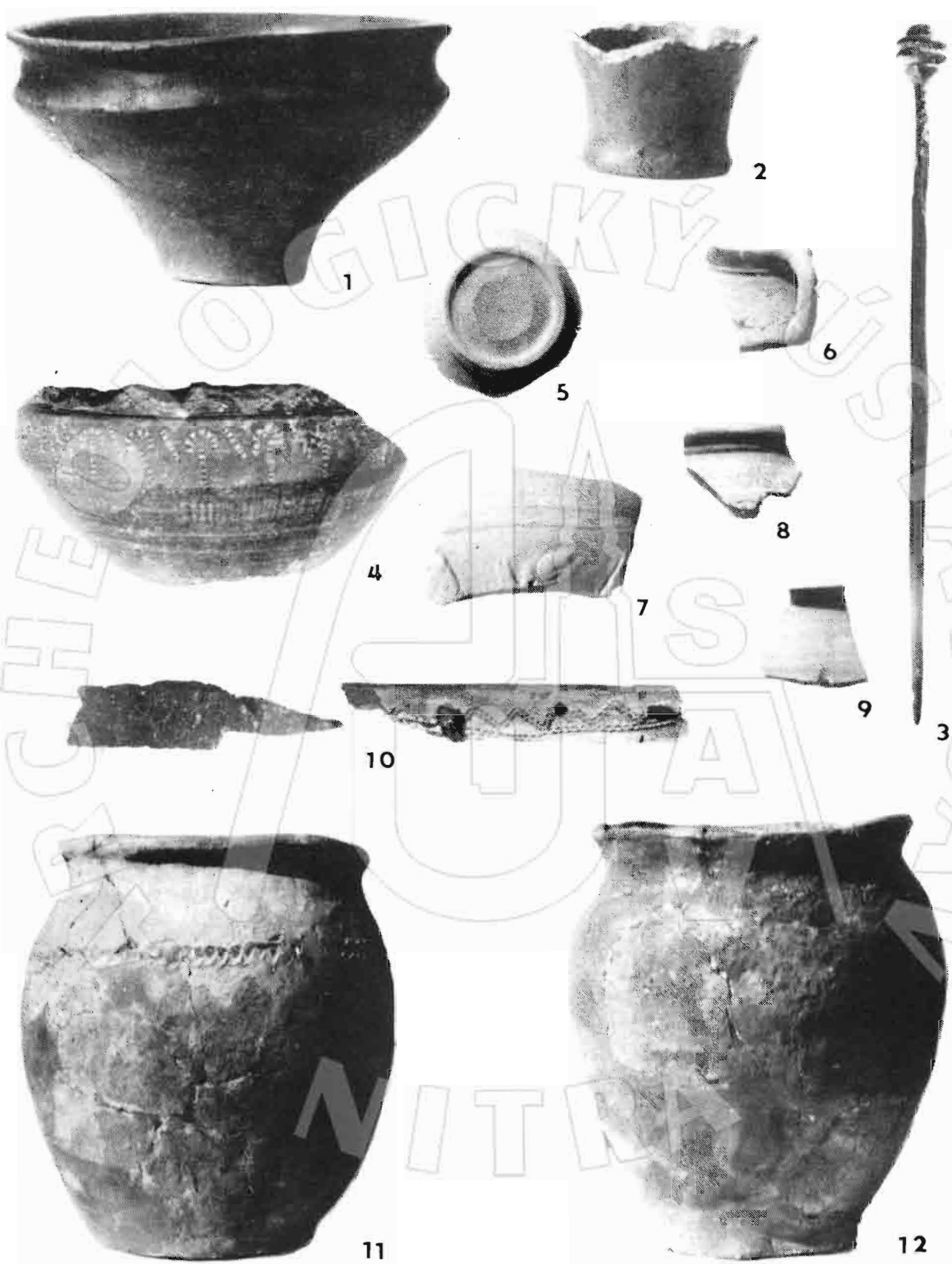
Obr. 19. Včelince /Lászlófala/. Výber nálezov zo sondy 1. 1, 2 - vrstva III, 3-5 - vrstva II, 6, 7 - vrstva I. (Š. B. Kovács, s. 45)

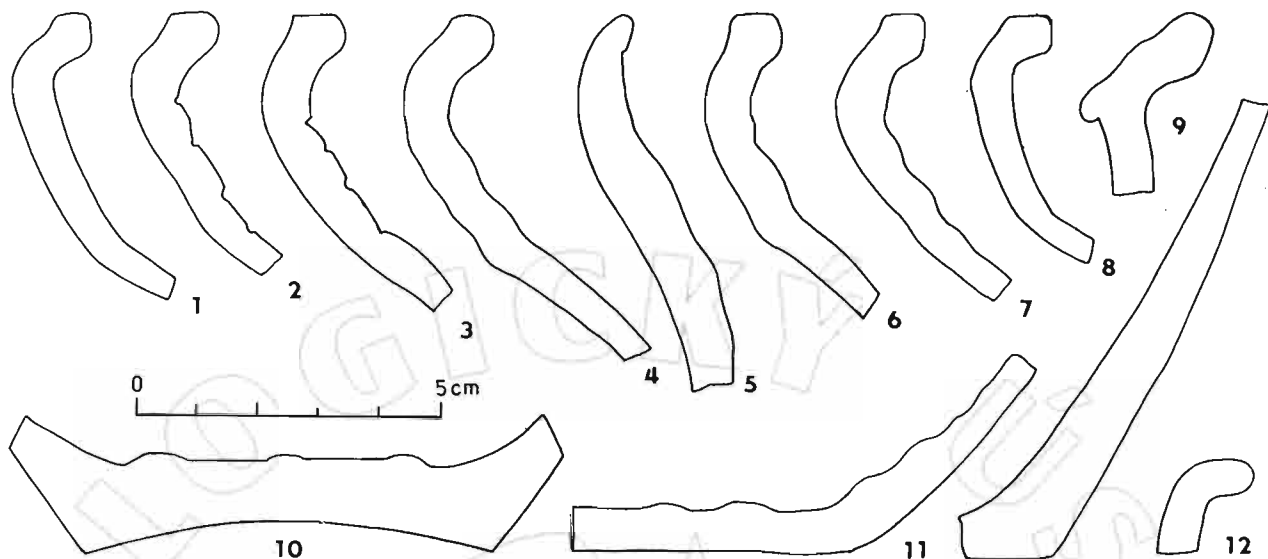
Obr. 20. 1, 2 - Bačkov /Žarjová a Višňovčák/; 3-11 - Beša /Várhely/; 12-17 - Čičava /Vyšné klíny/; 18-20 - Hraň /Výmoľ/. 1-2 - doba predveľkomoravská?, 3, 4 - neolit - eneolit, 5, 6, 11 - eneolit, 7, 10 - doba poveľkomoravská, 8, 9 - mladšia doba bronzová, 12-17 - mladšia doba rímska, 18-20 - mladšia doba rímska - začiatok doby sťahovania národov. (V. Budinský-Krička, s. 51)

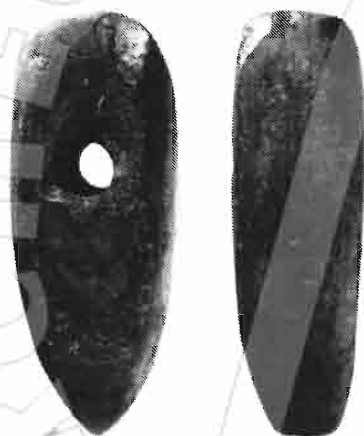
Obr. 21. 1-12 - Luhyňa /Kinčeš/; 13-18 - Nižný Hrušov /Pod hruny/. 1-6 - mladý eneolit, 7 - doba rímska, 8-12 - obdobie veľkomoravské, 13-17 - mladšia doba bronzová, 18 - obdobie včasnოსlovenské? (V. Budinský-Krička, s. 51)

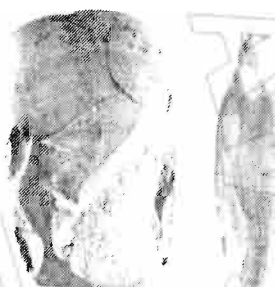
Obr. 22. 1, 2, 4, 10, 11 - Medzany /Nižný Várheď/; 3 - Šarišské Michalany /Mo-
ďoroš/; 5-9, 12 - Ostrovany /východne od cigánskej kolónie/. 1, 2 - staršia
doba rímska, 3 - nedatované, 4 - mladšia doba rímska, 5-9 - doba rímska, 10-12 -
mladšia doba rímska - začiatok doby sťahovania národov; v. 1 - 12,8 cm, 11 -
22,5 cm, 12 - 21,2 cm; dĺ. 3 - 12,3 cm. (V. Budinský-Krička, s. 51)

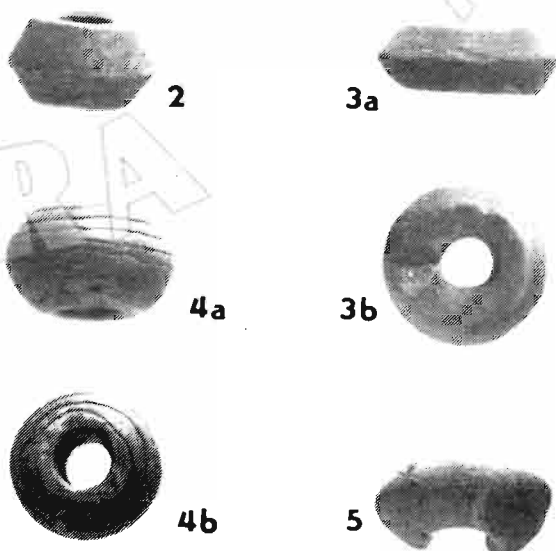
Obr. 23. Ostrovany /južne od cintorína/. Sivá drsná keramika zo začiatkov doby sťahovania národov. (V. Budinský-Krička, s. 51)

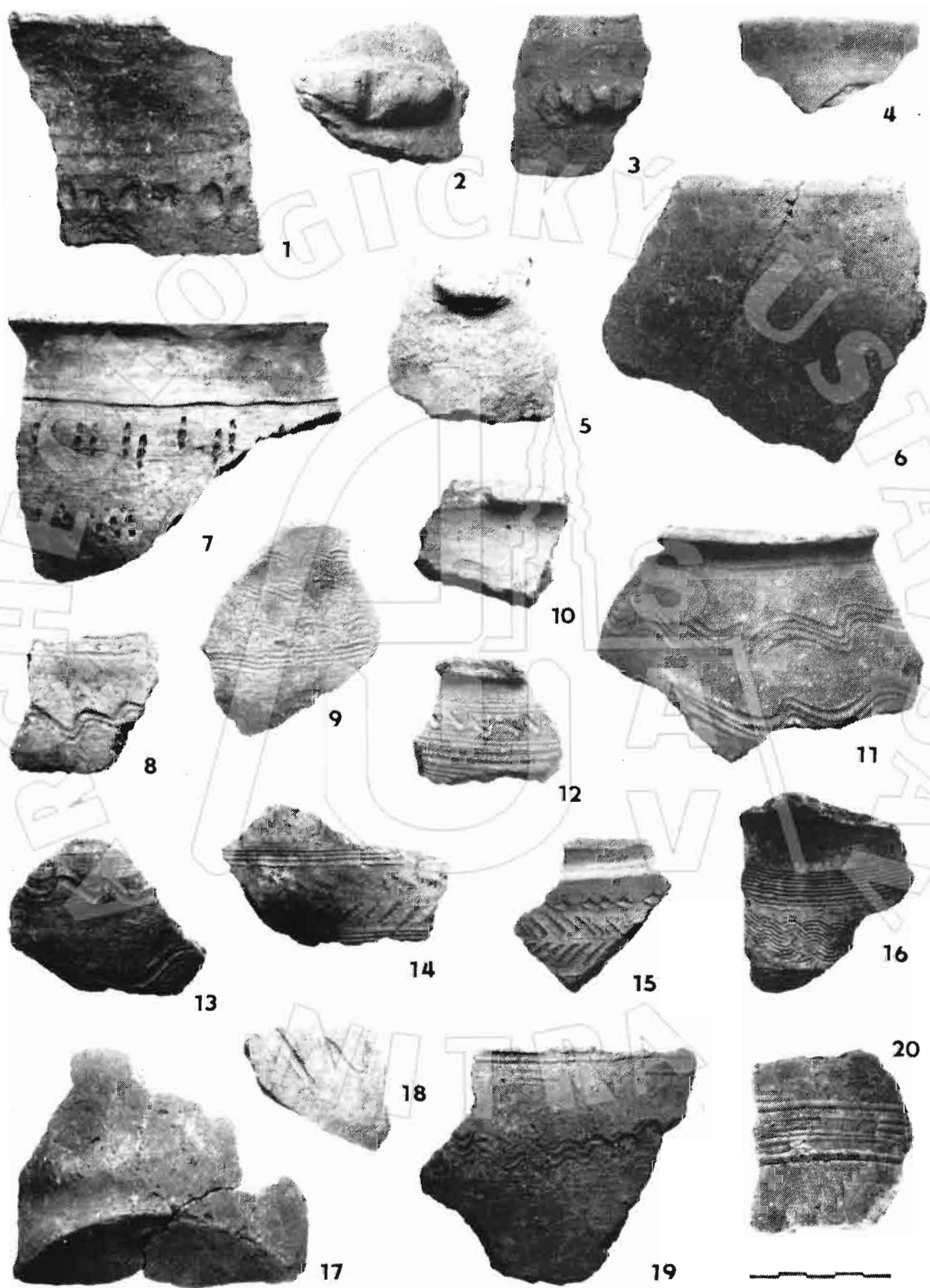
Obr. 24. Košice, časť Ťahanovce /Pod vinicami/. Kamenný sekeromlat z eneolitu, dĺ. 18,2 cm. (V. Budinský-Krička, s. 51)

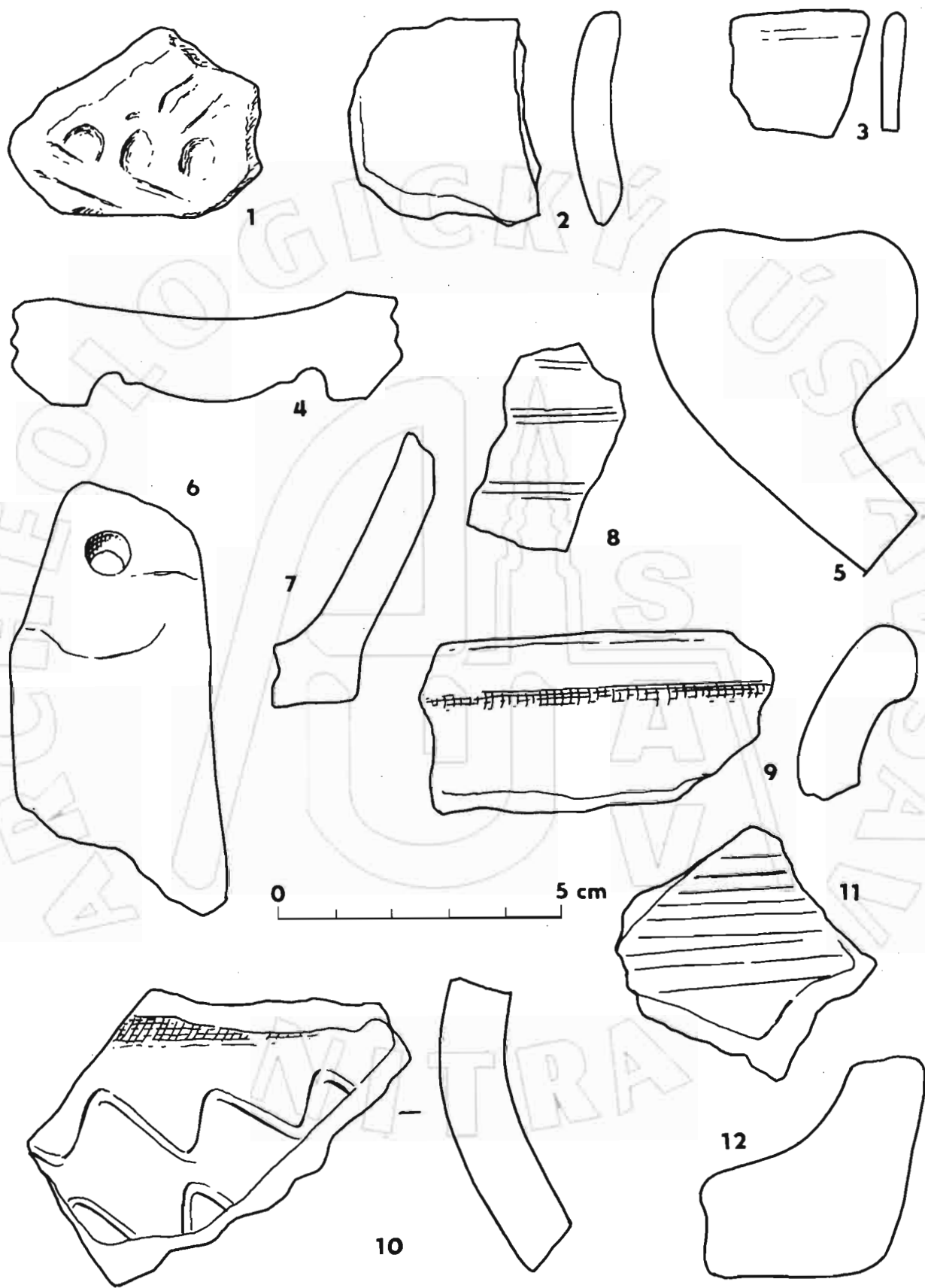
Obr. 25. Sirník /SV od kóty 138,3/. Kamenná sekerka. Stredný - mladý eneolit. (V. Budinský-Krička, s. 51)

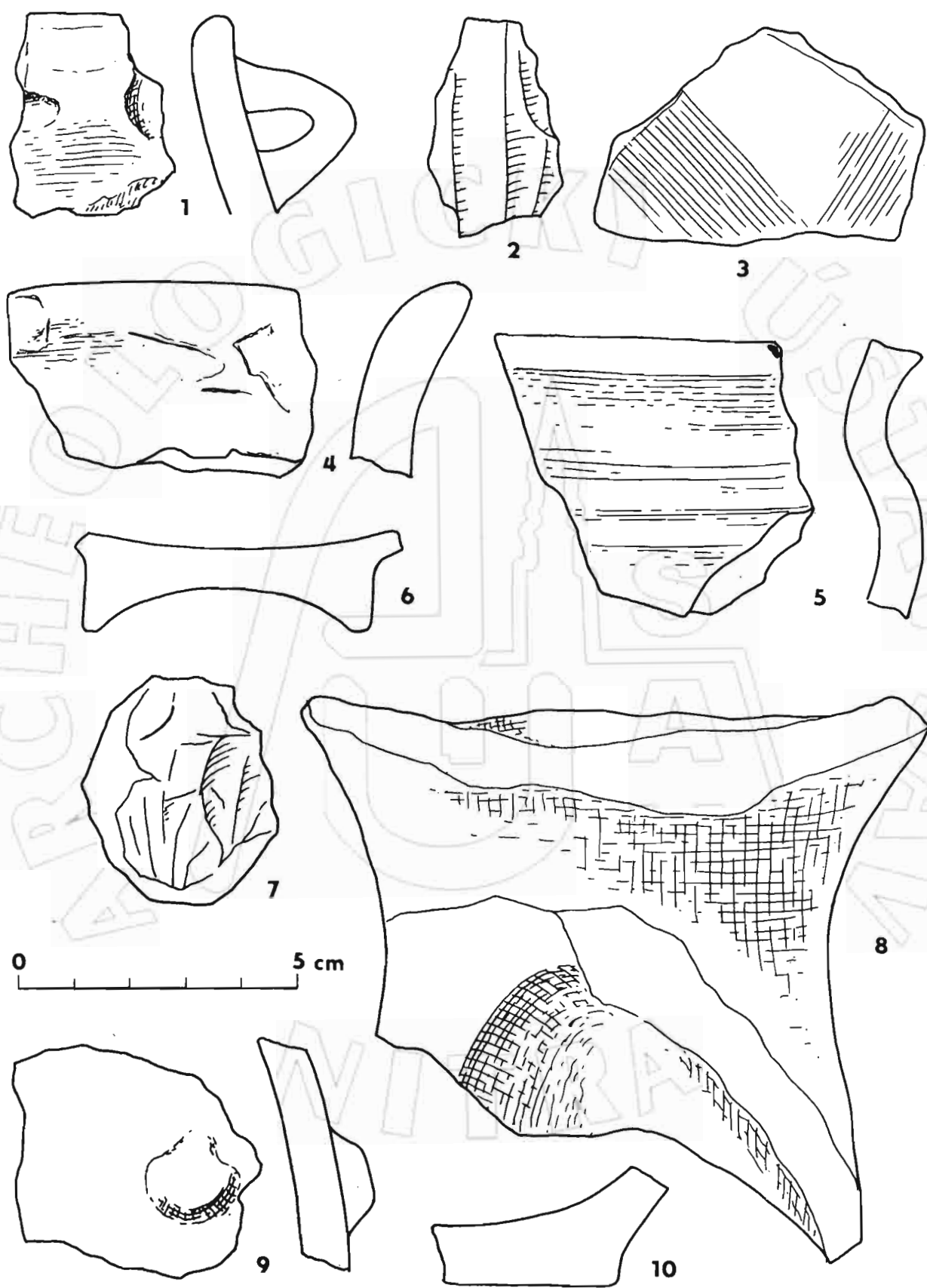
Obr. 26. Šarišské Sokolovce /Hradová hura/. Obdobie veľkomoravské. Keramika /Ø dĺ. 7,2 cm/ a prasleny /2 - Ø 2,3 cm, 3, 5 - Ø 2,8 cm, 4 - Ø 2,6 cm/. (V. Budinský-Krička, s. 51)

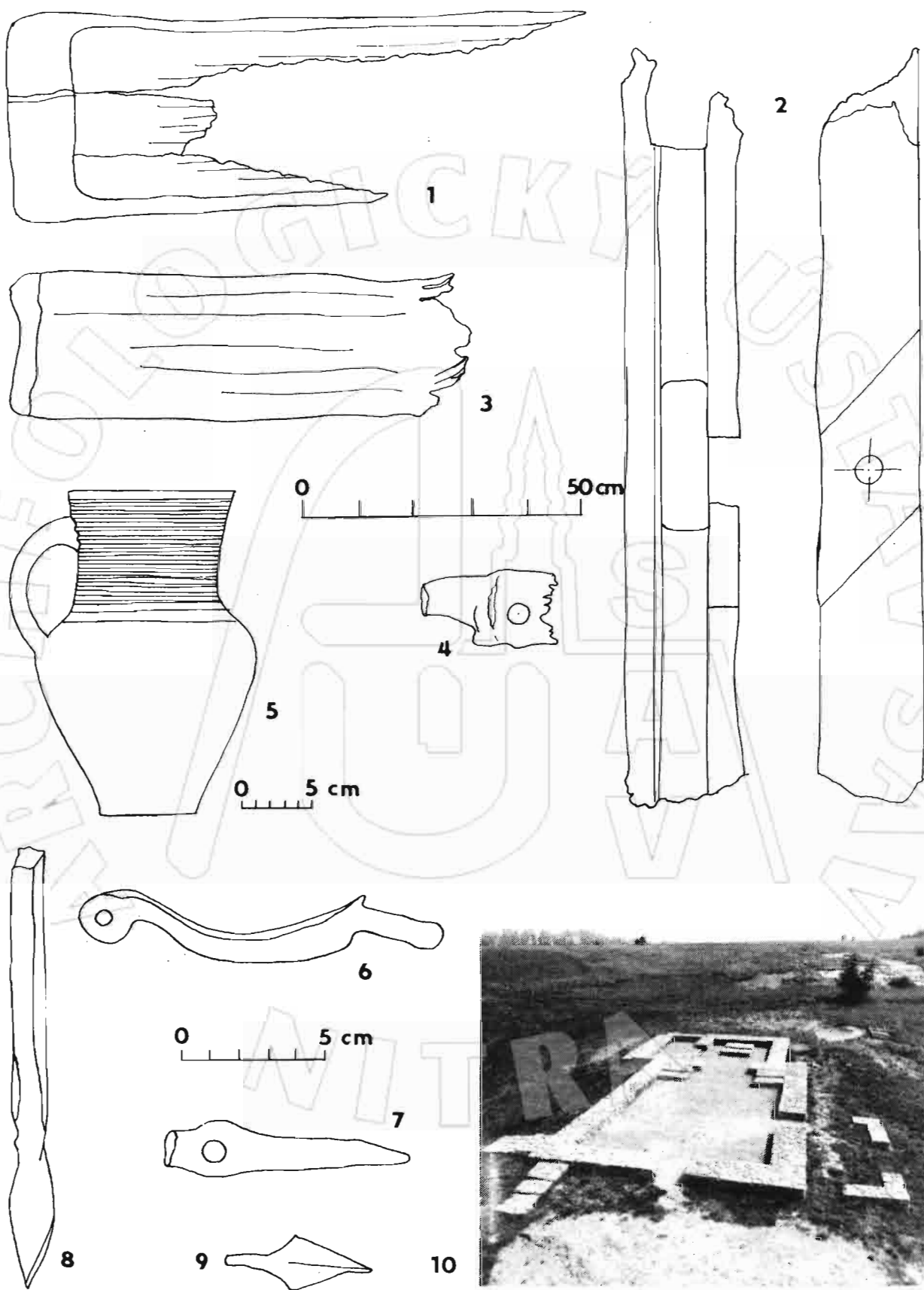
Obr. 27. Velký Šariš /terasa pod západným úpäťm hradného kopca/. 1-6 - doba halštatská, 7-20 - obdobie veľkomoravskej. (V. Budinský-Krička, s. 51)

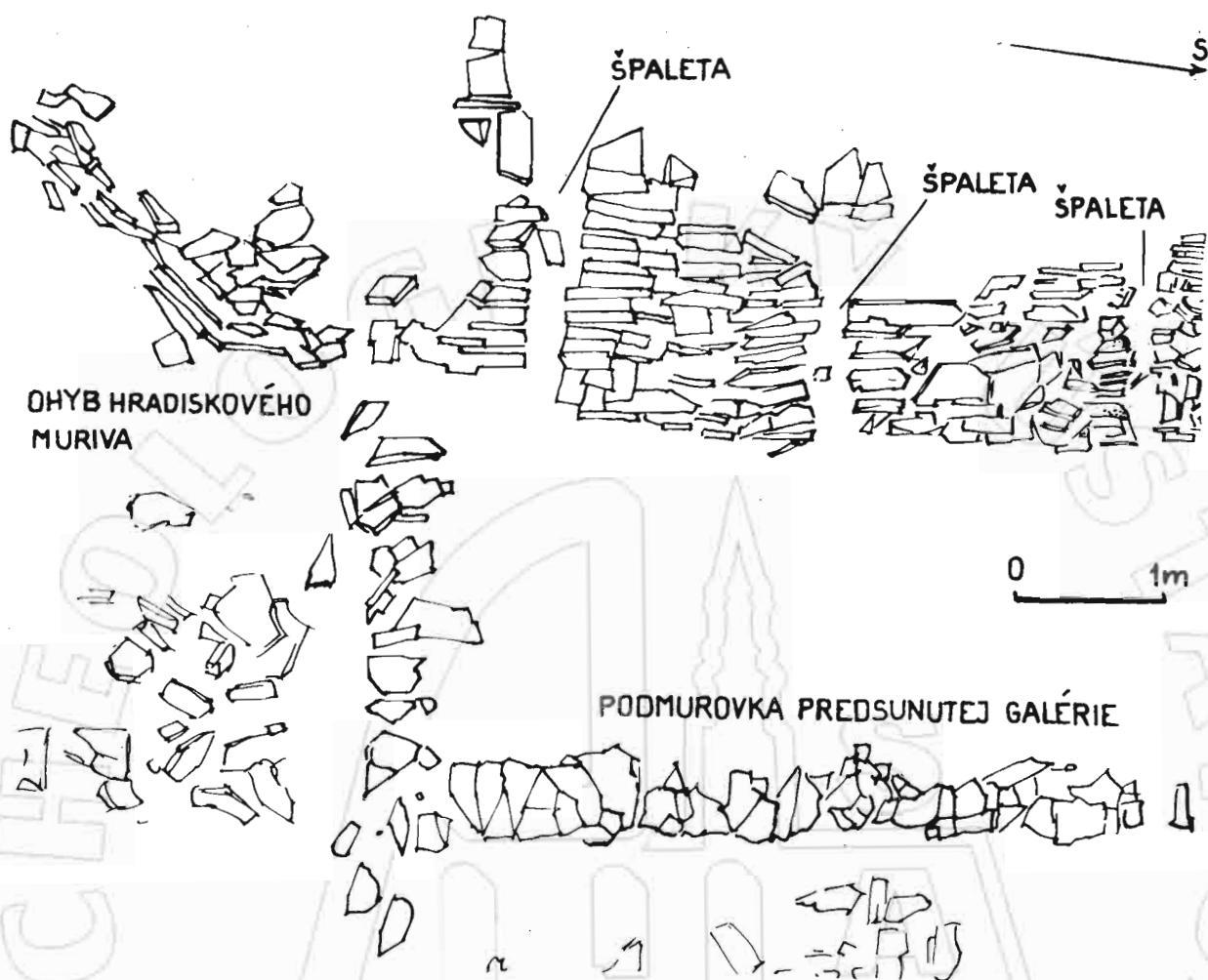
Obr. 28. Vranov nad Topľou, časť Čemerné /Lazy/. 1-2, 7 - mladý eneolit, 3-5 - mladšia doba rímska - začiatok doby sťahovania národov, 6, 8, 9-12 - 8.-9. stor. (V. Budinský-Krička, s. 51)

Obr. 29. Zemplínsky Branč /severne od kóty 102,6/. 1, 8 - tiszapolgárska kultúra, 2, 7 - neolit, 3, 4 - skupina Nyírség-Zatín?. 5, 6, 9, 10 - doba rímska. (V. Budínský-Krička, s. 51)

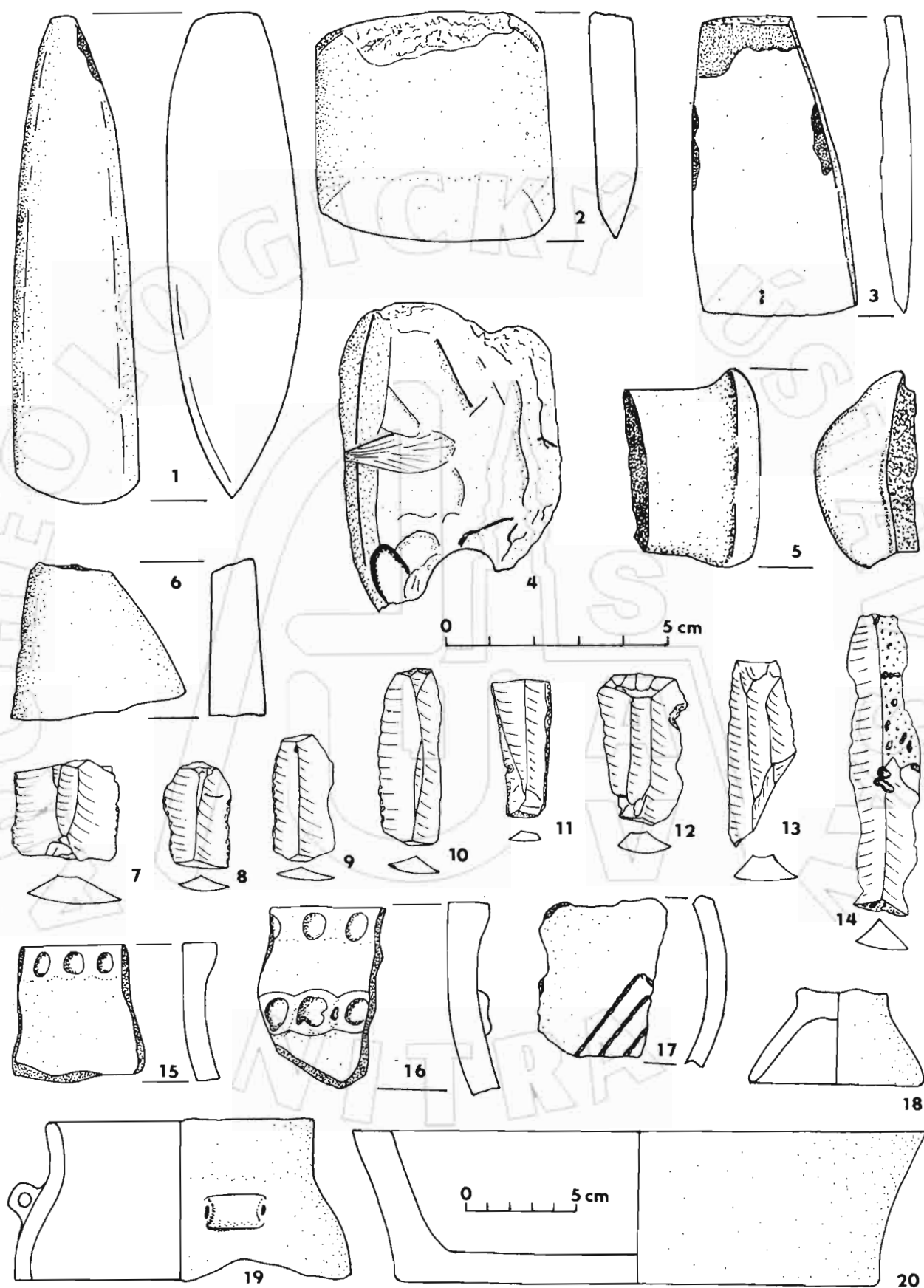
Obr. 30. Pavlany /Krigov/. 1 - část dreveného žlabu, 2-4 - části z konštrukcie steny domu, 5 - džbán z druhej pol. 15. stor. 6 - ostroha z 15. stor. 7 - časť zubadla, 8 - železný vrták, 9 - hrot šípu, 10 - rekonštrukcia pôdorysu sakrálnej stavby. (D. Čaplovič - F. Javorský, s. 65)

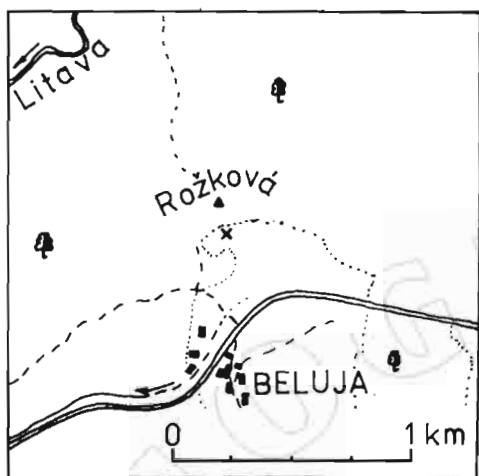
Obr. 31. Medzibrodie. Pôdorys základu halštatského valu. (P. Čaplovič, s. 66)

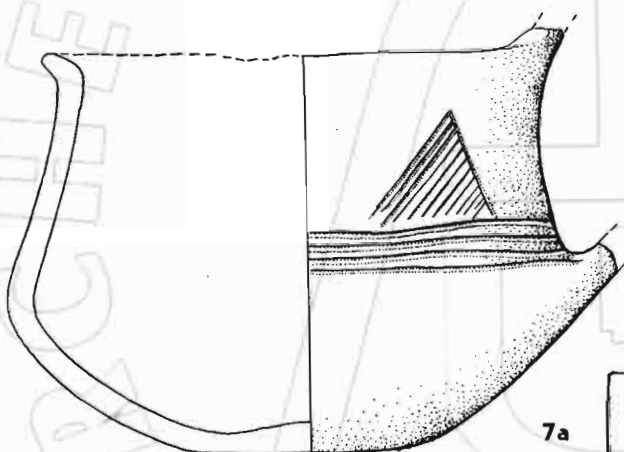
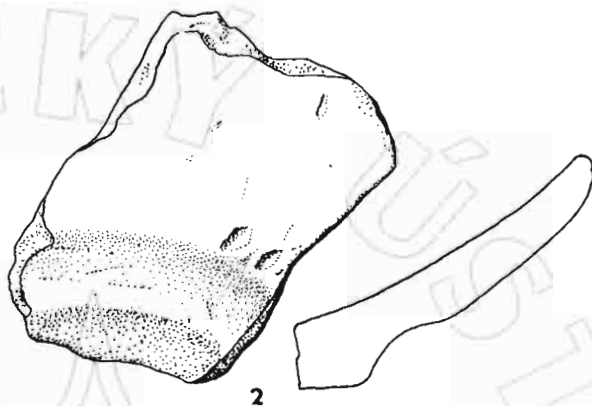
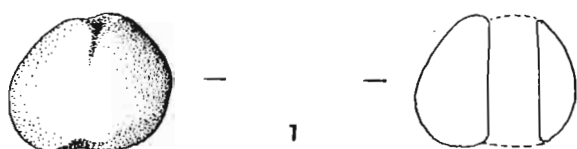
Obr. 32. Bratislava, časť Dúbravka /Devínska Kobyla/. Sklárska pec pred vybratím obsahu. (Z. Farkaš - V. Turčan, s. 74)

Obr. 33. 1 - Bratislava, časť Záhorská Bystrica /Krče/; 2, 4 - Radimov; 3 - Bratislava, časť Vajnory; 5 - Pusté Úľany; 6 - Bratislava /Mlynská dolina/; 7-14 - Hrčel; 15-20 - Pezinok /Lazárna/, 15-19 - objekt 1/83, 20 - objekt 2/83. (Z. Farkaš, s. 71, 73)

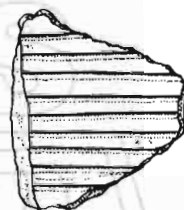

Obr. 34. Čelovce. Situační náčrt. Poloha lokality označena X. (V. Furmánek, s. 75)

0

5 cm

3

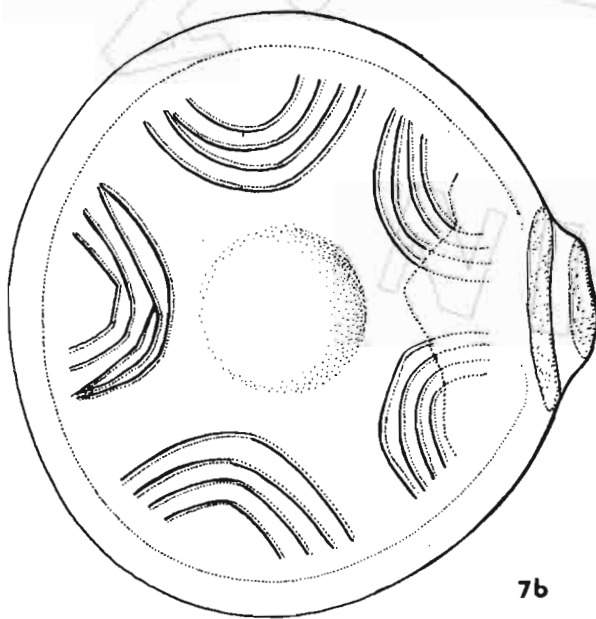
4

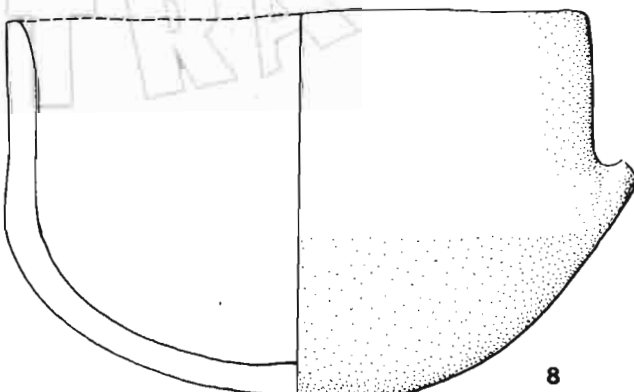
5

6

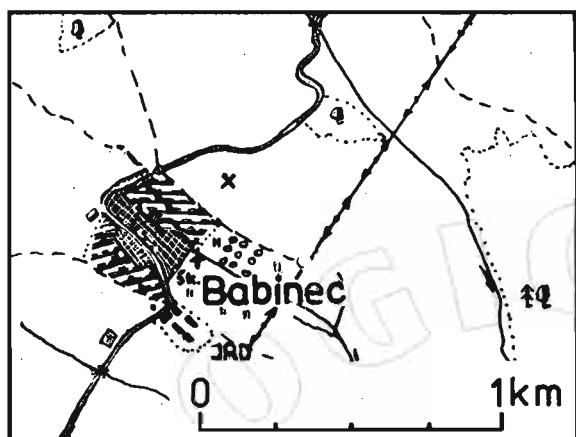

7b

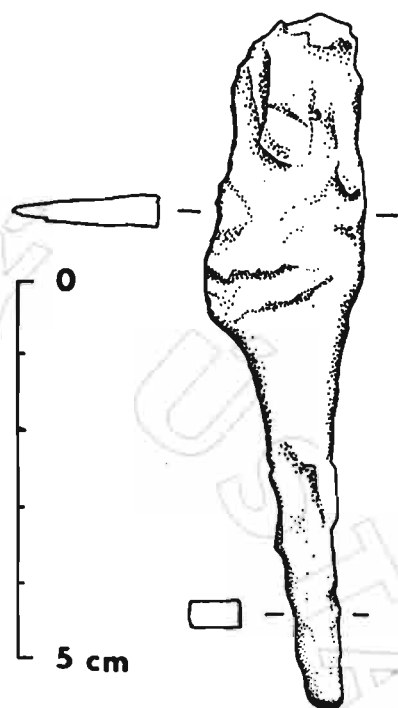

8

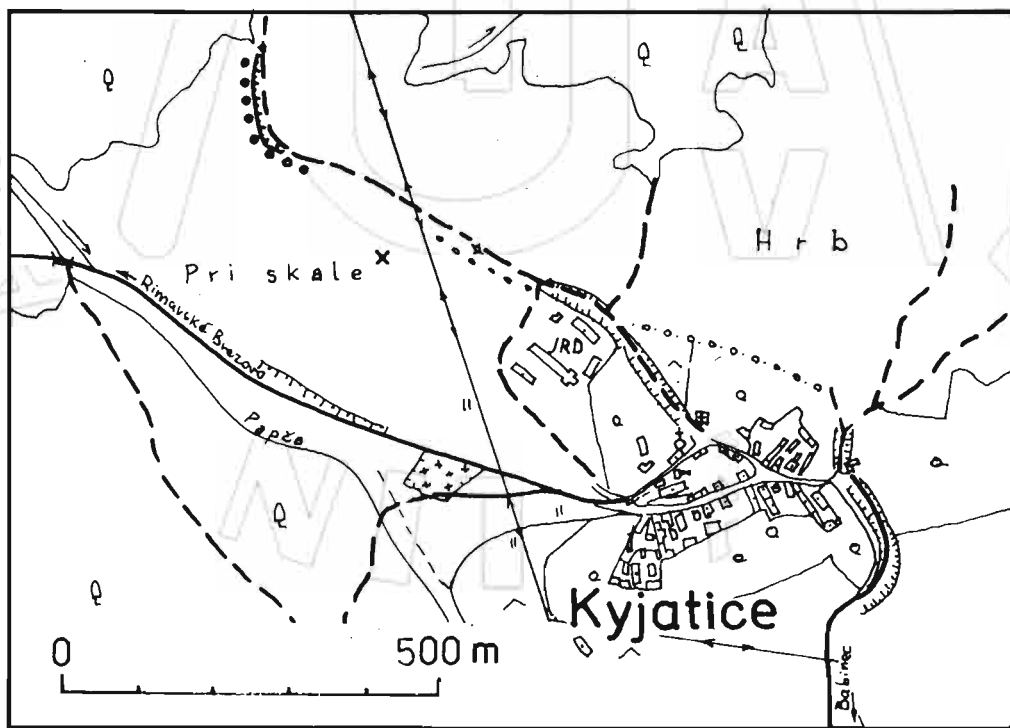
Obr. 35. Čelovce. Výběr keramiky z chaty kyjatické kultury. (V. Furmánek, s. 75)

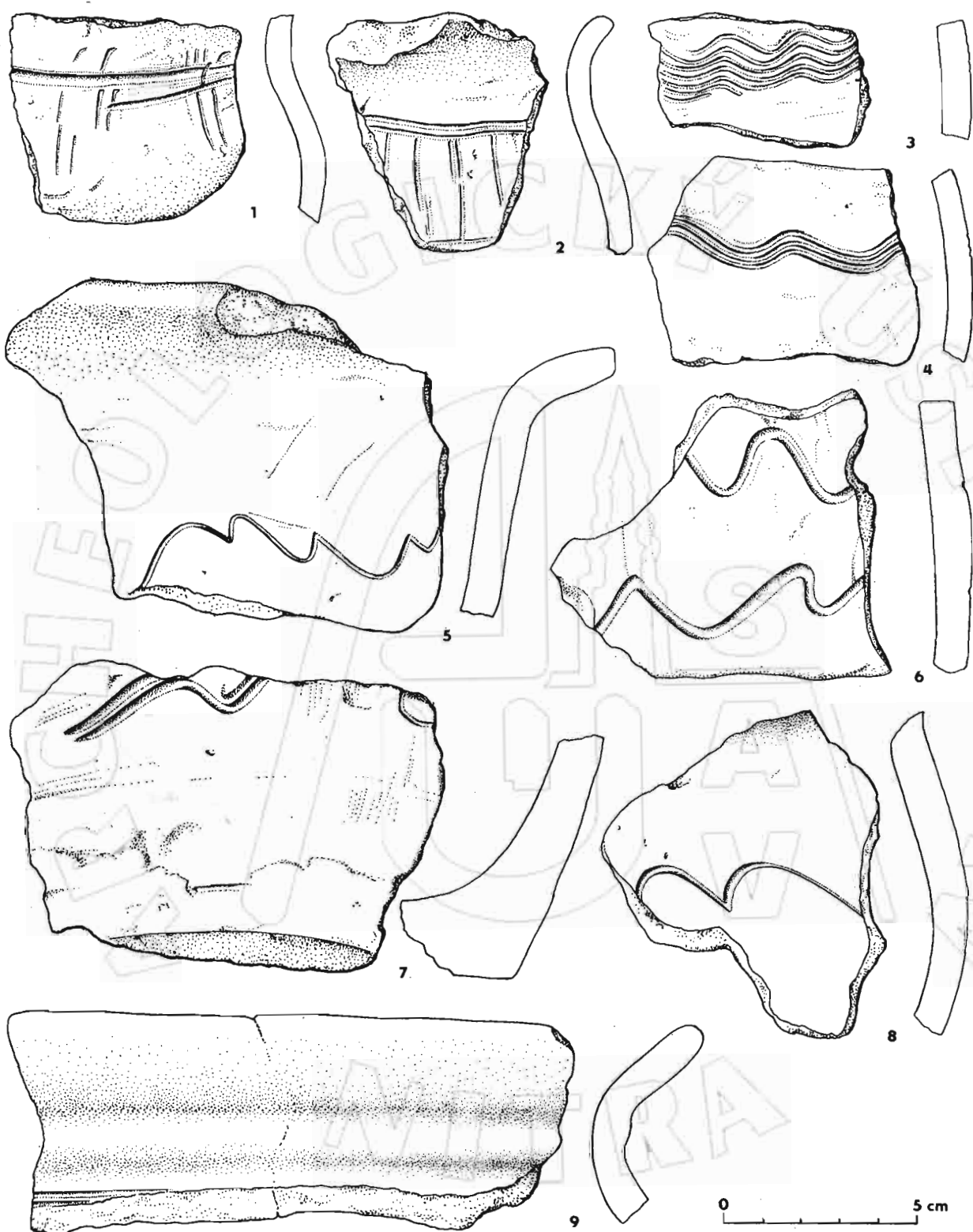
Obr. 36. Babinec. Situační náčrt. Poloha lokality označena X. (V. Furmánek, s. 77)

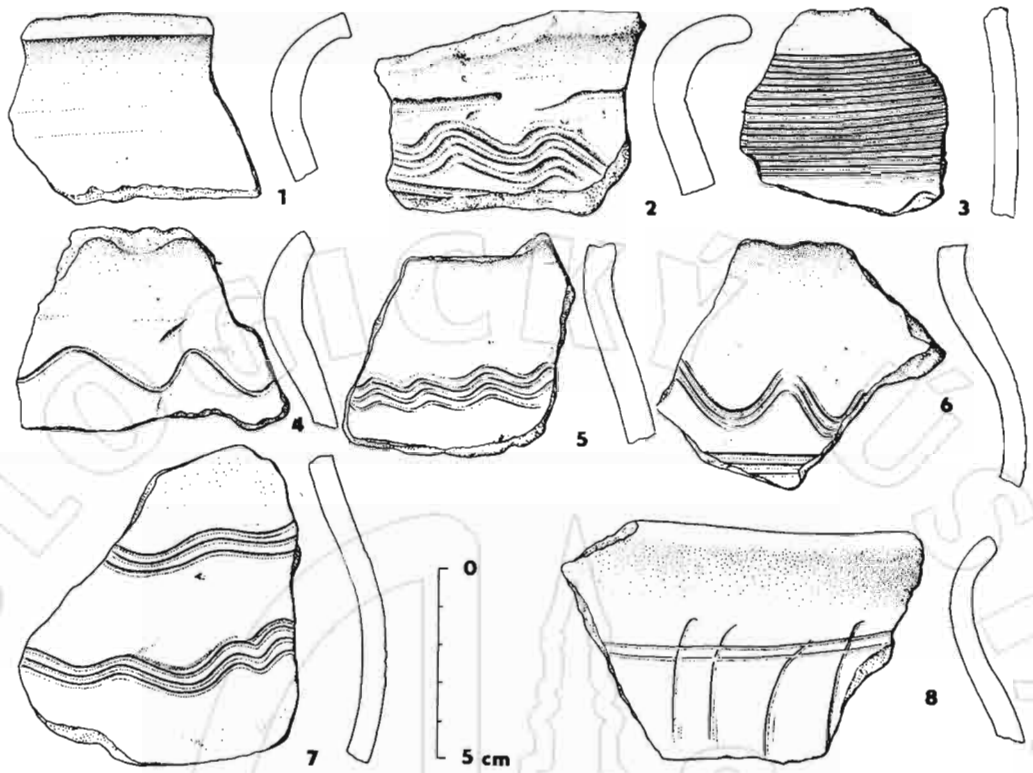
Obr. 37. Babinec. Železný nůž. (V. Furmánek, s. 77)

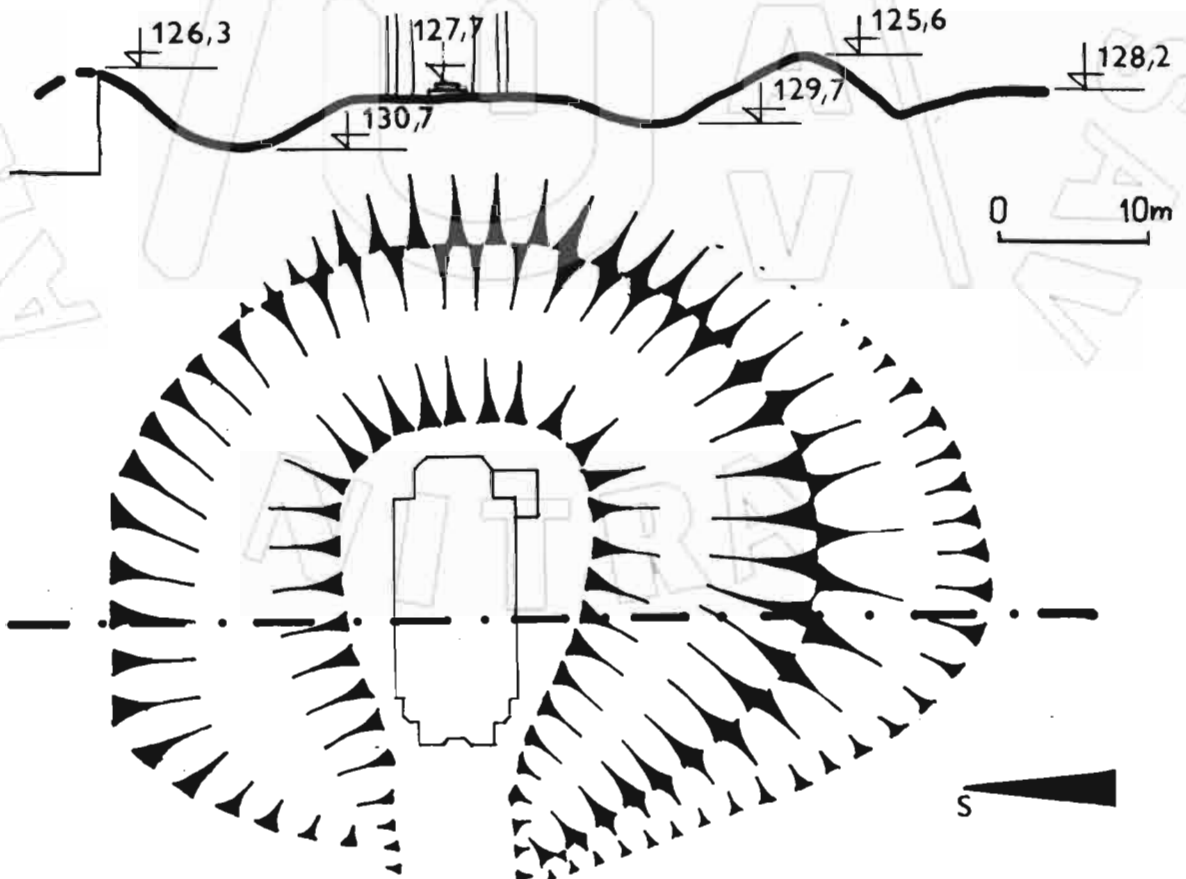
Obr. 38. Kyjatice. Situační náčrt. Poloha lokality označena X. (V. Furmánek, s. 78)

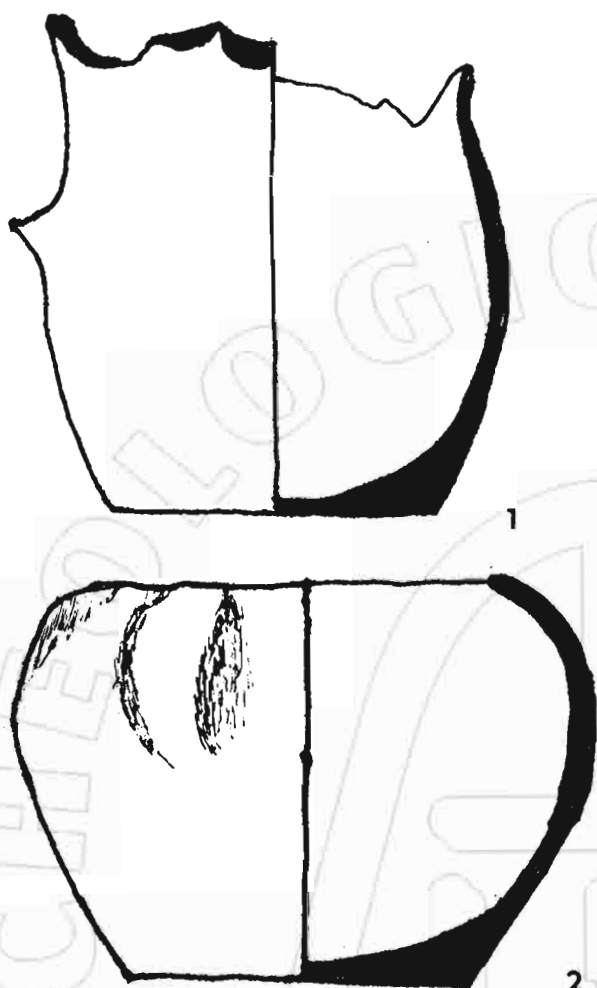
Obr. 39. Pinciná. Výběr keramiky ze slovanského objektu. (V. Furmánek - I. Tóthová, s. 80)

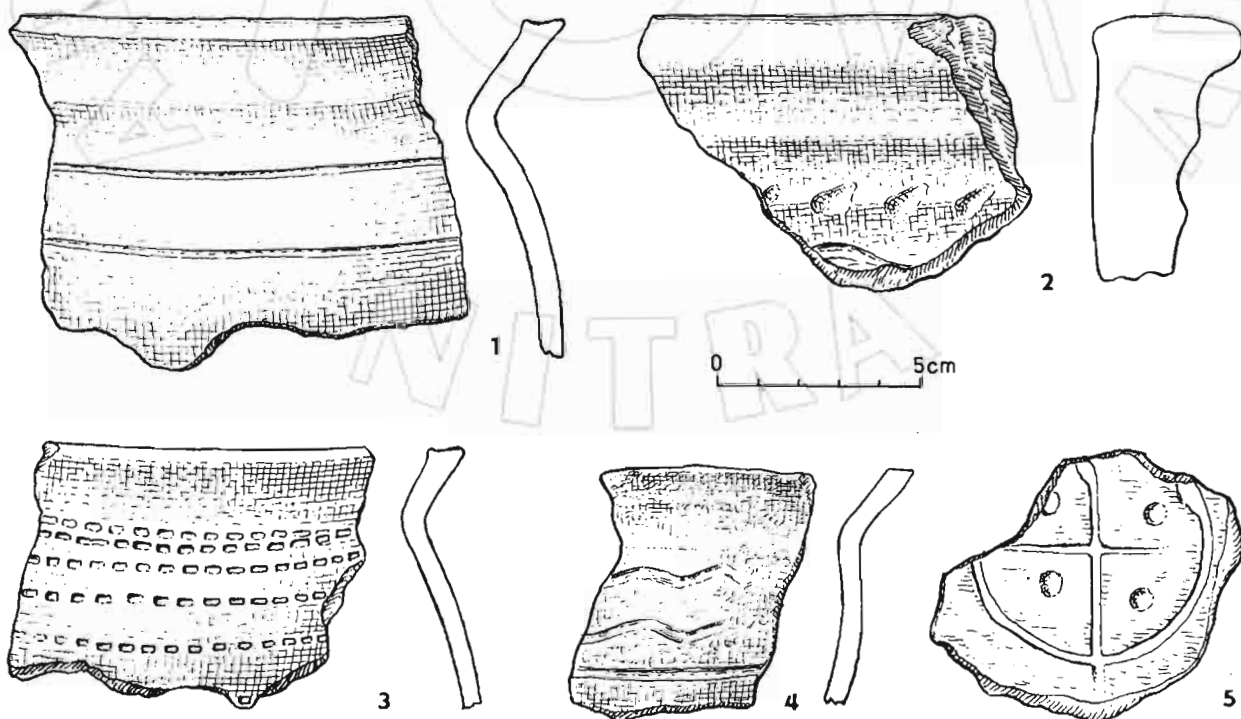
Obr. 40. Pinciná. Výběr keramiky ze slovanského objektu. (V. Furmánek - I. Tóthová, s. 80)

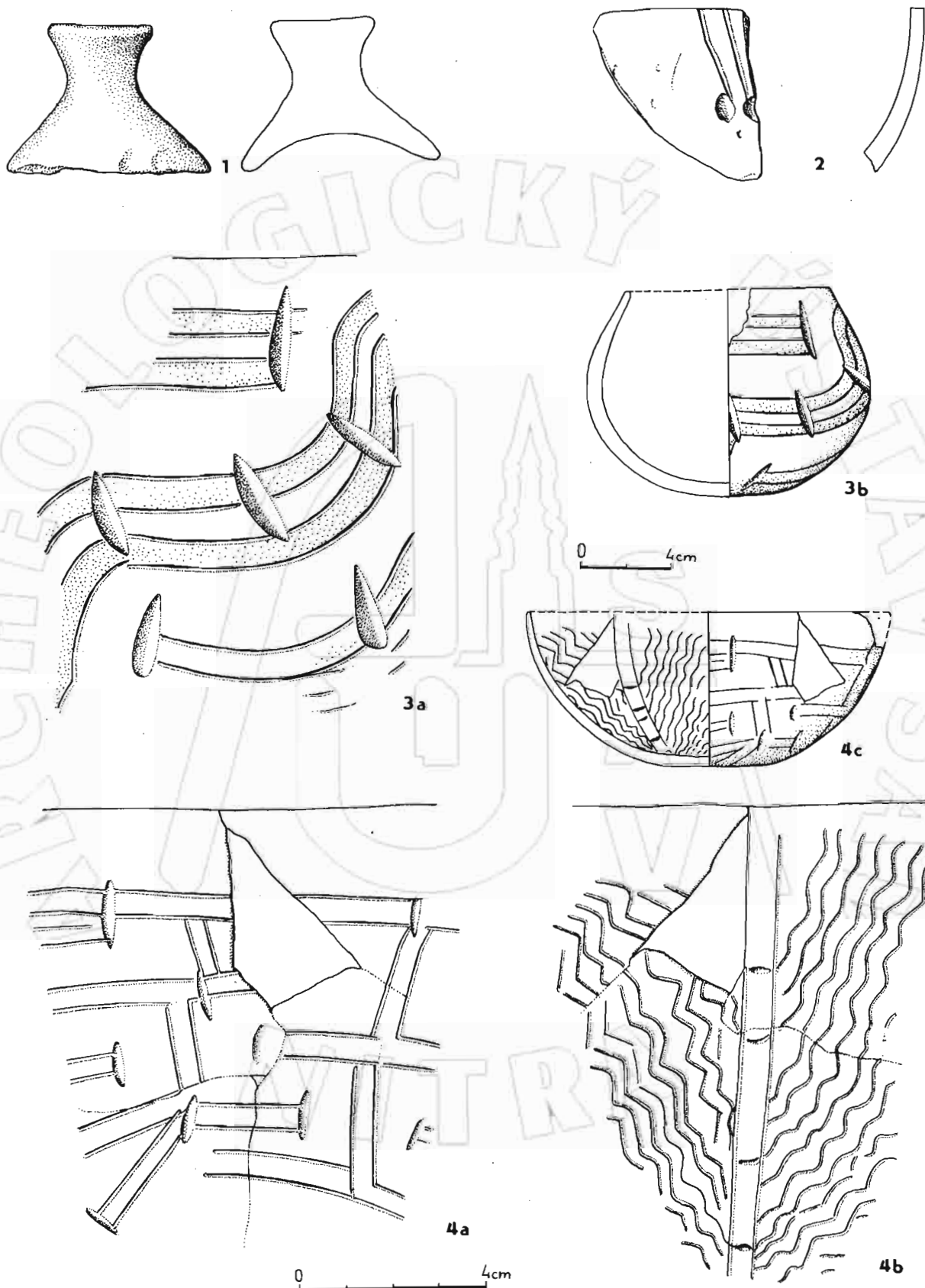
Obr. 41. Janíky, část Horné Janíky. Pôdorys stredovekého zemného hrádka. (K. Füryová, s. 84)

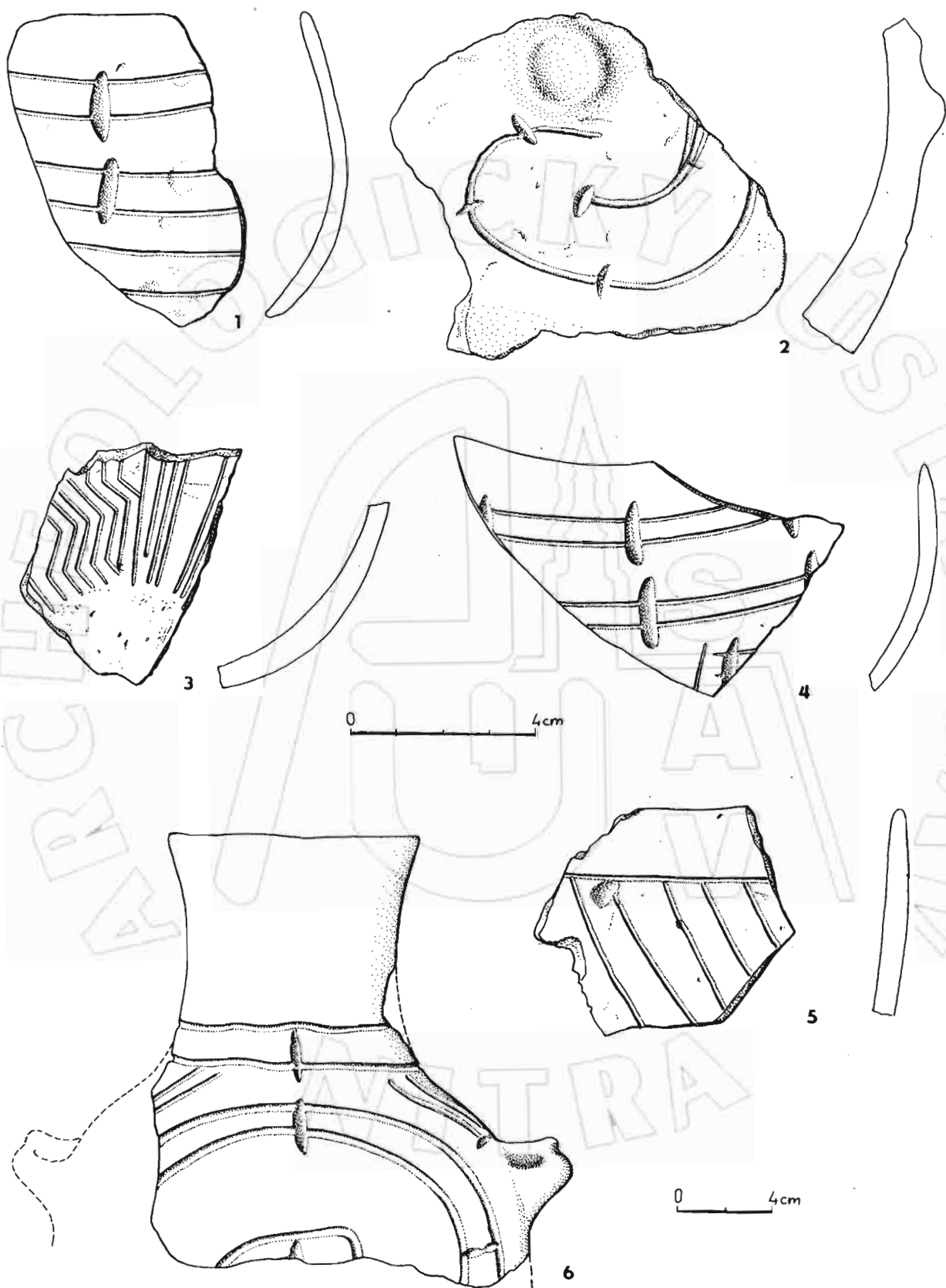
Obr. 42. Šurany, časť Nitriansky Hrádok. Nádoby maďarovskej kultúry.
(J. Gaža - J. Halagan, s. 86)

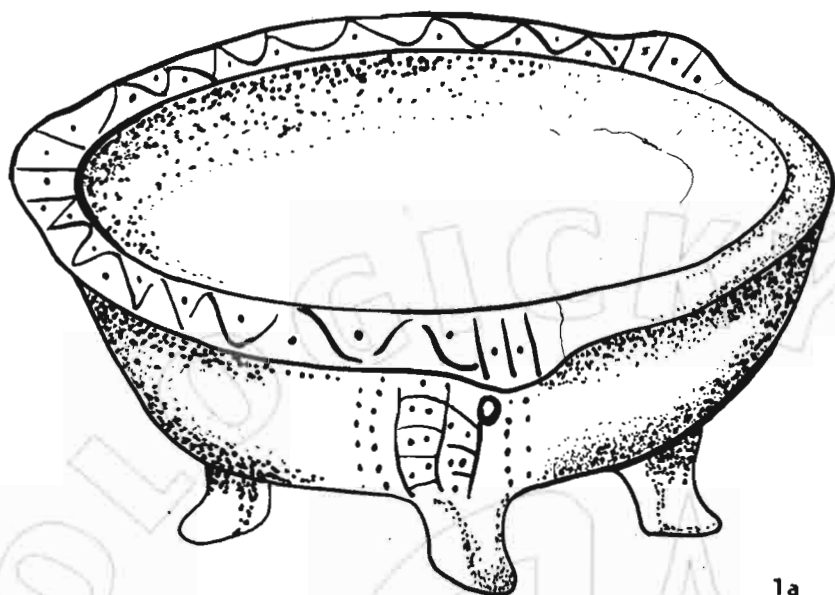
Obr. 43. Vrbové. Výber črepov z 13. stor. /M. Hanuliak, s. 86)

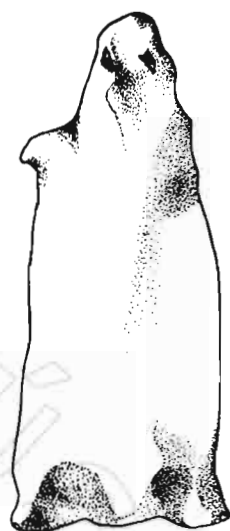
Obr. 44. Patince /kúpele/. Výber črepov. 1, 4a-c - objekt 12; 2 - objekt 50; 3a-b - objekt 54. (I. Cheben, s. 88)

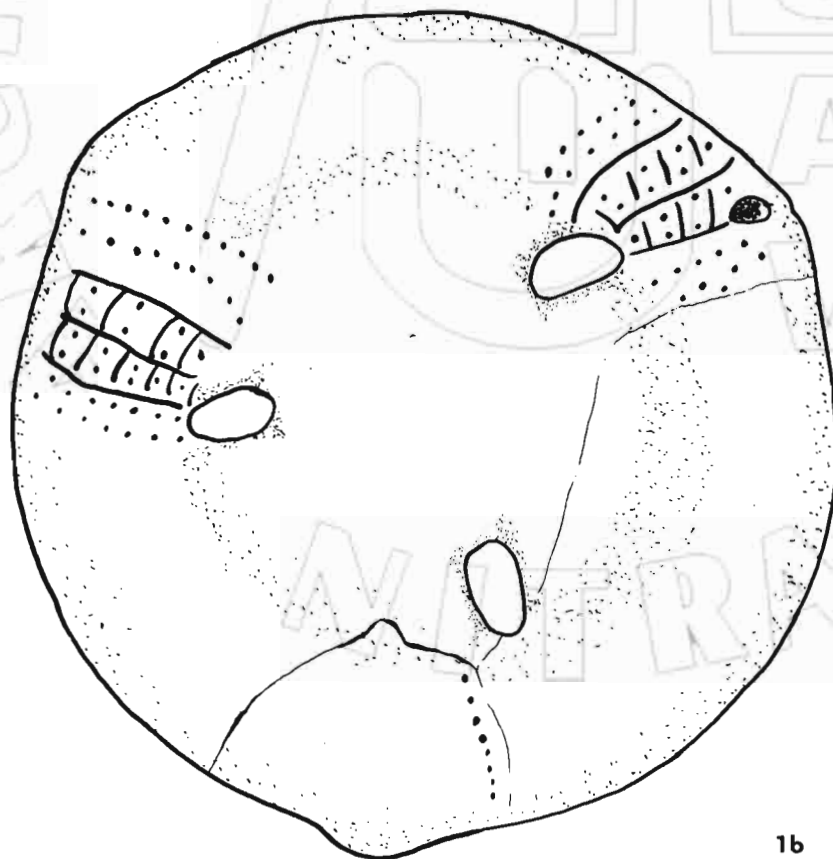
Obr. 45. Patince /kúpele/. Výber črepov. 1 - objekt 17; 2 - objekt 55; 3 - objekt 45; 4 - objekt 48; 5 - objekt 8; 6 - objekt 12. (I. Cheben, s. 88)

1a

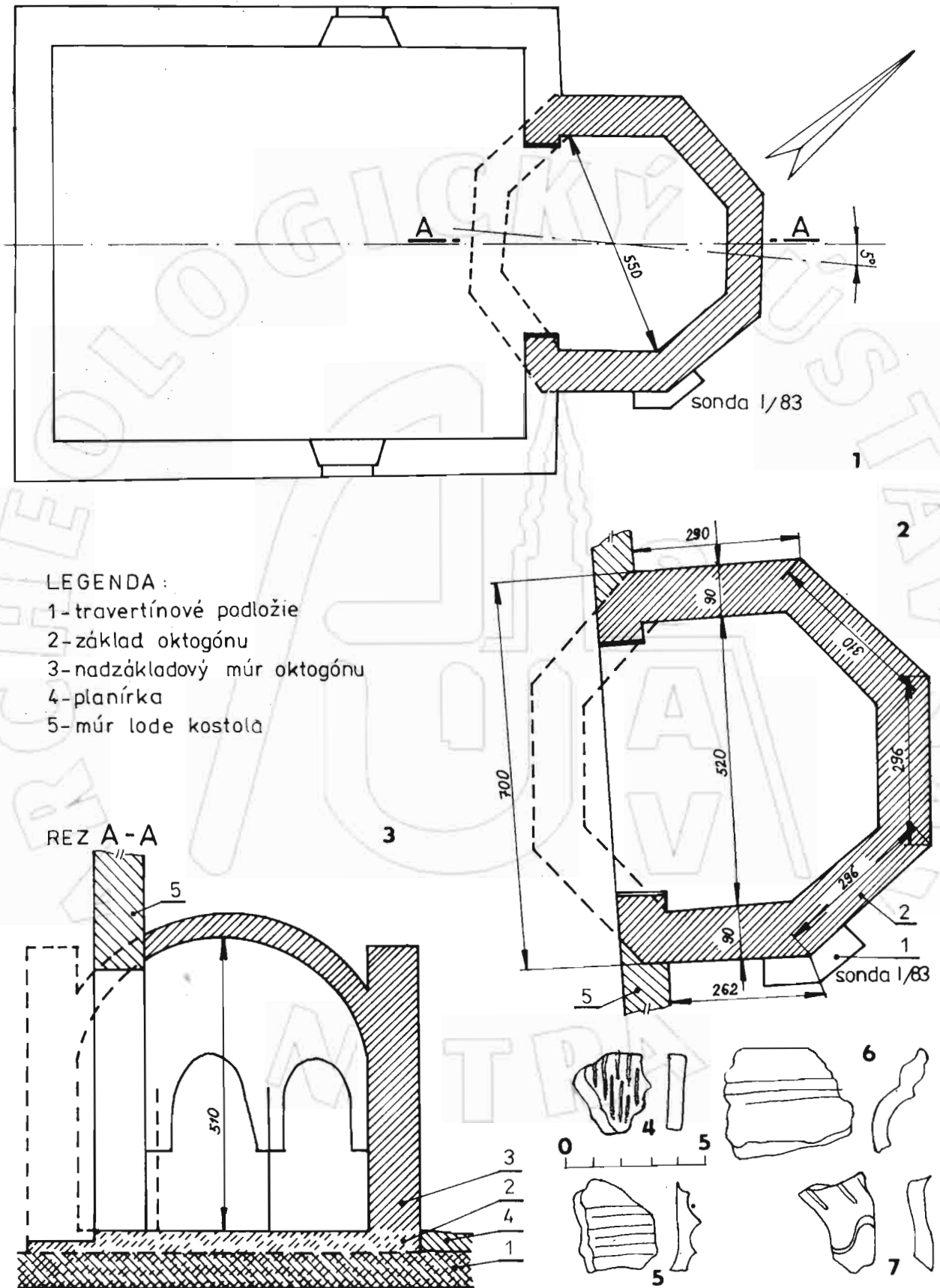

Obr. 47. Vozokany. Hlinená plastika; nedatované. (J. Ižóf, s. 93)

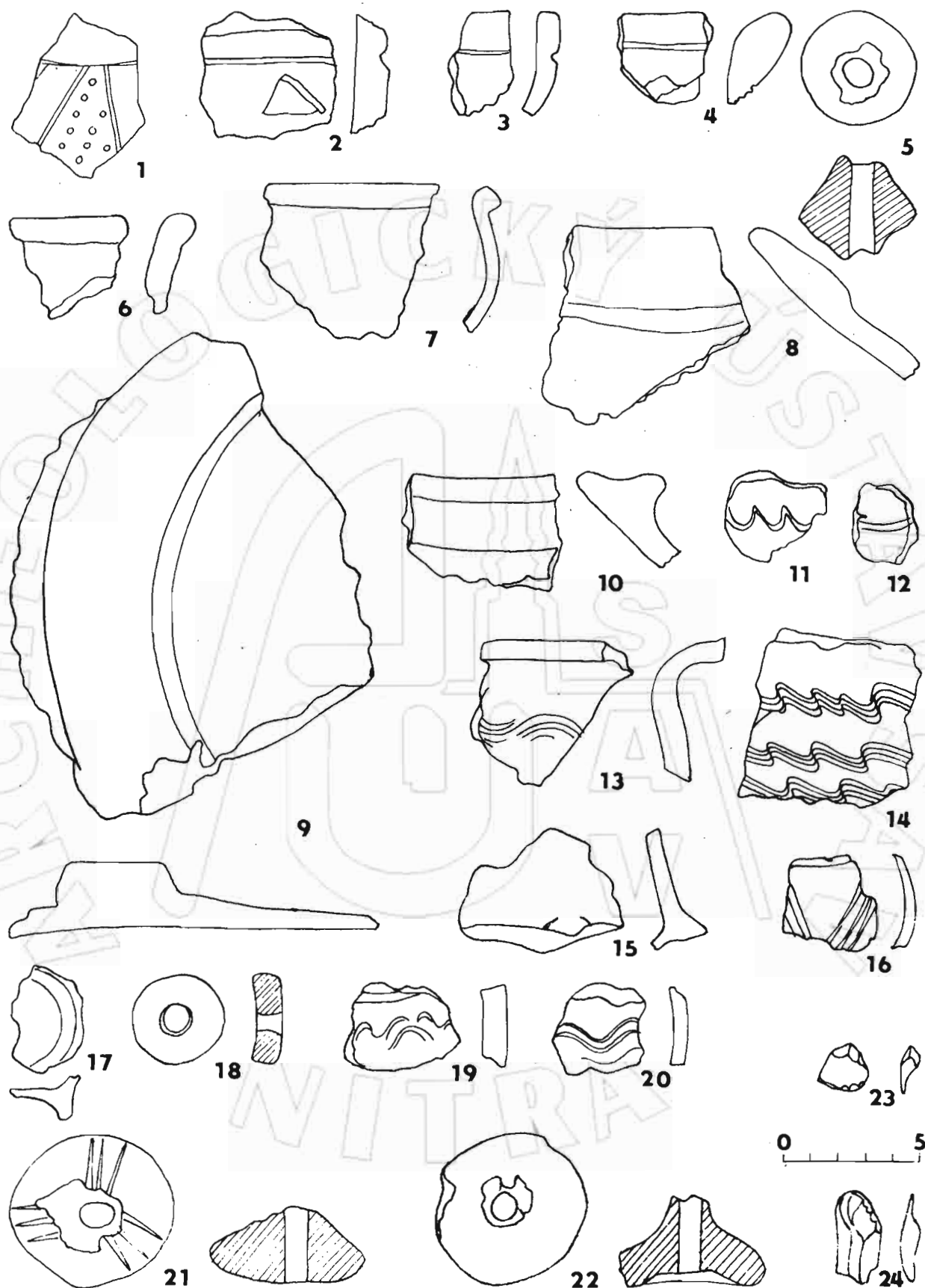

1b

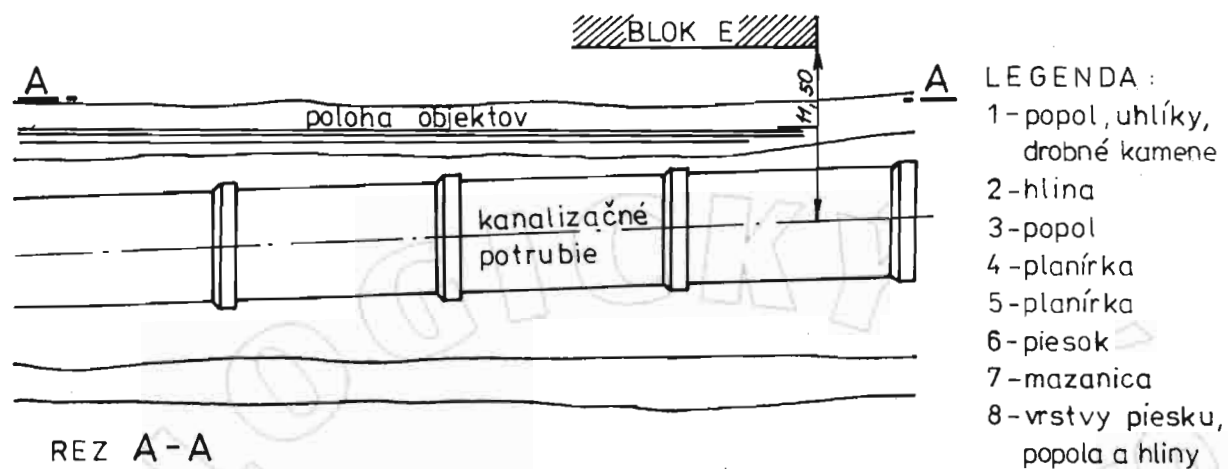
Obr. 46. Hoste /Poddivoč/. Miska maďarovskej kultúry. (J. Ižóf, s. 93)

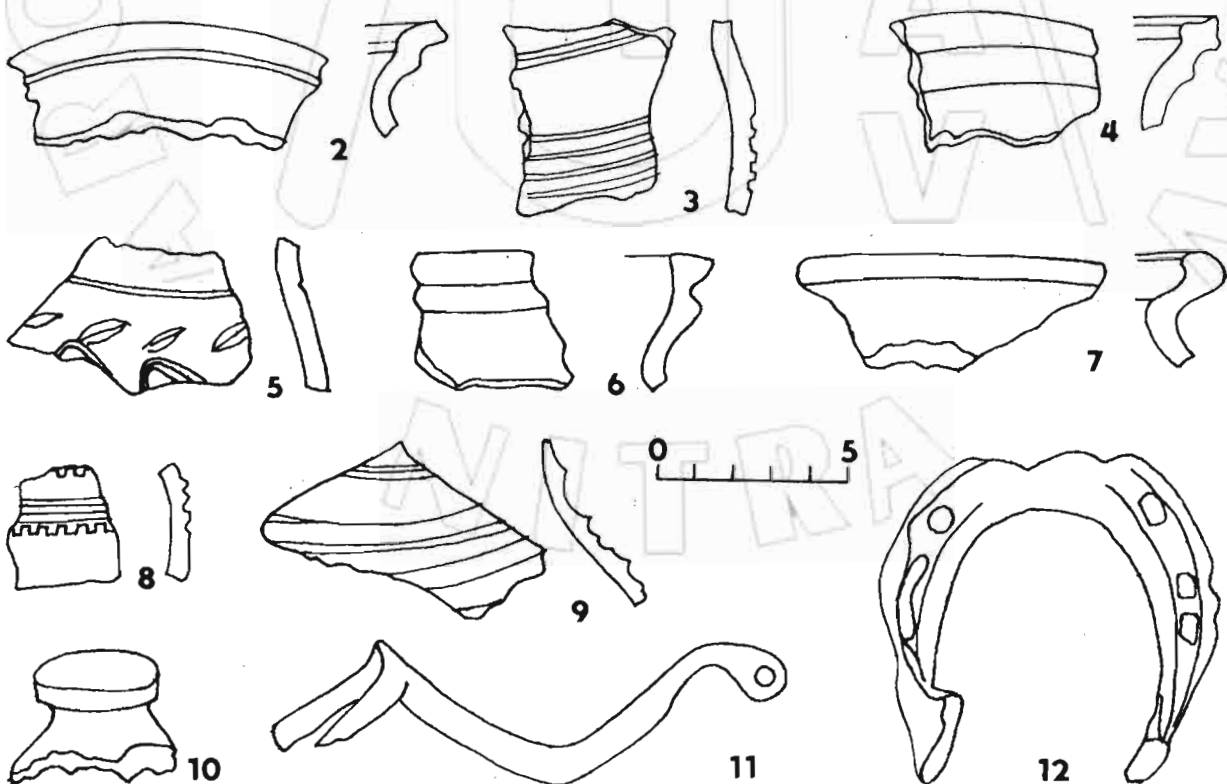
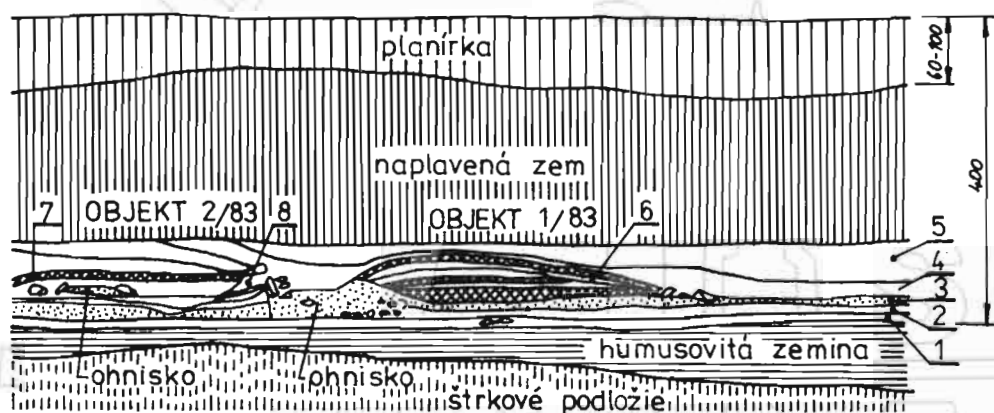
Obr. 48. 1-3 - Hôrka, časť Kišovce /kostol sv. Márie Magdalény/, 1 - pôdorys kostola, 2 - pôdorys oktogónu, 3 - rez oktogónom; 4-7 - Jánovce, časť Machalovce, 4, 5 - črepy z doby bronzovej, 6, 7 - črepy z 13.-14. stor. (F. Javorský, s. 96)

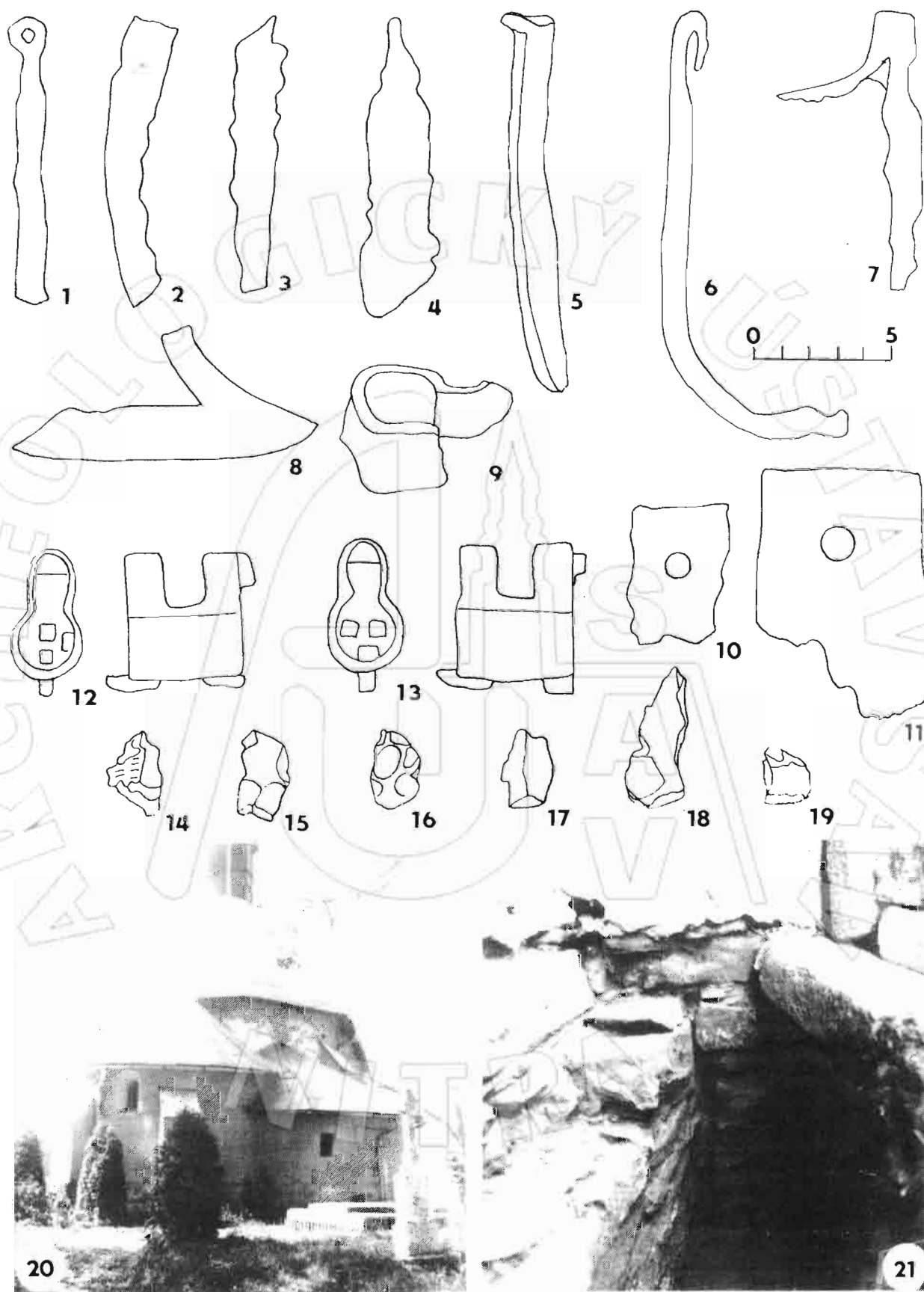
Obr. 49. 1-12 - Jánovce, časť Machalovce /Pod Hradiskom/, 1-4, 6-8, 10 - výber črepov púchovskej kultúry, 5 - hlinený praslen, 9 - fragment žarnova, 11, 12 - črepy z 9.-10. stor.; 13, 14 - Kežmarok, časť Ľubica /Vyšná roveň/, výber keramiky z 9.-10. stor.; 15-20 - Kežmarok, časť Ľubica /Pod starou cestou/, 15-17 - výber črepov z doby bronzovej, 18 - koliesko z doby bronzovej, 19, 20 - výber črepov z 9.-10. stor.; 21 - Veľká Lomnica /Na vlčom chrbte/, hlinený praslen; 22-24 - Veľká Lomnica /Burchbrich/, 22 - hlinený praslen, 23, 24 - nástroje z rohovca. (F. Javorský, s. 96)

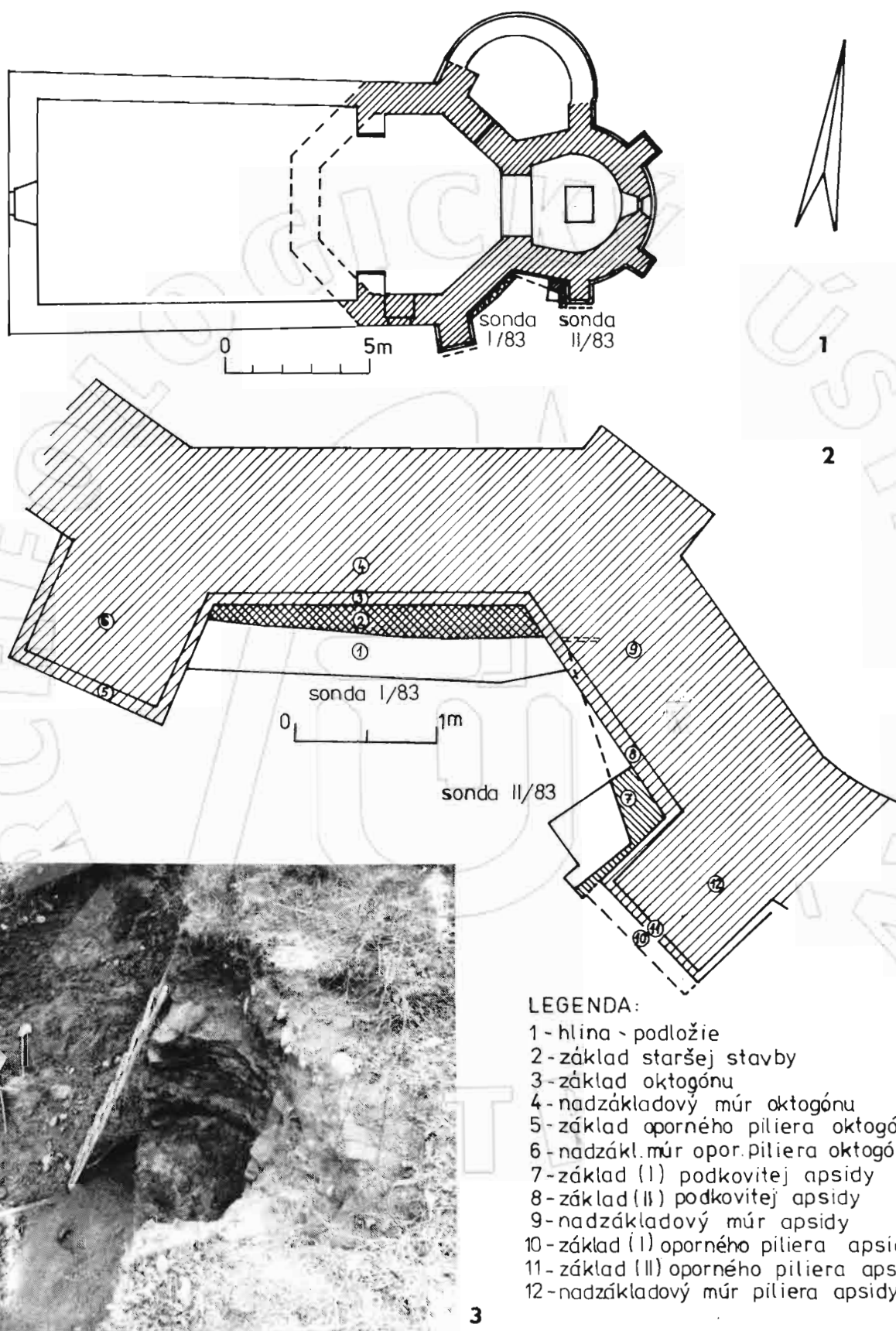
REZ A-A

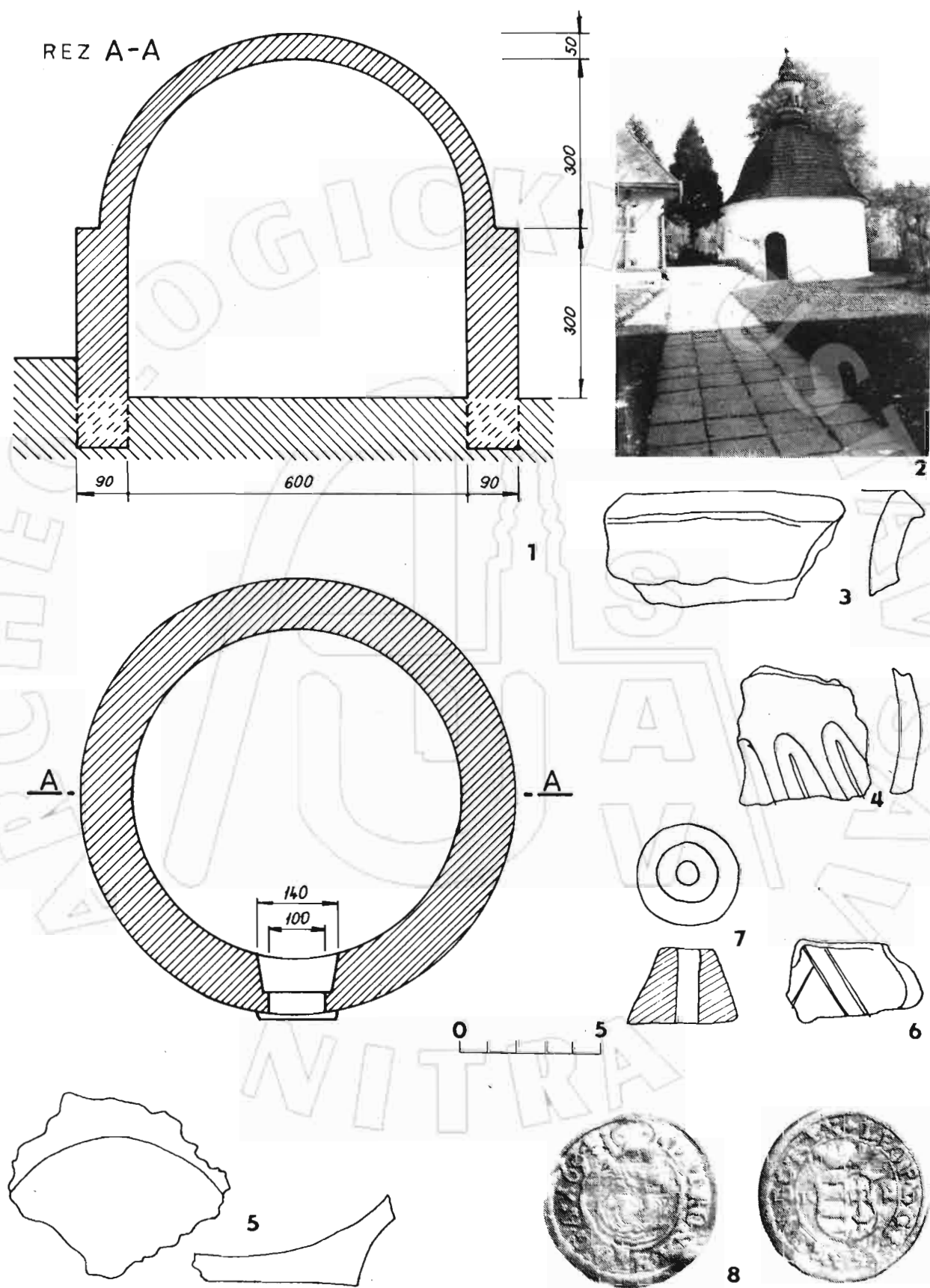
Obr. 50. 1 - Kežmarok /Pod lesom/, objekty 1 a 2/83 v profile ryhy; 2-12 - Vlčková /Horanské/, 2-10 - výber črepov z 12.-15. stor., 11 - železná ostroha zo 14. stor., 12 - železná podkova z 13.-14. stor. (F. Javorský, s. 96)

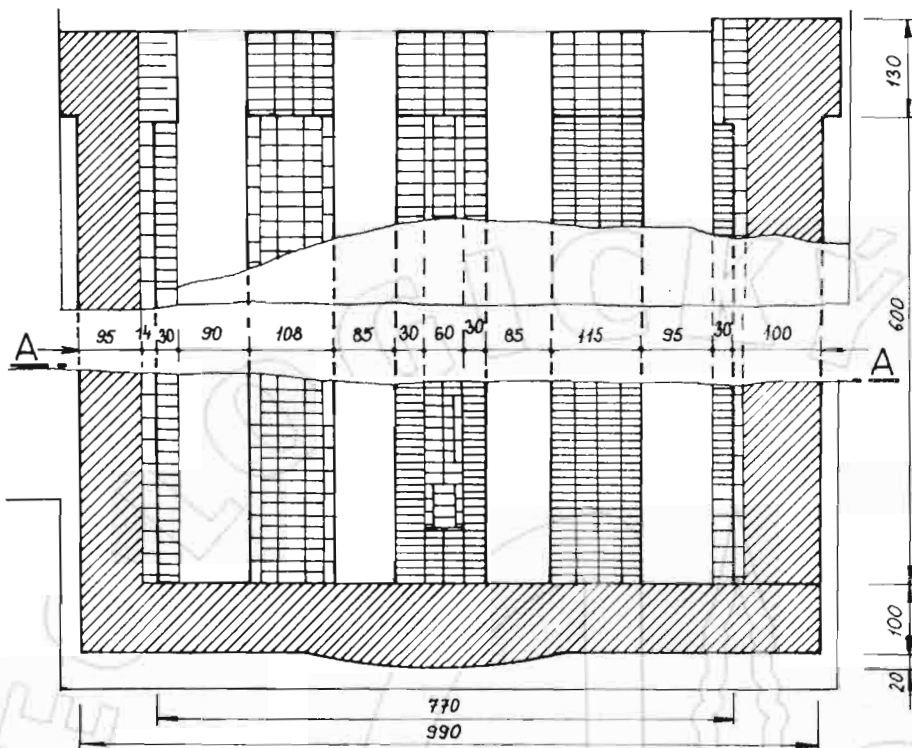
Obr. 51. 1-13 - Vlková /Horanské/, 1, 5-7, 10-11 - železné predmety, 2 - fragment kosáka, 3, 4 - nožíky, 8 - fragment sekáča/?, 9 - fragment železného obucha, 12, 13 - visacie zámky zo 14.-15. stor.; 14-19 - Hniezdne /Losy/, úštepky a nástroje z rohovca; 20-21 - Podolíneček /kostol sv. Anny/, 20 - pohľad od SV, 21 - medzera medzi základmi pod oktogónom a apsidou. (F. Javorský, s. 96)

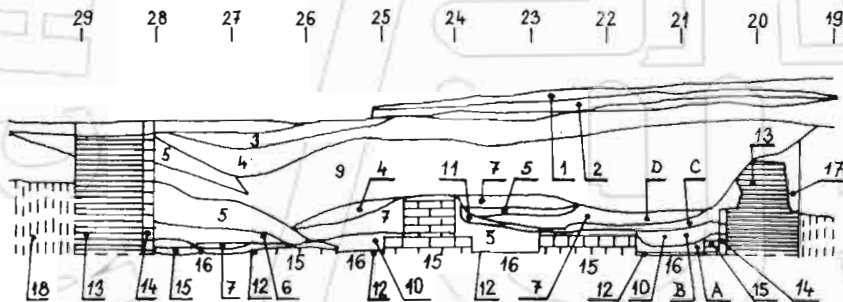
Obr. 52. 1, 2 - Podolíneček /kostol sv. Anny/, 1 - pôdorys, 2 - pôdorys v sondách I a II/83; 3 - Stará Ľubovňa, preskúmaná časť šachtovej pece. (F. Javorský, s. 96)

Obr. 53. 1, 2 - Bijacovce /kaplnka sv. Kozmu a Damiána/, 1 - pôdorys a rez, 2 - celkový pohľad; 3-7 - Domanovce /Na dlhom/, 3-6 - výber črepov z 3.-4. stor., 7 - hlinený praslen; 8 - Levoča /Červená chyžka/, denár Leopolda I. z r. 1694. (F. Javorský, s. 96)

REZ A-A

LEGENDA:

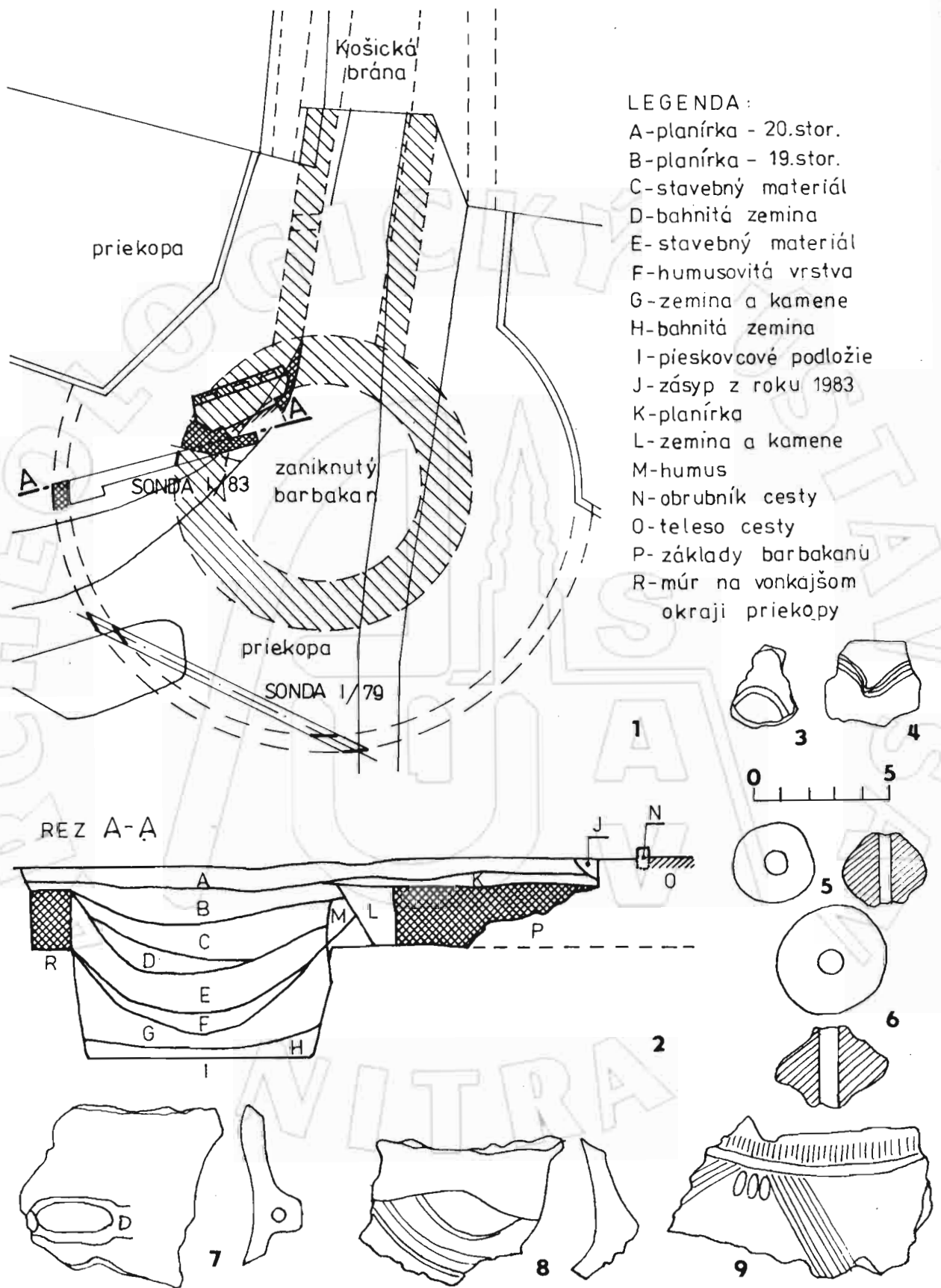
- 1 ORNICA
- 2 ŠTRKOVÁ VRSTVA
- 3 DROBNÉ KAMENE, TEHLY A HLINA
- 4 PLANÍRKA
- 5 HLINA - ČIASŤOČNE PREPÁLENÁ
- 6 HLINA A TEHLY
- 7 DROBNÉ KÚSKY TEHÁL, KAMENE A HLINA
- 8 ZÁSYD ZÁKLADU
- 9 KAMENE A TEHLY
- 10 TEHLOVÁ DRVINA
- 11 OHNÍSKO
- 12 POPOL
- 13 KAMENNÝ MÚR
- 14 TEHLOVÁ OBMUROVKA KAMENNÉHO MÚRU
- 15 TEHLOVÉ ZÁKLADY KLENIEB
- 16 OHNISKÁ - TUNELOVITÉ
- 17 VÝPLŇ ZÁKLADOVEJ RYHY
- 18 ÍLOVITÉ PODLOŽIE

1

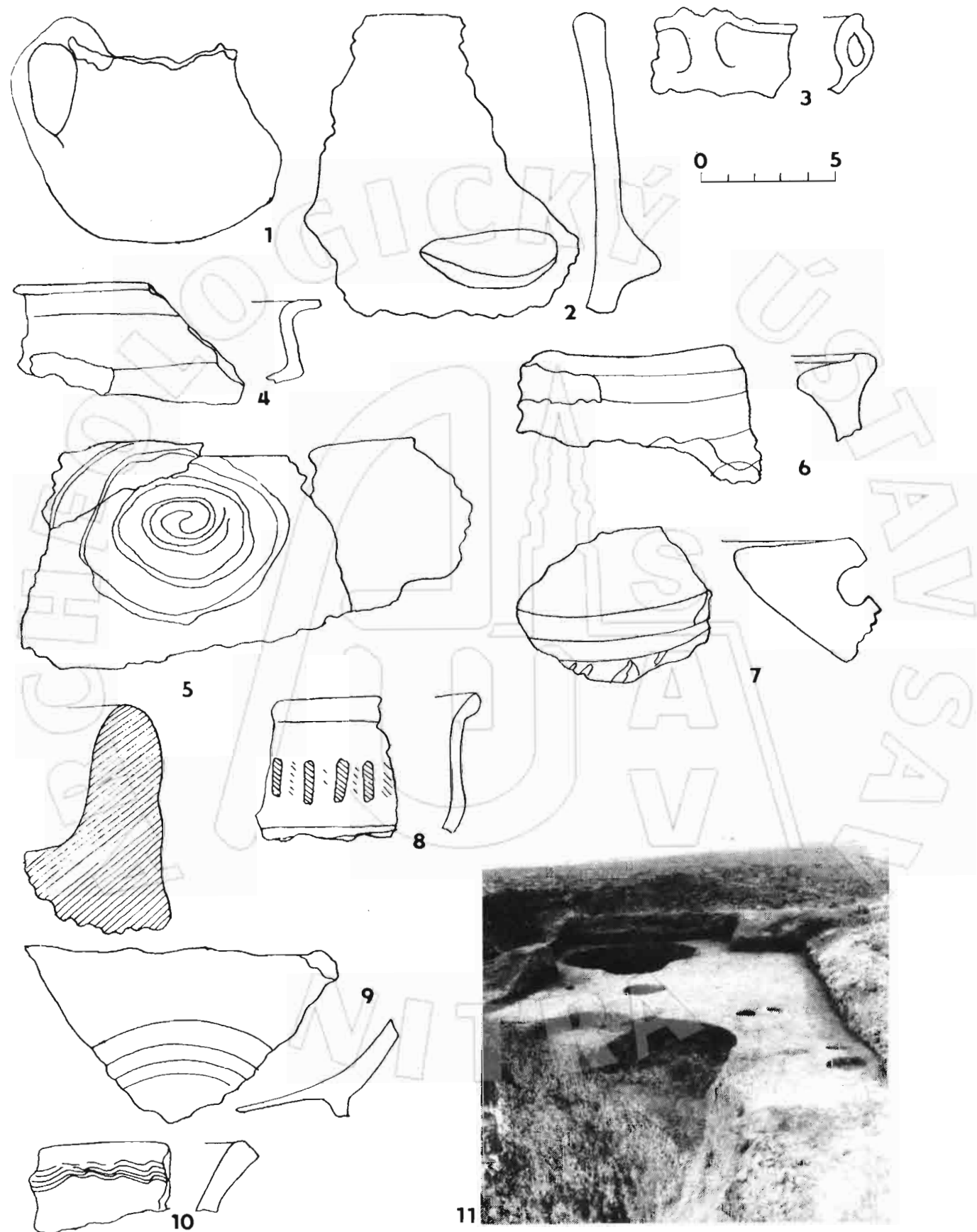
2

Obr. 54. Levoča /Červená chyžka/. 1 - pôdorys a rez tehliarskej pece zo 16. stor., 2 - severná časť základov tehliarskej pece. (F. Javorský, s. 96)

Obr. 55. 1, 2 - Levoča /Košická brána/, 1 - pôdorys zaniknutého barbakanu s priekopou, 2 - západný profil sondy I/83; 3, 4 - Smižany /Pri starej horárni, Čingov/, výber črepov z 9.-10. stor.; 5-9 - Smižany /Smižianska maša/, 5, 6 - hlinené prasleny z doby bronzovej, 7-9 - výber črepov z mladšej doby bronzovej. (F. Javorský, s. 96)

Obr. 56. Smižany /Smižianska maša/. 1 - šálka z objektu 5/83, 2-4 - výber črepov z mladšej doby bronzovej, 5 - fragment hlineného pekáča, 6-9 - výber črepov z mladšej doby rímskej, 10 - črep z ústia hrnca z 9. stor., 11 - objekty 1 a 2/83. (F. Javorský, s. 96)

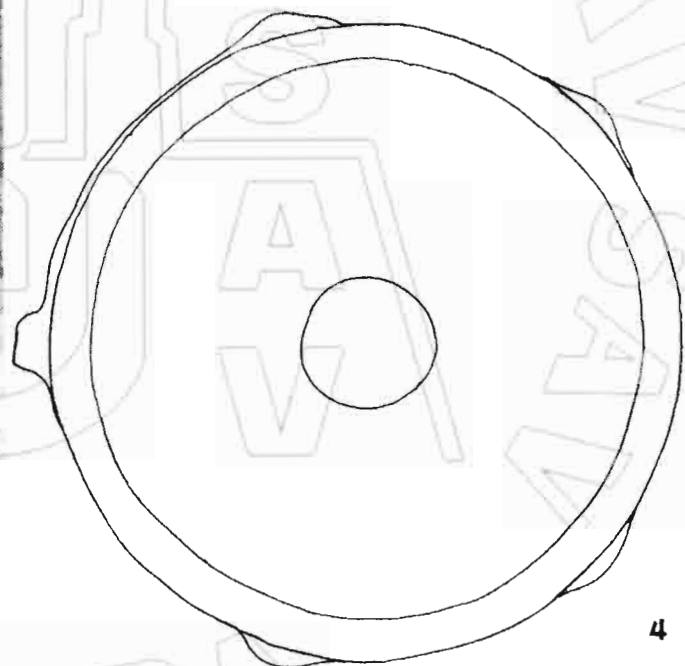
1

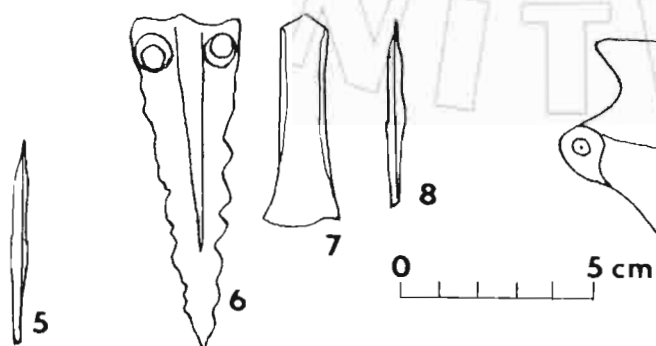
2

3

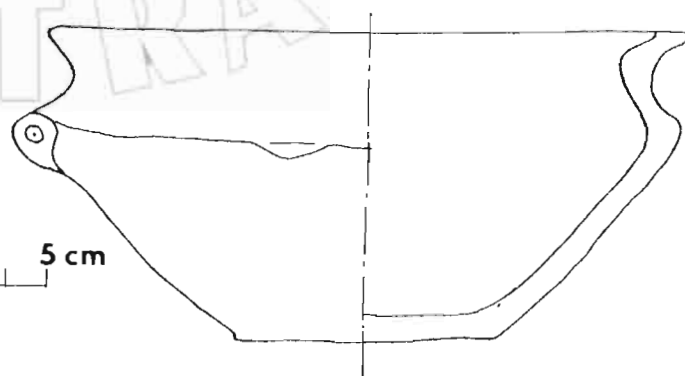

4

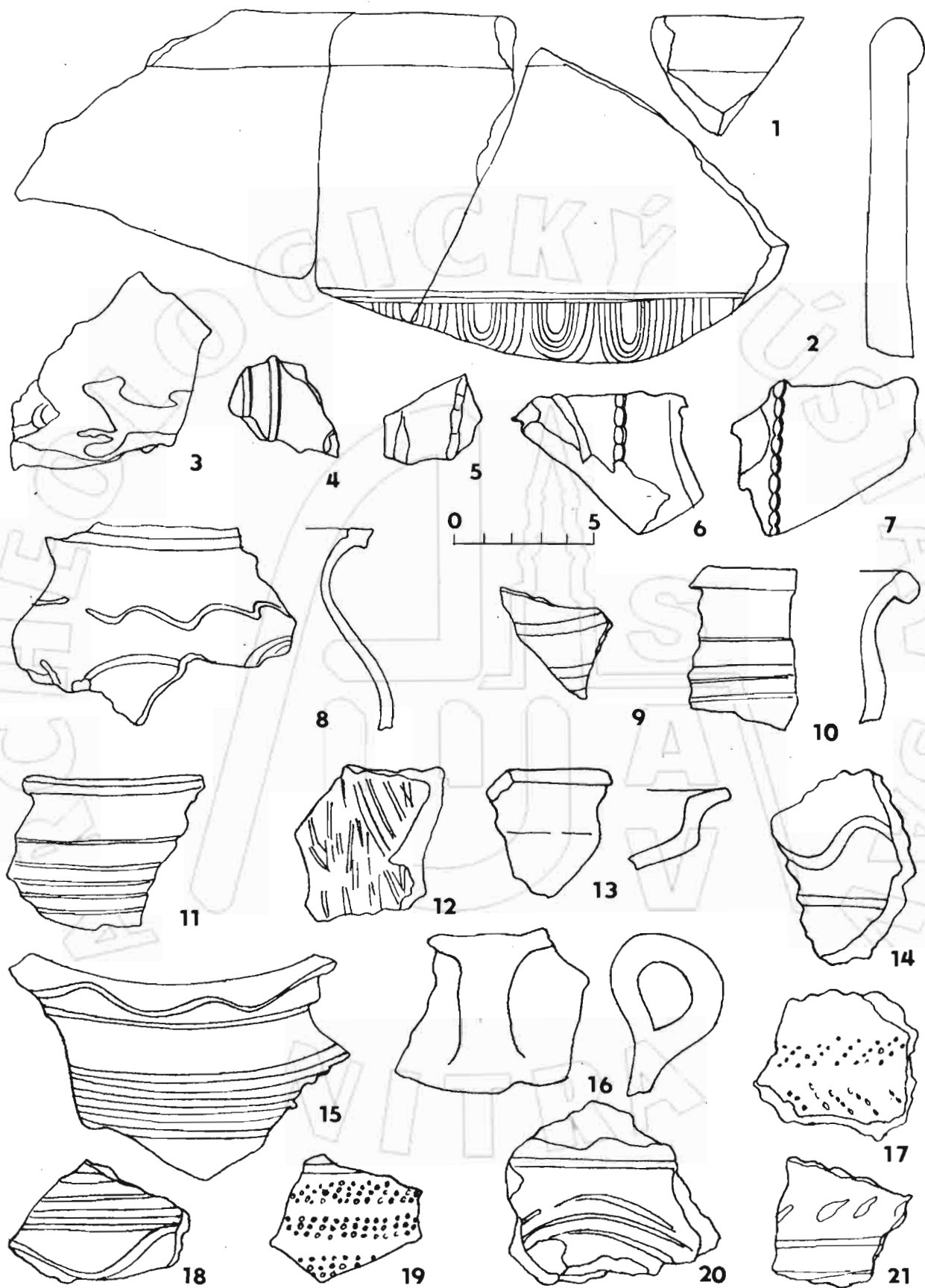

8

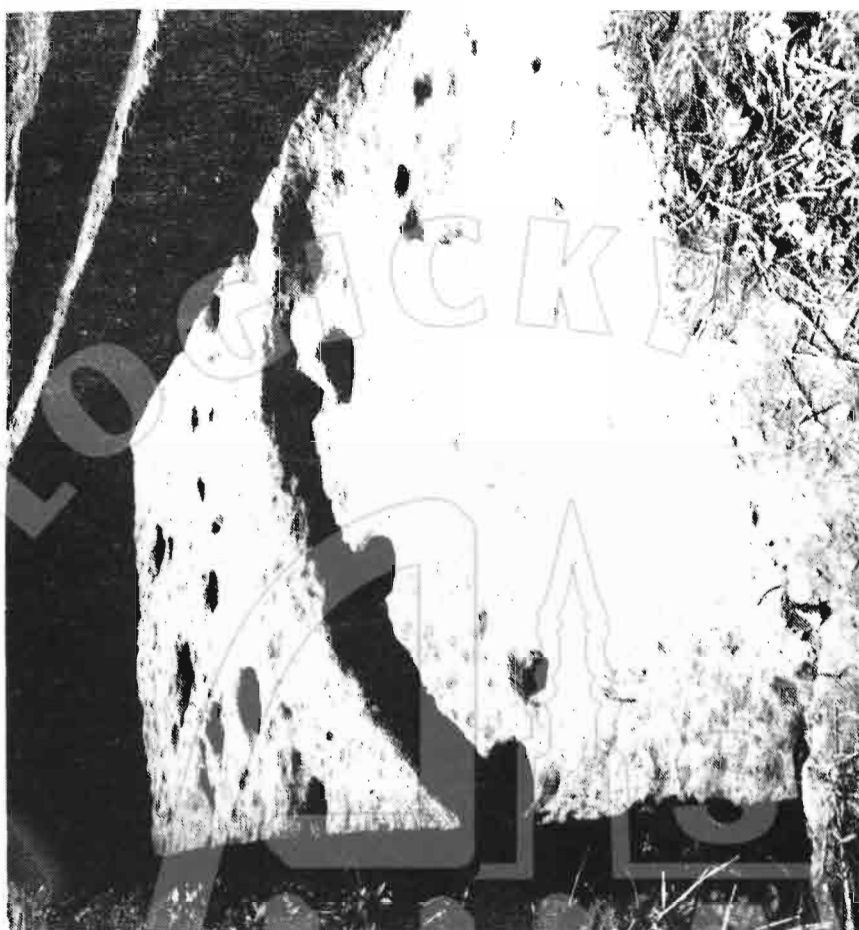
0 5 cm

Obr. 57. Smižany /Hradisko I/. 1 - hrob 1/83, 2 - hrob 2/83, 3 - hrob 3/83, 4 - misa z hrobu 1/83, 5 - bronzová strelka z hrobu 2/83, 6-8 - bronzová dýka, sekerka a strelka z hrobu 3/83. Všetko otomanská kultúra. (F. Javorský, s. 96)

Obr. 58. 1-7 - Spišská Nová Ves /Smižianska roveň/, terra sigillata; 8 - Spišská Nová Ves /dvor farského kostola/, črep z hrnca z 13. stor.; 9, 10 - Spišské Podhradie /spišská kapitula/, črepy z 13.-14. stor.; 11, 15, 18, 19 - Spišský Štvrtok /Stará škola/, črepy z 13.-15. stor.; 12-14, 16, 17 - Spišský Hrušov /Dlhé hony/, 12, 13 - črepy zo strednej doby bronzovej, 14, 16 - črepy z mladšej doby rímskej, 17 - črep z 9. stor.; 20 - Spišský Štvrtok /Pod gelendrami/, črep z prvej pol. 13. stor. (F. Javorský, s. 96)

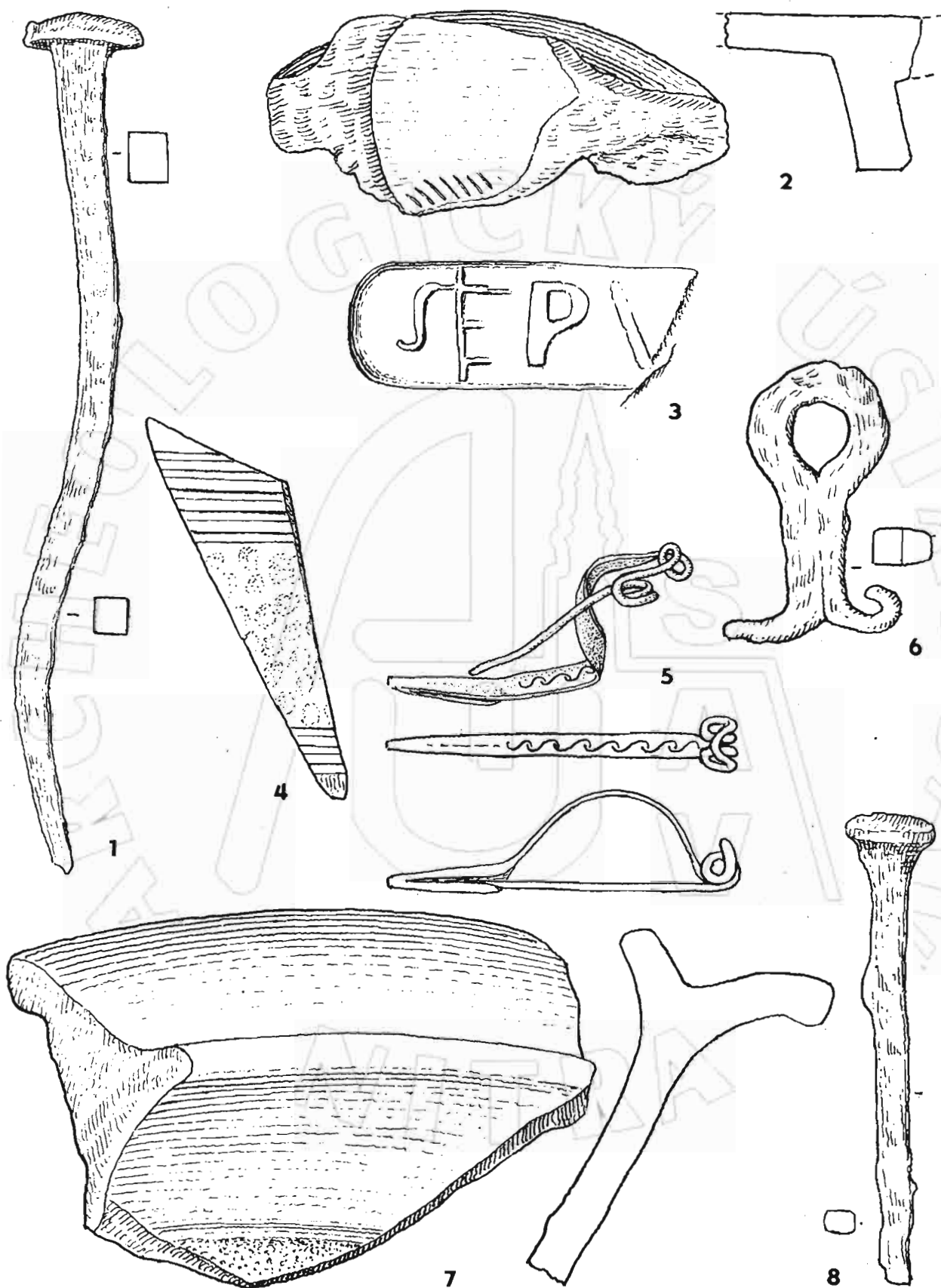
Obr. 59. Trstené pri Hornáde. 1 - štítková spona s priehradkovou emailovou výzdobou, 2 - časť zahĺbeného obydlia zo staršej doby rímskej /3. stor./ (Kolektív, s. 112)

Obr. 60. Bratislava, časť Dúbravka. Základy stavby I od juhovýchodu. (T. Kolník, - L. Kulichová, s. 115)

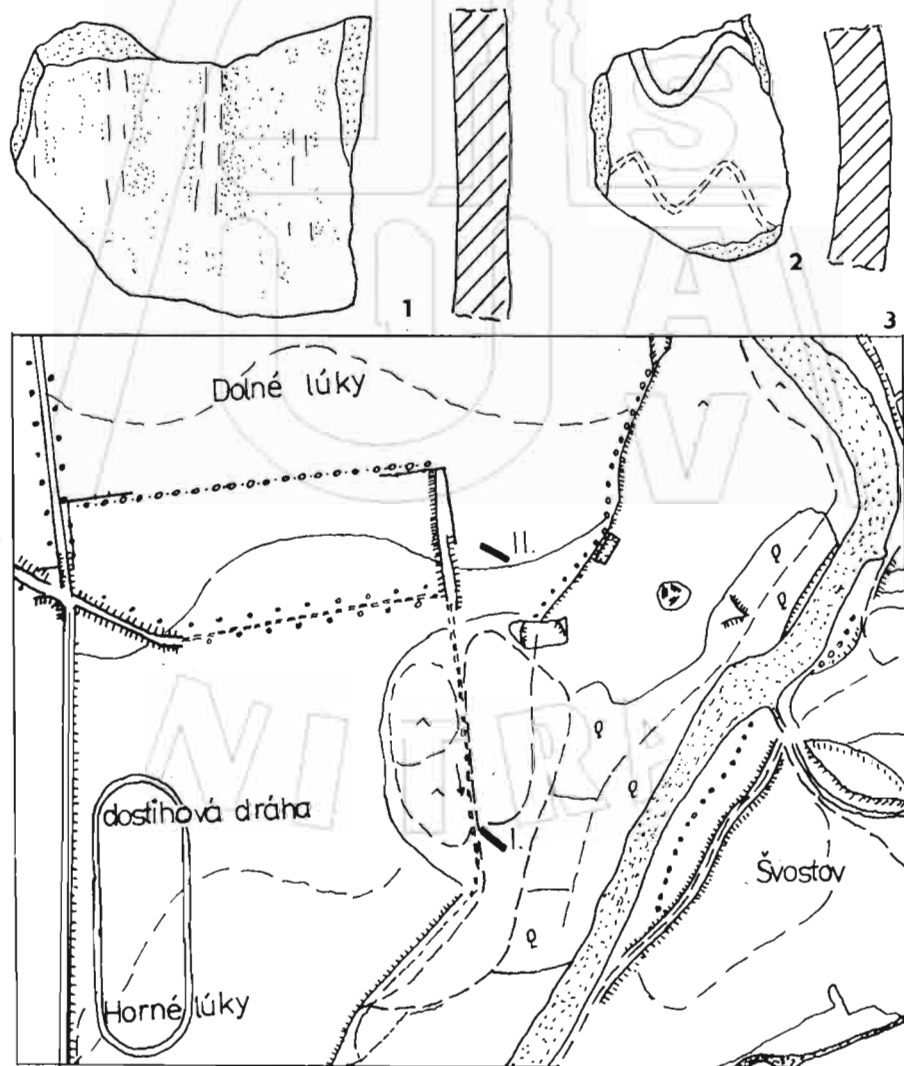
Obr. 61. Bratislava, časť Dúbravka. 1 - juhozápadná apsida, 2 - stavba II, severovýchodné nárožie. (T. Kolník - L. Kulichová, s. 115)

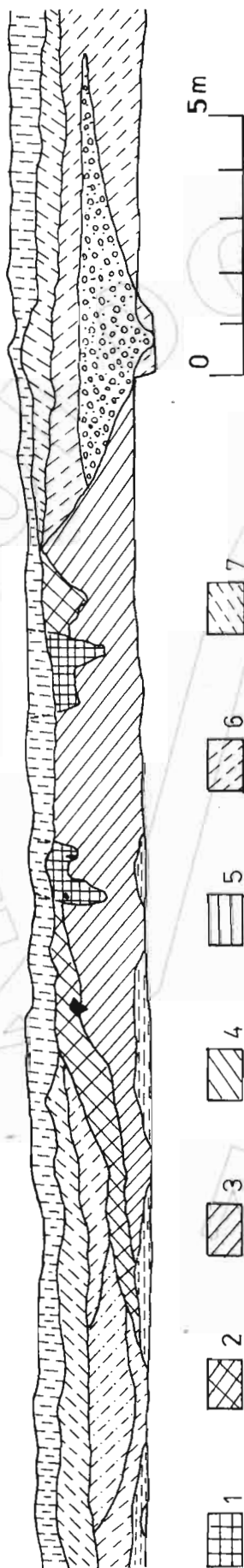
Obr. 62. Bratislava, časť Dúbravka. Nálezy z priestorov stavby I /1, 6, 8 - železo, 2, 3, 7 - keramika, 4 - sklo, 5 - bronz/. (T. Kolník - L. Kulichová, s. 115)

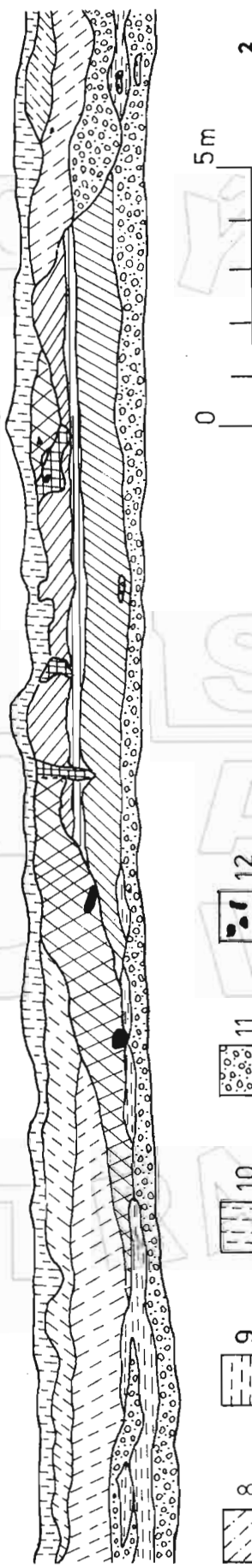
Obr. 63. Bratislava, časť Dúbravka. Denár Alexandra Severa z r. 224, nález z priestoru stavby I. (T. Kolník - L. Kulichová, s. 115)

Obr. 64. Nový Tekov. 1, 2 - črepy z telesa valu v reze II, 3 - situačný plán lokality I a II, poloha rezov. (T. Kolník - P. Roth, s. 119)

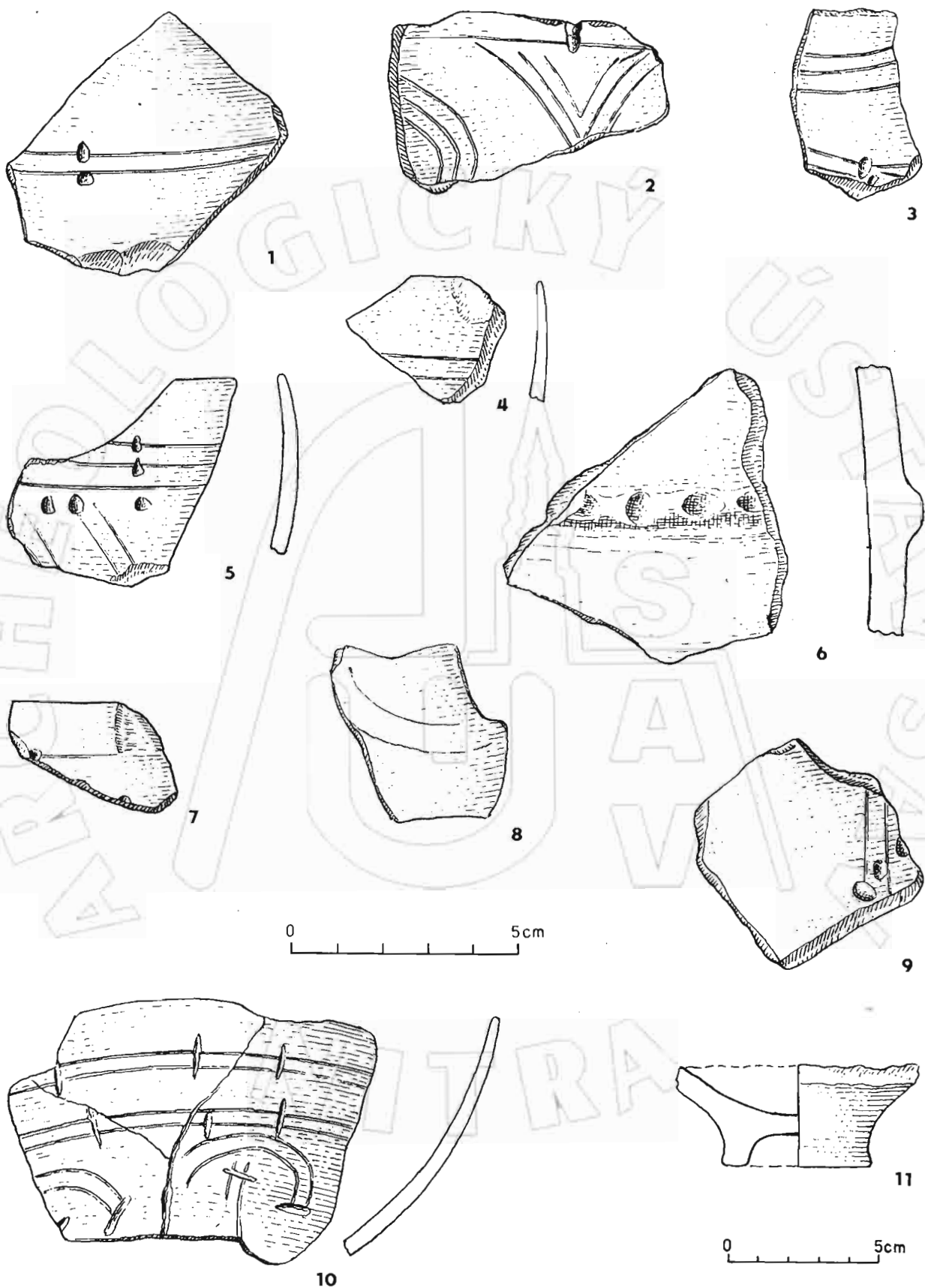

1

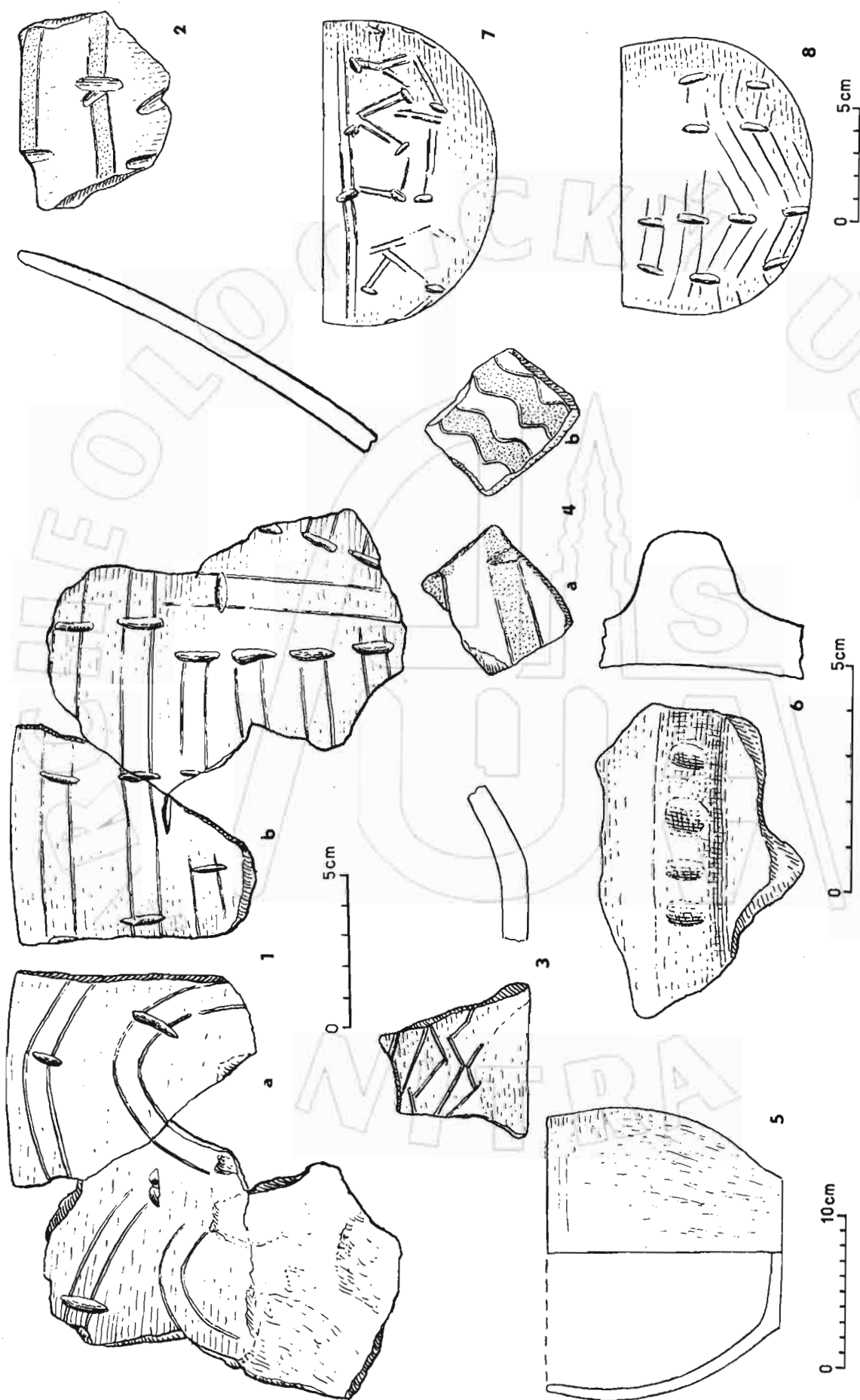

2

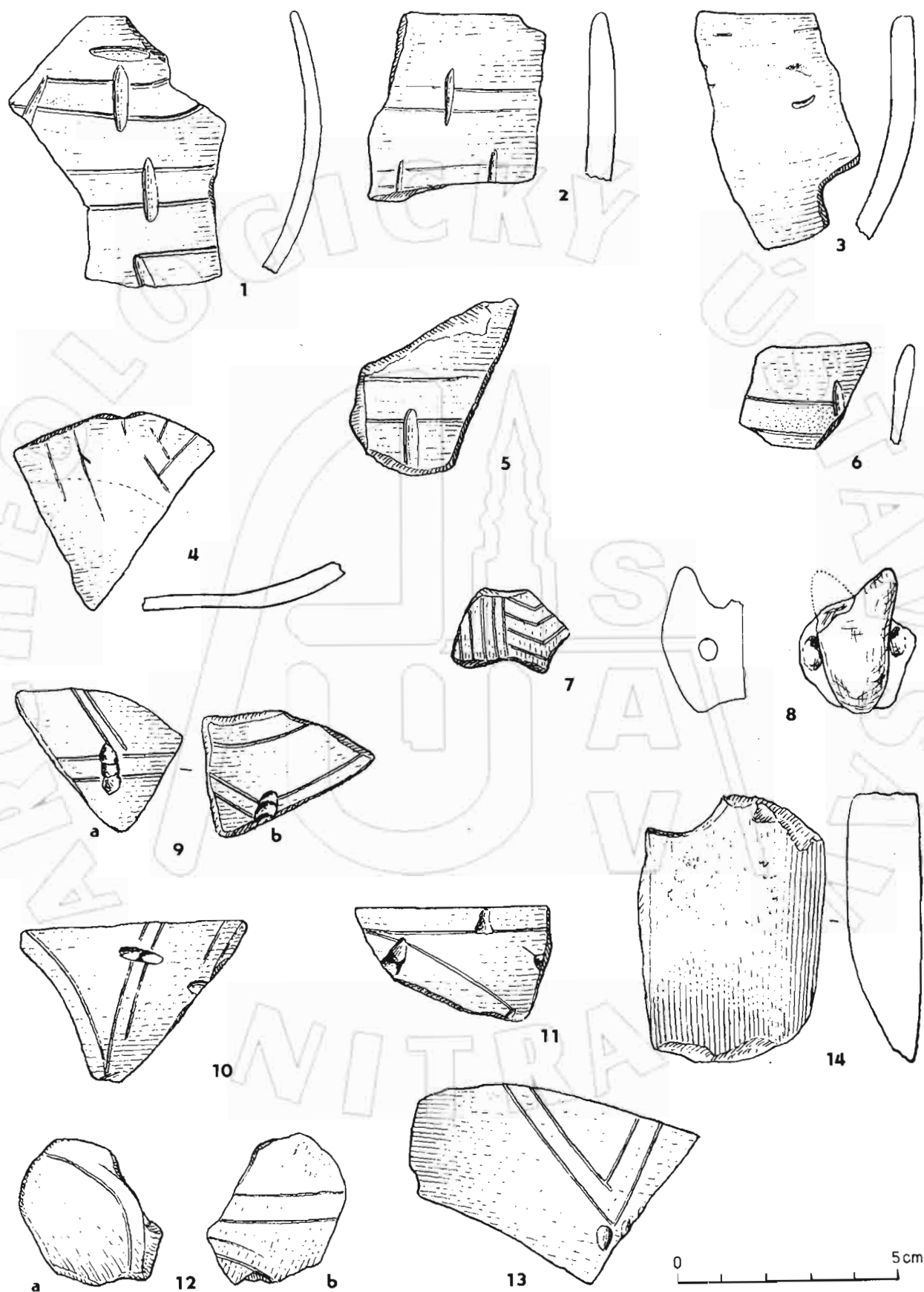
Obr. 65. Nový Tekov. 1 - severný profil rezu I, 2 - severný profil rezu II. Vysvetlivky: 1 - prepálená, spečená zemina s kamením a so zvyškami zuhoľnatého dreva, 2 - zániková vrstva prepálenej zeme, uhlíkov a kaménia, 3 - tmavohnedá ílovitá zemina z telesa valu, 4 - svetlohnedá ílovitá zemina z telesa valu, 5 - ílovitá vrstva s mazanicou a so sporadickými črepami, 6 - tmavohnedá ílovitá zemina, 7 - svetlohnedá ílovitá zemina, 8 - svetlohnedá ílovitá zemina s prímesou jemnozrnného piesku, 9 - sivá ílovitá zemina, 10 - vrchná rozrušená vrstva, 11 - štrk, 12 - piesok. (T. Kolník - p. Roth, s. 119)

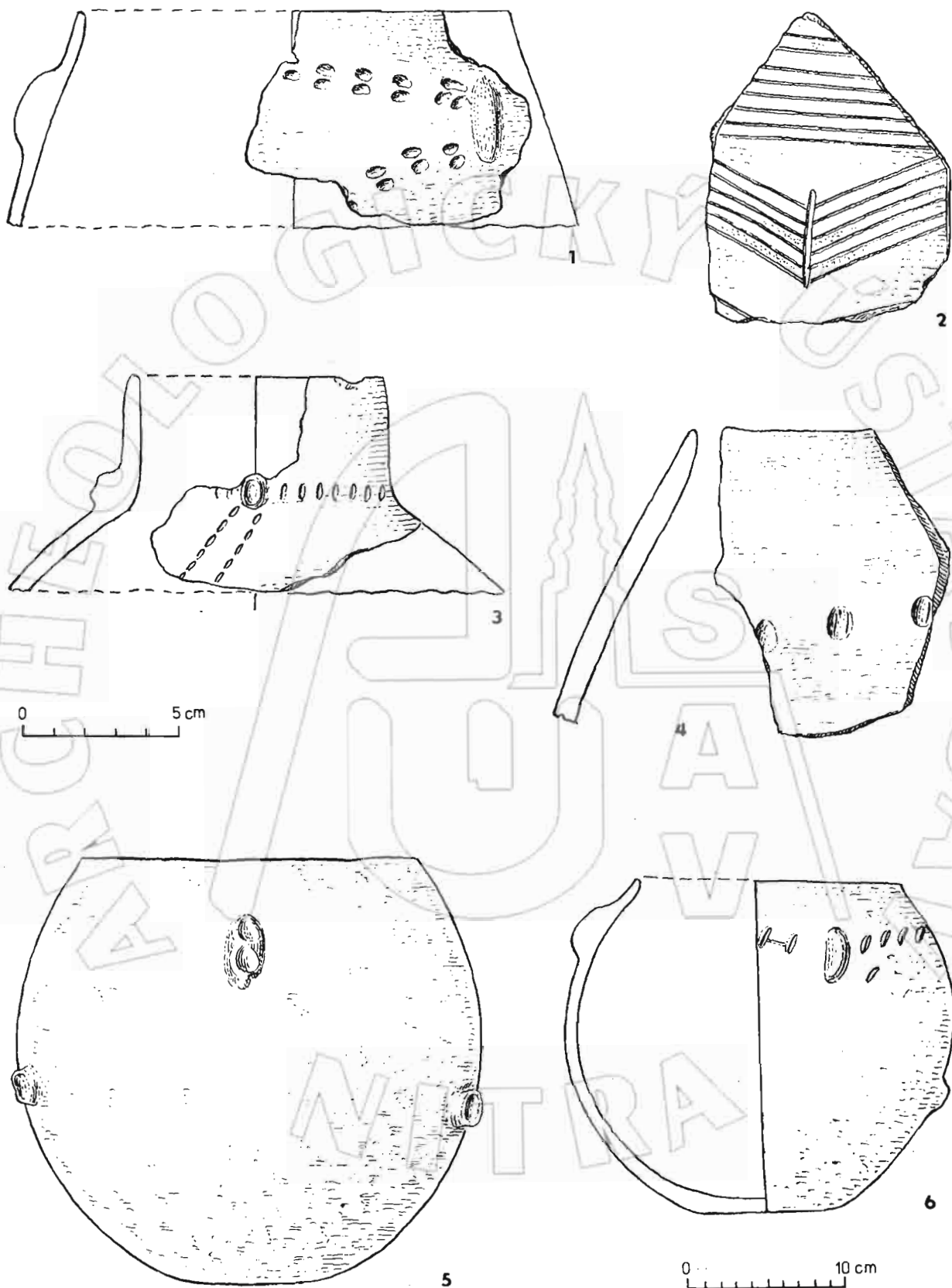
Obr. 66. Mužla, část Čenkov. 1 - objekt 252; 2-11 - výběr nálezů z objektu 250. (I. Kuzma - P. Šalkovský, s. 131)

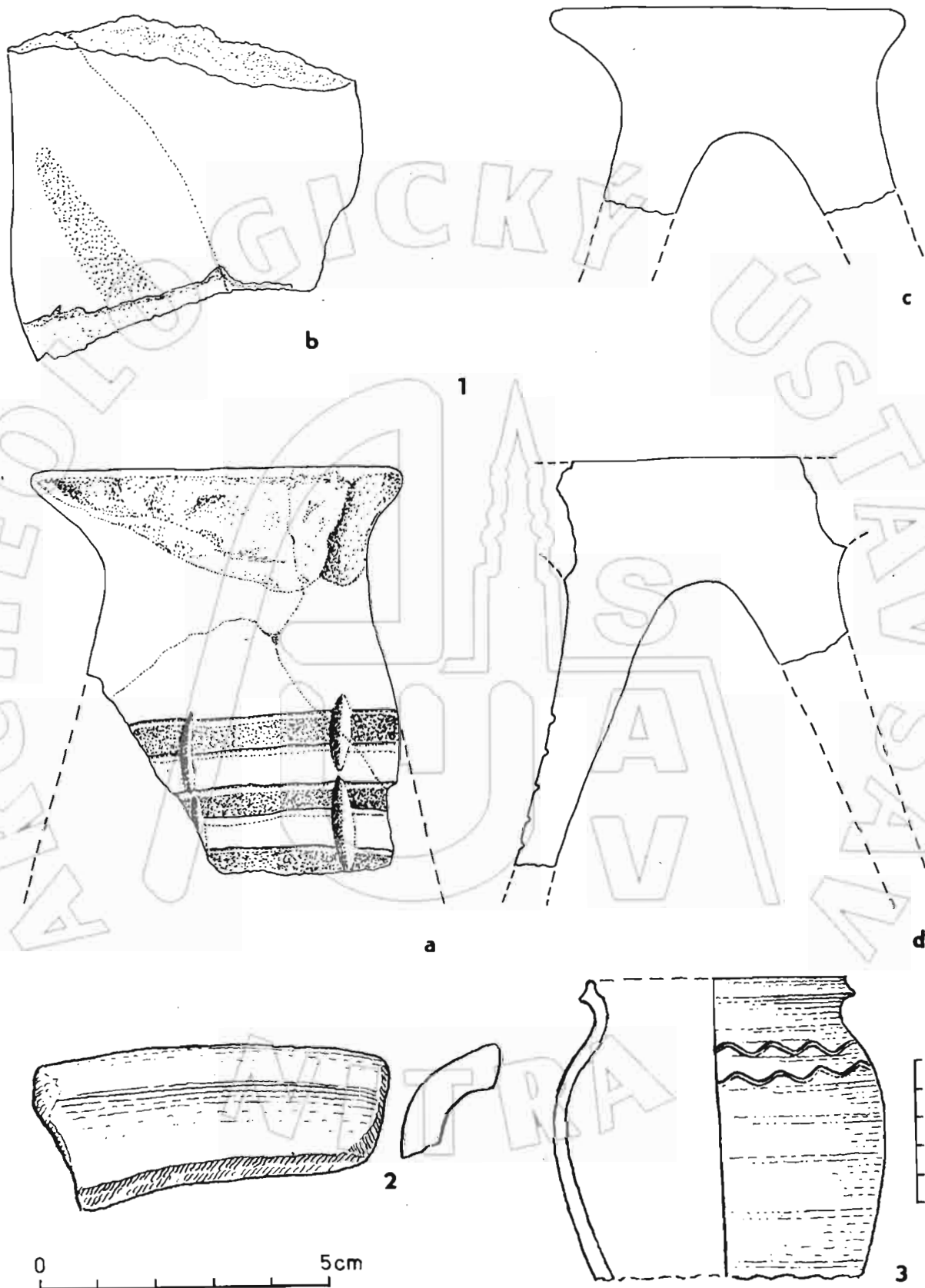
Obr. 67. Mužla, část Čenkov. 1-6 - výběr nálezů z objektu 251; 7 - sektor I/7; 8 - objekt 215. (I. Kuzma - P. Šalkovský, s. 131)

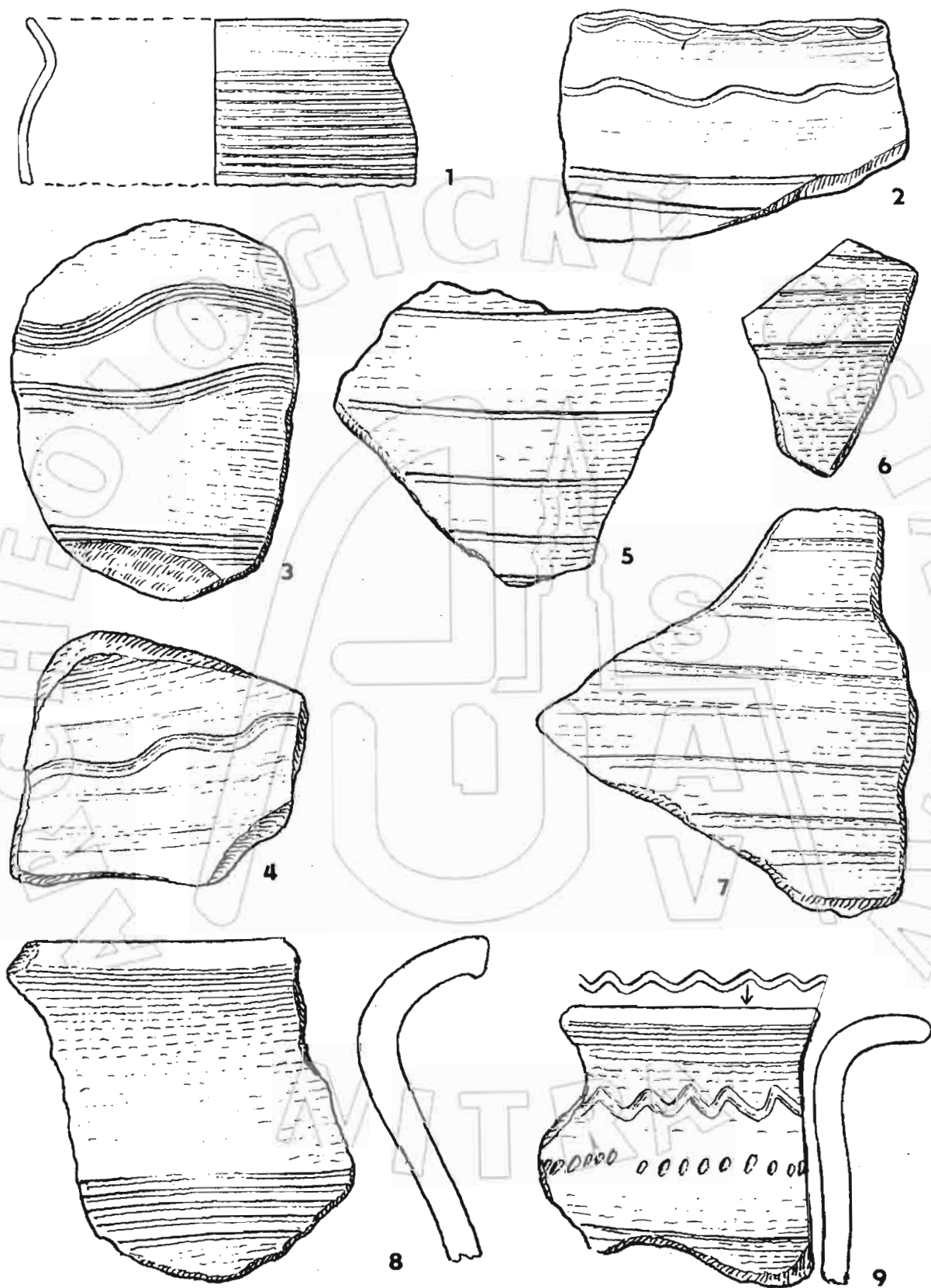
Obr. 68. Mužla, část Čenkov. Výber nálezov. 1-8 - objekt 256; 9-14 - objekt 248. (I. Kuzma - P. Šalkovský, s. 131)

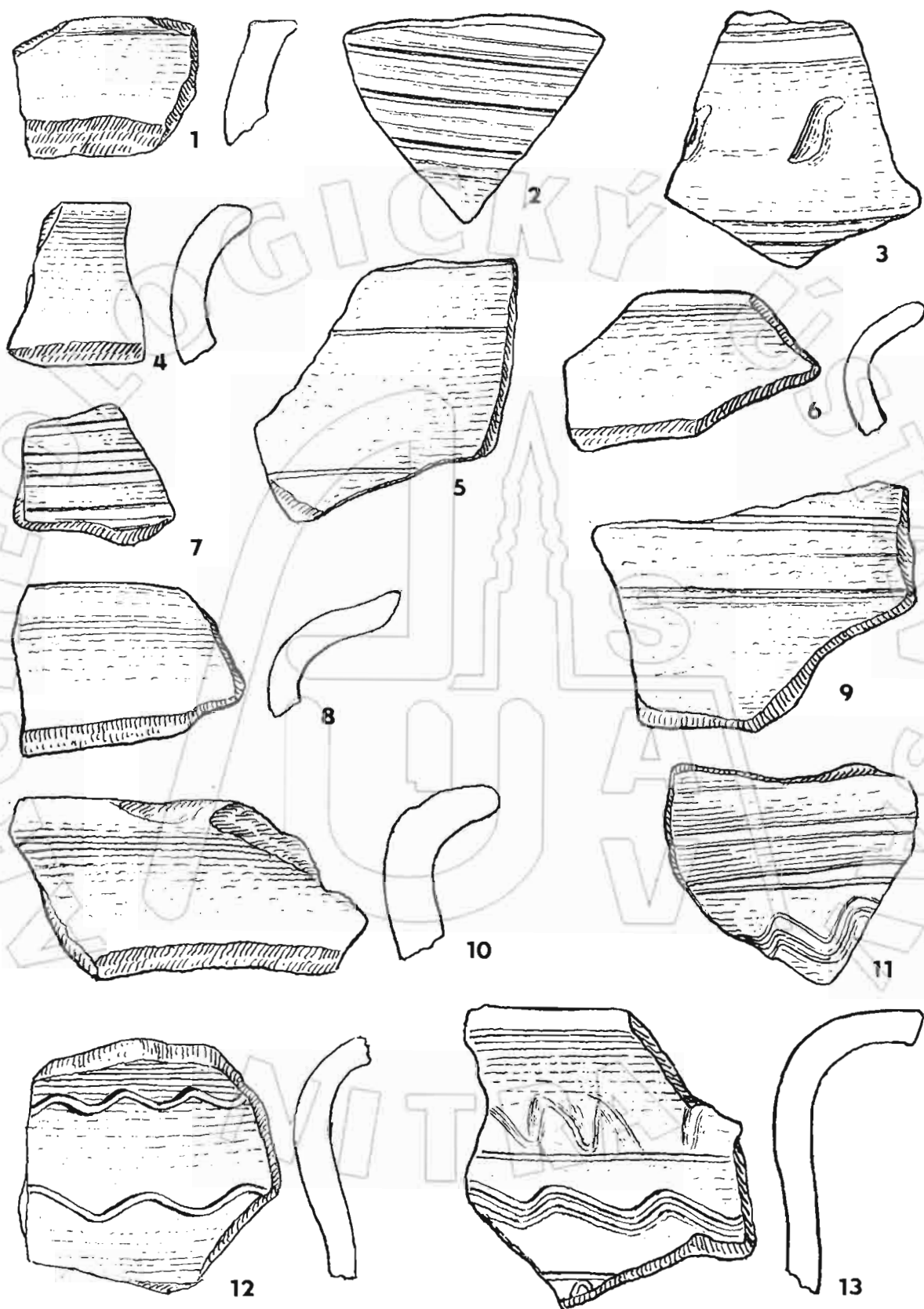
Obr. 69. Mužla, část Čenkov. Výber nálezov z objektu 206. (I. Kuzma - P. Šalkovský, s. 131)

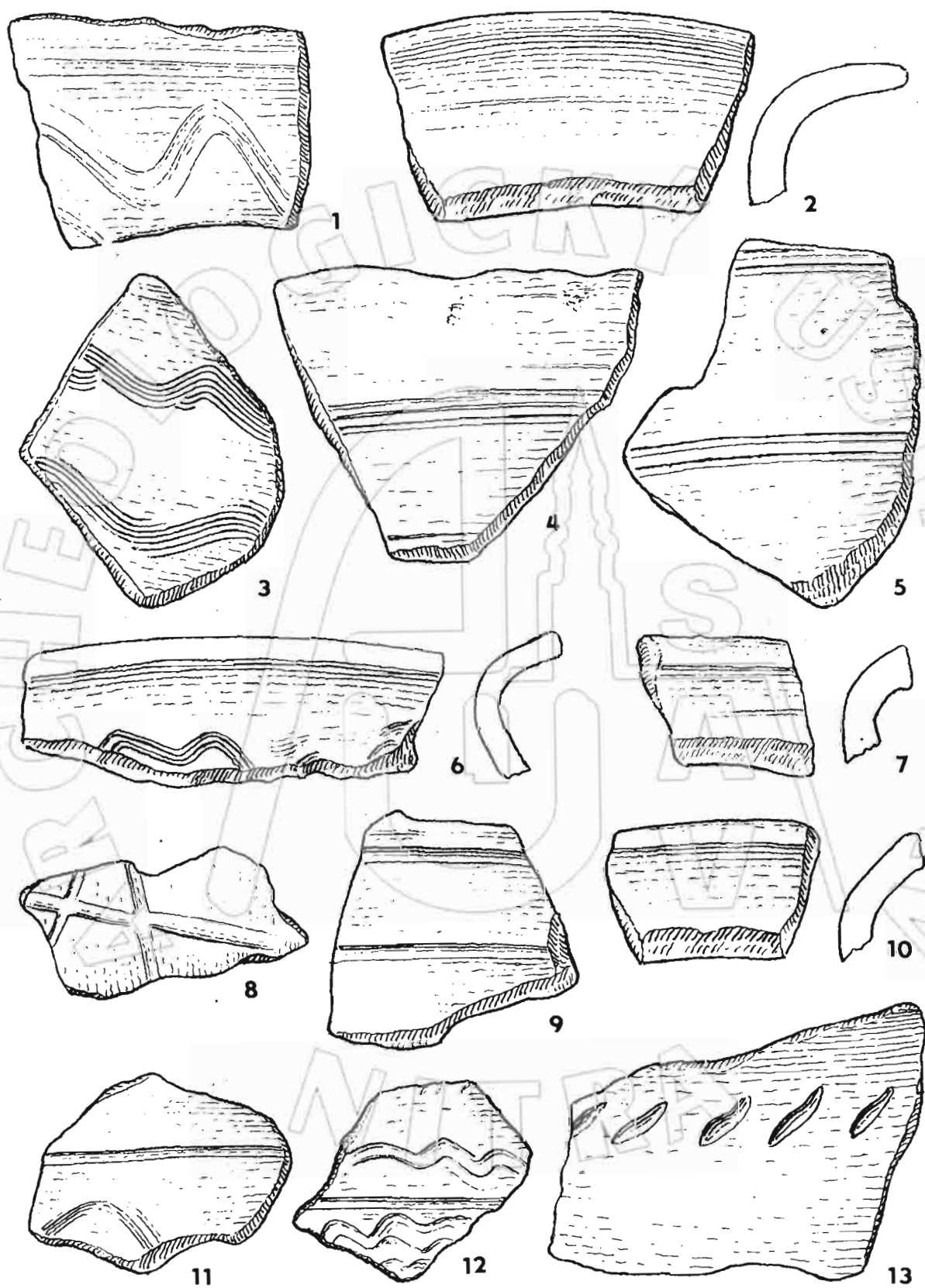
Obr. 70. Mužla, část Čenkov. 1 - fragment keramického predmetu z objektu 236; 2-3 - výber nálezov z objektu 216. (I. Kuzma - P. Šalkovský, s. 131)

Obr. 71. Mužla, část Čenkov. Výber nálezov. 1-4 - objekt 197; 5-9 - objekt 215. (I. Kuzma - P. Šalkovský, s. 131)

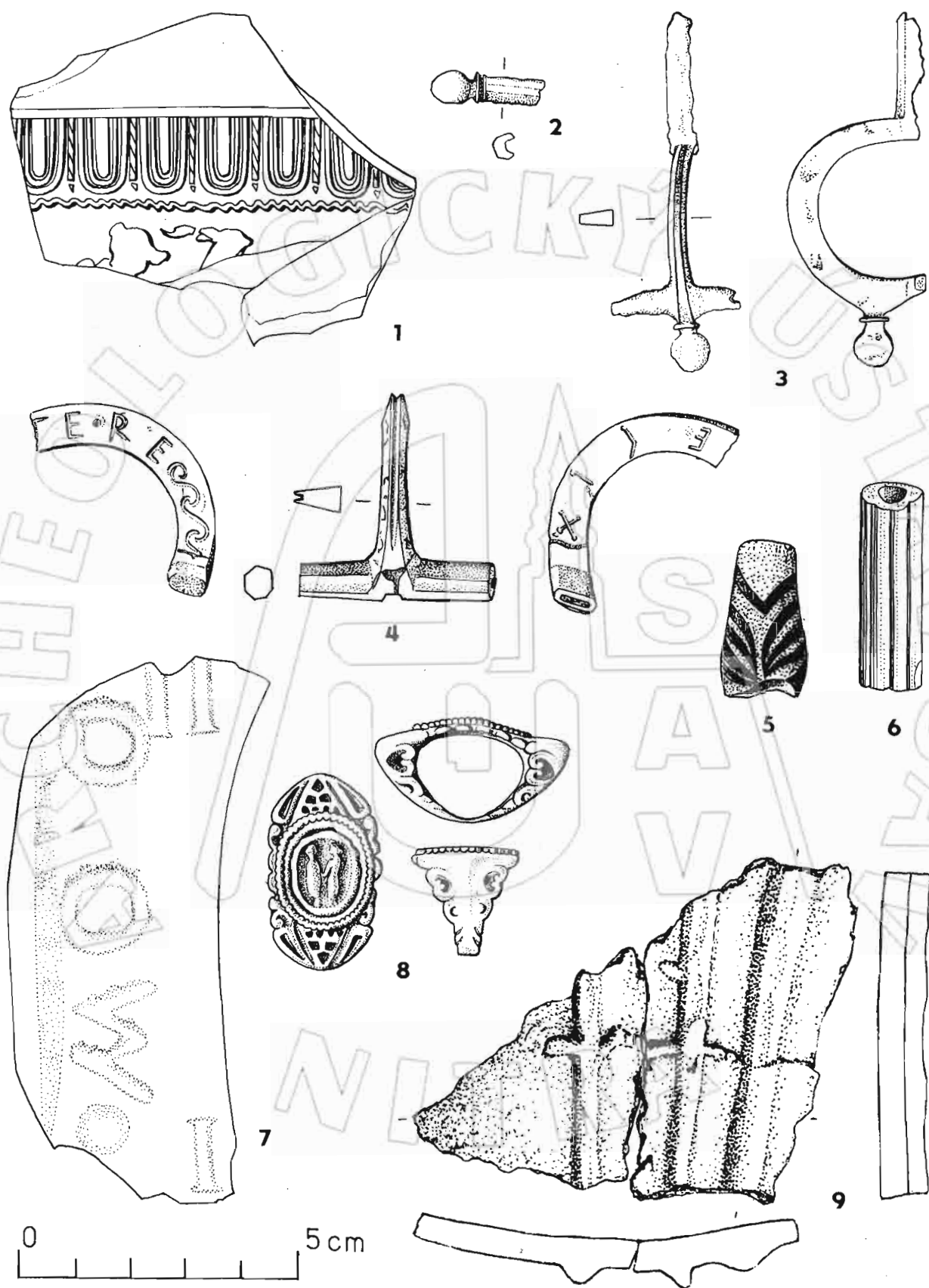
Obr. 72. Mužla, část Čenkov. Výber nálezov z objektu 215. (I. Kuzma - P. Šal-
kovský, s. 131)

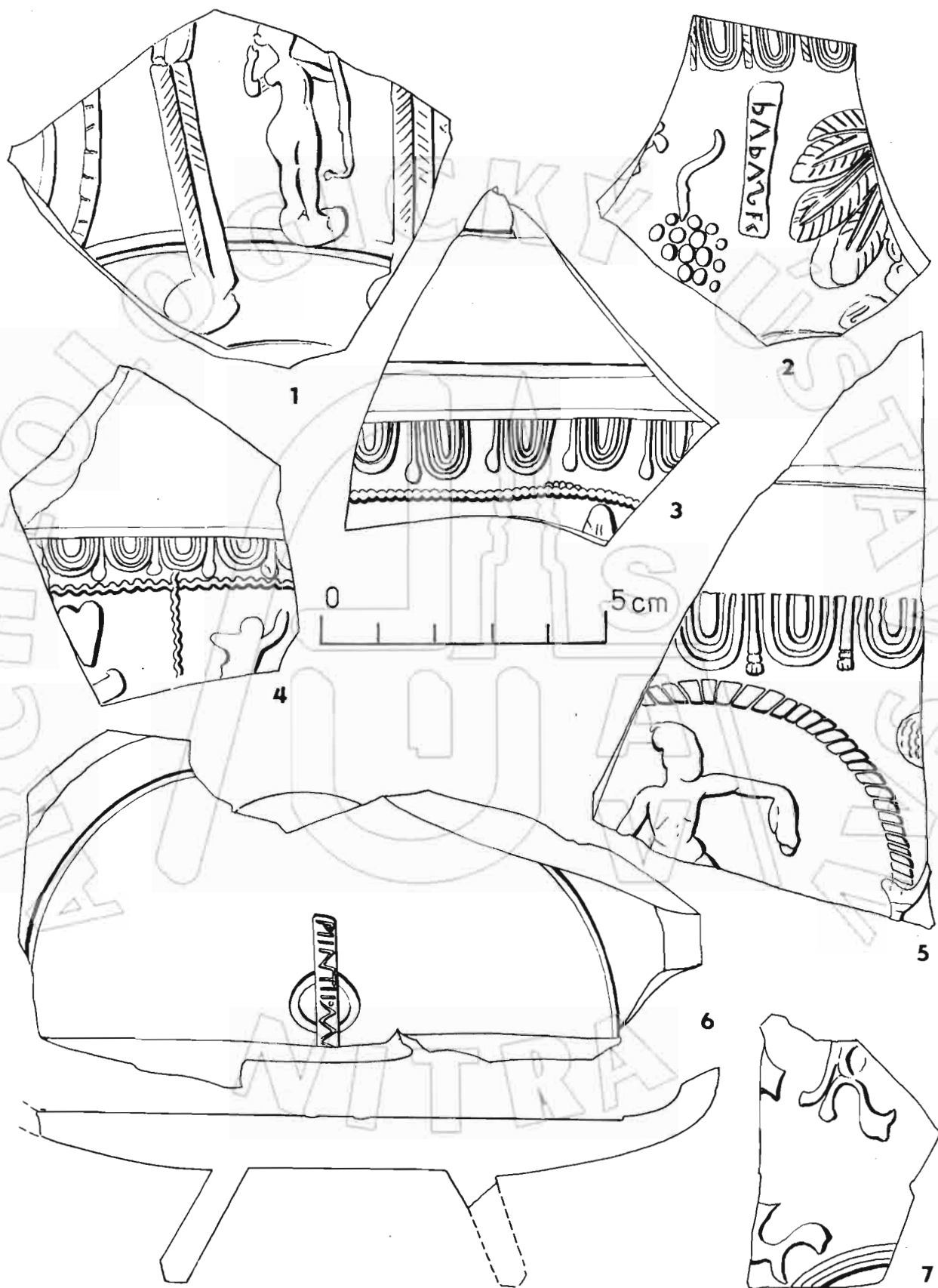
Obr. 73. Mužla, část Čenkov. Výber nálezov. 1-5 - objekt 215; 6-13 - objekt 216. (I. Kuzma - P. Šalkovský, s. 131)

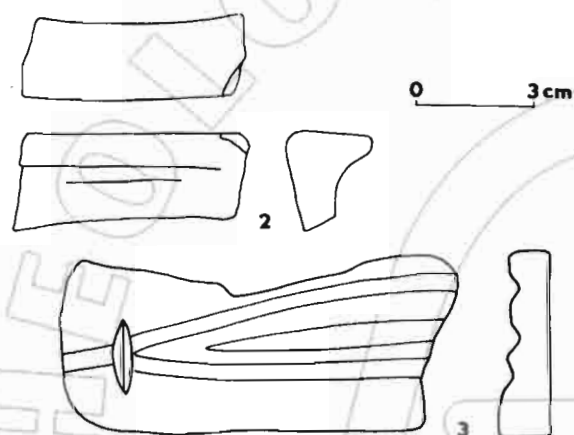
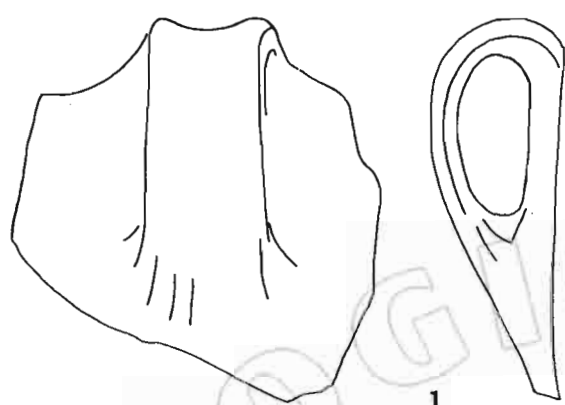
Obr. 74. Mužla, část Čenkov. Výber nálezov z objektu 216. (I. Kuzma - P. Šal-
kovský, s. 131)

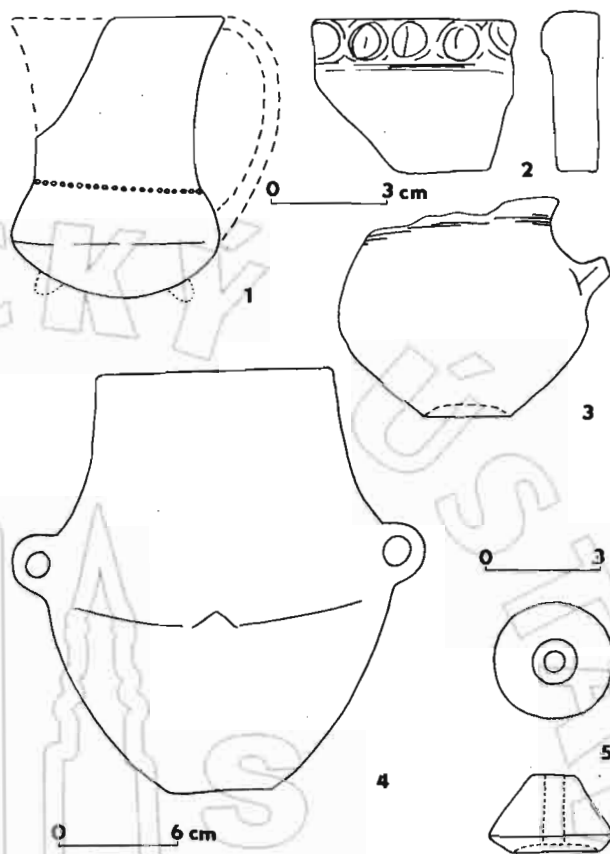
Obr. 75. Iža. 1 - zlomok Terry sigillaty, vrstva E, 2-4 - fragmenty cibulkovitých spôn, zásyp zemníka, 5, 6 - sklenené perly, zásyp zemníka, 7 - zlomok dna sklenenej fľaše, zásyp zemníka, 8 - zlatý prsteň, zásyp zemníka, 9 - fragmenty medeného hunského kotla, vrstva B. (K. Kuzmová - J. Rajtár, s. 135)

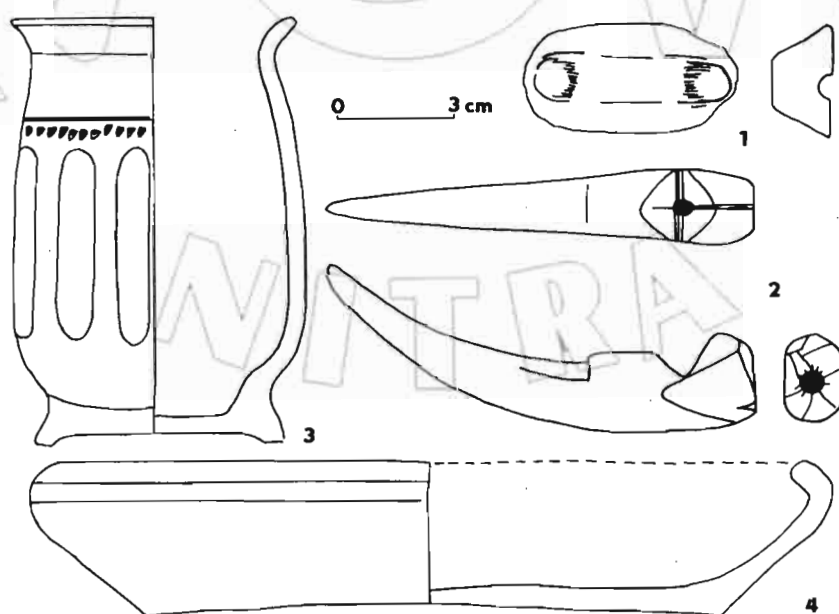
Obr. 76. Iža. Zlomky terry sigillaty, zásyp zemníka. (K. Kuzmová - J. Rajtár, s. 135)

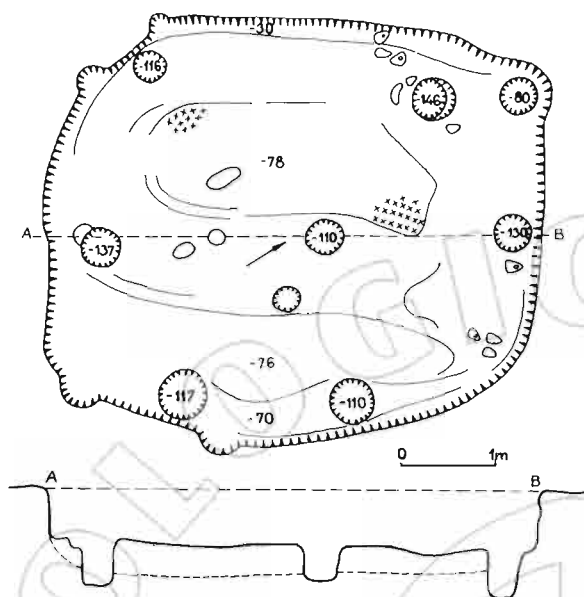
Obr. 77. Nové Zámky /Zofijská osada/.
Stredná doba bronzová (J. Liszka,
s. 147)

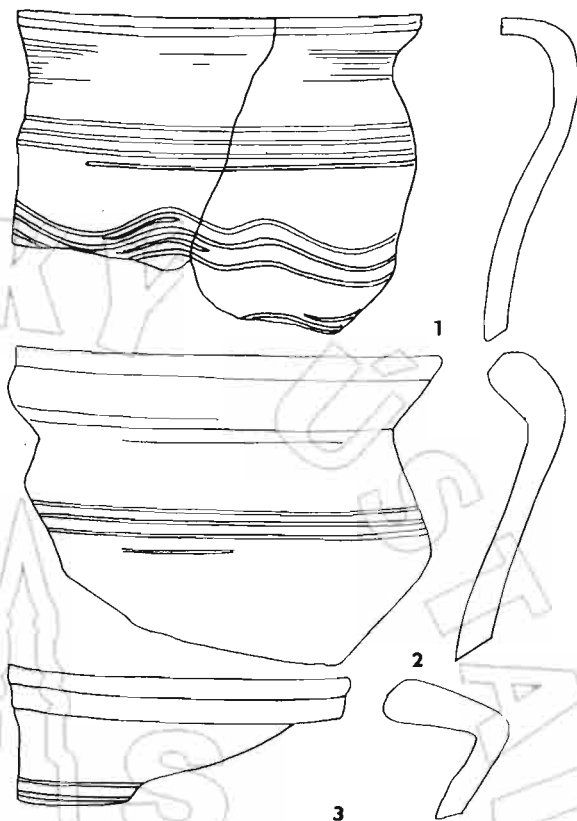
Obr. 78. Nové Zámky /Zofijská osada/.
1-4 - stredná doba bronzová, 5 -
mladšia doba rímska (J. Liszka,
s. 147)

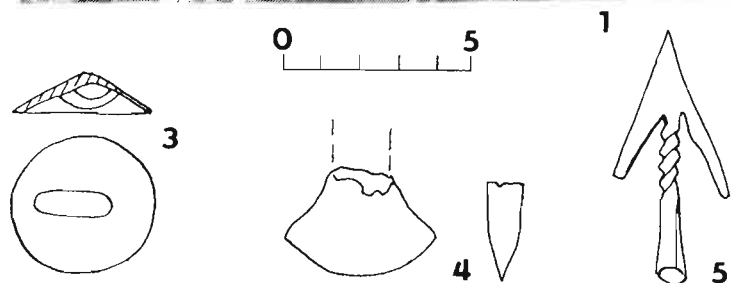
Obr. 79. Nové Zámky /Žofijská osada/ 1, 2 - stredná doba bronzová 3, 4 - mladšia doba rímska. (J. Liszka, s. 147)

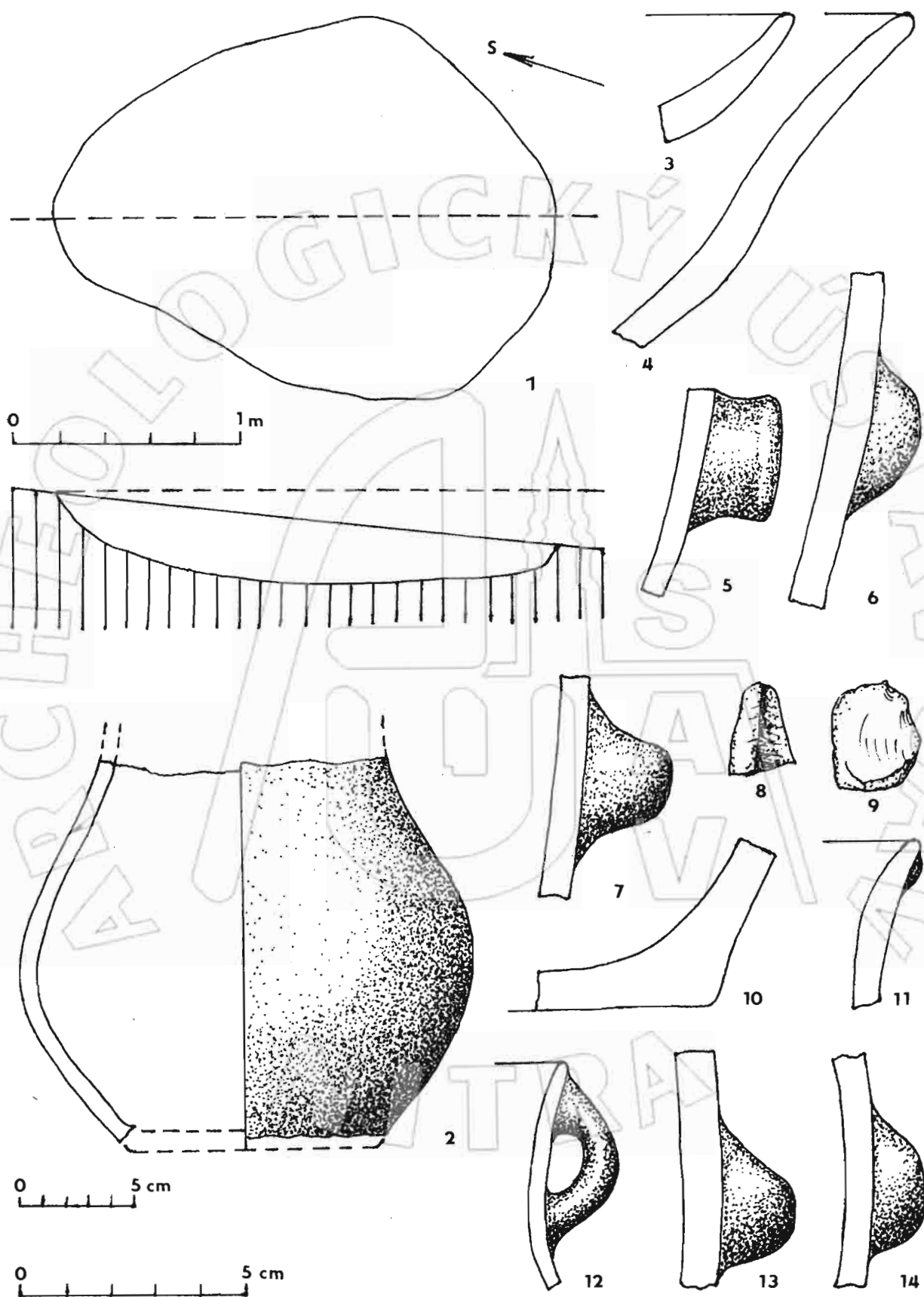
Obr. 80. Nové Zámky /Žofijská osada/. Chata 2/83, mladšia doba rímska. (J. Liszka, s. 147)

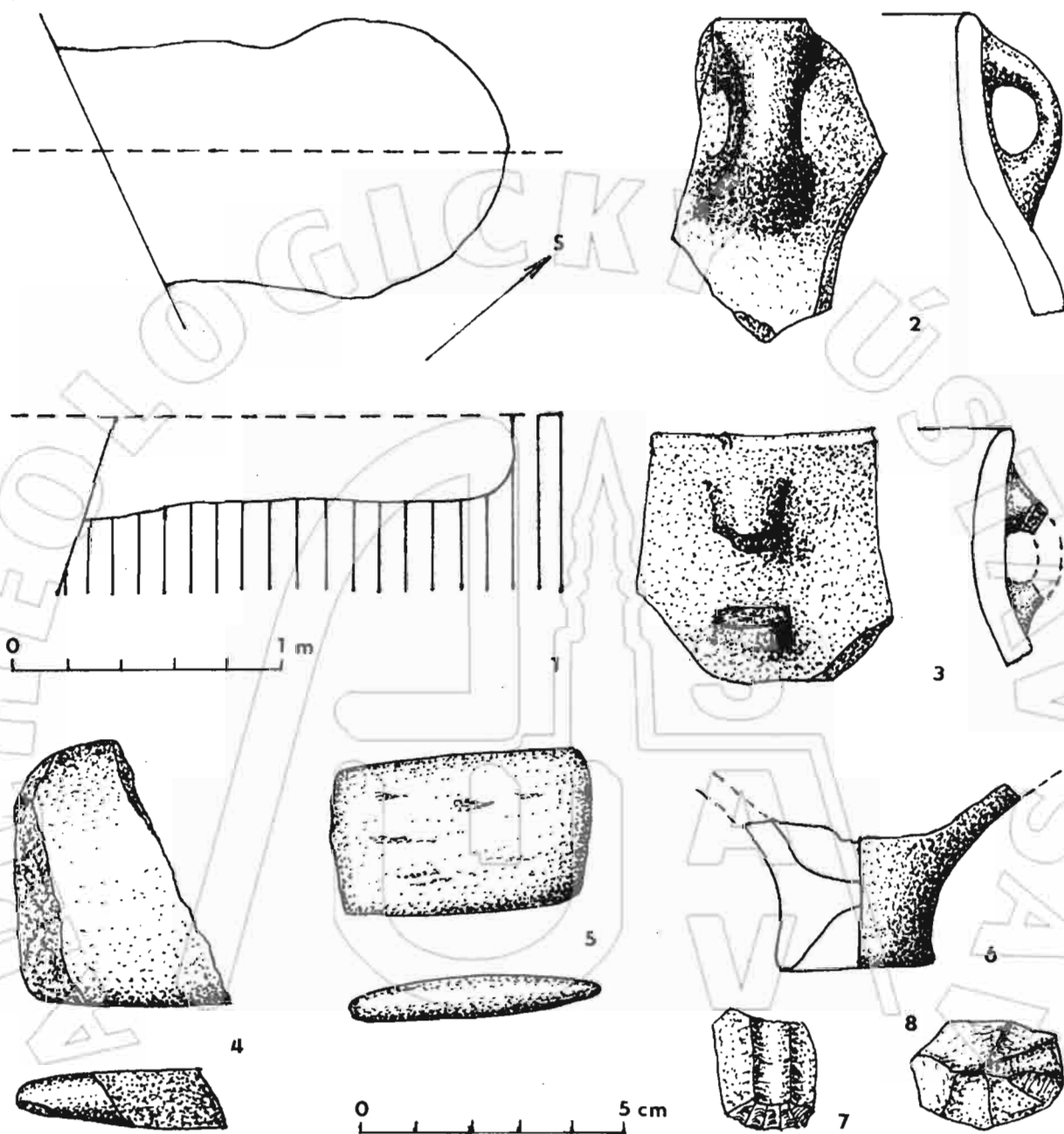
Obr. 81. Nové Zámky /Žofijská osada/. 8.-9. stor. (J. Liszka, s. 147)

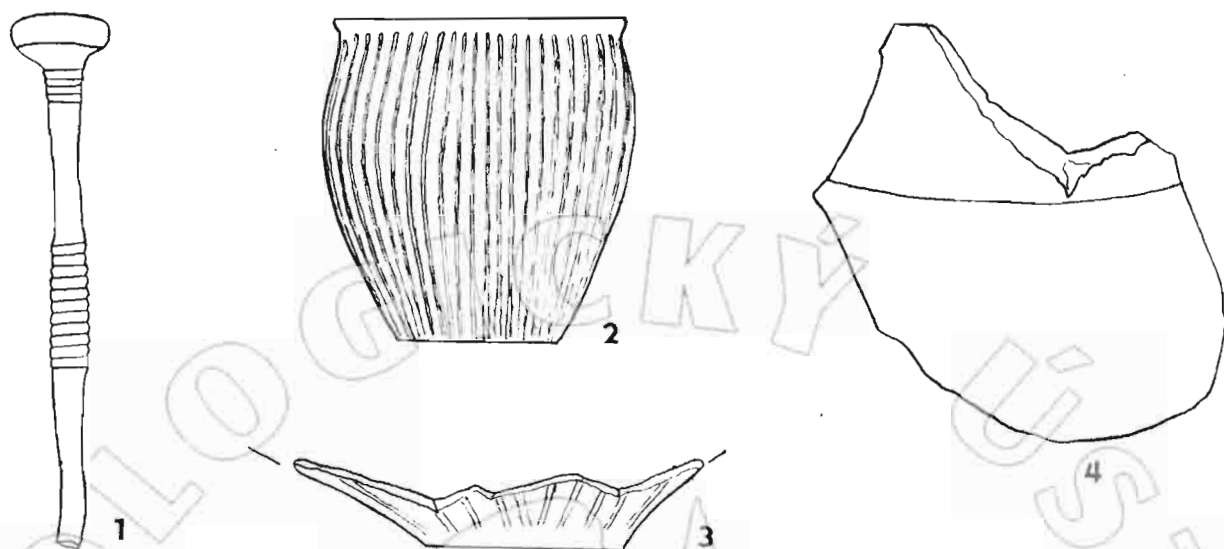
Obr. 82. Vítkovce /Tureň/. 1 - skúmaná plocha; 2 - múrik a podlahy objektov 16a, 16b/82; 3 - bronzová puklica; 4 - fragment hlinenej sekerky; 5 - železná strelka z 9. stor. (E. Mirosšayová - F. Javorský, s. 155)

Obr. 83. Chtelnica. 1 - objekt 1; 2-7 - nálezy z porušeného objektu 1; 8-11 - objekt 2; 12-14 - nálezy ze zničeného objektu 3. (P. Novák, s. 161)

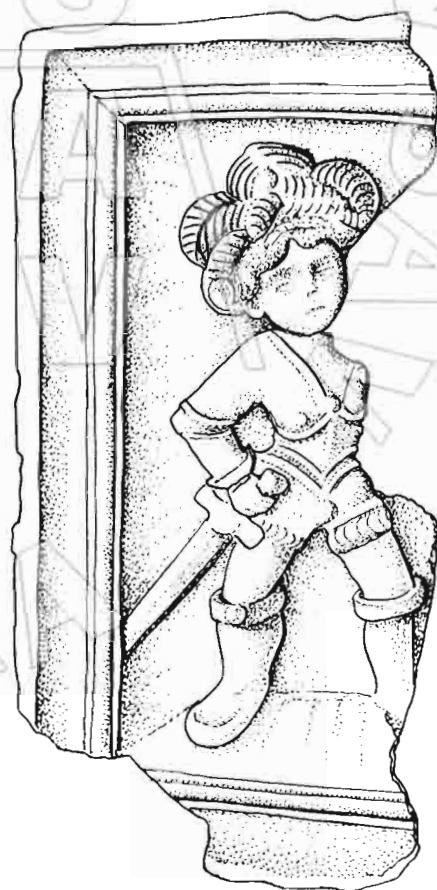
Obr. 84. Chtelnice, 1 - objekt 2; 2, 3, 5-8 - sběr na jižním okraji lokality;
4 - zlomek kamenné sekerky z objektu 3. (P. Novák, s. 161)

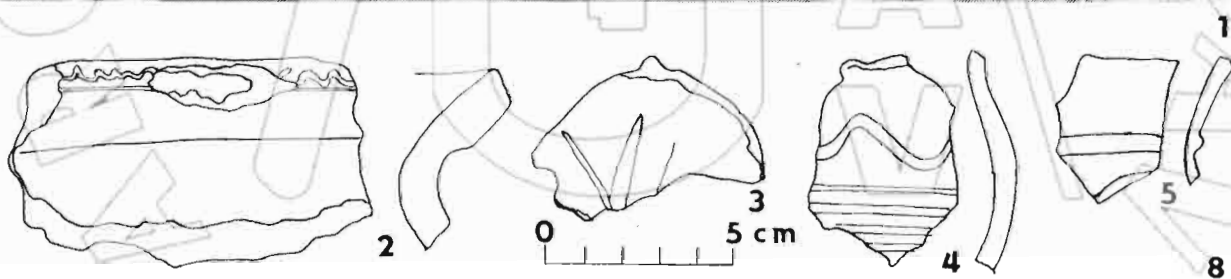
Obr. 86. 1 - Dunajská Lužná, časť Nové Košariská, ihlica s pečatidlovou hlavnicou; 2-4 - Voderady, časť Slovenská Nová Ves, keramika zo žiarového hrobu z doby bronzovej. (M. Pichlerová, s. 181, 186)

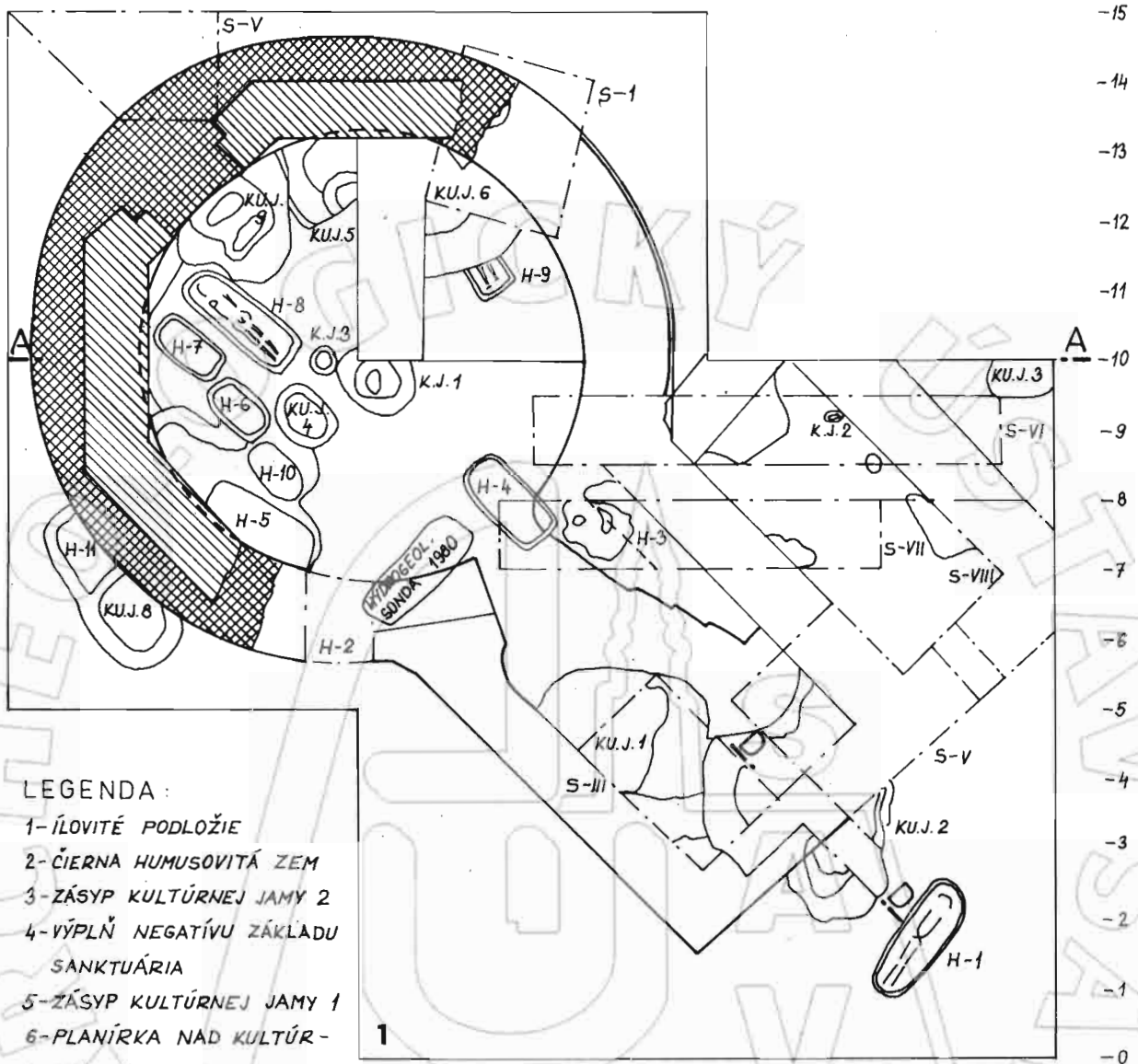
Obr. 87. Bratislava, časť Rusovce /Maďarská ul. 44/. Časť kamennej platne s reliéfnou výzdobou. (M. Pichlerová, s. 182)

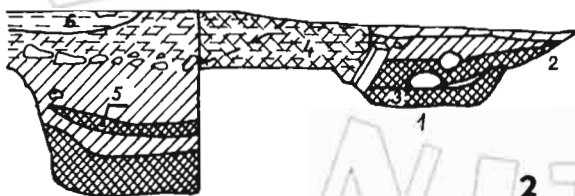
Obr. 88. Levice /hrad/. Kachlica z 15. stor. (M. Pólhová, s. 187)

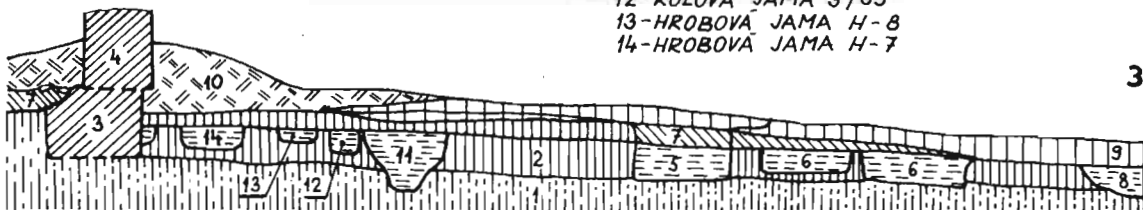
Obr. 89. Poprad, časť Spišská Sobota. 1 - preskúmaná plocha; 2 - črep z ústia z 10.-12. stor.; 3 - fragment dna so značkou z 13. stor.; 4 - črep z hrnca z 13. stor.; 5 - črep z konca 15. stor. z hrobu 1/83; 6 - denár Mateja Korvína /1458-1490/, 7 - denár Wladislava z r. 1504; 8 - zachovaná časť rotundy a oktogónu. (M. Slivka, - F. Javorský, s. 196)

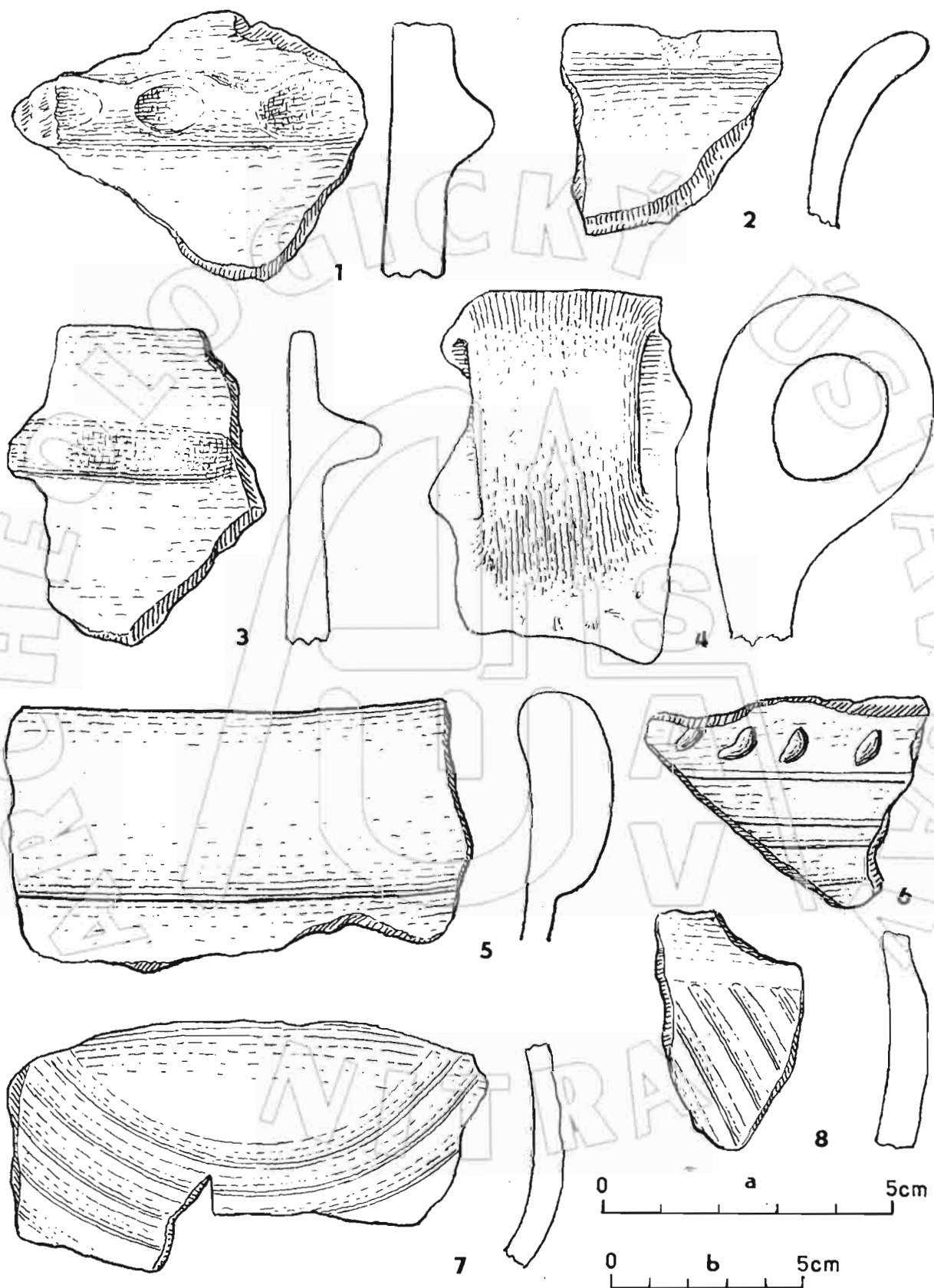
REZ D-D

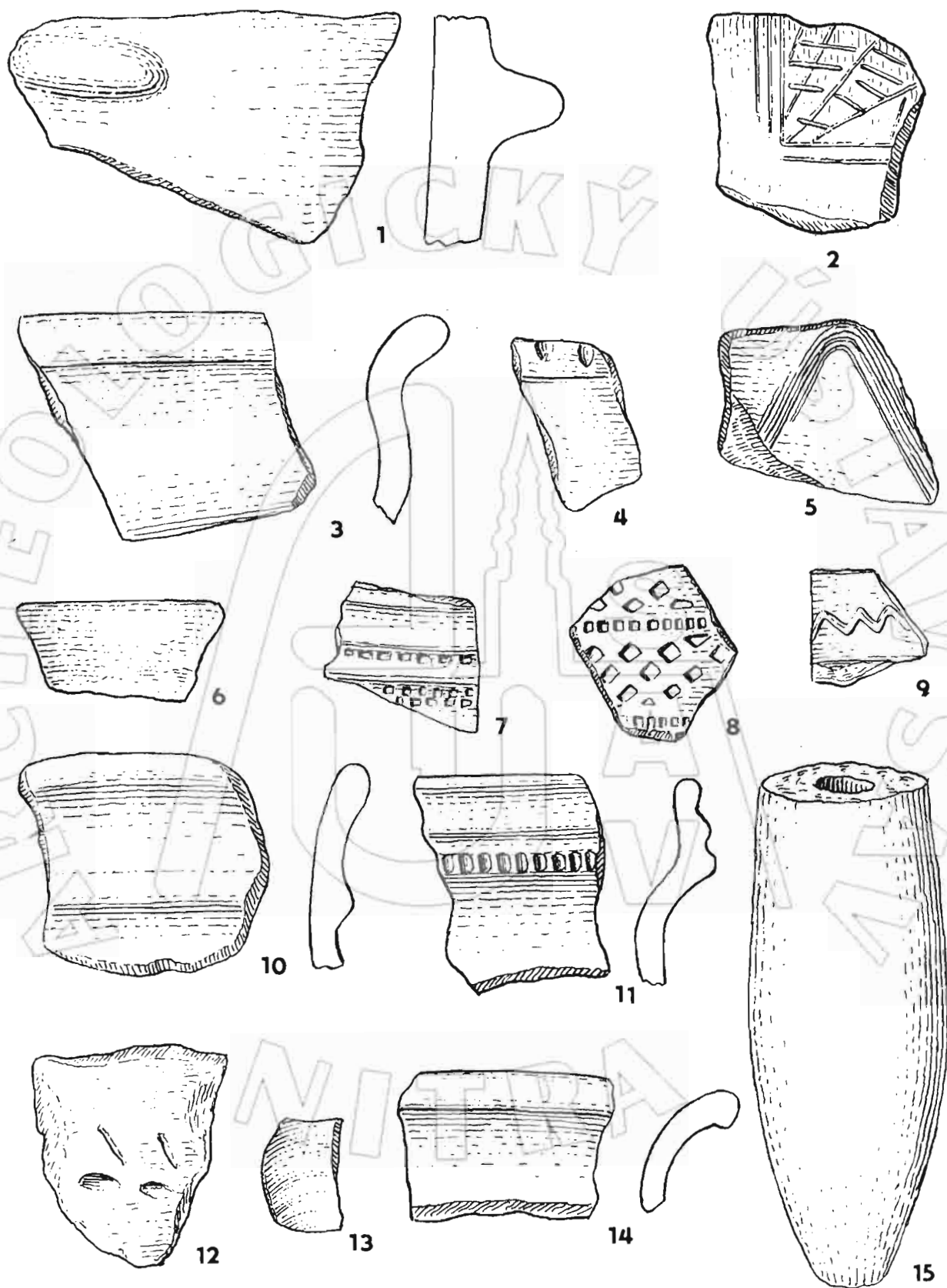
REZ A-A

Obr. 90. Poprad, časť Spišská Sobota. 1 - pôdorys kostola, 2 - rez A-A, 3 - rez D-D. (M. Slivka - F. Javorský, s. 196)

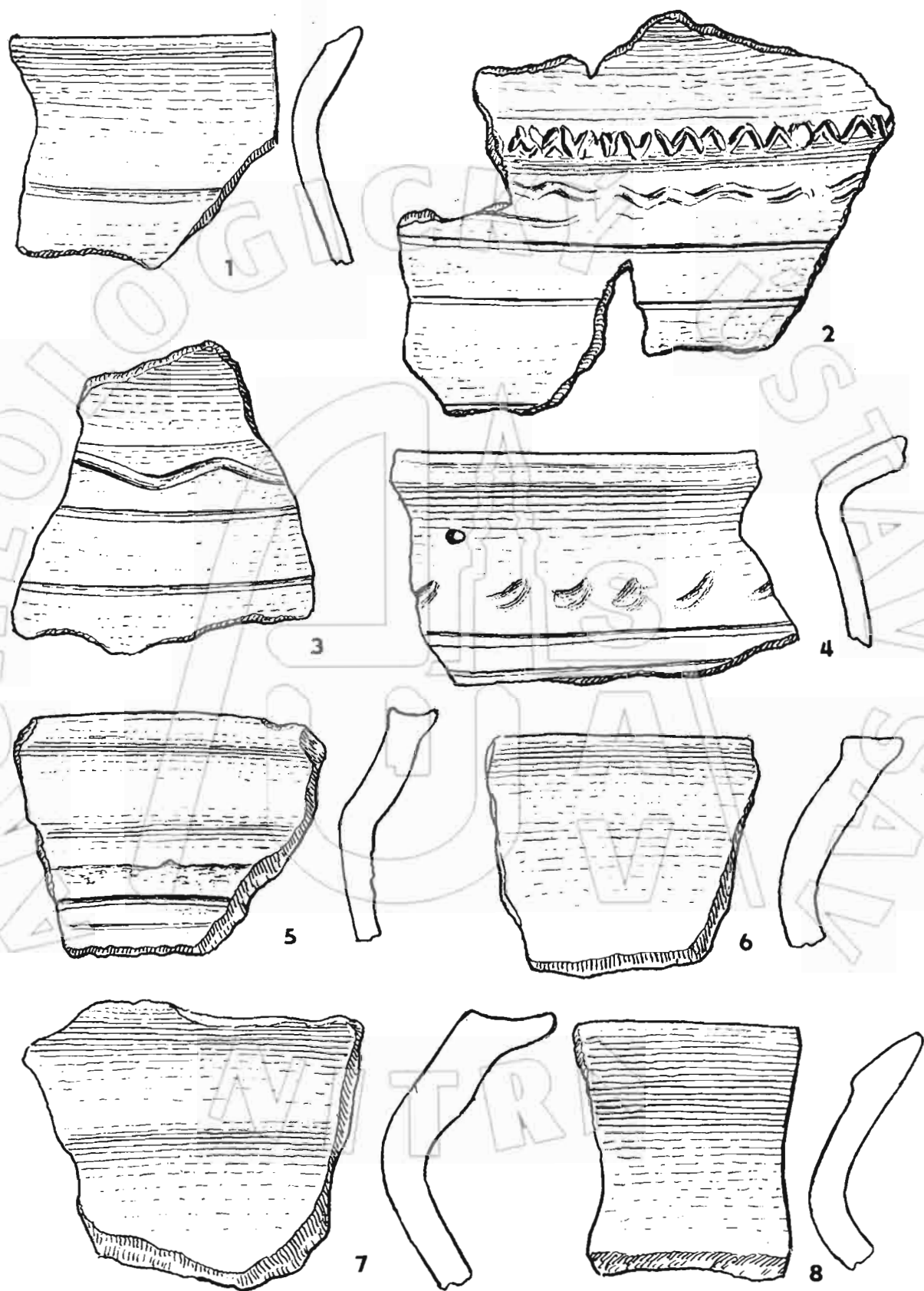
Obr. 91. 1 - Bošáca /Zábrežská/; 2 - Horná Streda /diaľnica v km 77,300 - 77,700/; 3, 6-8 - Zemianske Podhradie /Hradištá/; 4, 5 - Kočovce /Skalka/. (D. Staššíková-Štukovská, s. 199)

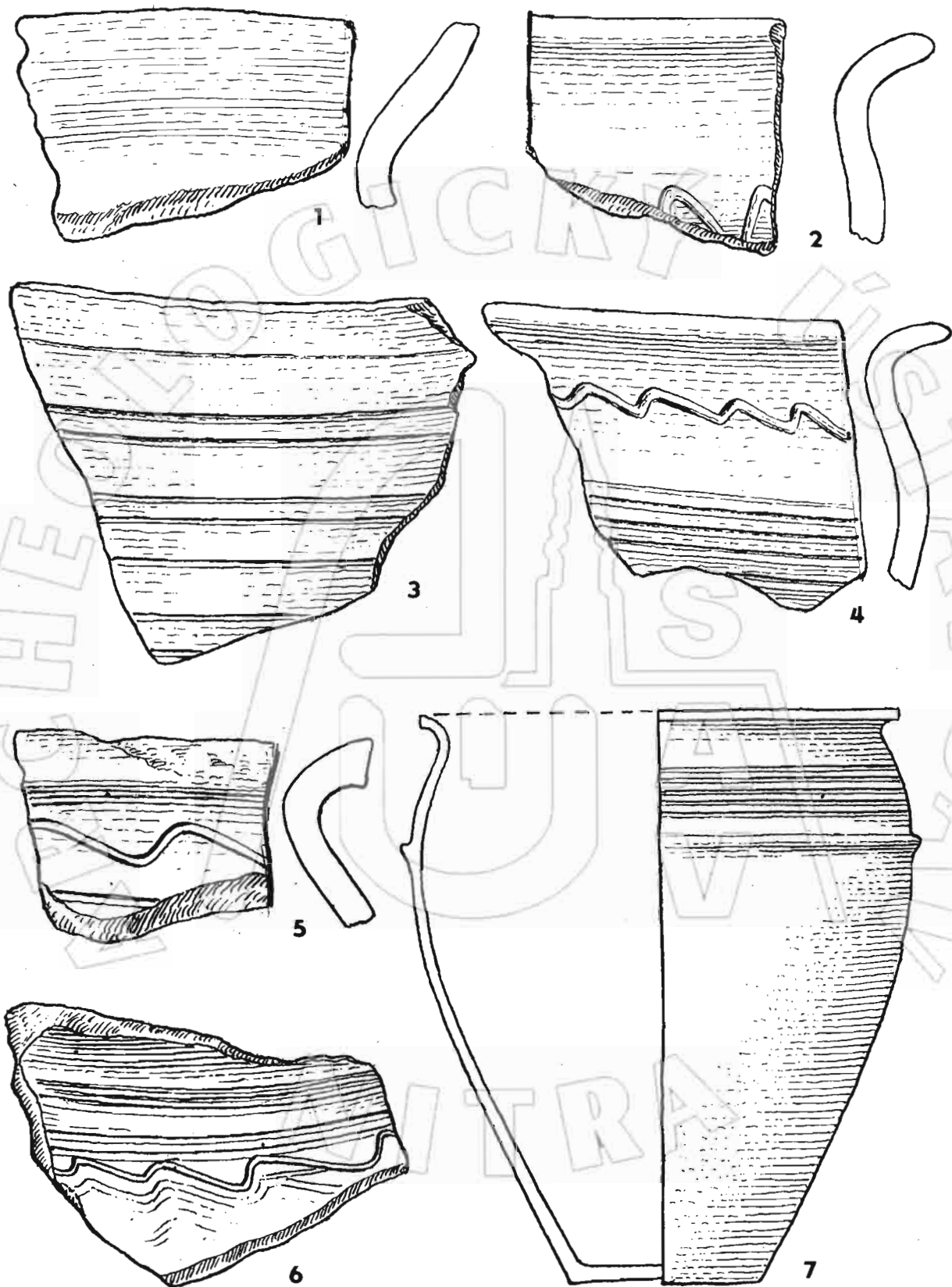
Obr. 92. 1, 2 - Čachtice /pod hradom/; 3 - Nové Mesto nad Váhom. 4-6, 12 - Horná Streda /diaľnica km 77,300 - 77,700/; 7, 11, 14 - Čachtice /hrad/; 8, 15 - Hrádok; 9 - Hôrka nad Váhom /Na vršku/; 10 - Čachtice /lesná škôlka/; 13 - Horná Streda /diaľnica v km 79,000 - 80,000/. Mierka b - 3, 7, 8, a - ostatné. (D. Staščíková-Štukovská, s. 199)

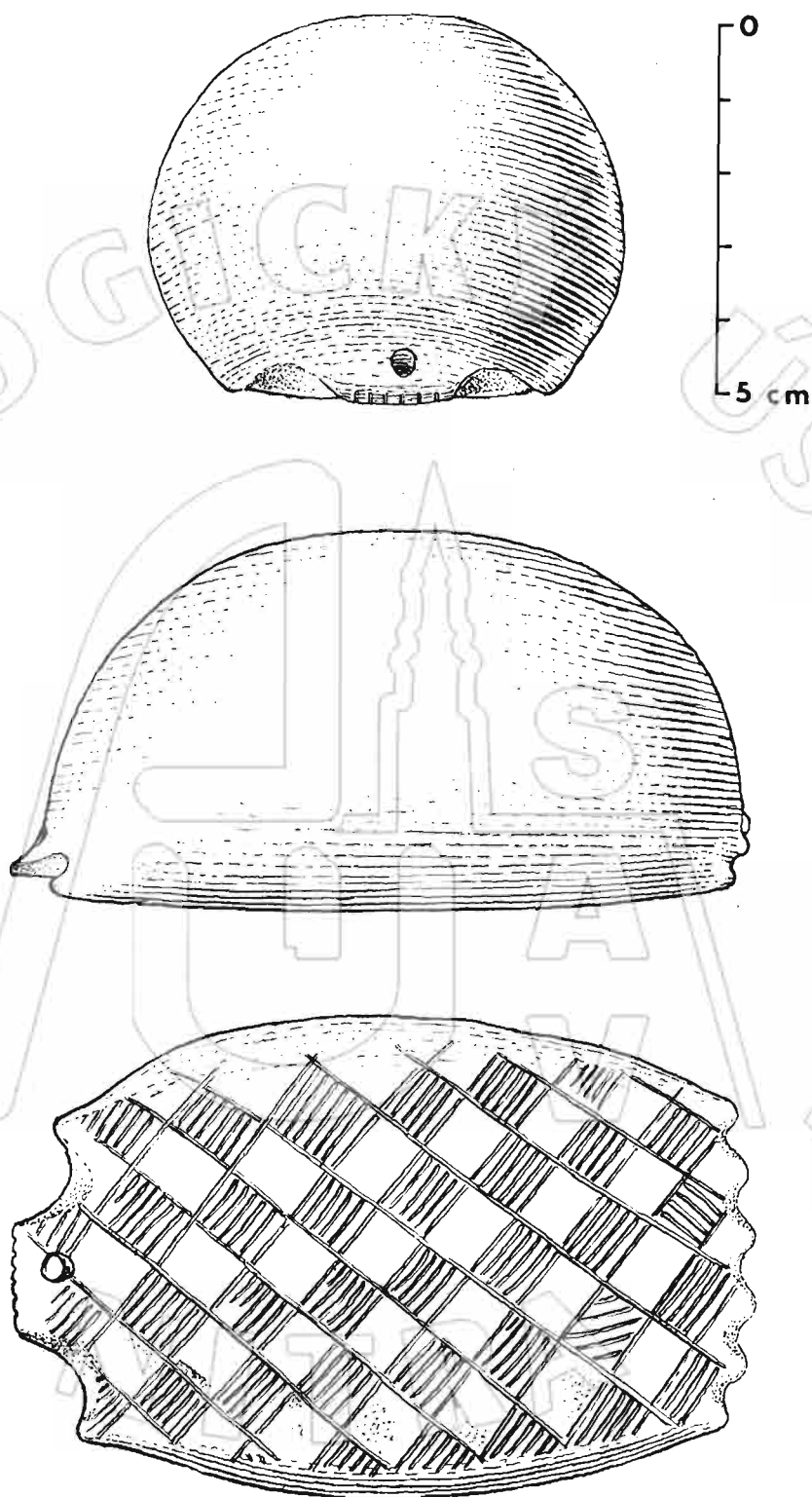
Obr. 93. Komjatice. Výber nálezov z objektu 3. (P. Šalkovský, s. 209)

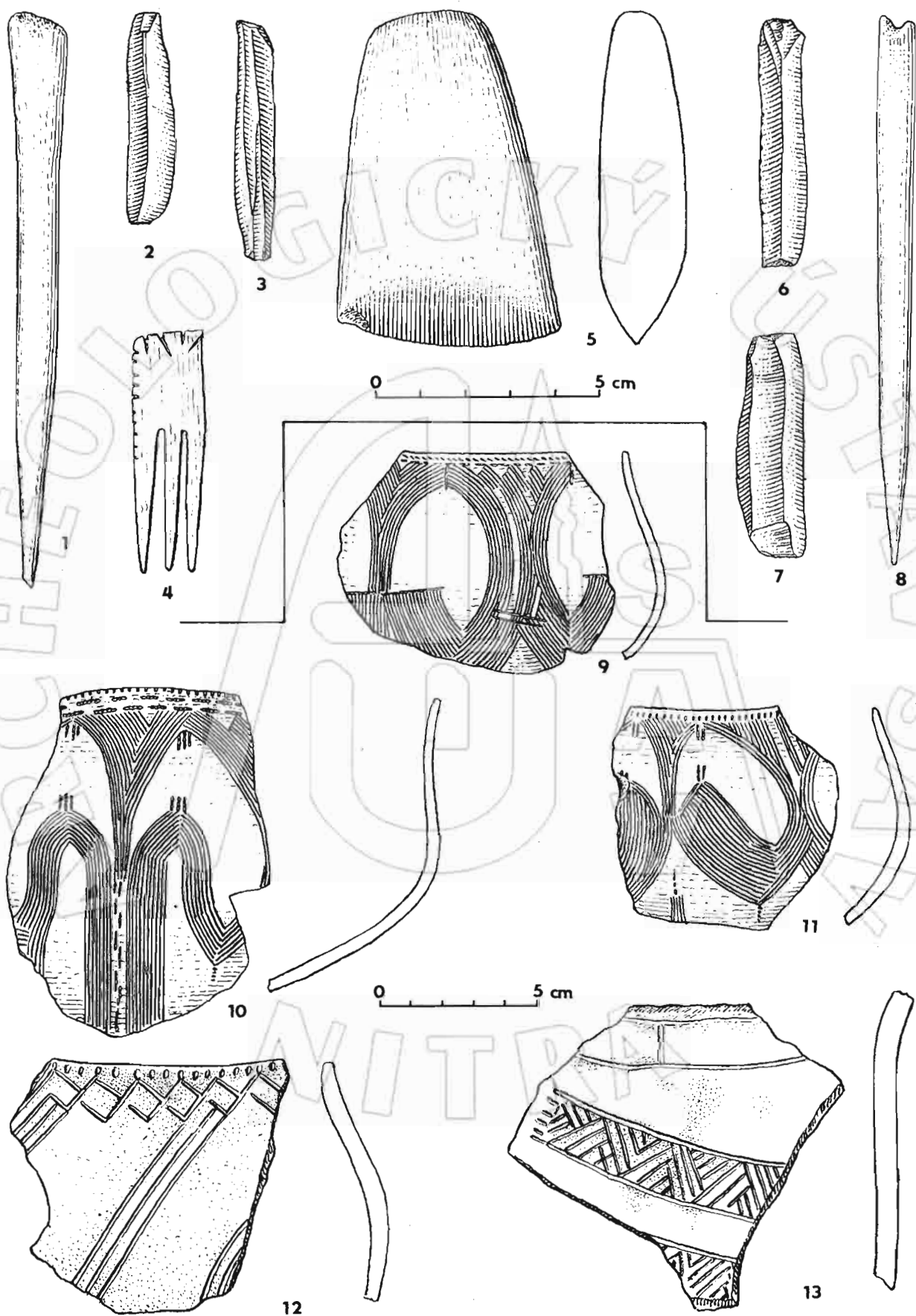
Obr. 94. Komjatice. Výber nálezov z objektu 16. (P. Šalkovský, s. 209)

Obr. 95. Komjatice. 1 - objekt 16; 2-6 - výber nálezov z objektu 17; 7 - nádoba z objektu 18. (P. Šalkovský, s. 209)

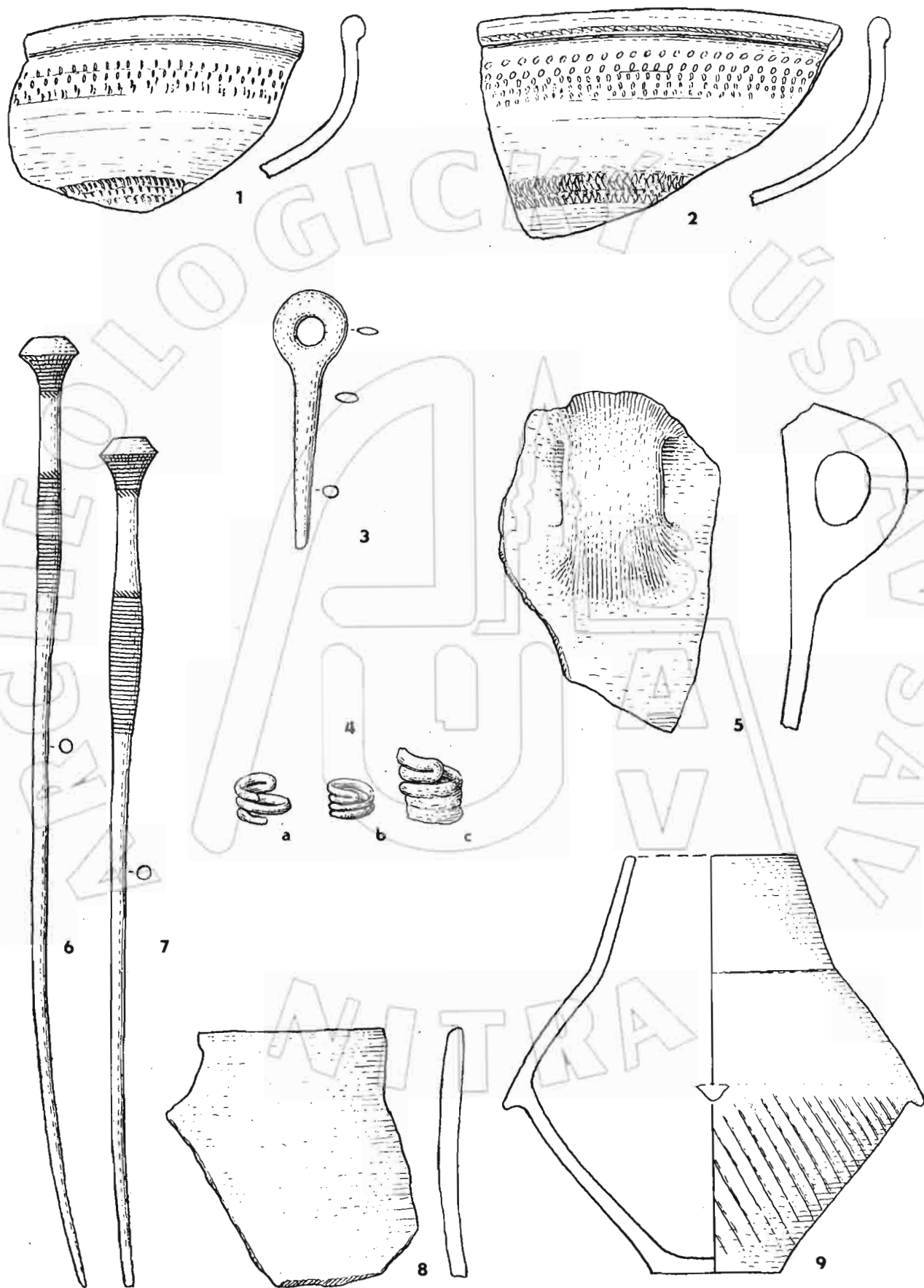
Obr. 96. Šarišské Michaľany /Fedelemka/. Hlinená plastika korytnačky /hrkálka/, čelný, bočný a spodný pohľad. Objekt 110 - hliník bukovohorskej kultúry. (S. Šiška, s. 210)

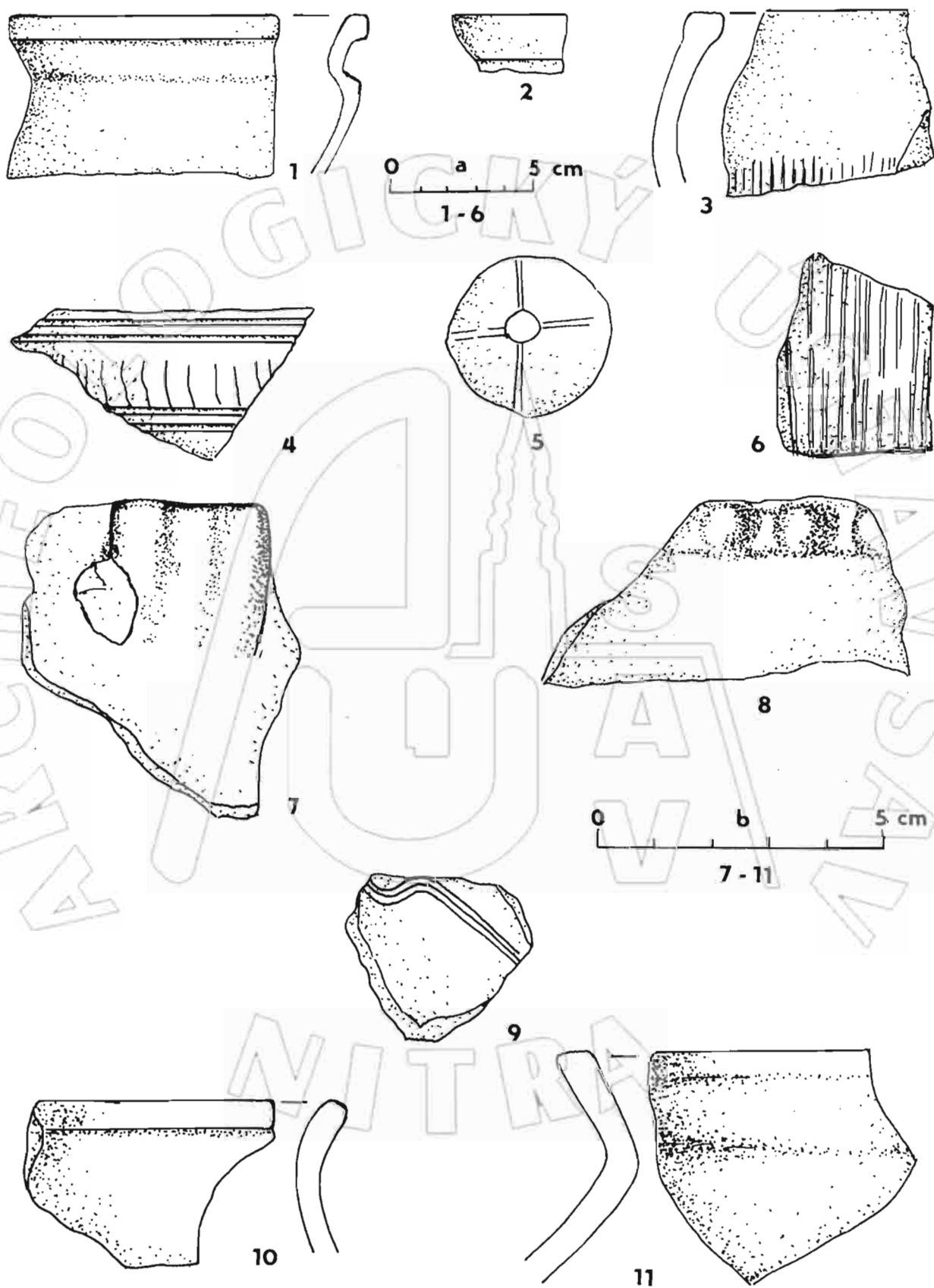
Obr. 97. Sarišské Michaľany /Fedelemka/. Výber keramiky a kostenej i kamennej industrie. Objekt 110 - hliník bukovohorskej kultúry. (S. Šiška, s. 210)

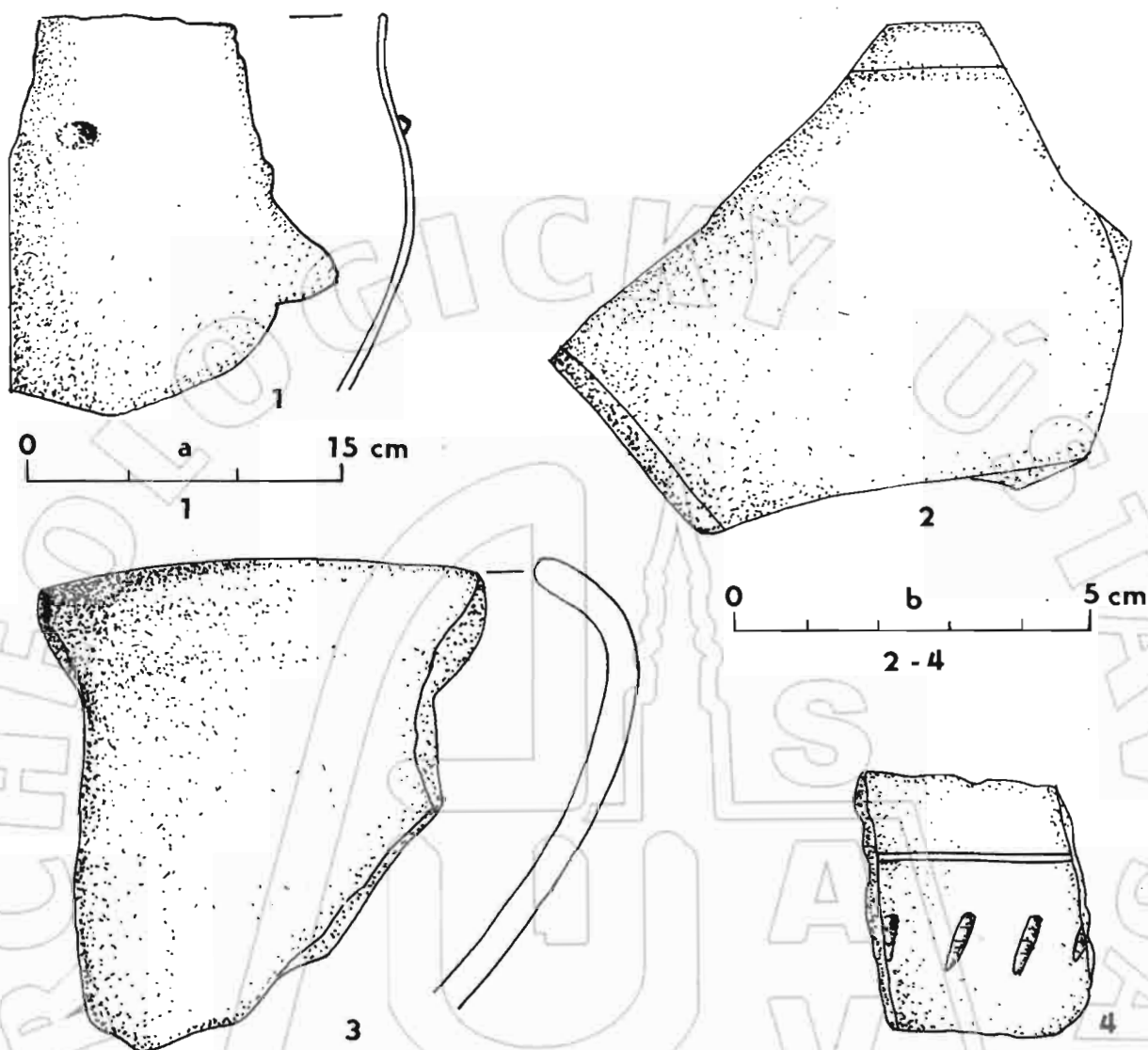
Obr. 98. Výber nálezov. 1-7 - Nový Tekov; 8-10 - Rišňovce. (A. Točík, s. 212)

Obr. 99. Výber nálezov. 1, 2 - Rišňovce; 3, 4 - Nitra, časť Ivanka; 5-9 - Malá nad Hronom. (A. Točík, s. 212)

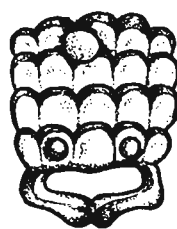
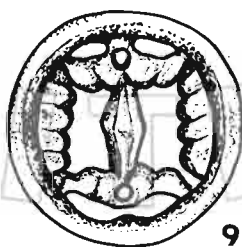
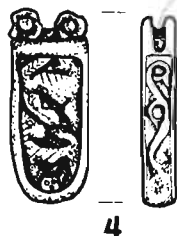
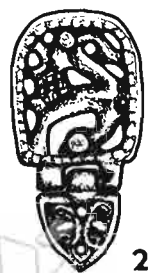

Obr. 100. 1-6 - Zohor /rázcestie/; 7-11 - Devínske Jazero. (K. Tomčíková - Z. Farkaš - V. Turčan, s. 214)

Obr. 101. 1 - Zohor /Piesky/; 2-4 - Devínska Nová Ves /Ťtočnica/. (K. Tomčíková - Z. Farkaš - V. Turčan, s. 214)

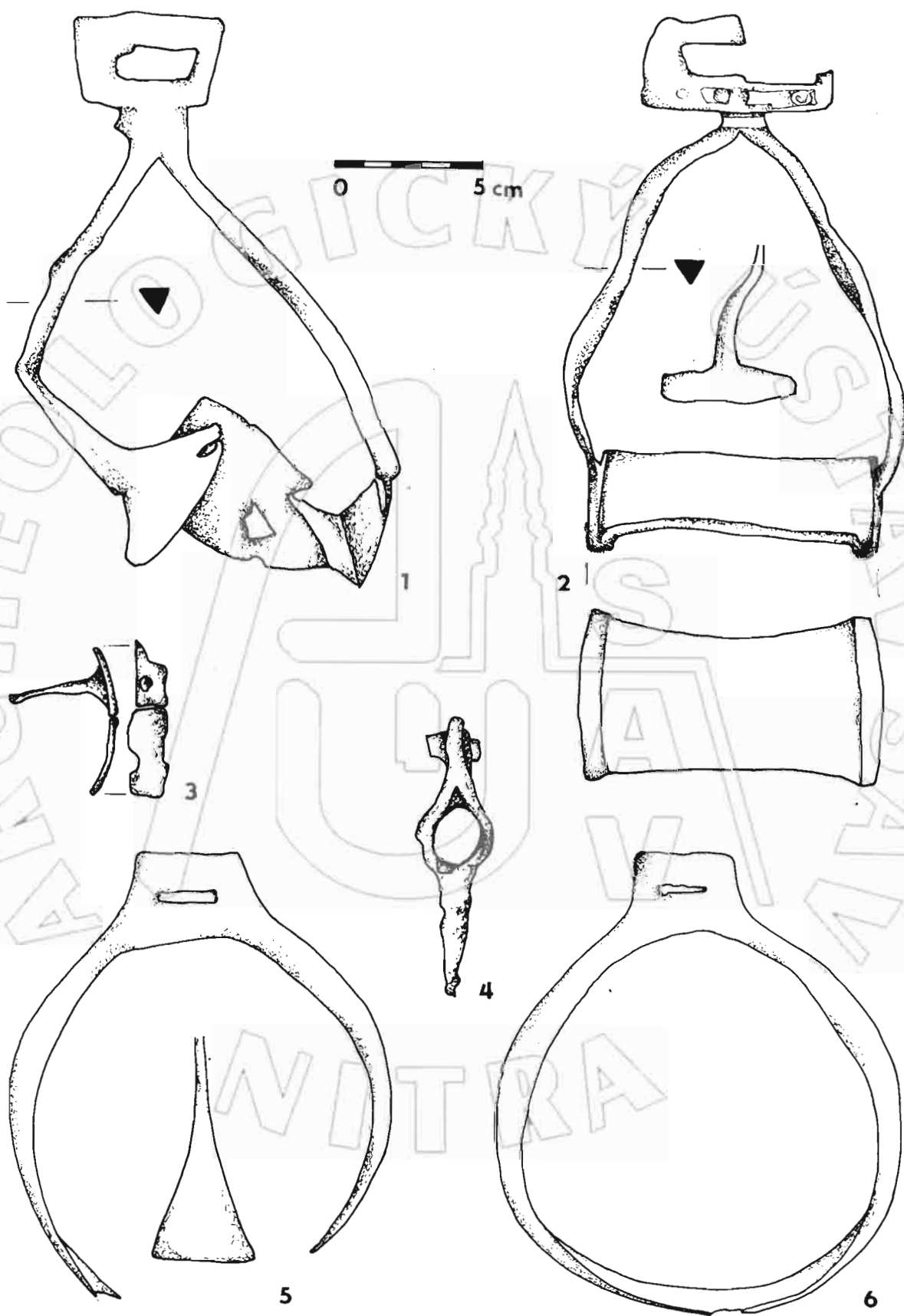
NITRA

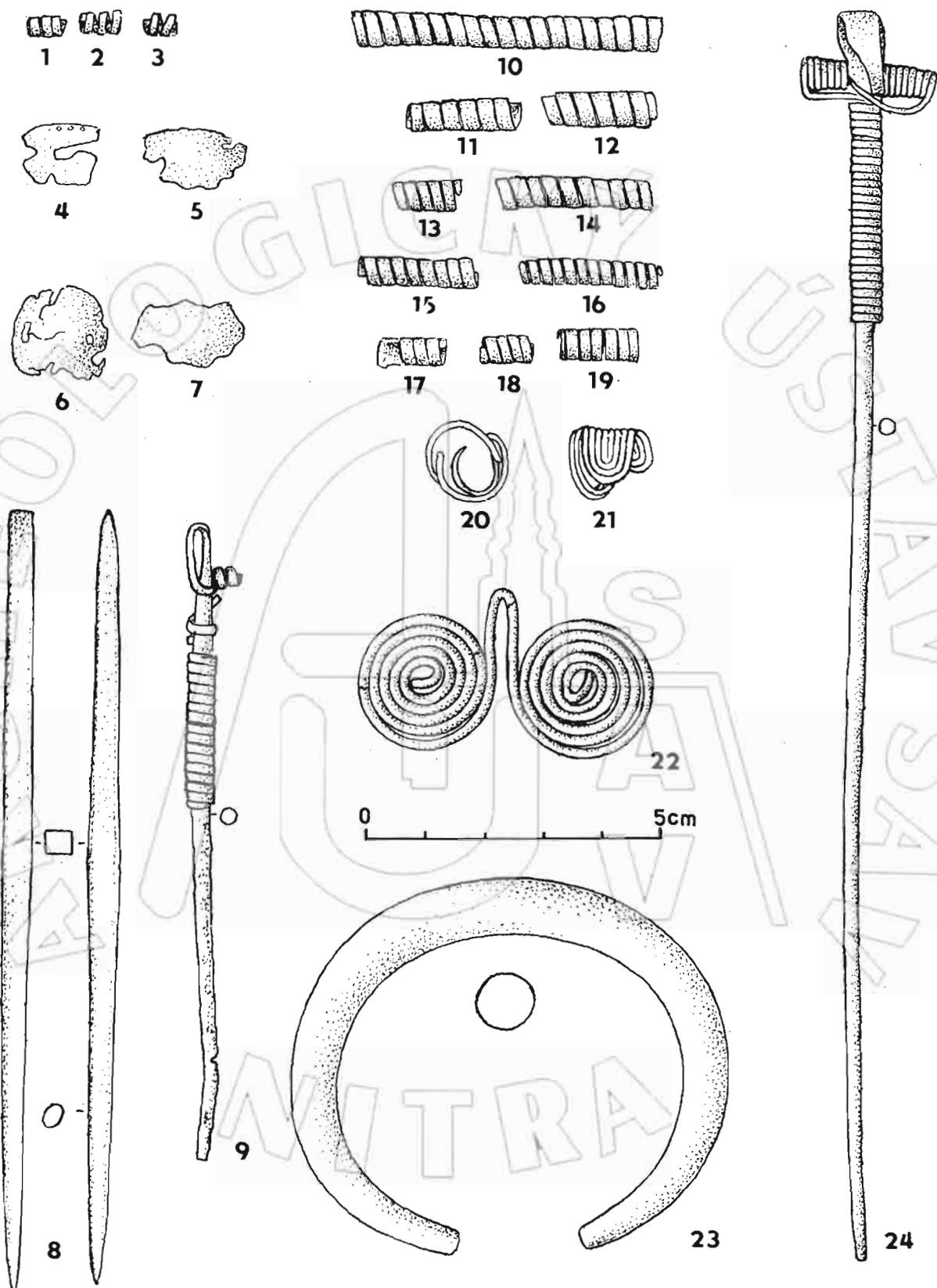
10

11

Obr. 102. Komárno /lodenice/. Pohrebisko z doby avarskej ríše. 1 - jazdecký hrob 85, výber nálezov; 2-4 - hrob 85; 5-8 - hrob 87; 9-11 - hrob 89. (A. Trugly, s. 215)

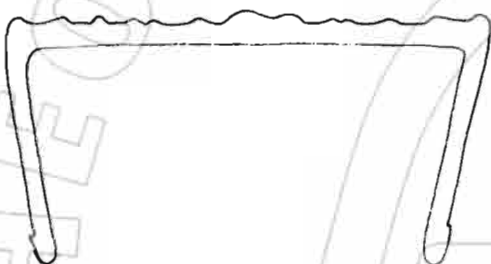
Obr. 103. 1, 2 - Kameničná, časť Balvany, staromaďarské strmene; 3-6 - Dolný Peter, staromaďarské strmene a železné zlomky. (A. Trugly, s. 215)

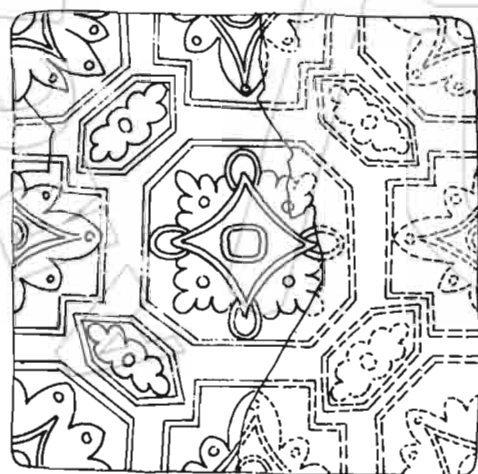
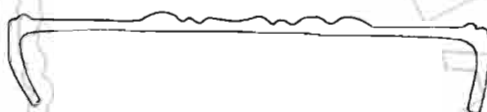
Obr. 104. Rumanová. 1-9 - hrob 3; 10-22 - hrob 4; 23 - hrob 1; 24 - hrob 2.
(L. Veliačik, s. 220)

1

2

3

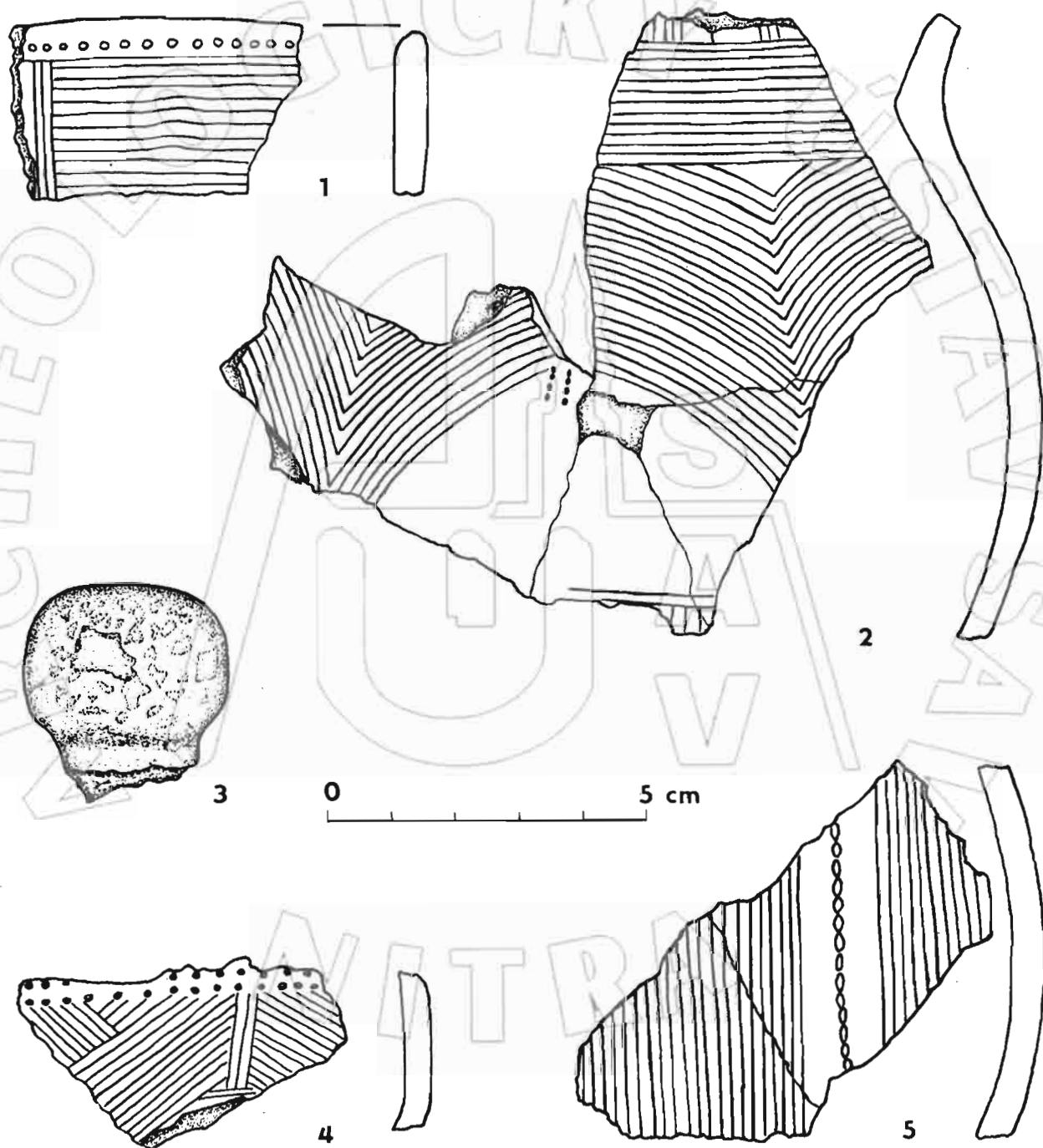

4

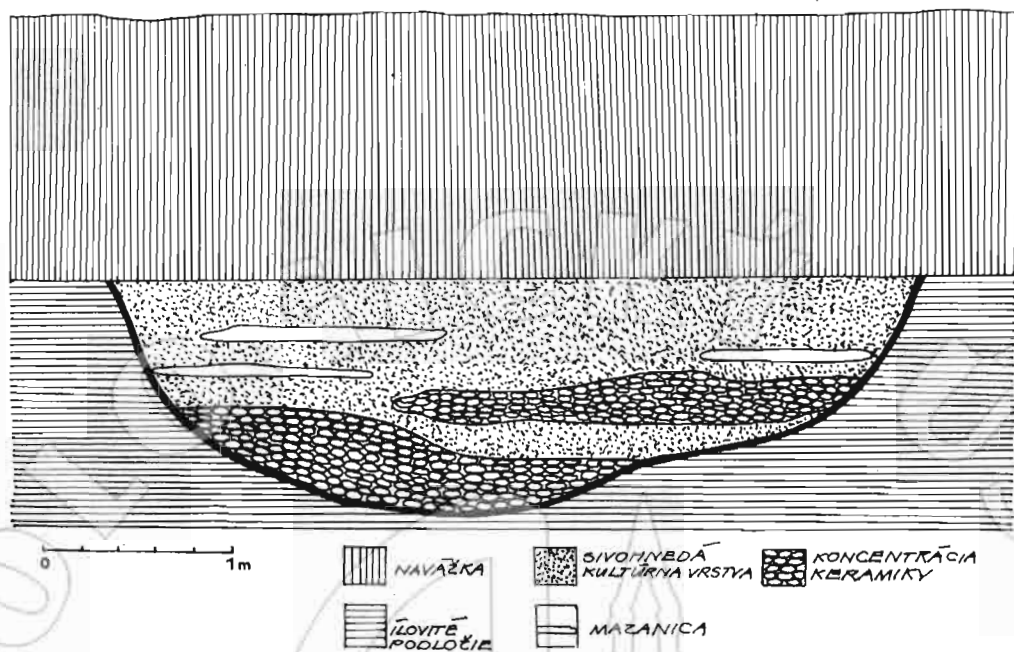

Obr. 105. Brekov /hrad/. Výber kachlíc zo 16. stor. (M. Vizdal, s. 223)

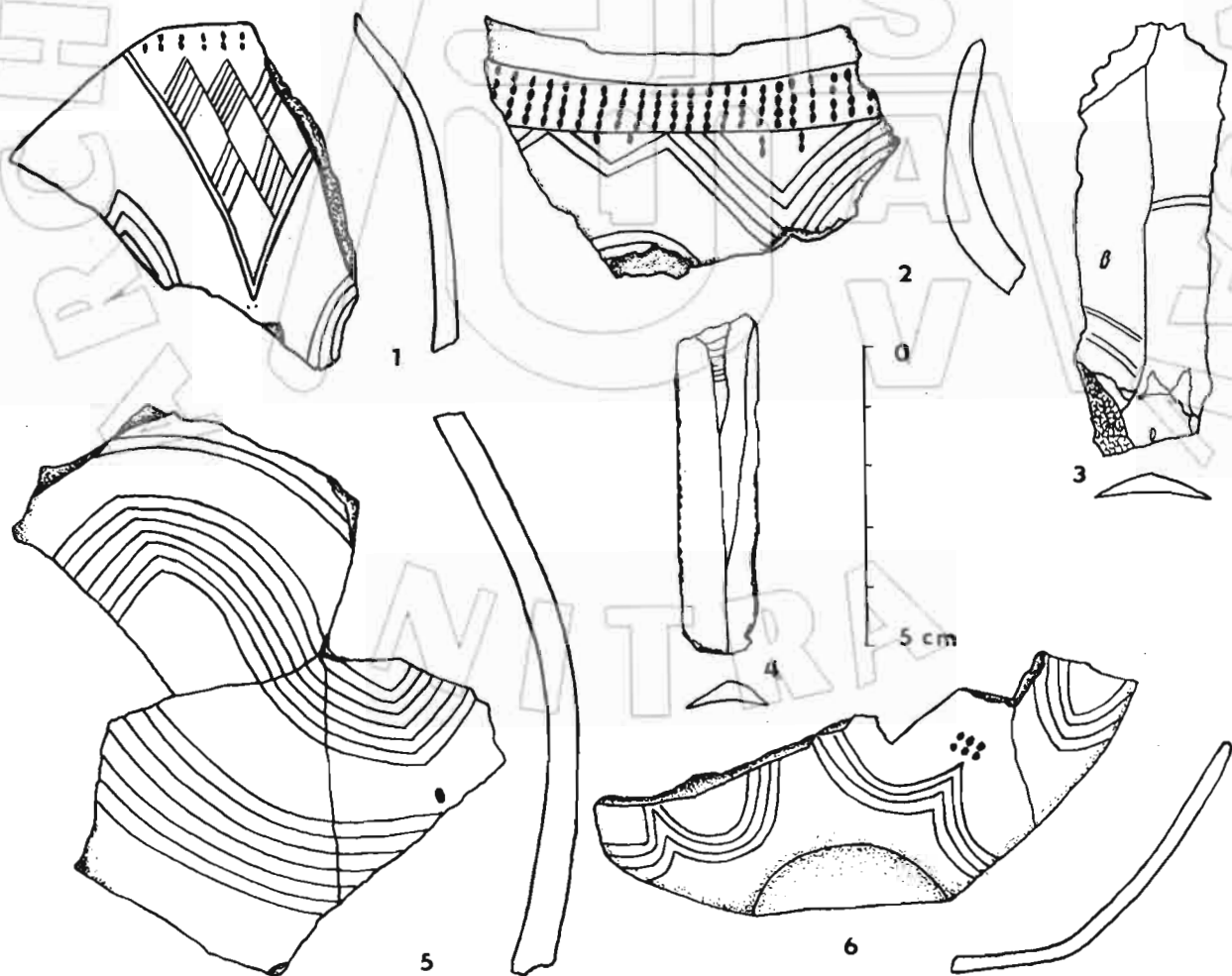
Obr. 106. Brekov /hrad/. Strieborná minca z r. 1577.
(M. Vizdal, s. 223)

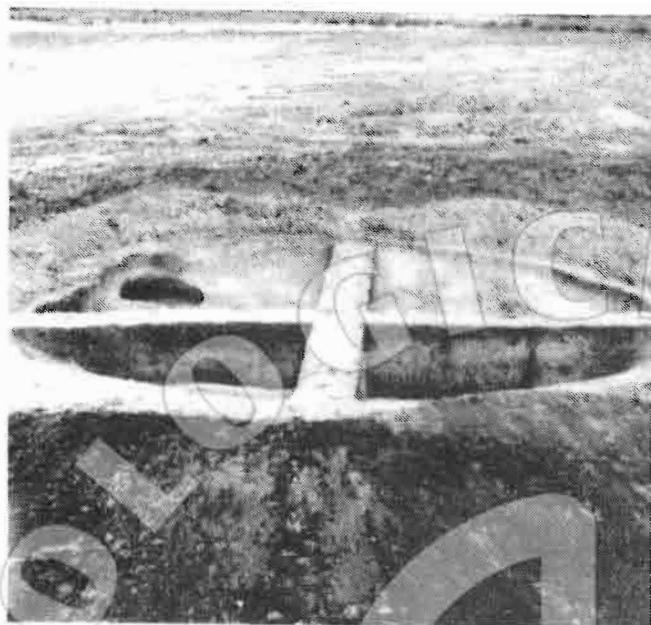
Obr. 107. Humenné /sídliisko 1. mája/. Črepy a fragment plastiky z objektu bukovohorskej kultúry. (M. Vizdal, s. 223)

Obr. 108. Sečovce. Profil sídliskového objektu bukovohorskej kultúry. (M. Vizdal, s. 223)

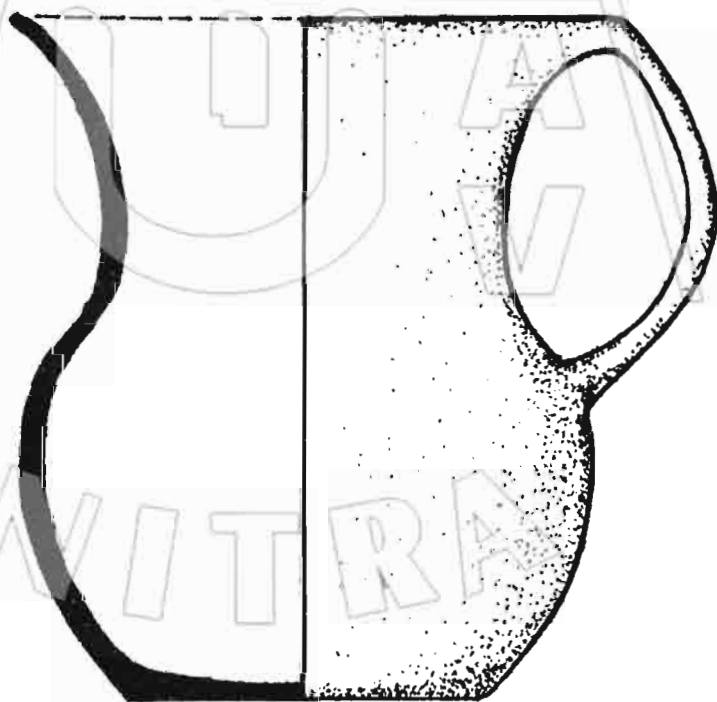
Obr. 109. Sečovce. Črepy a obsidiánová industria z objektu bukovohorskej kultúry. (M. Vizdal, s. 223)

Obr. 110. Hajná Nová Ves. Objekt 40 a 40a, pohľad od juhovýchodu pred odstránením krížového bloku (E. Wiedermann, s. 224)

Obr. 111. Hajná Nová Ves. Objekt 40, pohľad z východu. Rozoberanie centrálnej časti krížového bloku. (E. Wiedermann, s. 224)

0 5 cm

Obr. 112. Nitra. Džbánok z obdobia maďarovskej kultúry. (M. Zacsková, s. 227)

Texte zu den Abbildungen

- Abb. 1. Begehung des Eipelbeckens. 1-4 - Šahy; 5-8 - Sklabiná; 9-11 - Vinica; 12, 13 - Slovenské Ďarmoty. (L. Báñez - G. Nevizánsky, S. 26)
- Abb. 2. Trenčianske Bohuslavice. 1 - Pfeilspitze aus grauem Radiolarit, 2 - Fragment einer Knochenspitze, 3 - Breitklinge aus der Kruste des grauen Radiolarits, 4 - Geweihstiel eines Silexwerkzeuges. (J. Bárta, S. 27)
- Abb. 3. Jelšovce. Fundauswahl aus der Geländebegehung. Maßstab a - 16, b - die übrigen. (J. Bátora, S. 31)
- Abb. 4. Jelšovce. Fundauswahl aus der Geländebegehung. (J. Bátora, S. 31)
- Abb. 5. Fundauswahl aus der Geländebegehung. 1, 2, 5-11 - Lieskovec; 3, 4 - Nitra. Maßstab a - 11, b - die übrigen (J. Bátora, S. 31)
- Abb. 6. Fundauswahl aus der Geländebegehung. 1-3 - Šenkvice; 4, 5, 9, 10 - Pečeňady; 6, 13 - Brezová pod Bradlom; 7, 8, 11 - Alekšince; 12 - Veselé; 14, 15, 17-20 - Veľký Grob; 16 - Tomášikovo. (J. Bátora, S. 34)
- Abb. 7. Fundauswahl aus der Geländebegehung. 1, 4, 6, 11, 15 - Komjatice; 2, 3, 5 - Vozokany; 7-10, 12-14, 16 - Jablonec. (J. Bátora, S. 34)
- Abb. 8. Hronské Kľačany. Fundauswahl. (P. Bednár, S. 39)
- Abb. 9. 1 - Čierne Kľačany 1; 2 - Volkovce; 3-5 - Čierne Kľačany 2. (P. Bednár, S. 38)
- Abb. 10. Výčapy-Opatovce. Ausschnitt aus der Katasterkarte. 1-5 - Lokalitäten; die Numerierung entspricht derjenigen im Text. (D. Bialeková, S. 41)
- Abb. 11. Výčapy-Opatovce /Lage 1, Haus Nr. 644/. Situationsplan der Ausgrabung. (D. Bialeková, S. 41)
- Abb. 12. Výčapy-Opatovce /Lage 1, Haus Nr. 644/. Dislokation frühslawischer Urnengräber und neuentdeckter Skelettgräber. Leerer Kreis - im J. 1937 beim Rigolett des Bodens entdeckte Gräber, voller Kreis - in den J. 1942-43 untersuchte Gräber. (D. Bialeková, S. 41)
- Abb. 13. Výčapy-Opatovce /Lage 1, Haus Nr. 644/. Skelettgräber; 1 - 1/83; 2 - 2/83. (D. Bialeková, S. 41)
- Abb. 14. Výčapy-Opatovce. 1 - Lage 4, Fragment einer Schale; 2 - Lage 2, Fragment eines Steinbeiles; 3-9 - Lage 1: 3, 5, 9 - Sektor 7/A, 4, 6, 7 - Fundlese im Garten, 8 - Grab 1/83. (D. Bialeková, S. 41)
- Abb. 15. Fundauswahl. 1 - Ivanice /Káposztás/; 2 - Hodejov /Hajnalvölgy/; 3 - Gemer; 4-6 - Bátka, Teil Dulovo /Padalja/; 7 - Vieska nad Blhom. (Š. B. Kovács, S. 45)
- Abb. 16. Fundauswahl. 1-3 - Rimavská Sobota /Wohnsiedlung Západ/; 4-6 - Šafárikovo; Teil Králik /Gasse Švermova ul./. (Š. B. Kovács, S. 45)
- Abb. 17. Včelince /Feketesár/. Fundauswahl. 1, 4 - Objekt 12/82; 2 - Objekt 10/82; 3 - Objekt 6/82; 5-9 - Objekt 2/82; 10, 11 - Objekt 5/82. Maßstab a - 1-3, b - 4, 6-9, c - 5, 10, 11. (Š. B. Kovács, S. 45)
- Abb. 18. 1, 2 - Včelince /Lászlófala/, aus dem Graben; 3, 4 - Včelince /Egerfeli/, Fundlese; 5, 6 - Včelince /Kossúth kert/, Fundlese. (Š. B. Kovács, S. 45)
- Abb. 19. Včelince /Lászlófala/. Fundlese aus der Sonde 1. 1, 2 - Schicht III, 3-5 - Schicht II, 6, 7 - Schicht I. (Š. B. Kovács, S. 45)
- Abb. 20. 1, 2 - Bačkov /Žárjová und Višňovčík/; 3-11 - Beša /Várhely/; 12-17 - Čičava /Vyšné klíny/; 18-20 - Hraň /Výmol/. 1, 2 - vorgroßmährische Zeit?, 3, 4 - Neolithikum - Äneolithikum, 5, 6, 11 - Äneolithikum, 7, 10 - nachgroßmährische Zeit, 8, 9 - jüngere Bronzezeit, 12-17 - jüngere römische Kaiserzeit, 18-20 - jüngere römische Kaiserzeit - Anfang der Völkerwanderungszeit. (V. Budinský-Krička, S. 51)

Abb. 21. 1-12 - Luhyňa /Kinčeš/, 13-18 - Nižný Hrušov /Pod hruny/. 1-6 - jüngerer Äneolithikum, 7 - römische Kaiserzeit, 8-12 - großmährische Zeit, 13, 17 - jüngere Bronzezeit, 18 - frühslawische Zeit? (V. Budinský-Krička, S. 51)

Abb. 22. 1, 2, 4, 10, 11 - Medzany /Nižný Várheď/, 3 - Šarišské Michaľany /Moroš/, 5-9, 12 - Ostrovany /östlich von der Zigeunerkolonie/. 1, 2 - ältere römische Kaiserzeit, 3 - nicht datiert, 4 - jüngere römische Kaiserzeit, 5-9 - römische Kaiserzeit, 10-12 - jüngere römische Kaiserzeit - Anfang der Völkerwanderungszeit; H. 1 - 12,8 cm, 11 - 22,5 cm, 12 - 21,2 cm; L. 3 - 12,3 cm. (V. Budinský-Krička, S. 51)

Abb. 23. Ostrovany /südlich vom Friedhof/. Grobe graue Keramik aus den Anfängen der Völkerwanderungszeit. (V. Budinský-Krička, S. 51)

Abb. 24. Košice, Teil Ťahanovce /Pod vinicami/. Steinhammeraxt aus dem Äneolithikum, L. 18,2 cm. (V. Budinský-Krička, S. 51)

Abb. 25. Sirník /nordöstlich von der Kote 138,3/. Steinaxt. Mittleres - jüngerer Äneolithikum. (V. Budinský-Krička, S. 51)

Abb. 26. Šarišské Sokolovce /Hradová hora/. Großmährische Zeit. Keramik /Ø L. 7,2 cm/ und Spinnwirtel /2 - Ø 2,3 cm, 3, 5 - Ø 2,8 cm, 4 - Ø 2,6 cm/. (V. Budinský-Krička, S. 51)

Abb. 27. Veľký Šariš /Terrasse unter dem Westfuß des Burgberges/. 1-6 - Hallstattzeit, 7-20 - großmährische Zeit. (V. Budinský-Krička, S. 51)

Abb. 28. Vranov nad Topľou, Teil Čemerné /Lazy/. 1, 2, 7 - jüngerer Äneolithikum, 3-5 - jüngere römische Kaiserzeit - Anfang der Völkerwanderungszeit, 6, 8, 9-12 - 8.-9. Jh. (V. Budinský-Krička, S. 51)

Abb. 29. Zemplínsky Branč /nördlich von der Kote 102,6/. 1, 8 - Tiszapolgár-Kultur, 2, 7 - Neolithikum, 3, 4 - Nyírség-Zátin-Gruppe? 5, 6, 9, 10 - römische Kaiserzeit. (V. Budinský-Krička, S. 51)

Abb. 30. Pavľany /Krigov/. 1 - Teil einer Holzrinne, 2-4 - Konstruktionsteile einer Hauswand, 5 - Krug aus der zweiten Hälfte des 15. Jh., 6 - Sporn aus dem 15. Jh., 7 - Teil eines Zaumzeugs, 8 - Eisenbohrer, 9 - Pfeilspitze, 10 - Rekonstruktion des Grundrisses eines Sakralbaues. (D. Čaplovič - F. Javorský, S. 65)

Abb. 31. Medzibrodie. Grundriß des Fundamentes eines hallstattzeitlichen Walles. (P. Čaplovič, S. 66)

Abb. 32. Bratislava, Teil Dúbravka /Devínska Kobyla/. Glasofen vor der Herausnahme seines Inhalts. (Z. Farkaš - V. Turčan, S. 74)

Abb. 33. 1 - Bratislava, Teil Záhorská Bystrica /Krče/, 2, 4 - Radimov; 3 - Bratislava, Teil Vajnory; 5 - Pusté Úľany; 6 - Bratislava /Mlynská dolina/; 7-14 - Hrčel; 15-20 - Pezinok /Lazárna/, 15-19 - Objekt 1/83, 20 - Objekt 2/83. (Z. Farkaš, S. 71, 73)

Abb. 34. Čelovce, Situationsskizze. Lage der Lokalität mit X bezeichnet. (V. Furmánek, S. 75)

Abb. 35. Čelovce. Keramikauswahl aus einer Hütte der Kyjatice-Kultur. (V. Furmánek, S. 75)

Abb. 36. Babinec. Situationsskizze. Lage der Lokalität mit X bezeichnet. (V. Furmánek, S. 77)

Abb. 37. Babinec. Eisenmesser. (V. Furmánek, S. 78)

Abb. 38. Kyjatice. Situationsskizze. Lage der Lokalität mit X bezeichnet. (V. Furmánek, S. 78)

Abb. 39. Pinciná. Keramikauswahl aus einem slawischen Objekt. (V. Furmánek - I. Tóthová, S. 80)

Abb. 40. Pinciná. Keramikauswahl aus einem slawischen Objekt. (V. Furmánek - I. Tóthová, S. 80)

Abb. 41. Janíky, Teil Horné Janíky. Grundriß des mittelalterlichen Fürstensitzes. (K. Fűryová, S. 84)

Abb. 42. Šurany, Teil Nitriansky Hrádok. Gefäße der Maďarovce-Kultur. (J. Gaža - J. Halagan, S. 86)

Abb. 43. Vrbové. Scherbenauswahl aus dem 13. Jh. (M. Hanuliak, S. 86)

Abb. 44. Patince /Badeort/. Scherbenauswahl. 1, 4a-c - Objekt 12; 2 - Objekt 50; 3a-b - Objekt 54. (I. Cheben, S. 88)

Abb. 45. Patince /Badeort/. Scherbenauswahl. 1 - Objekt 17; 2 - Objekt 55; 3 - Objekt 45; 4 - Objekt 48; 5 - Objekt 8; 6 - Objekt 12. (I. Cheben, S. 88)

Abb. 46. Hoste /Poddivoč/. Schale der Maďarovce-Kultur. (J. Ižóf, S. 93)

Abb. 47. Vozokany. Tonplastik; nicht datiert. (J. Ižóf, S. 93)

Abb. 48. 1-3 - Hôrka, Teil Kišovce /Kirche der hl. Marie Magdalene/, 1 - Grundriß der Kirche, 2 - Grundriß des Oktogons, 3 - Schnitt durch das Oktogon; 4-7 - Jánovce, Teil Machalovce, 4, 5 - bronzezeitliche Scherben, 6, 7 - Scherben aus dem 13.-14. Jh. (F. Javorský, S. 96)

Abb. 49. 1-12 - Jánovce, Teil Machalovce /Pod Hradiskom/, 1-4, 6-8, 10 - Scherbenauswahl der Púchover Kultur, 5 - Tonwirtel, 9 - Mahlsteinfragment, 11, 12 - Scherben aus dem 9.-10. Jh.; 13, 14 - Kežmarok, Teil Ľubica /Vyšná roveň/, Keramikauswahl aus dem 9.-10. Jh.; 15-20 - Kežmarok, Teil Ľubica /Pod starou cestou/, 15-17 - Scherbenauswahl aus der Bronzezeit, 18 - Rädchen aus der Bronzezeit, 19, 20 - Spinnwirtel; 22-24 - Veľká Lomnica /Burchbrich/, 22 - Tonwirtel, 23, 24 - Hornsteinwerkzeuge. (F. Javorský, S. 96)

Abb. 50. 1 - Kežmarok /Pod lesom/, Objekte 1 und 2/83 im Profil der Rinne; 2-12 - Vlková /Horanské/, 2-10 - Scherbenauswahl aus dem 12.-15. Jh.; 11 - Eisensporn aus dem 14. Jh.; 12 - Hufeisen aus dem 13.-14. Jh. (F. Javorský, S. 96)

Abb. 51. 1-13 - Vlková /Horanské/, 1, 5-7, 10-11 - Eisengegenstände, 2 - Fragment einer Sichel, 3, 4 - kleine Messer, 8 - Fragment eines Haumessers /?/, 9 - Fragment eines Eisenknüttels, 12, 13 - Hängeschlösser aus dem 14.-15. Jh.; 14-19 - Hniezdne /Losy/, Abschlüge und Hornsteinwerkzeuge; 20-21 - Podolíneč /Kirche der hl. Anna/, 20 - Ansicht von NO her, 21 - Lücke zwischen den Fundamenten unter dem Oktogon und der Apsis. (F. Javorský, S. 96)

Abb. 52. 1, 2 - Podolíneč /Kirche der hl. Anna/, 1 - Grundriß, 2 - Grundriß in den Sonden I und II/83; 3 - Stará Ľubovňa, untersuchter Teil des Schachtofens. (F. Javorský, S. 96)

Abb. 53. 1, 2 - Bijacovce /Kapelle des hl. Kosmas und Damianus/, 1 - Grundriß und Schnitt, 2 - Gesamtansicht; 3-7 - Domanovce /Na dlhom/, 3-6 - Scherbenauswahl aus dem 3.-4. Jh.; 7 - Tonwirtel; 8 - Levoča /Červená chyžka/, Denar Leopolds I. aus dem J. 1694. (F. Javorský, S. 96)

Abb. 54. Levoča /Červená chyžka/. 1 - Grundriß und Schnitt durch den Ziegelofen aus dem 16.- Jh., 2 - Nordteil der Fundamente des Ziegelofens. (F. Javorský, S. 96)

Abb. 55. 1, 2 - Levoča /Kaschauer Pforte/, 1 - Grundriß einer untergegangenen Barbakane mit Graben, 2 - Westprofil der Sonde I/83; 3, 4 - Smižany /Pri starej horárni, Čingov/, Scherbenauswahl aus dem 9.-10. Jh.; 5-9 - Smižany /Smižianska maša/, 5, 6 - Tonwirtel aus der Bronzezeit, 7-9 - Scherbenauswahl aus jüngerer Bronzezeit. (F. Javorský, S. 96)

Abb. 56. Smižany /Smižianska maša/. 1 - Tasse aus dem Objekt 5/83, 2-4 - Scherbenauswahl aus der Bronzezeit, 5 - Fragment einer tönernen Backschüssel, 6-9 - Scherbenauswahl aus jüngerer römischer Kaiserzeit, 10 - Randscherbe eines Topfes aus dem 19. Jh., 11 - Objekte 1 und 2/83. (F. Javorský, S. 96)

Abb. 57. Smižany /Hradisko I/. 1 - Grab 1/83, 2 - Grab 2/83, 3 - Grab 3/83, 4 - Schüssel aus dem Grab 1/83, 5 - Bronzepfeilspitze aus dem Grab 2/83, 6-8 - Bronzedolch, Beil und Pfeilspitze aus dem Grab 3/83. Alles Otomani-Kultur. (F. Javorský, S. 96)

Abb. 58. 1-7 - Spišská Nová Ves /Smižianska roveň/, Terra sigillata; 8 - Spišská Nová Ves /Hof der Pfarrkirche/, Topfscherbe aus dem 13. Jh.; 9, 10 - Spišské Podhradie /Spišská Kapitula/, Scherben aus dem 13.-14. Jh.; 11, 15, 18, 19 - Spišský Štvrtok /Alte Schule/, Scherben aus dem 13.-15. Jh.; 12-14, 16, 17 - Spišský Hrušov /Dlhé hony/, 12, 13 - mittelbronzezeitliche Scherben, 14, 16 - jung Römerzeitliche Scherben, 17 - Scherbe aus dem 9. Jh.; 20 - Spišský Štvrtok /Pod gelendrami/, Scherbe aus der ersten Hälfte des 13. Jh. (F. Javorský, S. 96)

Abb. 59. Trstené pri Hornáde. 1 - Scheibenfibel mit fächerförmiger Emailverzierung, 2 - Teil eines eingetieften Wohnobjektes aus älterer römischer Kaiserzeit /3. Jh./. (kollektiv, S. 112)

Abb. 60. Bratislava, Teil Dúbravka. Baufundamente I von SO her. (T. Kolník - L. Kulichová, S. 115)

Abb. 61. Bratislava, Teil Dúbravka. 1 - südwestliche Apsis, 2 - Bau II, NO-Ecke. (T. Kolník - L. Kulichová, S. 115)

Abb. 62. Bratislava, Teil Dúbravka. Funde aus den Räumen des Baues I /1, 6, 8 - Eisen, 2, 3, 7 - Keramik, 4 - Glas, 5 - Bronze/. (T. Kolník - L. Kulichová, S. 115)

Abb. 63. Bratislava, Teil Dúbravka. Denar des Alexander Severus aus dem J. 224. Fund aus dem Bau I. (T. Kolník - L. Kulichová, S. 115)

Abb. 64. Nový Tekov. 1, 2 - Scherben aus dem Wallkörper im Schnitt II, 3 - Situationsplan der Lokalität I und II, Lage der Schnitte. (T. Kolník - P. Roth, S. 119)

Abb. 65. Nový Tekov. 1 - Nordprofil des Schnittes I, 2 - Nordprofil des Schnittes II. Erläuterungen: 1 - durchglühte, ausgedorrte Erde mit Gestein und verkohlten Holzresten, 2 - Wüstungsschicht mit durchglühter Erde, Holzkohlen und Gestein, 3 - dunkelbraune Lehmerde aus dem Wallkörper, 4 - hellbraune Lehmerde aus dem Wallkörper, 5 - Lehmschicht mit Hüttenlehm und sporadischen Scherben, 6 - dunkelbraune Lehmerde, 7 - hellbraune Lehmerde, 8 - dunkelbraune Lehmerde mit Zusatz von feinkörnigem Sand, 9 - graue Lehmerde, 10 - obere zerstörte Schicht, 11 - Kies, 12 - Sand. (T. Kolník - P. Roth, S. 119)

Abb. 66. Mužla, Teil Čenkov. 1. Objekt 252; 2-11 - Fundauswahl aus dem Objekt 250. (I. Kuzma - P. Šalkovský, S. 131)

Abb. 67. Mužla, Teil Čenkov. 1-6 - Fundauswahl aus dem Objekt 251; 7 - Sektor I/7; 8 - Objekt 215. (I. Kuzma - P. Šalkovský, S. 131)

Abb. 68. Mužla, Teil Čenkov. Fundauswahl. 1-8 - Objekt 256; 9-14 - Objekt 248. (I. Kuzma - P. Šalkovský, S. 131)

Abb. 69. Mužla, Teil Čenkov. Fundauswahl aus dem Objekt 206. (I. Kuzma - P. Šalkovský, S. 131)

Abb. 70. Mužla, Teil Čenkov. 1 - Fragment eines keramischen Gegenstandes aus dem Objekt 236; 2-3 - Fundauswahl aus dem Objekt 216. (I. Kuzma - P. Šalkovský, S. 131)

Abb. 71. Mužla, Teil Čenkov. Fundauswahl. 1-4 - Objekt 197; 5-9 - Objekt 215. (I. Kuzma - P. Šalkovský, S. 131)

Abb. 72. Mužla, Teil Čenkov. Fundauswahl aus dem Objekt 215. (I. Kuzma - P. Šalkovský, S. 131)

Abb. 73. Mužla, Teil Čenkov. Fundauswahl. 1-5 - Objekt 215; 6-13 - Objekt 216. (I. Kuzma - P. Šalkovský, S. 131)

Abb. 74. Mužla, Teil Čenkov. Fundauswahl aus dem Objekt 216. (I. Kuzma - P. Šalkovský, S. 131)

Abb. 75. Iža. 1 - Terra sigillata - Fragment, Schicht E, 2-4 - Fragmente von Zwiebelkopfnadeln, Verschüttung der Lehmgrube, 5, 6 - Glasperlen, Verschüttung der Lehmgrube, 7 - Bodenfragment einer Glasflasche, Verschüttung der Lehmgrube, 8 - Goldfingerring, Verschüttung der Lehmgrube, 9 - Fragmente eines hunnischen Kupferkessels, Schicht B. (K. Kuzmová - J. Rajtár, S. 135)

Abb. 76. Iža. Terra sigillata-Fragmente, Verschüttung der Lehmgrube. (K. Kuzmová - J. Rajtár, S. 135)

Abb. 77. Nové Zámky /Žofijská osada/. Mittelbronzezeit. (J. Liszka, S. 147)

Abb. 78. Nové Zámky /Žofijská osada/. 1-4 - Mittelbronzezeit, 5 - jüngere römische Kaiserzeit. (J. Liszka, S. 147)

Abb. 79. Nové Zámky /Žofijská osada/. 1, 2 - Mittelbronzezeit, 3, 4 - jüngere römische Kaiserzeit. (J. Liszka, S. 147)

Abb. 80. Nové Zámky /Žofijská osada/. Hütte 2/83, jüngere römische Kaiserzeit. (J. Liszka, S. 147)

Abb. 81. Nové Zámky /Žofijská osada/. 8.-9. Jh. (J. Liszka, S. 147)

Abb. 82. Vítkovce /Tureň/. 1 - untersuchte Fläche; 2 - Mauer und Fußböden der Objekte 16a, 16b/82; 3 - Bronzebuckel; 4 - Fragment eines kleinen Tonbeiles; 5 - eiserne Pfeilspitze aus dem 9. Jh. (E. Miroššayová - F. Javorský, S. 155)

Abb. 83. Čhtelnica, 1 - Objekt 1; 2-7 - Funde aus dem zerstörten Objekt 1; 8-11 - Objekt 2; 12-14 - Funde aus dem vernichteten Objekt 3. (P. Novák, S. 161)

Abb. 84. Čhtelnica, 1 - Objekt 2; 2, 3, 5-8 - Fundlese am Südrand der Lokalität; 4 - Fragment eines kleinen Steinbeiles aus dem Objekt 3. (P. Novák, S. 161)

Abb. 85. Štrba /Hrachovisko/. Fundauswahl aus dem 15. Jh. (B. Novotný, S. 164)

Abb. 86. 1 - Dunajská Lužná, Teil Nové Košariská, Petschaftkopfnadel, 2-4 - Voderady, Teil Slovenská Nová Ves, Keramik aus einem bronzezeitlichen Brandgrab. (M. Pichlerová, S. 181, 186)

Abb. 87. Bratislava, Teil Rusovce /Gasse Maďarská ul. 44/. Teil einer Steinplatte mit Reliefverzierung. (M. Pichlerová, S. 182)

Abb. 88. Levice /Burg/. Kachel aus dem 15. Jh. (M. Pölhösová, S. 187)

Abb. 89. Poprad, Teil Spišská Sobota. 1 - untersuchte Fläche; 2 - Randscherbe aus dem 10.-12. Jh.; 3 - Bodenfragment mit Zeichen aus dem 13. Jh.; 4 - Topfscherbe aus dem 13. Jh.; 5 - Scherbe vom Ende des 15. Jh. aus dem Grab 1/83; 6 - Denar Matthias Corvinus' /1458-1490/; 7 - Denar König Wladislaus aus dem J. 1504; 8 - erhaltener Teil der Rotunde und des Oktogons. (M. Slivka - F. Javorský, S. 196)

Abb. 90. Poprad, Teil Spišská Sobota. 1 - Grundriß der Kirche, 2 - Schnitt A-A, 3 - Schnitt D-D. (M. Slivka - F. Javorský, S. 196)

Abb. 91. 1 - Bošáca /Zábřežská/; 2 - Horná Streda /Autobahn im Kilometer 77,300 - 77,700/; 3, 6-8 - Zemianske Podhradie /Hradišťa/; 4, 5 - Kočovce /Skalka/. (D. Staššíková-Štukovská, S. 199)

Abb. 92. 1, 2 - Čachtice /Pod hradom/; 3 - Nové Mesto nad Váhom; 4-6, 12 - Horná Streda. /Autobahn km 77,300 - 77,700/; 7, 11, 14 - Čachtice /Burg/; 8, 15 - Hrádok; 9 - Hôrka nad Váhom /Na vršku/; 10 - Čachtice /Forstgarten/; 13 - Horná Streda /Autobahn im km 79,000 - 80,000/. Maßstab b - 3, 7, 8, a - die übrigen. (D. Staššíková-Štukovská, S. 199)

Abb. 93. Komjatice. Fundauswahl aus dem Objekt 3. (P. Šalkovský, S. 209)

Abb. 94. Komjatice. Fundauswahl aus dem Objekt 16. (P. Šalkovský, S. 209)

Abb. 95. Komjatice. 1 - Objekt 16; 2-6 - Fundauswahl aus dem Objekt 17; 7 - Gefäß aus dem Objekt 18. (P. Šalkovský, S. 209)

Abb. 96. Šarišské Michaľany /Flur Fedelemka/, Tonplastik /Schelle/ einer Schildkröte, Frontal-, Seitenansicht und Ansicht von unten. Objekt 110 - Lehmgrube der Bükker Kultur. (S. Šiška, S. 210)

Abb. 97. Šarišské Michaľany /Flur Fedelemka/. Auswahl von Keramik, Knochen- und Steinindustrie. Objekt 110 - Lehmgrube der Bükker Kultur. (S. Šiška, S. 210)

Abb. 98. Fundauswahl. 1-7 - Nový Tekov; 8-10 - Rišňovce. (A. Točík, S. 212)

Abb. 99. Fundauswahl. 1, 2 - Rišňovce; 3, 4 - Nitra, Teil Ivanka; 5-9 - Malá nad Hronom. (A. Točík, S. 212)

Abb. 100. 1-6 - Zohor /Straßenkreuzung/; 7-11 - Devínske Jazero. (K. Tomčíková - Z. Farkaš - V. Turčan, S. 214)

Abb. 101. 1 - Zohor /Piesky/; 2-4 - Devínska Nová Ves /Űtočnica/. (K. Tomčíková - Z. Farkaš - V. Turčan, S. 214)

Abb. 102. Komáfno /Schiffswerft/. Gräberfeld aus der Zeit des Awarenreiches. 1. Reitergrab 85, Fundauswahl; 2-4 - Grab 85; 5-8 - Grab 87; 9-11 - Grab 89. (A. Trugly, S. 215)

Abb. 103. 1, 2 - Kameničná, Teil Balvany, altungarische Steigbügel; 3-6 - Dolný Peter, altungarische Steigbügel und Eisenfragmente. (A. Trugly, S. 215)

Abb. 104. Rumanová. 1-9 - Grab 3; 10-22 - Grab 4; 23 - Grab 1; 24 - Grab 2. (L. Veliačik, S. 220)

Abb. 105. Brekov /Burg/. Auswahl von Kacheln aus dem 16. Jh. (M. Vizdal, S. 223)

Abb. 106. Brekov /Burg/. Silbermünze aus dem J. 1577. (M. Vizdal, S. 223)

Abb. 107. Humenné /Wohnsiedlung des 1. Mai/. Scherben und Fragment einer Plastik aus dem Objekt der Bükker Kultur. (M. Vizdal, S. 223)

Abb. 108. Sečovce. Profil eines Siedlungsobjektes der Bükker-Kultur. (M. Vizdal, S. 223)

Abb. 109. Sečovce. Scherben und Obsidianindustrie aus dem Objekt der Bükker Kultur. (M. Vizdal, S. 223)

Abb. 110. Hajná Nová Ves. Objekt 40 und 40a, Ansicht von SO her vor Entfernung des Kreuzblocks. (E. Wiedermann, S. 224)

Abb. 111. Hajná Nová Ves. Objekt 40, Ansicht von O her. Auseinandernehmen des Zentralteiles des Kreuzblocks. (E. Wiedermann, S. 224)

Abb. 112. Nitra. Krug aus der Zeit der Maďarovce-Kultur. (M. Zacsková, S. 227)

NITRA

ПОДПИСИ К РИСУНКАМ

Рис. 1. Разведки в Ипельском бассейне. 1-4 - Шаги; 5-8 - Склабина; 9-11 - Винаца; 12, 13 - Словенске-Дярмоты. (Л. Банес - Г. Невизански, с. 26)

Рис. 2. Тренчанске-Богуславице. 1 - наконечник стрелы из серого радиолярита, 2 - фрагмент костяного наконечника, 3 - широкая пластина из оболочки серого радиолярита, 4 - рукоятка из рога для вкладки силекса. (Ю. Барта, с. 27)

Рис. 3. Ельшовце. Выбор находок из разведок. Масштаб а - 16, б - остальные. (Й. Батора, с. 31)

Рис. 4. Ельшовце. Выбор находок из разведок. (Й. Батора, с. 31)

Рис. 5. Выбор находок из разведок. 1, 2, 5-11 - Льесковец; 3, 4 - Нитра. Масштаб а - 11, б - остальные (Й. Батора, с. 31)

Рис. 6. Выбор находок из разведок. 1-3 - Шенквице; 4, 5, 9, 10 - Печеняди; 6, 13 - Брезова-под-Брадлом; 7, 8, 11 - Алекшинце; 12 - Веселе; 14, 15, 17-20 - Вельки-Гроб; 16 - Томашиково. (Й. Батора, с. 34)

Рис. 7. Выбор находок из разведок. 1, 4, 6, 11, 15 - Комьятице; 2, 3, 5 - Возокани; 7-10, 12-14, 16 - Яблонец. (Й. Батора, с. 34)

Рис. 8. Гронске-Клячани. Выбор находок. (П. Беднар, с. 39)

Рис. 9. 1 - Чьерне-Клячани 1; 2 - Волковце; 3-5 - Чьерне-Клячани 2. (П. Беднар, с. 38)

Рис. 10. Вичапи-Опатовце. Часть из поземельной карты. 1-5 - местонахождения; нумерация согласна нумерации в тексте. (Д. Бьялекова, с. 41)

Рис. 11. Вичапи-Опатовце /урочище 1, дом № 644/. Ситуационный план исследований. (Д. Бьялекова, с. 41)

Рис. 12. Вичапи-Опатовце /урочище 1, дом № 644/. Расположение раннеславянских урновых погребений и новых погребений с труположением. Незаполненное колечко - погребения, найденные в 1937 г. при глубокой перекопке земли, заполненное колечко - погребения, прослеженные в 1942-43 гг. (Д. Бьялекова, с. 41)

Рис. 13. Вичапи-Опатовце /урочище 1, дом № 644/. Труположения: 1 - 1/83; 2 - 2/83. (Д. Бьялекова, с. 41)

Рис. 14. Вичапи-Опатовце. 1 - урочище 4, фрагмент миски; 2 - урочище 2, фрагмент каменного тесла; 3-9 - урочище 1: 3, 5, 9 - сектор 7/А, 4, 6, 7 - сбор в саду, 8 - погребение 1/83. (Д. Бьялекова, с. 41)

Рис. 15. Выбор находок. 1 - Иванице /Капосташ/; 2 - Гоедеев /Гайналвельдь/; 3 - Гемер; 4-6 - Батка, часть Дулово /Падалья/; 7 - Вьеска-над-Блгом. (Ш. Б. Ковач, с. 45)

Рис. 16. Выбор находок. 1-3 - Римауска-Собота /жилой массив Запад/; 4-6 - Шафариково, часть Кралик /Швермова ул./. (Ш. Б. Ковач, с. 45)

Рис. 17. Вчелинце /Фекетешар/. Выбор находок. 1, 4 - объект 12/82; 2 - объект 10/82; 3 - объект 6/82; 5-9 - объект 2/82; 10, 11 - объект 5/82. Масштаб а - 1-3, б - 4, 6-9, с - 5, 10, 11. (Ш. Б. Ковач, с. 45)

Рис. 18. 1, 2 - Вчелинце /Ласлофала/, из рва; 3, 4 - Вчелинце /Эгер-фели/, сбор; 5, 6 - Вчелинце /Кошут-керт/, сбор. (Ш. Б. Ковач, с. 45)

Рис. 19. Вчелинце /Ласлофала/. Выбор находок из шурфа 1. 1, 2 - слой III, 3-5 - слой II, 6, 7 - слой I. (Ш. Б. Ковач, с. 45)

Рис. 20. 1, 2 - Бачков /Жарьева и Вишнёвчик/; 3-11 - Беша /Варгей/; 12-17 - Чичава /Вишне-Клин/; 18-20 - Грань /Вимоль/. 1-2 - довеликоморавский период?, 3, 4 - неолит, 5, 6, 11 - энеолит, 7, 10 - послевеликоморавский период, 8, 9 - эпоха поздней бронзы, 12-17 - позднеримское время, 18-20 - позднеримское время - начало периода переселения народов. (А. Будински-Кричка, с. 51)

Рис. 21. 1-12 - Лугиня /Кинчеш/; 13-18 - Нижни-Грушов /Под-Груни/. 1-6 - поздний энеолит, 7 - римское время, 8-12 - великоморавский период? (В. Будински-Кричка, с. 51)

Рис. 22. 1, 2, 4, 10, 11 - Медзани /Нижни-Варгедь/; 3 - Шаришке-Михаляни /Моде-рош/; 5-9, 12 - Островани /восточнее цыганской колонии/. 1, 2 - раннеримское время, 3 - недатированное, 4 - позднеримское время, 5-9 - римское время, 10-12 - позднеримское время - начало периода переселения народов; 1 - 12,8 см, 11 - 22,5 см, 12 - 21,2 см; дл. 3 - 12,3 см. (В. Будински-Кричка, с. 51)

Рис. 23. Островани /южнее кладбища/. Серая грубая керамика начала периода переселения народов. (В. Будински-Кричка, с. 51)

Рис. 24. Кошице, часть Тягановце /Под-Виницами/. Каменный топор-чекан эпохи энеолита, дл. 18,2 см. (В. Будински-Кричка, с. 51)

Рис. 25. Сирник /на СВ от высоты 138,3/. Каменный топор. Средний - поздний энеолит. (В. Будински-Кричка, с. 51)

Рис. 26. Шаришке-Соколовце /Градова-Гура/. Великоморавский период. Керамика /средняя дл. 7,2 см/ и пряслица /2 - $\varnothing$ 2,3 см, 3, 5 - $\varnothing$ 2,8 см, 4 - $\varnothing$ 2,6 см/. (В. Будински-Кричка, с. 51)

Рис. 27. Вельки-Шарш /терраса под западным подножием замковой возвышенности/. 1-6 - гальштатский период, 7-20 - великоморавский период. (В. Будински-Кричка, с. 51)

Рис. 28. Вранов-над-Топльоу, часть Чемерне /Лазы/. 1-2, 7 - поздний энеолит, 3-5 - позднеримское время - начало периода переселения народов, 6, 8, 9-12 - VIII-IX вв. (В. Будински-Кричка, с. 51)

Рис. 29. Земплински-Бранч /севернее высоты 102,6/. 1, 8 - тиссапольгарская культура, 2, 7 - неолит, 3, 4 - группа Ниршег-Затин?, 5, 6, 9, 10 - римское время. (В. Будински-Кричка, с. 51)

Рис. 30. Павляни /Кригов/. 1 - часть деревянного желоба, 2-4 - части конструкции стены дома, 5 - кувшин 2-й пол. XV в. 6 - шпора XV в. 7 - часть удила, 8 - железное сверло, 9 - наконечник стрелы, 10 - реконструкция плана сакрального сооружения (Д. Чаплович - Ф. Яворски, с. 65)

Рис. 31. Медзибродье. План фундамента гальштатского вала. (П. Чаплович, с. 66)

Рис. 32. Братислава, часть Дубравка. /Девинска-Кобила/. Стекловаренная печь до вынятия ее содержания. (З. Фаркаш - В. Турчан, с. 74)

Рис. 33. 1 - Братислава, часть Загорска-Бистрица /Крче/; 2, 4 - Радимов; 3 - Братислава /Млинска-Долина/; 7-14 - Грчель; 15-20 - Пезинок /Лазарна/, 15-19 - объект 1/83, 20 - объект 2/83. (З. Фаркаш, с. 71, 73)

Рис. 34. Человце. Ситуационный план. Положение местонахождения обозначено X. (В. Фурманек, с. 75)

Рис. 35. Человце. Выбор керамики из хаты киятицкой культуры. (В. Фурманек, с. 75)

Рис. 36. Бабинец. Ситуационный план. Положение местонахождения обозначено X. (В. Фурманек, с. 77)

Рис. 37. Бабинец. Железный нож. (В. Фурманек, с. 77)

Рис. 38. Киятице. Ситуационный план. Положение местонахождения обозначено X. (В. Фурманек, с. 78)

Рис. 39. Пинцина. Выбор керамики из славянского объекта. (В. Фурманек - И. Тотова, с. 80)

Рис. 40. Пинцина. Выбор керамики из славянского объекта. (В. Фурманек - И. Тотова, с. 80)

Рис. 41. Яники, часть Горне-Яники. План средневекового небольшого замка. (К. Фюриова, с. 84)

Рис. 42. Шурани, часть Нитрянски-Градок. Сосуды мадяровской культуры. (Я. Гажа - Ю. Галаган, с. 86)

Рис. 43. Врбове. Выбор черепков XIII в. (М. Ганульяк, с. 86)

Рис. 44. Патинце /курорт/. Выбор черепков. 1, 4а-с - объект 12; 2 - объект 50; 3а-б - объект 54. (И. Хебен, с. 88)

Рис. 45. Патинце /курорт/. Выбор черепков. 1 - объект 17; 2 - объект 55; 3 - объект 45; 4 - объект 48; 5 - объект 8; 6 - объект 12. (И. Хебен, с. 88)

Рис. 46. Госте /Поддивоч/. Миска мадяровской культуры. (Й. Ижоф, с. 93)

Рис. 47. Возокани. Глиняная пластика; недатированное. (Й. Ижоф, с. 93)

Рис. 48. 1-3 - Гуорка, часть Кишовце /костел св. Марии Магдалены/, 1 - план костела, 2 - план октогона, 3 - разрез октогона; 4-7 - Яновце, часть Махаловце, 4, 5 - черепки бронзового века, 6, 7 - черепки XIII-XIV вв. (Ф. Яворски, с. 96)

Рис. 49. 1-12 - Яновце, часть Махаловце /Под-Градиском/, 1-4, 6-8, 10 - выбор черепков пуховской культуры, 5 - глиняное пряслице, 9 - фрагмент жернова, 11, 12 - черепки IX-X вв.; 13, 14 - Кежмарок, часть Любича /Вишна-Ровень/, выбор керамики IX-X вв.; 15, 20 - Кежмарок, часть Любича /Под-Староу-Цестоу/, 15-17 - выбор черепков бронзового века, 18 - колечко бронзового века, 19, 20 - выбор черепков IX-X вв.; 21 - Велька-Ломница /На-Влчём-Хрбте/, глиняное пряслице; 22-24 - Велька-Ломница /Бурхбрих/, 22 - глиняное пряслице, 23, 24 - орудия из роговика. (Ф. Яворски, с. 96)

Рис. 50. 1 - Кежмарок /Под-Лесом/, объекты 1 и 2/83 в разрезе траншеи; 2-12 - Влкова /Горанске/ 2-10 - выбор черепков XII-XV вв., 11 - железная шпора XIV в., 12 - железная подкова XIII-XIV вв. (Ф. Яворски, с. 96)

Рис. 51. 1-13 - Влкова /Горанске/, 1, 5-7, 10-11 - железные предметы, 2 - фрагмент серпа, 3, 4 - ножики, 8 - фрагмент секача?/, 9 - фрагмент железной палки, 12, 13 - висячие замки XIV-XV вв.; 14-19 - Гньездне /Лоси/, отщепы и орудия из роговика; 20-21 - Подолинец /костел св. Анны/, 20 - вид с СВ, 21 - расстояние между фундаментами под октогоном и апсидой. (Ф. Яворски, с. 96)

Рис. 52. 1, 2 - Подолинец /костел св. Анны/, 1 - план, 2 - план в шурфах I и II/83; 3 - Стара-Любовня, прослеженная часть шахтовой печи. (Ф. Яворски, с. 96)

Рис. 53. 1, 2 - Бияцове /капелла св. Козьмы и Дамьяна/, 1 - план и разрез, 2 - общий вид; 3-7 - Домаковце /На Длгом/, 3-6 - выбор черепков III-IV вв., 7 - глиняное пряслице; 8 - Левоча /Червена-Хижка/, денарий Леопольда I 1694 г. (Ф. Яворски, с. 96)

Рис. 54. Левоча /Червена-Хижка/. 1 - план и разрез кирпичеобжигательной печи XVI в., 2 - северная часть фундаментов кирпичеобжигательной печи. (Ф. Яворски, с. 96)

Рис. 55. 1, 2 - Левоча /Кошицка-Брана/, 1 - план погибшего барбакана с рвом, 2 - западный разрез шурфа I/83; 3, 4 - Смижани /При-Старей-Горарни, Чингов/, выбор черепков IX-X вв.; 5-9 - Смижани /Смижянска-Маша/, 5, 6 - глиняные пряслица бронзового века, 7-9 - выбор черепков эпохи поздней бронзы. (Ф. Яворски, с. 96)

Рис. 56. Смижани /Смижянска-Маша/. 1. - чашка из объекта 5/83, 2-4 - выбор черепков эпохи поздней бронзы, 5 - фрагмент глиняного противня, 6-9 - выбор черепков поздне римского времени, 10 - обломок от устья горшка IX в., 11 - объекты 1 и 2/83. (Ф. Яворски, с. 96)

Рис. 57. Смижани /Градиско I/. 1 - погребение 1/83, 2 - погребение 2/83, 3 - погребение 3/83, 4 - миска из погребения 1/83, 5 - бронзовый наконечник стрелы из погребения 2/83, 6-8 - бронзовый кинжал, топор и наконечник стрелы из погребения 3/83. Отоманская культура. (Ф. Яворски, с. 96)

Рис. 58. 1-7 - Спишска-Нова-Вес /Смижянска-Ровень/, терра сигиллата; 8 - Спишска-Нова-Вес /двор приходской церкви/, обломок от горшка XIII в.; 9, 10 - Спишске-Подградье /Спишский Капитул/, черепки XIII-XIV вв.; 11, 15, 18, 19 - Спишски-Штврток /Старая школа/, черепки XIII-XV вв.; 12-14, 16, 17 - Спишски-Грушов /Длге-Гони/, 12, 13 - черепки эпохи средней бронзы, 14, 16 - черепки поздне римского времени, 17 - обломок IX в.; 20 - Спишски-Штврток /Под-Гелендрами/, обломок первой пол. XIII в. (Ф. Яворски, с. 96)

Рис. 59. Трстена-при-Горнаде. 1 - Шиткообразная фибула с перегородчатым эмалевым украшением, 2 - часть углубленного жилища раннеримского времени /III в./ (Коллектив, с. 112)

Рис. 60. Братислава, часть Дубравка. Фундаменты постройки I с юго-востока. (То-чик - Л. Кулихова, с. 115)

Рис. 61. Братислава, часть Дубравка. 1 - юго-западная апсида, 2 - постройка II, северо-восточный угол. (Т. Колник - Л. Кулихова, с. 115)

Рис. 62. Братислава, часть Дубравка. Находки на площади постройки I /1, 6, 8 - железо, 2, 3, 7 - керамика, 4 - стекло, 5 - бронза/. (Т. Колник - Л. Кулихова, с. 115)

Рис. 63. Братислава, часть Дубравка. Денарий Александра Севера 224 г., находка на площади постройки I (Т. Колник - Л. Кулихова, с. 115)

Рис. 64. Нови-Теков. 1, 2 - черепки из тела вала в разрезе II, 3 - ситуационный план местонахождения I и II, положение разрезов. (Т. Колник - П. Рот, с. 119)

Рис. 65. Нови-Теков. 1 - северный профиль разреза I, 2 - северный профиль разреза II. Примечания: 1 - переженный, спеченный грунт с камнем и остатками обугленного дерева, 2 - слой переженного грунта, угольков и камня времени прекращения существования, 3 - темно-коричневый илистый грунт тела вала, 4 - светло-коричневый илистый грунт тела вала, 5 - илистый слой с обмазкой и спорадическими черепками, 6 - темно-коричневый илистый грунт, 7 - светло-коричневый илистый грунт, 8 - темно-коричневый илистый грунт с примесью мелкозернистого песка, 9 - серый илистый грунт, 10 - верхний разрушенный слой, 11 - щебень, 12 - песок. (Т. Колник - П. Рот, с. 119)

Рис. 66. Мужла, часть Ченков. 1 - объект 252; 2-11 - выбор находок из объекта 250. (И. Кузма - П. Шалковски, с. 131)

Рис. 67. Мужла, часть Ченков. 1-6 - выбор находок из объекта 251; 7 - сектор I/7; 8 - объект 215. (И. Кузма - П. Шалковски, с. 131)

Рис. 68. Мужла, часть Ченков. Выбор находок. 1-8 - объект 256; 9-14 - объект 248. (И. Кузма - П. Шалковски, с. 131)

Рис. 69. Мужла, часть Ченков. Выбор находок из объекта 206. (И. Кузма - П. Шалковски, с. 131)

Рис. 70. Мужла, часть Ченков. 1 - фрагмент керамического предмета из объекта 236; 2-3 - выбор находок из объекта 216. (И. Кузма - П. Шалковски, с. 131)

Рис. 71. Мужла, часть Ченков. Выбор находок. 1-4 - объект 197; 5-9 - объект 215. (И. Кузма - П. Шалковски, с. 131)

Рис. 72. Мужла, часть Ченков. Выбор находок из объекта 215. (И. Кузма - П. Шалковски, с. 131)

Рис. 73. Мужла, часть Ченков. Выбор находок. 1-5 - объект 215; 6-13 - объект 216. (И. Кузма - П. Шалковски, с. 131)

Рис. 74. Мужла, часть Ченков. Выбор находок из объекта 216. (И. Кузма - П. Шалковски, с. 131)

Рис. 75. Ижа. 1 - обломок терры сигиллаты, слой E, 2-4 - фрагменты лукообразных фибул, заполнение земляного карьера, 5, 6 - стеклянные бусы, заполнение земляного карьера, 7 - обломок дна стеклянной бутылки, заполнение земляного карьера, 8 - золотой перстень, заполнение земляного карьера, 9 - фрагменты медного гунского котла, слой B. (К. Кузмова - Я. Райтар, с. 135)

Рис. 76. Ижа. Обломки терры сигиллаты, заполнение земляного карьера. (К. Кузмова - Я. Райтар, с. 135)

Рис. 77. Нове-Замки /Жофийска-Осада/. Эпоха средней бронзы (Й. Лиска, с. 147)

Рис. 78. Нове-Замки /Жофийска-Осада/. 1-4 - эпоха средней бронзы, 5 - поздне-римское время (Й. Лиска, с. 147)

Рис. 79. Нове-Замки /Жофийска-Осада/. 1, 2 - эпоха средней бронзы, 3, 4 - поздне-римское время. (Й. Лиска, с. 147)

Рис. 80. Нове-Замки /Жофийска-Осада/. Хата 2/83, позднеримское время. (Й. Лиска, с. 147)

Рис. 81. Нове-Замки /Жофийска-Осада/. VIII-IX вв. (Й. Лиска, с. 147)

Рис. 82. Витковце /Турень/. 1 - исследованная площадь; 2 - стенка и пола объектов 16а, 16б/82; 3 - бронзовая выпуклая металлическая пластинка; 4 - фрагмент глиняного топорика; 5 - железный наконечник стрелы IX в. (Э. Мирошайова - Ф. Яворски, с. 155)

Рис. 83. Хтельница, 1 - объект 1; 2-7 - находки из разрушенного объекта 1; 8-11 - объект 1; 12-14 - находки из разрушенного объекта 3. (П. Новак, с. 161)

Рис. 84. Хтельница. 1 - объект 2; 2, 3, 5-8 - сбор подъемного материала на южной окраине местонахождения; 4 - обломок каменного топора из объекта 3. (П. Новак, с. 161)

Рис. 85. Штрба /Граховиско/. Выбор находок XV в. (Б. Новотни, с. 164)

Рис. 86. 1 - Дунайска-Лужна, часть Нове-Кошариска, булавка с печатевидной головкой; 2-4 - Водеради, часть Словенска-Нова-Вес, керамика из погребения с трупосожжением бронзового века. (М. Пихлерова, с. 181, 186)

Рис. 87. Братислава, часть Русовце /Мадярска ул. 44/. Часть каменной плиты с рельефным украшением. (М. Пихлерова, с. 182)

Рис. 88. Левице /замок-крепость/. Кафель XV в. (М. Пельгешова, с. 187)

Рис. 89. Попрад, часть Спшиска-Собота. 1 - прослеженная площадь; 2 - обломок устья X-XII вв.; 3 - фрагмент днища с клеймом XIII в.; 4 - обломок от горшка XIII в.; 5 - обломок конца XV в. из погребения 1/83; 6 - денарий Матвея Корвина /1458-1490/; 7 - денарий Владислава 1504 г.; 8 - сохранившаяся часть ротунды и октогона. (М. Сливка - Ф. Яворски, с. 196)

Рис. 90. Попрад, часть Спшиска-Собота. 1 - план церкви, 2 - разрез А-А, 3 - разрез Д-Д. (М. Сливка - Ф. Яворски, с. 196)

Рис. 91. 1 - Бошаца /Забрежска/; 2 - Горна-Стреда /автострада в 77,300 - 77,700 км/; 3, 6-8 - Земьянске-Подградье /Градиштя/; 4, 5 - Кочовце /Скалка/. (Д. Сташшикова-Штуковска, с. 199)

Рис. 92. 1, 2 - Чахтице /под крепостью/; 3 - Нове-Место-над-Вагом. 4-6, 12 - Горна-Стреда /автострада 77,300 - 77,700 км/; 7, 11, 14 - Чахтице /крепость/; 8, 15 - Градок; 9 - Гуорка-над-Вагом /На-Вршку/; 10 - Чахтице /лесной питомник/; 13 - Горна-Стреда /автострада в 79,000 - 80,000 км/. Масштаб b - 3, 7, 8, а - остальное. (Д. Сташшикова-Штуковска, с. 199)

Рис. 93. Комьятице. Выбор находок из объекта 3. (П. Шалковски, с. 209)

Рис. 94. Комьятице. Выбор находок из объекта 16. (П. Шалковски, с. 209)

Рис. 95. Комьятице. 1 - объект 16; 2-6 - выбор находок из объекта 17; 7 - сосуд из объекта 18. (П. Шалковски, с. 209)

Рис. 96. Шаршиске-Михальяни /урочище Феделемка/. Глиняная пластика /погремушка/ черепахи, вид спереди, сбоку и снизу. Объект 110 - глиняный карьер буковогорской культуры /С. Шишка, с. 210/

Рис. 97. Шаршиске-Михальяни /урочище Феделемка/. Выбор керамики и костяной и каменной индустрии. Объект 110 - глиняный карьер буковогорской культуры. (С. Шишка, с. 210)

Рис. 98. Выбор находок. 1-7 - Нови-Теков; 8-10 - Ришнёвце. (А. Точик, с. 212)

Рис. 99. Выбор находок. 1, 2 - Ришнёвце; 3, 4 - Нитра, часть Иванка; 5-9 - Мала-над-Гроном. (А. Точик, с. 212)

Рис. 100. 1-6 - Зогор /разветвление дорог/; 7-11 - Девинске-Язеро. (К. Томчикова - З. Фаркаш - В. Турчан, с. 214)

Рис. 101. 1 - Зогор /Пьески/; 2-4 - Девинска-Нова-Вес /Уточница/. (К. Томчикова - З. Фаркаш - В. Турчан, с. 214)

Рис. 102. Комарно /верфь/. Могильник периода Аварской державы. 1 - погребение всадника 85, выбор находок; 2-4 - погребение 85; 5-8 - погребение 87; 9-11 - погребение 87; 9-11 - погребение 89. (А. Тругли, с. 215)

Рис. 103. 1, 2 - Каменична, часть Балвани, древневенгерские стремена; 3-6 - Дольни-Петер, древневенгерские стремена и железные обломки. (А. Тругли, с. 215)

Рис. 104. Руманова. 1-9 - погребение 3; 10-22 - погребение 4; 23 - погребение 1; 24 - погребение 2. (Л. Вельячик, с. 220)

Рис. 105. Бреков /замок-крепость/. Выбор кафелей XVI в. (М. Виздал, с. 223)

Рис. 106. Бреков /замок-крепость/. Серебряная монета 1577 г. (М. Виздал, с. 223)

Рис. 107. Гуменне /жилой массив 1-ое мая/. Черепки и фрагмент пластики из объекта буковогорской культуры. (М. Виздал, с. 223)

Рис. 108. Сечовце. Профиль объекта поселения буковогорской культуры. (М. Виздал, с. 223)

Рис. 109. Сечовце. Черепки и индустрия из обсидиана из объекта буковогорской культуры. (М. Виздал, с. 223)

Рис. 110. Гайна-Нова-Вес. Объекты 40 и 40а, вид с юго-востока до устранения крестовой стенки. (Э. Видерманн, с. 224)

Рис. 111. Гайна-Нова-Вес. Объект 40, вид с востока. Разборка центральной части крестовой стенки. (Э. Видерманн, с. 224)

Рис. 112. Нитра. Кувшин периода мадяровской культуры. (М. Зачкова, с. 227)

ARCHEOLOGICKE VÝSKUMY A NÁLEZY NA SLOVENSKU V ROKU 1983

Zodpovedný redaktor akademik Bohuslav Chropovský

Redaktorka publikácie PhDr. Eva Kolníková, CSc.

Výkonná redaktorka Helena Bublová

Technická redaktorka Melánia Líšková

Nemecký preklad Klára Nagyová

Ruský preklad PhDr. Edita Gromová

Vydavateľ Archeologický ústav Slovenskej akadémie vied v Nitre

Rok vydania 1984

Náklad 500 výtlačkov

330 strán, 112 obr., 1 mapa

Vytlačilo Reprografické stredisko Archeologického ústavu Slovenskej akadémie vied v Nitre ako svoju 32. publikáciu

